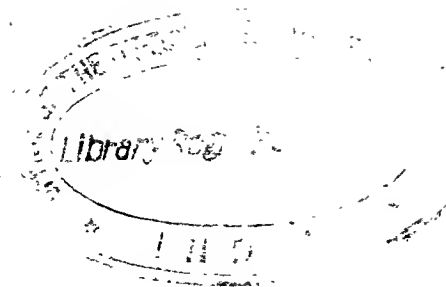

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 32223

CALL No. 063.93105/V.K.A.V

D.G.A. 79

775
VERHANDELINGEN

DER

KONINKLIJKE AKADEMIE

VAN

WETENSCHAPPEN

AFDEELING LETTERKUNDE

A 93

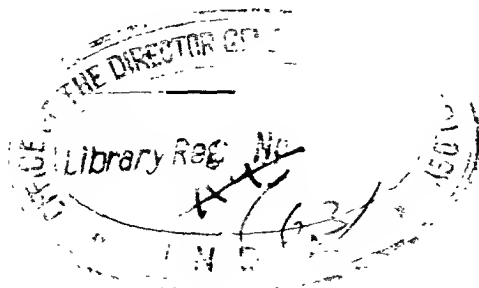
1882
NIEUWE REEKS

DEEL X

63.93105

V.K.A.W.

AMSTERDAM — JOHANNES MÜLLER

1910

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 32223

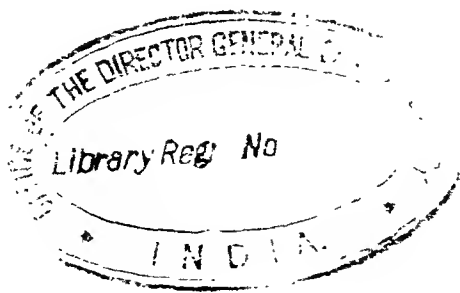
Date 31.7.57

Call No. 063 : 93105

V.K.A.W.

INHOUD.

1. W. CALAND. Altindische Zauberei. Darstellung der altindischen „Wunschopfer“.
2. R. VAN DER MEULEN. De Hollandsche Zee- en Scheepstermen in het Russisch.
3. C. H. DE GOEJE. Etudes linguistiques Caraïbes.

ALTINDISCHE ZAUBEREI

DARSTELLUNG DER ALTINDISCHEN „WUNSCHOPFER“

VON

W. CALAND.

Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam.

AFDEELING LETTERKUNDE.

NIEUWE REEKS.

DEEL X. N°. 1.

AMSTERDAM,
JOHANNES MÜLLER.
1908.

EINLEITUNG.

a. Allgemeines.

Die hier gebotene Darstellung der sogenannten Wunschoffer (*kāmyeṣṭis*), d. h. derjenigen Opfer, die vom Opferherrn (*yajamāna*) durch Vermittelung der Opferpriester (*ṛtvijas*) in dem nach Vedischem Ritual angelegten Feuer dargebracht werden, bildet in gewissem Sinne eine Fortsetzung zur Darstellung des Altindischen Zauberrituals nach dem Kauśikasūtra ¹⁾. Schon wiederholt ist darauf hingewiesen ²⁾, dass die feierlichen Handlungen (*karmāṇi*) des Atharvanischen Brahman, oder die Zauberhandlungen, die im Sānavidhānabrāhmaṇa und im R̥gvidhāna erörtert sind, nicht prinzipiell von diesen Wunschopfen zu unterscheiden sind, da sie nur deshalb nicht als eigentlicher Zauber gelten und daher denn auch nicht von den orthodoxen Hindus verpönt sind, weil sie ihre Aufnahme im eigentlich Vedischen Ritual gefunden haben. Dass man, dem Hindu gegenüber, von unserem Standpunkt das Recht hat auch die „Wunschoffer“ unter die Kategorie „Zauberei“ unterzubringen, meine ich schon früher nachgewiesen zu haben. Ich bezeichne sie als „Altindische Zauberei“ mit demselben Rechte, mit welchem einst Konow das Sānavidhānabrāhmaṇa ein altindisches Handbuch der Zauberei genannt hat.

¹⁾ Vgl. Verf.: „Altindisches Zauberritual, Probe einer Übersetzung der wichtigsten Theile des Kauśika Sūtra“, Verh. der Kon. Akad. van Wetensch. te Amsterdam, Afd. Letterk., nieuwe Reeks, dl. III, n° 2, 1900.

²⁾ Altind. Zauberritual, S. VIII und: „Over de Wenschoffers“, in Versl. en Meded. der Kon. Akad. v. Wetensch. te Amsterdam, Afd. Letterk. IV. Reeks, Ve Deel, p. 4–36, besonders S. 26 flgg. Die zuletzt zitierte Abhandlung dürfte als eine allgemeine Einleitung zu der hier gebotenen zu betrachten sein.

Die Wunschoffer sind Variationen zu dem als Norm geltenden Neu-vollmondsopfer ³⁾. Nur Gottheit und Ziel sind verschieden; da nun jedesmal die Gottheit der das Opfer gilt, eine andere ist, werden auch die bei der Handlung zu verwendenden Opfersprüche (die *yājyā* und *puro'ṇurākyā*) durch andere ersetzt. Da jedoch die Absicht, mit welcher die Iṣṭi unternommen wird, der Wunsch, den man zu erreichen sucht, in diesen Sprüchen fasst niemals ausgedrückt wird, und daher der Verband zwischen dem Inhalt der zugehörigen Sprüche und dem Ziel ein sehr loser ist, so habe ich, um nicht allzu ausführlich zu werden, diese Strophen nur ausnahmsweise übersetzt und meistens nur durch die Anfangswörter angedeutet. ⁴⁾ In dieser Hinsicht unterscheiden sich die Wunschoffer denn auch stark vom Atharvanischen Ritual, wo der Inhalt jeder Strophe und jedes Liedes, dessen Verwendung vorgeschrieben ist, meistens mit der Absicht der Handlung in Einklang steht: ein Beweis dafür, dass die uns bekannten Kāmyeṣṭis von sekundärer Art und jünger als jene Atharvanischen Zauberhandlungen sind. Dass die in diesen Opfern beschriebenen Handlungen und Anschauungen dennoch sehr alt sein müssen, davon wird, denke ich, jeder sich leicht überzeugen. ⁵⁾

Wenn daher die Sprüche nicht übersetzt sind, so habe ich dagegen immer die in den Brāhmaṇas enthaltenen Begründungen der alten Theologen nach jeder Iṣṭi mitgeteilt, da sie ein eigen tümliches Licht auf die Anschauungs- und Denkweise jener Zeit werfen, und mir in hohem Grade lehrreich für die Frage zu sein scheinen, wie die Mythen und Legenden entstehen können.

Erhalten ist die vollständige Darstellung der Wunschoffer in nur drei Quellen, alle zum Schwarzen Yajurveda gehörig: im Kāthaka, ⁶⁾ in der Maitrāyaṇī-Saṃhitā ⁷⁾ — dazu das Mānavaśrautasūtra ⁸⁾ — und in der Taittirīya-Saṃhitā ⁹⁾ — dazu die Sūtras des Baudhāyana, ¹⁰⁾ Āpastamba ¹¹⁾ und Hiraṇyakeśin. ¹²⁾ Zwei Prayogas, einer zu

³⁾ *darśapūṇyamāsār iṣṭinām pūrṇā tatih, sarvāḥ kāmā iṣṭaya uttarā tatih*, Baudh. Karmāntasūtra I. 5.

⁴⁾ Es wäre möglich gewesen, in den meisten Fällen auch die Yājyās und Anuvākyās der Kāthas anzugeben, die vielfach von denen der Maitrāyaṇīyas abweichen. Ich habe das dennoch unterlassen, weil man ohne das zugehörige, uns leider verlorengegangene, Vaitānikasūtra nicht immer sicher ist.

⁵⁾ Vgl. auch „over de Wenschoffers“, S. 33 (S. 30 des Separatabzuges).

⁶⁾ IX. 16—XII. 6. Im Verfolg durch K angedeutet.

⁷⁾ II. 1—II. 4. 7. Im Verfolg durch M angedeutet.

⁸⁾ V. 1. 5—V. 2. 5.

⁹⁾ II. 2. 1—II. 4. 14. Im Verfolg durch T angedeutet.

¹⁰⁾ śrs. XIII.

¹¹⁾ śrs. XIX. 18—27.

¹²⁾ śrs. XXII. 3—14.

Baudhāyana, einer zu Āpastamba, standen mir zur Verfügung ¹³⁾.

Die drei Hauptquellen, die Saṃhitās, stimmen in den Hauptsachen überein, zuweilen ist sogar der Wortlaut ganz derselbe; nur die Reihenfolge ist verschieden. Meiner Darstellung habe ich für die Reihenfolge die Maitrāyaṇī-Saṃhitā zugrunde gelegt. Natürlich ist dadurch Zusammengehöriges von einander getrennt worden, da nun z. B. die verschiedenen Behexungszauber nicht hinter einander behandelt werden. Die Indices aber werden es leicht machen, alles Zusammengehörige aufzufinden. Ausser den nach den drei genannten Saṃhitās dargestellten Wunschopfen sind auch einige aus anderen Quellen (Āśvalāyana, Śāṅkhāyana, dem Weissen Yajurveda) hinzugefügt. Da endlich die Grenze zwischen Prāyaścitta und Kāmyeṣṭi nicht leicht zu ziehen ist (eigentlich gehörten alle Prāyaścittas hierher), habe ich mich hier genau an die Saṃhitās gehalten und nur diejenigen Prāyaścittas aufgenommen, die als Kāmyeṣṭis in den Saṃhitās behandelt sind.

Da die Texte, welche ich mir zur Behandlung genommen habe, alle ohne Kommentar vorliegen, ausgenommen allein die Taittirīya-Saṃhitā, wird es niemand Wunder nehmen, wenn ich erkläre, dass einige Stellen mir nicht recht deutlich geworden sind, und dass ich wohl hier und da etwas werde missverstanden haben. Ich bitte daher um Nachsicht bei der Beurteilung dieser in mancher Beziehung schwierigen Aufgabe.

b. Einteilung der Wunschopfen.

Die Handlungen würden sich, gerade so wie die Zauberhandlungen der Atharvans, in verschiedene Arten einteilen lassen:

āyusyakarmāṇi: um Gesundheit oder langes Leben zu erreichen.

¹³⁾ a. Zu Baudhāyana: Govinda Dikṣita's Baudhāyanakāmyeṣṭiprayoga, aus der Tübinger Handschriftensammlung (M. a. I. 317, 0). Govinda Dikṣita, der die Iṣṭis in fünf Gruppen zerteilt (*kāmyāḥ*, *pāpaksamārthāḥ*, *namuttikāḥ*, *prāyaścittārthāḥ*, *śāntiyarthāḥ*) lässt alle Iṣṭis, die zur Behexung (*abhicāra*) und zum Kampfesieg in Beziehung stehen (*sāṃgrāmikāṇi*), bei Seite. Übrigens benutzt er zu seiner Darstellung auch das Dvaidha- und das Karmāntasūtra.

b. Zu Āpastamba: die Kāmyeṣṭyandvilā, aus der Handschriftensammlung des India Office (n° 439). Zum Titel vgl. die oben erwähnte Tübinger HS., wo am Schlusse des Kūrīṣṭiprayoga nach Āpastamba das Folgende zu lesen ist: *ity āṇḍarilāsthahārīṣṭi-prayogaḥ*; vgl. *āṇḍapille*, „N. pr. eines Autors“, P.W. in kürz. Fass. II. 293. Vermutlich ist *āṇḍarilā* (*āṇḍarilā?* *āṇḍapillā?*) der Nameu einer Gegend, vgl. BURNELL, catal. of a Coll. of Skt. MSS. (p. 24): „tradition... states that the author (*tālorpata-nivāsin*) was a native of South India, called *Āṇḍapillai* and that *tālorpata* is a translation of the Tamil *pomai-kkattu*, a very common name for villages among palmyra trees“. Als Titel findet man auch erwähnt *āśramakāṇḍapille*, *uttarāṇḍapille*.

sāmgrāmikāṇi karmāṇi: um den Sieg im Kampfe zu erringen.

puṣṭikarmāṇi: um Gedeihen zu erwerben.

prajākarmāṇi: um Nachkommen zu erlangen.

vr̥ṣṭikarmāṇi: Regenzauber.

ābhicārikāṇi: um den Gegner zu behexen, zu verderben, zu schaden, sich ihn unterworfen zu machen.

svastyayanāni: um eine Reise mit gutem Erfolg zu Ende zu führen.

prāyaścittāni: um eine Störung im Ritual zu beseitigen.

c. Zusammenfassende Inhaltsangabe.

- I. Iṣṭis um Nachkommen zu erlangen (*prajākāmasyeṣṭayaḥ*):
1, 28, 29, 45, 91.
- II. Für einen, der in den Besitz von Vieh zu kommen wünscht (*paśukāmasyeṣṭayaḥ*):
37, 108, 109, 110, 123, 125, 156, 163, 170, 177.
- III. Für einen, der Gedeihen wünscht (*puṣṭikāmasyeṣṭayaḥ*):
7, 8, 88, 127, 173.
- IV. Für einen, der Ansehen als Brahmane zu erreichen wünscht (*brahmavarcasakāmasyeṣṭayaḥ*):
21, 36, 40, 99, 122.
- V. Um Gold zu erwerben (*hiraṇyakāmasyeṣṭayaḥ*):
118, 119.
- VI. Für einen, der eine Stellung als Purohita (Haukaplan eines Fürsten) zu bekommen wünscht (*purodhākāmasyeṣṭayaḥ*):
38, 102.
- VII. Für einen, der Macht, Ansehen zu erlangen wünscht (*bhūtīkāmasyeṣṭayaḥ*):
20, 35, 84, 96, 97, 106, 107, 121, 130, 131, 154, 175, 179.
- VIII. Für einen „gataśrī“:
128, 157.
- IX. Für einen, der die Oberherrschaft über seine Stammgenossen zu erreichen wünscht (*sajātakāmasyeṣṭayaḥ, grāmākāmasyeṣṭayaḥ*):
2, 4, 31, 54, 56, 57, 58, 62, 63, 64, 82, 103, 135, 141, 146, 162, 164.
- X. Abhicāra :
a. Für einen, der seinem Nebenbuhler zuvorzukommen wünscht (*bhrātṛvyata iṣṭayaḥ*):
3, 52, 65, 78, 95, 113, 144, 165, 178, 184.

- b. Zur Behexung, Schädigung des Gegners:
42, 43, 46, 47, 61, 69, 70, 73, 74.
- c. Für einen, der sich jemandes Besitz anzueignen wünscht:
17, 145.
- XI. Um Eintracht zu Stande zu bringen:
60, 117.
- XII. Für einen, der verleumdet ist (*abhiśasyamānasyeṣṭayaḥ*):
26, 27, 176.
- XIII. Für einen Fürst, der aus seinem Reiche vertrieben wird
oder ist (*aparuddhasyeṣṭayaḥ*):
98, 126, 134, 142, 143, 153.
- XIV. Um im Kampfe zu siegen (*sāmgrāmikāṇi*):
5, 6, 14, 15, 16, 32, 33, 48, 71, 72, 79, 104, 114,
115, 136, 137, 139, 147, 148.
- XV. Für einen, der hohes Alter zu erreichen oder von einer
Krankheit geheilt zu werden wünscht (*āyusḥkāmasyeṣṭayaḥ*,
āmayāvina iṣṭayaḥ):
19, 44, 83, 89, 100, 101, 132, 160, 169.
- XVI. Gegen Besessenheit:
76.
- XVII. Um Sehkraft zu bekommen (*cakṣuṣkāmasyeṣṭayaḥ*):
49, 90, 174.
- XVIII. Gegen Schwindsucht (*cājayakṣmagrhitasyeṣṭiḥ*):
120.
- XIX. Regenzauber (*vr̥ṣṭikāmasyeṣṭayaḥ*):
18, 53, 180.
- XX. Um eine Störung im Ritual zu beseitigen (*prāyaścittāni*):
22, 30, 93, 94, 155.
- XXI. Zu verschiedenen Zwecken:
9, 10, 11, 12, 13, 23, 24, 25, 34, 39, 41, 50, 51,
55, 59 (?), 66, 67, 68, 75, 77, 80, 81, 85, 86, 87,
92, 105, 111, 112, 116, 123, 129, 133, 138, 140,
149, 150, 151, 152, 158, 159, 166, 167, 168, 171,
172, 181, 182, 183.

d. Index der Kāmyeṣṭis.

1. *prajākāmasyeṣṭiḥ*.
2. *sajātakāmasyeṣṭiḥ*.
3. *bhrātṛvyata iṣṭiḥ*.
4. *sajātakāmasyeṣṭiḥ*.
5. *sāmgrāmam samyatyeṣṭiḥ*.

6. *saṃgrāmaṃ jitveṣṭiḥ.*
7. *janatām abhiprayata iṣṭiḥ.*
8. *kṣetram adhyavasyata iṣṭiḥ.*
9. *sarvakāmaṣyeṣṭiḥ.*
10. *abhidhroksyata iṣṭiḥ.*
11. *sanīm eṣyata iṣṭiḥ.* }
12. *punar āgacchata iṣṭiḥ.* }
13. *anannam atsyata iṣṭiḥ.*
14. a, b. *saṃgrāmaṃ abhiprayāta iṣṭiḥ.*
15. } *saṃgrāmeṣṭiḥ.*
16. }
17. *anena rājñā yavān vrīhīm vādadhītetikāmeṣṭiḥ.*
18. *vr̥ṣṭikāmaṣyeṣṭiḥ.*
19. *āmayāvina iṣṭiḥ.*
20. *bhūtikāmaṣyeṣṭiḥ.*
21. *grāma-, bhūti-, oder brahmavarcasakāmaṣyeṣṭiḥ.*
22. *agnim udcṛṣayisyata iṣṭiḥ.*
23. *avim pratigrhyeṣṭiḥ.*
24. *ubhayadat pratigrhyeṣṭiḥ.*
25. *sarvavedasina iṣṭiḥ.*
26. *abhiśasyamānaṣyeṣṭiḥ.* }
27. *punar etyeṣṭiḥ.* }
28. *prajākāmaṣyeṣṭiḥ.*
29. *putreṣṭiḥ.*
30. *atipanneṣṭiḥ.*
31. *grāmakāmaṣyeṣṭiḥ.*
32. *saṃgrāmaṃ jigīṣata iṣṭiḥ.*
33. *saṃgrāmaṃ jitveṣṭiḥ.*
34. *sarvakāmaṣyeṣṭiḥ.*
35. *bhūtikāmaṣyeṣṭiḥ.*
36. *brahmavarcasakāmaṣyeṣṭiḥ.*
37. *paśukāmaṣyeṣṭiḥ.*
38. *purodhākāmaṣyeṣṭiḥ.*
39. *abhidruhyeṣṭiḥ.*
40. *brahmavarcasakāmaṣyeṣṭiḥ.*
41. *kilāśabhageṣṭiḥ.*
42. *abhicāreṣṭiḥ.*
43. id.
44. *āmayāvina iṣṭiḥ.*
45. *prajākāmaṣyeṣṭiḥ.*
46. *abhicāreṣṭiḥ.*
47. id.

48. *saṃgrāma iṣṭiḥ.*
49. *cakṣuṣkāmasyeṣṭiḥ.*
50. *paśubandham karisyata iṣṭiḥ.*
51. *yaṃ yajño nopanamet tasyeṣṭiḥ.*
52. *adhvarākālpah.*
53. *vr̥ṣṭikāmasyeṣṭiḥ.*
54. *grāmakāmasyeṣṭiḥ.*
55. *yamaajāteṣṭiḥ.*
56. *yatra vid rājānam jigyāset tatreṣṭiḥ.*
57. *bhūtikāmasyeṣṭiḥ.*
58. *id.*
59. *aturmuhyakāmasyeṣṭiḥ (?)*.
60. *kl̥ptikāmasyeṣṭiḥ.*
61. *abhicāreṣṭiḥ.*
62. *anuvartmahaviḥ.*
63. *nirbādheṣṭiḥ.*
64. *grāmakāmasyeṣṭiḥ.*
65. *abhicāreṣṭiḥ.*
66. *pāthikṛtiṣṭiḥ.*
67. *vr̥tapatīṣṭiḥ.*
68. *aśrukarāṇa iṣṭiḥ.*
69. *abhicāreṣṭiḥ.*
70. *saṃṛtasoma iṣṭiḥ.*
71. *saṃgrāma iṣṭiḥ.*
72. *id.*
73. *abhicāreṣṭiḥ.*
74. *id.*
75. *annakāmasyeṣṭiḥ.*
76. *rakṣoghneṣṭiḥ.*
77. *vasukāmasyeṣṭiḥ.*
78. *saṃcargeṣṭiḥ.*
79. *saṃgrāma iṣṭiḥ.*
80. *gr̥hadāha iṣṭiḥ.*
81. *yaṃ kāmō nopanamet tasyeṣṭiḥ.*
82. *sajātakāmasyeṣṭiḥ.*
83. *āyusḥkāmasyeṣṭiḥ.*
84. *bhūtikāmasyeṣṭiḥ.*
85. *rukkāmasyeṣṭiḥ.*
86. *tejaskāmasyeṣṭiḥ.*
87. *sīkṣamāṇasyeṣṭiḥ.*
88. *svastyayanīṣṭiḥ.*
89. *āmayāvina iṣṭiḥ.*

90. *cakṣuṣkāmasyeṣṭih.*
91. *prajākāmasyeṣṭih.*
92. *rasakāmasyeṣṭih.*
93. *yasyāgnāv agnim abhyuddharejus tasyeṣṭih.*
94. *yasyāgnir . . udvāyet tasyeṣṭih.*
95. *bhrātrvyata iṣṭih.*
96. *bhūtikāmasyeṣṭih.*
97. id.
98. *aparuddhasyeṣṭih.*
99. *brahmavarcasakāmasya* oder *gataśriya iṣṭih.*
100. *śatakrṣṇaleṣṭih.*
101. id.
102. *purodhākāmasyeṣṭih.*
103. *grāmakāmasyeṣṭih.*
104. *saṃgrāma iṣṭih.*
105. *brahmabalakāmasyeṣṭih.*
106. *ānujāvarasyeṣṭih.*
107. id.
108. *paśu- (prajā-) kāmasyeṣṭih.*
109. id.
110. *paśukāmasyeṣṭih.*
111. *yatra rudrah prajāḥ sāmūyeta tatrestih.*
112. *pūrameṣṭhyakāmasyeṣṭih.*
113. *bhrātrvyata iṣṭih.*
114. *senāyām uttiṣṭhantyaṃ iṣṭih.*
115. *senāyām utthitāyām iṣṭih.*
116. *śrīkāmasyeṣṭih.*
117. *saṃjñāneṣṭih.*
118. *hiranyakāmasyeṣṭih.*
119. *hiranyaṃ vittveṣṭih.*
120. *rājayakṣmagrhitasyeṣṭih.*
121. *tridhātuh.*
122. *brahmavarcasakāmasyeṣṭih.*
123. *paśukāmasyeṣṭih.*
124. *annakāmasyeṣṭih.*
125. *paśukāmasyeṣṭih.*
126. *aparuddhasyeṣṭih.*
127. *jaṇe ma ṛdhyeteti kāmayaṃnasyeṣṭih.*
128. *gataśriya iṣṭih.*
129. *yaṃ yajño nopanamet tasyeṣṭih.*
130. *bhūtikāmasyeṣṭih.*
131. id.

132. *āmayāvina iṣṭih.*
133. *yo 'mḥūraṇam aveyāt tasyeṣṭih.*
134. *aparuddhasyeṣṭih.*
135. *sajātakūmasyeṣṭih.*
136. *saṁgrāma iṣṭih.*
137. *id.*
138. *yaṁ sarvato bhayam āgacchet tasyeṣṭih.*
139. *saṁgrāma iṣṭih.*
140. *viśaheyeti kāmayaṁānasyeṣṭih.*
141. *viṇiteṣṭih.*
142. *niruddhasyeṣṭih.*
143. *id.*
144. *yasya bhrātrvgo somena yajeta tasyeṣṭih.*
145. *ksetre paśuṣu cū vicadamānasyeṣṭih.*
146. *yatra rājānaḥ sadṛśū iva syus tatreṣṭih.*
147. *saṁgrāma iṣṭih.*
148. *id.*
149. *yo hatamanūḥ svayampāpak syāt tasyeṣṭih.*
150. *indre dātra iṣṭih.*
151. *dānakāmū me prajāḥ syur iti kāmayaṁānasyeṣṭih.*
152. *yasmai prattam iva san na pradīyeteti tasyeṣṭih.*
153. *aparuddhasyeṣṭih.*
154. *bhūtikāmasyeṣṭih.*
155. *abhyudayeṣṭih.*
156. *paśukāmasyeṣṭih.*
157. *gataśriya iṣṭih.*
158. *somavāmina iṣṭih.*
159. *yaḥ klaiḍyād bibhīyāt tasyeṣṭih.*
160. *pūpmanō grhīṭasya (oder āmayāvinaḥ) iṣṭih.*
161. *bhūtikāmasyeṣṭih.*
162. *grāma- (oder sajāta-) kāmasyeṣṭih.*
163. *paśukāmasyeṣṭih.*
164. *sāmgrahanīṣṭih.*
165. *bhrātrvryata iṣṭih.*
166. *aśvam pratijagrhuṣa iṣṭih.*
167. *id.*
168. *apām napāta iṣṭih.*
169. *āyusḥkāmasyeṣṭih.*
170. *paśukāmasyeṣṭih.*
171. *svargakāmasyeṣṭih.*
172. *ya icched dānakāmū me prajāḥ syur iti tasyeṣṭih.*
173. *janatām eṣyata iṣṭih.*

174. *cakṣuṣkāmasya rājanīṣṭiḥ.*
 175. *sarvaprṣṭheṣṭiḥ.*
 176. *abhiśasyamānasyeṣṭiḥ.*
 177. *paśukāmasya citreṣṭiḥ.*
 178. *traidhātaviyeṣṭiḥ.*
 179. *tridhātu haviḥ.*
 180. *vṛṣṭikāmasya kārīriṣṭiḥ.*
 181. *lokakāmasyeṣṭiḥ.*
 182. id.
 183. *mitravindeṣṭiḥ.*
 184. *snuṣāśvaśuriyeṣṭiḥ.*

e. Erklärung einiger technischen Wörter.

anuyāja (*anūyāja*), die drei der Hauptspende nachfolgenden, in jeder Iṣṭi gleichen, Nachopfer, vgl. NVO, 134. ¹⁴⁾

āmikṣā (= *payasyā*), ein Milchklumpen, dick gewordene Milch, dadurch zustande gebracht, dass man kalte Milch zu heisser Milch giesst und dann den wässerigen Teil (das *vājina*) weggiesst.

ājyabhāga, die für Agni und Soma bestimmten Schmalzportionen, unmittelbar vor der Hauptspende dargebracht, NVO, 102.

caru, ein Gericht, aus nicht zerstossenen (Reis-)körnern (*tanḍulas*) in Wasser, Milch oder Butter in einer Sthālī bereitet, vgl. Eggeling, Sacred Books of the East, vol. XII, S. 211, Anm. 1; wenn der Caru in Butter gekocht wird, so soll das Praṇītā-Gefäss nicht mit Wasser, sondern mit Butter gefüllt sein. In jenem Moment des Opfers, wenn sonst der erste Kapāla mit dem Yajus *dhruvam asi pṛthivīm dṛmha* u. s. w. (TS. I. 1. 7. d; Baudh. śrs. p. 11, z. 10; Āp. śrs. I. 22. 2; NVO, 33) ans Feuer gesetzt wird, ist die Carusthālī ans Feuer zu setzen und der Spruch wird geändert: *dhruvāsi* u. s. w. ¹⁵⁾ Im Moment, wenn sonst der Puroḍāsa aus den Kapālas in die Kuchenschale gelegt wird (NVO, 69), ist der Caru in der Carusthālī auf die Vedi zu stellen. ¹⁶⁾

dakṣiṇā, der vom Yajamāna den Priestern zu gebende Opferlohn, meistens das sogenannte *anvāhārya*, das im *anvāhāryapacana* (*dakṣiṇāgni*) gar gekochte Muss; vgl. NVO, 132.

dhāṃyā, die beiden Zusatz-Rk-Strophen, durch welche die Fünfehnzahl der Sāmīdhenīs auf siebzehn gebracht wird.

¹⁴⁾ Mit NVO wird im Verfolg HILLEBRANDT's: das altindische Neu- und Vollmondsopfer, Jena 1880 zitiert; die Zahl deutet auf die Seite.

¹⁵⁾ So Baudh. dvaidhasūtra I. 8; *dhruvo* 's u. s. w. nach Āp. XXIV. 3. 25.

¹⁶⁾ Vgl. Āp. XXIV. 3. 20—28.

haviṣ, die Opfergabe, wenn keine besondere Bestimmung gegeben wird, Reis; zuweilen Gerste; Fennich (n° 54, 57), *Phaseolus mungo* (*garmut*) (108, 109, 110), *vāstva* (111), Hirse (*śyāmāka*) (117, 158).

iṣṭi, das (unblutige) Opfer von *Haviṣ* von den vier *Ṛtvijas* unter Beteiligung des *Yajamāna* und dessen Gattin dargebracht. Als Norm (*prakṛti*) gilt das Neu-Vollmondsopfer.

kapāla, von Lehm im Fener gebackene kleine Schüsseln oder Schalen oder Täfelchen, die so aneinander gefügt werden, dass das Ganze die Gestalt und die Grösse eines Pferdehufes hat. Über diesen wird der *Puroḍāśa* „aufgerollt“, vgl. NVO, 42. Über das Mass der *Kapālas* und ihre Gestalt, vgl. NVO, 35 und infra Anm. 247.

paryagnikaraṇa, das dreimal wiederholte Umzirkeln eines Gegenstandes mit einem Feuerbrand. Die Bewegung soll mit der Sonne umgehen; die Hand, welche den Feuerbrand herumbewegt, soll dem Gegenstand die rechte Seite zukehren (*pradakṣiṇam*).

pradhānahoma, die Hauptopferspende, die in jeder *Iṣṭi* variiert.

prayāja, die fünf der Hauptspende vorangehenden, in jeder *Iṣṭi* gleichen, Voropfer, vgl. NVO, 94.

puroḍāśa, der von *Haviṣ*, meist Reis, auf *Kapālas* am *Gārha-patyaf Feuer* zu bereitende Opferkuchen. Ein *Puroḍāśa* für *Agni* ist immer auf acht *Kapālas* auszubreiten, für *Indra*, *Indrāgnī*, *Agnāviṣṇū*, *Agnīśoman* auf elf (ausgenommen n° 52), für *Savitṛ* und *Agni vaiśvānara* auf zwölf, für die *Maruts* auf sieben.

puro'nuvākyā (oder *anuvākyā*), die zum Opfer einladende vom *Hotṛ* zu sprechende *Ṛk*-Strophe, nachdem der *Adhvaryu* ihn durch die Worte „Sage den Spruch für N. N.“ (Namen der betr. Gottheit) aufgefordert hat.

ṛtvij's, die Opferpriester. Bei der *Iṣṭi* treten vier auf:

1. der *Hotṛ*, der mit den Texten des *Ṛgveda* operiert. Er hat seinen Sitz nördlich von der nördlichen „*śronī*“ der *Vedi*, (vgl. die Abbildung in NVO, 191), sitzt mit dem rechten Unterschenkel oberhalb des linken (*dakṣiṇottariṇopasthena*) und mit dem Angesicht nach Osten. Ihm liegt hauptsächlich ob: das Hersagen der *Sāmidhenī*-Strophen, der Strophen, welche die Voropfer, die *Ājyabhāgas*, das Hauptopfer, die *Sviṣṭakṛt*-Spende und die Nachopfer begleiten, und die Rezitation des *Sūktavāka* (NVO, 142) und des *Śamyuvāka* (NVO, 147).

2. der *Adhvaryu*, der mit dem *Yajurveda* operiert, der eigentliche Verrichter der Opferhandlungen, die er jede mit der zugehörigen *Yajuṣ*-Formel verrichtet. Er hat keinen Sitz, da er stets hin und her geht.

3. der Brahman, der während des Opfers südlich vom Āhavanīya-Feuer mit dem Angesicht nach Norden, auf das Āhavanīya-Feuer gerichtet, vor, d. h. östlich von, dem Yajamāna sitzt. Er hat in feierlicher Weise die vom Adhvaryu erbetene Erlaubnis zu verschiedenen Handlungen zu geben (*prasauti*) und gegebenen Falls das Prāyaścitta zu verrichten.

4. der Āgnīdhra, der wesentlich ein Gehülfe des Adhvaryu ist, und mit dem hölzernen Schwerte (*sphya*), dessen Spitze er nach oben hält, in der rechten Hand beim Utkara mit dem Angesichte nach Süden gekehrt ist. Seine vornehmste Funktion ist, dass er jedesmal nachdem der Adhvaryu vor einer Spende ihn mit den Worten *o śrāvaya* dazu aufgefordert hat, das *pratyūśrāvaṇa* hält, indem er die Worte *astu śrauṣaṭ* ausspricht.

sāmidhenī's, die Rk-Strophen, die der Hotṛ, in bestimmter Weise verkettet (vgl. NVO, 76), rezitiert. Die Anzahl der Sāmidhenīs und der Holzscheite, die nach jeder Sāmidhenī vom Adhvaryu ins Feuer gelegt werden, ist bei einer gewöhnlichen Iṣṭi gewöhnlich 15, bei einem Tieropfer immer und meistens bei einer Kāmyeṣṭi 17.

sāmnāyya, die Spende aus süßer und saurer Milch beim Neumondsopfer; zur Herstellung derselben vgl. NVO, 4—14.

samyāyge (dual.), die bei jeder Iṣṭi variierenden Anuvākya- und Yājyā-Sprüche bei der Sviṣṭakṛt-Spende.

sviṣṭakṛt, die Spende an Agni sviṣṭakṛt, unmittelbar nach der Hauptspende, NVO, 117.

upahoma, Nach- oder Zuopfer, eventuell unmittelbar nach der Hauptspende und vor der Sviṣṭakṛt-Spende einzufügen.

yajamāna, der „Opferherr“, derjenige zu dessen Gunsten die dazu feierlich gewählten Opferpriester das Opfer verrichten, und der sich, meistens passiv, an dem Opfer beteiligt. Er hat seinen Sitz südlich vom Āhavanīya-Feuer und hält das Angesicht nach Norden gekehrt. Ihm fallen besonders zu: das Aussprechen eines Spruches nach jedem feierlichen Akt (das *anumantraṇa*), der Tyāga, d. h. die nach jeder Spende ausgesprochene Formel: „om, dies dem Soundso (Namen der betreffenden Gottheit), nicht mir“, vgl. NVO, 85, Anm. 4.

yājyā, der durch die Worte *ye3 yajāmahe N.N.* (Namen der betreffenden Gottheit im Akkusativ) eingeleitete Opferspruch, vom Hotṛ auszusprechen, nachdem der Adhvaryu ihn durch die Worte „Opfere dem (eig. „verehere den“) N.N.“ aufgefordert hat.

DIE WUNSCHOPFER.

a. Allgemeine Vorschriften. ¹⁷⁾

1. Die Zeit. Die Iṣṭis, welche man mit der Absicht einen bestimmten Wunsch erfüllt zu sehen darbringt, sind an den Knotentagen und an den Monatstagen zu verrichten, wie es jedesmal angedeutet wird. Diejenigen Iṣṭis, für welche kein Tag ausdrücklich angegeben wird, sollen am Vollmondstage dargebracht werden oder während der ersten Hälfte des Monats (*pūrvapakṣe*, *āpūryamāṇapakṣe*, unter wachsendem Mond), unter einem günstigen Nakṣatra, ausgenommen am neunten Tage. Die aus Anlass einer Störung unternommenen Iṣṭis (die *ārteṣṭayaḥ*) sollen nach Eintritt der Störung stattfinden, wie z. B. die *abhyuddhṛteṣṭi*, n° 93.

2. Vorbereitung zur Iṣṭi. Im Baudhāyanaśūtra wird gelehrt, dass er (d. h. wohl sowohl Yajamāna wie Adhvaryu und die anderen Priester) frei von Unrat die Iṣṭi unternehmen soll, dass er ein Jahr lang oder zwölf Tage nur von Milch leben soll oder solange er es wünschen mag ¹⁸⁾.

3. Die Abweichungen von den als Grundform geltenden Neuvollmondsopfern.

a. die Sāmidhenī-Strophen. In den meisten Quellen ¹⁹⁾ werden siebzehn Sāmidhenī-Verse verordnet. Um diese Zahl zu

¹⁷⁾ Vgl. Baudh. XIII. 1; Āp. XIX. 18. 1—13; Hir. XXII. 3; Mān. śrs. V. 1. 1. 1—V. 1. 5. 5.

¹⁸⁾ *nispurīṣemāva prayoktavyā bharanti. sa saṃvatsaram payovrataḥ syād dvādaśaḥam vā yāvad vā śaṃsīta*, Baudh. XXVI. 5 (Karm. sūtra II. 5).

¹⁹⁾ Mān. śrs. V. 1. 1. 5; Āp. prayoga: *tasāṃ sarvāsāṃ iṣṭināṃ saptaśaḥ sāmīdhenīḥ*; Baudh. XIII. 1. Nach Baudh. XXIII. 1 (vgl. XXVI. 4) soll Baudhāyana 15, Śālikī dagegen 17 gewünscht haben.

erreichen, werden in die sonst gebräuchlichen elf Strophen, deren Anzahl durch dreimalige Wiederholung der ersten und letzten Strophe immer auf fünfzehn gebracht wird, zwei Zusatz-Verse, die sog. *dhāyās*, eingeschaltet. Die Stelle der Einschaltung ist zwischen der 11. und 12. *Sāmidhenī*, also zwischen RV. III. 27.4 und V. 28.5 ²⁰). Als *Dhāyās* werden verwendet RV. III. 27.5 und 6, deren erste mit *pr̥thupājā* anfängt, oder aber diejenigen Strophen, die ausdrücklich als Zusatz-Verse genannt werden, wie z. B. die Manu-Strophen, n° 40, die Uṣṇih- und Kakubh-Strophen, n° 178.

b. die *Ājya*portionen sind meist *vārtraghnau* bei Vollmond, dann werden die Strophen *agnir vṛtrāṇi jaṅghanat* RV. VI. 16, 34 und *tvam somāsi satpatiḥ* RV. I 91, 5 verwendet ²¹); *vṛdhanvantau* bei Neumond; dann werden *agnih prātneṇa manmanū* RV. VIII. 44, 12 und *soma gīrbhiḥ tvā voyam* RV. I. 91, 11 verwendet ²²). Nach dem Sūtra des Āpastamba-Hiranyakeśin sollen die Sprüche der *Ājya*-bhāgas so gewählt werden, dass sie den Wunsch, mit welchem die *Iṣṭi* unternommen wird, bekunden. So sollen z. B. nach dem *Prayoga* bei einer *Prajākāmasyeṣṭi* die beiden Strophen: *yas tvā hṛdā . . . prajābhīr agne amṛtatcam aśyām* RV. V. 4. 10, und *somo dhenum somo arvantam . . . somo vīram dadāti* RV. I. 91. 20 gewählt werden. Wird die *Iṣṭi* für einen Kranken verrichtet (*āyus-kāmasyeṣṭi*), dann gelten als Sprüche: *ā no agne . . . mārḍikam dhehi jīvase* RV. I. 79. 9 und *tvam soma . . . dakṣam dadhāsi jīvase* RV. I. 91. 7 ²³).

c. die *Yājya*- und *Puro'nuvākya*-Verse. Je nach der Gottheit oder den Gottheiten, an welche sich die *Iṣṭi* richtet, sollen der vom Hotṛ herzusagende Spruch, mit welchem er die Gottheit einladet sich am Opfer zu beteiligen, die *puro'nuvākya*, und der Opferspruch, die *yājya*, variiert werden. Die zu den *Iṣṭis* dienenden *Yājyanuvākya*s werden in der *Maitrāyaṇī-Saṃhitā* durchlaufend, in den beiden anderen uns bekannten *Saṃhitās* des Schwarzen *Yajurveda* zerstreut gegeben. Nach dem Ritual der *Taittirīyas* soll man von den in der *Saṃhitā* mitgeteilten *Iṣṭi*-Sprüchen denjenigen

²⁰) Āp. XIX. 18. 3, Mān. śrs. V. 1. 1. 6.

²¹) Werden diese *Ājyabhāgas* gemeint, so heisst im Mān. śrs. der *Kalpa*: *vārtraghnau kalpaḥ* (V. 1. 1. 20).

²²) Werden diese *Ājyabhāgas* gemeint, so heisst im Mān. śrs. der *Kalpa*: *vairājaḥ kalpaḥ* (V. 1. 1. 36—37).

²³) *jīvantāu ājyabhāgau*. Dies ist der *jīvitavān kalpaḥ* des Mān. śrs. V. 1. 4. 16; V. 1. 5. 49. Ausser *vārtraghnau*, *vairājaḥ* und *jīvitavān kalpaḥ* findet sich im Mān. śrs. noch der *prāyascittih kalpaḥ* (Mān. śrs. V. 1. 1. 27). Die *Ājyabhāga*-Sprüche sind hier *agne rakṣā no anḥasaḥ* RV. VII. 15. 13 und *tvam naḥ soma visvato rakṣā* RV. I. 91. 8.

zur Anuvākyā nehmen, der das „Merkmal“ (d. h. den Namen der Gottheit, welcher die Iṣṭi gilt) vorne (d. h. in der ersten Hälfte) hat, zur Yājyā denjenigen, der das Merkmal hinten (d. h. in der zweiten Hälfte) hat ²⁴⁾, oder auch umgekehrt ²⁵⁾.

d. die Saṃyājyās. Als Yājyānuvākyās zur Sviṣṭakṛt-Spende sind zwei Anuṣṭubh-Verse in Gebrauch: *tvam citraśravastama* R.V. I. 45. 6 und *tvām agne haviṣmantah* R.V. V. 9. 1 ²⁶⁾, nach Baudhāyana ²⁷⁾ sind es zwei Triṣṭubh-Strophen, nl. *abodhy agniḥ* R.V. V. 1. 1 und *avocāma kavaye* R.V. V. 1. 12. Im Ritual der Mānavas werden für jeden besonderen Kalpa ²⁸⁾ auch besondere Saṃyājyās vorgeschrieben;

1. für den *vārtraghnah kalpah*:
piprīhi devān R.V. X. 2. 1.
agne yad adya R.V. VI. 15. 14;
2. für den *vairājah kalpah*:
predhho agne R.V. VII. 1. 3.
imo agne R.V. VII. 1. 18;
3. für den *prāyaścittih kalpah*:
viśvāni no R.V. V. 4. 9.
agne tvam pāraya R.V. I. 189. 2 ²⁹⁾.

e. Sonstiges. Selbstverständlich sollen je nach der Gottheit auch andere Modifikationen in dem als Norm geltenden Neu-Vollmondsopfer angebracht werden, beim Saṃkalpa (NVO. XVI), beim Ausschütten der Körner (NVO. 24), beim Besprengen (NVO. 27), beim Anumantraṇa nach den Spenden (NVO. 110), beim Sūktavāka (NVO. 144), u. s. w.

f. Opferlohn. Wo keine besondere Vorschrift gegeben wird, ist bei den Wunschopfern der Opferlohn immer, ausser dem gewöhnlichen Anvāhārya-Mus, ein Kleid ³⁰⁾.

g. Bei Behexungsfeiern (*abhicāra*) sollen die Rtvijas rote Kopfbinden und rote Kleider tragen und das Gewand bzw. die Schnur (*yajñopavīta*) vom Halse herabhängend tragen: sie sollen weder „opfermässig“ behängt sein wie bei *rebus faustis*, noch „rechtsbehängt“ wie beim Manenopfer (*pitryeṣu*). Die Streu soll

²⁴⁾ Vgl. TS. II. 6. 2. 3, Baudh. XXVI. 4. Āp. XIX. 18. 9—10.

²⁵⁾ Von den immer paarweise angegebenen Strophen ist meistens die erste Anuvākyā, die zweite Yājyā.

²⁶⁾ Āp. XIX. 18. 7.

²⁷⁾ XIII. 1 (Vol. II, S. 119, Z. 11) und der Prayoga im Paribhāṣā-Teil.

²⁸⁾ Vgl. Bem. 21—23.

²⁹⁾ Für verschiedene Fälle werden wieder andere Saṃyājyās verordnet, vgl. z. B. V. 1. 5. 5, 11 u. sonst.

³⁰⁾ Bandh. XIII. 1.

von Rohr (*śara*) ³¹⁾, die Holzscheite sollen von der *Terminalia bellerica* (*vibhīdaka*) ³¹⁾ genommen werden ³²⁾.

b. Darstellung der Wunschopfer.

1.

Wer Nachkommen, Kinder (*prajāḥ*) wünscht, soll dem Indra und Agni einen auf elf Schlüsselchen gebackenen Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyaś zu dieser Iṣṭi sind für die Taittirīyakas: *ubhā vām indrāgnī, āśravam hi* (TS. I. 1. 14. a, b); für die Mānavas: *pra vām arcanty ukthino nīthavido, vpo ha yad vidatham* (MS. IV. 11. 1: 159. 7—10) ³³⁾.

Derjenige, der in der Lage ist Kinder zu haben und sie dennoch nicht bekommt (*na vindeta*), stimmt durch diese Opfergabe die genannten Götter günstig, von welchen einst die Geschöpfe (*prajāḥ*) des Prajāpati verborgen gehalten sein sollen; als aber Prajāpati auf den Gedanken gekommen war, diesen Göttern einen Opferkuchen darzubringen, gaben sie die Geschöpfe wieder heraus. Daher die die Verbalwurzel *vid* enthaltenden Yājñānuvākyaś.

K. IX. 17 (p. 120. 11—16), M. II. 1. 1 (p. 1. 4—9), T. II. 2. 1. 1—2; Mān. śrs. V. 1. 5. 12—13, Baudh. XIII. 2.

2.

Wer nach dem Besitz eines Feldes oder nach der Unterwerfung seiner Stammgenossen trachtet ³⁴⁾, wessen Stammgenossen abtrünnig werden ³⁵⁾, der soll dem Indra und Agni einen auf elf Schlüsselchen gebackenen Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyaś zu dieser Iṣṭi sind nach Hiranyakeśin dieselben wie für n° 1, nach Baudhāyana *indrāgnī rocanā divaḥ, śnathad vṛtram* (TS. IV. 2. 11. a, b), für die Mānavas: *indrāgnī rocanā divaḥ, pra carṣaṇībhyah* (MS. IV. 11. 1: 159. 1).

³¹⁾ *śara* und *vibhīdaka* werden bloss des Wortklanges halber gewählt, weil beide an „zerbrechen“ (*śṛṇāti, vibhinatti*) denken lassen.

³²⁾ Bandh. XXIII. 1, Āp. XIX. 16. 6, Hir. XXII. 1.

³³⁾ Saṃyājyaś für die Mānavas: MS. IV. 11. 1 (159. 11—14).

³⁴⁾ *spardhamānaḥ kṣetre vā sajāteṣu vā* T; *sajātakāmaḥ* K.

³⁵⁾ *viyāyur* nimmt (MS.) v. Schroeder in den Text auf; er vermutet, dass *vīyur* zu lesen sei. Da aber das śrs. *viyātsu* hat, ist mit der HS. B: *viyāyur* zu lesen.

Indra und Agni, so heisst es in den Brāhmaṇas, sind Kraft und Männlichkeit. Durch Kraft und Männlichkeit unterwirft er sie (die Stammgenossen) sich wieder. Sie folgen ihm ja nicht, wenn er fortgeht (auszieht), da sie nicht wollen; Kraft und Männlichkeit sind Indra und Agni. Wenn er, in dem an Indra und Agni dargebotenen Opferkuchen ihre Kraft und Männlichkeit zusammenfassend fortgeht (auszieht), so folgen sie ihm willenlos (so K). Er behält dadurch für sich den Mut und die Kraft des Nebenbuhlers, besiegt den übel gesinnten Nebenbuhler (so T').

K. IX. 17 (p. 120. 7—10), M. II. 1. 1 (p. 1. 1—2), T. II. 2. 1. 2; Mān. śrs. V. 1. 5. 6—7, Baudh. XIII. 2.

3.

Wer einen Nebenbuhler hat (und diesen zu übertreffen wünscht), soll einen auf elf Schlüsselchen gebackenen Opferkuchen dem Indra und Agni darbringen.

Yājñānuvākyaś sind für die Mānavas: *indrāgnī navatiṃ purah, śnathad vṛtram* (MS. IV. 11. 1 : 159. 1—2).

Indra und Agni nämlich sind Kraft und Männlichkeit; durch Kraft und Männlichkeit also wird er ihn überlegen sein.

K. IX. 17 (p. 120. 6—7), M. II. 1. 1 (p. 1. 2—4); Mān. śrs. V. 1. 5. 8—9.

4.

Wer in die Schlacht zieht, wird siegen, wenn er einen auf elf Schlüsselchen gebackenen Opferkuchen dem Indra und Agni darbringt.

Yājñānuvākyaś zu dieser Iṣṭi sind nach Hiraṇyakeśin dieselben wie für n° 1, nach Bandhāyana *indrāgnī navatiṃ purah, śuciṃ nu stomam* (TS. I. 1. 14. c, d.); für die Mānavas gelten die unter n° 2 gegebenen.

Wer in die Schlacht zieht, von dem weichen Mut und Manneskraft; da er nun Indra und Agni zufriedenstellt, geben diese ihm Mut und Manneskraft; mit Mut und Manneskraft zieht er aus und wird siegen.

K. IX. 17 (p. 120. 16—18), M. II. 1. 1 (p. 1. 9—10), T. II. 2. 1. 2—3; Mān. śrs. V. 1. 5. 14, Bandh. XIII. 2.

5.

Wer die Schlacht anfängt, soll dieselbe Iṣṭi darbringen.
Dieselben Yājñānuvākyās wie n° 4.

Ähnliche Begründung wie n° 4.

K. IX. 17 (p. 120. 18—20), M. II. 1. 1 (p. 1. 10—12);
Mān. śrs. V. 1. 5. 14.

6.

Dieselbe Iṣṭi bringt dar wer in einer Schlacht gesiegt hat.
Yājñānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind nach Hiraṇyakeśin TS. I.
1. 14 c, d, nach Baudhāyana l. c. a, b; für die Mānavas wie n° 2.

An Gewalt und Kraft fürwahr nimmt derjenige ab, der in einer
Schlacht gesiegt hat, denn durch seine ganze Gewalt und Kraft
siegt er (die er folglich eingebüsst hat); wenn er sich nun diesen
beiden Göttern mit ihrem Anteil naht, so verleihen die ihm Ge-
walt und Kraft und er nimmt nicht an Mut und Kraft ab.

K. IX. 17 (p. 120. 19—22), M. II. 1. 1 (p. 1. 12—14),
T. II. 2. 2. 3—4; Mān. śrs. V. 1. 5. 14, Baudh. XIII. 2.

7.

Wer in die Fremde geht ³⁶⁾, wer auszieht um Gewinn zu
suchen ³⁷⁾, soll einen auf elf Schlüsselchen gebackenen Opferkuchen
dem Indra und Agni darbringen zusammen mit einem Caru
an Pūṣan.

Yājñānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind, für den aindragna puroḍāśa,
nach Baudhāyana dieselben wie für n° 2, nach Hiraṇyakeśin die-
selben wie für n° 6; für den paṇṣṇa caru: nach Baudhāyana und
Hiraṇyakeśin: *rayam u tvā pathas pathe, pathaspathaḥ* (TS. I. 1.
14. e, f). Für die Mānavas: *yā vām santi, śuciṃ nu; pūṣā gāḥ,*
śukraṃ te anyat (MS. IV. 11. 1 : 159. 15—160. 2).

Wer in die Fremde geht, von dem entfernen sich Mut und

³⁶⁾ *janatām abhiprayan*, M; *paraṃ janapadam abhiprayān*, Mśr.; *janatām eṣyan*,
T. Etwas anders fasst Govindadikṣita das Wort auf: *janatām eṣyan janusamāhaṃ*
gacchan. sabhāyāṃ dharmasane vyavahārādibhāṣaṇasya indriyaviryapratisthārtham
er bezieht es also auf das Eintreten in eine Gerichtsversammlung, in die Gerichtshalle
(*dharmasabhāyāṃ gacchan*), vgl. Śrautapadārthanirvācana S. 145: *dharmasabhāyāṃ vya-*
vahārādibhāṣaṇāya.

³⁷⁾ *saniṃ prayan* k.

Manneskraft; wenn er nun Indra und Agni mit ihrem Anteil aufwartet, so geben diese Götter ihm die Kraft zurück, und versehen mit Mut und Manneskraft kommt er in die Fremde. Dem Pūṣan aber bringt er den Caru dar, weil dieser Gott der sekundäre Geber ³⁸⁾ von Mut und Manneskraft ist.

K. IX. 17 (p. 120. 22—121. 2), M. II. 1. 1 (p. 1. 14—16), T. II. 2. 1. 4—5; Mān. śrs. V. 1. 5. 16—17, Baudh. XIII. 4.

8.

Einen Caru an Kṣetrapati, entweder mit unmittelbar vorangegehendem elfschüsseligem Opferkuchen an Indra und Agni und Caru an Pūṣan (vgl. n° 7) ³⁹⁾, oder, am nächsten Knotentage oder unter einem günstigen Gestirn, gefolgt vom Opferkuchen an Indra und Agni ⁴⁰⁾, bringt derjenige dar der in die Fremde angelangt ist, der wünscht, dass er dort Gedeihen haben möge, der daselbst seinen Aufenthalt nimmt.

Yājñānuvākyās zum Caru an Kṣetrapati sind für die Taittirīyakas: *kṣetrasya patinā: kṣetrasya pate madhumantam* (TS. I. 1. 14. g, h); für die Mānavas: *kṣetrasya patinā, madhumatir oṣadhik* (MS. IV. 11. 1: 160. 3—6).

Die Erde ist Herr (Herrin) des Grundes: durch den Caru an den Herrn des Grundes (*kṣetrapati*) erlangt er festen Fuss auf der Erde.

K. IX. 17 (p. 121. 2—7), M. II. 1. 1 (p. 1. 16—2. 4), T. II. 2. 1. 5; Mān. śrs. V. 1. 5. 18—21, Baudh. XIII. 2.

9.

Wer einen beliebigen Wunsch erfüllt sehen will ⁴¹⁾, bringt dem Agni vaiśvānara einen auf zwölf Schüsselchen gebackenen Opferkuchen dar.

Yājñānuvākyās sind: *vaiśvānaro na ūtyā, prṣṭo divi* (MS. IV. 11. 1: 160. 10).

Agni vaiśvānara fürwahr ist das Jahr (die Zeit); im Jahre (d. h. im Verlauf der Zeit) wird ein Wunsch erreicht. Das Jahr nun

³⁸⁾ *anupradātu*.

³⁹⁾ So K, M, Mān. śrs.

⁴⁰⁾ So T; vgl. Āp. prayoga: *upareṣṭat parvany eva*; Baudh. prayoga: *upareṣṭat punye nakṣatre parvany vā*.

⁴¹⁾ *kāmāya M; kamāya sarvakāmāya*, Mān. śrs.

erreicht er durch diese Opfergabe. Dieser (nl. Agni vaiśvānara, d. h. das Jahr, die Zeit) erreicht für ihn den Wunsch, den er (der Opfernde) hegt.

M. II. 1. 2 (p. 2. 5—7); Mān. śrs. V. 1. 5. 22—24.

10.

Wer von zwei Personen, die sich gegenseitig verbunden haben, zuerst ⁴²⁾ das Wort bricht ⁴³⁾ oder es zu brechen vorhat, der soll einen zwölfschüsseligen Opferkuchen an Agni vaiśvānara darbringen.

Yājñānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind nach Baudhāyana: *vaiśvānaro na ūtyā, ṛtāvānaṃ vaiśvānaram* (TS. I. 5. 11. a, b), nach Āpastamba-Hiranyakeśin: *jāto yad agne, tvam agne śociṣā* (TS. ib. e, f). Für die Mānavas dieselben wie für n° 9.

Für ein Jahr (d. h. für die Zeit, für eine gewisse Zeit) verbinden sich zwei Personen, die sich gegenseitig verbinden. Agni vaiśvānara nun ist das Jahr (die Zeit); da er nun das Jahr (die Zeit) erreicht hat (d. h. wohl dadurch, dass er sich Agni vaiśvānara geneigt gemacht hat), so darf er nach Belieben sein Wort brechen ohne Furcht vor Varuṇa ⁴⁴⁾. Varuṇa ergreift ihn dann nicht.

K. X. 3 (p. 127. 3—6), M. II. 1. 2 (p. 2. 7—9), T. II. 2. 6. 2—3; Mān. śrs. V. 1. 5. 28—29, 24, Baudh. XIII. 9.

11.

Wer auf Erwerb ausgehen will ⁴⁵⁾, bringt dem Agni vaiśvānara einen zwölfschüsseligen Opferkuchen dar.

Yājñānuvākyās sind nach Baudhāyana: *vaiśvānaro na ūtyā, vaiśvānarasya sumatau* (TS. I. 5. 11. a, b), nach Āp.-Hiranyakeśin: *asmākam agne, vaiśvānarasya sumatau* (TS. I. c. g, h). Für die Mānavas: *ṛtāvānaṃ vaiśvānaram, vaiśvānara tava* (MS. IV. 11. 1: 160. 11—15).

Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); wenn er nun ein Jahr

⁴²⁾ „vor der Zeit“, *arvāḥ kālāt*, fügt Mān. śrs. hinzu.

⁴³⁾ *saṃānta* (MS. II. p. 2, 7, p. 6. 10) soll nach Böhtlingk (Wört. kürz. Fassung VII. 61. a) „Grenznachbar“ = *saṃānta* sein. Ich halte es für das Partizip zu *saṃamate*.

⁴⁴⁾ Der ja den Eidbrüchigen mit seiner Schlinge ergreift und ihn straft, man denke an Hariścandra.

⁴⁵⁾ *saṃam praśīṣyan*, M; *saṃam abhyutthāsyān*, Mān. śrs.; *saṃam eṣyan*, T; *saṃam eṣyan bhikṣaṇāya yāsyān* (*bhikṣaṇadravyasiddhīrtham*), Āp. pray.; *bhikṣyamānāya* (sic) *yāsyān*, Baudh. pray.

(eine gewisse Zeit) sich in der Fremde aufhält, so wird er besitzeswert (verdient er Besitz zu erlangen). Dadurch dass er dem Agni vaiśvānara den Opferkuchen darbringt, gelangt er zu dem vom Jahre (von der Zeit = von Agni v.) beigebrachten Erwerb: gerne gebend werden seine Untertanen sein. Das Kāthaka lautet: „Dem Agni vaiśvānara bringt einen Opferkuchen auf zwölf Schlüsselchen dar, wer in der Fremde aufgenommen ist, Erwerb wünschend. Agni vaiśvānara fürwahr ist das Jahr (die Zeit). Für das Jahr (für die Zeit) empfängt man, wen man empfängt. Da er nun das Jahr erreicht hat (d. h. da er nun Agni vaiśvānara für sich gewonnen hat, der eben das Jahr, die Zeit, ist), trägt er den beigebrachten Erwerb davon“.

K. X. 3 (p. 127. 6—8), M. II. 1. 2 (p. 2. 9—11), T. II. 2. 6. 4; Mān. śrs. V. 1. 5. 20—33, Bandh. XIII. 9.

12.

Wer (in der sub n° 11 beschriebenen Weise sich Erwerb gemacht hat und) seinen Erwerb (zu Hause) unterbringt (so K.; wenn er Erwerb gemacht hat, M; wenn er zurückkehrt, T), soll dieselbe Iṣṭi an Agni vaiśvānara darbringen. Bei dieser Iṣṭi gilt die folgende Vorschrift: das Stück Vieh (die Kuh), das er als das letzte (von den erworbenen Tieren mitführt, wenn er in sein Land zurückkehrt), soll er sammt dem Strick, (an dem er es geführt hat) seinem Nebenbuhler der ihm unlieb ist, geben ⁴⁶). Die Taittirīyakas senden dem Nebenbuhler bloss den Strick zu, mit welchem die letzte Kuh gebunden gewesen ist, und zwar soll er diesen Strick entweder einer Kuh seines Nebenbuhlers umhängen oder den Strick bloss in seinem Stall hinwerfen ⁴⁷). Nach einer Quelle soll er dazu die Worte sagen lassen: „diesen schickt dir der Soundso zu“ ⁴⁸).

Yājñānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind nach Āpastamba-Hiranyakeśin dieselben wie für n° 11, ebenso nach Baudhāyana; für die Mānavas: *vaiśvānarasya sumatau, asmākam agne* (MS. IV. 11. 1: 161. 3—6).

Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); das Jahr (die Zeit, den

⁴⁶) Kāth. X. 3 (p. 127. 11): *yam uttamam ājet taṁ sarajjum apriyāya bhrātṛyaya dadyāt*; Mān śrs.: *yaṁ dvīṣyāt tasmāi sanīṁ sātāṁ gāṁ kaṇṭhabandham ekahāyanam dadyāt*.

⁴⁷) Āp. XIX. 19. 3; Hir. XXII. 4; Baudh. XIII. 10 (p. 126. 4—5): *sa yayā rajjvottamāṁ gāṁ ājet taṁ bhrātṛyaya prahatyā bhrātṛyasya goṣṭhe nyasyati*.

⁴⁸) Baudh. XXIII. 2 *inomaṁ te 'sau prahutyād ity eva bruyād iti śalikih*.

Agni v.) nimmt in Gebrauch ⁴⁹⁾ wer bittelt; das Jahr löst er wieder ⁵⁰⁾. Das Jahr fürwahr ist es, welches für ihn erwirbt, dieses (das Jahr, den Agni v.) macht er zum Teilhaber. — Mit einem Stricke geht ja der herum, der bittelt, den Strick heftet er nun seinem Nebenbuhler an. So das Kāthaka und, etwas kürzer, die Maitrāyaṇī-Saṃhitā, welche noch die Bestimmung hinzufügt, der Opferlohn soll ein einjähriges Rind sein, da dies das Abbild des Jahres sei. Die Begründung in der Taittirīyasaṃhitā lautet so: „Wer das Jahr (die Zeit) in Gebrauch genommen hat (durch die unter n° 11 erörterte Opfergabe an Agni Vaiśvānara, der ja das Jahr ist), erlangt keinen festen Ort. Er bringt daher, nachdem er zurückgekehrt ist, denselben Opferkuchen an Agni vaiśvānara dar. Denselben den er in Gebrauch genommen hat, löst er mit seinem Anteil (dadurch dass er ihm das ihm Zukommende gibt), damit er festen Ort gewinne. Den Strick, an welchem er die letzte Kuh geführt hat, soll er seinem Nebenbuhler zusenden: „er wirft ihm dadurch den Untergang (das Nicht-glück) zu.“

K. X. (p. 127. 8—13), M. II. 1. 2 (p. 2. 11—15), T. II. 2. 6. 4—5; Mān. śrs. V. 1. 5. 34—36, Baudh. XIII. 10.

13.

Wer „Nicht-speise“ ⁵¹⁾, gegessen hat d. h. Speise, die in rituellem Sinne fehlerhaft ist oder die von einer Person herkommt, von der man keine Speise annehmen soll, oder wer solche Speise essen will, soll einen auf zwölf Schüsselehen gebackenen Opferkuchen dem Agni vaiśvānara darbringen. Man kann die Iṣṭi also vor oder nach dem Essen der „bösen“ Speise darbringen. Die „Nicht-speise“ des K. und M. wird durch T. erläutert. Hier heisst es: „an ihm, der die Speise zweier sich gegenseitig anfeindenden Personen ⁵²⁾ isst, wischen diese beiden sich ab (d. h. auf ihn übertragen sie ihre Schuld, ihre Verunreinigung)“. Opferlohn ist, nach M, Blei oder ein schwarzes Kleid.

Yājñanuvākya's zu dieser Iṣṭi sind für die Taittirīyakas dieselben

⁴⁹⁾ *prayukte.*

⁵⁰⁾ *vimuñcati.*

⁵¹⁾ *amannam* M, K; *dusṣam abhojyasya annam*, Mān. śrs.

⁵²⁾ Nach den beiden Prayogas des Baudh. und Āp. ist der Fall gemeint, dass von zweien sich anfeindenden Personen die eine die Speise der anderen gegessen hat; die Ansicht anderer wird aber erwähnt, dass ein dritter gemeint sei, der von einem oder von beiden Feinden Speise gegessen hat: *vidvīṣāṇayoḥ parasparaṃ tayor anyataro nyataraśyānnam bhuktā vaiśvānareṇa yajeta*, so die beiden Prayogas. Der Apastambiya Prayoga fügt hinzu: *kecid ubhayaśyānnam bhuktvapara iti* (d. h. *aparah iti*).

wie bei n° 10, für die Mānavas: *viśvam vicjāca* ⁵³⁾, *sa jñyamānaḥ* (MS. IV. 11. 1: 161. 7—10).

Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); jene Nicht-speise, die er isst, macht das Jahr (die Zeit, eigentlich Agni vaiśvānara, den er günstig stimmt) für ihn geniessbar; Geniessbares isst er also (so K, M.). Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit), er isst nun eine durch das Jahr (die Zeit) geniessbar gemachte Speise, und jene beiden wischen sich nicht an ihm ab (so T). Weshalb als Opferlohn Blei oder ein schwarzes Kleid zu geben ist, das begründet M in der folgenden Weise: „Blei ist „Nicht-speise“ (Unessbares), die schwarze (Speise) ist „Nicht-speise (unessbar) ⁵⁴⁾; nachdem er nun durch „Nicht-speise“ die „Nicht-speise“ beseitigt hat, bringt er (insofern das Geben des Opferlohnes das Halten der Iṣṭi ermöglicht) essbare Speise in sich selbst.

R. X. 4 (p. 127. 1—3), M. II. 1. 2 (p. 2. 15—20), T. II. 2. 6. 2; Mān. śrs. V. 1. 5. 27—43 ⁵⁵⁾, Baudh. XIII. 9.

14a.

Wer in die Schlacht zieht, soll dem Agni vaiśvānara einen auf zwölf Schlüsselchen gebackenen Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyās wie bei n° 9.

„Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); mit dem Jahre zieht er (durch die Darbringung der genannten Opfergabe) in die Schlacht aus“, so lautet die sehr schwache Begründung dieser Iṣṭi in M.

M. II. 1. 2 (p. 2. 20—3. 1); Mān. śrs. V. 1. 5. 24.

14b.

Statt eines Opferkuchens an Agni vaiśvānara empfehlen die Taittirīyakas einen Caru an Aditi.

Yājñānuvākyās sind: *aditir na vruṣyatu, mahim ū ṣu mātaram* (TS. I. 5. 11. r, s).

⁵³⁾ „Wie die Breite (die Erde) habe ich allen Wohlstand in mich gefasst: der eine (Vorteil) nimmt, herbeikommend, den andren auf; durch des mächtigen Vaiśvānara Grösse mache ich mir die Speise mild und voller Süßigkeit“.

⁵⁴⁾ Das Skt. Wort für Speise ist Neutrum; *anannam kṣyam*, wobei *vāsaḥ* fortgelassen wird(!), kann bedeuten: „das schwarze (Kleid) ist Nicht-speise“ und: „schwarze (Speise) ist Nicht-speise“. In der Logik kommt es den Brahmanen ja nur auf den Wortlaut an!

⁵⁵⁾ *saṁprāmanī saṁyadya*, M; *saṁgrāme*, K; *āyatamaṁ gatra*, T; *ayān samāropya saṁgrāmahūmanau darsakīm vedam kṛtvā*, Āp. pray.; es soll Baudhāyanas Ansicht gewesen sein, dass man auf dem Schlachtfelde selber die Iṣṭi darzubringen habe, Śālikis Ansicht dagegen, dass man die Iṣṭi in den an Ort und Stelle Bleibenden Feuern darbringe, Baudh. XXIII. 2.

Aditi ist ja die Erde; auf ihr erhalten sie zuerst guten Halt (nicht aber die anderen, die Feinde, die der Aditi die Opfergabe nicht darbringen).

T. II. 2. 6. 1; Baudh. XIII. 9.

15.

Einen auf zwölf Schlüsselchen bereiteten Opferkuchen für Agni vaiśvānara soll darbringen wer die Schlacht begonnen hat oder während der Schlacht oder nachdem er an Ort und Stelle angelangt ist ⁵⁶).

Yājñānuvākyās sind nach Baudhāyana *vaiśvānaro na ūtyā, asmākam agne* (TS. I. 5. 11, a, g), nach Āpastamba-Hiranyakeśin dieselbe wie bei n° 10, nach den Mānavas wie bei n° 9.

Wer von den beiden Angreifenden festeren Ort hat, der siegt, wer von den beiden ohne festen Ort ist, der wird besiegt. Agni vaiśvānara nun ist die Erde, diese macht er zu seinem festen Ort, auf dieser schreitet er vor: er gewinnt die Schlacht. Anders begründet T diese Iṣṭi: „Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); das Jahr nun ist die feste Stelle der Götter; von dieser festen Stelle aus besiegt einst die Götter die Asuras. Da er nun dem Agni vaiśvānara den Opferkuchen darbringt, (gewinnt er den Agni v.: das Jahr: die feste Stelle), streitet er auf dem festen Ort der Götter und gewinnt die Schlacht“.

K. X. 2 (p. 127. 20—22), M. II. 1. 2 (p. 3. 1—3), T. II. 2. 6. 1; Mān. śrs. V. 1. 5. 24 und 44, erste Hälfte ⁵⁷), Baudh. XIII. 8.

16.

Wenn er die Schlacht gewonnen hat, soll er einen Opferkuchen von zwölf Schlüsselchen dem Agni vaiśvānara darbringen. Dieselben Yājñānuvākyās wie bei n° 15.

Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); das Jahr nimmt er in

⁵⁶) Ich vermute dass Mān. śrs. V. 1. 5. 42, 43 zum Teil einen Satz bilden: *dakṣiṇā yājñānuvākye ca vyākhyāte*, „die Dakṣiṇā und die Yājñānuvākyās sind erklärt“ (sind dieselben).

⁵⁷) Nach meiner Ansicht sind die beiden Wörter *tathā saṃgrāmikyau* (Mān. śrs. V. 1. 5. 44) absonderlich zu nehmen, sc. *vyākhyāte*; die zwei hier gemeinten *sāṃgrāmikī Iṣṭis* sind dann unsere n° 15 und 16; vgl. auch Ben. 119.

Anspruch: das Jahr gewinnt die Schlacht für ihn, dieses hat er zum Teilhaber gemacht, dieses erlöst er nun (durch die Iṣṭi an Agni v.) ⁵⁸⁾.

M. II. 1. 2 (p. 3. 3—6); Mān. śrs. l. c.

17.

Wer unter Heerführung eines bestimmten Königs oder Feldherrn ein bestimmtes Saatfeld (Gersten oder Reis) zu nehmen (d. h. zu erbeuten) wünscht ⁵⁹⁾, soll einen auf zwölf Schüsselchen gebackenen Opferkuchen dem Agni vaiśvānara darbringen.

Yājñānuvākyās wie bei n° 9.

Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); Geber von Nahrung ist das Jahr (die Zeit); diesem nähert er sich mit seinem Anteil (insofern er nämlich dem Agni v. den Opferkuchen darbringt); dieses gewährt ihm Nahrung, denn dem Jahre nach (d. h. der Zeit nach, mit der Zeit) entsteht die Nahrung (d. h. entspriessen die Feldfrüchte).

K. X. 3 (p. 127. 13—16), M. II. 1. 2 (p. 3. 6—9); Mān. śrs. V. 1. 5. 24 und 44(b)—45 (incl.).

18.

Wer Regen wünscht, soll dem Agni vaiśvānara einen auf zwölf Schüsselchen gebackenen Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyās nicht mit Bestimmtheit anzugeben.

Agni vaiśvānara fürwahr ist das Jahr; gräulich ist die vaiśvānara-Manifestation des Jahres, durch diese erhitzt und ertrocknet er (nl. Agni, die Hitze) fortwährend die Erde, sich einen Anteil wünschend. Diese Manifestation nun von ihm (von Agni v., vom Jahre) stimmt er (durch die Opfergabe) gnädig und diese lässt ihm, gnädig gestimmt, den Regen fallen.

Nur K. X. 3 (p. 127. 16—20).

⁵⁸⁾ Zum Gedankengang vgl. n° 12.

⁵⁹⁾ *anena rājñā vā grāmaṇyā vedaṇ sasyam ādadiya*, K; *anena rājñemān yavān vṛhīn vādadiya* (so ist wohl auch hier, statt *vādadiya* zu lesen), M; die verdorbene Stelle des Mān. śrs. (V. 1. 5. 44—45) lese ich so: *ya icched ayan eva rājñ syād yāvad imān yavān vṛhīn vādadiyeti, tasya eed aparodheta, vārtraghnaḥ kalpo: yadi mṛto jīvitavān*, d. h. „wenn er (der Fürst in dessen Land er einfällt) ihn davon abhält, so gilt der vārtraghna Kalpa; wenn er (der feindliche König) schon tot ist, dann der jīvitavān Kalpa.“

19.

Für einen Kranken soll er einen von Gerste bereiteten Caru (von der Grösse einer Spanne) an Varuṇa und einen auf zwölf Schlüsselchen gebackenen Opferkuchen an Agni vaiśvānara darbringen.

Yājñavalkyās für den Puroḍāśa an Agni vaiśvānara dieselben wie für n° 9; für den Caru an Varuṇa wahrscheinlich *imaṃ me varuṇa, tat tvā yāmi* (MS. IV. 10. 2: 146. 8—10); die Saṃyājyās sollen Strophen sein die das Zeitwort „hinüberfahren“ enthalten, wahrscheinlich: *viśvāni no dargahā jātavedah . . . atī parṣi, agne tvam pārayā* (MS. IV. 10. 1: 141. 15—142. 2).

Von Varuṇa ergriffen fürwahr ist der Kranke. Durch den Caru an Varuṇa befreit er ihn von Varuṇa. Aus Gerste bereitet ist der Caru, weil die Gerste der Teil des Varuṇa ist ⁶⁰⁾, durch seinen eignen Teil also findet er den Varuṇa ab. Eine Spanne gross ist der Caru: so gross ist ja der Mensch (auch: die Seele, der Puruṣa, der Ātman) ⁶¹⁾: wie weit sein Atem reicht, wie gross seine Seele ist, diese befreit er von Varuṇa (seine ganze Seele also). — Agni vaiśvānara fürwahr ist das Jahr (die Zeit). Zeit (Jahr) ist Lebensdauer; in der Zeit, im Lebensdauer befestigt er ihn, sodass er (der Kranke) seine (ganze normale) Lebenszeit erreichen wird. So das Kāṭhaka; ein wenig anders die Maitrāyaṇī-Saṃhitā: „Von Varuṇa ergriffen ist der Kranke, von Varuṇa nun befreit er ihn durch den Caru an Varuṇa. Agni vaiśvānara ist die Sonne; nachdem er von jener (Sonne) ergriffen worden ist, ergreift ihn Varuṇa; nachdem er ihn von da gelöst hat, befreit er seine ganze Seele von Varuṇa“ ⁶²⁾.

K. X. 4 (p. 128. 8—14), M. II. 1. 2 (p. 3. 9—13); Mān. śrs. V. 1. 5. 46—49.

20.

Für einen der Macht wünscht (M), für einen Rājanya (Kṣatriya) der entweder schädigen will oder emporzukommen wünscht (K), bringt er einen aus Gerste bereiteten Caru von der Grösse einer Spanne an Varuṇa und einen Opferkuchen von zwölf Schlüsselchen an Agni vaiśvānara dar.

⁶⁰⁾ Vgl. Varuṇapraghāsa, HILLEBRANDT, Rit. Lit. S. 116.

⁶¹⁾ Vgl. dazu „Over de Wenschoffers“, S. 20 (17 des Separatabzuges).

⁶²⁾ Hier scheint also die Sonne als Urheber der Krankheit aufgefasst zu sein.

Yājñānuvākyaś und Saṃyājyaś wie n° 19.

Von Varuṇa ergriffen ist der, welcher einen anderen beraubt oder schädigt. Da er einen Caru an Varuṇa darbringt, befreit er ihn von Varuṇa. Aus Gerste bereitet ist der Caru, weil die Gerste n. s. w. wie n° 19; eine Spanne gross ist der Caru: so gross ist n. s. w. wie n° 19. — Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit), das Jahr (die Zeit) ist Manneskraft: in dem Jahre (der Zeit), der Manneskraft befestigt er ihn zum Gedeihen: er wird Macht haben. So das Kāthaka. — „Von Varuṇa ergriffen ist derjenige, welcher Macht wünscht. Durch den Caru befreit er ihn von Varuṇa. Só gross ⁶³⁾ ist der Caru: só gross ist ja die Seele; so gross seine Seele ist, die von Varuṇa befreit habend — Agni vaiśvānara ist die Sonne — lässt er ihn diese (die Sonne = Agni v.) von hinten (oder: nachher) berühren (anfassen) und macht, dass er das Mass der Sonne erreicht.“ So die Maitrāyaṇī-Saṃhitā.

K. X. 4 (p. 128. 14—18). M. II. 1. 2 (p. 3. 13—17); Mān. śrs. V. 1. 5. 50—52.

21.

Dem Agni vaiśvānara bringt einen auf zwölf Schlüsselchen gebackenen Opferkuchen dar, wer ein Dorf wünscht, wer Macht wünscht, wer Ruhm als Brahmane wünscht. In die Mitte des Opferkuchens legt er Gold (einen goldnen Reif?), Silber oberhalb.

Yājñānuvākyaś nicht mit Bestimmtheit anzugeben.

Das Jahr (die Zeit) ist Agni vaiśvānara, das Jahr (die Zeit) ist Manneskraft, die Seele Gold; diese legt er in die Mitte der Manneskraft zur Macht: er wird mächtig sein. Das Silber schiebt er zugleich mit der Asche weg ⁶⁴⁾. Mit einem Male behaftet ist ja derjenige, der, obschon er dazu berechnet war Ruhm zu besitzen, nicht berühmt ist. Das Mal schlägt er von ihm fort (indem er mit der Asche das Silber wegschiebt) und versieht ihn mit Ruhm. — Wie die Speichen von der Naabe abhängig sind, so sind vom Jahre die Monate und die Jahreszeiten abhängig. Durch das in die Mitte gelegte Gold macht er ihn zur Naabe: wie nun von der Naabe die Speichen abhängig sind, so macht er die Stammgenossen von ihm abhängig.

Nur K. X. 4 (p. 127. 23—128. 8).

⁶³⁾ *īyān*, die Grösse wird hier durch eine Gebärde des Vortragenden angedeutet: „eine Spanne Gross“, fügt das Mān. śrs. hinzu.

⁶⁴⁾ Vgl. dazu NVO. 69.

22.

Wer das Feuer von seiner Stätte zu entfernen vorhat ⁶⁵⁾, soll entweder bloss einen zwölfschüsseligen Opferkuchen an Agni vaiśvānara darbringen (K) oder ausserdem einen achtschüsseligen an Agni (T).

Yājñānuvākyās zum vaiśvānara-puroḍāśa sind *vaiśvāmaro na ūtyā, tvam agne śociṣā* (TS. I. 5. 11. a. f), zum āgneya: *agnir mūrdhā, bhuvah* (TS. I. 5. 11. n, o).

Den Vorkämpfer der Götter fürwahr erschlägt wer das Feuer von seiner Stätte entfernt; nicht haben bis dahin fromme Brahmanen seine Speise gegessen. Einen achtschüsseligen für Agni bestimmten und einen zwölfschüsseligen für Agni vaiśvānara bestimmten Opferkuchen bringt dar wer das Feuer zu entfernen vorhat. Weshalb er achtschüsselig ist: die Gāyatrī ist achtsilbig, Agni ist gāyatrī-artig, dem ganzen Agni bereitet er (dadurch) eine gästliche Bewirtung; es ist damit gerade alsob er einem der in die Fremde geht Wegzehrung bereitet. Zwölfschüsselig ist der Opferkuchen für Agni vaiśvānara; zwölf Monate sind das Jahr, das Jahr nun ist des Agni Geburtsstätte, zu seiner eigenen Stätte macht er ihn gehen ⁶⁶⁾: essbar wird seine Speise (seine Speise kann fortan von andern gegessen werden). So das Taittirīyaka. Das Kāṭhaka begründet den blossen Opferkuchen für Vaiśvānara folgendermassen: „Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); das entfernt werdende Feuer wird hinter dem Jahre (der Zeit) entfernt (weil dem Entfernen des Feuers der Opferkuchen an Agni vaiśvānara, d. h. an die Zeit, vorangeht). Nachdem er dieses (das Jahr, den Agni v.) zum Teilhaber gemacht hat, entfernt er das Feuer hinter dem Jahre (der Zeit).“

K. X. 4 (p. 128. 18—21), T. II. 2. 5. 5—6; Baudh. XIII. 8.

23.

Wer ein Schaf (als Opferlohn) entgegengenommen hat, soll dem Agni vaiśvānara einen auf zwölf Schüsselchen bereiteten Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyās sind nach Bandhāyana dieselben wie für n° 22

⁶⁵⁾ Falls das Agnyādheya nicht den erwünschten Erfolg gehabt hat: wenn er unglücklich ist, von einem Todesfall betroffen worden ist, u. s. w.; vgl. auch Baudh. śrs. III. 1 (p. 69, 8—11).

⁶⁶⁾ Durch die Zwölffzahl der Kapālas nämlich. Die Handlung des Entfernens (*ul-vāsana*) wird durch diese Fiktion zu Nichte gemacht: er bringt Agni an die eigene Stelle zurück, wo er entstanden.

(TS. I. 5. 11. a, f), nach Āpastamba aber TS. I. 5. 11. g, h.

Schmerz ⁶⁷⁾ (*avya*) fürwahr nimmt an, wer ein Schaf (*avi*) entgegennimmt. Das Jahr (die Zeit) ist Agni vaiśvānara (Wenn er dem Agni v., d. h. der Zeit, den Opferkuchen darbietet), nimmt er einen Opferlohn an, der vom Jahre (von der Zeit, von Agni v.) annehmlich gemacht ist, nicht den Schmerzen.

T. II. 2. 6. 3; Baudh. XIII. 9.

24.

Wer (als Opferlohn) ein auf beiden Seiten bezahntes (Wesen), Pferd oder Mensch entgegengenommen hat, soll dem Agni vaiśvānara einen auf zwölf Schlüsselchen bereiteten Opferkuchen darbringen.

Yājñānṛvākyās wie für n° 23.

Sein eignes Mass ⁶⁸⁾ erreicht der, welcher ein doppelzahniges (Wesen) entgegennimmt (weil auch der Mensch doppelzahnig, *ubhayādāt*, ist). Das Jahr (die Zeit) ist Agni vaiśvānara; er nimmt nun (wenn er dem Agni v., d. h. dem Jahre, einen Opferkuchen dargeboten hat) das vom Jahre (von der Zeit) annehmlich Gemachte, nicht sein eignes Mass, entgegen. So das Taittirīyaka. Etwas ausführlicher das Kāṭhaka: „Den von ihm selbst erreichten Opferlohn (d. h. wohl den Opferlohn, der mit ihm selbst gleich ist) nimmt der entgegen, der einen Mensch entgegennimmt (er ist ja selber ein Mensch); ein „erreichter“ Opferlohn aber bringt ihm Schaden ⁶⁹⁾. Das Jahr (die Zeit) nun ist Agni vaiśvānara; der „Annehmlichmacher des annehmlich zu Machenden“ ist das Jahr (die Zeit); wenn er diesem seinen Anteil (den Opferkuchen nämlich) dargebracht hat, so macht dieser ihm dies alles geniessbar“.

K. X. 4 (p. 128. 21—129. 2), T. II. 2. 6. 3—4; Baudh. XIII. 9.

25.

Wer seine ganze Habe (als Opferlohn) hingebend die erste Iṣṭi beginnt (unternimmt), soll dem Agni jātavedas einen

⁶⁷⁾ Wortspiel: *avya*, *avi*! Mit *avya* ist nach dem Āpastambīya prayoga *śleṣmaroga*, nach dem Baudh. pray. *śleṣmāntaroga* gemeint, also Schleimkrankheit (Erkältung?). Mit diesem *avya* hängt vermutlich das avestische *avōya* (Weh) zusammen.

⁶⁸⁾ Mit dem eignen Mass, *ātmano mātrā*, ist nach dem Āp. Prayoga gemeint: *āyusaḥ parisamāptiḥ*, und *ātmano mātrām āpuoti* soll bedeuten: *mriyate*, *mātrā mānaṃ pariccheda ity arthaḥ*; *mātrā* scheint hier also s. v. a. „Grenze“ zu sein: „er erreicht seine eigene Greuze“ (= *antam*).

⁶⁹⁾ *āpta dakṣiṇā pratighātā hmaṣṭi*, so zu I. K. 128. 23.

achtschüsseligen, dem Dadhikrāvan einen elfschüsseligen, und dem Agni vaiśvānara einen zwölfschüsseligen Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyās sind für Agni jātavedas: *ny agnim jātavedosam, idāyās tvā pade vāyam* (MS. IV. 11. 1: 161. 14—162. 1); für Dadhikrāvan: *dadhikrāvṇo akāriṣam, dadhikrāvāṇam bubudhānaḥ* (MS. IV. 11. 1: 162. 1—3); für Vaiśvānara dieselben wie für n° 9.

Agni merkt sich (*veda*) von ihm, wo sich, was richtig gemacht ist, in seinen Opfern befindet; das findet ihn Agni (desshalb der Kuchen für Agni jātavedas). Nicht zum Opfer zulässig ist der, welcher alles gibt; da macht ihn (*karoti*) der Dadhikrāvan zum Opfer zulässig (desshalb der Opferkuchen für Dadhikrāvan). Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); das Jahr (die Zeit) merkt sich von ihm wo sich, was richtig gemacht ist, in seinen Opfern befindet: das findet ihn das Jahr (die Zeit).

M. II. 1. 3 (p. 3. 18—4. 2); Mān. śrs. V. 1. 5. 53—56.

26.

Dem Agni surabhimant soll er einen achtschüsseligen Opferkuchen darbringen für einen der verleumdet wird (d. h. der beschuldigt wird eine Tat begangen zu haben, wodurch er seines Standes verlustig, aus der Gemeinschaft gestossen wird) (M), für einen, der verleumdet wird, obschon er nicht getötet hat (K). Nachdem der Verleumdete die Fastenspeise genossen hat ⁷⁰⁾, verweilt er während der Nacht an einem fließenden Wasser östlich von seinem Dorfe, die Stimme einhaltend. Am nächsten Morgen nimmt der Adhvaryu das Feuer (in den Feuerbohrer, die *araṇi*) auf, bohrt (an der östlich vom Dorfe gelegenen Stelle) Feuer, bringt die Opfergeräte hinzu und bereitet dann den erwähnten Opferkuchen.

Yājñānuvākyās für die Mānavas sind: *agnir hotā . . . surabhā u loke | yavū . . . iddhaḥ, sūdhvīm akar . . . guhyam | sa āyur āgāt snrabhir vasāno . . . adya* (MS. IV. 11. 1: 162. 4—7).

„Rathaprota der Darbhya“, so heisst es in der Maitrāyaṇi-Saṃhitā, „ward verleumdet. Zu ihm sprachen die beiden Kaulakāvatis: „wir werden eine solche Iṣṭi für dich darbringen, dass man deine Speise essen wird. Begebe dich nach einem Ort, wo du kein zum Dorfe gehöriges Tier mehr hören wirst. Wer nur immer zu dir herankommen möge, bleibe du ohne einen Laut zu geben

⁷⁰⁾ Zu Mān. śrs. V. 1. 5. 58 vgl. G.G.A. 1904, S. 245.

sitzen". Die Tiger nun kamen ihm zu beschnuppern und entfernten sich dann wieder ohne einen Laut zu geben. Jene beiden nun kamen am folgenden Morgen mit den Opfergeräten zu diesem Ort hinter ihm her, bohrten Feuer und brachten dem Agni surabhimant einen achtschüsseligen Opferkuchen dar. Von da ab nun wurde jener nicht mehr gemieden (geächtet). Wen man verleumdet, für den soll er diese Iṣṭi darbringen. In üblem Geruch fürwahr steht der, den man verleumdet; heilend ist die wohlriechende (*surabhī*) Manifestation des Agni. Durch jene Iṣṭi heilt er ihn, macht dass er in gutem Geruch steht, beseitigt das Übel."

Für denselben Fall verordnet das Taittirīyaka einen auf zwölf Schüsselchen gebackenen Opferkuchen für Agni vaiśvānara, einen Carn für Varuṇa und einen für Dadhikrāvan.

Yājñānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind für den vaiśvānara puroḍāśa nach Bandhāyana dieselben wie für n° 22; nach Āpastamba-Hiraṇyakeśin TS. I. 5. 11. a, b. Für den vāruṇa caru: *ava te hedo varuṇa, ud uttamaṃ varuṇa pāśam* (TS. I. c. i, k). Für den dadhikrāva caru: *dadhikrāvṇo akāriṣam, ā dadhikrāḥ* (TS. I. c. l, m).

Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); durch das Jahr (die Zeit) macht er ihn eben geniessbar (zulässig); er schlägt den bösen Charakter (die böse Umhüllung) von sich weg (deshalb der Opferkuchen für Agni V.). Durch den Carn an Varuṇa befreit er ihn von der Fessel des Varuṇa, durch Dadhikrāvan läutert er ihn. Der Opferlohn besteht in Gold: ein Mittel zur Reinigung ist ja das Gold, es reinigt ihn eben: seine Speise darf gegessen werden.

K. X. 6 (p. 131. 5—7), M. II. 1. 3 (p. 4. 2—10), T. II. 2. 5. 1; Mān. śrs. V. 1. 5. 57—61, Baudh. XIII 8.

27.

Wenn er (nach der unter n° 26 erwähnten Iṣṭi) zurückkehrt, bringt er zu Hause einen achtschüsseligen Opferkuchen für Agni pavamāna, einen elfschüsseligen für Dadhikrāvan und einen zwölfschüsseligen für Agni vaiśvānara dar.

Yājñānuvākyās für Agni pavamāna: *agnā āyūṃṣi pacase, agnir ṛṣiḥ* (? MS. IV. 10 1: 143. S); für die anderen puroḍāśas dieselben wie bei n° 25.

Der Pavamāna läutert (*punāti*) ihn, der Agni reinigt ihn durch seine Glut; ungereinigt (unrein) ist ja derjenige, den man verleumdet. — „Sogar der Dadhikrāvan würde ihn nicht reinigen

können," so pflegt man zu sagen ⁷¹⁾. Dadhikrāvan reinigt ihn nun. — Agni vaiśvānara ist das Jahr (die Zeit); das Jahr (die Zeit) macht ihn geniessbar (zulässig).

28.

Dem Agni vaiśvānara bringt einen zwölfschüsseligen Opferkuchen, dem Varuṇa einen Caru und dem Dadhikrāvan einen Caru dar, wer Nachkommen wünscht.

Yājñanuvākyās wie für n° 26.

Das Jahr (die Zeit) ist es, das (die), wenn nicht zufriedengestellt (eig. „gelöscht“, man bedenke, dass die Zeit mit Agni vaiśvānara identifiziert wird), den Mutterschoos der weiblichen Geschöpfe desjenigen ausbrennt, der, obschon in der Lage Nachkommen zu haben, dennoch keine bekommt. Wenn er nun dem Agni vaiśvānara den Opferkuchen darbringt, löscht er den Agni vaiśvānara (d. h. er stellt ihn zufrieden), indem er ihm das ihm Zukommende gibt und dieser, gelöscht (zufriedengestellt), lässt ihm aus seinem Mutterschoosse (d. h. aus dem Schoosse seiner Gattin) Nachkommen geboren werden. — Durch den Caru an Varuṇa befreit er ihn vom Stricke des Varuṇa, durch Dadhikrāvan läutert er ihn. Gold ist der Opferlohn, weil das Gold ein Mittel zur Reinigung ist: er reinigt ihn, sodass er Nachkommen bekommt.

T. II. 2. 5. 1—2; Baudh. XIII. 8.

29.

Dem Agni vaiśvānara bringt, am elften Tage, nach Ablauf der zehn Unreinheitstage ⁷²⁾ oder an einem nach diesen zehn Tagen fallenden Knotentage ⁷³⁾ einen auf zwölf Schüsselchen gebackenen Opferkuchen dar, wer einen Sohn bekommen hat ⁷⁴⁾. Nach einer Quelle ⁷⁵⁾ soll man dem Kind von den zusammengeflossenen Neigen der Opferbutter ein wenig zu kosten geben.

Yājñanuvākyās sind: *vaiśvānaro na ūtyā, ṛtāvānam vaiśvānaram* (TS. I. 5. 11. a, b).

⁷¹⁾ Wenn man von einem Missetäter sagt: „Sogar Dadhikrāvan würde ihn nicht reinigen können“, so geht aus dieser verneinenden Aussage hervor, dass Dadhikrāvan eben als höchster Reiniger angesehen wird.

⁷²⁾ So Baudh. XXIII. 1.

⁷³⁾ So der Āpast. prayoga.

⁷⁴⁾ Von dem er wünscht, dass er immer Speise zu essen haben möge, verständig und an Vieh reich sein möge, nach den Prayogas. Es ist dies die *jātesti* oder *putresti*.

⁷⁵⁾ Baudh. XXIII. 1.

Insofern der Opferkuchen auf acht Schlüsselchen bereitet ist, reinigt er ihn durch die Gāyatrī (das achtsilbige Versmass) mit Brahmanenruhm: dadurch wird der Sohn gereinigt sein. Insofern der Opferkuchen auf neun Schlüsselchen bereitet ist, bringt er durch die dreifache Zahl (drei \times drei) Glanz in ihn, sodass der Sohn glanzreich sein wird ⁷⁶). Insofern der Opferkuchen auf zehn Schlüsselchen bereitet ist, bringt er ihm durch die Virāj (das zehn silbige Versmass) Überfluss von Speise, sodass der Sohn reich an Speise sein wird. Insofern der Opferkuchen auf elf Schlüsselchen bereitet ist, bringt er durch die Trisṭubh (das elfsilbige Versmass) Mut in den Knaben, sodass er mutig sein wird ⁷⁷). Insofern der Opferkuchen auf zwölf Schlüsselchen bereitet ist, bringt er ihm durch die Jagatī (das zwölfsilbige Versmass) Vieh, sodass er reich an Vieh sein wird ⁷⁸).

T. II. 2. 5. 3—4; Baudh. XIII. 8.

30.

Wer den Neu- oder Vollmondstag hat vorübergehen lassen (ohne das Neu- oder Vollmondsopfer darzubringen), soll dem Agni vaiśvānara einen auf zwölf Schlüsselchen bereiteten Opferkuchen darbieten ⁷⁹).

Yājñānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind nach Āpastamba-Hiraṇyakeśin: *vaiśvānarasya daṁsanābhyah, prṣṭo divi prṣṭo agniḥ* (TS. I. 5. 11. c, d), nach Baudhāyana TS. I. 5. 11. a, d.

Da die Neu- und Vollmondsopfer zum Zweck haben den Opferherrn die Himmelswelt erreichen zu helfen ⁸⁰), wird derjenige der diesen Tag (ohne das Opfer zu verrichten) hat vorübergehen lassen, von der Himmelswelt abgeschnitten. Nun ist Agni vaiśvānara das Jahr (die Zeit); das Jahr (die Zeit) also stimmt er (durch den Opferkuchen) günstig, das Jahr (die Zeit) macht er für ihn anschliessend (sodass keine Unterbrechung mehr da ist), damit er die Himmelswelt erreichen möge. Hinter den Gottheiten her (sie von hinten, sozusagen, anfassend) kommt er in die Himmelswelt.

T. II. 2. 5. 4—5; Baudh. XIII. 8.

31.

Wer „ein Dorf wünscht“ (d. h. wohl: wer die Oberherrschaft

⁷⁶) Vgl. TS. III. 2. 9. 3 *tejo vai gāyatrī*.

⁷⁷) Vgl. TS. III. 2. 9. 4 *indriyaṃ vai trisṭup*.

⁷⁸) Vgl. TS. I. c. *paśavo vai jagatī*.

⁷⁹) Die *atipanneṣṭi*.

⁸⁰) Vgl. Āp. śrs. III. 14. 8.

über seine Mittbürger zu erlangen wünscht)⁸¹⁾, soll dem Agni vaiśvānara einen auf zwölf Schüsselchen und den Maruts einen auf sieben Schüsselchen bereiteten Opferkuchen darbringen. Bei dieser Iṣṭi werden für Agni vaiśvānara die zwölf Kapālas ausserhalb der Feuerstätte des Āhavauīya in der Nähe derselben, für die Maruts die sieben Kapālas innerhalb der Feuerstätte des Gārhapatya auf den glühenden Kohlen angesetzt. Diese Vorschrift im Gegensatz zum gewöhnlichen Ritual, wonach der achtschüsselige Opferkuchen für Agni und der elfschüsselige für Indra-Agni (oder Agni-Soma) an einem und demselben Feuer angesetzt werden. Während sonst die beiden Opferkuchen vor der Hersagung der Sāmidhenī-Strophen auf die Vedi fertig gestellt werden⁸²⁾, geschieht dies bei dieser Iṣṭi nur mit dem Kuchen für Agni vaiśvānara. Der Kuchen für die Maruts bleibt noch, nachdem er vom Feuer entfernt worden ist, in der Nähe des Gārhapatya, wo er gebacken worden ist, stehen und wird vom Adhvaryu erst auf die Vedi gestellt, während die Sāmidhenīs vom Hotṛ rezitiert werden. Darauf wird erst das Opfer an Agni vaiśvānara zu Ende geführt und dann das an die Maruts.

Yājñamuvākyās dabei sind für den Opferkuchen an Agni vaiśvānara dieselben wie für n° 30; für den Kuchen an die Maruts *maruto yad dha vo divaḥ, yā vaḥ śarma* (TS. I. 5. 11. p, q).

Die Kuchen werden jeder an einem besonderen Feuer angesetzt, um das Böse und das Gute zu sondern⁸³⁾. Zwölf Schüsselchen werden für den Agni-Kuchen verwendet, weil das Jahr (Vaiśvānara wird ja mit dem Jahre identifiziert) zwölf Monate enthält: durch das (zwölf Monate enthaltende) Jahr (d. h. durch Agni vaiśvānara oder durch die Zeit, im Verlaufe der Zeit) macht er ihm die Stammgenossen (die in dem Dorfe wo er die Übermacht erlangen will, ihm widerstehen würden) unterwürfig⁸⁴⁾. — Den Maruts ist der zweite Kuchen geweiht; die Maruts sind ja „die Leute“ (das Volk, die Tribut-bezahlenden Untertanen) der Götter; durch die Götteruntertanen macht er ihm die Menschenuntertanen unterwürfig. Sieben Schüsselchen werden für den Kuchen an die Maruts verwendet, weil die Maruts aus sieben Scharen bestehen: so wird er ihm seine Stammgenossen in einzelnen Scharen (scharenweise) unterwerfen.

⁸¹⁾ Anders Sāyaṇa: *prajābhiḥ samyaddham grāmaṁ kāmaya mānaḥ*.

⁸²⁾ NVO. 71.

⁸³⁾ *pāpavasyasasya vidhṛtyai*, vgl. Sāyaṇa zu PBr. VII. 5. 4: *pāpavasyasas ca papasya paṇyasya ca vidhṛtiḥ vidhuraṇi vivecanity arthaḥ*.

⁸⁴⁾ *cyavayuti* (eigentlich: „er vertreibt, jagt auf“), vgl. TS. II. 2. 7. 5 und Sāyaṇa: *prahvibhūtiṁ karoti*.

Dadurch endlich, dass der für die Maruts bestimmte Opferkuchen fertig gestellt wird, während die Sāmidhenis hergesagt werden, macht er ihm die Leute folgsam ⁸⁵).

T. II. 2. 5. 6—7; Baudh. XIII. 8.

32.

Wer in einer Schlacht zu siegen oder die „Männerbewältigung“ zu unterdrücken wünscht ⁸⁶), soll dem Agni einen achtschüsseligen, Agni-Soma einen elfschüsseligen und Himmel-Erde einen zweischüsseligen Opferkuchen darbringen.

Yājñanuvākyaś zu dieser Iṣṭi sind für den āgneya puroḍaśa: *agnir murdhā, bhuvo yajñasya* (MS. IV. 10. 1: 144. 1); für den agnīśomīya: *agnīśomā saredasā, yuvam etāni* (MS. IV. 10. 1: 144. 12—15); für den dyāvapṛthivīya puroḍaśa: *mahi dyauh pṛthivī ca naḥ, ghṛtavatī bhuvanānām* (MS. IV. 11. 1: 162. 11—13).

Zum Gelingen nur dient der Opferkuchen an Agni. — Durch Agni und Soma erschlug Indra mit Manneskraft den Vṛtra (auch: „den Feind“). Seinen Feind (*vṛtra*) fürwahr erschlägt, wer eine Schlacht gewinnt und Männerbewältigung unterdrückt. Darum ist dies (die Darbringung eines Opferkuchens an Agni-Soma) eben feindzerschlagend (siegherbeiführend). — Indra wollte den Donnerkeil gegen Vṛtra emporheben. Diesen (Keil) bewilligten (ihm) Himmel und Erde nicht. Da bewilligten sie ihn (den Keil dem Indra) infolge dieser Darbietung ⁸⁷). Dass ein Opferkuchen an Himmel und Erde dargebracht wird, geschieht zur Bewilligung des Donnerkeils (d. h. damit die vernichtende Kraft dem Angreifer verliehen werde), in der Erwägung: „dann wird ihm der Donnerkeil (die vernichtende Waffe) bewilligt werden.“

M. II. 1. 3 (p. 4. 14—21); Mān. śrs. V. 1. 5. 65—68, 25, 26.

33.

Wenn er die Schlacht gewonnen hat oder die „Männerbewältigung“ unterdrückt hat, so soll er einen achtschüsseligen

⁸⁵) Entweder blosses Wortspiel *anūcyamāne, anuvartmānaḥ karoti*, oder weil der Marut-Kuchen erst nachher (nach dem Agni-Kuchen) auf die Vēdi gestellt wird.

⁸⁶) Vgl. Mān. śrs.: *yah parajanapulan* (so ist wohl zu lesen statt des überlieferten *padu*) *senayābhanirjitya harati sa nryyāyaṇi jivrotturaya yajeta*.

⁸⁷) Indra brachte also Dyāvapṛthivī einen dvikapala puroḍaśa dar.

Opferkuchen an Agni, einen elfschüsseligen an Indra-Agni und einen zweischüsseligen an Himmel-Erde darbringen.

Die Yājñānuvākya's wie für n° 32, ausser für den aindragna puroḍāśa, wozu wahrscheinlich *indrāgnī rocanā divaḥ, pra carṣanībhyaḥ* (MS. IV. 10. 4:152. 13—16) zu verwenden sind.

Zum Gelingen nur dient der Opferkuchen an Agni. — Durch Agni und Soma erschlug Indra mit Manneskraft den Vṛtra. Da nahm er an Kraft und Stärke ab. Da „sah“ er diesen Opferkuchen an Indra und Agni, durch diesen brachte er Kraft und Stärke in sich. An Kraft und Stärke nimmt ab, wer eine Schlacht gewinnt oder „Männerbewältigung“ unterdrückt. Indra und Agni sind Kraft und Stärke, diese beiden mehrten seine Kraft und Stärke. — Weshalb aber ein Opferkuchen an Himmel und Erde dargebracht wird: dieser wird denselben Gottheiten, die ihm den Donnerkeil bewilligt haben (wodurch er den Sieg errungen hat) als ihr Anteil dargeboten.

M. II. 1. 3 (p. 4. 21—5. 5); Mān. śrs. V. 5. 1. 67.

34.

Ein Brahmane, der einen beliebigen Wunsch erfüllt sehen will⁸⁸⁾, oder der um einen beliebigen Wunsch erfüllt zu sehen eine bestimmte Iṣṭi dargebracht hat, aber dennoch seinen Wunsch nicht erfüllt sieht⁸⁹⁾, soll dem Agni und Soma einen auf elf Schüsselchen bereiteten Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākya's für die Taittirīyakas und Mānavas: *agnīṣomā samedasā, yuṣam etāni* (TS. II. 3. 14 g, h; MS. vgl. n° 32).

Agni und Soma sind des Brahmanen eigene Gottheiten; diesen naht er mit ihrem Anteil; diese beiden erfüllen ihm alle seine Wünsche (K, M). — Der Brahmane ist Agni-artig; auch trinkt er den Soma; mit seinem eignen Anteil (dem Opferkuchen, der Agni und Soma geweiht ist) naht er sich seiner eignen Gottheit (d. h. eigen deshalb, weil der Brahmane *āgneya* ist und den Soma trinkt); diese lässt ihm seinen Wunsch gelingen, sodass er seinen Wunsch erfüllt sieht (T).

K. X. 2 (p. 126. 11—13); M. II. 1. 4 (p. 5. 6—8); T. II. 3. 3. 3; Mān. śrs. V. 1. 5. 69—70, 26, Bandh. XIII. 26.

⁸⁸⁾ *kāmāya*, M; *kāmāya sarvakāmāya*, Mān. śrs.; *sarvebhyaḥ kāmebhyaḥ*, K; *yaṁ kāmō nopanumet*, T.

⁸⁹⁾ *yathākāmasiddhaye iṣṭir ānmātā tāṁ kṛtāvataḥ kāmō na saṁpadyate, sa uttarayā yajeta*. Baudh. prayoga.

35.

Ein Brahmane, der Glück, Wohlfahrt zu haben wünscht, soll dem Agni und Soma einen auf elf Schlüsselchen bereiteten Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyās wie für n° 34.

Die Götter, nämlich Agni Soma und Indra, hielten einst, nach Ruhm begierig, ein Sattrā (in Kurnkṣetra, M). Sie sagten: „Zu welchem von uns der Ruhm (zuerst, M) kommt, dieser sei uns (allen) gemeinsam“. Von ihnen war Soma der erste, zu dem der Ruhm kam. (Zu ihm kamen sie heran; deshalb kommt man zum Soma heran, M). Er ist ja ruhmreich (der ruhmreichste, M). (Diesen Ruhm wollte Soma für sich allein behalten⁹⁰), M). Er ging auf den Berg; deshalb wird er auf dem Berge⁹¹) gefunden. Ihm folgte Agni. Da waren Agni und Soma (auf dem Berge, M) beisammen. (Deshalb brennt Agni gewöhnlich auf dem Berge und wird Soma auf dem Berge angetroffen, M). Indra aber fühlte sich wankelmütig und schlaff, sozusagen. Er folgte (dem Agni und Soma) nach und wendete sich bittend zu Agni und Soma. (Er sprach zu ihnen: „Opfert für mich“, M) und sie brachten für ihn diese Iṣṭi, den elfschlüsseligen Opferkuchen an Agni und Soma dar. Agni nun ist Glut, Soma ist Mut. Glut brachte Agni ihm (dem Indra) durch den Opferkuchen, insofern er dem Agni geweiht ist; Mut brachte ihm Soma, insofern der Kuchen dem Soma geweiht ist. Da erreichte er Wohlfahrt (er „ward“).

K. X. 2 (p. 126. 3—11), M. II. 1. 4 (p. 5. 8—17); Mān. śrs. V. 1. 5. 71 (vgl. n° 179).

36.

Wer Ansehen als Brahmane zu erreichen wünscht, soll im Frühling dem Agni und Soma einen von Hirse (*śyāmāka*, *Panicum frumentaceum*) auf acht (elf, M) Schlüsselchen bereiteten Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind nach Baudhāyana: *agnīṣomāṁv imam su me, agnīṣomā haviṣaḥ* (TS. II. 3. 14. i, l), nach Āpastamba-Hiranyakeśin ist die Yājñā: *ānyam divo mātariśvā* (TS. I. c. k). Für die Mānavas gelten als (sechs) Dhāvyās: *prthupājāḥ, taṁ sabādhaḥ, idē agnim, agne śakema, upa tvā, upa chāyām iva* (MS.

⁹⁰) Diese Bedeutung von *nikomayate* ist überall zutreffend.

⁹¹) Besonders auf dem Berge Mūjavant, vgl. CALAND—HENRY, l' Agniṣṭoma, § 33.

IV. 11. 2: 163. 1—9); die Strophen für die Ājyaportionen sind: *agnir vṛtrāṇi, tvam somāsi* (MS. I. c. 10), die Yājñānuvākyās sind dieselben wie bei n° 32 (MS. I. c. 10—11). Die Saṃyājyās sind die an Soma und Agni (nicht Agni und Soma) gerichteten Strophen: *śrīṇām udārah, somasya mā tavasam* (MS. IV. 11. 2: 163. 11—13, vgl. II. 7. 9: 86. 11—12).

Agni und Soma sind die Geber von Brahmanen-Ansehen; diesen bietet er das ihnen Zukommende dar, diese zwei verleihen ihm Brahmanen-Ansehen. — Im Frühling soll er das Opfer darbringen: der Frühling ist ja die Jahreszeit des Brahmanen ⁹²⁾. In seiner eignen Jahreszeit erhält er dadurch das Brahmanen-Ansehen. — Der Brahman-glanz (das Brahmanen-Ansehen) ist, sozusagen, ebenso (wie der Śyāmāka): braun, fein, gelblich ist es sozusagen: den Brahman-glanz setzt er zusammen. — Durch den Umstand, dass der Opferkuchen achtschüsselig ist, ist er (der Kuchen) Agni-haft; durch den Umstand, dass er von Hirse bereitet ist, dadurch ist er Soma-haft: dadurch entfernt er sich nicht von beiden ⁹³⁾. — Die Yājñānuvākyās sind an Agni-Soma, die Saṃyājyās an Soma-Agni gerichtet: Agni ist Glut, Soma ist Mut; mit Glut und Mut ergreift er von beiden Seiten den Brahman-glanz und bringt ihn in sich.

K. X 2 (p. 126. 13—21), M. II. 1. 4 (p. 5. 17—6. 5), T. II. 3. 3. 3—4; Mān. śrs. V. 1. 5. 72—73, Bandh. XIII. 26.

37.

Dem Soma und Pūṣan bringt einen Caru von zur Hälfte gemahlenem ⁹⁴⁾ Mehl dar, wer Vieh wünscht.

Yājñānuvākyās sind: *somāpūṣaṇā jananā rayīṇām, imau devau jāyamānau* (MS. IV. 11. 2: 163. 14—164. 2). Saṃyājyās sind: *uta no brahman, nū no rāsva* (MS. I. c.: 164. 3—6).

Soma ist der Befruchter, Pūṣan der Erzeuger des Viehs: Soma bringt ihm Samen, Pūṣan erzeugt ihm das Vieh.

M. II. 1. 4 (p. 6. 5—7); Mān. śrs. V. 1. 5. 74—76.

⁹²⁾ Der Frühling ist z. B. die Jahreszeit, in welcher ein Brahmane die Feuer gründet (z. B. Āp. śrs. V. 3. 18) und in welcher er als Vedaschüler aufgenommen wird (z. B. Hir. gr̥hs. I. 1. 4, Āp. gr̥hs. 10. 4).

⁹³⁾ *tenobhayasmān naiti* (K. p. 126, 19), heisst wohl, paraphrasiert: „dadurch ist der Opferkuchen Agni-somahaft“ vgl. M. (p. 6. 2): *sarvam evāgniśomābhyāṇi havyaṇi saṃprādāt*.

⁹⁴⁾ Pūṣan, der zahnlos ist (ŚB. I. 7. 4. 7), bekommt immer einen Caru und zwar von Gemahlenem; in unserm Fall ist der Caru nur zur Hälfte von Gemahlenem zu bereiten, weil auch Soma dabei beteiligt ist. Der Karambha (in saurer Milch gekochte Mehl) ist Pūṣans gewöhnliche Speise.

38.

Wer nach der Würde eines Purohita (Hauspriester eines Kṣatriya) trachtet, soll dem Soma und Indra einen Caru darbringen.

Yājñānuvākyās sind: *tvā yujā tava tat soma, ṛdūdareṇa sakhyā* (MS. IV. 11. 2: 164. 7—10).

Soma-haft (oder den Soma zu trinken würdig) ist der Brahmane, Indra-haft der Kṣatriya. Nicht zu Verschwendendes ⁹⁵⁾ fürwahr gewährt der Soma; diesem bietet er seinen Anteil dar; dieser gewährt ihm eine nicht zu verschwendende ⁹⁵⁾ Macht.

M. II. 1. 4 (p. 6. 7—9); Mān. śrs. V. 1. 5. 77—79.

39.

Wer jemanden betrogen hat, mit welchem er sich eidlich verbunden hatte ⁹⁶⁾, oder auch ein Kranker, soll dem Agni und Varuṇa einen Caru darbringen.

Yājñānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind: *tvam no agne varuṇasya vidvān, sa tvam no agne... ava yakṣva no varuṇam varāṇo...* (MS. IV. 11. 2: 164. 11, vgl. 153. 12).

Der Unwahrheit macht sich derjenige schuldig, der seinen Eidgenossen betrügt. Die Gottheiten beleidigt, wer sich der Unwahrheit schuldig macht. Agni nun ist alle Gottheiten. Hier nun befreit diese selbe Gottheit ihn von derjenigen Gottheit, die er beleidigt hat. — Dem Varuṇa geweiht ist der Caru; hierdurch löst er ihn von Varuṇa. *Tat kāvaja* ⁹⁷⁾ fürwahr wird dies gemacht als eine All-wegopferung, als eine All-sühne.

M. II. 1. 4 (p. 6. 9—14); Mān. śrs. V. 1. 5. 80—82.

40.

Wer Brahmanenrnhm (Glanz, splendor) begehrt, soll dem Soma und Rudra einen Caru darbringen. Diese Iṣṭi soll am Taiṣya-Vollmond stattfinden. Am vorhergehenden Tage soll man kein Wasser in die Wohnung des Opfers hineinbringen. Beim Morgen-Agnihotra und bei der Iṣṭi selber ⁹⁸⁾ wird überall, wo man sonst Wasser gebraucht, Schmalz verwendet, und zwar Schmalz,

⁹⁵⁾ Oder „nicht Versiegender“(?).

⁹⁶⁾ Vgl. Bem. 43.

⁹⁷⁾ *tat kāvajām vā etat kṛyate* ist mir ganz unverständlich. Zu vergleichen ist Baudh. śrs. II. 11 (p. 52. 12): *etāni hu vā etāni kuśmāṇḍānity ācakṣate kājavāniti vā.*

⁹⁸⁾ Mān. śrs. V. 1. 6. 6 ist *īṣṭyām agnihotre ca* zu Sūtra 5 zu nehmen.

das von der Milch einer weissen Kuh bereitet ist, die ein weisses Kalb hat. Der Caru wird von weissem Reis (mit flüssiger Butter) bereitet und soll eine Spanne breit und dick sein. Der Hauptteil des Opfers soll stattfinden, nachdem die Feuerstelle mit Matten und dergl. verhüllt worden ist; diese Verhüllung soll aber vor der Spende an Agni sviṣṭakṛt wieder entfernt werden. Die Iṣṭi selbst soll zugleich mit dem Erscheinen der Sonne vollzogen werden.

Als Dhāyās gelten den Taittirīyakas die dem Manu zugeschriebenen Strophen: *makṣu devavato rathah, na yajamāna risyasi, upakṣaranti sindhavaḥ* (TS. I. 8. 22. 1, m, n), von diesen erwählt er, nach Belieben, zwei; den Mānavas gelten die sechs: ⁹⁹⁾ *agnim vaḥ, makṣū devavataḥ, na yajamāna risyasi, nakṣ tam, asad atra, upakṣaranti sindhavaḥ* (MS. IV. 11. 2: 164. 11—165. 6).

Yājñanuvākya sind für die Taittirīyakas; *somārudrā vi vṛhatam, somārudrā yuvam etāni* (TS. I. 8. 22. o, p), für die Mānavas: *somārudrā yuvam etāni, somārudrā dhārayethām* (MS. IV. 11. 2: 165. 7—10).

Der von den Asuras stammende (Dämon) „Sonnenglanz“ (Svarbhānu) schlug die Sonne mit Finsterniss, sodass diese kein Licht mehr verbreitete. Die Götter suchten ein Mittel, um dies gutzumachen. Da brachten sie jene Iṣṭi dem Soma und Rudra für die Sonne dar und vertrieben durch diese die Finsterniss (so K.; „das Mal“, „den Schaden“, „den Schmutz“, M). Durch Finsterniss nun ist bedeckt, wer, obschon er dazu geeignet ist Brahmanenruhm (splendor) zu haben, denselben nicht besitzt. Durch jene Iṣṭi nun vertreibt er die Finsterniss (das Mal, den Schaden) und bringt ihm den Brahmanenglanz. — Eine Spanne dick und breit soll der Caru sein: só gross ist ja der Mensch ¹⁰⁰⁾ (die Seele, der Puruṣa); wie weit der Atem geht, wie gross seine Seele ist, davon entfernt er die Finsterniss (von der ganzen Seele, von der ganzen Person des Opferherrn also, da der Opferkuchen ebenso gros ist wie die ganze Seele, die ganze Person). — Weiss ist der Reis und von der Milch einer weissen Kuh, die ein weisses Kalb hat, bereitet man das Schmalz: der Brahmanenglanz ist ja sozusagen ebenso (nl. hell, schimmernd): den Brahmanenglanz setzt er zusammen (da ja der Reis mit Schmalz zum Caru bereitet wird). — Mit Schmalz geschieht das Sprengen der Gefässe und das Reinigen (der Beteiligten) ¹⁰¹⁾, zur Nicht-Löschung ¹⁰²⁾.

⁹⁹⁾ Mān. śrs. V. 1. 6. 7 ist wohl zu lesen: *iti manoh ṣaḍ dhāyāḥ*.

¹⁰⁰⁾ vgl. Anm. 61.

¹⁰¹⁾ Nach Baudh. XXIII. 2 wird zur Reinigung bloss ein Löffel flüssiger Butter in den Wasserkrug geschüttet.

¹⁰²⁾ Über die Kāṭhakastelle (149. 14) vgl. G.G.A. 1900, S. 704.

Wasser ist ja Löschung. Auch soll man aus eben demselben Grund kein Wasser in die Wohnung des Opferherrn hineinbringen: es würde ja den Brahmanenglanz (splendor) löschen. — In einem unzufriedigten Raum findet das Opfer statt: „zum Rings-Ergreifen des Brahmanenglanzes“. — Zugleich mit Sonnenaufgang findet es statt, weil ja die aufgehende Sonne die Finsternis (das Mal) von ihm entfernt. — Am Taiṣya-Vollmondstage wird es abgehalten: der Mond ist Soma, Taiṣya ist Rudra; zu diesen beiden grade wendet er sich. Soma-haft sind ja die Kräuter vorwärts, Rudra-haft sind sie rückwärts, denn nicht verwelken sie vorwärts, wohl aber verwelken sie rückwärts ¹⁰³). — Wer diese Iṣṭi darbringt, läuft aber Gefahr hautkrank zu werden, denn allzuviel, so zu sagen, entfernt er (der Adhvaryu als Verrichter des Opfers) von ihm (schabt er von ihm ab um ihn „lustrous“ zu machen). Deshalb soll der Hotṛ die Manu-Strophen unter den Sāmidhenīs hersagen, denn alles was Manu gesagt hat, das ist Arznei. Er heilt ihn also dadurch. Der Schlussvers ist eine Narāsaṃsa-Strophe, zur Löschung (Abwehrung des Übels).

K. XI. 5 (p. 149.8—150.4), M. II. 1. 5 (p. 6.15—7.9), T. II. 2. 10. 1—2; Mān. śrs. V. 1. 6. 1—10, Baudh. XIII. 17, Āp. śrs. XIX. 19. 7—8, Hir. XXII. 5 ¹⁰⁴).

41.

Weil er aber dennoch (wiewohl bei der unter n° 40 behandelten Iṣṭi die Manu-Strophen verwendet worden sind) Gefahr läuft hautkrank zu werden („da er stets zur Glut hinaufsteigt“, und sich daher leicht versengen könnte), soll er, wenn er nach Vieh begierig ist, am selben Tage ¹⁰⁵), nach der vorigen Iṣṭi ¹⁰⁵) dem Soma und Pūṣan einen Caru (von zur Hälfte gemahlenem Reis, M) darbringen.

Yājñanuvākyaś sind die unter n° 37 erwähnten (TS. I. 8. 22. q, r; MS. IV. 11. 2).

Soma-haft ist, seiner Gottheit nach, der Brahmane (der Mensch, T) und Pūṣan ist das Vieh; seine eigne Gottheit stärkt er durch das Vieh ¹⁰⁶): er macht sich eine Haut, wird nicht hautkrank.

¹⁰³) Die Logik dieser Stelle entgeht mir.

¹⁰⁴) Vgl. auch Pañc. br. XXIII. 16. 2 sqq. (Beschreibung des brahmavarcasa liefernden ekaviṃśatirātra), besonders 5: *tvacam evakrato*.

¹⁰⁵) *sadyah*, Mān. śrs. V. 1. 6. 11; *anuvrapet*, K. In K und M ist also Zusammenhang zwischen 40 und 41, während in T 41 ganz selbständig ist, und auch nicht für einen *paśukāma* abzuhalten ist, sondern bloss zur Abwehr der Hautkrankheit.

¹⁰⁶) Weil er dem Soma den Pūṣan, der ja das Vieh ist, zugesellt. Wenn er seine Gottheit stärkt, stärkt er sich selbst, macht sich selbst gesund.

K. XI. 5 (p. 150. 4—6), M. II. 1. 5 (p. 7. 9—12), T. II. 2. 10. 3; Mān. śrs. V. 1. 6. 11, Baudh. XIII. 17.

42.

Dem Soma und Rudra soll einen Caru darbringen, wer behexen will. Der Caru soll von schwarzem Reis bereitet werden, als Streu nimmt man Rohr, nicht Gras, das Brennholz wird von der Terminalia bellerica (*vibhīdaka*) genommen, vgl. allgem. Vorschriften, f.

Yājñānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind bei den Taittirīyakas dieselben wie für n° 40; bei den Mānavas: *somārudrā vivṛhatam, tigmāyudhan tigmahetī* (MS. IV. 11. 2: 165. 11—14).

Soma ist der Oberherr alles Jungen (*prajānām*), Agni ist Rudra. Der Oberherr hat sowohl denjenigen in seiner Macht, der getötet werden soll, wie denjenigen, der nicht getötet werden soll. Nachdem er ihn (d. h. die Person, die er behexen, schädigen will und die in Somas Macht ist, da sie ja auch *prajā* ist) vom Oberherren (von Soma) sich erbeten hat, reicht er ihn dem Rudra hin (der nun, da er ein vernichtender Gott ist, ihm und seinem Vieh schaden wird). So das Kāthaka. Nach der Maitrāyaṇī-Saṃhitā sind die Kräuter Soma-haft (d. h. dem Soma geweiht und zugleich saftreich); nachdem er ihn von diesen ausgebeten hat ¹⁰⁷), gibt er sein Vieh dem Rudra hin. Ähnlich das Taittirīyaka, nach welchem der Mensch, seiner Gottheit nach, Soma-haft ist, während Rudra = Agni. Nachdem er ihn von seiner eignen Gottheit losgekauft, gibt er ihn dem Rudra hin, sodass es ihm unmittelbar schlecht gehen wird. — Schwarz soll der Reis sein, weil die Finsterniss sozusagen schwarz ist; Finsterniss ist Tod: durch den Tod lässt er ihn ergreifen. — Sympathetisch endlich ist der Gebrauch des Vibhīdaka-Holzes und des Rohrs (*śara*): dadurch wird er aus einander bersten (*vibhittyai*) und brechen (*śirtyai*).

K. XI. 5 (p. 150. 6—11), M. II. 1. 6 (p. 7. 13—17), T. II. 2. 10. 4; Mān. śrs. V. 1. 6. 12—14, Baudh. XIII. 18.

43.

Einen Caru an Soma und Rudra bringt dar, wer einem (Feinde oder Nebenbuhler) in seinem eignen Gebiete (d. h. in seinem Hause oder auf seinen Gütern) einen zweiten (d. h. einen Nebenbuhler) erzeugen will. Die Iṣṭi soll auf dem Gebiete (den Gütern) des Nebenbuhlers dargebracht werden, wo alle Priester

¹⁰⁷⁾ Sodass er mit seinem Vieh nicht mehr die Kräuter zu geniessen bekommt(?).

mit dem Opferherrn sich hinbegeben. Hier soll man nach dem gewöhnlichen Ritual das Opferterrain herrichten, die Vedi wie für das Neumondsopfer herstellen, das Feuer aus den Araṇi's (dem Feuerbohrer) hervorreiben und einen Caru bereiten in Wasser und Milch ¹⁰⁸) von nicht Gesondertem (also von schwarzem und weisem Reis). Zur Zeit, wenn die Vedi, nachdem sie umfasst worden ist, „aufgeschlagen“ wird ¹⁰⁹), wird nur die eine (die südliche) Hälfte derselben aufgeschlagen, die andere nicht. Wenn die Vedi bestreut wird, soll nur die eine Hälfte der Streu auf dieselbe gestreut werden, die andere Hälfte auf den Aufwurfsplatz (*utkara*) hingeworfen werden, oder auch die eine Hälfte (die südliche) soll mit Rohr, die andere mit gewöhnlicher Streu belegt werden. Wenn beim Hersagen der Sāmidhenīs das Brennholz aufgelegt wird, soll nur die eine Hälfte gebraucht, die andere soll auf den Aufwurfsplatz hingeworfen werden, oder auch die eine Hälfte soll von Terminalia-Holz (*vibhīdaka*), die andere von einer gewöhnlichen Holzsorte genommen werden.

Yājñanuvākyās sind dieselben, die für n° 40 gelten.

Soma ist die eigne Gottheit des Brahmanen; in seiner eignen Gottheit erzeugt er ihm (dem feindlichen Brahmanen) einen zweiten (nl. den Rudra?).

K. XI. 5 (p. 150. 11—15), M. II. 1. 6 (p. 7. 17—20), T. II. 2. 10. 5; Mān. śrs. V. 1. 6. 15—17, Baudh. XIII, 18, Āp. XIX. 19. 9—11.

44.

Wer seit langer Zeit krank ist, bringt dem Soma und Rudra einen Caru (eine Āmikṣā, M) dar. Der Caru ist in Milch zu bereiten. Bei dieser Iṣṭi gilt eine besondere Bestimmung über den Opferlohn. Nach den Schulen der Taittirīyakas ist vom Hotṛ (den anderen Opferpriestern) ein Zugstier zu geben und zwar ist ¹¹⁰) der Stier aus dem Stalle des Opferherrn zu geben. Der Hotṛ empfängt dann nur das Anvāhārya, die anderen und den Brei und den Stier. Noch auffallender ist die Vorschrift der Maitrāyaṇī-Saṃhitā (und, zum Teil, des Kāthaka). Der Hotṛ soll, vom Augenblicke an, da er die Sāmidhenīs herzusagen anfängt ¹¹¹), verbundene Augen haben; der Adhvaryu soll ihn, nach Ablauf des Opfers ¹¹¹), in den

¹⁰⁸) *utāśviti*, M., *kṣīrotsikte*, Mān. śrs.

¹⁰⁹) *uddhananakāle*.

¹¹⁰) Nach Baudh. Karmāntasūtra (XXVI. 5).

¹¹¹) Nach Mān. śrs. V. 1. 6. 21.

Wald (d. h. ausserhalb des Dorfes) führen; hier soll er ihn sehen lassen (die Augen enthüllen) und ihm einen Stier geben; diesen soll er sich töten und davon soll er essen; wonicht, würde er vor seiner Zeit sterben ¹¹²⁾.

Yājñānuvākyaś sind dieselben wie für n° 40.

Dem Soma und Rudra gilt die Iṣṭi: Soma-haft (d. h. dem Soma geweiht, mit Soma in Verbindung stehend ¹¹³⁾, aber auch saftreich, nicht eingetrocknet) ist der Lebendige; Agni-haft ¹¹⁴⁾ (d. h. dem Agni geweiht, aber auch trocken, saftlos) ist der vor der Zeit Verstorbene. Weder lebendig noch tot ist der Kranke; von beiden (von Soma und Rudra = Agni) kauft er ihn dadurch, dass er ihnen ihren Anteil gibt, los. — Wesshalb der Caru in Milch (*payas*) zu kochen ist: Payas (Milch) ist ja Payas (Saft, Flüssigkeit), der Mensch ist Saft (*payas*); krank ist der Saft desjenigen, der krank ist: durch Payas (die Milch vom Caru) rettet er (kauft er los) dessen Saft. — Wesshalb dem Hotṛ ein Zugstier zu geben ist: derjenige, welcher Hotṛ ist, kriegt ihn (den Kranken) von Soma und Rudra, von welchen er verschlungen war, heraus; er läuft dadurch aber Gefahr vor seiner Zeit zu sterben: wenn er vom Stiere isst, so ist das seine Sühne. Besser motiviert scheint die Darlegung des Taittirīyaka zu sein, nach welcher der Caru desshalb dem Soma und Rudra dargebracht wird, weil von demjenigen, der lange Zeit krank ist, der Saft (*rasaḥ*) zum Soma (zum Mond) geht, der Körper zu Agni (nämlich auf dem Scheiterhaufen, Rudra ist ja Agni); durch den Caru an Soma und Rudra (Agni) kauft er seinen Saft von Soma seinen Körper von Agni los, sodass er, selbst wenn sein Lebensäther fortgegangen war, dennoch leben wird. Da aber der Hotṛ ihn, der (von Soma und Rudra-Agni) verschlungen war (sein Saft war ja dem Soma, sein Körper dem Rudra-Agni verfallen), von diesen Gottheiten (durch die Macht der Yājñā und Anuvākyaś, wider ihren Willen) losgekriegt hat, so würde ihn der Zorn der beiden Götter treffen, und er kann ins Unglück geraten; desshalb ist ein Stier vom Hotṛ zu geben. Nun ist der Stier ein Fahrer und der Hotṛ ist ein Fahrer (des Opfers); so rettet er einen Fahrer (d. h. sich selbst) durch einen Fahrer.

K. XI. 5 (p. 150. 15—21), M. II. 1. 6 (p. 7. 20—8. 4), T. II. 2. 10. 4—5; Mān. śrs. V. 1. 6. 18—22, Baudh. XIII. 18, Hir. XXII. 5, 6.

¹¹²⁾ Diese Stelle (MS. II. p. 8., 2. 3) ist von Delbrück, Synt. Forsch. V, S. 334 missverstanden.

¹¹³⁾ Soma gilt ja auch als der König der Brāhmaṇas (TS. I. 8. 10. d).

¹¹⁴⁾ Das verbindende Glied: Rudra = Agni, fehlt hier.

45.

Wer Nachkommen oder Heerden wünscht, soll dem Soma und Rudra einen Caru darbringen.

Yājñānuvākyās sind dieselben wie für n° 40.

Befruchter ist Soma, und Agni ist Rudra; der ist der Erzeuger; während Soma ihm Samen bringt, erzeugt Agni (ihm Nachkommen oder Vieh). So bekommt er Nachkommen oder Vieh, je nachdem der Wunsch ist, mit welchem er die Iṣṭi darbringt.

K. XI. 5 (p. 150. 21—151. 2), T. II. 2. 10. 3—4; Baudh. XIII. 18.

46.

Wer (einen Feind oder Nebenbuhler) behexen will oder selber behext wird (d. h. wer sich vor einer Behexung von Seiten seines Feindes zu schützen wünscht), soll einen elfschüsseligen Opferkuchen dem Agni und Viṣṇu, Schmalz (einen Caru, K) der Sarasvatī und einen Caru ¹¹⁵⁾ dem Bṛhaspati darbringen.

Die Yājñānuvākyās sind für die Taittirīyakas, für Agni und Viṣṇu: *agnāvīṣṇū mahi tat, agnāvīṣṇū mahi dhāma* (TS. I. 8. 22. a, b); für Sarasvatī: *pra no devī sarasvatī, ā no divo bṛhataḥ* (l. c. c, d); für Bṛhaspati: *bṛhaspate juṣasva naḥ, evā pitre viśva-devāya* (l. c. e, f). Für die Mānavas: zum Opferkuchen an Agni und Viṣṇu: *agnāvīṣṇū sajoṣasā, agnāvīṣṇū mahi dhāma* (MS. IV. 11. 2: 165. 15—166. 1); für das Opfer an Sarasvatī: *paravakū naḥ sarasvatī, sarasvaty abhi no neṣi* (MS. l. c. 161. 2—5).

Wenn man einen Gegenzauber übt, d. h. die Behexung eines Feindes durch einen Behexungszauber seinerseits zunichte machen will, so soll man je zwei Puro'navākyās anwenden. Für diesen Fall sind nach dem Taittirīyaka die Anuvākyās zum Opfer an Agni und Viṣṇu: TS. I. 8. 22. a und *agnāvīṣṇū sajoṣasā* (TS. IV. 7. 1. a), die Yājñā ist: TS. I. 8. 22. b; für das Opfer an Sarasvatī die Anuvākyās TS. I. 8. 22. c, d, die Yājñā: *pāvīravī kanyā* (TS. IV. 1. 11. k); für das Opfer an Bṛhaspati die Anuvākyās: TS. I. 8. 22. e, f, die Yājñā: *bṛhaspate ati yad aryah* (TS. l. c. g). ¹¹⁶⁾

Für Agni und Viṣṇu ist der Opferkuchen bestimmt, weil Agni gleich allen Gottheiten und Viṣṇu das Opfer ist. Für Sarasvatī,

¹¹⁵⁾ Dieser Caru nicht im Ritual der Mānavas.

¹¹⁶⁾ So Hir. und Prayoga Āp.; nach Baudh. sind dieselben Anuvākyās zu nehmen wie beim Abhicāra, aber jede Anuvākyā ist zweimal zu verwenden.

weil sie die Stimme, und für Brhaspati, weil er das Brahman, der (heilige) Zauber ist. Mit allen Gottheiten, mit dem Opfer geht er also gegen den Feind los, ebenfalls mit der Stimme und mit dem Zauber an seiner Seite. — Weil aber der Feind gegen den Behexenden von seiner Seite einschreitet (einen Gegenzauber gegen ihn veranstaltet), so soll er je zwei Puro'nuvākya's anwenden: dann wendet er mehr gegen ihn an (und wird ihm überlegen sein) ¹¹⁷).

K. X. 1 (p. 124.13—125.2), M. II. 1. 7 (p. 8. 5—8), T. II. 2. 9. 1—2; Mān. śrs. V. 1. 6. 23—26, Baudh. XIII. 15, Āp. XIX. 19. 6, Hir. XXI. 5.

47.

Dieselbe Iṣṭi oder bloss den Opferkuchen an Agni und Viṣṇu bringt dar, wer behext wird (d. h. wer sich vor Behexung schützen will). Alles Weitere wie n° 46.

Mit den Gottheiten (= Agni) geht er gegen die Gottheiten (des Feindes) los, mit dem Opfer (Viṣṇu) gegen das Opfer (des Feindes), mit der Stimme (= Sarasvatī) und dem Zauber (= Brhaspati) gegen die Stimme und den Zauber (des Feindes): in die Gottheiten und das Opfer (des Feindes) schleicht er mitten hinein ¹¹⁸), sodass er von keiner einzigen Seite eine Blöße bietet und derjenige, der ihn zu behexen sucht, ihm nichts anhaben kann.

K. X. 1 (p. 125. 8—11), M. II. 1. 7 (p. 8. 15—17), T. II. 2. 9, 2; Mān. śrs. V. 1. 6. 30, Baudh. XIII. 15.

48.

Einen elfschüsseligen Opferkuchen bringt er im Kampfe dem Agni und Viṣṇu dar (und Butter der Sarasvatī, M).

Die Yājñānuvākya's wie für n° 46.

Da Agni allen Gottheiten und Viṣṇu dem Opfer gleich ist, so vertreibt er durch alle Gottheiten und durch sein Opfer die Gottheiten und das Opfer des Feindes. — Hier sind, falls er meint,

¹¹⁷) Die Worte des Kāthaka: *samam eva kṛtvā yat kṛm ca tataḥ karoti tenōtiprayuñkte*, d. h. „mit dem, was er, nachdem er das Gleiche (wie der Gegner) gemacht, mehr tut dadurch wendet er mehr an“ (124. 17), scheinen schon auf die später zu gebende Vorschrift der überzähligen Anuvākya's hinzuweisen (125. 6—8). Übrigens scheint von den beiden Iṣṭis (124. 13—17 und 124. 17—125. 2) die erste den *pratyabhicāra*, die zweite den *abhicāra* zu behandeln. Ist *abhicāra* (124. 14) zu streichen?

¹¹⁸) Sāyaṇa nimmt *vyavasarpātī* (TS. I. c.) transitiv: „(seine eignen) Gottheiten und (sein eignes) Opfer bringt er mitten zwischen (sich und seinen Feind)“, vgl. aber *praviśati* von M. und K.

der Feind opfere seinerseits um den Sieg zu erzwingen, je zwei Puro'nuvākyās anzuwenden (vgl. n° 46) und eine Yājyā. Mit zwei (als Yājyānuvākyās angewendeten Strophen) wird ja das Gleiche erreicht (der Feind wendet ja auch nur eine Anuvākyā und eine Yājyā an); durch die eine Strophe (die er ausser der gewöhnlichen Puro'nuvākyā anwendet), wendet er mehr an, gewinnt es über den Feind.

K. X. 1 (p. 125. 5—S), M. II. 1. 7 (p. 8. 17—21); Mān. śrs. V. 1. 6. 31 ¹¹⁹).

49.

Wer Sehkraft ¹²⁰) (eig. „Auge“) wünscht, der soll einen mit Butter bereiteten Caru dem Agni und Viṣṇu darbringen. Ein Stück Gold im Gewichte von hundert Raktikās ¹²¹) ist bei dieser Iṣṭi der Opferlohn.

Yājyānuvākyās sind die für Agni und Viṣṇu unter n° 46 erwähnten.

Den Göttern Agni und Viṣṇu ist der Caru deshalb darzubringen, weil Agni der Gott ist, durch dessen Auge (Licht) die Menschen, Viṣṇu aber der Gott ist, durch dessen Auge die Götter sehen. Viṣṇu ist ja das Opfer. Diesen Göttern gibt er ihren Anteil, die werden ihm das Auge, die Sehkraft, verleihen. — Einen Caru (Mus von Körnern) in Schmalz bereitet bietet er deshalb, weil Schmalz und Körner ein Paar (eine Paarung) sind: Schmalz ist die Milch (der Samen, T) der Kuh, Körner (sind der Samen, der Saft) des Stieres; ein Paar ist auch das Auge (die Augen), durch ein Paar (Kuh und Stier = Schmalz und Körner) erzeugt er ein Paar (das Augenpaar). — Mit Schmalz wird er bereitet: Butter ist ja Glanz (auch „Schärfe“), das Auge ist Glanz (Schärfe); durch Glanz erzeugt er Glanz in ihm. — Gold ist der Opferlohn: das Gold ist Ewigkeit (auch: Unvergänglichkeit, volles Lebensalter); das Auge (d. h. das Licht) ist (ebenfalls) Unvergänglichkeit: durch Unvergänglichkeit (ul. durch das Gold) bringt er ihm volles Lebens-

¹¹⁹) Wahrscheinlich so zu trennen: *tathā saṅgrāmakī* (sc. *vyākhyātā*); *yadī man-jeta... tīśras, tīśon dee puro'nuvākye kuryād ekam yājyām; tathā śaravatasya*. Vgl. auch Anm. 57.

¹²⁰) Āp. prayoga: *timirapofaladodoshanuvṛttyartham*, also für einen der den Staar oder eine derartige Augenkrankheit hat.

¹²¹) *Satamānam hiraṇyam* ist wohl dasselbe wie *Satakr̥ṣṇala*: im Gewichte von 100 Kr̥ṣṇala; *kr̥ṣṇala*, eigentlich die Beere der *Abrus precatoria* ist auch Namen eines Gewichtes: *raktikā*.

alter (das Licht), welches das Auge ist. — Im Gewichte von hundert (Raktikās) endlich soll es sein: hundertjährig ist ja der Mensch und hunderkräftig: die volle Lebensdauer (von hundert Jahren), die Kraft erreicht er (dadurch).

K. X. 1 (p. 125. 11—16), M. II. 1. 7 (p. 8. 8—15), T. II. 2. 9. 3—4; Mān. śrs. V. 1. 6. 27—29, Baudh. XIII. 15.

50.

Wer ein Tieropfer unternehmen will, soll einen elfschüsseligen Opferkuchen dem Agni und Viṣṇu darbringen.

Yājñanuvākyās nicht mit Bestimmtheit anzugeben.

Wer ohne die Gottheiten und das Opfer sich geneigt gemacht zu haben ein Tieropfer unternimmt, für den wird es nicht gedeihen. Nun ist Agni allen Gottheiten und Viṣṇu dem Opfer gleich. Wenn er also vorher den Opferkuchen an Agni und Viṣṇu darbringt, hat er sich die Götter und das Opfer geneigt gemacht.

K. X. 1 (p. 125. 2—5); vgl. Mān. śrs. I. 8. 1. 2, Āp. śrs. V. 1. 3.

51.

Wer nicht im Stande ist zu opfern (z. B. dadurch, dass ihm die benötigten Substanzen fehlen), soll dem Agni und Viṣṇu einen auf elf Schüsselchen bereiteten Opferkuchen darbringen.

Yājñanuvākyās wie für n° 49.

Wenn er Agni, d. h. allen den Gottheiten und Viṣṇu, d. h. dem Opfer, ihren Anteil gibt, so werden diese ihm das Opfer (d. h. die Möglichkeit ein Opfer darzubringen) verleihen: er wird im Stande sein zu opfern.

T. II. 2. 9, 2—3; Baudh. XIII. 15.

52.

Die Adhvarakalpā.

Wessen Nebenbuhler ein Soma-Opfer darbringt, der soll die Adhvara- (Soma-Opfer-) gestaltige Iṣṭi darbringen. Diese Iṣṭi, welche den Zweck hat, das vom Nebenbuhler mit der Absicht dem Feind zu schaden unternommene Soma-Opfer zunichte zu machen, besteht aus vier Teilen. Zur Zeit, wenn der Morgendienst (Prātahsavana) des Nebenbuhlers beginnt, bringt er dem

Agni und Viṣṇu einen achtschüsseligen Opferkuchen dar, der Sarasvatī wird Butter (oder ein Caru) und dem Bṛhaspati ein Caru geopfert. Ein elfschüsseliger Opferkuchen an Agni und Viṣṇu und dieselben Opfergaben an Sarasvatī und Bṛhaspati werden zur Zeit des Mittagdienstes (Mādhyandinasavana), ein zwölfschüsseliger Opferkuchen an Agni und Viṣṇu und dieselben Opfergaben an Sarasvatī und Bṛhaspati werden zur Zeit des Nachmittagdienstes (Tṛtīyasavana) dargebracht. Schliesslich wird zur Zeit, wenn der Nebenbuhler die unfruchtbare Kuh (*vaśā anūbandhyā*) opfert ¹²²⁾, dem Mitra und Varuṇa ein einschüsseliger Opferkuchen dargebracht.

Yājñānuvākyās für die Opfergaben an Agni-Viṣṇu, Sarasvatī und Bṛhaspati sind dieselben, welche für n° 46 angegeben sind; für das Opfer an Mitra und Varuṇa gelten: *ā no mitrāvaruṇā, pra bḥavā sisṛtam* (TS. I, 8. 22. h, i). Dieselben für die Mānavas (MS. IV. 11. 2: 165. 15—166. 14).

Weil ein Nebenbuhler, der opfert (das Soma-Opfer darbringt), eines nicht Opfernden geistige und körperliche Kraft sich aneignet, soll er als Gegenmassregel die Adhvarakalpā verrichten, dann eignet der Feind sich seine Kraft nicht an. — Morgens früh, ehe noch die Stimmen vernommen werden, bringt er die Iṣṭi dar; dadurch hält er die Stimme des Nebenbuhlers gänzlich zurück, sodass sie nicht gehört wird ¹²³⁾, seine Stimme dagegen (die von ihm ausgesprochenen Opferformeln), die gehört wird, wird von dem Laute anderer Stimmen billigend gefolgt und diese bringen geistige und körperliche Kraft in ihn. — Durch die Verehrung des Agni und Viṣṇu, der Sarasvatī und des Bṛhaspati erreicht er den Erfolg, dass er mit allen Gottheiten (Agni) mit dem Opfer (Viṣṇu), mit der Stimme (Sarasvatī), mit dem heiligen Zauber (Bṛhaspati, Brahman) auf seinen Feind losgeht, während er mit den Opferkuchen die Pressungen des Feindes, mit den Zahlen der Schüsselchen (auf welchen die Opferkuchen bereitet sind: acht, elf, zwölf) die Metra des Opfers erreicht, d. h. denselben Erfolg erzielt wie der Gegner mit den Pressungen und den Metra. Das Metrum nämlich des bei der Morgenpressung angewendeten „Lobes“ ist hauptsächlich das achtsilbige (Gāyatrī), das bei der Mittagpressung angewendete das elfsilbige (Triṣṭubh), das beim Nachmittagdienste angewendete das zwölfsilbige (Jagatī) ¹²⁴⁾. — Der

¹²²⁾ Die *anūbandhyā* oder die diese ersetzende Āmikṣā ist ebenfalls dem Mitra und Varuṇa geweiht, vgl. CALAND—HENRY, P. Agniṣṭoma, § 256.

¹²³⁾ Wörtlich: „er eignet sich die nicht gehörte Stimme an“.

¹²⁴⁾ Vgl. n° 29 und SBr. IV. 2. 5. 20, IV. 1. 1. 8. sqq.

Opferkuchen an Mitra und Varuṇa endlich wird auf einem Schüsselchen (*kapāla*) bereitet, weil man das Tier ¹²⁷⁾ mit mehreren Schüsselchen (Schalen, *Kapālas*) nicht erreichen kann (d. h. das Äquivalent des Tieres ist nicht in den Zahlen der Schüsseln auszudrücken?)

K. X. 1 (p. 125. 16—126. 2), M. II. 1. 7 (p. 8. 21—9. 8), T. II. 2. 9. 4—7; Mān. śrs. V. 1. 6. 32—36, Baudh. XIII. 16.

53.

Wer Regen wünscht, soll dem Agni und den Maruts einen Caru darbringen. — Von demselben Lehm sind die Schalen für den Caru und der Wasserkrug zu verfertigen. In demselben Feuer, in welchem man die Schüsseln backt, ist der Wasserkrug zu räuchern. ¹²⁶⁾ Wenn die Opfergaben (der Caru für Agni und die Maruts, auf die Vedi) fertiggestellt werden, soll man (der Adharyu und dessen Gehilfen) den Wasserkrug auf die rechte (südliche) Hüfte (der Vedi) hinstellen und mit Wasser füllen. Wenn er vor dem Ende des Opfers zerbricht, so sage er: „heuer wird es regnen“; wenn er nach Ablauf (des Opfers) zerbricht: „morgen wird es regnen“, wenn er erst lange nachher zerbricht: „wir wissen nicht sicher (ob es regnen wird).“

Dhāyyās zu dieser Iṣṭi sind: *aurvabhṛguvañ śuciṃ, ā savam savituh* (MS. IV. II. 2: 166. 15—167. 2); die Strophen für die Ājyabhāgas sind: *huve vātascanam kavim, vṛṣā soma dyumam asi* (l. c. 167. 3—5); die Yājñānuvākyās sind: *ā ye tanvanti raśmibhis . . . marudbhir agnā āgahi, ā vo yantūdavāhāsah* (l. c. 167. 6—9); die Saṃyājyās sind: *yaṃ tvā devāpiḥ śśśucānah, agne bādhasva vi mṛdhaḥ* (l. c. 167. 10—13).

Geräuchert, nicht gebacken wird der Krug dem Brāhmaṇa zufolge, weil der Rauch (des Feuers) zur Sonne aufsteigt, nicht aber die Flamme ¹²⁷⁾. — Dem Agni und den Maruts wird der Caru dargebracht, weil Agni (die Sonnenhitze) den Regen von hier (von der Erde) erzeugt, die Maruts ihn von dort (vom Himmel her) in Bewegung bringen (fallen lassen); diese sind also die Geber des Regens, sie stimmt er durch seine Gabe günstig, sie werden ihm den Regen spenden (vgl. n° 180).

M. II. 1. 8 (p. 9. 9—16); Mān. śrs. V. 1. 6. 38.

¹²⁵⁾ Auffallender Weise hat das Kāthaka (p. 126. 2) *puruṣam* statt des zu erwartenden *paśum*. Liegt hier ein Druckfehler vor?

¹²⁶⁾ Der Lehm soll nicht gebacken werden.

¹²⁷⁾ Eine äusserst schwache Begründung! Der Krug wird natürlich nicht gebacken, weil er sobald wie möglich zerbrechen soll!

54.

Wer nach der Unterwerfung seiner Stammgenossen trachtet oder wer Vieh zu bekommen wünscht, soll den Maruts einen mit der Milch einer scheckigen Kuh aus Fennich bereiteten Caru darbringen. Diesen Caru soll er (der Adhvaryu), wenn er an das Feuer gesetzt ist, vor dem Paryagnikaraṇa auch mit Kuhurin besprengen. Auch das Schmalz soll von scheckigen Kühen herrühren.

Die Yājñānuvākyās bei dieser Iṣṭi sind die das Wort „lieb“ enthaltenden; die Puro'nuvākyā enthält zwei „Füsse“ (Viertelstropfen), die Yājyā enthält vier „Füsse“. Es sind: die Halbstrophe *priyā vo nāma huve turāṇām ā yat tṛpan maruto vāvaśānūh* (TS. II. 1. 11. g, MS. IV. 11. 2: 167.14) und die Strophe: *śriyase kaṃ bhānuḥkṛtṛ sammimikṣire* (TS. I. c. h; MS. I. c. 167. 15—168. 2).

Fennich wird nach der Maitrāyaṇī-Saṃhitā den Maruts hierum dargebracht: die Milch, welche die scheckige (Kuh) gab, wurde Fennich. Die scheckige (Kuh) ist ja die Erde oder die Stimme; der Fennich ist deren (ul. der Erde oder der Stimme, *vāc*) Feuchtigkeit (Milch). Mit ihrer eignen Milch nähert er sich also den Maruts (da diese bekanntlich die Kinder der scheckigen Kuh sind) ¹²⁸). Deutlicher das Kāthaka: die Maruts sind aus der scheckigen (Kuh) geboren oder aus der Stimme oder aus der Erde. Marut-artig sind die Stammgenossen ¹²⁹). Der Fennich ist die eigne Milch der Maruts (die ja als Kinder der Scheckigen mit deren Milch erzogen sind, während andererseits die Milch der scheckigen Kuh in Fennich verwandelt wurde); mit ihrer eignen Milch wendet er sich an sie (an die Maruts, d. h. die Stammgenossen) und wie ein Kalb das Euter zu sich nimmt, so werden die Stammgenossen an ihm halten. Ein wenig anders wieder das Taittirīyaka: aus der Milch (Feuchtigkeit) der scheckigen (Kuh oder Erde) sind die Maruts geboren (entstanden), gleichfalls der Fennich. Marut-artig sind die Stammgenossen: den Maruts nähert er sich mit ihrem Anteil; die werden ihm die Stammgenossen überliefern, sodass er in den Besitz des Dorfes kommt. — Das Wort „lieb“ enthalten die Yājñānuvākyās: dadurch macht er ihn lieb den Stammgenossen. — Zweifüssig ist die Puro'nuvākyā, dadurch bekommt er die Zweifüssler (die Stamm-

¹²⁸) Vgl. z. B. Macdonell, Vedic Mythology, p. 78.

¹²⁹) Die Maruts werden oft den *viśah*, „den Leuten“, gleichgestellt: so wie einem Kṣatriya die *viśah* im Kriege folgen, so standen sie Indra im Kampf gegen Vṛtra zur Seite, vgl. z. B. Ait. Br. III. 20. und supra n° 31.

verwandten) in seine Macht; vierfüßig ist die Yājyā: dadurch bekommt er die Vierfüßler (die Heerden) in seine Macht.

K. X. 11 (p. 138. 14—20), M. II. 1. 7 (p. 9. 16—10. 2), T. II. 2. 11. 4—5; Mān. śrs. V. 1. 6. 39—40, Baudh. XIII. 20.

55.

Wenn jemandem Zwillinge geboren werden, sei es von seiner Gattin, sei es von seinen Kühen, so soll er einen dreizehnschüsseligen Opferkuchen den Maruts darbringen. Wenn die Zwillinge Kinder sind, so ist der Opferlohn nach Belieben, wenn es Kälber sind, so ist die Mutterkuh der Opferlohn.

Yājyānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind: *maruto yad dha vo divaḥ, praiṣam ajmeṣu vithureva rejate* (MS. IV. 11. 2: 168. 3—5).

Die Geburt von Zwillingkindern bedeutet Kraftlosigkeit, von Zwillingstieren, Viehlosigkeit. — Weshalb(er) den dreizehnten (Kapāla hinzubringt): der dreizehnte¹³⁰⁾ ist ja Prajāpati, den Prajāpati erreicht er (dadurch). Weshalb(er) den zwölften (Kapāla hinzubringt): vom Jahre dadurch¹³¹⁾; weshalb die Anuvākyā eine Gāyatrī (3 × zwölf Silben enthaltend) ist: vom Jahre dadurch; weshalb die Yājyā eine Jagatī (4 × zwölf Silben enthaltend) ist: von dem Vieh dadurch; weshalb die Iṣṭi den Maruts gilt: von dem Vieh dadurch.

M. II. 1. 8 (p. 10. 2—7); Mān. śrs. V. 1. 6. 41—43, Āp. śrs. IX. 14. 7—9, Baudh. grhyaparīṣiṣṭa III. 15; Ait. br. VII. 9. 8.

56.

Ein Kṣatriya (oder Brāhmaṇa), den ein Vaiśya überwältigen will, soll einen siebenschüsseligen Opferkuchen den Maruts darbringen.

Zu diesem Opfer wird das ganze Kayāsubhīya-Lied (MS. IV. 11. 3) verwendet und zwar so: Sāmidhenīs sind die ersten elf Strophen, anfangend: *kayū śubhā savayasah sanīdāḥ* (MS. I. c. 168. 6—169. 13), von welchen die erste und letzte Strophe je dreimal zu sagen sind, sodass fünfzehn Strophen herauskommen; darin sind dann wohl die gewöhnlichen Dhāyās einzuschalten, da siebzehn die bei Kāmyeṣṭis erforderliche Anzahl der Sāmidhenīs ist. Für die Ājyabhāgas

¹³⁰⁾ Ist *trayodaśaḥ* zu lesen? Sonst ist Prajāpati meistens *saptadaśa* (z. B. Śat. Br. V. 1. 2. 11), zuweilen *ekaviṃśa* oder *trayastrīṃśa* (z. B. Śat. Br. VI. 2. 2. 3, XII. 2. 2. 7).

¹³¹⁾ Welches Verbum hier zu supplieren ist, sehe ich nicht; dieser und die folgenden Ablative sind mir undentlich, ebenso wie der Sinn dieser ganzen Brāhmaṇa-Stelle.

dienen die Strophen: *agnī rakṣāmsi sedhati, tvaṃ naḥ soma viśvataḥ* (MS. IV. 11. 5: 174. 9—11). Von den übrigen vier Strophen des Kayāsubhīya-Liedes gelten die ersten zwei: *aved ete, ko nva atra marutaḥ* (MS. I. c. 169. 14—170. 4) als Yājñānuvākya's zur Hauptspende, die letzten zwei: *ā yad duvasyād duvase, eṣa vaḥ stomo marutaḥ* (MS. I. c. 170. 5—8) als Yājñānuvākya's zur Sviṣṭakṛt-Spende.

Die folgenden Betrachtungen begründen diese Iṣṭi. Die Maruts sind die „Leute“¹³²⁾; diese beruhigt er durch ihren Anteil. Deshalb ist die Iṣṭi an die Maruts gerichtet. — Weshalb das Kayāsubhīya-Lied angewendet wird: Agastya hatte (einmal) hundert scheckige Stiere für die Maruts besprengt¹³³⁾, aber für Indra angefasst¹³⁴⁾. Da erzürnten sich die Maruts; sie nahmen einen Donnerkeil auf und flogen auf Agastya zu. Da „sah“ er jenes Lied und beschwichtigte sie damit. Deshalb dient das Lied (bei dieser Iṣṭi) zur Beschwichtigung.

K. X. 11 (p. 139. 10—15), M. II. 1. 8 (p. 10. 7—11); Mān. śrs. V. 1. 6. 44—46.¹³⁵⁾

57.

Einen elfschüsseligen Opferkuchen für Indra und einen sieben-schüsseligen Opferkuchen (oder einen Caru von Fennich) für die Maruts soll ein Kṣatriya darbringen, der Macht wünscht (M) oder ein Kṣatriya, dem die „Leute“ (die Untergeordneten, das Volk) zuvorzukommen suchen (K)¹³⁶⁾, oder ein Kṣatriya, der in den Besitz eines Dorfes zu kommen wünscht (der die Obermacht über seine Stammgenossen zu bekommen wünscht, T), kurz, ein Kṣatriya, der politische Macht zu erlangen bestrebt ist. Eine besondere Vorschrift für diese Iṣṭi (vgl. n° 31) ist, dass die beiden Opfertagen nicht, wie sonst, über einem Feuer gebacken werden, sondern die für die Maruts bestimmte über dem Gārhapatya¹³⁷⁾, die für Indra bestimmte über dem Āhavanīya, und dass die für die Maruts bestimmte erst auf die Vedit fertig gesetzt wird, nicht ehe die

¹³²⁾ Vgl. Anm. 129.

¹³³⁾ d. h.: mit der Absicht dieselben den Maruts zu opfern, hatte er sie mit der Formel: „den Maruts genehm besprengte ich euch“ diesen Gottheiten geweiht.

¹³⁴⁾ d. h.: im Begriff stehend die Stiere zu opfern hatte er nicht die Weihende Handlung zugunsten der Maruts sondern zugunsten des Indra verrichtet.

¹³⁵⁾ Vgl. das Pañcaśaradiya-Ritual, Pañc. br. XXI. 14. 5—6, TBr. II. 7. 11.

¹³⁶⁾ Nicht ganz sicher: *yasmāt kṣatriyaṃ vā abhyardhaḥ caret* (K. 139. 1): „von welchem Kṣatriya das Volk gesondert ist“(?), aber *abhyardhaḥ* ist Masc.!

¹³⁷⁾ Das besagen auch die Worte des Kāthaka (138. 21): *taṃ paśca śṛtaṃ kurvuh.*

Sāmidhenīs hergesagt worden, wie sonst, sondern während deren Hersagung.

Yājñānuvākyās für den Opferkuchen an Indra sind nach den Taittirīyakas: *indram vo viśvatas pari, indram narah* (T S. II. 1. 11. a, b), für die Maruts: *maruto yad dha vo divah, yā caḥ śarma* (TS. II. 1. 11. c, d); nach den Mānavas: *indram vo viśvatas pari, ā te śuśno vṛṣabha etv paścāt* (MS. IV. 11. 4: 170. 9—12); für die Maruts dieselben wie die Taittirīyakas (MS. I. e. 170. 13).

Indra ist der Adel (das Kṣatra, die Kṣatriyas), die Maruts sind das Volk (die Vaiśyas, Untertanen). Wenn er die für die Maruts bestimmte Opfergabe auf dem hinten gelegenen Gārhapatya ansetzt, den für Indra bestimmten Opferkuchen auf dem vorn gelegenen Āhavanīya, so stellt er die Vaiśyas (die ja die Maruts sind) hinter den Adel. Dem Taittirīyaka zufolge wird diese Massregel genommen „um das Böse und das Gute zu sondern“ (vgl. n° 31, Anm. 83). Lückenhaft scheint mir die Begründung in der Maitrāyaṇī-Saṃhitā zu sein: „Indra-artig durch seine Gottheit ist der Kṣatriya, Marut-artig der Vaiśya: durch die geistige Kraft (den Mut, *indriya*) macht er den Vaiśya ihm unterwürfig, macht er den Vaiśya ihm folgsam und nicht widerstrebend¹³⁸). — Die für die Maruts bestimmte Opfergabe bringt er, während die Sāmidhenīs hergesagt werden, von hinten nach vorne (d. h. vom Gārhapatya zur Vedit, nachdem der für Indra bestimmte Opferkuchen schon vorher hier hingestellt worden war): dadurch stellt er den Vaiśya hinter ihn nieder, macht er ihn dem Kṣatriya nachfolgend (d. h. unterwürfig).

K. X. 11 (p. 138. 20—139. 3), M. II. 1. 9 (p. 10. 12—14), T. II. 2. 11. 1—4; Mān. śrs. V. 1. 7. 1—2, Baudh. XIII. 19, Āp. śrs. XIX. 19. 12—14.

58.

Wenn er unter den Kṣatriyas und den Vaiśyas Handel stiften will, so soll er einen Opferkuchen auf sieben Schüsselchen den Maruts und einen auf elf dem Indra darbringen. Nachdem der Adhvaryu die Puroṇuvākya für das Opfer an Indra vom Hotz hat aussprechen lassen, heischt er ihm die Yājñā für das Opfer an die Maruts aussprechen und opfert den Maruts. Ebenso lässt er zum Opferkuchen an die Maruts als Puroṇuvākya die an die Ma-

¹³⁸ Ausgelassen scheint die Vorschrift, dass der Marut-puroḍaśa über dem Gārhapatya, der Indra über dem Āhavanīya anzusetzen ist.

ruts, als Yājyā die an Indra gerichtete Strophe vom Hotṛ sagen und opfert dem Indra.

Die Yājyānuvākya's sind nach den Taittirīyakas dieselben wie für n° 57 (*indram vo viśvatas pari, yā vaḥ śarma* für den aindra puroḍāśa; *maruto yad dha vo divaḥ, indram naraḥ* für den māruta puroḍāśa). Nach den Mānavas sind es: *ā tū na indra, ṛṣṭayo vo marutaḥ* (MS. IV. 11. 4: 171. 1—2, 7—9); *maruto yad dha vo balam, tvam maham indra* (MS. I. c. 171. 5—6, 2—4). Als Saṁyājyās gelten den Mānavas: *purutrā hi sadṛṇṇ asi, samatsv agnim avase* (MS. I. c. 171. 10—14).

Der Adel ist Indra, das Volk sind die Maruts; über ihren Anteil verursacht er Streitigkeit (Wirrsal) zwischen ihnen, infolge der Verschränkung der Anuvākya's und Yājyās. Der Kṣatriya (d. h. Indra) will vom Vaiśya (d. h. von den Maruts) wegnehmen, da er Einbusse erlitten hat, der Vaiśya (d. h. die Maruts) vom Kṣatriya (von Indra); da trachten sie einander wegzuführen ¹³⁹⁾ (da suchen sie einander zu zerschmettern, T).

K. X. 11 (p. 139. 3—7), M. II. 1. 9 (p. 10. 12—14), T. II. 2. 11. 2; Mān. śrs. V. 1. 7. 3—15 (ohne 4), Baudh. XIII. 19, Āp. śrs. XIX. 19. 15, Āśv. śrs. II. 11. 13—16.

59.

Ganz unersichtlich ist mir der Zweck der folgenden Iṣṭi: „Wenn er wünscht, dass „*aturmuhya*“ ¹⁴⁰⁾ sein möge, so soll er an der vorderen (östlichen) Seite des Dorfes ¹⁴¹⁾ eine Kuh, an der hinteren (westlichen) eine andere Kuh aufstellen. Kommen diese beide zusammen, so wird *aturmuhya* sein.“

M. II. 1. 9 (p. 10. 17—19); Mān. śrs. V. 1. 7. 4.

60.

Wenn er wünscht, dass Adel und Volk einig werden (sein) mögen (d. h. im richtigen Verhältniss zu einander kommen mögen, „sich fügen“ mögen), so bringt er dieselben beiden (unter n° 58) erwähnten Opfergaben dar, aber nun nimmt er die zuge-

¹³⁹⁾ *te anyānyāni nirṇayataḥ* K. 139. 7; ist *anyānyāni* zu lesen?

¹⁴⁰⁾ KNATER vermutet: „keine überhand nehmende Verwirrung“. Auffallenderweise wird im śrs. die Besprechung dieser Iṣṭi in die Behandlung der vorigen eingefügt.

¹⁴¹⁾ So (*gramasya*) das Sutra, *janatayoh* die Saṁhitā. Es könnte hier also die Rede von einem feindlichen Gebiete sein, vgl. Anm. 36.

hörigen Yājñānuvākyaś zu den zugehörigen Opfergaben ¹⁴²). „Da fügen sich die beiden Parteien“.

Yājñānuvākyaś dieselben wie für n° 58.

K. X. 11 (p. 139. 8—10), M. II. 1. 9 (p. 10. 19—20), T. II. 2. 11. 2—3; Mān. śrs. V. 1. 7. 16, Baudh. XIII. 19, Āśv. śrs. II. 11. 17.

61.

Einen elfschüsseligen Opferkuchen für Indra und einen sieben-schüsseligen für die Maruts bringt dar, wer behexen will. Bei dieser Iṣṭi schneidet der Adhvaryu die zu opfernden Streifen von dem für Indra bestimmten Kuchen von oben ab ¹⁴³), von dem für die Maruts bestimmten Kuchen aber von unten, ohne den Kuchen umzukehren. So lautet die Vorschrift der Mānavas. Ein wenig anders die Kāthas, nach deren Rituell der Adhvaryu, je nachdem er wünscht, dass der Adel oder das Volk unterliegen möge, von dem für Indra oder von dem für die Maruts bestimmten Opferkuchen von beiden Seiten (d. h. von oben und von unten) den zu opfernden Abschnitt abstechen soll.

Yājñānuvākyaś dieselben wie für n° 58.

Die Begründung dieser Abweichung vom gewöhnlichen Rituell lautet in den Brāhmaṇas: beiderseitig, vom Ältesten her (der ja oben ist, also: von oben her, oben) und vom Jüngsten her (der ja unten ist, also: von unten her, unten) verbrennt er sie (sodass sie unmittelbar besiegt werden, K).

K. X. 11 (p. 139. 7—8), M. II. 1. 9 (p. 10. 20—11. 2); Mān. śrs. V. 1. 7. 17—18.

62.

Wer den Vorrang über seine Stammengenossen zu erreichen wünscht, bringt dem Indra einen elfschüsseligen, den „Allgöttern“ einen zwölfschüsseligen Opferkuchen dar ¹⁴⁴). Bei dieser Iṣṭi soll der Adhvaryu nicht von jedem Kuchen hintereinander

¹⁴²) Das müssen auch die Worte des Kāthaka *tasyaḥ prasṭiṃ yajet* besagen. Nach BR. soll das Tait. ār. II. 1. 3 vorkommende *prasṭi* „glückliches Vorsichgehen“ bedeuten; ich glaube, dass man eher als Bedeutung „regelmässiges Vorsichgehen“ anzunehmen hat, vgl. auch *prasṭacchandāś* („dessen Metra die regelmässige Reihenfolge haben“) im Śaḍviṃśabrahmaṇa.

¹⁴³) Wie gewöhnlich, vgl. NVO. 109.

¹⁴⁴) Diese Iṣṭi trägt den Namen: *anuvartmahavik*.

die zwei zum Hauptopfer bestimmten Stücke abschneiden, sondern erst das eine Stück vom Indra-Kuchen, dann die beiden Stücke vom Allgötter-Kuchen und schliesslich das zweite Stück vom Indra-Kuchen. Er sagt für die erste Kuchenspende das Anuvācana ¹⁴⁵⁾: „Für Indra und die Allgötter sage die Puro'nuvakyā“, worauf der Hotṛ die Anuvākyā: *bhāreṣv indraṃ suhavaṃ havāmahe* (TS. II. 1. 11. e) hersagt. Wenn er die Spende darzubringen im Begriff steht, sagt er zum Hotṛ: „Sage die Yājyā für Indra und die Allgötter“, worauf der Hotṛ die Yājyā: *mamattu naḥ pariṃ mā vasarhā* (TS. I. e. f) rezitiert. Der zu gebende Opferlohn besteht nach dem Taittirīyaka in einem Kleide von besonderer Art: einem *upādhyāya-pūrcayam vāsah*. Dieser Ausdruck war schon sehr früh ausser Gebrauch geraten, da die Sūtras des Baudhāyana, Āpastamba und Hiraṇyakeśin ihn kommentieren. Nach Āpastamba ist ein Kleid mit bunten Fransen gemeint ¹⁴⁶⁾, Hiraṇyakeśin erwähnt ebenfalls diese Deutung aber daneben eine andere ¹⁴⁷⁾. Baudhāyana erklärt es als ein Kleid, an dessen beiden Seiten oder an dessen Ende rote oder blaue Faden angebracht sind ¹⁴⁸⁾. Das Kāthaka verordnet als Opferlohn *upacāyapṛṣṭam hiraṇyam* ¹⁴⁹⁾.

Die oben dargestellte Reihenfolge der Abschnitte von den Opferkuchen wird deshalb verordnet, weil Indra der Adel ist, die Untertanen (Nachkommen) aber Allgötter-artig sind: durch den Adel (den Indra-Kuchen) umfasst er das Volk (den Allgötterkuchen) von beiden Seiten, schliesst es von beiden Seiten ein. Das Kleid mit dem „Untersatz“ wird deshalb als Opferlohn gegeben, weil er dadurch die Stammgenossen ihm unterwürfig macht.

K. XI. 1 (p. 143. 4—11), T. II. 2. 11. 3—4; Baudh. XIII. 20, Āp. śrs. XIX. 19. 16—20. 2, Hir. śrs. XXII. 6.

63.

Ein Kṣatriya, den das Volk (*viś*) „herausdrückt“ d. h. bedrängt (*nirbādhe kurvīta*), soll den Maruts einen Caru dar-

¹⁴⁵⁾ Vgl. NVO. 107.

¹⁴⁶⁾ *citrāntam*: *citradaśam*, Āp. prayoga.

¹⁴⁷⁾ *deigunam jītaprayāṇe*, *citrāntam ity ekeṣam*.

¹⁴⁸⁾ Baudh. XXVI. 5 (Karmāntasūtra III. 5): *praveṇato* (var. I.: *pranato*, *pravanato*, *pravato*, *prativeṇato*) *cāntato vā tāmrāṇi vā nīlāṇi vā subhāṇy upakīṭāni bhavanti*, *api vopadhānaraḥpur evaiṣoḥtā bhavati*; *pra(re)nato* erläutert Bhavasvāmin durch: *ubhayoḥ pāścāyoh*. Der Prayoga Baudh. umschreibt dem Ausdruck durch: *nīlaruktasutraiḥ kṛtam citrāntam ity arthaḥ*.

¹⁴⁹⁾ Vgl. ZDMG. 49. 163 und *aśfāpṛṣṭam* Kāth. XIII. 10, *aśfāpṛṣṭ* TS. III. 4. 1. 4, Āp. śrs. IX. 18. 16, Hir. XV. 30, Baudh. XXVI. 8.

bringen der mit einem von einundzwanzig Knäufen (*nirbādha*)¹⁵⁰ versehenen goldenen Deckel versehen ist; von dem Caru soll er die gewöhnlichen fürs Opfer bestimmten Stücke abstechen, indem er jedesmal den Deckel von dem Caru wegnimmt.

Yājyānuvākyaś nicht mit Bestimmtheit anzugeben.

Die Maruts sind das Volk (*viś*), durch ihren Anteil beschwichtigt er sie (die Maruts, das Volk, die Untertanen). — Einundzwanzig Knäufe hat die Platte, weil es einundzwanzig Gruppen von Maruts gibt. — Einundzwanzig Knäufe (*nirbādhas*) hat die Platte: durch Knäufe hält er ihre (der Maruts, der Vaiśyas) Bedrängungen (*nirbādhas*) fern von sich.

K. XI. 1 (p. 143. 1—4).

64.

Für einen Kṣatriya, der in den Besitz eines Dorfes zu kommen wünscht (d. h. der die Obermacht über seine Stammgenossen zu erlangen wünscht) bringt er (der Adhvaryu mit Hilfe der anderen Priester) einen für Indra bestimmten elfschüsseligen Opferkuchen und eine für die Maruts bestimmte Āmiksā dar. — Bei dieser Iṣṭi ist der Opferkuchen mitten auf die Āmiksā zu legen und von beiden zugleich, von dem Kuchen und der Āmiksā, sind die für die Spenden bestimmten Stücke abzustechen und zwar stets ringsum. Als Anuvācana sagt er: „Für Indra und die Maruts sage die Puro’nuvākyaś.“ Nachdem der Hotṛ die Anuvākyaś¹⁵¹ hergesagt, fordert der Adhvaryu ihn zum Hersagen der Yājyā auf mit den Worten: „Sage die Yājyā für Indra und die Maruts“¹⁵¹).

Da Indra der Adel, die Maruts das Volk (*viś*) sind, dringt dieser (der Adel, der Kṣatriya, und zwar dadurch, dass der Adhvaryu den Indrakuchen in die Āmiksā hineingelegt hat) mitten in das Volk. — Weshalb er ringsum absticht: durch das Volk umgibt er ihn.

M. II. 1. 9 (p. 11. 2—5); Mān. śrs. V. 1. 7. 19—23.

¹⁵⁰) *nirbādha* ist wohl der durch Ausschlagen, Herausdrücken des Metalls entstandene Knauf. Der *ekaviṃśatnirbādho rukmaḥ* kommt auch beim Agnicayana vor: Baudh. X. 12 und 15 (S. 12. 4; 14. 13), Āp. śrs. XVI. 10. 9, Hir. śrs. XI. 8; vgl. TS. V. 1. 10. 4. Vgl. auch *nirbādhyat*, *nairbādhyā* Āp. śrs. III. 11. 2, AV. VI. 75. 1.

¹⁵¹) Welche Yājyānuvākyaś anzuwenden sind, ist mir nicht ersichtlich; *andramaturyau yājyānuvākyaś* sagt das Sūtra. Vergl. übrigens mit dieser ganzen Iṣṭi n° 62.

65.

Einen auf einundzwanzig Schlüsselchen bereiteten für die Maruts bestimmten Opferkuchen bringt dar, wer behexen will. Wenn er die beiden Ājyabhāgas geopfert hat, also unmittelbar vor der Hauptspende, legt er den Kuchen auf Gräser nieder und durchbohrt ihn mit dem hölzernen Schwert (dem *sphya*), indem er die Worte spricht: „Hier spalte ich das Haupt des Soundso, aus dem Gotra Soundso mit einem Keile“. Darauf reinigt ¹⁵²⁾ er das hölzerne Schwert unter Hersagung der folgenden Strophe: „Jetzt reinigen sie den Tiger, ihn umarmend, den Löwen, zum grossen Reichtum; den Büffel unseren kräftigen, den stehenden, reinigen und putzen sie, den Leopard, im Wasser“ ¹⁵³⁾.

Yājñānuvākyaś sind wohl: *maruto yad dha vo divah, yā vah śarma* (MS. IV. 11. 4; 170. 13).

Die Maruts sind die Untertanen (das Volk, *viś*) der Götter; man tötet nun nicht einen vom Volk gegebenen ¹⁵⁴⁾: er bittet ihn nun vom Göttervolke (den Maruts) aus und vernichtet ihn dann. — Mit dem hölzernen Schwert durchbohrt er den Opferkuchen, weil das Schwert eine Keule ist: vermittelt einer Keule vernichtet er ihn also. — Die zitierte Strophe endlich wird angewandt, weil sie das Wort „Wasser“ enthält: Wasser nun ist eine Keule: vermittelt einer Keule vernichtet er ihn.

M. II. 1. 9 (p. 11. 5—12); Mān. śrs. V. 1. 7. 24—26.

66.

Wer das Neu- oder Vollmondsopfer vernachlässigt hat (oder das Tieropfer, oder die Cāturmāsyaś oder das Āgrayanaopfer), soll einen für Agni pathikṛt (Wegbereiter) bestimmten achtschüssigen Opferkuchen darbringen. Die Opferstren ist nach Baudhāyana und Āpastamba aus der Nähe eines Weges zu holen ¹⁵⁵⁾. Der Opferlohn ist ein Zugstier. Einige Quellen ¹⁵⁶⁾ erlauben in diesem

¹⁵²⁾ Unsicher: *enā vyāghram uti sphyaṃ samstauti* liest das Mān. śrs. Ist *saṃyauti* zu lesen?

¹⁵³⁾ Die Strophe gehört dem Rājasūya-Ritual an und bezieht sich auf die Reinigung des Königs nach dessen Salbung. vgl. TBr. II. 7. 16. 4.

¹⁵⁴⁾ Wie hat man sich dies zu denken?

¹⁵⁵⁾ Baudhāyanaprayoga: *patho 'ntikād bahir āharet: mārṇasamāpasthānāt*.

¹⁵⁶⁾ Kāth. X. 5 und fast wörtlich damit übereinstimmend Āp. śrs. IX. 4. 4, Bhāradvāja prāy. 6; Hir. śrs. XV. 4, vgl. Āṅgīgavi im Dvaidhasutra (Baudh. XXIII. 1): *ya evaiśo 'cyuta āgneyo 'nākapālas tam eva paurṇamāsyaṃ vamaśyayajam vā pathikṛtaṃ kuryāt*.

Falle den gewöhnlichen achtschüsseligen Kuchen für Agni, der beim Neu- und Vollmondsopfer dargebracht wird, einfach durch diesen für Agni pathikṛt bestimmten zu ersetzen. Nach einer anderen Autorität ¹⁵⁷⁾ ist die Pāthikṛtī Iṣṭi darzubringen, wenn ein schon begonnenes Opfer, die Vaiśvānarī dagegen (n° 30), wenn ein noch nicht begonnenes Opfer vernachlässigt wird.

Yājñānuvākyās für die Pāthikṛtī Iṣṭi sind für die Taittirīyakas und die Mānavas dieselben: *agne naya supathā rāye asmān* (TS. I. 1. 14. i, MS. IV. 11. 4: 171. 14); *ā devānām api panthām aganna* (TS. I. c. k, MS. I. c.) ¹⁵⁸⁾.

Derjenige, der die für das Neu- oder Vollmondsopfer bestimmte Zeit vorübergehen lässt, verlässt den Weg; Agni nun ist der Wegbereiter der Götter; diesen fasst er, so zu sagen, von hinten an: dieser bringt ihn auf den Weg zurück. — Die Pāthikṛtī Iṣṭi soll nach einigen deshalb den gewöhnlichen Agni-kuchen ersetzen, weil man das Opfer zerreißen würde, wenn man in die gewöhnliche Iṣṭi eine andere (die Pāthikṛtī nämlich) einfügte ¹⁵⁹⁾.

K. X. 5 (p. 129. 3—9), M. II. 1. 10 (p. 11. 13—16), T. II. 2. 2. 1; Mān. śrs. V. 1. 7. 27—28 ¹⁶⁰⁾, Baudh. XIII. 3, Āp. IX. 4. 1—5, vgl. IX. 1. 20—21; Ait. Br. VII. 8. 3.

67.

Die Vrātapatī Iṣṭi, d. h. einen für Agni vrāta pati bestimmten achtschüsseligen Opferkuchen soll der Āhitāgni darbringen, der an einem Tage wo er (eine zum Opfer weihe) Observanz übernommen hat, gegen die Observanz handelt: wenn er verweist, wenn er einer Frau beiwohnt, wenn er verbotene Speise gegessen hat.

Yājñānuvākyas sind für Taittirīyakas und Mānavas dieselben: *tvam agne vratapā asi, yad vo vayam* (TS. I. 1. 14. n, o; MS. IV. 11. 4: 171. 14).

Von den Göttern geleitet ¹⁶¹⁾ ist der Āhitāgni, man isst dessen Speise. Zum Herrn der Observanz (Vratapati) geht die Observanz des Āhitāgni, der gegen die Observanz handelt. Agni nun ist der

¹⁵⁷⁾ Hir. śrs. XV. 4 und XXII. 3: ...*pravṛttasya kālātinaḥ*, 'pravṛttasya vaiśvānarī.

¹⁵⁸⁾ Saṃyājyās nach Hir. TS. I. c. I, m.

¹⁵⁹⁾ So erlaubt es z. B. Baudhāyana im Dvaidhasūtra (I. c.).

¹⁶⁰⁾ Mān. śrs. V. 1. 7. 28 fgg. macht Schwierigkeit. Nach meiner Ansicht ist Sūtra 28 mit *vāgrayaṣasya* abzuschließen; das unmittelbar folgende *vrātapatyahāmās* scheint doch verdorben zu sein, und auch der Ausdruck *trīṣu vrātapati* ist mir unklar.

¹⁶¹⁾ ? *ānito devānām*, Kāth. p. 129. 12, MS. I. p. 11. 20.

Götter Observanzenherr; diesen stimmt er durch seine Opfergabe gnädig und vom Vratapati übernimmt er die Observanz, sodass er wieder *vratya* (richtig in der Observanz stehend) wird.

K. X. 5 (p. 129. 12—15), M. II. 1. 10 (p. 11. 16—19), T. II. 2. 2. 1—2; Mān. śrs. V. 1. 7. 29—30, Baudh. XIII. 3, Āp. śrs. IX. 4. 15.

68.

Der Āhitāgni, der an dem das Opfer einleitenden Fasten-tage geweint hat, soll dem Agni *vratabhṛt* einen achtschlüss-
seligen Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyās sind: *tvam agne vratabhṛt, vratā nu bibhṛat* (MS. IV. 11. 4: 171. 15—172. 2, vgl. TBr. II. 4. 1. 11).

Von den Göttern geleitet ist der Āhitāgni; deshalb soll er nicht weinen, denn auch die Götter weinen nicht. Agni nun ist der Observanzträger (*vratabhṛt*) der Götter. Zu Agni geht die Observanz dessen (der geweint hat), von ihm übernimmt er sie wieder (sodass er *vratya* wird) ¹⁶².

M. II. 1. 10 (p. 11. 19—12. 1); Mān. śrs. V. 1. 7. 29—30, Bandh. XIII. 43, Āp. śrs. IX. 4. 16—17.

69.

Wer sich vor Behexung schützen will (wer behext wird, M, T), soll einen für Agni *yaviṣṭha* (den „jüngsten“) bestimmten achtschlüssseligen Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyās für die Taittirīyakas sind: *śreṣṭham yaviṣṭha, sa ścitānāḥ* (TS. I. 3. 14. i, k), für die Mānavas: *śreṣṭham yaviṣṭha, tubhyam bharanti kṣitayo yaviṣṭha* (MS. IV. 11. 4: 172. 3—6).

Diese Iṣṭi gilt dem Agni *yaviṣṭha* deshalb, weil dieser Gott alle die rituellen Praktiken, die der andere (der Feind) gegen ihn ins Werk setzt, von ihm ferne hält (*yogāva*) ¹⁶³, oder, weil dieser die Rakṣasen ferne von ihm hält (*yavayati*). So die Texte der Mānavas und Taittirīyakas. Ausführlicher das Kāthaka: „Die Götter und die Asuras befeindeten einander. Da schossen die Asuras Schüsse auf die Götter. Die Götter aber bedachten: „Schüsse habe die Asuras auf uns geschossen.“ Sie brachten dem Agni *yaviṣṭha* einen Opferkuchen auf acht Schlüsselchen dar. Durch diesen (Kuchen) hielten sie die Schüsse von sich ab (*ayāvayanta*). Gegen denjenigen,

¹⁶²) *tasmad evadhi vratam alabhate* MS. I. p. 12. 1.

¹⁶³) Der Grund dieser Iṣṭi ist blosse Wortassonanz.

den man behexen will, wird ein Schuss geschossen. Dadurch dass er dem Agni *yaviṣṭha* opfert, hält er den Schuss von sich ab."

K. X. 7 (p. 131. 18—23), M. II. 1. 11 (p. 12. 1—3), T. II. 2. 3. 2; Mān. śrs. V. 1. 7. 29—30, Baudh. XIII. 5.

70.

Dem Agni *yaviṣṭha* soll ein auf acht Schlüsselchen bereiteter Opferkuchen dargebracht werden, wenn zwei Soma-Opfer (von verschiedenen einander feindlichen Opferern) zusammentreffen (es ist nämlich zu befürchten, dass sich die Götter dem Soma-Opfer des anderen zuwenden) ¹⁶⁴).

Die Yājyānuvākyās sind: *tvam yaviṣṭha dāśuṣaḥ, tubhyaṃ bharanti kṣitayo yaviṣṭha* (Kāth. VII. 14: 80. 12—15).

Die beiden Parteien, deren Soma-Opfer zusammentrifft, befragen zugleich ¹⁶⁵) die Gottheiten. Agni nun ist alle Gottheiten: durch Agni *yaviṣṭha* hält er ihre (der Gegenpartei) Gottheiten für sich zurück.

K. X. 7 (p. 131. 23—132. 2) ¹⁶⁶).

71.

Einen achtsehüsseligen Opferkuchen an Agni *vājasṛt* (Wettläufer) bringt er beim Kampfe (wenn er in einem Kampfe den Sieg davontragen will) dar.

Yājyānuvākyās sind für Taittirīyakas und Mānavas dieselben: *tvām agne vājasṛtām, ayaṃ no agnir varivaḥ kṛṇotu* (TS. I. 4. 46. i, k; MS. IV. 11. 4: 172. 7—9).

Einen Wettlauf zu laufen wünscht wer einen Kampf zu gewinnen sucht. Agni nun ist der Wettläufer der Götter ¹⁶⁷), diesen stimmt

¹⁶⁴) Vgl. TS. I. 6. 7. 1.

¹⁶⁵) In Schröders Ausgabe steht: *devatāsu vā ete sampr̥cchante yeṣāṃ somau sampr̥cchete*, was bedeuten würde: „diejenigen, deren Soma-Opfer zusammentrifft, treffen bei den Göttern zusammen". Können nicht T₁ und Br₁ mit ihrem *sampr̥cchante* das Richtige überliefert haben und *sampr̥cch-* die Bedeutung: „sich bei jemandem befragen" haben? vgl. RV. I. 165. 3 *sampr̥cchase samarāṇaḥ*; *pr̥cch-* im Med. mit Loc. auch Pañc. br. XIII. 3. 24. Vgl. aber TS. III. 1. 7. 1: *devatāsu vā ete pr̥ṇāpāṇayor vyāpr̥cchante yeṣāṃ somau sampr̥cchate*.

¹⁶⁶) Der *sam̐tasoma* ist auch behandelt: Āp. śrs. XIV. 19 und 20, Baudh. XIV. 4 (vgl. XXIII. 5), Śāṅkh. śrs. XIII. 5, Āśv. VI. 6. 11 sqq., Kṣudrasūtra I. 8; wahrscheinlich ist das Gop. Brahm. II. 2. 15 und Vait. sū. 17. 7 überlieferte *sam̐tasoma* aus *sam̐tasoma* entstellt. Übrigens sind *sam̐tasoma* und *sam̐savu* (dieser Ausdruck auch Jaim. up. brāhm. I 9. 3) synonym.

¹⁶⁷) Man denke an den Spruch, den der Āgnīdhra beim Abwischen der Paridhis ausspricht: *agne vājayid vāyaṃ tvā saris̐yantam vājayitam sammārjmi*.

er durch die Opfergabe günstig: er unternimmt den Wettlauf, sodass er (der Opferer) den Feind zerschlägt und die Schlacht gewinnt; wie Feuer (Agni) ist ihm nicht zu widerstehen.

K. X. 5 (p. 129. 9—12), M. II. 1. 10 (p. 12. 3—5), T. II. 2. 4. 5—6; Mān. śrs. V. 1. 7. 30, Baudh. XIII. 7.

72.

Einen achtschüsseligen für Agni anīkavant bestimmten Opferkuchen bringt er beim Kampfe (wenn er im Kampfe siegen will) dar. Bei dieser Iṣṭi soll dem Viṣṇu Butter geopfert werden.

Yājñanuvākyās für Agni sind: *anīkair dveṣo ardaya, saināmīkena* (MS. IV. 11. 4: 172. 9—10, vgl. 154. 2—5); für Viṣṇu: *idaṃ viṣṇuḥ, pra tad viṣṇuḥ* (MS. IV. 11. 4: 172. 9—10, vgl. I. p. 18. 17—18, p. 19. 12—13).

Nach welcher Richtung sich des Agni acies (Schärfe, Angesicht, Front, Glanzerscheinung) kehrt, dort ist ihm nicht zu widerstehen. Agni besiegt für ihn die Schlachttlinie (*anīkāni*, des Feindes). — Auch dem Viṣṇu opfert er: Viṣṇu hat ja all' diese Welten besiegt; hinter Viṣṇus Sieg her besiegt er diese Welt und vertreibt aus ihr seinen Feind.

M. II. 1. 10 (p. 12. 5—9); Mān. śrs. V. 1. 7. 30—31.

73.

Einen für Agni rudravant bestimmten achtschüsseligen Opferkuchen bringt dar wer seinem Feind schaden (ihn behexen) will, sodass dieser selbst oder seine Verwandten oder Tiere hinsiechen und sterben. Nach einer Tradition soll zum Opferkuchen schwarzer Reis gebrannt werden.

Yājñanuvākyās zu dieser Iṣṭi sind nach den Taittirīyakas: *tvam agne rudro asuraḥ, ā vo rājānam adhvarasya rudram* (TS. I. 3. 14. a, b), nach den Mānavas: *ā vo rājānam adhvarasya rudram, kad dhiṣṇyāsu vṛdhasāno* (MS. IV. 11. 4: 172. 12—14).

Die Begründung dieser Iṣṭi, welche in den Taittirīya- und Mānava-Texten sehr kurz gehalten ist, wird im Kāṭhaka in einer sehr wichtigen, der Interpretation aber manche Schwierigkeit bietenden, Erzählung gegeben, die sich, was man noch nicht bemerkt zu haben scheint, mit einigen Abweichungen auch im Mahābhārata ¹⁶⁸⁾ wiederfindet. Sie lautet:

¹⁶⁸⁾ IX. 41.

Die Naimiṣīya (Rṣis) begingen (einmal) ein Sattrā ¹⁶⁹⁾. Als sie aufgebrochen waren (d. h. als sie das Sattrā zu Ende geführt hatten), erbeuteten sie im Gebiete der Kurupañcālas einundzwanzig junge Stiere. Zu ihnen sprach Baka ¹⁷⁰⁾ der Dalbha: „Verteilt ihr diese unter Euch, ich werde zum Dhṛtarāṣṭra des Vicitravīrya Sohn, (der) hier (in der Nähe ist), gehen: der wird mir ein Haus machen (d. h. wohl: wird mich gastlich bewirten).“ Er kam zu ihm. Er (Dhṛtarāṣṭra) beachtete ihn ¹⁷¹⁾ nicht (kehrte sich nicht an ihn). Er sprach zu ihm: „Treibet diese Kühe fort, o unwürdiger Brahmane, die Rudra tötet (d. h. getötet hat?) ¹⁷²⁾; gehe weit weg, diese dir kochend.“ Von diesen Kühen kochte er sich, erwägend: „Devasū hat mir die Speise des Königs überlassen (bestimmt)“ ¹⁷³⁾, die Schenkel, sie von jedem Tiere ausschneidend. Während er (sie) kochte, hörte es auf (oder: ging es aus) ¹⁷⁴⁾. Dem Agni rudravant brachte er einen achtschüsseligen, von schwarzem Reis bereiteten Opfer-

¹⁶⁹⁾ Ein Soma-Opfer von wenigstens zwölf-tägiger Dauer.

¹⁷⁰⁾ Auch im MBh. heisst er Baka, nicht Vaka, wie Schröder im Kāthaka druckt (D liest aber richtig mit b). Baka Dalbhya kommt auch vor: Jaim. up. brāhm. IV. 7. 2 (hier scheint er ein Kurupañcāla zu sein), I. 9. 3. In Chand. up. I. 2. 13 ist er Udgātr der Naimiṣīyas.

¹⁷¹⁾ *unnāsūrksat* könnte ebenso gut *taṇ nasūrksat* gelesen werden.

¹⁷²⁾ Unsicher! Der Text liest: *paśupatir gā hanti*, ich vermute, dass *paśupatir gā hanti* zu lesen ist. Wenn man die im MBh. überlieferte Version betrachtet:

*tān abravāt bako dālbhyo vibhajadhrāṇi paśūn iti |
paśūn etān ahaṇi tyaktvā bhikṣiṣye rājasattamam |
evam ukte tāto rājann rṣin sarvān pratāpavān |
jagāma dhṛtarāṣṭrasya bhāraṇaṁ brāhmaṇottamaḥ |
sa samāpagato bhūtvā dhṛtarāṣṭraṁ janēśvaram |
ayācata paśūn dālbhyah sa cainaṁ ruṣito 'bravit |
yadṛcchayā mṛtā dṛṣtvā gās tadā nṛpasattamam |
etān paśūn naṇi kṣipraṁ brahmabandho yudicchaḥ |*

so scheint die Vermutung nahe zu liegen, dass auch *prākālayata* unrichtig überliefert sein könnte, und dass die ganze Stelle so lauten muss: *prākālayataitā gā brahmabandha ity abravāt paśupatir gā hanti*: „Treibet diese Kühe fort, die Rudra tötet (die *yadṛcchayā mṛtāḥ* sind)“. Diese Vermutung wird dadurch bestätigt, dass die vorher von den Naimiṣīyas erbeuteten Rinder, nicht Kühe, sondern junge Stiere waren. Wäre *prākālayata* („ihr habt fortgetrieben“) richtig, so würde man hier statt *etā gāḥ* wenigstens *etān gāḥ* erwarten.

¹⁷³⁾ *tāsāṁ devasū me rājannam prāsūṣod iti sakhāny utkartam apacata*. Meine Übersetzung ist sehr unsicher; „König Devasū hat mir die Speise...“, wäre auch möglich, es sieht aber aus alsob mit Devasū der Gott Rudra gemeint ist, vgl. TS. I. 8. 10, wo unter den *devasvāṇaṁ havīṣu* auch ein Carn an Rudra paśupati erwähnt wird. Auch über *prāsūṣod* bin ich nicht sicher; es sieht aus wie ein Impf. der 3. Präsensklasse, vgl. *asūṣavuh*, das Whitney, Altind. Gramm. § 867, allerdings zweifelnd, als Aorist betrachtet. Ein Aorist wäre auch an unserer Kāthaka-Stelle zu erwarten.

¹⁷⁴⁾ *vyadasyat*, man erwartet eher das Gegenteil. Ist das Wort verdorben? Das Subjekt, welches Z. 17 (*tad vyadasyat*) steht, fehlt hier. Was bedeutet übrigens das Häkchen unter *vy-*, in diesem nicht-akzentuierten Text? Druckfehler für *vyadasyat*?

kuehen dar, und am nächsten Morgen war alles (d. h. wohl: alles Vieh), was des Dhṛtarāṣṭra Eigentum war, verstümmelt(?) und zerstreut. Diese (von Baka zum Teil geopfert)en Kühe, die er hatte liegen lassen(?) fanden Schicksalsbefrager ¹⁷⁵). „Dieser (dir bekannte) Brahmane behext dich, suche Hilfe bei ihm“, sagten sie (zum Dhṛtarāṣṭra) und er lud ihn (den Baka) ein und beschenkte ihn reichlich. Da brachte er (Baka) dem Agni surabhimant von weissem Reis einen achtsehüsseligen Opferkuchen dar (vgl. n° 74). Da hörte das auf“.

Ferner heisst es: Rudra fürwahr ist Agni; (durch die Opfergabe) bringt er ihn (den Feind, dem er schaden will) in die Macht des Rudra. Schwarz soll der Reis sein: schwarz ist ja sozusagen die Finsterniss, der Tod ist Finsterniss: er macht dadurch, dass er (der Feind) vom Tode ergriffen wird.

K. X. 6 (p. 130. 8—20), M. II. 1. 10 (p. 12. 9—11), T. II. 2. 2. 3; Mān. śrs. V. 1. 7. 32, Baudh. XIII. 4.

74.

Dem Agni surabhimant soll einen achtsehüsseligen Opferkuchen darbringen, wer wünscht, dass der Schaden, den Rudra seinem Feind oder dessen Vieh zufügt, aufhören möge, oder wessen Vieh oder Leute vor der Zeit sterben oder wer sich fürchtet, oder auch wenn von jemandem (fälschlich) gemeldet wurde, dass er verstorben ist.

Yājñanuvākyās sind dieselben wie für n° 26 (TS. I. 3. 14. c, d; MS. IV. 11. 1: 162. 4—7). Hervorhebung verdient die Vorschrift des Hiranyakesin, dass der Opferherr selber die Yājñanuvākyās hersagen soll ¹⁷⁶).

Die surabhi-artige (gegenüber der Rudra-artige, vgl. n° 73) Erscheinung des Agni ist heilbringend; durch diese Opfergabe heilt er ihn und die seinigen. Dem Agni surabhimant (dem mit Wohlgerüchen versehenen) gilt die Iṣṭi „zur Vertreibung des Gestanks.“ Deshalb verordnet Baudhāyana ¹⁷⁷), dass die Opferpriester Wohlgerüche in das Sprengwasser schütten und parfümiert sein sollen.

K. X. 6 (p. 130. 20—131. 2; 131. 2—5), M. II. 1. 10 (p. 12. 11—13); T. II. 2. 2. 3—4; Mān. śrs. V. 1. 7. 33—34, Baudh. XIII. 4, Hir. śrs. XXII. 4; Ait. Br. VII. 9. 7.

¹⁷⁵) *vipraśnika*, K., *praśnika*, MBh.

¹⁷⁶) *scayam yajamāno yajñanuvākye kūrṇita*. XXII. 4.

¹⁷⁷) XXIII. 1.

75 a, b, c.

Dem Agni annavant, Agni annāda, Agni annapati bringt je einen achtschüsseligen Opferkuchen dar, wer wünscht in den Besitz von Speise zu kommen (Speise essend, bzw. Speisebesitzer zu werden).

Yājñānuvākyaś zu diesen Iṣtis sind nach den Taittirīyakas: *ukṣānnāya vaśānnāya, vadmā hi sūno* (TS. I. 3. 14. v, w); nach den Mānavas: *ukṣānnāya vaśānnāya, vātopadhūta iṣito vaśam anu* (MS. IV. 11. 4: 172. 15 — 173. 2).

Agni ist ja von den Göttern der Speisehabende, der Speiseessende, der Speiseherr; wegen der Opfergabe macht dieser (Agni) ihn zum Speiseherrn u. s. w.

K. X. 6 (p. 131. 7—15), M. II. 1. 10 (p. 12. 13—16), T. II. 2. 4. 1—2; Mān. śrs. V. 1. 7. 35—37¹⁷⁸), Baudh. XIII. 6.

76.

Wer sich vor Rakṣasen (bösen Geistern) fürchtet (M), wer von Rakṣasen geplagt wird (I), ein Kranker¹⁷⁹) (K), soll dem Agni rakṣohan (Rakṣastöter) einen auf acht Schlüsselchen bereiteten Opferkuchen darbringen. Diese Iṣti ist nachts, und zwar in der Neumondsnacht, nachdem das Agnihotra dargebracht ist¹⁸⁰), darzubringen. Die Hauptspende wird geopfert, nachdem man den Opferplatz mit Matten und dergl. rings umfriedigt hat.

Zu den Sāmidhenīs und Yājñānuvākyaś werden die fünfzehn Strophen eines dem Vāmadeva zugeschriebenen Liedes verwendet. Nach den Sūtras der Taittirīyakas, und zwar zuerst nach Bandhāyana, sind Sāmidhenīs die fünfzehn Strophen, deren erste anfängt: *kṛṇusva pājah prasitīm na pṛthvīm* (TS. I. 2. 14. a—p, eingeschlossen), ohne Wiederholung herzusagen. Yājñānuvākyaś sind nach ihm: *rakṣohanam vājīnam, vi jyotiṣū brhatā bhāty agniḥ* (TS. I. c. q, r), während *uta svānāso divi śantu agneḥ* (TS. I. c. s) zum Nachopfer (*upahoma*) dient. Nach Āpastamba sind Sāmidhenīs: I. 2. 14. a—p, die Strophe q darf statt einer der genannten genommen werden.

¹⁷⁸) KNAUER liest: *vairājah kalpaḥ* | 36 | *atra saṃnāyāya vātopadhūta iti haviṣaḥ* | 37 | und bemerkt, dass man statt *saṃnāyāya* auch *sāṃnāyāya* vorschlagen könne, aber schwerlich noch etwas anderes. Ich wage es dennoch die folgende Lesart anzupfehlen: *vairājah kalpa, ukṣānnāya vātopa*² u. s. w. Man vergl. die handschriftliche Tradition.

¹⁷⁹) Wohl ein Epileptiker ist gemeint.

¹⁸⁰) *mahūrātra utthāya*, Baudh.; vgl. auch den Āpast. prayoga.

Yājñānuvākyaś sind nach ihm r und s. Wieder anders Hiranyakeśin, der als Sāmidhenīś die Strophen a—o gebraucht wissen will mit der gewöhnlichen Schlusstrophe (RV. V. 28. 6). Yājñānuvākyaś sind nach ihm p und q, während die letzten zwei (r, s) ihm als Saṃyājyaś gelten. Nach dem Sūtra der Mānavas gelten als Sāmidhenīś die elf Strophen aus MS. IV. 11. 5 (173. 3—15) = TS. l. c. a—l.; durch dreimalige Rezitation der ersten und letzten kommen auch so fünfzehn Sāmidhenīś heraus. Zu den Ājyabhāgas werden *agnī rakṣāṃsi sedhati, tvam naḥ soma viścataḥ* (MS. IV. 11. 5: 174. 9—11), zu den Yājñānuvākyaś *ascapnajas taraṇayaḥ suśevāḥ, ye pāvayo māmateyaṃ* (l. c. 174. 1—4. = TS. l. c. m, n) und zu den Saṃyājyaś *tvayā vāyam, ayā te agne* (l. c. 174. 5—8 = TS. l. c. o, p) gebraucht. Die Kāthas endlich verwenden wie die Baudhāyanaīyas und Āpastambins das fünfzehnstrophige Lied des Vāmadeva ganz zu den Sāmidhenīś (Kāth. VI. 11: 61. 10—62. 6, vgl. XVI. 15: 238. 18 — 239. 14).

Als Indra geboren war, wurde er von den Rakṣasen verfolgt ¹⁸¹⁾. Als sie ihn packen und anfassen wollten, da drang er in Agni (das Feuer) ein. Als die Rakṣasen ihn nun ergreifen wollten, erzeugte er (Agni) an sich jene Sprühfunken, welche umher sprühen, wenn in dem Feuer herumgestört wird. Durch Agni schlug er jene (Rakṣasen) also von sich weg. Deshalb ist Agni der Rakṣas-Schläger der Götter. Wenn er den Agni rakṣoḥan verehrt, so schlägt er die Rakṣasen von sich ab. — In der Neumondsnacht bringt er das Opfer dar, weil in dieser Nacht die Rakṣasen umhergehen. Zur Zeit, wenn sie umhergehen, verjagt er sie. — In umfriedigten Raume opfert er: um die Rakṣasen von sich fern zu halten, zu trennen. — Weshalb das Vāmadeva-Lied zu den Sāmidhenīś dient, erläutert die folgende Legende. Vāmadeva und (die Unholdin) Kṣitāyī (so M; Kṣidāyī, K) liefen um die Wette für ihr Leben (d. h. wohl: Vāmadeva auf dem Kampfwagen wird von der Unholdin hinterfolgt). Da zerschmetterte Kṣitāyī den Deichselschaft ¹⁸²⁾ vom Wagen des Vāmadeva als er vor ihr vorauslief (fuhr). Sie sprang zum zweiten Male auf ihn los mit der Absicht ihm das Joch oder die Deichsel zu zerbrechen. Vāmadeva nun trug das Feuer in einer Schüssel ¹⁸³⁾.

¹⁸¹⁾ Wie auch jedes Menschenkind gleich nach der Geburt besonders den Angriffen der Rakṣasen ausgesetzt ist.

¹⁸²⁾ *kūbara* natürlich nicht synonym mit *iṣā*; welcher Wagenteil gemeint ist, scheint nicht genau festgestellt zu sein.

¹⁸³⁾ D. h. in einer *ukhā*, gerade wie derjenige der das Agnicayana halten will, das Feuer kürzere oder längere Zeit an einer Schlinge am Halse trägt, vgl. HILFBRANDT, Rit. Lit. 162.

Zu diesem Feuer blickte er herab. Er „sah“ jenes Lied. Da lief Agni hinter ihr her und versengte sie mit seiner Glut. Als sie durch die Glut verbrannt wurde, tauchte sie in einen Teich hinein. Dieser eben ist der Kusita- (Knsida-) Teich. Durch dieses Lied schlug er also die Unholdin von sich ab. Darum schlägt er (d. h. der von bösen Geistern gequälte Kranke) die Rakṣasen von sich ab.

K. X. 5 (p. 129. 15—130. 7), M. II. 1. 11 (p. 12. 17—13. 7), T. II. 2. 2. 2—3; Mān. śrs. V. 1. 7. 35—42, Baudh. XIII. 3, Āp. śrs. XIX. 18. 14—17, Hir. śrs. XXII. 3.

77.

Einen achtschüsseligen für Agni vāsumant bestimmten Opferkuchen bringt dar, wer Güter wünscht, oder ein Brahmane, der sich etwas Beliebigen wünscht.

Yājñānuvākyaś sind: *vasur vasupatir hikam, tvām agne vasupatim* (TS. I. 4. 46. g, h).

K. X. 6 (p. 131. 15—17), T. II. 2. 4. 5; Baudh. XIII. 6.

78.

Wer einen Nebenbuhler hat (dem er zuvorkommen will) oder wer jemandem den Vorrang streitig macht, der soll einen für Agni (sauvarga) bestimmten Opferkuchen auf acht Schlüsselchen darbringen.¹⁸⁴⁾ Wenn der Kuchen gebacken und auf die Vēdi fertiggestellt ist, berührt der Adhvaryu denselben mit folgendem Yajus-Spruch: „Stärke bist du, Sieg bist du, Kraft bist du, Schimmer bist du, der Götter Majestät mit Namen bist du, Ganzes bist du, ganze Ewigkeit besitzend bist du, übermächtig bist du.“ Mit derselben Formel bringt er, nach dem Ritual der Mānavas, vor der Sviṣṭakṛt-Spende ein Zuopfer dar.

Sāmudhenīś zu dieser Iṣṭi sind für die Taittirīyakas, nach Baudhāyana: *gukṣrā hi devahutamān*: TS. II. 6. 11. a—r eingeschll., ohne Wiederholung zu rezitieren, also siebzehn; nach Āpastamba sind bloss ib. a—k zu nehmen, zehn Strophen; durch die übliche Wiederholung der ersten und letzten Strophe und Einfügung der ständigen Schlusstrophen kommt die von Āpastamba erwünschte Fünfehnzahl heraus. Yājñānuvākyaś sind nach Baudhāyana: *sakhāgah sam vah samyāncam, sam sam id yuvase vṛṣan* (TS. I. c. s, t); nach Āpastamba ib. l, m.; Samyājyaś sind nach Āpastamba ib. o, q,

¹⁸⁴⁾ Die *gopatṛiṣṭh* oder *sauvargatṛiṣṭh*.

nach Hiraṇyakeśin ib. o, p. Im Ritual der Mānavas sind die neun Strophen *yukṣvā hi devakūtamān*: MS. IV. 11. 6: 174. 12—175. 11, als Dhāyās, die sechs folgenden (*namas te agnā ojase*): MS. l. c. 175. 12—176. 7 als Ājyabhāga-Sprüche, Yājñānuvākyās und Saṃyājyās zu verwenden; die Yājñānuvākyās der Mānavas sind also dieselben, welche die Āpastambins verwerten.

Die Götter und die Asuras lagen im Kampfe. Die Gāyatrī hatte Kraft, Stärke, Mut, Kinder und Vieh sowohl von den Göttern wie den Asuras genommen und sich damit zwischen die kämpfenden Parteien gestellt. Da dachten sie: „Zu welchen von uns diese (die Gāyatrī) sich wendet, die werden die Überhand bekommen“. Da riefen sie sie jeder zu sich: die Götter riefen: „O Viśvakarman“, die Asuras: „O Dābhī“. Sie wendete sich aber zu keiner von den beiden Parteien. Da „sahen“ die Götter jene Yajusformel: „Stärke bist du“ u. s. w. und die Gāyatrī wendete sich ihnen zu. So bekamen die Götter die Stärke, den Mut, die Kinder und das Vieh (auch) der Asuras für sich. — Die Gāyatrī ist das Jahr, sie hat $3 \times 8 = 24$ Silben und das Jahr hat ebensoviel Halbmonate, und das Jahr (die Zeit) ist Kraft und Mut; als die Götter also die Gāyatrī für sich gewannen, da behielten sie für sich die Kraft und den Mut, und wer diese Iṣṭi darbringt, der bekommt selber die Kraft und den Mut seines Nebenbuhlers, sodass dieser kraftlos unterliegt. Deshalb nennt man diese Iṣṭi auch das Ansichraffen der Macht (*rūṣṭrasya* oder *kṣatrasya saṃvargaḥ*).

K. X. 7 (p. 133. 8—18), M. II. 1. 11 (p. 13. 7—17), T. II. 4. 3; Mān. śrs. V. 1. 7. 43—47, Baudh. XIII. 35, Āp. śrs. XIX. 25. 9—13.

79.

Einen für Agni kṣāmavant (T) oder kṣamavant (K) bestimmten Opferkuchen auf acht Schlüsselchen bringt er (der Adhivaryu) dar, wenn eine Schlacht stattfindet, oder auch derjenige dessen Frühere und Spätere (ältere und jüngere Kinder) der eine nach dem anderen vor der Zeit sterben; wenn Agni es auf seine Kinder gemünzt hat und er wünscht, er möge damit aufhören.

Yājñānuvākyās der Taittiriyakas sind: *akrandad agni stanayann iva dyaṃ kṣāmā verihat* u. s. w., *tre vasoni . . . kṣāme 'va viśvā bhucavāni* . . . (TS. I. 3. 14. e, f).

Die Götter und die Asuras, so heisst es im Kāthaka, führten Krieg. Diejenigen von den Göttern, die getötet wurden, blieben tot, die von den Asuras dagegen lebten wieder auf und kämpften

weiter. Die Götter bedachten nun: „Alle diejenigen von uns die sterben, werden von Agni getötet“. Sie sagten (zu Agni): „Verderbe uns nicht; wesshalb verdirbst du uns?“ Dieser antwortete: „Es sei mir ein Anteil; wenn ich nicht einen Anteil bekomme, so werde ich gegen Euch nicht nachsichtig sein“ (*na kṣamīṣye*). Sie brachten nun dem Agni kṣamavant (der Nachsicht hat) einen achtschüsseligen Opferkuchen dar. Einer dessen Kindern Agni nachstellt und der wünscht, er möge damit aufhören, soll diese Opfergabe darbringen, denn all' diejenigen, die hier (auf Erden) sterben, werden von Agni getötet. Agni ist aber der Gott, der gegen die Götter Nachsicht geübt hat; diesen stimmt er durch die ihm dargebotene Gabe gnädig: er übt Nachsicht. Nach dem Taittirīyaka weist er dadurch, dass er den Agni durch die Opfergabe besänftigt hat, ihn den Feinden zu: auf welchen von den eignen Leuten man (nl. der Feind) schießt, die leben; auf welchen von den Feinden, die sterben, sodass er die Schlacht gewinnt. — Derjenige, dessen Verwandten nacheinander vor der Zeit sterben, bringt diesen Opferkuchen dar, denn es ist Agni der sie aufsucht (sie werden ja von Agni, durch das Feuer, auf dem Scheiterhaufen verbrannt): ihm ist nämlich die Menschenspende (d. h. die aus dem menschlichen Körper bestehende Spende) am genehmsten. Wenn er durch den Kuchen Agni besänftigt hat, wird keiner von den seinigen mehr vor der Zeit sterben.

K. X. 7 (p. 132. 2—10), T. II. 2. 2. 4—5; Baudh. XIII. 4, Hir. śrs. XXII. 4.

80.

Einen für Agni kṣānavant bestimmten Opferkuchen auf acht Schüsselchen bringt dar, wessen Haus abgebrannt ist.

Yājñauvākyās dieselben wie für n° 79.

Da es nämlich Agni ist, der das Haus desjenigen aufsucht, aufspürt, von welchem es verbrennt, bringt er dem Nachsicht habenden Agni einen Opferkuchen dar: dadurch beschwichtigt er ihn, nicht zum zweiten Male verbrennt er sein Haus.

T. II. 2. 2. 5, vgl. MS. I. 8. 9 (p. 129. 17—130. 1) ¹⁸⁵⁾; Baudh. XIII. 4.

81.

Einen für Agni kāmā bestimmten achtschüsseligen Opferkuchen bringt dar, wer einen Wunsch nicht erfüllt sieht, d. h.

¹⁸⁵⁾ Nicht recht deutlich ist mir das Brāhmaṇa über Agni kṣānavant in M. Dass aber kṣānavant „verkohlt“ bedeuten sollte, wie das PW. will, scheint mir unwahrscheinlich.

wer ein Opfer mit bestimmtem Wunsch dargebracht hat, ohne diesen Wunsch erfüllt zu sehen.

Yājñānuvākyaś sind: *tubhyam tā aṅgirastama, aśyāma taṁ kāmam agne* (TS. I. 3. 14. g, h).

T. II. 2. 3. 1; Baudh. XIII. 5, vgl. Āśv. śrs. II. 10. 10 und 12.

82.

Einen für Agni yaviṣṭha bestimmten achtschüsseligen Opferkuchen bringt dar, wer um ein Feld (*kṣetre*) oder um (den Vorrang unter) seinen Stammgenossen streitet.

Yājñānuvākyaś wie für n° 69.

Durch Agni yaviṣṭha, dessen Gunst er sich durch die Opfergabe gesichert hat, wehrt er (*yuvate*) seines Nebenbuhlers Mut und Kraft ab: er besiegt den feindlich gesinnten Nebenbuhler.

T. II. 2. 3. 1—2; Baudh. XIII. 5.

83.

Einen für Agni āyusmant bestimmten achtschüsseligen Opferkuchen bringt dar, wer das volle Mass des menschlichen Lebens zu erreichen wünscht. Diese Iṣṭi oder einen elfschüsseligen Opferkuchen an Indra trātr̥ (Befreier) bringt ein Aitareyin dar.

Yājñānuvākyaś sind: *āyus te viścataḥ, āyurdā agne haviṣo juṣāṇaḥ* (TS. I. 3. 14. I, m). Die Aitareyins bringen die Ājyabhāgas mit RS. I. 79. 9 und I. 91. 7 dar. Die Yājñānuvākyaś für die Iṣṭi an Indra trātr̥ sind: *trātāram indram, mā te aśyāṁ sahasāvan* (RS. VI. 47. 11, VII. 19. 7). Saṁyājyaś sind: *pāhi no agne pāyubhiḥ, agne tvam pūrayā* (RS. I. 189. 4, 2).

T. II. 2. 3. 2—3; Baudh. XIII. 5, Āśv. śrs. II. 10. 2—4.

84.

Dem Agni jātavedas bringt einen Opferkuchen auf acht Schüsselchen dar, wer Gedeihen wünscht.

Yājñānuvākyaś sind: *tasmai te pratiharyate jātavedaḥ, divas pari prathamam jajñe agniḥ* (TS. I. 3. 14. n, o).

T. II. 2. 3. 3; Baudh. XIII. 5.

85.

Einen für Agni rukmant (glanzreich) bestimmten Opferkuchen auf acht Schlüsselchen bringt dar, wer Glanz (Ansehen, *rucam*) wünscht.

Yājñānuvākyās sind: *śucih pāvaka vandyah, dṛśāno rukma urvyā vyadyant* (TS. I. 3. 14. p, q).

T. II. 2. 3. 3; Baudh. XIII. 5.

86.

Einen für Agni tejasvant bestimmten achtschüsseligen Opferkuchen bringt dar, wer „Schärfe“ (*tejas*, Energie) zu erlangen wünscht.

Yājñānuvākyās sind: *ā yad iṣe nṛpatiṃ tejā ānaḥ, sa tejiyasā manasā* (TS. I. 3. 14. r, s).

T. II. 2. 3. 3—4; Baudh. XIII. 5.

87.

Einen achtschlüsseligen Opferkuchen bringt dem Agni sāhantya (bewältigend) dar, wer (jemanden) zu bewältigen sucht ¹⁸⁶⁾.

Yājñānuvākyās sind: *agne sahantam ā bhara, tam agne pṛtanū-saham* (TS. I. 3. 14. t, u).

T. II. 2. 3. 4; Baudh. XIII. 5.

88.

Wer eine gute Reise zu haben wünscht, bringt dem Agni svastimant einen achtschüsseligen Opferkuchen dar ¹⁸⁷⁾.

Zu den Ājyabhāgas werden die beiden das Wort „behüte“ enthaltenden Strophen RS. VII. 15. 13 und X. 91. 8 gebraucht. Yājñānuvākyās zur Hauptspende sind: *svasti no divah, āre asmad arātīm* (RS. X. 7. 1, IV. 11. 6). Als Saṃyājyās gelten RS. I. 189. 4 und I. 189. 2.

Āśv. śrs. II. 10. 5—7.

¹⁸⁶⁾ *sikṣamāṇah, sadhum icchan; marṣitum icchann iti kecit*, Pray. Āp.

¹⁸⁷⁾ Die *svastyayanīṣṭi*.

89.

Wer seit langer Zeit krank ist, soll dem Agni pavamāna, dem Agni pāvaka, dem Agni śuci einen achtschüsseligen Opferkuchen darbringen.

Yājyānuvākyās sind, für Agni pavamāna: *agna āyūṃṣi pavase, agne pavasva* (TS. I. 3. 14. x, y), für Agni pāvaka: *agne pāvaka, sa naḥ pāvaka* (TS. I. c. z, aa), für Agni śuci: *agniḥ śucivratata-maḥ, ud agne śucayas tava* (TS. I. c. bb, cc).

Durch das Opfer an Agni pavamāna besorgt er (der Adhvaryu) ihm (dem Kranken) den Atem; durch das Opfer an Agni pāvaka besorgt er ihm die Stimme; durch das Opfer an Agni śuci besorgt er ihm das Leben (das höchste vom Menschen zu erreichende Alter): wäre sein Lebensäther schon von ihm gegangen, so wird er dennoch leben.

T. II. 2. 4. 2—3; Baudh. XIII. 6.

90.

Dieselbe Iṣṭi bringt dar, wer Sehkraft zu erlangen wünscht. Die Yājyānuvākyās sind dieselben wie für n° 89.

Die Begründung ist dieselbe wie die der vorigen Iṣṭi, mit diesem Unterschied allein, dass hier Agni śuci dem Yajamāna Sehkraft geben soll, sodass er, selbst wenn er blind wäre, scharfsehend werden wird.

T. II. 2. 4. 3—4; Baudh. XIII. 6.

91.

Wer Kinder wünscht, soll dem Agni putravant einen acht- und dem Indra putrin einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen, nach éiner Quelle dem Agni putrin allein einen achtschüsseligen Opferkuchen.

Yājyānuvākyās sind, für Agni putravant: *yas tvā hṛdā, yasmai tvam sukṛte* (TS. I. 4. 46. a, h), für Indra putrin: *tve su putra śavasaḥ, uktha-ukthe somaḥ* (TS. I. c. c, d).

Samyājyās für die Aitareyins sind RS. V. 25. 4, 5.

Agni erzeugt ihm Nachkommen und Indra macht sie ihm gedeihen.

T. II. 2. 4. 4; Baudh. XIII. 7, Āśv. śrs. II. 10. 8—9.

92.

Einen für Agni rasavant bestimmten achtschüsseligen mit Ziegenmilch bereiteten Opferkuchen bringt dar, wer reich an Säften (Lebensmitteln) zu sein wünscht.

Yājñānuvākyās sind: *agne rasena, apo anv acāriṣam* (TS. I. 4. 46. e, f).

Wenn er den Agni rasavant für sich gewinnt, so wird dieser ihn reich an „Säften“ machen. Mit Ziegenmilch wird der Opferkuchen bereitet: weil die Ziege Agni-haft ist ¹⁸⁸), eignet er sich recht eigentlich den Saft zu.

T. II. 2. 4. 4—5; Baudh. XIII. 7.

93.

Dem Agni agnivant bringt er einen achtschüsseligen Opferkuchen dar, wenn er, (während das Āhavanīya-Feuer von einer früher verrichteten Iṣṭi her noch brennt) dem Gārhapatya Feuer entnimmt um es zum Āhavanīya zu bringen.

Yājñānuvākyās sind: *agnināgniḥ samidhyate, tvaṃ hy agne agninā* (TS. I. 4. 46. l, m).

Von den beiden Feuern ¹⁸⁹) ist dem einen sein Anteil zugesagt, dem anderen nicht; diese beiden zusammentreffend, treffen im Yajamāna (oder: mit Bezug auf den Y.) zusammen; ihn kann dadurch ein Leid treffen. Wenn er nun dem Agni agnivant seinen Anteil gibt, so befriedigt (beruhigt) er jene beiden und den Opferherrn trifft kein Leid.

T. II. 2. 4. 6—7, vgl. M. I. 8. 8 (p. 128. 7—10); Baudh. XIII, 7, Āp. śrs. IX. 10. 11, Hir. śrs. XV. 11.

94.

Dem Agni jyotiṣmant soll einen achtschüsseligen Opferkuchen derjenige darbringen, dessen Feuer (vom Gārhapatya) herausgenommen, in sich erlöscht, ohne dass das Agnihotra dargebracht worden ist. Dem Taittirīyaka zufolge soll zu dieser Iṣṭi kein neues Feuer vom Gārhapatya herausgenommen werden, sondern die

¹⁸⁸) Hat man hier an das Totenritual zu denken? besonders an ṚS. X. 16. 4: *ajo bhagas taṃ tapasva*, Verf. die altind. Toten- und Best. Gebr. § 31? Freilich ist hier von einem Bock, nicht von einer Ziege die Rede.

¹⁸⁹) D. h. wohl: der Āhavanīya, der noch von der vorigen Iṣṭi her flammt, und das aus dem Gārhapatya neu hinzuzubringende Feuer.

angebrannten Stücke Holz (*avakṣāṇāni*) sollen zusammengelegt und dann soll mit folgendem Spruch Feuer gebohrt werden: „Von hier ist zum ersten Male das Feuer, der Jātavedas, aus seinem eignen Schooss geboren; der möge mit Gāyatrī, Trīṣṭubh und Jagatī den Göttern kundig ihre Opferspeise zuführen.“

Yājñānuvākyaś sind: *ud agne śucayas tava, vi jyotiṣā* (TS. I. 4. 46. n, o).

Das Taittirīyaka bekämpft die Ansicht einiger ¹⁹⁰⁾, welche erlauben (das Gārhapatyafeuer aufs Neue) in Flammen zu setzen und nochmals Feuer nach dem Āhavanīya überzuführen. Weil aber das erste (das zuvor hinübergeführte Feuer) im Hinblick auf die Opfergabe hinübergeführt worden war, im Hinblick auf was sollte da ein anderes (zweites Feuer) hinübergeführt werden können? — Dem Agni jyotiṣmant gilt diese Iṣṭi, weil ja von seinem Lichte (Feuer) etwas verloren gegangen war: was nun von seinem Lichte verloren gegangen war, das behält er zurück.

T. II. 2. 4. 7—8, vgl. M. I. 8. 8 (p. 127. 7—17); Baudh. XIII. 7, vgl. Āp. śrs. IX. 10. 13 und Mān. śrs. III. 3. 1. sqq.

95.

Wer mehrere Nebenbuhler hat, denen er den Vorrang streitig macht, soll für Agni pravant, für Agni vibādhavant und für Agni pratīkavant einen über acht Schlüsselchen gebackenen Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyaś sind für Agni pravant: *praprāyam agniḥ, pra te yakṣi pra ta iyarmi* (TS. II. 5. 12. y, z.); für Agni vibādhavant: *vi pūjasā, vi jyotiṣā* (TS. I. c. aa, bb); für Agni pratīkavant: *satvam agne pratīkena, taṁ supratīkaṁ sudṛśam* (TS. I. e. cc, dd).

Die Götter, Menschen und Manen (die Väter) waren auf der einen Seite, die Asuras, Rakṣasen und Piśācas auf der anderen. Die führten Krieg. Jedesmal nun wenn die Asuras von den Göttern auch nur ein klein wenig Blut vergossen, da sogen (sie) die Rakṣasas (nl. durch die wunde Stelle) aus ¹⁹¹⁾, und am nächsten Morgen waren sie ausgesogen und tot. Da sahen die Götter ein: „Diejenigen von uns, die hier sterben, werden von den Rakṣasen getötet“; sie riefen die Rakṣasen herbei und sprachen zu ihnen: „Wir wollen uns etwas ausbedingen: was wir im Kampfe den Asuras abnehmen,

¹⁹⁰⁾ *apare*, es können die Mānavas gemeint sein, vgl. MS. I. 8. 8.

¹⁹¹⁾ *asubhnan, asumbhan*, nicht ganz sicher. Sāyaṇa deutet es: *kena cid viṣādi-prayogeṇa kṣubhitam kṛtavantah*. PW: „etwa: ersticken“.

das soll uns gemeinsam angehören." Da besiegten die Götter die Asuras. Als sie die Asuras besiegt hatten, stiessen sie die Rakṣasen von sich ab. Die Rakṣasen aber, sagend: „Ihr habt Unrecht getan," schlossen die Götter von allen Seiten ringsum ein. Da suchten die Götter den Schutz des Agni; sie brachten die oben beschriebene Iṣṭi dar; durch das Opfer an Agni pravant vertrieben sie die vorne (östlich) gelagerten Rakṣasen, durch das Opfer an Agni vibādhavant verdrängten (*vyabādhanta*) sie die zu beiden seiten (rechts und links, südlich und nördlich) gelagerten Rakṣasen, durch das Opfer an Agni pratikavant vertrieben sie die hinten (westlich) gelagerten Rakṣasen. So siegten die Götter und unterlagen die Rakṣasen. — Wer nun Nebenbuhler hat, der vertreibt durch das Opfer an Agni pravant den Feind, der ihm zuvorgekommen ist (der mächtiger ist), durch das zweite Haviṣ den Feind, der ihm gleich steht (der ihm an Macht und Ansehen gleich kommt), durch das dritte Haviṣ den Nebenbuhler, der schlechter dran ist als er selbst: wer diese Iṣṭi darbringt, wird den mächtigeren Feind vertreiben, dem gleichmächtigen zuvorkommen und vom weniger mächtigen nicht erreicht werden.

K. X. 7 (p. 132. 10—133. 8), T. II. 4. 1; Bandh. XIII. 35.

96.

Einen für Indra und Br̥haspati bestimmten Cara bringt er (der Adhvaryu mit Hilfe der anderen R̥tvijās) dar für einen Kṣatriya, der Macht zu erlangen wünscht (K), für einen Kṣatriya, von dem er wünscht, das er ohne Fessel sein möge ¹⁹²⁾ und seine Feinde erschlagen möge (I'), für einen Kṣatriya, der, wiewohl er dazu berufen war die Herrschaft zu führen, nicht emporkommt (M); für einen, dem man zu nahe tritt (Āśv.). Opferlohn bei dieser Iṣṭi ist ein goldner Strick (I'), zwiefach gewundenes Gold (K).

Yājñavalkya's sind für die Taittirīyakas, nach Bandhāyana: *asme indrābr̥haspati, br̥haspatir nah pari pātu* (TS. III. 3. 11. c, d); diese oder *idaṃ vām āsyē, ayaṃ vām pari* (TS. I. c. a, b) nach den anderen Taittirīyakas; für die Mānavas: *idaṃ vām āsyē, asme indrābr̥haspati* (MS. IV. 12. 1: 176. 8—179. 1); für die Āitareya's: *ā na indrābr̥haspati, indrābr̥haspati* (RS. IV. 49. 3, 5).

Die Götter fürchteten sich vor dem Kṣatriya als er geboren

¹⁹²⁾ Eigentlich: „zur Welt kommen möge“ (*jayeta*).

¹⁹³⁾ *deviṣṭ*, vielleicht eine Art von goldnem Reif.

wurde; darum erhaschten sie ihn und fesselten ihn (als er noch drinnen war, T) mit einem Stricke. Gebunden wird ja der Kṣatriya geboren; wenn er ungebunden zur Welt käme, würde nichts bestehen können: er würde alles Junge in dieser Welt, sich darauf setzend, auffressen (er würde fortwährend die Feinde töten, T). — Dem Indra ist der Caru geweiht, weil der Kṣatriya Indra-artig ist; dem Bṛhaspati, weil Bṛhaspati das Brahman (der rituelle Zauber) ist, durch das Brahman (den rituellen Zauber) befreit er ihn von seinen Fesseln, so dass er ungefesselt zur Kraft losgelassen wird und zur Macht kommen kann. — Der goldne Strick wird als Opferlohn gegeben zur Abfindung jenes Strickes (dadurch löst er ihn sichtbarlich von den Fesseln jenes Strickes, T). Abweichend ist die Begründung in der Maitrāyaṇī-Saṃhitā. Nach dieser Überlieferung hatte die Aditi, nach Kindern begierig, einmal einen Reisbrei gekocht; den Indra aber hatte sie, als er noch im Mutter-schoosse war, mit ehernem Stricke gefesselt und er kam gefesselt zur Welt ¹⁹⁴). Da hatte Bṛhaspati ¹⁹⁵) diese oben beschriebene Iṣṭi für ihn dargebracht und der Strick war von selber von ihm abgefallen. Indra hatte sich mit seiner Keule nach allen Himmelsgegenden, mit der Sonne umgewendet (er war also unüberwindlich geworden). Der Kṣatriya, der nicht zur Herrschaft gelangt, wird ja durch ein widerwärtiges Geschick „gefesselt“ gehalten und kann deshalb nicht emporkommen.

K. XI. 1. (p. 148. 5—10). M. II. 1. 12 (p. 13. 18—14. 7), T. II. 4. 13; Mān. śrs. V. 1. 7. 48—51, Baudh. XIII. 42, Āp. śrs. XIX. 27. 22—23, Āśv. śrs. II. 11. 18—19.

97.

Einen für die Āditya bhavadvantaḥ bestimmten Caru bringt dar, wer Macht wünscht (*bhūtikāmaḥ*).

Yājñānuvākyās für die Taittirīyakas sind: *gajāṃ devānāṃ pratyeti samnam ādityāso bhavatā mṛḍayantaḥ, śveir apah . . . ya ādityānāṃ bhavati praṇītaḥ* (TS. II. 1. 11. o, p).

Zur Begründung teilt das Kāthaka die folgende auch aus anderen

¹⁹⁴) Über Aditi als Mutter des Indra, vgl. MACDONELL, Vedic Mythology p. 56 (RS. X. 101. 12). Den Brahmanas ist die Idee geläufig, dass Indra ein Sohn der Aditi sei, vgl. MS. I. 6. 12 (p. 105. 2) mit TBr. I. 1. 9. 3. Zum Ganzen vgl. LĪVI, *doctr. du sacrif. dans les Brahmanas*, S. 63, 64. Über das Geniessen eines odana oder sthali-paka zum Garbhadhana, vgl. Br. ar. up. VI. 4. 14 sqq., Kanś. sū. 35. 5; Baudh. paribhāṣasūtra 11 wird das Essen eines *brahmanodana* verordnet für die Gattin am 4. Tage nach Eintritt der monatlichen Reinigung.

¹⁹⁵) als *devānāṃ purohitah*.

Brahmaṇas mit einigen Abweichungen bekannte Mythe mit. — Aditi, nach Kindern begierig, kochte einen Reiskreis; die Reste davon ass sie; sie wurde schwanger; da wurden die Ādityas geboren. Nun dachte sie: „Stärkere als diese würde ich zur Welt gebracht haben, wenn ich zuvor gegessen hätte“. Sie kochte nun einen zweiten Reiskreis und ass davon sowohl vorher wie nachher; sie wurde schwanger. Die noch im Mutterschoosse befindliche Frucht liess die Stimme hören. Da dachten die Ādityas: „Auch dieser wird geboren werden und dieser wird dann die Macht besitzen (die wir jetzt haben).“ Da trieben sie jenen (die Frucht) aus; da lag er hinausgeworfen. Aditi kochte nun zum dritten Male einen Reiskreis für die Ādityas und sagte: „Dieser möge sein (d. h. mächtig werden), der aus demselben Mutterschoosse entstanden ist, der euch geboren hat.“ Die Ādityas bildeten ihn nun (machten ihn zurecht): was tot an ihm war, das schnitten sie weg, daraus entstand der Elephant ¹⁹⁶; was lebendig an ihm war, das wurde der Āditya Vivasvant. Dieser war aber nicht so wie er hätte sein sollen. Da brachte er den (oben erwähnten) für die Ādityas bhuvadvantas bestimmten Caru dar. Am freundlichsten ist ja für den Schutzfliehenden der eigne Verwandte. An seine eignen Verwandten wendete er sich daher. Da kam er zur Macht (zum Gedeihen, *abhavat*). In derselben Weise wendet sich, wer Macht und Gedeihen wünscht, an die Ādityas: Aditi-artig sind ja die Geschöpfe (die Jungen, *prajāḥ*) hier auf Erde; da für den Schutzfliehenden die eignen Verwandten am freundlichsten sind, wendet er sich an seine eignen Verwandten (alle Menschen sind ja „*prajāḥ*“, die *prajāḥ* sind Aditi-artig, er wendet sich somit an die Seinigen), damit er zu Macht und Gedeihen kommen möge; er kommt zu Macht und Gedeihen.

K. XI. 6. (p. 151. 5—16), T. II. 3. 1. 1; Baudh. XIII. 21.

98.

Einer (ein Fürst) der aus seinem Reiche ferngehalten wird oder den man aus seinem Reiche vertreiben will, soll:

a. den Ādityas einen Butter-Caru darbringen. Das Ritual hierbei ist das gewöhnliche bis zum Ausschütten der Körner ¹⁹⁸. Der hierbei zur Verwendung kommende Savitṛ-Formel lässt er die folgenden Worte vorangehen: „O Ādityas, ich werde euch hier

¹⁹⁶) Vgl. Śat. Br. III. 1. 3. 4.

¹⁹⁷) Zur Entstehung der Ādityas vgl. Lévi, la doctrine du Sacrifice dans les Brāhmaṇas p. 63, 64.

¹⁹⁸) *nirvapaṇa*, NVO. 24.

euren Anteil bereiten; machet, dass dieser hier, Soundso, aus dem Geschlechte Soundso, der Sohn der Soundso zum Lande Soundso zurückkehrt." Nachdem die Opfersubstanz auf die Vedi fertiggesetzt ist, werden daselbst auch sieben Pflöcke vom Holz der *Ficus religiosa* (*aścattha*) mit ihren Spitzen nach Vorne (Osten) hingelegt. Diese sollen hier liegen bleiben, bis das Opfer zu Ende geführt ist. Dann soll der Adhvaryu die sieben Pflöcke in die mittlere Deichsel des Karrens hineinschlagen, indem er sagt: „Hier fesse ich die Ādityas bis Soundso zurückkehrt". Auch hier ist der Namen des vertriebenen Fürsten zu nennen statt Soundso. Die Sprüche zu den Ājyabhāgas sind (Mānavaritaal): *chy a su bravāṇi, imam yajñam idam vacaḥ* (MS. IV. 12. 1: 177. 2—4). Die Yājñamuvākyās zur Hauptspende: *tyān nu kṣatriyaṃ vacaḥ, yebhyo mātā madhumat pinvate payaḥ* (l. c. 177. 5—8).

b. Wenn er nach sieben Tagen nicht zurückkehrt (d. h. noch nicht in sein Land zugelassen wird), so bringt er dieselbe Iṣṭi an die Ādityas dar, wobei er auch jene sieben Pflöcke als Brennholz verwendet. Lässt man den vertriebenen Fürsten noch immer nicht zurückkehren, so verrichtet er diese Iṣṭi auch noch zum dritten Male.

c. Am Ende der dritten Woche bringt er nun einen Butter-Caru an die Ādityas dhārayadvantas dar. Zu dieser Iṣṭi soll er (d. h. wohl der Adhvaryu), mit den Worten: „O Aditi (Erde), stimme gnädig zu. Erfüllt (ist, oder sei) der Wunsch. Hier (ist) Seele", Sand von der Spur des rechten Fusses des vertriebenen Fürsten nehmen. Mit den Worten: „Gehet, ihr selbstmächtigen Maruts (Winde!), mit diesem Volkesherrn auf König Soundso los" soll er (wohl immer der Adhvaryu) diesen Staub von seiner (des Fürsten) Wohnung her, gegen den Wind, ausstreuen¹⁹⁹), während er um dieselbe herumgeht. Aus der Wohnung des Dorfobersten²⁰⁰) (wo der Fürst nach seiner Vertreibung verweilt) holen sie (die Priester) Reis. Diesen verteilen sie in zwei Portionen (in drei, nach den

¹⁹⁹) D. h. wohl: so, dass der Staub durch den Wind in die Richtung des Reiches des vertriebenen Fürsten geführt wird. In *viso 'bhavātam abhadvamsayan pariyāt* (K) und *sabhāyā abhivātāṃ paritya vidhvamsayeguh* (M) sind *viso* und *sabhāyā* Ablative. Ich bin aber nicht ganz sicher die Stelle richtig zu verstehen. Nach der MS. hat man anzunehmen, dass der vertriebene Fürst seinen Aufenthalt bei einem Dorfobersten genommen hat, von wo aus die Massregel mit dem Sande stattfindet. Hat man Man. śrs. V. 1. 8. 11 statt *tasmin sabhāyām upaviṣṭe* vielleicht *tasya sabhāyām upaviṣṭe* (sc. *rājani*) zu lesen?

²⁰⁰) *yaj parastād grāmyavāṇi syāt* (K, T), *yaj parastād grāmyavāṇi syāt* (M), *yaj janatām gacched yas tatra mukhyopavāṇo bhavati (tasya grāh)*, Hiranyakeśin; nur *parastāt*, nicht das *parastat* der Mānavas, scheint richtig zu sein.

Mānavas). Die schwarzen Körner davon werden im schwarzen Ziegenfell verknüpft aufbewahrt, von den weissen Körnern wird ein Butter-Caru für die Ādityas bereitet. Yājñānukāyās zu dieser Iṣṭi sind nach den Mānavas: *dhārayanta ādityāso jagatsthāh, trī rocanā dicyā dhārayanta* (MS. IV. 12. 1: 177. 9—12). Nach den Mānavas soll er (der Adhv.) die übriggebliebenen ²⁰¹⁾ Körner, nachdem er sich in nördlicher Richtung entfernt und zu einem Ameisenhaufen begeben hat, den er aufreisst, mit dem folgenden Spruch opfern: „Da ich heute in deinem furchtbaren Rachen opfere, zur Lösung dieser Fesseln: ich kenne dich, die du von den Leuten als die Erde (*bhūmī*) begrüsst wirst, sicher als Nirṛti.“

d. Kehrt er endlich zurück, so soll er von jenem aufbewahrten schwarzen Reis dem Varuṇa einen Butter-Caru darbringen.

Yājñānukāyās dazu sind: *imaṃ me varuṇa, tat tvā yāmi* (MS. IV. 10. 2: 146. 8—10).

Von der oben, hauptsächlich auf Grund des Kāthaka unter Heranziehung des Mānavarituals, gegebenen Darstellung, weicht die des Taittirīyaka, bzw. des Baudhāyana, Āpastamba und Hiraṇyakeśin in verschiedenen Punkten ab, von denen ich nur die wichtigsten erwähne. Im Ritual des Āp.-Hir. nämlich findet die Iṣṭi an die Ādityas dhārayadvantas mit den Yājñānukāyās *dhārayanta, tisro bhūmīr* (TS. II. 1. 11. q, r) ohne irgend eine Abweichung von einer gewöhnlichen Iṣṭi solange statt, bis der vertriebene oder vertrieben werdende Fürst nicht mehr zurückgehalten wird. All das Folgende gilt nur für einen, den man zu vertreiben sucht. Nachdem auch dieser die Iṣṭi an die Ādityas dhārayadvantas dargebracht hat, nimmt es den Staub der Fussspur des ihm feindlichen vertreibenden Fürsten in die Hand mit: „O Aditi, stimme gnädig zu“. Dann geht er hin und nimmt den Reis aus dem Hause des Dorfobersten: von dem weissen wird die Iṣṭi dargebracht, deren Yājñānukāyās sind: *tyān nu kṣatrigān, na dakṣiṇā vicikile* (TS. II. 1. 11. s, t). Im Moment, wenn er mit der Haviskṛt-Formel das Einhalten der Stimme aufgehoben hat, tritt der Adhvaryu auf den Yajamāna zu mit den Worten; „Gehet, ihr Überfluss verleihenden Maruts, mit diesem Volkesherrn auf König Soundso zu.“ Die Hälfte des Sandes von der Fussspur des feindlichen Fürsten schüttet er mit den Worten: „Erfüllt (ist, oder sei) der Wunsch“ über das Obergewand des Yajamāna aus, mit den Worten: „Hier (ist, oder sei) Seele (*manas*)“ den Rest in seine Brust. —

²⁰¹⁾ *yebhya 'dha vicunvāt*.

²⁰²⁾ Also, wenn er verrichtet hat bis zu der Handlung beschrieben von Āp. śrs. I. 19. 9, vgl. NV0. 29.

Ein wenig anders wieder nach Baudhāyana. Mit den Worten: „O Aditi, stimme gnädig zu“ nimmt ²⁰³⁾ der Fürst, den man vertreiben will, Sand von der Fußspur seines Vertreibers auf; diesen Sand bringt er (der Adhvaryu) mit den Worten: „Gehet . . n. s. w.“ herbei. Den Staub schüttet er (der Adhvaryu) mit den Worten: „Erfüllt . . . n. s. w.“ in die zusammengehaltenen Hände des Opferherren, dieser empfängt ihn mit den Worten: „Hier (ist) Seele“. Den Staub wirft er (der Adv.) an einem Orte, wo kein Weg ist, nieder, dabei an den Feind des Opferers denkend. Die Iṣṭi verläuft ferner nach dem gewöhnlichen Sema. — Wird er nicht zurückgelassen, so findet die oben unter *a* beschriebene Iṣṭi statt. Das Ausschütten der Opfersubstanz geschieht mit den Worten: „Hier schütte ich den Ādityas ihren Teil aus, bis Soundso ²⁰⁴⁾ nach dem Lande Soundso ²⁰⁴⁾ zurückkehrt“.

Die Brāhmaṇas begründen die verschiedenen Akte dieser Iṣṭi in der folgenden Weise. Weshalb der Caru den Ādityas gilt: die Ādityas sind ja das Volk (die Untertanen) der Götter; das Volk der Götter aber hat die Macht über das Volk der Menschen; das Volk der Götter, das er durch die Iṣṭi für sich gewinnt, vermittelt seine Zurückkunft zum Volke der Menschen (d. h. in sein Reich). — Weshalb die sieben Pflöcke in die Deichsel hineingeschlagen werden: er fesselt dadurch die Ādityas, deren Anzahl ja sieben ist; die werden, wenn sie gefesselt sind, sich zu befreien suchen und ihn zurückführen. — Weshalb die Pflöcke von Āsvattha-Holz zu verfertigen sind: die Kraft ging weg vom Volke (*viś*) und drang in den Āsvattha ein, deshalb schüttelt dieser Baum unstät fortwährend seine Blätter (durch diese Kraft geriet dieser Baum in stete Bewegung ²⁰⁵⁾, M); er behält für sich dadurch aber die Kraft des Volkes. — Weshalb er sieben Tage warten und die Iṣṭi dreimal verrichten soll: dreimal sieben sind ja die Ādityas: die alle gewinnt er dadurch für sich. Wenn er nach einer Iṣṭi oder nach

²⁰³⁾ Doch wohl durch Vermittlung anderer Personen, besonders der Priester.

²⁰⁴⁾ Nach Āp.-Hir. soll der Namen des Bedrückten und seines Landes (Volkes) hier statt „Soundso“ gesprochen werden. Aus der Saṃhita selbst geht das nicht hervor; vielmehr ist nach ihr der Namen des vertriebenen Fürsten und seines Landes auszusprechen. Und der Zusammenhang lehrt, dass diese Auffassung die richtigere ist. Zur Konstruktion des Yajus *amṛśmād amṛśmā viśo 'vagaṇtoḥ*, vgl. die Bemerkung in: „Over de Wenschoffers“ (S. 12; S. 9 des Separatabzuges). — Die ganze Darstellung dieses Zeremonielles für einen vertriebenen Fürsten ist übrigens nicht immer so deutlich als wir es wünschen möchten. Die Überlieferung besonders des Kāthaka scheint mir den ursprünglichen Tatbestand am ungetrübtsten erhalten zu haben, da der Staub die Person des vertriebenen Fürsten ersetzt, der durch den Wind schon in sein Reich zurückgeführt wird.

²⁰⁵⁾ *bharbharābhavot* „zu einem Wirrsal werden“, Böhtl.

zweien zurückkehrte, so könnte man ihn noch zurückhalten; wenn er aber nach allen Iṣṭis zurückkehrt, so kehrt er zurück als einer der nicht zurückgehalten werden kann. — Durch die Handlung des Staubnehmens mit den Worten: „Hier (ist) Seele“ macht er ihn (den Staub) ²⁰⁶⁾ beseelt, durch das Ausschütten desselben macht er ihn (den Sand) nach Seele verlangend ²⁰⁷⁾. Nach den Taittirīyakas dagegen macht er dadurch die Kinder (Untertanen) des vertriebenen Königs mit Leben begabt; in dieser Überlieferung ist offenbar der Fussstaub das Leben des Feindes, das er ihm raubt und dem Yajamāna zuteilt. — Weshalb die weissen Körner zu einem Caru für die Ādityas, die schwarzen zu einem Caru für Varuṇa gebraucht werden: durch die Iṣṭi an die Ādityas kommt er nur zu seinem Volke (*viś*), aber noch nicht zu seiner Herrschermacht (*rāṣṭra*, *kṣatra*). Varuṇa nun ist die Herrschermacht; durch die Iṣṭi an Varuṇa kommt er nun auch zur Herrschermacht. Weiss endlich sind die Körner des für die Ādityas bestimmten Carus, schwarz die des für Varuṇa bestimmten: deshalb wird denn auch der Vaiśya sozusagen, blank (*śukla*), der Kṣatriya aber dunkel (*dhūmra*) geboren.

K. XI. 6 (p. 151. 16—152. 18), M. II. 2. 1 (p. 14. 8—15. 20), T. II. 3. 1; Mān. śrs. V. 1. 8. 1—19, Bandh. XIII. 21, 22, Āp. śrs. XIX. 20. 5—20, Hir. śrs. XXII. 7.

99.

Wer Ansehen als Brahmane (*brahmavarcasa*) zu erreichen wünscht (M, T), wer weder schlechter noch besser daran zu sein wünscht (*gataśrī*, K), soll dem Sūrya einen von weissem Reis in Butter bereiteten Caru darbringen. Ist der Caru fertig, so wird er zwischen zwei Platten von edlem Metall auf die Vedi gestellt: die goldne ist Deckel, die silberne Unterlage. Bei jeder Voropferspende (*prayāja*) wird je ein Kṛṣṇala ²⁰⁸⁾ Gold zusammen mit dem Ājya geopfert. Die Hauptspenden vom Caru gesehen, nachdem die beiden Platten entfernt worden sind.

Yājñanuvākyaś sind nach den Taittirīyakas: *ud u tyam, citram* (TS. II. 2. 12. e, f), nach den Mānavas: *tat sūryasya, bhadra āśvāḥ* (MS. IV. 12. 1: 177. 13).

²⁰⁶⁾ *nirudhitasya padam ūdatitāmanasa evamān karoti* (Kāth. p. 152. 7), der Acc. plur. *enān* bezieht sich offenbar auf *padam* welches mit *padapāṇasū* gleichwertig ist, für *āmanas-* scheint hier die Bedeutung „beseelt“ besser zu passen als „zugeneigt“.

²⁰⁷⁾ Solass der Staub bewirkt, dass der Fürst nachkommt.

²⁰⁸⁾ Vgl. Anm. 121.

Die beiden metallnen Platten sind der Opferlohn.

Weshalb ein Gataśrī diese Iṣṭi darzubringen hat, begründet das Kāthaka in der folgenden Weise. Die Sonne ist der äusserste Punkt; wer den äussersten Punkt menschlichen Glückes erreicht hat, kehrt um: vom äussersten Punkte (von der Sonne also) her erreicht er den höchsten Punkt (menschlichen Glückes) und wird nicht schlechter dran sein als er ist (d. h. war), wenn er das Opfer unternimmt (d. h. unternahm). Weshalb die beiden Platten gebraucht werden: die Sonne war (einst) hier (auf der Erde), sie versengte fortwährend die Erde; da fassten die Götter sie zwischen Himmel und Erde ein und hoben sie zu jener Welt (d. h. in den Himmel) empor. Da verbreitete sie aber kein Licht; die Götter opferten nun bei den Voropfern fünf Kṛṣṇalas; Gold ist ja Glanz (Licht), durch Gold (die Kṛṣṇalas) brachten sie Glanz (Licht) in die Sonne, da bekam sie Glanz und erfüllte all' die fünf Regionen mit Licht. Die Erde nun ist Silber, der Himmel Gold; nachdem er (der Adhvaryu) ihn (den Yajamāna) zwischen diesen beiden (Gold und Silber, Himmel und Erde) gefasst hat, hebt er ihn zu jener Welt empor. „Er hat aber keinen Glanz“, so sagt man, „weil die Sonne damals kein Licht verbreitete“, daher das Opfer der Kṛṣṇalas, durch welche er Glanz bekommt, sodass er nach all' den fünf Regionen lichtvoll wird.

K. XI. 4 (p. 148. 20—149. 7), M. II. 2. 2 (p. 16. 1—8), T. II. 3. 2. 2—3; Mān. śrs. V. 1. 9. 1—5, Baudh. XIII. 24, Āp. śrs. XIX. 21. 9—12, Hir. śrs. XXII. 8.

100.

Wer ein hohes Alter zu erreichen wünscht, soll dem Prājāpati einen hundert Goldkörner (*kṛṣṇala*) enthaltenden mit Schmalz bereiteten Caru darbringen ²⁰⁹). Selbstverständlich fallen bei dieser Iṣṭi alle diejenigen Geräte und Handlungen fort, die sich auf das Bereiten der als Haviṣ zu gebrauchenden Fruchtkörner beziehen: das Enthülsen, Abschlagen u. s. w. Statt Wasser wird Schmalz in das Praṇītā-Gefäss gegossen. Nachdem er mit der Dhṛṣṭi oder dem Upaveṣa ²¹⁰) den Feuerherd für die Aufnahme des Caru fertig gemacht, stellt er die Sthālī auf die glühenden Kohlen

²⁰⁹) Nach Āpastamba-Hiraṇyakeśin soll jedes Goldkorn (*kṛṣṇala*) eine Kakini (Frucht der *Abrus precatoria*, *quīṇa*) wiegen (0 122 Gramm) oder einen Māṣa (jeder Māṣa = 5 *quīṇa*, vgl. Manu VIII. 134).

²¹⁰) NVO, 32.

mit dem Spruche: „Fest bist du“ ²¹¹⁾, giesst ans dem Prajīṭā-Gefäss das Schmalz über einem Reinger hinein und schüttet die Kṛṣṇalas darin aus.

Yājñanuvākyās zur Hauptspende sind nach den Taittirīyakas: *hiranyagarbhaḥ, ājo ha yat* (TS. II. 2. 12. a, b; statt b verordnet Baudh. *prajāpate*, ib. c), nach den Mānavas: *hiranyagarbhaḥ, yaḥ prānataḥ* (MS. IV. 12. 1: 177. 13). — Bei dieser Spende werden weder Butterunterlage noch Butteraufguss in die Juhū gemacht ²¹²⁾; für die zwei Avadānas werden je vier Kṛṣṇalas genommen; nur das Ājya aber, nicht die Goldkörner werden geopfert ²¹³⁾. Für die Idā ²¹⁴⁾ werden acht, für die Avāntareḍā ²¹⁵⁾ vier Kṛṣṇalas „abgeschnitten“. Während sonst ²¹⁶⁾ der Kuchen geviertelt wird, bringt bei dieser Iṣṭi der Adhvaryu, nachdem er die in der Pātrī noch übrig gebliebenen Kṛṣṇalas alle in das Prāśitraharaṇa getan hat, dieselben dem Brahman. Die zu den Avadānas gebrauchten und die dem Brahman überreichten Goldkörner verteilt er darauf gleichmässig und jeder soll seinen Teil nehmen ²¹⁷⁾.

Dem Prajāpati gilt diese Iṣṭi, weil einst die Götter, als sie sich vor dem Tod fürchteten, zum Prajāpati ihre Zuflucht nahmen; der brachte diese Iṣṭi für sie dar. Da nun das Gold Unsterblichkeit ist, brachte er den Göttern durch das Gold (die Kṛṣṇalas) Unsterblichkeit. Deshalb soll auch der Mensch, der sein volles Lebensmass zu erreichen wünscht, diese Iṣṭi darbringen. Dies ist ja des Menschen Unsterblichkeit, dass er sein ganzes Leben lebt. Er wird dann nicht vor seiner Zeit (ὅπρὸς μέτρον) sterben. — Hundert Kṛṣṇalas sollen da sein, weil des Menschen volle Lebenszeit hundert Jahre ist, und er hundert Kräfte (Sinne) hat: die volle Lebens-

²¹¹⁾ *dhṛuvase* statt *dhṛuvam asi*, weil hier von einer Sthali, nicht von Kapalas die Rede ist.

²¹²⁾ NVO, 108, 109.

²¹³⁾ *ajyam eva juhvato juhvaty ajyam prasutataḥ prāśnanti*, Baudh.; der Prayoga fugt hinzu: *brāhmadānam ekam saha juhvāt va*. Im Dvaidha heisst es (XXIII. 3): *sa ha saṁha brahmadānam; gavy aratām syur juhvāt eva tan; atha gavy bhakṣārtham syus tadgavyaṣṭhatany eva tam syur; athetarāṇi samāvāroho vibhajerann ity. atra ha saṁha Sahkar; gavy aratāre syur juhvāt eva tan; atha gavy bhakṣārtham syus tadgavyaṣṭhatany eva tam syur; athetarāṇi prāśitraharaṇa opya brahmane pariharayed ity.*

²¹⁴⁾ NVO, 122.

²¹⁵⁾ NVO, 125.

²¹⁶⁾ NVO, 127.

²¹⁷⁾ Ich bin hauptsächlich dem Prayoga-Baudh. gefolgt. Ap. Śrs. XIX. 21. 7—8 scheint auf den ersten Anblick Schwierigkeit zu machen: der Brahman soll wohl seinen Teil (die Kṛṣṇalas also) essen, nicht aber die anderen kṛtvījas den ihrigen. Es wird aber wohl gemeint sein, dass der Brahman den Bhakṣa nur teilweise genießt, die Kṛṣṇalas also absondert, vgl. Mān. Śrs. V. 1. 9. 9: *mīṣṇṣya bhakṣān upayarchanti*.

dauer und Lebenskraft eignet er sich dadurch an. — Zu jedem Avadāna werden vier Kṛṣṇalas genommen um dadurch den Viersehnitt zu erreichen (bestehend aus der Butterunterlage, den zwei Avadānas, dem Butteraufguss ²¹⁸). — Alle Kṛṣṇalas mit einem Male bringt er dem Brahman: das ganze Opfer befestigt er in den Brahman: die ganze Lebenskraft bringt ihm der Brahman. Nun ist der Brahman das Brāhman (der rituelle Zauber): durch das Brāhman bringt der Brahman die volle Lebensdauer in ihn.

K. XI. 4 (p. 148. 10—15), M. II. 2. 2 (p. 16. 8—17), T. II. 3. 2. 1—2; Mān. śrs. V. I. 9. 6—11, Baudh. XIII. 23, Āp. śrs. XIX. 21. 1—8, Hir. XXII. 8.

101.

Die Kṛṣṇaleṣṭi soll auch darbringen wer wünscht, das es ihm besser gehen möge.

Dies ist ja des Menschen Himmelswelt, wenn es ihm in dieser Welt besser geht; er gedeiht, es geht ihm besser, wer solches wissend diese Iṣṭi verrichtet.

K. XI. 4 (p. 148. 18—20).

102a.

Wer die Würde eines Purohita (Hauspriesters bei einem Kṣatriya oder Fürsten) zu erlangen wünscht, soll dem Brhaspati einen Carn darbringen.

Als Yājñamivākyās gelten die beiden das Wort „Licht“ enthaltenden Strophen: *brhaspatiḥ prathamam jāyamāno maho jyotiṣaḥ parama vyoman, yadū vājam asauad... jyotir āsām* (MS. IV. 12. 1: 177. 14—178. 2).

Brhaspati ist das Brāhman; Brhaspati-artig ist in seiner Gottheit der Brāhmana; an seine eigne Gottheit wendet er sich also der Priesterwürde halber: die eigne Gottheit macht, dass er zu dieser Würde gelangt. — Weshalb die sogenannten „Lichtstrophen“ verwendet werden, ist mir nicht recht deutlich: „was zitternd, sozusagen, durchleuchtet, das ist das Licht, deshalb die beiden Lichtstrophen.“

²¹⁸) Unterlage und Aufguss fallen ja bei dieser Iṣṭi weg; vgl. Sāyaṇa zu TS. vol. II. p. 380 der Ausg. der Bibl. Ind.

102b.

Wenn er dennoch nicht zur Purohita-Würde gerufen wird, so bringt er ein für Indra und Br̥haspati bestimmtes Haviṣ (einen Caru) dar.

Yājñānuvākyās dieselben wie für n° 96.

Priestertum (d. h. Brāhman, welches ja Br̥haspati ist) und Adel (Kṣātra, welches ja Indra ist) vereinigt er. Unverweilt macht man ihn zum Purohita.

M. II. 2. 3. (p. 16. 19—17. 2); Mān. śrs. V. 1. 9. 12—14.

103.

Wer in den Besitz eines Dorfes zu kommen wünscht, d. h. wer die Herrschaft über seine Stammgenossen zu erlangen wünscht, oder wer Vieh zu bekommen wünscht, soll einen in Milch bereiteten Carn dem Br̥haspati (dem Brahmanaspati, T) darbringen. Die Milch soll man aus der Wohnung jemandes holen, der sich eines grossen Wohlstandes erfreut; auch die Milch der eignen Kühe (des Yajamāna) und Wasser soll da sein.

Als Yājñānuvākyās gelten die zwei das Wort „Gruppe“ enthaltenden Strophen und zwar nach den Taittirīyakas: *gaṇānām tvā gaṇapatiṃ havāmahe, sa suṣṭubhā sa ṛkvaṭā gaṇena* (TS. II. 3. 14. o, q; nach Baudh. o, p); nach den Mānavas: *br̥haspatiṃ havāmahe viśrataḥ saganam vayam, sa suṣṭubhā sa ṛkvaṭā gaṇena* (MS. IV. 12. 1: 178. 3—6).

Br̥haspati ist das Brāhman (das Priestertum); die Versmasse sind Br̥haspati; durch die Versmasse ist Br̥haspati mit Gruppen (einem Anhang) versehen ²¹⁹). Seine eigne Gottheit (da ja Br̥haspati gleich Brahman und somit die Gottheit des Brahmanen ist) übergiebt er ihm dadurch ganz besonders: die Stammgenossen macht er zu seinem Anhang.

K. XI. 4 (p. 147. 19—22), M. II. 2. 3 (p. 17. 3—7), T. II. 3. 3. 4—5; Mān. śrs. V. 1. 9. 15—16, Baudh. XIII. 26.

104.

Einen für Brahmanaspati bestimmten Caru soll darbringen wer eine Schlacht gewinnen will. Diese Iṣṭi soll an einer

²¹⁹) D. h. des Br̥haspati Anhang sind die Versmasse, da Br̥haspati = Brahman und das Brahman ohne *chādamsi* undenkbar ist (?).

Stelle stattfinden, wo man die Dächer (der Wohnungen des feindlichen Dorfes) ²²⁰⁾ erblickt. Vom Prastarabündel (NVO. 64) sollen die Spitzen nach oben gerichtet sein ²²¹⁾. Die Umlegehölzer (NVO. 66) solle Pfeile sein und sollen so niedergelegt werden, dass das Gefieder der Pfeile da zu liegen kommt, wo sich sonst das dicke Ende der Umlegehölzer befindet ²²²⁾.

Als Yājñānuvākya's gelten die beiden die Wörter *vīra* und *vayas* enthaltenden Strophen: *brahmaṇaspate tram asya, brahmaṇaspate sūyamasya* (MS. IV. 12. 1: 178. 7—10).

Wenn die Vögel in das feindliche Dorf eingehen (d. h. auf das feindliche Heer zufliegen?) so wisse man, dass man den Sieg davontragen wird ²²³⁾.

M. II. 2. 3 (p. 17. 7—11); Mān. śrs. V. 1. 9. 17—18.

105.

Wer die Übermacht eines Brahmanen (über den Vaiśya) zustande zu bringen wünscht, wer in dem Brahmanen den Vaiśya vertilgen will ²²⁴⁾, der soll dem Brahmaṇaspati einen Caru (einen elfschüsseligen Opferkuchen, T) darbringen.

Yājñānuvākya's sind nach dem Taittirīyaka nicht die an Brahmaṇaspati, sondern die an die Maruts gerichteten Strophen: *maruto yad dha vo divaḥ, yā vaḥ śarma* (TS. II. 3. 14 r, s); nach den Mānavas sind es die an Brahmaṇaspati gerichteten Strophen, in welchen auch die Maruts erwähnt werden: *uttiṣṭha brahmaṇaspate . . . upa prayantu marutaḥ . . . , agnir ukthe purohito . . . ṛcā yāmi maruto . . .* (MS. IV. 12. 1: 178. 11—14). Da es verboten ist als Yājñā-Spruch eine Brhati-Strophe zu gebrauchen (wie es MS. 178. 13—14 ist), sollen die letzten vier Silben der Anuvākya (nl. *bhavā sacā*) weggelassen (sodass die Yājñā schliesst mit *indra praśom*) und vorne an der Yājñā zugefügt werden, die nun beginnt: *bhavā sacāgnir ukthe* ²²⁵⁾.

Brahmaṇaspati ist das Brahman (auch das Priestertum), die Maruts

²²⁰⁾ *chadirdarse* wird im Sūtra durch *senayoh sandṛśyamānayoḥ* umschrieben.

²²¹⁾ *utbarhiḥ* soll nach dem PW. bedeuten: „mit einer Streu darauf“. Auch betreffs meiner Übersetzung bin ich nicht ganz sicher.

²²²⁾ Die unmittelbar folgende Vorschrift des Mān. śrs.: *prastaram anupraturan pātryām upādadhīta* (so Knauers Konjektur; die HSS. bieten *pātryadhyupādadhīta* oder *ladīta*) ist mir unbegreiflich.

²²³⁾ Die hier erwähnten Vögel und die Pfeilfeder hängen wohl mit einander zusammen.

²²⁴⁾ *yatra (yaḥ) kāmayeṭu brahmanabalaṃ syād iti*, K, M; *yaḥ kāmayeṭa brahman viśaṃ vinasayeṭam iti*, T.

²²⁵⁾ Vgl. die *sarvapṛṣṭeṣṭi*, n° 175.

sind das Volk. Er vertilgt also ²²⁶⁾ im Priestertum das Volk, sodass er fest und stark wird.

K. XI. 4 (p. 147. 22—148. 3), M. II. 2. 3 (p. 17. 11—14), T. II. 3. 3. 5; Mān. śrs. V. 1. 9. 19—23, Baudh. XIII. 26, Āp. śrs. XIX. 21. 20, 21, Hir. XXII. 8, 9 (imit.).

106.

Ein Kṣatriya, der nachgeboren ist (und seinesgleichen zuvorkommen wünscht), bringt dem Indra einen elfschüsseligen Opferkuchen von nachgewachsenem Reis dar.

Als Yājñavalkyās sind die zwei Strophen zu gebrauchen, die die Worte „Wurzel“ und „Spitze“ enthalten: *budhnād agram aṅgirobhīr gṛṇānah*, *budhnād agreṇa vimimāya māmāih* (TS. II. 3. 14. v, w).

Indra war der Nachgeborene der Götter ²²⁷⁾; er wendete sich nun Aushilfe an Prajāpati und dieser brachte jene Iṣṭi für ihn dar, und brachte ihn so an die Spitze der Götter. Der Kṣatriya nun, der sich in ähnlichem Verhältnis befindet, wendet sich an Indra, der seine Gottheit ist; der bringt ihn an die Spitze seiner Gleichen (seiner Verwandten oder Stammgenossen). — Wesshalb die erwähnten Yājñavalkyās zu verwenden sind: von der Wurzel zur Spitze (d. h. von der niedrigsten zur höchsten Stellung) bringt er ihn. — Der Opferkuchen wird von nachgewachsenem Reis bereitet: damit er gedeihen möge, denn der Nachgeborene ist seine Gottheit (oder: diese ist die Gottheit des Nachgeborenen). Deutlicher das Kāṭhaka zur folgenden Iṣṭi: Der nachgewachsene Reis ist mit dem Nachgeborenen identisch; die stellt er an die Spitze, wenn er sie zum Haviṣ bereitet; die fasst er (sozusagen) von hinten an, die bringt ihn an die Spitze.

T. II. 3. 4. 2—4; Baudh. XIII. 27, Hir. śrs. XXII. 9.

107.

Einen von nachgewachsenem Reis bereiteten für Brhaspati bestimmten Carn bringt ein nachgeborener Brahmane dar (der an der Spitze der Seinigen zu kommen wünscht). Als Opferstreu soll wieder-entkeimtes Gras, als Brennholz wieder-gewachsenes Holz (d. h. aus dem abgehackten Stumpfe eines Baumes gewachsenes Holz) verwendet werden.

²²⁶⁾ Die Schlussfolgerung ist mir nicht deutlich.

²²⁷⁾ Vgl. n° 96 mit Anm. 194.

Yājñānuvākyās sind: *pra yo jajñe, mahān mahi* (TS. II. 3. 14. x, y; y, z. nach Baudh).

Die Begründung ist dieselbe wie bei der vorigen Iṣṭi, mit diesem Unterschied, dass hier Bṛhaspati der Nachgeborene der Götter genannt wird. Bṛhaspati nun ist das Brahman (Priestertum), Brahman ist des Brahmanen Vater und der Vater hat die Macht seinen Sohn nach vorne oder hinter sich zu stossen: Brahman der Vater bringt ihn nun nach vorne an die Spitze.

K. XI. 4 (p. 147. 13—19), T. II. 3. 4. 5; Bandh. XIII. 27, Hir. XXII. 9.

108.

Einen aus Garmut ²²⁵) mit Wasser bereiteten Caru bringt dem Prajāpati (Bṛhaspati, M) dar, wer Vieh (Nachkommen, T) wünscht.

Yājñānuvākyās sind nach dem Taittirīyaka: *prajāpate, sa veda* (TS. II. 6. 11. u, v), nach den Mānavas: *bṛhaspate juṣasva, evā pitre* (MS. IV. 11. 2: 166. 7—10).

Als Prajāpati das Vieh (die Geschöpfe, *prajāḥ*, T) geschaffen hatte, da wandte es sich vom ihm ab. Er und Bṛhaspati folgten der Spur der Tiere und fanden überall wo sie sich aufgehalten hatten aus dem Hunger Garmut entsprossen. Das pflückten sie ab und nahmen es mit. Und es sprach Bṛhaspati zum Prajāpati: „Dieses (Garmut) will ich dir opfern, dann werden die Tiere zu dir zurückkehren.“ Er tat wie gesagt, und die Tiere kehrten zu ihm zurück. Da nun von einem, der kein Vieh hat, das Vieh sich, sozusagen, weggegeben hat, wird das Vieh zu ihm zurückkehren, wenn er sich an Prajāpati, den Geber des Viehs, wendet.

K. X. 11 (p. 137. 23—138. 6), M. II. 2. 4 (p. 17. 15—18. 1), T. II. 4. 4. 1—2; Mān. srs. V. 1. 9. 24, Baudh. XIII. 36, Hir. XXII. 12.

109.

Einen für Soma und Pūṣan bestimmten aus Garmut bereiteten Caru bringt dar, wer Vieh oder Nachkommen wünscht.

Yājñānuvākyās dieselben für Taittirīyakas und Mānavas: *somā-pūṣaṇā, imau devau* (TS. II. 6. 11. w, x; MS. IV. 11. 2: 163. 14—164. 2).

²²⁵) Ein wildes Gewächs, eine Art von Bohne wie *Phaseolus mungo* (*aranyasthām mudyarupam dhanyam*, Prayoga Baudh.).

Als Prajāpati die Tiere geschaffen hatte, gingen sie von ihm fort. Da machte er Pūṣan zu ihrem Hüter; der ging den Tieren nach und holte die auf ihrem Wohnort entsprossene Garmut. Er sagte zu Prajāpati: „Opfere mir diese.“ Aber Soma kam dazwischen und sagte zaukend: „Opfere sie mir; mir gehört ja das auf unbestelltem Boden Reifende (das Wildwachsende)“. Da opferte er den beiden. Der Schluss der Begründung wie bei n° 108.

K. X. 11 (p. 138. 7—14), M. II. 2. 4 (p. 18. 1—8), T. II. 4. 4. 2—3; Mān. śrs. V. 1. 9. 24, Hir. XXII. 12.

110.

Einen für Prajāpati bestimmten mit der Milch von scheckigen Kühen ²²⁹) aus Garmut bereiteten Caru bringt dar, wer Vieh wünscht. Auch das Ājya ist aus der Milch solcher Kühe zu bereiten. Wenn der Caru an das Feuer gesetzt ist, soll er vor dem Paryagnikaraṇa ²³⁰) ein wenig Kuhurin darauf sprengen.

Die Yājñānuvākya's sind dieselben wie für n° 108.

Die Milch, welche die scheckige Kuh gab, wurde Garmut; die scheckige (Kuh) ist die Erde oder die Stimme; die Garmut-Früchte sind deren (der Pṛṣni: Erde oder Stimme) Haupt. Deshalb (liegt) sie wie ein Ei, sozusagen, in dem Scim ²³¹). — Weshalb er dem Prajāpati opfert: Prajāpati-artig ist das Vieh; Prajāpati ist der Erzeuger des Viehs; der wird, durch seine Opfergabe gnädig gestimmt, ihm Vieh erzeugen.

M. II. 2. 4 (p. 18. 8—13); Mān. śrs. V. 1. 9. 25.

111.

Einen von Vāstva ²³²) bereiteten für Rudra bestimmten Caru bringt er dar, wenn Rudra seine Kinder (Tiere) tötet (d. h. wenn das Fieber ²³³) unter seinen Kindern oder Tieren wütet). Diese Iṣṭi bringt ein Oberhaupt der Niṣādas dar, d. h. der Sohn eines

²²⁹) MS. II. p. 18. 8, 9 ist nach meiner Ansicht so zu interpungieren: *paśukamāḥ pṛśnīnām gavaṃ dūgdhe; pṛśnīnām* etc.; ebenso II. p. 9, 17.

²³⁰) Vgl. NVO. 42.

²³¹) Übersetzung unsicher. Um die Schlussfolgerung zu begreifen, müsste man von Art und Wesen der Garmut etwas wissen. Übrigens vgl. mit unsere Stelle n° 54.

²³²) *vāstunīya* (nach Böhlingk: „aus Überresten bestehend“) ist ohne Zweifel synonym mit Āpastambas *vāstunīya*, da Baudhāyana (Karmāntasūtra I. 5) unter den Früchten auch *vāstunī* anführt. Mān. śrs. nmschreibt (wahrscheinlich ist aber der Text verdorben überliefert) durch *koṇakāḥ* (KNAUER: *kaṇikāḥ*).

²³³) So Rudradatta (zu Āp.).

Brahmanen- (nach andern Kṣatriya-) Vaters und einer Śūdra-Mutter. Opferlohn ist ein schwarzes Ziegenfell, ein Tier mit verstümmelten Hörnern, ein stutzohriger Esel, eine Gazelle, ein weibliches Gazellen-Junges, eine Gazelle, die ihre Hufe verloren hat, eine mit Hirse gefüllte Schale, ein Paar aus Kiyāmbu geflochtene Wannen oder ein Pflock (*śamyā*) ²³⁴).

Yājñanuvākyaś sind: *namas te rudra manyave, imā rudrāya* (MS. IV. 12. 1: 178. 15).

Von Vāstva soll der Caru bereitet sein: von der Wildnis ²³⁵) herkommend ist ja das Vāstva, das von Vāstva bereitetete gehört dem Rudra, durch seinen eignen Besitz beruhigt er ihn (löscht er ihn, nl. die Fieberhitze).

M. II. 2. 4 (p. 18. 13—16); Mān. śrs. V. 1. 9. 26—30, Āp. śrs. IX. 14. 11—14, Hir: śrs. XV. 14, Bhāradv. prāyaścitta praśna 16.

112.

Der Kṣatriya (König) der ein Oberhaupt (*parameṣṭhin*) zu werden wünscht, soll einen zwölfschüsseligen für den Obersten Gott (*parameṣṭhin*) bestimmten Opferkuchen darbringen. Vor der Spende an Agni sṛiṣṭakṛt, also unmittelbar nach der Hauptspende, überreicht der Adhvaryu dem Yajamāna einen gespannten Bogen mit drei Pfeilen, mit den Worten: „Agni gebe dir Schärfe (Glanz, Ruhm), Indra Mut und des Vaters Verwandtschaft“ ²³⁶).

Yājñanuvākyaś sind: *ko addhā reda ka iha pravocat, iyaṃ viśṛṣṭir yata ābabhūva* (MS. IV. 12. 1: 178. 16 — 179. 2).

Wie jener Gott das Oberhaupt der Götter, so ist der Kṣatriya das Oberhaupt der Menschen; durch die Opfergabe an ihn wird er ein Oberhaupt unter den Menschen.

M. II. 2. 5 (p. 18. 17—21); Mān. śrs. V. 1. 9. 31—32.

113.

Wer Nebenbuhler hat (denen er zuvorzukommen wünscht), soll einen auf zwölf Schüsselchen bereiteten Opferkuchen den Viśve devās darbringen. Nachdem er die Ājyabhāgas dargebracht hat (also unmittelbar vor der Hauptspende), soll er den Opferkuchen

²³⁴) So Hir: *dve vā kyāmbu śarpe śamyāṃ vā*.

²³⁵) Über *vāstu* vgl. HOPKINS in J. A. O. S. XXVI. S. 61.

²³⁶) ? *pitryāṃ bandhutām*.

auf Gras niederlegen und vermittelst des hölzernen Schwertes (*sphya*) den Kuchen mittendurch teilen (eigentlich: aneinanderschieben) mit den Worten: „Hier schiebe ich mich und den Soundso auseinander“; statt „Soundso“ nennt er den Feind. Den Teil des Kuchens, den er nach unten gestossen hat und den Teil der am Sphya hängen geblieben ist, bringt er mit den beiden Strophen: *idaṃ viṣṇuḥ, tad asya priyam* (MS. IV. 12. 1: 179. 3—5) dem Viṣṇu dar. Hierauf schiebt er den zerteilten Kuchen wieder zusammen mit den Worten: „Hier rücke ich mich und den Soundso zusammen“, statt „Soundso“ den Freund nennend.

Yājñavalkyās sind: *viśve devā ṛtvīdhaḥ, viśve devāḥ śṛṇutemam havam me* (MS. IV. 12. 1: 179. 6—8).

Allgötter-artig sind die Nachkommen (*prajāḥ*) der Menschen. Durch sie rückt er jenen (den Feind) weg, durch sie rückt er sich selbst (mit dem Freund) zusammen.

M. II. 2. 5 (p. 18. 21—19. 6); Mān. śrs. V. 1. 9. 33—35.

114.

Einen für Indrāṇī bestimmten Caru bringt (im Hause des Königs, K) derjenige dar, dessen Heer nicht fest entschlossen, wankelmütig²³⁷ ist (T), wenn das Heer sich aufmacht (d. h. in die Schlacht zieht) oder aufgemacht hat (K, M). Gräser von der Eleusine indica (*balbaja*) soll er mit dem Brennholz zusammenschnüren, besprengen und ins Feuer legen. Der Opferlohn ist aus der von diesem Heere erbeuteten Habe zu nehmen.

Yājñavalkyās sind nach den Taittirīyakas: *indrāṇīm āsu nāriṣu, nāham indrāṇī vāraṇa* (TS. I. 7. 13. c, d); nach den Mānavas: *indrāṇī patyā sujitaṃ jigāya, senā ha nāma pṛthivī janamīyā* (MS. IV. 12. 1: 179. 9—11; vgl. III. 8. 4: 97. 1—2).

Indrāṇī ist die Gottheit des Heeres; wenn er dieser ihren Anteil zukommen läßt, wird sie sein Heer anfeuern (T); das Heer (Senā) ist Indrāṇī; durch den rituellen Zauber (das Brahman) fenert er im voraus das Heer an, sodass es siegen (Bente machen) wird (K, M). — Weshalb Eleusine indica (*balbaia*) zum Brennholz genommen werden soll, ist mir weniger deutlich. Die Eleusine indica entspross da, wo die Kuh Kot liess²³⁸; nach Art und Weise der Kühe macht es

²³⁷ *gṛasṭe śvasasamāstava syat, adhṛterety arthaḥ* (Hir.).

²³⁸ Für *adhṛskanā* weiss ich keine befriedigende Erklärung vorzuschlagen. Die Bed. „bespringen“ scheint nicht in den Zusammenhang zu passen.

(das Heer) ihn (den König) Heerden erbeuten ²³⁹). So lautet die Begründung des Taittirīyaka. — Die Balbajas sind aus dem Kot entsprossen (*utthitāḥ*); durch die analoge Wirkung führt er das Heer gegen den Feind (d. h. die Eleusine entspiesst, *uttiṣṭhati*, und auch das Heer wird aufbrechen, *uttiṣṭhati*, nicht verweigern sich in den Kampf zu hegeben).

K. X. 10 (p. 136. 8—11), M. II. 2. 5 (p. 19. 6—9), T. II. 2. 8. 1—2; Mān. śrs. V. 1. 9. 36, Baudh. XIII. 13, Āp. śrs. XIX. 19. 4—5, Hir. śrs. XXII. 5.

115.

Dem Indra und der Indrāṇī bringt er im Hause des Königs einen Caru dar, wenn das Heer aufgebrochen ist. Die Eleusine indica wie unter n° 114, ebenso der Opferlohn.

Indrāṇī ist ja die zweite Gattin des Indra, diese bringt das Heer unter die Heerden (sodass es Beute macht).

K. X. 10 (p. 136. 11—15).

116.

Wer Auszeichnung (*śrī*) wünscht, soll einen für Vācaspati bestimmten Caru darbringen.

Yājñavalkyās sind: *upapreḥi vācaspate, ye trisaptāḥ pariyaṇti* (MS. IV. 12. 1: 179. 12—15).

Die sehr dürftige Begründung dieser Iṣṭi lautet: Vācaspati ist der Behüter der Stimme; das (d. h. die oben erwähnte Iṣṭi) ist eben ein Mittel zur Erwerbung von Auszeichnung (*śrī*).

M. II. 2. 5 (p. 19. 9—10); Mān. śrs. V. 1. 9. 37—38.

117.

Wer sich mit den seinigen entzweit hat ²⁴⁰), soll die *saṃjñāneṣṭi*, die Einigkeit wirkende Iṣṭi, verrichten. Wer diese Iṣṭi dargebracht hat, den erkennen die anderen Verwandten als ihren „Princeps“ an. Nach einer anderen Auffassung soll diese Iṣṭi von denjenigen dargebracht werden, die unter sich nicht einträchtig

²³⁹) *qavām evaṇam nyāyam apotiya qv vedayati*: ich nehme *enam* als Objekt zu *qv vedayati*, nicht zu *qavām eva nyāyam apotiya*, weil man dann *enam* (sc. *senām*) erwartete.

²⁴⁰) *saṃjñāniḥ puruṣaḥ jñātyadibhr aiśvaryaṇbandhanavipratipattir yasya syāt*, sah. Āp. prayoga (wo aber die HS. °*bandhanavipratī*° schreibt).

sind: sie bringen die Iṣṭi in der Wohnung dessen dar, von dem sie wünschen, dass er der Vornehmste unter ihnen werden möge. Diese Iṣṭi umfasst 1. einen achtschüsseligen (von Pisum arvense, *satīna*, bereiteten, M) Opferkuchen für Agni vasumant; 2. einen Caru (von Panicum frumentaceum, *śyāmāka*, M) für Soma rudravant; 3. einen elfschüsseligen Opferkuchen (von wildem Reis, *nīvāra*, M) für Indra marutvant; 4. einen Caru (von Gerste, M) für Varuṇa ādityavant. — Die Hauptspende geschieht von allen den vier Opfersubstanzen zugleich. Der Adhvaryu fordert den Hotr mit diesen Worten: „Sage die Einleitungsstrophe (*anuvākyā*) für Agni vasumant, für Soma rudravant, für Indra marutvant, für Varuṇa ādityavant“ auf, die Puroḥuvākyā zu sagen, welche lautet: *agnih prathamo vasubhir no avyāt somo rudrebhir abhirakṣatu tmanā | indro marudbhir rudhā kṛṇote ādityair no varuṇaḥ saṁśīśātu* (TS. II. 1. 11. i; MS. IV. 12. 2: 180. 1—2 mit var.; Kāth. X. 12: 141. 1—2; Āśv. śrs. II. 11. 12. Śāṅkh. śrs. III. 6. 2)²⁴¹).

Er schneidet darauf von jedem Haviṣ, der Reihe nach, je zwei Schnitte ab und bringt diese dar, nachdem der Hotr als Opferspruch (*yājyā*) gesagt hat: *saṁ no devo vasubhir agnih saṁ somas tanūbhī rudriyābhīh | saṁ indro marudbhir yājñiyāh saṁ ādityair no varuṇo ajijñipat* (TS. I. c. k); *saṁ agnir vasubhir no avyāt saṁ somo rudriyābhīh tanūbhīh | saṁ indro rātakavyo marudbhih saṁ ādityair varuṇo viśvavedāh* (MS. I. c. 180. 3—4; Kāth. I. c. 141. 3—4; Āśv. I. c.; Śāṅkh. I. c.)²⁴¹).

Die Mānavas und wohl auch die Kāthas bringen als Zuopfer (vor der Spende an Agni svīṣṭakṛt) sieben Butterspenden dar mit den Sprüchen, deren erster anfängt: *saṁ jñānam no divā paśoh* (MS. II. 2. 6: 20. 1—16, Kāthaka X. 12: 140. 17 sq.). Als Yājñānuvākyās für die Svīṣṭakṛt-Spende gelten nach Hiranyakeśin: *yathādityā vasubhih sambabhūvuh, kutrā cid yasya samṛtau* (TS. II. 1. 11. 1, m). Nach einer Quelle (Mān. śrs.) soll, wenn wirklich die Eintracht eingetreten ist, dem Indra ein elfschüsseliger Opferkuchen dargebracht werden.

Als die Götter mit den Asuras im Kriege waren, da entzweiten sie sich unter einander. Da sie einander den Vorrang nicht gönnten, zerteilten sie sich in vier Parteien: Agni mit den Vasus, Soma mit den Rudras, Indra mit den Maruts und Varuṇa mit den Ādityas sonderten sich ab. Da nahm Indra seine Zuflucht zu Prajāpati (zu Bṛhaspati, K, M, als Purohita der Götter) und dieser

²⁴¹) Die von Āśv. und Śāṅkh. überlieferte Rezension dieser Strophen stimmt genau mit der der Maitr. und des Kāth. überein, weicht ab von der Rezension der Taittirīyakas.

sprach zu den verschiedenen Göttern: „Ich will für euch opfern, dann werdet ihr euch einigen; in deiner Wohnung“, sagte er zu Indra, „werde ich das Opfer darbringen, dich werden sie dann einstimmig als Oberhaupt anerkennen“. Er brachte die oben erwähnte Iṣṭi in der Wohnung des Indra dar; die Götter wurden einig und traten dem Indra einstimmig den Vorrang ab. Diejenigen nun, die nach dem Beispiel der Götter jene Iṣṭi darbringen, die werden von jenen Göttern, die mit Rücksicht auf die ihnen dargebrachte Opfergabe unter einander einig wurden, einig gemacht ²⁴²).

K. XI. 3 (p. 146. 9—147. 1), M. II. 2. 6 (p. 19. 11—20. 16), T. II. 2. 11. 5—6; Mān. śrs. V. 1. 10. 1—9, Baudh. XIII. 20, Āp. śrs. XIX. 20. 3—4, Hir. śrs. XXII. 6, Āśv. śrs. II. 11. 10—12, Śāṅkh. śrs. III. 6.

118.

Derjenige, dessen Gold verloren gegangen, oder, nachdem es verloren gegangen war, zurückgebracht worden ist, soll die folgenden Opfergaben darbringen: 1. einen achtschüsseligen Opferkuchen dem Agni, 2. einen Caru dem Savitr (oder einen acht- oder zwölfschüsseligen Kuchen), 3. eine Reisbrühe (*yavāgū*) oder kuhwarne Milch dem Vāyu und 4. einen einschüsseligen Opferkuchen (oder Caru) der Bhūmi (der Erde).

Yājñānṛvākyās sind: für 1. nach den Taittirīyakas: *sa pratnavan navīyasū, ni kāvyā vedhasaḥ* (TS. II. 2. 12. g, h); nach den Mānavas: *agne dā dāśuṣe rayim, dā no agne* (MS. IV. 12. 2: 180. 5—10); für 2. nach Taittirīyakas und Mānavas: *hiraṇyapāṇim ūtaye, vāmam adya savitaḥ* (TS. I. c. i, k; MS. I. c. 180. 11—14); für 3. nach den Mānavas (die Taittirīyakas haben die vāyavya yavāgū nicht): *pra vāyum, pra yābhīḥ* (MS. I. c. 180. 15); für 4. nach den Taittirīyakas: *bad itthā parvatānām, stomāsas tvā vicāriṇi* (TS. II. 2. 12. 1, m), nach den Mānavas: *syonā prthivī, bad itthā parvatānām* (MS. I. c. 180. 16—181. 2).

Agni fand zuerst das Gold ²⁴³); darüber beriet er sich mit Savitr; ferner gibt es (in der ganzen Welt) nichts was nicht von Vāyu (dem Winde) erreicht wird, (der ja überall durchdringt). In der Erde findet man das Gold, in der Erde läutert man es. Dem Agni bringt man daher die Iṣṭi dar, um Gold zu finden

²⁴²) Maitr. S. II. p. 19. 13 ist zu lesen: *devā anyonyasya śraīṣṭhye 'uṣṭhamānās caturdhā vyudukrāman*, vgl. III. 7. 10 (90. 1); zu Kāth. I. 146. 18 vgl. G.G.A. 1900, S. 703.

²⁴³) Zur richtigen Lesart von Kāth. I. p. 144. 22 sqq. vgl. G.G.A. 1900, S. 703.

(*vindati*); er heisst denn auch *Jātavedas*: dem *Savitr*, damit man (zur rechten Stelle) angetrieben wird; dem *Vāyn*, damit man (zur rechten Stelle) hingeführt wird; der *Bhūmi*, weil man es in ihr findet und läutert. Diese Gottheiten verfügen ja über das Gold. Wenn er die gewinnt, so geben sie ihm das Gold.

K. XI. 2 (p. 144. 20—145. 4), M. II. 2. 7 (p. 20. 17—21. 3), T. II. 3. 2. 3—4; ib. 4; Mān. śrs. V. 1. 10. 10—13, Baudh. XIII. 24, Hir. śrs. XXII. 8.

119.

Dieselbe *Iṣṭi* soll er darbringen, nachdem er das Gold gefunden hat.

Yājñamuvākyās wie für n° 118.

Da, nach Aussage des *Brāhmaṇa*, derjenige der Gold gefunden (erworben) hat, Gefahr läuft seinen Mut und Kraft zu verlieren ²⁴⁴), soll er denselben Gottheiten die *Iṣṭi* darbringen: damit er keinen Schaden erleide, damit er nicht seine Kraft verliere.

K. XI. 2 (p. 145. 4—6), M. II. 2. 7 (p. 21. 3—4), T. II. 3. 2. 4—5; Mān. śrs. V. 1. 10. 14, Baudh. XIII. 24.

120.

Einen für die Allgötter (K, M), die *Ādityas* (T) bestimmten Caru bringt am Neumondstage dar, wer von der Schwindsucht ergriffen ist.

Yājñamuvākyās sind nach den *Taittirīyakas*: *navonavo bhavati jāgamānah*, *gam ādityā amśum āpyāyayanti* (TS. II. 4. 14. a, b); nach den *Mānavas*: *pūrvāparam carato māyayaitan*, *navonavo bhavati jāgamānah* (MS. IV. 12. 2: 181. 3—6). Die *Mānavas* bringen mit der Strophe *yathāādityā amśum āpyāyayanti* (MS. l. c. 7—8) vor der *Svīṣṭakṛt*-Spende (d. h. unmittelbar nach der Hauptspende) eine Butterspende dar.

Prajāpati hatte drei und dreissig Töchter ²⁴⁵); die gab er dem König Soma: von diesen wolnte er nur der *Rohiṇī* bei; da kehrten sie (die anderen) eifersüchtig zurück. Soma ging ihnen nach und bat sie zurück. Prajāpati gab sie ihm aber nicht zurück, sondern sagte: „Schwöre, dass du (ihnen allen) gleichmässig beiwohnen wirst; dann werde ich sie dir zurückgeben.“ Soma schwor

²⁴⁴) Weil er fürchtet, dass ein Dieb es ihm entwenden konnte (*Sāyaṇa*).

²⁴⁵) Die 26 *Nakṣatra* und die 7 *Kṛttikās*, vgl. Weber, über die *Nakṣatra*, II. S. 275.

und Prajāpati gab sie ihm zurück. Er wohnte aber von ihnen (doch nur) wieder der Rohiṇī bei. Da ergriff ihn die Sucht. (Er wurde so trocken wie Gras, K). Weil den König (*rājan*, Soma) die Sucht ergriffen hatte, daher der Ursprung des Namens „Schwind-sucht“ (*rājayaḥśma*); weil er schlechter dran war, daher der Ursprung des Namens „böse Sucht“ (*pāpayakṣma*); weil er die Krankheit aus Anlass seiner Gattinnen (*jāyā*) bekommen hatte, daher der Ursprung des Namens *jāyanya*. Wer den Ursprung dieser Krankheiten so erkennt, der wird nicht von ihnen ergriffen. — Soma wandte sich flehend an sie. Sie sprachen: „Wir wollen uns eine Gabe wählen: wohne uns gleichmässig bei.“ Sie brachten für ihn jenen oben erwähnten Caru dar, dadurch befreiten sie ihn von jenem Siechtum. — Am Neumondstage aber bringt er (der Adhvaryu mit den anderen Priestern) diese Iṣṭi dar: da an diesem Tage der Mond anzuschwellen (zuzunehmen) anfängt, macht er dass auch er (der Kranke) mit dem Monde zusammen (wörtlich: hinter dem Monde her) zunimmt, (er kräftigt, belebt ihn), sodass es ihm besser geht.

K. XI. 3 (p. 147. 1—12), M. II. 2. 7 (p. 21. 4—14), T. II. 3. 5; Mān. śrs. V. 1. 10. 15—18 ²⁴⁶), Bandh. XIII. 28, Hir. śrs. XXII. 9.

121.

Ein „dreischichtiges“ (*tridhātā*) Haviṣ bringt dar, wer Gedeihen, nach anderer Quelle, wer Nahrung wünscht, nach wieder anderer Quelle, wer ein Herrscher, Oberherrscher, Allherrscher zu werden wünscht. Es besteht aus drei für Indra den Herrscher, Indra den Oberherrscher, Indra den Allherrscher auf elf Schlüsselchen zu bereitenden Opferkuchen. Die Kapālas werden für diese Iṣṭi auf dem Rücken ²⁴⁷) am Gārhapatya-Herd angesetzt und die drei Kuchen sind über einander auf diesen elf Kapālas zu bereiten, der kleinste für Indra

²⁴⁶) Ich vermute, dass in Sutra 15 zu lesen ist: *saṃmukhye vasa levena gajeta*.

²⁴⁷) Vermutlich hatten die Kapālas kleine aufwärts gerichtete Ränder an den Seiten, sodass vom fertigen Puroḍāśa noch zu sehen war, über wievielen Kapālas er gebacken war. Werden nun die Kapālas umgekehrt, „auf dem Rücken“ niedergelegt (der Gegensatz: *utthamukha*), gilt für das Gewöhnliche, vgl. Sayana zu TS. II. 3. 6, B. Ind. vol. II S. 130, Z. 8; anders, wie es scheint, die Paddhati zu Kātyayana S. 200, Z. 5¹), sodass die mit Rändern versehene Seite zu unterst lag, so fiel diese Trennung fort und wurde der Puroḍāśa einem Caru ähnlich; vgl. Śrautapadārthanirvacana S. 7, n° 35: *puroḍāśabharjanartham upākhyāya nirmatam roṣṇam purupakrāṇi dvyaṅguṇa locchraṅgāni* u. s. w.; vgl. auch unten, n° 175 (Anm. 326).

den Herrscher zu unterst, darüber ein grösserer für Indra den Oberherrscher, darüber der grösste für Indra den Allherrscher. So über einander gelegt werden sie auf die Vedi hingestellt. Die von den Kuchen zu nehmenden Schnitte werden von allen dreien zugleich genommen und zwar die beiden für Indra den Herrscher aus dem südlichen Teile der drei über einander gelegten Kuchen, die für Indra den Oberherrscher aus dem mittleren, die für Indra den Allherrscher aus dem nördlichen (linken) Teile der Kuchen.

Für diese Iṣṭi mit ihren drei Gottheiten, die von allen den Kuchen zugleich ihren Anteil bekommen, sind nur drei Strophenpaare als Yājyānuvākyās bestimmt, die mit einer gewissen Verschränkung verwendet werden. Es sind nach den Taittirīyakas: für Indra rājan: *prācyām diśi tvam indrāsi rājā; indro jayāti na parājayātai* (TS. II. 4. 14. c, d); für Indra adhirāja: *indro jayāti na parājayātai, asyed eva praririce mahitvam* (l. c. d, e), für Indra svarāj: *asyed eva praririce mahitvam, prācyām diśi tvam indrāsi rājā* (l. c. e, c). In dieser Weise wird jede Strophe zweimal als Puro-*nuvākyā* und zweimal als Yājyā gebraucht. Für die Mānavas gelten dieselben Strophen (MS. IV. 12. 2: 181. 9—14), deren Reihenfolge hier aber etwas verschieden ist, da nach dem Ritual der Mānavas der zweite Kuchen für Indra svarāj und der dritte für Indra adhirāja bestimmt ist.

Weshalb diese Iṣṭi aus drei über einander gelegten Kuchen besteht, das begründen die Brāhmanas in der folgenden Weise. Als Prajāpati den Göttern das ihnen zukommende zuteilte, da blieb der Mut übrig. Da sprach Indra: „dieser sei mein“ und Prajāpati erteilte ihn dem Indra, da er für ihn überschoss²⁴⁸⁾. Jener (der Mut) aber hob sich, den drei Welten entlang, empor. Indra erreichte ihn nicht in der ersten und nicht in der zweiten Welt; nachdem er ihn aber in der dritten Welt erreicht hatte, bemächtigte er sich dessen (des Muts). So die Kāṭhas und Mānavas beinahe gleichlautend. Ein wenig anders die Taittirīyakas. Prajāpati erteilte den Göttern die Nahrung; da sagte er: „Was im Hinblick auf diese Welten übrig bleiben wird, das wird mein Teil sein“. Dieses nun blieb im Hinblick auf diese Welten (des) Herrschers Indra, (des) Oberherrschers Indra, (des) Allherrschers Indra zurück: da molk er jene Welten dreifach aus. Dies ist die Dreischichtigkeit des dreischichtigen (Haviṣ). — Der obere Kuchen ist jedesmal grösser als der untere, weil auch diese Welten (Erde, Luftraum, Himmel) so beschaffen sind; so bekommt er an diesen Welten Anteil. — Die

²⁴⁸⁾ Kāṭh. 136. 16—17 lese ich: *tad evam abhy aṅg evaṇvayata*.

Schüsselchen (Kapālas) werden auf dem Rücken (umgekehrt) gelegt, „damit die Kraft nicht erschöpft werde“ ²⁴⁹). — Von allen den Kuchen zugleich soll er die Abschnitte nehmen, damit keiner nutzlos sei. — Verschränkt soll er die Yājyānuvākyās verwenden, zur Nicht-Verbrennung, d. h. nm zu verhindern, dass vom Haviṣ verloren gehe; würde er nur die drei Strophen als Yājyānuvākyās gebrauchen, so würde nur ein Kuchen seine Yājyānuvākyās bekommen können, und die übrigen verbrannt werden müssen.

K. X. 10 (p. 136. 15—137. 2), M. II. 2. 8 (p. 21. 15—22. 6), T. II. 3. 6; Mān. śrs. V. 1. 10. 19—25, Baudh. XIII. 28, Āp. śrs. XIX. 21. 22—22. 6, Hir. śrs. XXII. 9.

122.

Wer Ansehen als Brahmane (Ansehen, *tejas*, M) wünscht, soll dem Indra gharmavant (gharmavant sūryavant, M) einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen.

Yājyānuvākyās für die Taittirīyakas sind: *ā yasmint sapta vāsavāḥ, āmāsu pakvam airaṇaḥ* (TS. I. 6. 12. e, f); für die Mānavas: *ā yasmint sapta vāsavāḥ, mado na yaḥ somyaḥ* (MS. IV. 12. 2: 181. 15—182. 2).

Die Begründung dieser Iṣṭi in den Brāhmaṇas ist unbedeutend und lehrt nichts Neues.

K. X. 8 (p. 133. 19—134. 1), M. II. 2. 8 (p. 22. 6—7), T. II. 2. 7. 2; Mān. śrs. V. 1. 10. 26, 28, Baudh. XIII. 11.

123.

Wer Vieh wünscht, soll dem Indra indriyāvant einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen.

Yājyānuvākyās sind für Taittirīyakas und Mānavas: *indriyāṇi śatakrato, anu te dāyi maha indriyāya* (TS. I. 6. 12. c, d; MS. IV. 12. 2: 182. 3—6).

Das Vieh ist Mut ²⁵⁰); Indra, den Besitzer des Muts, stimmt er durch seine Opfergabe günstig; der wird ihm Mut d. h. Vieh geben, sodass er reich an Vieh sein wird.

K. X. 8 (p. 134. 1—3), M. II. 2. 8 (p. 22. 7—9), T. II. 2. 7. 1—2; Mān. śrs. V. 1. 10. 27—28, Baudh. XIII. 11.

²⁴⁹) „Um der Erschöpfung vorzubeugen“ (*ayātayāmatraya*). So lange man nicht genau weiss, was die genaue Bedeutung von *uttānam kapālām* ist (vgl. Anm. 247), wird es schwierig sein diesen Ausdruck in diesem Zusammenhang zu begreifen.

²⁵⁰) Weil das Vieh durch Milch und Butter den Mut stärkt! so Sāyaṇa.

124.

Wer Speise wünscht soll dem Indra arkavant einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyās für die Taittirīyakas sind: *indram id gāthino bṛhat, gāyanti tvā gāyatriṇaḥ* (TS. I. 6. 12. g, h).

Das Loblied (*arka*) ist die Speise der Götter²⁵¹); wenn er Indra arkavant gnädig stimmt, so wird dieser ihm Speise schenken.

K X. 8 (p. 134. 3—5), T. II. 2. 7. 2—3; Bandh. XIII. 11.

125.

Einen für Indra bestimmten Caru bringt dar, wer Vieh zu bekommen wünscht.

Yājñānuvākyās sind: *indram vo viśvatas pari, indram naro nema-dhitā havante* (TS. I. 6. 12. a, b).

Indra-artig ist das Vieh; wenn er also den Indra günstig stimmt, so wird dieser, unter dessen Aufsicht das Vieh steht, ihm Vieh geben. Ein Caru ist es: aus dem eignen Schoosse (Quelle von Ursprung) erzeugt er ihm das Vieh²⁵²).

T. II. 2. 7. 1; Bandh. XIII. 1.

126.

Zugunsten eines vertriebenen (Fürsten), der in sein Reich zurückzukehren wünscht, soll er dem Indra arkavant (Indra arkavant āsvamedhavant, M) einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen. Der Opferlohn ist eine unfruchtbare Kuh.

Yājñānuvākyās sind: *anavas te ratham āśvāya takṣantu, vṛṣṇe yat te vṛṣṇo arkam arcān* (MS. IV. 12. 2: 182. 7—10).

In die Fremde (*antam*)²⁵³) geht der, welcher vertrieben ist. Das Licht (*arka*) ist das Äusserste (Höchstgelegene, *anta*): durch Arka (der ja *anta* ist) (d. h. durch die Iṣṭi an Indra arkavant) macht er, dass es ihm (dem Vertriebenen) in der Fremde (*anta*) wohl ergeht²⁵⁴). — Eine unfruchtbare Kuh (*vaśā*) wird gegeben, in der Erwartung,

²⁵¹) So auch Śat. Br. XII. 8. 1. 2.

²⁵²) Da der Caru in Milch, die ja vom Vieh kommt, zu bereiten ist? Anders, aber wenig einleuchtend Sāyaṇa zu TS. I. 6. 12 (B. Ind. vol. I S. 942).

²⁵³) Für diese von mir postulierte Bedeutung von *anta*, vgl. *antacatra*, und *antaḥ* (Baudh. śrs. II. 3: p. 36. 8).

²⁵⁴) *antenaivasmā ante kalpayati*, die MS.; *anta evasmā antaḥ kalpayati*, K.

dass sie (die *vaśā*) ihn (den vertriebenen Fürsten) nicht in die Gewalt (*vaśam*) (nl. des feindlichen Fürsten) liefern möge ²⁵⁵) (er also ganz frei in seinem Reiche werden möge).

K. X. 8 (p. 134. 5—8), M. II. 2, 9 (p. 22. 10—12); Mān. śrs. V. 1. 10. 31—33.

127.

Wer wünscht, dass es ihm in der Fremde wohl ergehen möge, der soll dem Indra arkavant *aśvamedhavant* einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen. Opferlohn wie für n° 126.

Die Yājyānuvākyās wie für n° 126.

Die Fremde ist die äusserste Grenze (*anta*) des Gedeihens (d. h. in der Fremde kann man nicht gedeihen). Das Licht (*arka*) ist das Äusserste (*anta*), ebenso der *Aśvamedha* (die Sonne) ²⁵⁶). Durch das Äusserste (d. h. durch *Arka* und *Aśvamedha* und Indra, der mit diesen beiden verbunden angerufen wird) macht er, dass es ihm in der Fremde (*anta*) wohl ergeht.

M. II. 2. 9 (p. 22. 12—15); Mān. śrs. V. 1. 10. 34.

128.

Wer das Glück zu behalten wünscht, das er erreicht hat (ein *gataśrīḥ*), soll dem Indra arkavant *aśvamedhavant* einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen.

Die Yājyānuvākyās wie für n° 126.

Wer das Ende (*anta*, die äusserste Grenze) der Wohlfahrt erreicht hat, dem kann es nur schlechter gehen. Das Äusserste nun ist *Arka* (das Licht), ebenso *Aśvamedha* (Sonne). Durch diese *Iṣṭi* erreicht er das Äusserste: es wird ihm nicht schlechter gehen.

M. II. 2. 9 (p. 22. 15—18); Mān. śrs. V. 1. 10. 35—36.

129.

Dem Indra arkavant *aśvamedhavant* soll derjenige einen

²⁵⁵) Die Dakṣiṇā-Gabe der unfruchtbaren Kuh beruht also auf blosser Wortassonanz: *vaśā, vaśam*.

²⁵⁶) Vgl. TS. V. 7. 5. 3: *arka eva eṣa gataśrīḥ, aśvā arhito 'śvamedhah* und Śat. Br. X. 6. 5. 8. IX. 4. 2. 18. Das Kāṭhaka hingegen stellt dem *arka* die Erde, dem *aśvamedha* die Sonne (? oder den Himmel, *asam*) gleich. vgl. Kāṭh. I. 8. 135. 7 (*yo 'yānī vā arko 'sā aśvamedha* zu lesen ist, vgl. 134. 12); zu vergl. ist auch TBr. III. 9. 21. 3: *agnir vā aśvamedhasya yonir agatunam sūryo 'gnir yonir āyatunam; yad aśvamedhe 'gnau citi uttaravedim emohi, tva arkāśvamedhau*.

elfschüsseligen Opferkuchen darbringen, bei welchem sich kein Hauptopfer (wie Rājasūya, Aśvamedha u. s. w.) einstellt: wer wünscht: „ich möchte (als Opferpriester) ein Opfer darbringen, womit reichlicher Opferlohn verbunden ist“²⁵⁷).

Die Yājñānuvākyās sind für Taittirīyākas und Mānavas dieselben: die für n° 126 geltenden (TS. I. 6. 12. s, t).

Die Begründung lautet im Kāthaka: Arka ist die Erde²⁵⁸; Aśvamedha der Himmel; Indra-artig ist das Opfer. Wenn bei jemandem, der Opfer verlangt, sich kein Opfer einstellt, so kommt das Opfer bei ihm an die äusserste Grenze (*anta*). Die Arka- (und Aśvamedha-) Gestalten nun sind des Indra äusserste (höchste); durch die beiden höchsten Gestalten des Indra bekommt er das Opfer, sodass es sich bei ihm einstellt. Einfacher die Maitrāyaṇī-Sapthitā, nach welcher Arka und Aśvamedha die beiden Opferkörper des Indra sind; diese erreicht er (durch seine Iṣṭi) und durch diese beiden erreicht er ein Opfer.

K. X. 9 (p. 135. 6—10), M. II. 2. 9 (p. 22. 18—20), T. II. 2. 7. 5; Mān. śrs. V. 1. 10. 37, Baudh. XIII. 12.

130.

Wer Gedeihen wünscht, bringt dem Indra gharṃavant, dem Indra indriyāvant, dem Indra arkavant je einen elfschüsseligen Opferkuchen dar.

Yājñānuvākyās sind nach den Taittirīyākas die schon oben unter n° 122, 123 und 124 mitgeteilten.

Dem Indra gharṃavant bringt er die Opfergabe dar, weil der Gharṃa (die Glut) die Sonne ist; dieser ist Indra, dieser ist das Haupt der Geschöpfe; er besorgt sich dadurch ein Haupt; dem Indra indriyāvant deshalb, weil er sich dadurch Māt (indriya) in die Seele bringt; dem Indra arkavant, weil Arka die Erde ist, und er durch diese Iṣṭi auf ihr festen Halt bekommt²⁵⁹).

K. X. 8 (134. 8—13), T. II. 2. 7. 3; Baudh. XIII. 11.

131.

Wer Gedeihen wünscht, soll 1. dem Indra gharṃavant

²⁵⁷) Die Stelle (V. 1. 10. 37) des Mān. śrs. ist wahrscheinlich so herzustellen: *yaḥ kāmāyeta bahudakṣiṇena yajñena yajeyeti; tasyāḥ* u. s. w.

²⁵⁸) Vgl. Anm. 256.

²⁵⁹) Die Schlussworte des Kāthaka (134. 13): *carur mudhye syāt ajāmudrāya*, sind mir unbegreiflich. Hat man vielleicht 131. 9 statt *indrāyendriyavata ekādāśakapālam* zu lesen: *indrāyendriyavate carum*?

sūryavant, 2. dem Indra manyuvant manasvant, 3. dem Indra indriyavant und 4. dem Indra arkavant aśvamedhavant je einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen.

Yājñanuvākyās sind für 1: dieselben wie für n° 122; für 2: *ā te mahah, yo jāta eva prathamō manasvān* (MS. IV. 12. 3: 186. 2—5); für 3: dieselben wie für n° 123 und für 4: dieselben wie für n° 126.

Dem Indra gehören Glut (*gharma*) und Sonne (*sūrya*), ihm gehören Grimm (*manyu*) und Verstand (*manas*), ihm gehören Indra²⁶⁰) und Mut (*indriya*); ihm gehören Licht (*arka*) und Sonne (*aśvamedha*); in den Besitz von all' diesem gelangte Indra, in den Besitz von all' diesem wird derjenige gelangen, der diese Iṣṭi darbringt.

M. II. 2. 9 (p. 22. 20—23. 6); Mān. śrs. V. 1. 10. 38—39²⁶¹).

132.

Für einen Kranken (M,K), für einen der von einem bösen Geschick betroffen ist (T) soll er (der Adhvaryu c. suis) einen elfschüsseligen Opferkuchen dem Indra amhomuc (aus der Bedrängnis erlösend) darbringen.

Yājñanuvākyās für Taittirīyakas und Manavas dieselben: *amhomuce prabhareṃ mānīṣām, viveṣa yaṃ mā dhiṣaṇā jāyāna* (TS. I. 6. 12. i, k; MS. IV. 12. 3: 182. 13—16).

Von Bedrängnis (*amhas*) ergriffen ist der Kranke; die von der Bedrängnis lösende Gestalt ist Indra's heilende Manifestation. Wenn er ihn (den aus der Not rettenden Indra) gnädig stimmt, so wird er ihn aus der Bedrängnis (von der Krankheit) befreien.

K. X. 9 (p. 135. 1—3), M. II. 2. 10 (p. 23. 7—9), T. II. 2. 7. 3—4; Mān. śrs. V. 1. 10. 40—43, Bandh. XIII. 12.

133.

Dieselbe Iṣṭi soll einer darbringen, wenn entweder er selbst oder sein Haus (seine Familie) in Drangsal geraten ist.

Dieselben Yājñanuvākyās wie für n° 133 (Kāth. VIII. 16: 100. 21—101. 2).

Von Bedrängnis (*amhas*) ist derjenige betroffen, der entweder selber oder dessen Familie in Drangsal gerät. Indra ist der Erlöser

²⁶⁰) Das sinnesleere *indras ca* ist entweder zu tilgen und *indriyam* statt *indriyam ca* zu lesen, oder es ist beizubehalten und zu erklären aus dem Trachten nach Parallelismus, da im Vorhergehenden jedesmal ein Paar genannt ist.

²⁶¹) Ohne Zweifel ist statt *mahascataḥ* zu l. *manascataḥ*.

aus der Bedrängnis, an diesen wendet er sich mit seiner Opfergabe, der befreit ihn aus der Bedrängnis.

K. X. 9 (p. 135. 3—6).

134.

Dem Indra trātṛ (Befreier) bringt einen elfschüsseligen Opferkuchen dar, wer gefesselt oder eingeschlossen ist (T), wer sich vor Bedrückung, Tod oder Vertreibung fürchtet (M).

Yājñamvākyaś für Taittirīyakas und Mānavas dieselben: *trātūram indram aritāram indram, mā te asyām sahasāraṁ pariṣṭau* (TS. I. 6. 12. q, r; MS. IV. 12. 3: 182. 16—183. 3).

Da Indra der Befreier und der Abhalter ist, wird er, durch die Opfergabe gnädig gestimmt, den Opferherrs aus seinen Fesseln oder seiner Einschliessung befreien.

M. II. 2. 10 (p. 23. 9—11), T. II. 2. 7. 5; Mān. śrs. V. 1. 10. 40—43, Bandh. XIII. 12.

135.

Dem Indra anvr̥ju bringt einen elfschüsseligen Opferkuchen dar, wer die Obermacht über seine Stamm- (Dorf-) genossen zu erlangen wünscht (K,T); ein Familienhaupt (M)²⁶².

Yājñamvākyaś für die Taittirīyakas sind: *anv aha māsāḥ, anna te dāgi maha indriyāya* (TS. I. 7. 13. a, b); für die Mānavas: *ann trāhighe adha deva, ann dyāvāpṛthivī* (MS. IV. 12. 3: 183. 4—7).

Wer den Indra anvr̥ju (im richtigen Lauf sich bewegend) gnädig stimmt, dem wird dieser die Stammgenossen folgsam (*anvr̥ju, anuka*) machen, sodass er in den Besitz des Dorfes kommt.

K. X. 9 (p. 135. 10—12), M. II. 2. 10 (p. 23. 11—12), T. II. 2. 8. 1; Mān. śrs. V. 1. 10. 40—43, Bandh. XIII. 13.

136.

Dem Indra prababhra bringt einen elfschüsseligen Opferkuchen dar, wer Nebenbuhler hat (die er zu vernichten wünscht) (K), wer in der Schlacht seine Feinde zu erschlagen wünscht (M).

²⁶²) *jyesthabanuthah* kommt auch TS. III. 4. 8. 7 vor. Das Mān. śrs. umschreibt: *jyesthabah kulinah sampannuthah*.

Yājñānuvākyās sind: *abhi prabhara dhṛṣatā dhṛṣanmanah, asmā ud u prabharā tūtuṣānah* (MS. IV. 12. 3: 183. 8—11).

Indra prababhra (der Schleuderer)²⁶³ warf seinen Donnerkeil auf Vṛtra zu; er (der Schlenderer) wirft auf ihn (den Nebenbuhler, den Feind des Yajamāna, infolge dieser Isti) einen Donnerkeil ab, sodass er ihn vernichtet.

K. X. 9 (p. 135. 12—14), M. II. 2. 10 (p. 23. 12—14); Mān. śrs. V. 1. 10. 40—43.

137.

Dem Indra vaimṛdha (vimṛdha, K) bringt er einen elfschüsseligen (und dem Agni einen achtschüsseligen, K) Opferkuchen dar in der Schlacht (M,K), wenn die Feinde im Kriege auf ihn zustürzen oder Völkerschaften von allen Seiten auf ihn zudringen (I).

Yājñānuvākyās, für Taittirīyakas, Mānavas und Aitareyins dieselben, sind: *vi na indra mṛdho jahi, mṛgo na bhīmaḥ kucaro gīriṣṭhāḥ* (TS. I. 6. 12. m, o; MS. IV. 12. 3: 183. 12—16; RS. X. 152. 4, X. 180. 2).

Als Indra den Vṛtra getötet hatte, verfolgten ihn die Feinde (*mṛdhaḥ*). Da sah er jenes von Feinden befreiende (*vaimṛdha*) Haviṣ. Dadurch schlug er die Feinde von sich ab. Wer eine Schlacht zu gewinnen wünscht, will seine Feinde töten. Die von Feinden befreiende Manifestation des Indra stimmt er durch jene Isti günstig, dadurch schlägt er die Feinde von sich zurück, tötet seinen Feind, gewinnt die Schlacht.

K. X. 9 (p. 135. 14—18), M. II. 2. 10 (p. 23. 14—15), T. II. 2. 7. 4—5; Mān. śrs. V. 1. 10. 40—43, Bandh. XIII. 12, Āśv. śrs. II. 10. 13—14.

138.

Einen achtschüsseligen Opferkuchen soll dem Agni und einen elfschüsseligen dem Indra vimṛdha derjenige darbringen, dem von allen Seiten Gefahr droht.

Yājñānuvākyās sind: *indra kṣatram abhi cāmam ojah, mṛgo na bhīmaḥ kucaro gīriṣṭhāḥ* (Kāth. VIII. 16: 101. 18—21).

²⁶³) Nach meiner Ansicht ist *prababhra*, nicht *pracabhra* die richtige Lesart. Ich halte das Wort für gebildet in Anklang an dem *prabhara* der Yājñānuvākyās, vgl. Indra *amṛgu* (n° 135), Agni *pravant* (n° 94), Indra *vaimṛdha* (n° 137).

Als Indra den Vṛtra getötet hatte, machten von allen Seiten die Feinde (*mṛdhaḥ*) ihn erzittern. Da sah er jene „feindlose“ (*vaimṛdha*) Iṣṭi; durch diese schlug er die Feinde von sich ab. Wenn er die „feindlose“ Manifestation des Indra durch diese Iṣṭi gnädig gestimmt hat, so schlägt er dadurch seine Feinde von sich ab.

K. X. 9 (p. 135. 18—136. 2).

139.

Dem Indra abhimātihaṇ (die Anfeindung abschlagend) soll er im Kampfe einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen.

Yājñānukāyās sind: *ākare vasor jaritā . . . abhimātihaṇam stūhi, tvam sapatnān pṛtanāsu jiṣṇur . . . abhimātir apaghnan* (MS. IV. 12. 3: 184. 1—4).

Dieser (d. h. Indra) ist es, der die Anfeindung abschlägt; wer eine Schlacht gewinnt, der schlägt (da er den Indra abhimātihaṇ günstig gestimmt hat) die Anfeindung von sich ab.

M. II. 2. 10 (p. 23. 15—17); Mān. śrs. V. 1. 10. 40—43.

140.

Wer den Sieg davonzutragen wünscht und wünscht, dass er sich nicht vor Gefahr zu fürchten branche, soll dem Indra abhimātiṣāḥ einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen.

Yājñānukāyās: *puruṣtutasya nāmabhiḥ, nāmāni te śatokrato . . . indrābhimātiṣāhye* (MS. IV. 12. 3: 184. 5—8).

Indra wollte gegen Vṛtra den Donnerkeil emporheben. Diesen (Keil) bewilligten ihm die Dānavas nicht. Da bewilligten sie ihn (nl. den Keil dem Indra) infolge dieser Darbietung. Indra besiegte nun die Gegner (*abhimāti*) und besiegte den Vṛtra.

M. II. 2. 10 (p. 23. 17—24. 2); Mān. śrs. V. 1. 10. 40—43.

141.

Wer zahlreiche Nebenbuhler hat (denen er zuvor-kommen will), soll drei elfschüsselige Opferkuchen darbringen: 1. dem Indra anbhomuc; 2. dem Indra vaimṛdha (*vimṛdha*), 3. dem Indra indriyāvant²⁶⁴).

Yājñānukāyās sind zu 1: die für n° 132, zu 2 die für n° 137, zu 3 die für n° 123 geltenden (TS. II. 5. 12. ee—kk).

***) Diese Iṣṭi heisst die *ṛpitṣṭi* (TS. II. 4. 2. 4).

Götter und Asuras lagen mit einander im Kampfe. Die Asuras waren stärker und mutiger, die Götter dagegen schwächer und etwas weniger mutig. Da sprachen die Götter (zu einander): „Höret andächtig: wer von uns der stärkste ist, den lasst uns alle von hinten anfassen“. Sie sagten zu Indra: „Du bist fürwahr der stärkste von uns. Dich wollen wir von hinten anfassen“. Indra sagte: „Drei Kraft bringende Manifestationen von mir gibt es; diese stimmt gnädig, dann werden wir die Asuras besiegen“. „Nenne sie uns“, sagten die Götter. Indra antwortete: „Es sind: die aus der Bedrängnis erlösende (*aṇhomne*), die von Feinden befreiende (*vimṛdha*), die Mut verleihende (*indriyāvant*)“. Als darauf die Götter die oben erwähnte Iṣṭi dargebracht hatten, wurden sie durch die erste aus der Bedrängnis, in welcher sie sich befanden, erlöst, durch die zweite schlugen sie ihre Gegner zurück, durch die dritte bekamen sie Mt. Da diese Iṣṭi dreiunddreissig Kapālas umfasste, reihte Indra sich alle die dreiunddreissig Götter an, sodass nun die Götter den endgültigen Sieg über die Asuras davontrugen. — Der Mensch nun, der einen ihm überlegenen Nebenbuhler hat, ist durch Bedrängnis ergriffen: durch die Opfergabe an Indra *aṇhomne* wird er von der Bedrängnis befreit; vom Gegner (*mṛdhā*) bedrückt ist derjenige, unter dessen Gleichen einer ihm überlegen ist; durch die Opfergabe an Indra *vaimṛdha* wird er seines Nebenbuhlers los, schlägt seine Gegner zurück; durch die Opfergabe an Indra *indriyāvant* wird er mit Mut erfüllt. Die dreiunddreissig Götter endlich reiht er sich an, sodass er siegt. Wer mit dieser Überzeugung jene Iṣṭi darbringt, besiegt seinen Nebenbuhler endgültig.

K. X. 10 (p. 137. 2—22), T. II. 4. 2; Baudh. XIII. 35, Hir. śrs. XXII. 12.

142.

Einen einschüsseligen Opferkuchen soll dem Indra darbringen, wer von seinem Reiche fern gehalten wird.

Yājñānṛvākyās sind: *arvāvato nā āgahi parāvataś ca vṛtrahan | imā juṣasva no girah; yad antarā parāvataṁ arvāvataṁ ca hūyase | indreha tatā āgahi* (MS. IV. 12. 3: 184. 9—12).

Die Strophen mit den Stichwörtern: „Komm her aus fernster Ferne“²⁶⁵) sollen deshalb verwendet werden, weil ja der von seinem

²⁶⁵) Da eine mit *ā prehi paramasyah parāvataḥ* anfangende Strophe (MS. II. p. 24. 3) nirgends in der Saṁhitā vorhanden ist, nehme ich an, dass der Verfasser der Saṁhitā die Absicht der (im Sūtra) als Yājñānṛvākyās geltenden Sprüche ihrem Inhalt nach umschreibt.

Reiche Ferngehaltene in die Ferne gegangen ist. Er erreicht ihn nun und macht, dass er aus der Ferne zurückkehrt.

M. II. 2. 11 (p. 24. 3—5); Mān. śrs. V. 1. 10. 44—48.

143.

Dieselbe Iṣṭi kann auf dreizehn Sehüsselehen dargebracht werden.

Yājñānuvākyaś sind dann: *endra sūnasiṃ rayiṃ, prasasāhiṣe puruhūta* (MS. IV. 12. 3: 184. 13—16).

Nach der Hauptspende kommt ein Zнопfer mit: *indram nara nemadhitā havante* (MS. I. c. 184. 17—185. 1).

Die Dreizehnzahl ist überschüssig (*atirikta*)²⁶⁶; überragt (hintergelassen, *atirikta*) ist der Verbannte; durch das Überschüssige (d. h. den eins zu viel enthaltenden Opferkuchen) erreicht er den Überschüssigen (den Hintergelassenen, den Vertriebenen) und erwirkt seine Zurückrufung.

M. II. 2. 11 (p. 24. 5—7); Mān. śrs. V. 1. 10. 44—49.

144.

Derjenige, dessen Nebenbuhler ein Soma-Opfer verrichtet, soll die folgende Iṣṭi darbringen: 1. einen elfschüsseligen Opferkuchen dem Indra vajrin, 2. einen elfschüsseligen Opferkuchen dem Indra vṛtrahan, 3. einen elfschüsseligen Opferkuchen dem Indra vṛtratur.

Yājñānuvākyaś sind für 1: *hrdam na hi tvā, abhi svavṛṣṭiṃ made*; für 2: *taṃ indram vājayāmasi, yuje ratham*; für 3: *vṛtaram magharānam, ahaṃ vṛtram vṛtataram* (MS. IV. 12. 3: 185. 2—10).

Wer ein Soma-Opfer darbringt, erhebt einen Keil (*vajra*) gegen seinen Nebenbuhler; durch die Iṣṭi an Indra vajrin (mit dem Donnerkeile bewaffnet) wirft er vermittelt eines Donnerkeiles den Keil seines Feindes nieder; durch die Iṣṭi an Indra vṛtrahan (Vṛtratöter) tötet er seinen Nebenbuhler, der ja ein Vṛtra (ein Feind) ist; durch die Iṣṭi an Indra vṛtratur (Vṛtra besiegend) besiegt (*tarati*) er seinen Vṛtra (seinen Feind).

M. II. 2. 11 (p. 24. 7—11); Mān. śrs. V. 1. 10. 44—49.

²⁶⁶) Wahrscheinlich hat man an die Monatszahl des Jahres zu denken, dessen dreizehnter (eventueller) Monat *atirikta* ist.

145.

Wer mit jemandem einen Streit führt (einen Prozess hat) über ein Feld oder über Vieh, soll dem Indra *kṣetram-jaya* (das Feld gewinnend) einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen.

Yājñānuvākyās sind: *abhitistha pr̥tanyato . . . kṣetrāṇi samjaya, āśīr nā ūrjam . . . samjayan kṣetrāṇi . . .* (MS. IV. 12. 3: 185. 11—14).

Da Indra der Feldgewinner der Götter ist, wird dieser infolge der erwähnten Iṣṭi gnädig gestimmt; er gewinnt das Feld oder das Vieh für ihn.

M. II. 2. 11 (p. 24. 11—13); Mān. śrs. V. 1. 10. 44—49.

146.

Wenn mehrere Könige da sind, von denen einer nach der Obermacht trachtet, so soll er dem Indra *adhirāja* einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen (vgl. n° 121).

Yājñānuvākyās sind: *tvam indrāsy adhirājah, indro jayati na parājayate* (MS. IV. 12. 3: 185. 15—186. 1).

Indra ist der Oberherrscher (*adhirāja*) der Götter. Der wird, durch diese Iṣṭi gnädig gestimmt, ihn zum Oberherrscher machen.

M. II. 2. 11 (p. 24. 13—15); Mān. śrs. V. 1. 10. 44—49.

147.

Wenn ein Krieg ausgebrochen ist, soll, wer den Sieg davonzutragen wünscht, einen elfschüsseligen Opferkuchen dem Indra *manyumant manasvant* darbringen.

Yājñānuvākyās, für Taittirīyakas und Mānavas gleichlautend, sind: *yo jāta eva prathamō manasvān, ā te maha indroty ugra* (TS. I. 7. 13. e, f; MS. IV. 12. 3: 186. 2—5.)

Durch Mut, Zorn (*manya*) und Verstand (*manas*) siegt man; wenn man durch diese Iṣṭi den zornvollen, mutvollen Indra sich geneigt gemacht hat, verleiht dieser Zorn und Mut, sodass er den Kampf gewinnt.

K. X. 8 (p. 134. 15—17), M. II. 2. 12 (p. 24. 16—18), T. II. 2. 8. 2—3; Mān. śrs. V. 1. 10. 50, 53, Baudh. XIII. 13.

148.

Um im Kriege zu siegen, bringt er einen Caru dem Manyu (Zorn, M) oder dem Indra *manyumant* einen elfschüsseligen Opferkuchen (K) dar.

Yājñānuvākyaś sind: *manyur indro manyur evāsa devaḥ, traṃ hi manyo abhibhūtyojāḥ* (MS. IV. 12. 3: 186. 6—9).

Durch Zorn werden tapfere Taten zu Stande gebracht; er (der Zorn) verleiht ihm die Fähigkeit tapfere Taten zu verrichten, sodass er siegt. Wen man lebendig fängt, den soll man in Stücke hauen. Dadurch bewährt er den Zorn (den Mut).

K. X. 8 (p. 134. 13—15), M. II. 2. 12 (p. 24. 18—20); Mān. śrs. V. 1. 10. 50—51.

149.

Einen für Indra manasvant (M), Indra manasvant tviṣīmant (K), Indra manyumant manasvant (T) bestimmten elfschüsseligen Opferkuchen soll darbringen wer kleinnützig²⁶⁷⁾ ist oder wer durch eigne Schuld schlecht dran ist²⁶⁸⁾ (d. h. durch den Verlust seiner Habe oder durch Krankheit alle Energie verloren hat) (T); wer wünscht mutig und energisch zu sein (K), wer wünscht glücklich und unantastbar zu sein (M). Das Wort „Mut“ (*manas*) soll er dann aber ein ganzes Jahr zuvor nicht in den Mund nehmen.

Die Yājñānuvākyaś sind dieselben wie für n° 147.

Wenn jemand kleinnützig ist, so sind jene Eigenschaften (der Mut, der Zorn, *manas*, *manyu*) von ihm gewichen. Hat er nun Indra manasvant manyumant sich günstig gestimmt, so wird dieser ihm Mut Zorn Energie zuteilen. Das Wort „Mut“ (*manas*) soll er ein Jahr lang deshalb nicht aussprechen, weil durch das Jahr (durch die Zeit) das Unerreichte erreicht wird; durch das Jahr (die Zeit) ihm (den Mut) erreichend, besorgt er (der Priester durch die Iṣṭi) ihm den Mut.²⁶⁹⁾

K. X. 8 (p. 134. 17—20), M. II. 2. 12 (p. 24. 20—25. 2), T. II. 2. 8. 3; Mān. śrs. V. 1. 10. 50, 52, 53, Bandh. XIII. 13.

150.

Dem Indra dātr (Geber) oder Punardātr (Zurückgeber) bringt ein Aitareyin einen elfschüsseligen Opferkuchen dar mit den Yājñā-

²⁶⁷⁾ *hutamanaḥ*, dazu Baudh. XXVI. 5: *sati bale hutamanāḥ*, Komm.: *nerutsahāḥ*.

²⁶⁸⁾ *śrajanipāpaḥ*, dazu Baudh. I. c.: *sādhurape kule śrajanipapah*, Komm.: *śobhanakule śrajan akāryakārī*. Prayoga Āp.: *roṇadāridratādhanahānyādina* (sic).

²⁶⁹⁾ *śaptsareṇamrasmā apten śrajan tviṣṇi dadhāti* (M.S.), *asmā* gehört natürlich nur zu *dadhāti*, das Objekt zu *aptrā* und zu *dadhāti* ist *śriyam tviṣṇi*.

nuvākyās *yāni no dhanāni, punar na indro maghavā dadātu dhanāni* (vgl. TBr. II. 5. 3. 1).

Āśv. śrs. II. 10. 15—16.

151.

Dem Indra dātṛ soll einen elfschüsseligen Opferkuchen darbringen wer wünscht, dass die Lente (seine Untertanen) ihm gegenüber freigebig sein werden.

Yājñānuvākyās sind: *mā no mardhīr ā bharā daddhi, ā tū bhara mākir etat pariṣṭhāt* (TS. I. 7. 13. g, h).

T. II. 2. 8. 3—4; Baudh. XIII. 14.

152.

Dem Indra pradātṛ (Hingeber) bringt derjenige einen elfschüsseligen Opferkuchen dar, dem ein Gegenstand, obschon gegeben (versprochen), nicht hingegeben wird.

Yājñānuvākyās sind: *pradātāram havāmahe, pradātū vajrī vṛṣabhas turāṣāt* (TS. I. 7. 13. i, k).

T. II. 2. 8. 4; Baudh. XIII. 14.

153.

Dem Indra sutrāman (Erlöser) bringt ein verjagter Fürst oder einer, den man verjagen will, einen elfschüsseligen Opferkuchen dar.

Yājñānuvākyās sind: *indrah sutrāmā svavām avobhiḥ, tasya vayam sumatau yajñīyasya* (TS. I. 7. 13. l, m).

Indra ist der Erlöser und der Abhalter (Vertreiber); wenn er ihn durch diese Iṣṭi gnädig stimmt, erlöst er ihn.

K. X. 9 (p. 134. 21—22), T. II. 2. 8. 4—5; Baudh. XIII. 14.

154.

Einer der, obsehon dazu qualifiziert Macht (*śrī*) zu besitzen, dennoeh seinen Stammgenossen gleichsteht (T), ein Kṣatriya, der Macht (*bhūti*) wünscht (K), soll dem Indra einen elfschüsseligen Opferkuchen (T), einen Caru (K) darbringen.

Puro'nnvākyā zu dieser Iṣṭi ist die Revatī-Strophe: *revatīr nah sadhamūdah* (TS. I. 7. 13. n), Yājñā ist die Śakvarī-Strophe: *pro ṣv asmai puroratham* (TS. I. c. o).

Indra stand einst den andern Göttern gleich, er erreichte nicht den Vorrang unter ihnen. Da nahm er seine Zuflucht zu Prajāpati; dieser brachte ihm zu Gunsten diesen dem Indra geweihten Opferkuchen dar: dadurch gab er ihm Mnt. Die beiden Śakvarī-Strophen (TS. I. 7. 13. 0) verwendete er dabei als Yājyānuvākya. Die Śakvarī-Strophe ist nämlich ein Donnerkeil (*vajra*) und dieser Donnerkeil feuerte den Indra zur Macht an, sodass er die Oberherrschaft zu erringen wusste. Als er zur Macht gelangt war, fürchtete er jedoch, der Donnerkeil (die Śakvarī-Strophe) könnte ihn verletzen²⁷⁰); da nahm er wieder seine Zuflucht zu Prajāpati und dieser bildete aus der Śakvarī-Strophe²⁷¹) die Revatī-Strophe um ihn zu beruhigen und vor Verletzung zu schützen. — Nach dem Kāthaka hängte Prajāpati dem Indra die Mahānāmnī-Strophen²⁷²) als Donnerkeil um. Dadurch siegte er und kam zur Oberherrschaft. Da Indra aber fürchtete, der Keil (die Mahānāmnī-) würde, wenn nicht beruhigt (seines schädlichen Einflusses beraubt, eig. „gclöscht“), ihm den Hals schmerzen machen (eig. „verbrennen“), so bildete er (wohl Prajāpati) die Revatī-Strophen daraus, damit Beruhigung (Löschung) da sei.

K. X. 10 (p. 136. 3—S), T. II. 2. 8. 5—6; Baudh. XIII. 14.

155.

Über wessen Sāmnāyā²⁷³) der Mond aufgeht, der soll den für den Opferkuchen bestimmten Reis dreifach zerteilen: 1. von den Körnern mittlerer Grösse soll er einen für Agni dātṛ (Geber) bestimmten achtschüsseligen Opferkuchen darbringen; 2. die dicksten Körner soll er zu einem in saurer Milch zu bereitenden Carn an Indra pradātṛ verwerten, und 3. die kleinsten zu einem in gekochter (Milch) zu bereitenden Carn für Viṣṇu śipiviṣṭa.

Yājyānuvākya sind für 1: *agne dāh, dā no agne* (MS. IV. 12. 3: 180. 5—10); für 2: *dirghas te astu, bhadra te hastā* (l. c. 11—14); für 3: *kim it te viṣṇo, pra tat te adya* (l. c. 10)²⁷⁴).

²⁷⁰) *dhakṣyati*, eig. verbrennen, aber zugleich mit der Nebenbedeutung: quälen verletzen, vgl. *urit* im Lateinischen. Daher später der Ausdruck *sātyai*: „zur Löschung“.

²⁷¹). Das kann doch nur die Bedeutung von *śakvarāṇā adhi* sein; Sāyana fasst *adhi* als gleichbedeutend mit *adhakatvena* auf. Wie hat man die Aussage zu verstehen, dass die Revatī aus der Śakvarī gebildet wurde?

²⁷²) *pro sr asmai puroratham* ist nach einigen (vgl. EGGEING, S. B. E. XII, S. XX) die Yoni der Mahānāmnī-Sāmāns. Übrigens ist die Revatī-Strophe an die Āpaḥ, das Wasser, gerichtet, daher ihre „löschende“ Wirkung.

²⁷³) NVO. 1.

²⁷⁴). In der Samhitā werden zuerst die Y. A. für Viṣṇu, dann die für Indra gegeben, vgl. aber das Sūtra: *kim it te viṣṇa ity uttarayaś catasra, uttare pūrrayajh*. — Die Begründung dieser und der folgenden Iṣṭi ist mir nicht recht deutlich. Ich habe sie fortgelassen.

M. II. 2. 13 (p. 25. 3—8), T. II. 5. 5. 1—2; Mān. śrs. V. 1. 10. 55—60.

156.

Wer Vieh wünscht, soll, nachdem er das Neumondsopfer dargebracht hat, die Kälber (zur Gewinnung der Milch) wegtreiben und dann den Reis dreifach teilen: 1. von den kleinsten Körnern bereitet er einen achtschüsseligen Opferkuchen für Agni sanimant, 2. von den mittleren einen Caru in gekochter (Milch) für Viṣṇu śipiviṣṭa, 3. von den dicksten einen Caru in saurer Milch für Indra pradātr.

Yājñānvākyaś sind für 1: *idāṃ agne purudamsaṃ sanim, team no agne sanaye dhanūnām* (MS. IV. 12. 3: 186. 10), für 2 und 3 dieselben wie unter n° 155 erwähnt.

M. II. 2. 13 (p. 25. 8—14); Mān. śrs. V. 1. 10. 61—62.

157.

Wer keine Zunahme, aber auch keine Abnahme seiner Wohlhabendheit wünscht, ein Gataśrīh, soll 1. dem Agni einen achtschüsseligen Opferkuchen darbringen, dann 2. in östlicher Richtung gehen und einen dreischüsseligen dem Viṣṇu darbringen und endlich 3. in östlicher Richtung weitergehen auf einen Berg oder nach einem Strom und hier dem Prajāpati einen in Schmalz bereiteten Caru darbringen. Der Opferlohn dieser drei ein Ganzes bildenden Iṣṭis ist resp. eine milchende Kuh, eine Stute, die ein saugendes Fohlen, und ein Weib (d. h. wohl: eine Sklavin), das ein Kind an der Brust hat.

Yājñānvākyaś für 1: *agnir murdhā, bhucco gajnasya* (MS. IV. 10. 1: 141. 1); für 2: *idam viṣṇuḥ, pra tad viṣṇuḥ* (MS. IV. 11. 4: 172. 9); für 3: wahrscheinlich dieselben wie für n° 100.

Durch die Iṣṭi an Agni schreitet er über die Erde, durch die an Viṣṇu durch den Luftraum, durch die an Prajāpati durch jene Welt. Dadurch dass er nach vorne (nach Osten) geht, schreitet er bloss hinzu²⁷⁵); dadurch dass er zu einem Berge oder zum Wasser geht, erreicht er die äusserste Grenze (wie für den Gataśrī, der die äusserste Grenze der Wohlhabendheit erreicht hat und nicht weiter zu gehen verlangt, natürlich ist). Drei säugende Geschöpfe weiblichen Geschlechts gibt er als Opferlohn. Drei sind ja die

²⁷⁵) abhi svid evākrant.

Welten, diese besorgt ihm das säugende weibliche Wesen: es erwirkt, dass ihm diese Welten dargereicht werden (wie die Kuh dem Kalb das Euter, die Mutter dem Kinde die Brust darreicht). Wer davon überzeugt ist, der milkt sich jene ihm dargereichten Welten aus.

M. II. 2. 13 (p. 25. 14—26. 1); Mān. śrs. V. 1. 10. 63—64.

158.

Wer den Soma vomiert, der soll einen von Hirse (*śyāmāka*) bereiteten Caru dem Soma und Indra darbringen.

Yājñavalkyās nach den Taittirīyakas sind: *ṛdūdareṇa saḥhyā saceya*, *āpāntamanyus tṛpalaprabharmā* (TS. II. 2. 12. n, o), ²⁷⁶⁾ nach den Mānavas: *tvā yujā tava tat soma*, *ṛdūdareṇa saḥhyā saceya* (MS. IV. 11. 2: 164. 7—10).

Indra hatte einmal uneingeladen den Soma des Tvaṣṭr (d. h. den Soma, der bei dem von Tvaṣṭr veranstalteten Opfer gekeltert war) getrunken. Der getrunkene Soma kam ihm in beiden Richtungen aus dem Körper (durch Erbrechen und Durchfall). Deshalb ist der Soma von keinem Ungeladenen zu trinken, denn durch den Soma-Trunk nimmt er ab (: der Soma scheidet sich von ihm aus). Was Indra erbrochen hatte, das verwandelte sich in Hirse. Der Hirsebrei (der Caru aus *Śyāmāka*) nun ist mit dem Soma-Trunk identisch. Er behält durch jenes Opfer also regelrecht den Soma-Trunk bei sich. — Dem Soma ist der Caru zu weihen, denn wer den Soma vomiert hat, von dem trennt sich (der) Soma. Der Brahmane nun ist Soma-haft durch seine Gottheit ²⁷⁷⁾. Auch dem Indra ist der Caru geweiht: dadurch vereinigt sich der Erbrecher wieder mit der geistigen Kraft (*indriya*), die er durch das Erbrechen eingebüsst hatte. — Derjenige, welcher den Soma vomiert, bei dem (in dessen Körper) hat sich der Soma-Trunk nicht erhalten können; er soll (wenn er die Körner für die Bereitung des Caru ausstreut) einige Körner zurückbehalten, die soll er sieden und auf den Caru hinzustreuen. Dadurch macht er, dass der Soma-Trunk sich in seinem Körper erhält.

K. XI. 1 (p. 143. 11—19), M. II. 2. 13 (p. 26. 1—8), T. II. 3. 2. 6—7; Mān. śrs. V. 1. 10. 65—67, Baudh. XIII. 25.

²⁷⁶⁾ Bei einem Durchfall infolge des Soma-Genusses verordnet Baudhāyana als Yājñavalkyās: *pra sarānaḥ. sabāthas te mādām ca* (TS. I. c. p. q).

²⁷⁷⁾ Vgl. Anm. 113.

159.

Wer sich vor Impotenz fürchtet, soll dem Soma vājin ²⁷⁸⁾ einen von Hirse (*śyāmāka*) bereiteten Caru darbringen.

Yājñānuvākyās sind: *āpyāyasva, sam te payāmsi* (TS. II. 3. 14. m, n).

Von ihm ist der Samen, die Zeugungskraft gewichen, daher fürchtet er sich vor Impotenz. Wenn er nun den Zeugungskraft (*vāja*) besitzenden Soma durch diese Iṣṭi günstig gestimmt hat, so gibt dieser ihm Samen, Zeugungskraft, sodass er nicht impotent wird.

T. II. 3. 3. 4; Baudh. XIII. 26.

160.

Wer von einer Krankheit heimgesucht wird (K,M), wen ein böses Geschick betroffen hat (T), soll einen elf- oder zwölfschüsseligen Opferkuchen und eine Āmikṣā darbringen. Diese beiden sind für Mitra-Varuṇa zu bestimmen, wenn der Yajamāna ein Brahmane, für Indra-Varuṇa, wenn er ein Kṣatriya, für Agni-Varuṇa, wenn er ein Vaiśya ist. ²⁷⁹⁾ Wenn beide zubereitet sind, wird die Āmikṣā auf den Opferkuchen gelegt ²⁸⁰⁾, sodass sie diesen ganz bedeckt; in dieser Lage werden beide zusammen auf die Vedi fertig gesetzt. Die Āmikṣā wird nun vom Adhvaryu vom Opferkuchen weggeschoben, zuerst der östliche Teil mit der Formel: „O Mitra und Varuṇa, erlöset durch eure heumende Manifestation diesen (Soundso, den Sohn des Soundso, den Sohn der Soundso) aus der Not.“ Darauf der südliche Teil mit der Formel: „O Mitra und Varuṇa, erlöset durch eure siegreiche Manifestation . . . aus der Not“; dann im Westen mit der Formel: „O Mitra und Varuṇa, erlöset durch eure beschützende Manifestation . . . aus der Not.“ Schliesslich im Norden mit der Formel: „O Mitra und Varuṇa, erlöset durch eure kraftreiche Manifestation aus der Not.“ Je nachdem der Kranke ein Kṣatriya oder Vaiśya ist, muss Mitra durch Indra oder Agni ersetzt werden. Varuṇa aber bleibt. Jetzt schiebt der Adhvaryu die entfernten Teile der Āmikṣā auf den

²⁷⁸⁾ Ausser „mutig, stark, Renner“, hat das Wort auch die Bedeutung „zeugungs-fähig“.

²⁷⁹⁾ Ausserdem wünschen die Mānavas und die Kāṭhas einen achtschüsseligen Opferkuchen für Agni, der nur „*ṛddhya*“ ist.

²⁸⁰⁾ Das Taittiriyaka scheint mit seinem: *payasyāyām puroḍāṣam avadadhāti* das Gegenteil zu behaupten; diese Worte sind aber wohl mit Bandh. und Mān. śrs. so zu begreifen: . . . *puroḍāṣam . . . āmikṣaya (sam) pracchādya*.

Opferkuchen zurück in derselben Reihenfolge, in welcher er sie weggeschoben hatte und mit denselben Formeln, wobei er aber das Wort „erlöset“ durch: „Ihr habt erlöst“ ersetzt. Von dem Opferkuchen und der ihn bedeckenden Āmikṣā werden darauf die zu opfernden Schmitte (*avudānas*) zugleich geschnitten und dem Mitra (resp. Indra, Agni) und Varuṇa dargebracht.

Yājñanuvākyās zu den Hauptspenden sind nach den Taittirīyakas: *indrāvaruṇayor aham, indrāvaruṇā yuvam adhvarāya naḥ* (TS. II. 5. 12. s, t); nach den Mānavas: *indrāvaruṇā yuvam adhvarāya naḥ, samrād anyah svarād anya ucyate cām* (MS. IV. 12. 4: 187. 1—4).

Unmittelbar nach dem Hauptopfer werden acht Butterspenden mit dem Sruva-Löffel (so die Taittirīyakas) oder acht einschüsselige Opferkuchen²⁸¹⁾ (so die Mānavas und Kāṭhas) mit den folgenden Yajus-Formeln dargebracht: „Euer beiden Senche, o Indra und Varuṇa, die in dem Feuer ist, die treibe ich durch dieses Opfer hinweg“; „euer beiden Senche, die in den Zweifüßlern ist, die treibe ich...“; „euer beiden Senche, die in den Vierfüßlern, den Tieren ist...“; „...die in dem Kuhstall...“; „... die in den Häusern...“; „...die im Wasser...“; „...die in den Kräutern...“; „...die in den Bäumen...“. Statt „Senche“ haben die Mānavas und Kāṭhas überall: „Schlinge.“ Zur Svīṣṭakṛt-Spende und zur Idā wird ebenfalls von beiden, dem zur Hauptspende bestimmten Opferkuchen und der Āmikṣā, abgeschnitten.

Zur Begründung dieser Iṣṭi sagen die Brāhmaṇas. Neben der Āmikṣā wird auch ein Opferkuchen dargebracht; dadurch erreicht er es, dass er (der Kranke oder der vom bösen Geschick Betroffene) mit Knochen versehen wird und festen Boden bekommt.²⁸²⁾ Da überdies eine Āmikṣā ohne Tier (-Opfer), wenn nicht gesühnt (*śānta* gemacht), zur „Verwischung“ leiten könnte, ist ein Tier (-Opfer) darzubringen. Die Reiskörner und die Gerstenkörner nun sind Tiere²⁸³⁾: durch den aus Reiskörnern bereiteten Opferkuchen bringt er ein Tier (-Opfer) dar, sodass die Sühnung gemacht ist und keine „Verwischung“ stattfindet. Eine Payasyā (= Āmikṣā) ist es: die Payasyā ist ja Milch (Saft, *payas*); Milch (Saft) ist der Mensch; der Saft ist es, der in einem Kranken krank ist; durch Saft (d. h. durch die Payasyā, die Āmikṣā) kauft er den Saft (d. h. den Kranken)

²⁸¹⁾ *tāṣṇāṭ upacāritāṇś caikakapālān* (so ist Mān. śrs. V. 2. 1. 1 zu lesen); über die Weise der Darbringung heisst es etwas weiter: *apastaranābhyaḥkrapātīḥ saṃpātām ekakapālān juhōti*, d. h. er bringt die Kuchen dar, indem er bei jedem unterbreitet und aufgiesst (NVO. 108, Note 1); *saṃpātām* = *saṃpātyasaṃpātya*. Dem *tāṣṇām upacāritān* des Mān. śrs. entspricht das Absol. *anupacāram* des Kāṭhaka (p. 162. 14).

²⁸²⁾ *agatānucantāṇa karoti* Tl. *pratīsthāpayati* K.M.

²⁸³⁾ Ist an das bekannte *paśavo vā idā* zu denken?

los. — Weshalb die Payasyā weggeschoben wird: wie man eine Körperstelle, in welche eine Pfeilspitze oder ein anderer fremder Körper eingedrungen ist, aufschlitzt und dann die Pfeilspitze mitten herausholt, so holt er die Krankheit mitten aus ihm (dem Kranken) heraus. — Weshalb die Payasyā wieder zurückgeschoben wird: es ist damit, wie wenn man, nachdem man die Pfeilspitze herausgeholt hat, die Wunde verhindert. — Die nach den Kathas und Mānavas beim Nachopfer darzubringenden Opferkuchen sollen über einem Schlüsselchen (Kapāla) gebacken sein: einen Menschen vermag er nämlich nicht durch mehrere Kapālas (Schüssel, auch Schädel) zu erreichen (da ja der Mensch nur ein Schädeldach hat); mit einem Male erreicht er ihn (durch jenen einschüsseligen Kuchen). — Acht sind diese Kuchen an der Zahl: acht sind nämlich des Menschen Hufe²⁸⁴⁾; in Achteln (eigentl. Hufenweise) erreicht er ihn. — Diese acht Kuchen sollen ohne rituelle Vorbereitung²⁸⁵⁾ dargebracht werden: dadurch erlöst er ihn von jedem Stricke des Varuṇa, sobald einer sich einfindet. Auch ist eine nicht im Feuer geopferete Spende als missglückt zu betrachten; deshalb sollen alle im Feuer dargebracht werden. — Was endlich die Gottheit angeht, den Varuṇa, dem besonders die Ānikṣā und der Opferkuchen darzubringen sind: der Kranke ist ja von Varuṇa ergriffen; von dem Stricke des Varuṇa befreit er ihn durch jene Opfergabe.

K. XII. 1 (p. 162. 1—17), XI. 11, M. II. 3. 1 (p. 26. 10—27. 5; 27. 13—28. 7), T. II. 3. 13; Mān. śrs. V. 2. 1. 1—6, Bandh. XIII. 33—34, Āp. śrs. XIX. 25. 1—8, Hir. śrs. XXII. 12.

161.

Dieselbe Iṣṭi soll darbringen, wer Macht (*bhūti*) wünscht.

Vājyānnavākyās und alles Weitere ist gleich n° 160.

Von Varuṇa ergriffen ist derjenige, der, ohgleich er Anspruch auf Macht machen kann, nicht zur Macht gelangt. Er wendet sich mit dieser Iṣṭi an seine eigne Gottheit und durch die Gabe an Varuṇa wird er von Varuṇa befreit. — Milch (Saft, *payas*) ferner ist der Mensch; Saft wünscht sich derjenige, der Gedeihen wünscht; durch den Saft (d. h. durch die Payasyā, die Ānikṣā) behält er

²⁸⁴⁾ Der Mensch wird auch dem Tier gleichgestellt: *paśuṁ vai puruṣaṁ* (K. I. p. 162. 10). Man bekommt den Eindruck, dass dieser Passus (K. I. p. 162. 13) ursprünglich auf das Vieh Bezug gehabt hat (vgl. n° 52, s. f. und Kath. I. 126. 2 mit Anm. 125) und jetzt durch Änderung von *paśuṁ* in *puruṣaṁ* für den Menschen zurechtgemacht ist.

²⁸⁵⁾ Vgl. Anm. 281.

Saft (Gedeihen) für sich. — Durch das Auseinanderschieben nach den vier Himmelsgegenden sättigt er diese Gegenden; durch das Zusammenrücken rückt er die Macht für ihn zusammen.

K. XII. 1 (p. 163. 5—9), M. II. 3. 1 (p. 27. 5—9); Mān. śrs. I. c.

162.

Dieselbe Iṣṭi soll darbringen, wer politische Macht wünscht (*grāma-, sajātakāma*).

Yājñavalkyās und alles Weitere wie bei n° 160.

Von Varuṇa ergriffen ist derjenige, der, obgleich dazu befähigt Untertanen (*sajāta*) zu haben, ohne Untertanen ist. Durch die Opfergabe wendet er sich an seine eigne Gottheit (Mitra, resp. Indra, Agni): von Varuṇa erlöst er ihn durch die Opfergabe an Varuṇa. Durch das Auseinanderschieben sättigt er die Himmelsgegenden, durch das Zusammenrücken rückt er die Untertanen für ihn zusammen.

K. XII. 1 (p. 162. 17—23), M. II. 3. 1 (p. 27. 9—13); Mān. śrs. I. c.

163.

Dieselbe Iṣṭi soll darbringen wer Vieh wünscht.

Yājñavalkyās und alles Weitere wie n° 160.

Von Varuṇa ergriffen ist derjenige, der, obgleich er befähigt ist, Vieh zu besitzen, ohne Vieh ist. Durch die Opfergabe wendet er sich an die eigne Gottheit. Von Varuṇa erlöst er ihn durch die Gabe an Varuṇa. Das Übrige wie oben, *mutatis mutandis*.

K. XII. 1 (p. 162. 23—163. 4).

164.

Einen mit frischer Butter (nach den Kāṭhas mit der Milch einer scheckigen Kuh, die ein scheckiges Kalb hat) statt mit Wasser bereiteten für die Allgötter bestimmten Carn bringt dar, wer Macht über seine Stammgenossen zu erlangen wünscht²⁸⁶). Das Ājya zu dieser Iṣṭi ist aus den Wohnungen aller Stammgenossen zu holen. Die Iṣṭi verläuft nach dem bekannten Schema bis zum Herumlegen der Umlegehölzer, der Paridhis (NVO. 66).

²⁸⁶ ein *sajāta-* oder *grāmakāma*. Diese Iṣṭi trägt den Namen *saṃgrahantī* (iṣṭh), weil durch sie *sajātah saṃgrahante*.

Statt mit den Formeln: „Der Gandharva Viśvāvasu“ u. s. w. werden die Paridhis mit den folgenden Sprüchen herumgelegt ²⁸⁷⁾: der mittlere mit: „Fest bist du, möge ich fest unter meinen Stammgenossen sein, ein weiser Wächter, gütererwerbend“; der südliche mit: „Fest bist du, möge ich fest unter meinen Stammgenossen sein, ein kräftiger Wächter, gütererwerbend“; der nördliche mit: „Fest bist du, möge ich fest unter meinen Stammgenossen sein, ein übermächtiger Wächter, gütererwerbend“ ²⁸⁸⁾.

Yājñānuvākyaś sind nach den Taittirīyakas: *viśve devā r̥tāvṛdhah, viśve devāḥ śṛṇutemaṁ havam me* (TS. II. 4. 14. q, r); nach den Mānavas: *viśvāhendro adhvaktā no astu, enām mukhena vāyum indravantaḥ* (MS. IV. 12. 4: 187. 5—8).

Unmittelbar nach den Hauptspenden an die Allgötter bringt der Adhvaryu vermittelt der sogenannten „Āmana-Schale“ vier (nach dem Taittirīyaka drei) Spenden dar, wobei ihn der Yajamāna von hinten berührt. Diese Schale, in die er vorher einen Teil von dem Caru getan hat, soll die Gestalt einer Muschel haben und entweder von ungebrauntem Thon oder von Holz verfertigt sein ²⁸⁹⁾. Von Holz nimmt man sie, wenn er (der Yajamāna) wünscht, dass seine Stammgenossen schnell herankommen und schnell wieder davongehen mögen ²⁹⁰⁾. Wünscht er dagegen, dass sie fest bei ihm bleiben und mit genauer Not davongehen mögen, so nimmt er die Schale von Thon. Die vier Sprüche, mit welchen die Spenden aus dieser Schale dargebracht werden, lauten: 1. „Zuneigung (āmanam) bist du; o Gott ²⁹¹⁾ der Zuneigung, die einmütigen Stammgenossen liebe ich von Herzen, mögen sie mich von Herzen lieben, mache sie mir zugeneigt, *scāhā!*“ 2. „Zuneigung bist du; o Gott der Zuneigung, die einmütigen Knaben liebe ich von Herzen u. s. w. . . . *scāhā!*“ 3. „Zuneigung bist du; o Gott der Zuneigung, die einmütigen Weiber liebe ich von Herzen u. s. w. . . . *scāhā!*“ 4. „(Zuneigung

²⁸⁷⁾ Zu *paridhīn anumantrayate* (Mān. śrs. V. 2. 1. 13) dürfte *yajamānaḥ* als Subjekt zu nehmen sein. In diesem Falle spricht der Adhvaryu die gewöhnlichen Yajus-Sprüche aus.

²⁸⁸⁾ Diese drei Sprüche sind Variationen zu den sonst vom Yajamāna als *anumantrayate* hinzuzusagenden Yajūṁṣi beim *paridhiparidhāna* (TS. I. 6. 2. a—c). Die oben gegebenen Yajus sind die der Taittirīyakas; im Mānava-Ritual lauten sie ein wenig anders. Auch werden hier noch zwei weitere Formeln gegeben, die sich an das Āhavanīya und die Sonne richten.

²⁸⁹⁾ So nach Mān. śrs. V. 2. 1. 15. Nach Baudhayana sind drei von Ficusholz verfertigte Schalen für die Spenden, die nach ihm von Schmalz darzubringen sind, zu verwenden.

²⁹⁰⁾ Das heisst natürlich: „wenn er sie von Holz nimmt, werden die Stammgenossen zwar schnell herankommen, aber auch wieder schnell sich entfernen“.

²⁹¹⁾ So, im Singular, die M.S.; der Plural des Kāṭh. und Taitt. scheint sich mit dem folgenden *kṛdhi* nicht zu vertragen.

bist du:) o Gott der Zuneigung, die einmütigen Tiere (das Kleinvieh) liebe ich von Herzen u. s. w. . . . *scāhā!*'' ²⁹²⁾

Die Yājñanuvākya's zur Svīṣṭakṛt-Spende sind nach den Mānavas: *katrācid yasya samṛtau, sam yad iṣo vanāmahe* (MS. IV. 12. 4: 187. 9—12).

Opferlohn ist eine scheckige Milchkuh.

Durch diese Iṣṭi, die ja eine „Geist-(Macht-)ergreifung“ ist (vgl. die Begründung von n° 165) ergreift er den Mut der Stammgenossen, sodass sie, mutlos geworden, nicht von ihm weggehen. Von wie vielen Stammgenossen man immer das Schmalz zur Iṣṭi herholt, von all' diesen nimmt er den Mut weg. — Den Allgöttern gilt die Iṣṭi, weil ja die Stammgenossen (die Geschöpfe, die Untertanen, *prajāḥ*) Allgötter-artig sind; die gewinnt er in dieser Weise für sich und macht sie „essbar“ (sodass er Vorteil von ihnen haben kann). — In der Milch einer scheckigen Kuh ist der Carn zu bereiten und eine solche Kuh ist der Opferlohn, weil die scheckige Kuh Allgötter-artig ist. — Die Nachspenden werden mit den zitierten Formeln dargebracht, weil die darin genannten Männer, Kinder und Weiber eben die Stammgenossen sind. Von all' diesen raubt er dadurch den Mut, sodass sie ihm unterwürfig bleiben. — Der Grund, weshalb die Nachspenden an diesem Zeitpunkt im Opfer (vor der Svīṣṭakṛt-Spende) dargebracht werden, ist der folgende: die Vor- und Nachopfer (Prayājas und Anuyājas) befinden sich ausserhalb der Seele, des eigentlichen Opfers. Mitten zwischen den (Haupt-)Spenden dürfen sie nicht dargebracht werden, weil dann das Opfer unterbrochen und zerrissen wäre; nach Abschluss des Opfers können sie ebensowenig dargebracht werden, weil er dann die Stammgenossen ausserhalb der Seele, des eigentlichen Teiles des Opfers, bringen würde. Daher sind sie zwischen den Prayājas und Anuyājas darzubringen: die Prayājas sind der Aushauch, die Anuyājas der Einhauch, das Haviṣ (d. h. die Hauptspende) ist die Seele (der eigentliche Teil); so bringt er die Stammgenossen in sich selbst (d. h. nimmt sie in sich auf: sie gehen in ihn auf). — Bringt er die Zuspenden mit einer hölzernen Schale dar, so werden die Stammgenossen unstandhaft sein, da die Bäume unstandhaft sind: sie bewegen sich hin und her. Wünscht er, dass sie standhaft sein mögen, so ist eine irdene Schale zu nehmen, denn die Erde ist standhaft, fest und unwankelbar ²⁹³⁾.

²⁹²⁾ Diese vierte Spende, die im Taittirīyaka fehlt, ist wohl unursprünglich. — Die gebrauchten Ficusschalen werden (nach Baudhāyana) hinterdrein ins Feuer geworfen.

²⁹³⁾ Unrichtig ist die Satztrennung in MS. II. p. 29. 9: es ist zu scheiden: *jahyād, athruvā hīyam* || *athruvā* 'u u. s. w.

K. XII. 2 (p. 163. 10—18; 163. 23—164. 15), M. II. 3. 2 (p. 28. 12—29. 17), T. II. 3. 9; Mān. śrs. V. 2. 1. 7—8, Baudh. XIII. 30, Āp. śrs. XIX. 23. 6—9, Hir. śrs. XXII. 10.

165.

Dieselbe Iṣṭi soll darbringen wer einen Nebenbuhler hat, dessen Vieh er in seine Macht bekommen will.

Yājyānuvākyās und alles Weitere wir bei n° 164.

Die Götter und Asuras führten Krieg. Die Götter waren mutlos (hatten kein *manas*), die Asuras mutig (hatten *manas*). Da kamen die Götter auf den Einfall, jenes saṃgrahaṇa-haviṣ darzubringen; dadurch ergriffen sie den Mut (das *manas*) der Asuras, da wurden diese mutlos. Die Götter siegten und bemächtigten sich aller der Besitztümer der Asuras. So ergeht es auch dem sterblichen Menschen: wer diese Iṣṭi verrichtet, der entreisst seinem Nebenbuhler den Mut (da ja das saṃgrahaṇa-haviṣ ein mutraubendes ist) und der Nebenbuhler wird, mutlos, besiegt.

K. XII. 2 (p. 163. 18—23), M. II. 3. 2 (p. 28. 8—12); Mān. śrs. I. c.

166.

Wer ein oder mehrere Pferde als Opferlohn ²⁹⁴) entgegennimmt, der soll dem Varuṇa eine Iṣṭi darbringen. Die Zahl der vierschüsseligen, dem Varuṇa darzubringenden Opferknechen soll eins mehr sein als die Zahl der Pferde, die er annimmt. Nach den Kāṭhas und Mānavas gibt es bei dieser Iṣṭi ²⁹⁵) einundzwanzig Sāmidhenīs, welche Anzahl man erhält durch Einschaltung der sechs Dhāvyās ($15 + 6 = 21$), deren erste anfängt: *pr̥thupājā amartyah* (MS. IV. 11. 2: 163. 1—9, vgl. n° 36).

Yājyānuvākyās, für Taittirīyakas und Mānavas dieselben, sind: *imaṃ me varuṇa, tat tvā yāmi* (TS. II. 5. 12. 1, m; MS. IV. 10. 2: 146. 8—10).

Unmittelbar vor der Svīṣṭakṛt-Spende werden von den Kāṭhas und Mānavas vier Zuopfer mit den folgenden Formeln dargebracht: 1. „Deinen in der Gāyatrī bestehenden, im Brāhmaṇa weilenden Strick, o König Varuṇa, den opfre ich hiernit dir weg. Dir *svāhā*!“ 2. „Deinen in der Triṣṭubh bestehenden im Kṣatriya wei-

²⁹⁴) So nach Hiraṇyakeśin: *ṛtvijo 'śvapratigrahe varuṇi*.

²⁹⁵) Oder nur bei der folgenden?

lenden Strick, o König Varuṇa, den opfre ich hiermit dir weg. Dir *svāhā!*“ 3. „Deinen in der Jagatī bestehenden im Vaiśya weilenden Strick, o König Varuṇa, den opfre ich hiermit dir weg. Dir *svāhā!*“ 4. „Deinen in der Anuṣṭubh bestehenden in den Himmelsgegenden weilenden Strick, o König Varuṇa, den opfre ich hiermit dir weg. Dir *svāhā!*“

Der Grund, wesshalb das Entgegennehmen eines Pferdes (als Opferlohn) zu sühnen ist, wird verschiedentlich angegeben. Im Kāṭhaka und mit geringer Abweichung in der Maitrāyaṇī-Saṃhitā heisst es: Ein Pferd soll man nicht entgegennehmen; es hat unten und oben (Schneide-)Zähne und kaut den Mnt und die Kraft desjenigen weg, der es annimmt. Desshalb soll man es nicht entgegennehmen. — Ferner: Prajāpati gab dem Varuṇa das Pferd und dieser (V.) war der erste, der ein Pferd entgegengenommen hat. Er (Prajāpati) schadete dadurch seiner eignen Gottheit (weil das Pferd ja dem Prajāpati geweiht ist); er wurde wassersüchtig (d. h. von Varuṇa ergriffen); da „sah“ er diese (oben erwähnte) Iṣṭi an Varuṇa und infolge dieser Darbringung wurde er von den Schlingen des Varuṇa befreit. — Vierschüsselig sind die Opferkuchen eben weil das Pferd vierfüssig ist; dadurch erlöst er ihn (denjenigen, der ein Pferd angenommen hat) unmittelbar von des Varuṇa Schlingen. — Nun sagt man: „Wenn er ihn von einem (Stricke des Varuṇa) löst, dadurch löst er ihn nicht von den andern“; desshalb soll er sovieles Opferkuchen darbringen, als er Pferde annimmt: in jedem (Pferde) nämlich steckt eine Schlinge des Varuṇa; so löst er diese alle von ihm ab. — Einen Opferkuchen mehr soll er darbringen: dieser dient für den Fall, dass man ein Pferd angenommen hat aber sich dessen nicht mehr erinnert oder für den Fall, dass man in der Zukunft noch ein anderes annehmen wird: nicht mehr ergreift ihn dann der Varuṇa.²⁹⁶⁾ — Einundzwanzig ist die Anzahl der Sāmidhenīs, weil das Jahr aus einundzwanzig (Teilen) besteht: fünf sind die Jahreszeiten, zwölf die Monate, drei die Welten, die Sonne ist einundzwanzigster; er (das Jahr) ist Prajāpati; Prajāpati-artig ist das Pferd: so erreicht er das Pferd (d. h. den Prajāpati, d. h. das Jahr, d. h. die Zeit; er wird somit nicht vor der Zeit, von Varuṇa ergriffen, sterben).

K. XII. 6 (p. 168. 4—13; 168. 19—169. 3), M. II. 3, 3 (p. 29. 18—30. 2; 30. 10—17), T. II. 3. 12. 1—2; Mān. śrs. V. 2. 1. 19—20, 24—27, Bandh. XIII. 33, Hir. śrs. XXII. 12.

²⁹⁶⁾ Über den Sinn der Worte (Kāṭh. p. 168. 12, 13): *atho bhaviṣyat eva varuṇa-svayamajute bhūyastrā etaṃ varuṇo gṛhṇati* bin ich unsicher. Hat man vielleicht *'bhūyastva etaṃ v. g.* zu lesen, und *abhūyastrā* im Sinne von *abhūyastrāya* zu nehmen?

167.

Wer zum zweiten Male ein oder mehrere Pferde entgegennehmen will, soll nicht mehr dieselbe Iṣṭi verrichten, sondern eine an Varuṇa und Sūrya abhalten. Die eine Hälfte des Kuehens soll dem Varuṇa, die andere Hälfte dem Sūrya (Sūrya und Varuṇa, M) geweiht sein. Nach dem Taittirīyaka ist der unter n° 166 beschriebenen Iṣṭi an Varuṇa bloss ein einschüsseliger für Sūrya bestimmter Opferkuchen anzureihen. Sāmīdhenīs und Zuopfer wie bei n° 166.

Yājñānuvākyās für die Taittirīyakas: *ud u tyam jātavedasam, citram devānām udagād anīkam* (TS. II. 5. 12. u, o); für die Mānavas: *yad adya sūrya bravo 'nāyāh, ud vām prkṣāso madhumanto asthuḥ* (MS. IV. 12. 4: 187. 13—16).

Durch die Opfergabe an Varuṇa befreit er ihn von Varuṇa: durch die an Sūrya nimmt er die Sonne als Gottheit (und) diese Welt hinzu (?), er macht sich die Sonne aufgehend (T) (d. h.: er macht dadurch dass die Sonne stets über ihm aufgehen wird, er also nicht, von Varuṇa ergriffen, sterben wird).

K. XII. 6 (p. 168. 13—15), M. II. 3. 3 (p. 30. 2—7, 10—17), T. II. 3. 12. 2; Mān. śrs. V. 2. 1. 21—30, Bandh. XIII. 33.

168.

Den Schlusss dieser Varuṇa-iṣṭi bildet ein dem Apām napāt darzubringender Carn ²⁹⁷⁾.

Yājñānuvākyās nach den Taittirīyakas: *apām nāpād ā hy asthād upastham, sam anyā yanty upa yanty anyāh* (TS. II. 5. 12. p, q); nach den Mānavas: *upem asṛkṣi vājayur vacasyām, sam anyā yanty upa yanty anyāh* (MS. IV. 12. 4: 187. 17—188. 2).

Die Mānavas und Kāthas verordnen noch zwei Zuopfer mit: *apām napād ā hy asthād upastham, tam asmerū yuvatayo yuvānam* (MS. IV. 12. 4: 188. 3—6); *āpo recatīh, āpah prṇīta* (Kāth. XII. 15: 178. 21—179. 2).

Das Pferd hat keinen Mutterschooss, da es aus dem Wasser entstanden ist ²⁹⁸⁾: er macht durch diese Opfergabe, dass es einen bekommt und er befestigt es (K, und beinahe gleichlautend M). Das Wasser zum Mutterschooss hat das Pferd: er macht (durch jene

²⁹⁷⁾ Nach den Taittirīyakas soll erst das dem Varuṇa geltende, Avabhṛtha genannte Zeremoniell vollzogen werden, vgl. HUEBERANDI, Rit. Lit. S. 117.

²⁹⁸⁾ Vgl. dazu Śat. Br. V. 1. 4. 5, Gop. br. I. 2. 18.

Iṣṭi), dass es zu seinem eignen Mutterschoosse geht; dadurch wird das Pferd, beruhigt, ihm dienen (T).

K. XII. 6 (p. 118. 15—17), M. II. 3. 3 (p. 30. 7—10), T. II. 3. 12. 2; Mān. śrs. V. 2. 1. 29—30, Bandh. XIII. 33.

169²⁹⁹⁾.

Wer von einer langwierigen Krankheit ergriffen ist oder wer die volle dem Menschen zukommende Lebensdauer zu erreichen wünscht, soll für die betreffende Iṣṭi zuvor³⁰⁰⁾ ausser den gewöhnlichen zum Vollmondsopfer zur Verwendung kommenden Requisiten auch das Folgende herbeischaffen: eine neue viereckige von Acacia- (*khadira*) Holz verfertigte Schale, frische (nicht-flüssige) Butter und einen goldenen Ohrring³⁰¹⁾, im Gewichte von hundert Kṛṣṇalas³⁰²⁾. Statt hundert darf der Ohrring auch so viele Kṛṣṇalas schwer sein, als die Person zu deren gunsten die Iṣṭi dargebracht wird (der Yajamāna) noch Jahre zu leben hat: ist er z. B. 30 Jahr alt, so soll das Gewicht 70, ist er 40 Jahr alt, so soll das Gewicht 60 Kṛṣṇalas betragen. Übrigens werden bereit gehalten im Ganzen 29 Schlüsselchen und zwei Sthālīs, statt der gewöhnlichen 19 Kapālas. Die eigentliche Hauptspende wird nämlich fünf Opfergaben umfassen: 1. einen achtschüsseligen Opferkuchen für Agni, 2. einen Caru für Soma, 3. einen zehnschüsseligen Opferkuchen für Varuṇa, 4. einen Caru für Sarasvatī, 5. einen elfschüsseligen Opferkuchen für Agni-Viṣṇu³⁰³⁾. Nachdem der Adhvaryu am Tage des Opfers diese fünf Opfergaben (auf dem Gārhapatya-Herd) ans Feuer gesetzt hat, erhitzt er die frische Butter, die bei dieser Iṣṭi das gewöhnliche Ājya vertritt, und tut dieselbe in die Ājyasthālī (NVO. 61). Nachdem er nun nach der bekannten Vorschrift (NVO. I. c.) den Yajamāna auf die Butter hat blicken lassen, richtet auch er selbst

²⁹⁹⁾ Um die Darstellung der Āyusḥkameṣṭi nicht zu verworren zu machen, habe ich ihr die Erörterung des Baudhayana zugrunde gelegt und Abweichungen nach den Kāṭhas und Mānavas in den Anmerkungen behandelt.

³⁰⁰⁾ Im Ritual der Kāṭhas und Mānavas wird diese Iṣṭi am vorhergehenden Tage durch einen elfschüsseligen Opferkuchen für Agni-Viṣṇu, einen Caru für Sarasvatī und einen für Brhaspati eingeleitet.

³⁰¹⁾ *pravartā, karṇālakāra, kuṇḍalakāra, karṇavestana*. In den Mānava- und Kāṭha-Texten ist nur die Rede von „Gold“ (d. h. einem goldenen Schmuck), nicht bestimmt von einem Ohrring.

³⁰²⁾ Vgl. Anm. 121.

³⁰³⁾ Nach den Mānavas und Kāṭhas sind es: 1. ein achtschüsseliger Opferkuchen für Agni, 2. ein Caru für Soma, 3. ein Carn für Aditi, 4. ein von Gersten bereiteter Caru für Varuṇa, 5. ein zwölfschüsseliger Opferkuchen für Agni vaiśvānara.

den Blick darauf, indem er ³⁰⁴⁾ den Spruch flüstert: „Was neu (frisch) ward, das ward frische (Butter), was floss, das wurde flüssige (Butter), was gesprengt wurde (*aghriyata*), das wurde *ghṛta*“ (flüssig gemachte Butter, die man dann wieder hat gestehen lassen). Im Moment, wenn die Butter in die Opfergeräte geschöpft wird ³⁰⁵⁾, schöpft er in die Schale von Acacia-Holz (zum Behuf der später darzubringenden Zuopfer) viermal Ājya, stellt die Schale mit den anderen Opfergeräten wie gewöhnlich (NVO. 68) auf die Vedi und zwar nördlich vom Dhruva-Löffel; in diese Butter nun wird der Ohrring in die Acacia-Schale hineingelegt ³⁰⁶⁾.

Bei dem nun stattfindenden Hauptopfer sind die Yājñānuvākyas nach den Taittirīyakas für den Opferkuchen an Agni: *āyaṣ te, āyurdā agne* (TS. II. 5. 12. a, b); für den Soma-Caru: *āpyāyasva, saṃ te payāṃsi* (l. c. c, d); für den Varuṇa-Kuchen: *ava te heḍaḥ, ud uttamam* (l. c. e, f); für den Sarasvatī-Caru: *pra ṇo devī, ā no divaḥ* (l. c. g, h); für den Agni-Viṣṇu-Kuchen: *agnāviṣṇū, agnāviṣṇū* (l. c. i, k); nach den Mānavas sind es (vgl. Ann. 303); für den Agni-Kuchen: *agnā āyāṃsi pavase, āyurdā deva* (MS. IV. 12. 4: 188. 7—9); für den Soma-Caru: *gāyasphāno amīvahā, yā te dhāmāni haviṣā yajanti* (l. c. 10—12); für den Aditi-Caru: *sutrāmāṇam, mahīm ū ṣu* (l. c. 13); für den Varuṇa-Caru: *imaṃ me varuṇa, tat tvā yāmi* (l. c.); für den Vaiśvānara-Kuchen: *vaiśvānaro na ūtyā, prṣṭo divi* (l. c. 13—14).

Vor der Spende an Agni *sviṣṭakṛt* ³⁰⁷⁾ bringt der Adhvaryu (im Āhavanīya) vier Zuopfer mit dem Sruva-Löffel dar mit den folgenden Sprüchen.

1. „Der beiden Aśvins Atem bist du. Lassen die beiden, deren Atem du bist, dir davon geben. *svāhā!*“

2. „Indra's Atem bist du. Lass er, dessen Atem du bist, dir davon geben. *svāhā!*“

3. „Mitra's und Varuṇa's Atem bist du. Lassen die, deren Atem du bist, dir davon geben. *svāhā!*“

³⁰⁴⁾ Statt des gewöhnlichen Yajus-Spruches *agner jīhvā*, TS. I. 1. 10 (nach Baudh.) oder *ājyam asi* (nach Āp. Śrs. II. 6. 6).

³⁰⁵⁾ *ājyagrahanakāle*, NVO. 62.

³⁰⁶⁾ Nach dem Ritual der Kaṭhas und Mānavas wird vor der *Sviṣṭakṛt*-Spende in eine Schüssel oder eine messingene Schale fünfmal Ājya geschöpft; in dieses Ājya wird der goldne Schmuck, an einem Darbhagrasstengel befestigt, hineingelegt und zwar mit der Formel: „Agni's Ewigkeit bist du; damit bringe du in diesen Soundso die volle Lebensdauer“.

³⁰⁷⁾ *purastāt sviṣṭakṛtaḥ* ist der Ausdruck der Baudhāyanīyas, *nāriṣṭhān hutvā* die der Āpastambins, was wesentlich dasselbe ist, da die *pūrvāṇa*- und *nāriṣṭha*-Spenden zwischen *pradhāna* und *sviṣṭakṛt* fallen, NVO. 116. Note.

4. „Der Allgötter Atem bist du. Lassen die, deren Atem du bist, dir davon geben. *scāhā!*“ ³⁰⁸).

Nach jeder Spende giesst er die im Sruva zurück gebliebenen Neigen auf den Ohrring, dabei flüsternd: „Herrscher bist du“ (1); „Beherrscher bist du“ (2); „Allherrscher bist du“ (3); „Alleinherrscher bist du“ (4) ³⁰⁹).

Die den Ohrschmuck enthaltende Acacia-Schüssel trägt er nun um das Āhavanīya-Feuer herum und stellt sie auf den Teil der Vēdi, welche „die (rechte, südliche) Hüfte“ heisst, hin (sodass sie sich also in der Nähe des Yajāmana befindet, der ja seinen Sitz südlich von der Vēdi hat). In dieses Ājya blickt nun der Yajamāna hinein mit dem Spruche: „Du, der Strom des Ghr̥ta, der Weg der Unsterblichkeit, von Indra gegeben, von den Maruts verliehen, du bist von Viṣṇu erschaut und von Idā in der Kuh geweckt.“ Darauf greift der Brahman den Yajamāna bei der rechten Hand, während die anderen Priester (Adhvaryu, Hotṛ, Āgnīdhra) den Brahman berühren; alle drei sprechen, um den Yajamāna herumgehend ³¹⁰), die folgenden Sprüche aus:

1. „Mit dem Pavamāna-Lob, der Bahn der Gāyatrī, der Kraft des Upāṁsu lasse Gott Savitṛ dich los, damit du leben und gedeihen mögest.“

2. „Mit dem Bṛhat- und Rathantara-Lob, der Bahn der Trīṣṭubh, der Kraft des Śukra lasse Gott Savitṛ dich los, damit du leben und gedeihen mögest.“

3. „Mit Agni's Mass (d. h. dem Yajñāyajñīya), der Bahn der Jagatī, der Kraft des Āgrayāṇa lasse Gott Savitṛ dich los, damit du leben und gedeihen mögest“ ³¹¹).

Nachdem nun die Butter, von dem Amulet weg, in eine andere Schale übergossen ist, schlürft der Yajamāna dieselbe ohne einen

³⁰⁸) Im Ritual der Mānavas gelten die fünf Spenden dem Atem des Indra, der Vāter, der Allgötter, des Bṛhaspati, des Prajāpati. Statt Bṛhaspati hat das Kāthaka die Maruts, und statt Prajāpati: Prajāpati parameṣṭhin.

³⁰⁹) Die Manavas und Kāthas giessen die Spenden auf das Amulet selber aus und zwar erst auf die vier Ecken desselben, anfangend mit der östlichen, mit der Sonne um, wobei der Adhvaryu um den Gegenstand herumgeht, ihm die rechte Seite zukehrend. Nach diesem Umgang geht er in entgegengesetzter Richtung um das Amulet zurück und opfert eine fünfte Spende auf die Mitte desselben (vgl. die vorige Anmerkung).

³¹⁰) *parigṛhāt: paripucchanta āhuh*, Āp. prayoga.

³¹¹) Die Manavas verwenden die hier gegebenen Sprüche anders und zwar beim Heraus-holen des Amulets aus der Butter, nachdem die Spenden darauf geopfert worden sind (vgl. Anm. 309). Der Adhvaryu der Manavas holt nämlich mit dem ersten Spruch das Amulet, vermittelt der daran befestigten Grasschnur, ein Drittel der Entfernung nach oben, mit dem zweiten Spruch wieder ein Drittel, mit dem dritten Spruch holt er es ganz heraus und legt es auf den Rand der Schüssel nieder.

Rest zu lassen auf. Während er dies tut, flüstert der Adhvaryu den folgenden Spruch über ihm: „Füg’ es, o Agni, dass dieser des Lebens äusserste Grenze und Lebenskraft erreiche; schenkt ihm, o Varuṇa und König Soma, willkommenen Samen und du, o Aditi, schenk’ ihm wie eine Mutter deinen Schutz, sodass er dereinst ein hohes Alter erreiche“³¹²).

Dann nimmt der Adhvaryu den Ring aus der Acacia-Schale heraus, spült ihn ab, und überreicht ihm dem Yajamāna mit folgendem Spruch³¹³:

„Möge der treffliche Agni hier dich von allen Seiten das volle Alter erreichen lassen; möge der Atem zu dir zurückkehren. Die Krankheit scheuche (presse) ich von dir weg.“

Der Yajamāna, der Wasser geschlürft und den Schmuck entgegengenommen hat, befestigt denselben am rechten Ohre mit den Worten:

„Leben (*āyuh*) bist du, volle Lebensdauer bist du; ganze Lebensdauer bist du; ganzes Leben bist du: möge mir die ganze Lebensdauer zu Teil werden, möge ich die ganze Lebensdauer erreichen.“

Schliesslich fasst der Brahman³¹⁴) den Yajamāna unter Hersagung der folgenden sechs Sprüche bei der rechten Hand:

1. „Agni ist ewig (*āyusmant*, langes Leben habend) und zwar durch die Bäume³¹⁵); durch diese Ewigkeit (*āyusā*) mache ich dich zum Besitzer der vollen Lebensdauer (*āyusmantan*).“

2. „Soma ist ewig und zwar durch die Kräuter; durch diese Ewigkeit mache ich dich zum Besitzer der vollen Lebensdauer.“

3. „Das Opfer ist ewig und zwar durch den Opferlohn: durch diese Ewigkeit mache ich dich zum Besitzer der vollen Lebensdauer“.

4. „Das Brahman ist ewig und zwar durch die Brahmanen; durch diese Ewigkeit mache ich dich zum Besitzer der vollen Lebensdauer“.

5. „Die Allgötter sind ewig und zwar durch die Ambrosia; durch diese Ewigkeit mache ich dich zum Besitzer der vollen Lebensdauer“.

6. „Die Väter sind ewig und zwar durch die Svadhā; durch diese Ewigkeit mache ich dich zum Besitzer der vollen Lebensdauer“.

Endlich wird die gewöhnliche Spende an Agni *svīṣṭakṛt* verrichtet und die Feier nach dem allgemein gültigen Schema beendetigt.

³¹²) Dieser Spruch wird mit geringer Abweichung von den Mānavas beim Umhängen des Goldschmucks gebraucht.

³¹³) TS. I. 3. 14. 1.

³¹⁴) So Baudh., die Kāṭhas und Mānavas; der Adhvaryu. nach Āpastamba.

³¹⁵) Deren Holz ihn ja nährt.

Zur Begründung teilen die Brāhmaṇas die folgenden Betrachtungen mit. Jenen Gottheiten (Agni, Soma, Varuṇa, Sarasvatī, Agnāviṣṇū) werden deshalb Opfergaben dargebracht, weil der Körper eines Totkranken (wenn er stirbt) zu Agni (auf den Scheiterhaufen) geht und seine Säfte zu Soma gehen: durch die Gabe an Agni kauft er seinen Körper von Agni, durch die an Soma kauft er seine Säfte von Soma los. (Kāth.: Soma-haft, d. h. saftvoll, ist der Lebendige, Agni-haft, d. h. eingetrocknet, saftlos, ist der Tote). Durch die Spende an Varuṇa löst er die Schlinge des Varuṇa, die jeden Kranken droht, von sich ab; da die Stimme eines Totkranken zu Sarasvatī zu gehen droht, bringt er durch das Opfer an diese Göttin die Stimme in ihn; zu Agni und Viṣṇu endlich geht seine Seele; da Agni allen Gottheiten und Viṣṇu dem Opfer gleich ist, heilt er ihn (durch die Opfergabe an diese beiden Götter) durch alle Gottheiten und durch das Opfer; sind seine Lebensgeister schon davon gegangen, so wird er dennoch leben (T). Den Caru für Sarasvatī ersetzen die Kāthas und Mānavas durch einen für Aditi. Zur Erde gehen ja des Toten Gebeine. Aditi nun ist die Erde, denn in ihr liegt er (die Knochen werden ja in der Graburne in der Erde hingestellt). — Diese Gottheiten haben den Menschen in ihrer Gewalt: von diesen ihn befreiend weckt er ihn auf. — Aus fünf Opfergaben besteht die Iṣṭi, weil auch der Mensch aus fünf Bestandteilen zusammengesetzt ist.³¹⁶ — Die vier (fünf) Spenden („Der beiden Aśvins Atem bist du“ u. s. w.) werden verschiedentlich begründet. Dem Taittirīyaka zufolge wird die erste dargebracht, weil die Aśvins die Ärzte der Götter sind und er (der Adhvaryu) also durch diese beiden ihn heilen lässt. Durch die zweite Spende (an Indra) bringt er Mut in den Kranken, durch die dritte (an Mitra-Varuṇa) bringt er Aus- und Einhauch in ihn, und durch die vierte (an die Allgötter) körperliche Kraft. Nach dem Kāthaka sind Indra, die Väter u. s. w. (vgl. Ann. 308) die Gottheiten des Atems, der verschiedenen Prāṇas³¹⁷; diese bringt er in den Kranken. Auch sind jene Götter die Gottheiten der (fünf) Himmelsgegenden, er befreit ihn durch die fünf Spenden also von den Himmelsgegenden und behält ihn am Leben. — Wesshalb der Brahman angefasst wird, während die Priester um den Kranken hermingehen: der Brahman ist ja das Brahman (der heilige Zauber); durch das Brahman (das ja dem Brahman gleichsteht) verleihen sie dem Yajamāna mit einem Male (nicht teilweise) das Leben.

³¹⁶) Nach Ait. br. II. 14 aus Haar, Haut, Fleisch, Knochen, Mark.

³¹⁷) D. h. wohl: der Fünfzahl: *prāṇa*, *apāna*, *udāna*, *vyāna*, *somāna*.

K. XI. 7—8 (p. 152. 19—155. 10), M. II. 3. 4—5 (p. 30. 18—33. 15), T. II. 3. 10—11; Mān. śrs. V. 2. 2. 1—14, Baudh. XIII. 31—32, Āp. śrs. XIX. 23. 10—24. 12, Hir. śrs. XXII. 11.

170.

Wer in den Besitz von Vieh zu kommen wünscht, soll am Neumondstage eine Iṣṭi verrichten, die nach dem Taittirīyaka aus drei Opfergaben besteht: 1. einem achtschüsseligen Opferkuchen für Agni dātr, 2. einem elfschüsseligen für Indra pradātr, 3. einem „gemischten“ Haviṣ für Prajāpati. Diese letzte Opfergabe besteht aus saurer Milch, Honig, Ghr̥ta, Wasser und gerösteter Gerste. Nach dem Kāthaka und der Maitrāyaṇī-Saṃhitā umfasst die Iṣṭi einen achtschüsseligen Opferkuchen für Agni, einen elf(acht-)schüsseligen für Indra und ein „gemischtes“ Haviṣ (saure Milch, Honig, Ghr̥ta, geröstete Gerste und nicht geröstete; Wasser, nach M). Nach den Mānavas ausserdem einen Caru für Aryaman. Im Kāthaka wird die Ansicht einiger hervorgehoben, dass das gemischte Haviṣ dem Indra zu weihen ist, weil Indra der Geber von Vieh sei; wenn man aber zwei Opfergaben für Indra zusammen darbrächte, so würde die eine (als fehlerhaft zu bezeichnende), Wiederholung (*jāmi*) sein; deshalb ist das gemischte Haviṣ dem Prajāpati darzubringen.

Die Yājñānuvākyās sind nach den Taittirīyakas für 1: *agne dā dāśuṣe rayīm, dā no agne śatino dāḥ sahasriṇaḥ* (TS. II. 2. 12. u, v); für 2: *mā no mardliḥ, ā tu bhara* (l. c. z, y) ³¹⁸); für 3: *ghṛtaṃ na pūtam, ubhe suścandra sarpiṣaḥ* (l. c. x, aa). Nach den Mānavas für 1: *ā no agne sucefunā, ā no agne rayīm bhara* (MS. IV. 12. 4: 189. 10—12); für 2: *indro madāya cōvrdhe, mademadē hi no dadīḥ* (l. c. 189. 13—16); für 3: *ghṛtaṃ na pūtam, obhe suścandra* (l. c. 190. 4—6); für 4 (aryaman): *aryamā yōti vṛṣabhas turāṣāt, ye te 'ryaman baharo derayānāḥ* (l. c. 190. 7—10).

Die fünf Bestandteile des gemischten Haviṣ werden im Kāthaka in der folgenden Weise begründet. Ghr̥ta ist es, denn Agni-haft ist das Ghr̥ta ³¹⁹); Agni ist derjenige Gott, der aussäet; durch ihn lässt er aussäen (sodass seine Tiere befruchtet werden). Honig ist es: Soma-haft ist der Honig. Soma ist derjenige Gott, der den Samen hineinlegt; durch ihn bringt er den Samen hinein. Geröstete Körner und nicht geröstete Körner sind es: die gerösteten Körner sind das Bild des Tages, die un-

³¹⁸) Nach Baudh.: *pradātāram, pradātā* (TS. I. 7. 13. i, k).

³¹⁹) Weil die Butter über dem Feuer geschmolzen wird?

gerösteten das Bild der Nacht. Das Vieh nun wird nach Tag und Nacht geboren, denn über Nacht oder über Tag kommt es ins Leben: er erwirkt also (durch diese Opfergabe), dass es nach Tag und Nacht geboren wird. Saure Milch ist es; das Vieh hat ja dasselbe Aussehen wie die saure Milch; er behält dadurch gleichgestaltige Tiere.

K. XI. 2 (p. 145.6—146.8), M. II. 3. 6 (p. 33. 16—34. 2), T. II. 3. 2. 8—9; Mān. śrs. V. 2. 2. 15—18, Baudh. XIII. 25, Āp. śrs. XIX. 21. 13—17, Hir. śrs. XXII 8.

171.

Wer die Himmelswelt zu erreichen wünscht, soll dem Aryaman einen Caru darbringen.

Yājñānuvākyās sind: *aryamāyati vṛṣabhas taviṣmān, ye te aryaman bahavo devayānāḥ* (TS. II. 3. 14. t, u).

Aryaman ist die Sonne (er ist nämlich einer der Ādityas, also auch der Āditya, die Sonne); wenn er diesen Gott gnädig stimmt, so wird er ihn die Himmelswelt erreichen lassen.

T. II. 3. 4. 1: Baudh. XIII. 27.

172.

Wer wünscht, dass seine Untertanen freigebig sein mögen, soll dem Aryaman einen Caru darbringen.

Yājñānuvākyās dieselben wie für n° 171 (auch MS. IV. 12. 4: 190. 7—10).

Wer gibt, ist ein Kamerad (*aryaman*); von Gaben leben die Untertanen: sie werden ihm gegenüber freigebig (K).³²⁰⁾

K. XI. 4 (p. 148. 3—5), M. II. 3. 6 (p. 34. 1—2), T. II. 3. 4. 1—2; Baudh. XIII. 27, Hir. śrs. XXII. 9.

173.

Dem Aryaman soll einen Caru darbringen, wer eine Reise in die Fremde mit gutem Erfolg unternehmen will.³²¹⁾

Dieselben Yājñānuvākyās wie für n° 171.

Aryaman ist die Sonne; wenn er ihn günstig stimmt, so wird

³²⁰⁾ Der Gedankengang dieses knappen Syllogismus ist mir nicht recht deutlich. Sollen die *prajāḥ* durch die Opfergabe an Aryaman selber zu *aryamanah* gemacht werden? Übrigens scheint diese *Iṣṭi* nach den Mānavas zu der vorübergehenden (n° 170) zu gehören.

³²¹⁾ *śaṣṭi janatam apām*, vgl. n° 7. Sayana nimmt auch hier für *janata* die Bedeutung *śabha* „die Gerichtshalle“ an.

dieser ihn dahin gelangen lassen, wo er hinzugehen wünscht.

T. II. 3. 4. 2; Baudh. XIII. 27.

174.

Wer „Auge“ wünscht (d. h. wer seine Sehkraft zu bessern wünscht, die durch Alter oder Krankheit abgenommen hat), soll eine drei Opfergaben umfassende Iṣṭi abhalten: einen achtschüsseligen Opferkuchen für Agni bhrājasvant (lichtvoll), einen Caru für Sūrya und wieder einen achtschüsseligen Opferkuchen für Agni bhrājasvant. Nach den Mānavas soll weisser Reis gebraucht werden, soll die zur Anwendung kommende Opferbutter von weissen Kühen herrühren und soll der Caru in Milch gekocht werden. Obgleich die Gottheit der ersten und dritten Opfergabe sowie die Yājñānuvākyās dieselben sind, ist das Opfer an Agni doch jedesmal besonders, vor und nach dem Sūrya-Caru, darzubringen.

Yājñānuvākyās sind nach den Taittirīyakas: *ud agne śucayas tava, vi jyotiṣā brhatā bhāty agniḥ* (TS. II. 4. 14. 1, m); *ud u tyam jātavedasam, citraṁ devānām udagād anīkam* (l. c. n, p); nach den Mānavas: *ud agne śucayas tava, ayam agniḥ vīratamah* (MS. IV. 12. 4: 180. 11); *tat sūryasya, bhadra āśvāḥ* (l. c.).

Zur Zeit, wenn der Agni-Kuchen in die vier für die Opferpriester bestimmten Teile geteilt wird ³²²⁾, nimmt der Adhvaryu aus dem Sūrya-Caru drei Klösse und übergibt diese dem Yajamāna mit den folgenden Sprüchen: 1. *ud u tyam jātavedasam*, 2. *sapta tvā harito rathe*, 3. *citraṁ devānām udagād anīkam* (TS. II. 3. 8. 2). Während die Kāthas ebenfalls drei Klösse vorschreiben, werden von den Mānavas vier gegeben mit diesen Sūrya-Sprüchen: 1. *saptā tvā harito rathe*, 2. *taraṇir viśvadarśataḥ*, 3. *caḥṣur no dhehi*, 4. *susamdrśam tvā* (MS. IV. 12. 4: 190. 11—16). Diese Klösse verzehrt der Yajamāna und isst dann, nachdem er Wasser geschlürft hat, den Idā-Teil (NVO. 129).

Nach der Überlieferung der Kāthas und Taittirīyakas wurde diese Iṣṭi zum ersten Male dargebracht von Rajana ³²³⁾, Sohn (oder Nachkommen) des Kuṇi zugunsten von Kratujiṭ, dem Sohne (Nachkommen) des Janaka, als er zu diesem kam, der Sehkraft (eig.

³²²⁾ *caturdhakaraṇakāle*, NVO. 127, 128; Baudh. prayoga: *agnīthe saducuttadānāt pūrvam idāvatte caror yajamānāya triṇ piṇḍān pratimantṛaṇi prayacchati: . . . puro-
daśat saharattadā yajamānaḥ piṇḍān prāśyacanyā idābhūgaṇi prāśnāti*. Mān. srs. V. 2. 2. 22—23 ist, wie ich glaube, so zu lesen: *hute samuṣṭayajajūṣi sauryaṇi caruṇi cetasrah
piṇḍāni kṛtvā* u. s. w., als ein Satz.

³²³⁾ Desshalb heisst diese *caḥṣurāmeṣṭi* auch *rājanīṣṭi*. — Im Kāthaka ist es Kratujiṭ, der die Iṣṭi zugunsten des Sehkraft wünschenden Rajana darbringt.

„Auge“) wünschte ³²⁴⁾. — Dem Agni und dem Sūrya gilt das Opfer deshalb, weil die Menschen über Nacht durch des Agni, über Tag durch des Sūrya Auge sehen (K,M), oder, weil die Menschen durch des Agni, die Götter durch des Sūrya Auge sehen (T). Diese beiden Götter sind Geber von Licht (Auge); wenn er ihnen das Gebührende zukommen lässt, werden die ihm Auge (Licht, Sehkraft) verleihen. — Der gleiche Opferkuchen an Agni kommt deshalb vor und nach dem Sūrya-Caru, weil auch die Augen, obgleich ein Paar, einander gleich sind: durch die beiden für Agni bestimmten Opferkuchen setzt er ihm die beiden Augen, durch den Sūrya-Caru die Nase an; zu beiden Seiten (d. h. vor und nach dem Sūrya-Caru) befinden sich die Agni-Kuchen, deshalb befinden sich die Augen zu beiden Seiten der Nase, deshalb sind die Augen durch die Nase getrennt (T). Dadurch dass dieselbe Gottheit sich zu beiden Seiten vom Caru befindet, setzt er ihm die beiden Augen verschiedentlich an; wenn der Caru nicht dazwischen wäre, würde er mit den beiden Augen (nur) soviel sehen als er mit einem Auge sieht (M).

K. XI. 1 (p. 143. 19—144. 7), M. II. 3, 6 (p. 34. 2—12), T. II. 3. 8; Mān. śrs. V. 2. 2. 19—26, Baudh. XIII. 30, Āp. śrs. XIX. 23. 3—5, Hir. śrs. XXII. 10.

175.

Wer Mut und Kraft (T) oder Wohlstand, Macht (*bhūti*) (M,K) wünscht, soll die *sarvapr̥sthā*, d. h. die alle (sechs) Pr̥sthās enthaltende Iṣṭi verrichten. Diese Iṣṭi hat ihren Namen dem Umstand zu verdanken, dass sie dem Indra als Rātham̐tara, Bār̥hata, Vairūpa, Vairāja, Śākvara und Raivata gilt. Alle die hier erwähnten Zunamen des Indra sind Adjektive, gebildet von den Namen der sechs Sāmāns, die beim Pr̥sthya-śadhā für die Pr̥sthastotras des Hotṛs zur Verwendung kommen. ³²⁵⁾ Diesem sechsgestaltigen Indra wird ein Opferkuchen von zwölf Kapālas dargebracht, die „auf dem Rücken“ anzusetzen sind, sodass der Opferkuchen einem Caru ähnlich wird ³²⁶⁾. Das Ausschütten der Körner geschieht entweder für jeden Indra besonders, z. B.: „dem

³²⁴⁾ Da *cakṣuranya* der Taitt. Samh. mit *cakṣuskāma* des Kāthaka gleichwertig ist, scheint die von BR. gegebene Bedeutung: „an den Augen leidend“ unzulässig; *anya* ist in der gewöhnlichen Bedeutung von *vanati* zu nehmen: „zu erwerbend suchend, zu gewinnen suchend, wünschend“.

³²⁵⁾ Vgl. EGGLING in S.B.E. XLI, S. XX, fgg. und jetzt auch Verf. Der Ārṣeyakalpa des Sāmaveda, Anhang.

³²⁶⁾ Vgl. Anmerkung 247.

Indra rāthamptara genehm schütte ich euch aus“, „dem Indra bārḥata genehm schütte ich euch aus“, u. s. w., oder aber er kanu das Ausschütten und die derartigen Handlungen mit einem Male für alle die Gottheiten zugleich verrichten. Das Ausstechen der Opferabschnitte aus dem Kuchen soll ringsum geschehen, d. h. der Adhvaryu fängt mit dem vorderen Teil des Kuchens an und geht mit der Sonne um, für jede Gottheit besonders ausstechend, während er im Norden (d. h. beim nördlichen, linken Teil des Kuchens) abschliesst (d. h. den letzten Ausschnitt macht).

Mit den Puro'nuvākya- und Yājyā-Sprüchen findet bei dieser Iṣṭi etwas Besonderes statt. Die Taittirīya-Saṃhitā gibt als Yājyānuvākya's zu den sechs Opferspenden die Sprüche: *abhi tvā śūra nonumaḥ, tvām id dhi havāmahe, yad dyāva indra te śatam, pibā somam indra mandatu tvā, revatīr naḥ sadhamādaḥ* (TS. II. 4. 14. f—k), also nur fünf; als sechster tritt nach Hiranyakeśin auf: *pro śv asmai puroratham* (TS. I. 7. 13. o); nach dem Prayoga zum Āpastamba tritt diese Strophe an der vorletzten Stelle auf³²⁷). An Stelle der Strophe *pro śv asmai* geben Baudhāyana und Āpastamba *kadā cana starīr asi* (TS. I. 4. 22. a) an. Bei den Mānavas (wo Indra raivata dem Indra śākvara voraueht) gelten als Yājyānuvākya's: *abhi tvā śūra, tvām id dhi, āpaprātha, bodhū su me, revatīr naḥ, pro śv asmai* (MS. IV. 12. 4: 188. 14—189. 9)³²⁸). Nach den Taittirīyakas sollen die mitgeteilten Strophen zwei an zwei so wohl als Anuvākya wie als Yājyā für je zwei Opfer Dienst tun und zwar so, dass der erste Spruch jedes Paares erst als Anuvākya, die zweite als Yājyā, darauf die zweite als Anuvākya, die erste als Yājyā auftritt³²⁹). Nun ist es aber verboten den Vaṣatkāra mit einer Bṛhatī-Strophe (8 + 8 + 12 + 8 Silben enthaltend) zu verrichten³³⁰), d. h. man soll als Yājyā-Spruch nicht eine Bṛhatī-Strophe verwenden, wie es z. B. die beiden ersten *abhi tvā śūra, tvām id dhi* sind. Um dieses zu vermeiden, soll der Hotṛ von jeder als Anuvākya dienenden Bṛhatī-Strophe die letzten vier Silben abschneiden und der Yājyā

³²⁷) Dies wird das Richtige sein, denn all' diese sechs Strophen sind der Reihe nach die Yonis der Prsthastotra-Sāmans des Hotṛ, vgl. Verf. Der Ārṣeyakalpa des Sāmaveda, Anhang. Nur in Bezug auf den 5. Tag liegt Abweichung vor, da hier im Sāmaveda-Ritual die Mahānāmni's auftreten; vgl. auch oben, Anmerkung 272.

³²⁸) Bemerkenswert ist, dass hier die Yājyānuvākya's zu II. 3. 7. vor den für II. 3. 6 geltenden mitgeteilt werden.

³²⁹) So wenigstens Āp. und Hir. Wieder anders Baudh.: *abhi tvā, tvām id dhi* (rāthamptara); *tvām id dhi, yad dyāvaḥ* (bārḥata); *yad dyāvaḥ, pibā somam* (vairūpa); *pibā somam, kadā cana* (vairāja); *kadā cana, revatīr naḥ* (śākvara); *revatīr naḥ, abhi tvā* (raivata).

³³⁰) Vgl. n° 105.

beifügen: dadurch macht er die als Anuvākya gebrauchte Br̥hatī zur Anuṣṭubh (die ja 4×8 Silben enthält), und die als Yājñā zu gebrauchende Br̥hatī macht er, da hier 4 Silben hinzukommen, zur Pankti (die ja 5×8 Silben enthält). Ein Beispiel. Der Adhvaryu sagt das Anuvācana für Indra rātham̐tara: *indrāya rātham̐tarāyā-nubrūhi*. Der Hotṛ sagt die Anuvākya: *abhi tvā śūra nonumo 'dugdhā iva dhenava īśānam asya jagataḥ suvardṛṣam īśānam oṣm* ³³¹). Darauf findet statt all dass NVO. 108, 109, 110ª beschriebene, worauf der Adhvaryu sagt: *indram rātham̐taram yaja*. Der Hotṛ sagt die Yājñā: *yeṣ yajāmaha indram rātham̐taram | ndra tasthuṣas tvām id dhi havāmahe sātā vājasya kāravas tvām vṛtreṣu indra satpatiṃ naras tvām kāsthāsu arvatūṣḥ cauṣṣaṭ* u. s. w. Übrigens gilt bei den Mānavas noch diese eigentümliche Vorschrift, dass bei den Spenden an Rātham̐tara und Bār̥hata, an Vairūpa und Vairāja, an Raivata und Śākvara jedesmal so verfahren wird, dass erst das Anuvācana je für den ersten der beiden Paare gehalten wird, dann der Yāga für den zweiten, dann das Anuvācana wieder für den zweiten und der Yāga für den ersten.

Zur Begründung dieser Iṣṭi erzählen die Brāhmaṇas die folgende Legende. „Die Götter und die Asuras lagen im Kampfe; da besiegten die Asuras die Götter, und die Götter, nachdem sie besiegt waren, traten in Abhängigkeit von den Asuras. Mut und Kraft wichen von ihnen: von Agni (wich) das Ratham̐tara, von Indra das Br̥hat, von den Allgöttern (von Savitr) ³³² das Vairūpa, von Savitr (Dhātṛ) das Vairāja, von Tvaṣṭṛ (Br̥haspati) die Revatī, von den Maruts die Śakvarī. Indra hatte deswegen Besorgnis und ging, um sich dieselben zurückzuerhalten, ihnen nach. Er konnte sich ihrer aber nicht bemächtigen, da sie aus seinem Bereiche gegangen waren. Da wendete er sich an Prajāpati, der nun für ihn die Sarvapr̥sthā verrichtete und ihn dadurch in den Besitz von Mut und Kraft brachte.“ Nach M. und K. bemächtigt Indra selber sich der Kraft und Mut und kommt dann erst zu Macht und nach ihm die anderen Götter. — Zwölfschüsselig ist der Opferkuchen, (und nicht, wie sonst ein für Indra bestimmter, elfschüsselig), damit er für die Allgötter gelte. ³³³ — Der Vaṣatkāra soll nicht mit einer Br̥hatī-Strophe verrichtet werden, weil die Jungen (das Vieh, M) nach der Br̥hatī, wenn diese von ungeschwächter Kraft ist,

³³¹) Die letzte auch noch zur Anuvakya gehörende Silbe *o*- (von *indra*) wird durch *om* absorbiert.

³³²) Die hier in Klammern hinzugefügten Götternamen sind die, auf welche die TS. (II. 3. 7. 2—3), wo man diesen Zug nicht explicite erwähnt findet, hindeutet.

³³³) Ein vaiśvadeva putolāṣa ist ja immer dvādaśakapāla.

geboren werden: er würde (also dadurch) die Zeugung hindern. Oder: die Br̥hatī ist das Vieh. Rudra ist Agni, dem Rudra würde er sein Vieh übergeben und viehlos werden.³³⁴⁾ Ein anderer Grund, wesshalb die Anuvākya eine Anuṣṭubh, die Yājñā eine Pañkti sein soll, ist, dass man dadurch Nachkommen und Vieh (von den Frauen und Kühen) gewinnt. Prajāpati war nämlich (am Anfang der Dinge) dieses All; die zweite nach ihm war seine Stimme (*vāc*). Er paarte sich mit ihr, sie wurde schwanger und entfernte sich von ihm. Sie erschuf diese Geschöpfe und draug wieder in Prajāpati ein. Nun ist die Anuṣṭubh die Stimme und das Jahr ist fünffach³³⁵⁾ (*pāñkta*); Prajāpati aber ist das Jahr (die Zeit). In die Stimme (= Anuṣṭubh) lässt er das Jahr, ein männliches Wesen hinein (= Pañkti); dieses männliche Wesen macht die Begattung für ihn (sodass Frauen und Tiere fruchtbar werden).

K. XII. 5 (p. 166. 18—167. 21), M. II. 3. 7 (ohne p. 34. 19—21), T. II. 3. 7. 1—4; Mān. śrs. V. 2. 3³³⁶⁾, Baudh. XIII. 29—30, Āp. śrs. XIX. 22. 7—23. 2, Hir. śrs. XXII. 9—10.

176.

Dieselbe Opfergabe soll darbringen wer ohne Totschlag verrichtet zu haben verleumdet (d. h. aus der Gesellschaft ausgestossen) wird.

Yājñānuvākyaś und alles Weitere wie n° 175.

Wessen Speise die Götter essen, dessen Speise essen auch die Menschen (er wird also infolge dieser Iṣṭi wieder unter die Menschen aufgenommen). Ausführlicher das Kāthaka. Die Gottheiten essen die Speise desjenigen nicht, den man, ohne dass er Totschlag verrichtet hat, verleumdet; von dem von den Göttern Ausgestossenen essen auch die Menschen die Speise nicht. Deshalb soll man auch von ihm, der ohne Grund verleumdet wird, keine Speise essen. Die Pr̥sthā nun gehören allen Gottheiten an; dadurch dass er die Sarvap̥r̥sthā für ihn darbringt, macht er, dass alle Götter seine Speise essen und da er also gereinigt und „geniessbar“ geworden ist, essen auch die Menschen seine Speise.

K. XII. 5 (p. 167. 21—168. 3), M. II. 3. 7 (p. 34. 19—21), T. II. 3. 7. 4; Mān. śrs. I. c.; Baudh. XIII. 30.

³³⁴⁾ Der Gedankengang in diesen beiden Behauptungen entgeht mir, da ja die Br̥hatī gerade im Ritual verstummt, also nicht mehr *ayātayamānī* ist.

³³⁵⁾ Vgl. Śat. Br. X. 3. 1. 4; X. 2. 6. 16.

³³⁶⁾ Zur Herstellung des Textes vgl. G.G.A. 1904, S. 246.

177.

Wer in den Besitz von Vieh zu kommen wünscht (dadurch dass seine Kühe fruchtbar werden), soll an einem Vollmondstage, wenn der Mond mit dem Mondhause Citrā (spica virginis) in Konjunktion steht, die sogenannte Citrā-iṣṭi darbringen. Dieselbe umfasst die folgenden Opfergaben: 1. einen achtschüsseligen Opferkuchen für Agni; 2. einen elfschüsseligen Opferkuchen (oder Caru) für Soma; 3. einen achtschüsseligen Opferkuchen für Tvaṣṭr; 4. einen achtschüsseligen Opferkuchen (oder Caru) für Sarasvatī; 5. einen achtschüsseligen Opferkuchen (oder Caru) für Sarasvant; 6. einen Caru für Sinīvālī; 7. einen elfschüsseligen Opferkuchen für Indra.

Die Yājñanuvākya's sind, für 1: *agninā rayim aśnavat, gomāṃ agne 'vimāṃ aśvī* (TS. III. 1. 11. a, b); für 2: *āpyāyasca, sam te payāmsi* (l. c. c, d); für 3: *iha tvaṣṭāram agriyam, tan nas turīpam* (l. c. e, f); für 4: *pra ṇo devī, ā no divaḥ* (l. c. i, k); für 5: *pīpivāmsam sarasvataḥ, ye te sarasva ūrmayaḥ* (l. c. l, m); für 6: *sinīvālī prthuṣṭuke, yā supāṇiḥ svaṅguriḥ* (l. c. p, q); für 7: *indram vo viśvatas pari, indram naraḥ* (l. c. r, s).

Vor der Spende an Agni sviṣṭakṛt werden sieben Zuopfer mit dem Sruva-Löffel dargebracht mit den sieben Sprüchen, deren erster *agne gobhir na ā gahi* anfängt (TS. II. 4. 5. a—g).

Die Citrā-iṣṭi verrichtet er (die Worte bedeuten auch: Unter dem Mondhause Citrā verrichtet er die Iṣṭi): die Erde ist ja bunt (*citra*) und zwar durch alles Geschaffene, das auf ihr und aus ihr geboren wird (entsteht). Wer, nach Vieh begierig, solches wissend, die „bunte“ (*citrā*) Iṣṭi hält, dessen Kinder und Tiere werden durch Paarung geboren. — Durch die Opfergabe an Agni bringt er den Samen hinein; durch die an Soma bewirkt er die Konzeption; den konzipierten Früchten gibt Tvaṣṭr die verschiedenen Gestaltungen; durch die Opfergabe an das göttliche Zwillingpaar (*mithuna*) Sarasvatī und Sarasvant bringt er ihm göttliche Paarung (*mithuna*) mitten (in seine Frauen und Tiere) hinein, sodass sie gedeihen und sich fortpflanzen. Der Sinīvālī wird geopfert, weil Sinīvālī die Stimme, die Stimme aber Gedeihen ist: er kommt also zur Stimme, zum Gedeihen. Dem Indra endlich wird zuletzt geopfert, dadurch entsteht jene Paarung (weil er mit Sinīvālī unmittelbar zusammenkommt). — Sieben Opfergaben werden dargebracht: sieben sind die Arten der zahmen und der wilden Tiere ³³⁷⁾, und sieben ist die Anzahl der Metra ³³⁷⁾, sodass er beide sich behält.

³³⁷⁾ Baudh. Karmāntasūtra I. 5.

T. II. 4. 5—6; Baudh. XIII. 36, Ap. śrs. XIX. 25. 14—15, Hir. śrs. XXII. 12.

178.

Die *traidhātavīya* oder *traidhātavya* (M) (dreischichtige) Iṣṭi besteht aus drei für Indra und Viṣṇu bestimmten Opferkuchen, die auf zwölf Schlüsselchen gebacken und über einander gelegt werden. Der mittlere, der aus Gerste besteht, während die beiden anderen von Reis zu bereiten sind, ist etwas grösser als der untere, der obere wieder etwas grösser als der mittlere. Die Iṣṭi wird dargebracht von einem (für einen), der seinem Feind durch Behexung schaden will, von einem gegen den der Gegner mit Behexungszauber einschreitet, von einem der ein Opfer darbringen will oder dargebracht hat, bei welchem ein Tausend (Stück Vieh) der Opferlohn ist, von einem, der, obwohl er gesagt hatte „ich werde eine Iṣṭi darbringen“, dies unterlassen hat.

Bei den Sāmīdhenī-Versen sollen als Dhāyās die Kakubh- und Uṣṇih-Strophen: *pra so agne tavotibhiḥ, pra hotre pūrvaṃ vācaḥ* (TS. III. 2. 11. a, b) eingefügt werden und als Schlussvers (*paridhānīyā*) die Triṣṭubh-Strophe *agne trī te vājīnā trī śadhasthā* (TS. I. c. c.) verwendet werden.

Yājñānuvākyaś zur Hauptspende, wobei der Adhvaryu von allen den drei Kuchen den Ausschnitt macht, sind: *saṃ vām karmanā saṃ iṣā hinomi, ubhā jigyaṭhur na parā jayethe* (TS. III. 2. 11. d, e); Saṃyājyās sind: *trīṇy āyūṃṣi tava jātavedaḥ, agnis trīṇi tridhātūni* (TS. I. c. f, g). Diese Strophen werden von den Taittirīyakas verwendet. Zum Teil anders die Mānavas. Nach diesen sind Dhāyās: *agne vājasya, bhadro naḥ, saṃ samid, enā vo agnim, ū te agna idkīmahī* ³³⁸⁾ (MS. IV. 12. 5: 191. 8—11). Der Schlussvers ist derselbe wie für die Taittirīyakas (nl. MS. I. c. 191. 11—12). Für die Ājyabhāgas dienen: *trī agniḥ, trī aknaḥ* (MS. I. c. 191. 13—16). Die Yājñānuvākyaś sind dieselben wie für die Taittirīyakas (nl. MS. I. c. 192. 1—4). Saṃyājyās sind: *trīṇy āyūṃṣi tava jātavedaḥ* (wie die Taitt.), *agnir asmi janmanā jātavedaḥ* (MS. I. c. 192. 8—10). Wenn die Iṣṭi zum Abhicāra verwendet wird, so sollen nach den Mānavas als Yājñānuvākyaś Dienst tun: *indrāviṣṇū dṛṃhitāḥ śambarasya, uta mātā mahiṣam anvacenad* (MS. I. c. 192. 4—7) ³³⁹⁾.

³³⁸⁾ *jagati śasthā* (Mān. śrs. V. 2. 5. 11) ist mir undeutlich.

³³⁹⁾ Auffallenderweise werden diese beiden Strophen in den Yājñā-Abschnitten der TS. zwar mitgeteilt, im Ritual aber bei dieser Iṣṭi nirgends vorgeschrieben.

Als Opfergaben gelten: Gold (d. h. wohl ein Goldschmuck), ein Tārpya genanntes Kleid ³⁴⁰), oder eine Milchkuh. Wer aber diese Iṣṭi zur Behexung gebraucht, der soll (nach K,M) keinen Opferlohn geben.

Zur Begründung das Folgende. Weshalb die genannten Strophen als Dhāyṣas zu nehmen sind: „alle Metra sollen in dieser Iṣṭi angewendet werden“, so sagt man; die Kakubh-Strophe (8 + 12 + 8 Silben enthaltend) fürwahr ist die Essenz der Triṣṭubh (4 × 11); die Uṣṇih-Strophe (8 + 8 + 12) die der Jagatī (4 × 12); durch die Hersagung der Kakubh- und Uṣṇih-Strophen also behält er alle Metra für sich. — Die Uṣṇih-Strophe ist die Gāyatrī (3 × 8), die vier Silben, die sie mehr hat, das sind die Vierfüßler, das Vieh; wie der (eine) Opferkuchen oberhalb des anderen kommt, so (kommen) diese vier Silben (die die Kakubh mehr hat) zu der Strophe (hinzu). — Weshalb als Schlussvers der Sāmidhenīs eine Triṣṭubh-Strophe verwendet wird: wenn er (wie es sonst bei einer Iṣṭi geschieht) eine Jagatī-Strophe als Schlussvers gebrauchte, würde er das Opfer zu Ende gehen lassen (d. h. verderben, weil es sonst damit abgeschlossen wird). Da aber die Triṣṭubh Mut und Kraft ist, verleiht er dem Opfer diese Eigenschaften, sodass es nicht zu Ende (zugrunde) geht. — Weshalb die Iṣṭi an Indra und Viṣṇu gerichtet ist und traidhātāvīya heisst, das erläutert der folgende im Veda oft behandelte Mythos.

Als des Tvaṣṭr Sohn (Viśvarūpa) (von Indra) getötet war, da brachte er (Tvaṣṭr) ein Soma-Opfer dar, von dem Indra ausgeschlossen wurde. Indra wünschte, dass auch er zum Soma-Trunk eingeladen werden möchte, aber Tvaṣṭr lud ihn, den Totschläger seines Sohnes, nicht ein. Da zerstörte er (Indra) den Gang des Opfers und trank gewaltsam vom Soma. Was vom Soma übrig geblieben war, das goss Tvaṣṭr im Āhavanīya-Feuer (als eine Spende) aus mit den Worten: „Svāhā, nimm zu als Besieg(er) des Indra“ ³⁴¹). Er hatte gewünscht ihn (das Ungeheuer, das er durch seine Spende und sein Zauberwort hervorrief) zum Sieger des Indra zu machen, machte aber den Indra zu dessen Sieger ³⁴²). So ging (die Wir-

³⁴⁰) Schon in sehr alter Zeit muss die eigentliche Bedeutung von *tārpya* verloren gegangen sein, da schon im Karmāntasūtra (Baudh. XXV. 34, s. f.) Unsicherheit über die Art des Kleides herrscht. Es heisst dort: *ayyamaratāt tṛptam vāso bhavaty, athāpy adāharanti: tṛpā nāma vṛkṣas, teṣāṃ evāntat bhavati*.

³⁴¹) Die Worte *tato gah soma tyaṣṭyato tam apna upapṛcartyat | svāhendrasatruṃ varuṣasva* (MS. II. 4. 3: 40. 4—5), welche Schroder als einen Vers gedruckt hat, sind Prosa! Sachlich schliessen sie sich an bei p. 38. 9 (*nirapbat*).

³⁴²) Da er das Wort *inbrasatruḥ* falsch akzentierte. Er sagte: *inbrasatruḥ* („Indra zum Sieger habend“) hätte aber sagen sollen *inbrasātṛuḥ* („Besieger des Indra“).

kung) sein(es) Wort(es) von selbst verloren. In welche Höhe ein Aufrechtstehender schleudert, in dieser Höhe hörte es (das Feuer und das aus dem Feuer emporsteigende Ungetüm) von selber auf, sei es dass so gross die Senkung (?) war, sei es dass (weil?) er so weit vom Feuer war ³⁴³). Als er (d. h. das von Tvaṣṭr hervorge-rufene Wesen) ins Leben kam, bemächtigte er sich auch des Agni und des Soma (d. h. des Feuers, in welches die Soma-Spende von Tvaṣṭr gegossen war und des Soma, der geopfert war) ³⁴⁴). Er wuchs jeden Tag nach allen Seiten eine Pfeilschussweite und um-lagerte alle Ströme (M) und überdeckte (*avṛnot*) alle Welten, dess-halb heisst das Wesen „Vṛtra“. Vor ihm fürchtete sich Indra und fürchtete sich auch Tvaṣṭr; ihm (dem Indra) goss der Tvaṣṭr den Donner-keil. Der Donnerkeil war die Hitze. Diesen konnte er (Indra) nicht aufheben. Nun war damals auch eine andere Gottheit da, nł. Viṣṇu. Indra sprach: „Viṣṇu, komm' her, wir beiden wollen uns jetzt dessen bemächtigen, wodurch jener dieses All ist (d. h. dieses ganze Weltall einnimmt)“. Da setzte sich Viṣṇu in drei Teile zerteilt nieder: ein Drittel auf der Erde, im Luftraum ein Drittel, im Himmel ein Drittel, denn er fürchtete sich vor Überlistung ³⁴⁵). Weil das eine Drittel (von ihm) auf der Erde war, konnte Indra, weil Viṣṇu ihm zur Seite stand, den Donnerkeil emporheben. Da sprach jener (Vṛtra): „Werfe nicht nach mir; diese Macht ist in mir; die will ich dir geben“. Er übergab ihm diese Macht (die Herrschaft über die Erde), welche Indra entgegennahm und dem Viṣṇu übergab mit den Worten: „Du hast mich gestellt (*adhāh*)“. Viṣṇu nahm sie entgegen mit dem Spruch *asmāsu indra indriyaṃ dadhātu* u. s. w. (TS. I. 6. 3. m). So geht es im Luftraum; Indra sagt, nachdem Vṛtra ihm die Macht über den Luftraum abgetreten hat, zu Viṣṇu: „Zweimal hast du mich gestellt“. Weil das dritte Drittel des Viṣṇu im Himmel war, konnte Indra, weil Viṣṇu ihm zur Seite stand, den Donnerkeil emporheben. Da sprach Vṛtra:

³⁴³) *sa yavāt ūrdhvaḥ parāvidhyati, tāvati svayam eva vyaramata, yadi vā tāvat pravaṇam āsit, yadi vā tāvat adhy agner āsit* (T); *sa yavāt ūrdhvaḥ parāvidhyati, tāvati vyaramata, yadi vā pravaṇam tāvat āsit, yadi agner adhi tāvat āsit* (M). Dieser Passus ist mir nicht recht deutlich geworden.

³⁴⁴) Nach M. treten sie als Aus- und Einhauch in das neugeschaffene Wesen ein, nach T. II. 5. 2. 3 hatte das Wesen (der Vṛtra) sie verschluckt.

³⁴⁵) *abhiparyāvartu* ist wohl eigentlich die Überlistung des Feindes, der seinen Gegner in einem bannenden Zauberkreis einschliesst (*prasaṃyam*) und dadurch seiner Kraft beraubt. Darum eben nimmt Viṣṇu die ganze Welt ein; hätte er sich z.B. nur auf die Erde niedergelassen, so wurde Vṛtra um ihn haben herumgehen und ihn einzirkeln können. Über diesen Zauberkreis beim Kampfe vgl. „Een indogermaansch Lustratie-gebruik“ in Versl. en Meded. der Kon. Akad. v. Wet. te Amsterdam Afd. Lett. IV. Reeks II. deel, S. 317 fgg.

„Werfe nicht nach mir; das, wodurch ich dieses All bin, das will ich dir geben“. „Gut,“ erwiderte Indra. „Wir wollen aber (sagte Vṛtra) eine Verabredung machen: ich will in dich eingehen.“ Darauf sagte Indra: „Was für Nutzen würde ich davon haben?“ „Ich würde dich anfeuern (entzünden); zu deinem Genusse würde ich in dich eingehen.“ Da trat Vṛtra in ihn ein. Vṛtra ist der Bauch: der Hunger ist ja der Feind des Menschen. Die Macht über den Himmel, die Indra von Vṛtra erhalten hatte, übergab er dem Viṣṇu als Lohn dafür, dass er ihn zum dritten Male „gestellt“ (d. h. ihm feste Stütze gewährt) hatte, und Viṣṇu empfing die Gabe mit demselben Verse. Diese Iṣṭi nun ist, nach dem Taittirīyaka, desshalb dreischichtig, *tridhātū*, weil Indra dreimal gegeben und Viṣṇu dreimal empfangen hatte. Das Kāthaka erklärt den Namen aus der dreimaligen Versicherung Indras: „du hast mich gestellt“ (*adhāḥ*). — Die Iṣṭi endlich gilt dem Indra und Viṣṇu, weil Viṣṇu dem Indra zur Seite gestanden und Indra ihm die Macht übergeben hatte.

K. XII. 3 und 4 (p. 164. 16 — 166. 17), M. II. 4. 3—5 (p. 40. 4 — 43. 11), T. II. 4. 11 und 12; Mān. śrs. V. 2. 5. 1—18, Baudh. XIII, 41—42, Āp. śrs. XIX. 27. 15—21, Hir. śrs. XXII. 14; zu vergl. auch Pañc. br. XX. 15. 6, Śat. Br. V. 5. 5. 1—9, Kāty. śrs. XV. 7. 30—34.

179.

Wer Macht (*bhāti*) zu erlangen wünscht, soll eine Iṣṭi darbringen, die 1. einen achtschüsseligen Opferkuchen an Agni, 2. einen elfschüsseligen an Indra, und 3. einen achtschüsseligen (einen Caru, M) an Bṛhaspati umfasst.³⁴⁶⁾ Die beiden für Agni und Bṛhaspati bestimmten Opfergaben werden mit dem Indra-Kuchen „in Berührung gebracht“, was nach einigen Quellen bedeutet: die beiden werden beim Backen in der unmittelbaren Nähe des Indra-Kuchens angesetzt; nach anderen: vor dem Ausfenersetzen wird von dem Teig der beiden ein wenig auf den Indra-Kuchen geschmiert (So K und M).³⁴⁷⁾

³⁴⁶⁾ Auch diese Iṣṭi heisst, wie n° 121. ein *tradhātu karuḥ*; statt des Bṛhaspati-Kuchens haben die Taittirīyakas einen Caru an Soma.

³⁴⁷⁾ *āgneṣya ca sūmipasya candre samāśleṣayet* (T *amdra itarū abha samāśleṣayanti* (M), *indra itaragor nabhī smādadhātī*... *aindro madhaye bharaty abhata itaran* (K). Über die genaue Bedeutung des *samāśleṣayet* waren schon die alten Sūtrakaras nicht ganz sicher. Im Karmanasūtra (Baudh. XXVI. 6) heisst es: *vyabhamyānām piṇḍānām pray adhaprūṇmat samāśleṣayitavyam bhurati*: Āp. (śrs. XIX. 21. 18—19 = Hir. XXII. 8): *saṃbhātāni haviṣsy adhaśrayet dy artho . lepaḥ vasmān samāśleṣayet*.

Yājñānuvākyās sind nach den Mānavas: für 1: *vidmā te agne, vṛṣaṇam tvā trikakubham* (MS. IV. 12. 5: 192. 11—13); für 2: *ativeddhā, asyed eva praririce* (l. c. 14); für 3: *yas tastambha, vibhidyā puram* (l. c. 193. 3—6).

Indra fühlte sich (wohl nachdem er den Vṛtra getötet hatte) sozusagen schlaff; er sprach zu Agni und Brhaspati: „Bringet eine Iṣṭi für mich dar“; da brachten die beiden jene (oben erwähnte) Iṣṭi für ihn dar. Agni versah ihn mit Glut (Stärke), Indra mit Mut, Brhaspati mit Zauberkraft; da wurde Indra mächtig. Weil sie ihm die drei Kräfte verliehen hatten (*adhattām*), deshalb heisst diese Iṣṭi *tridhātu*.

Die Iṣṭi der Taittirīyakas scheint eine Verschmelzung der oben unter n° 35 mit der hier erörterten zu sein. In der Begründung stimmt sie zum Teil mit n° 35, im Ritual fast ganz mit n° 177 überein, nur dass statt des Brhaspati-Kuchens ein Soma-Caru auftritt. Der Zweck dieser Iṣṭi ist nach dem Taittirīyaka ein anderer: sie gilt für jemanden, dessen Opfer vergeblich gewesen ist, nach den Prayogas für einen, der nicht an dem dazu bestimmten Zeitpunkt das Neu- oder Vollmondopfer, das Tieropfer, oder das Āgrayana dargebracht hat. Die Yājñānuvākyās sind nach den Taittirīyakas: *sa pratnavan navīyasā, nī kavyā vedhasaḥ* (TS. II. 3. 14. a, b); *indram vo viśvatas pari, indram naraḥ* (l. c. c, d); *tvam na soma viśvataḥ, yā te dhāmāni divi* (l. c. e, f).

K. XI. 1 (p. 144. 7—19), M. II. 4. 6 (p. 43. 12—18), T. II. 3. 3. 1—3; Mān. śrs. V. 2. 5. 20—21, Baudh. XIII. 26, Āp. śrs. XIX. 21. 18—19, Hir. śrs. XXII. 8 ³⁴⁸).

180 ³⁴⁹).

Wer Regen wünscht ³⁵⁰), soll das Kārīra-Opfer darbringen. Dazu bringt er vorher in Bereitschaft: ein schwarzes Kleid mit schwarzen Fransen, ein schwarzes Pferd, einen schwarzen Strick, ein schwarzes Ziegenfell, schwarzen Honig ³⁵¹), pul-

³⁴⁸) Das Mān. śrs. erwähnt ferner noch vor n° 179 einen *pārjanyah caruḥ* (V. 2. 5. 19—20), dessen Yājñānuvākyās in der Saṃhitā (IV. 12. 5: 192. 15—193. 2) mitten unter denen für n° 179 eingeschaltet sind. Auf welche Stelle der Saṃhitā beziehen sich diese Yājñānuvākyās und die Stelle aus dem Mānavaśrautasūtra?

³⁴⁹) Meiner Darstellung der Kārīrīṣṭi habe ich wieder das Ritual des Baudhāyana zugrunde gelegt.

³⁵⁰) Nach den Mānavas wird die Kārīrīṣṭi von einem Könige (so das Sūtra, *jyeṣṭha* die Saṃhitā) oder Purohita verrichtet.

³⁵¹) Mit schwarzem Honig ist nach Baudhāyana (Karmāntasūtra) XXVI. 6 *pauttikam* gemeint, der Honig, welcher von der Puttikā, einer bestimmten Bienenart, herrührt.

verisierte Karīra-Früchte (*capparis aphylla*), einen schwarzen ungebrannten grossen Wasserkrug, einen schwarzen (d. h. wohl schwarzgefärbten) Wagen mit drei Hauben³⁵²), ein schwarzes Schaf, ein schwarzes Büschel von der „Regenrufer“ genannten Pflanze (*carṣāhū*, *Boerhavia procumbens*) und endlich Brennholz und Streu von der Rohrpflanze (*calamus rotang*, *vetasa*). Auf die Stelle südlich vom Āhavanīya, wo der Yajamāna während des Opfers seinen Sitz hat, legt der Adhvaryu das schwarze Kleid mit den schwarzen Fransen nieder; er stellt das schwarze Pferd östlich vom Āhavanīya mit dem Kopfe nach Westen gekehrt und bindet demselben den schwarzen Strick um; er streut innerhalb der Vedi auf dem schwarzen Ziegenfell den schwarzen Honig und das Karīra-Mehl aus, stellt auf dem Aufwurfshaufen (*utkara*) den ungebrannten Wasserkrug hin, vor dem Utkara den dreihaubigen Wagen mit der Deichsel nach Osten gerichtet, vor der (unter der Deichsel des Wagens angebrachten) Stütze bindet er das schwarze Schaf mit einem schwarzen Strick fest und legt nördlich vom Āhavanīya das Regenruferbüschel hin. Nachdem er endlich das Brennholz mit den Rohrpflanzen zusammengewickelt hat, legt er auch dieses nördlich vom Āhavanīya nieder. — Der Yajamāna legt sich jetzt das schwarze Kleid um mit dem Spruch: „Marut-artig bist du, die Kraft der Maruts; spalte der Gewässer Guss“ (TS. II. 4. 7. a). Den (den Regen zurückhaltenden) Westwind drängt er zurück, den Ostwind bringt er hervor, indem er den Spruch flüstert: „Bringet zum Stillstehen, ihr Maruts! den Falken, den eiligen, gedankenschnellen, männlichen, hemmenden; den (aber), durch welchen die gewaltige Schar (aus den Wolken) entlassen ankommt, diesen, o ihr beiden Aśvins! umgebet (?) zum Heile“ (TS. II. 4. 7. b). Darauf wirft er das schwarze Kleid, das er bis jetzt getragen hat, über das Pferd, welches er vom Stricke gelöst hat, mit dem Spruche: „Wiehere, dommere, konzipiere; mit dem wasserreichen Wagen fliege umher; spalte richtig und entfessele den Schlauch nach unten; mit der Höhe werde gleich das niedere Land“ (TS. III. 1. 11. y). Wenn das mit dem schwarzen Kleide bedeckte Pferd den Körper schüttelt, harnt, oder Kot lässt, so wisse er, dass es Regen geben wird. Darauf bringt er (der Adhvaryu) acht Butterspenden (im Āhavanīya) dar, indem er vor jeder Spende eine Formel ausspricht, in welcher der regenbringende Wind mit Namen genannt wird; der Text dieser Formeln

³⁵²) Über *trigadham anah* vgl. KNAUER in der Einleitung zu Mān. śrs. Buch III—V, S. IX; die daselbst zitierte Stelle aus dem Karmāntasūtra (Baudh. XXVI. 6) lese ich jetzt so: *anah trigadham āti; tveatikan ity evadam uktaṁ bhavaty; athāpy udāharanti tricchadikam ity evadam uktaṁ bhavati.*

ist aber in allen uns bekannten Rezensionen zu verdorben um sie zu übersetzen (TS. II. 4. 7. c, MS. II. 4. 7: 44. 1—5, Kāth. XI. 9: 155. 11—14). Er vermischt nun innerhalb der Veda auf dem schwarzen Ziegenfelle das Karīra-Mehl mit dem schwarzen Honig, indem er den Spruch flüstert: „Ihr erfreuenden brüllenden schmucken behenden lichtbringenden dunkelbringenden benetzenden schäumenden freundschtützenden königsschtützenden gute Herrschaft besitzenden Gewässer! erquicket mich hier“ (TS. II. 4. 7. d). Von diesem Gemisch verfertigt er drei ³⁵³) Klösse, legt diese auf das schwarze Ziegenfell, faltet dasselbe zusammen und schnürt es mit dem schwarzen Strick fest, indem er die Worte flüstert: „Eines männlichen (*vr̥ṣṇah*) Pferdes Zaum bist du, damit es regne (*vr̥ṣtyai*) schnüre ich dich zusammen“ (TS. I. c. e). Das Fell mit den Klössen befestigt er an der ersten Haube des Karrens mit dem Spruch: „Ihr reichen Götter, Agni, Soma, Sūrya! gebet Wasser, spaltet von Parjanya her den Wasserguss vom Himmel vom Luftraum von der Erde her, und dann beglücket uns mit Regen“ (TS. II. 4. 8. a¹). So viel am ersten Tage; wenn es an diesem Tage regnet, so bringe er die Klösse (in der unten zu beschreibenden Weise) dar und verrichte am nächsten Tage die (unten zu erörternde) Iṣṭi. Regnet es aber am ersten Tage nicht, so nimmt er am nächsten Tage das (die Klösse enthaltende) schwarze Ziegenfell und befestigt es an der zweiten Haube mit dem Spruch: „Ihr helfenden Götter, Mitra, Varuṇa und Aryaman! gebet Wasser... (u. s. w., wie oben) mit Regen“ (TS. I. c. a²). Wenn es an diesem Tage regnet, so bringe er die Klösse dar und am dritten Tage findet die Iṣṭi statt. Wenn es nicht regnet, so befestigt er am dritten Tage das schwarze Ziegenfell an der hintersten Haube mit dem Spruch: „Ihr Götter Trinkgenossen, rennerantreibender Apāṃ napāt! gebet Wasser... (u. s. w., wie oben)... mit Regen“ (TS. I. c. a³). Regnet es (an diesem, am dritten Tage), so bringe er die Klösse dar, und verrichte am vierten Tage die Iṣṭi. Am vierten Tage opfere er aber jedenfalls, es möge regnen oder nicht, die Klösse, und zwar mit dem Sruva-Löffel, nachdem er eine Unterlage von Schmalz in den Löffel gegossen und den Kloss mit Schmalz übergossen hat. Den ersten Kloss opfert er, nachdem er den folgenden Spruch hergesagt hat: „Über Tag sogar bringen sie Finsternis durch den Wasserbringer Parjanya, wenn sie die Erde befeuchten. *scāhā!*“ (TS. II. 4. 8. b). Den zweiten mit: „Wenn die reichlich träufelnden Männer den Kübel (Schatz) des Himmels dem milden (Opferherrn) zu-

³⁵³) vier, nach M und K.; zu Kāth. 158. 3 vgl. G.G.A. 1900, S. 704.

gunsten in Bewegung setzen, da lassen sie Parjanya über Himmel und Erde frei und über das trockne Land kommt der Regen. *scāhā!*” (TS. I. c. c.) Den dritten Kloss mit: „Ihr weckt den Regen auf, ihr Maruts! vom (Himmels)ozean, ihr lasst es regnen, ihr Feuchten! Nicht versiegen eure wundertätigen Milchkühe; richtig kommen die Wagen, wenn ihr kommt, hergefahren. *scāhā!*” (TS. I. c. d.)³⁵⁴). Auf den Ranch, der von den Klößen aufsteigt, festigt er den Blick und flüstert: „Die dunkelfarbigen geflügelten in Dunst sich hüllenden Rosse fliegen zum Himmel empor; sie kommen her sich ihren Platz bereitend und nun trieft von Fett die Erde” (TS. III. 1. 11. t). Wenn es am vierten Tage nach der Darbringung der Klösse regnet, so findet die Iṣṭi statt; wenn nicht, erst am fünften Tage.

Die eigentliche Iṣṭi umfasst drei Opfergaben: 1. einen achtschüsseligen Opferkuchen für Agni *dhāmacchad*, 2 einen siebenschüsseligen Kuchen (*Caru*, *K*) für die Maruts, und 3. einen einerschüsseligen für Sūrya.

Yājñanuvākyaś sind nach den Taittirīyakas für das erste Haviṣ: *tvam tyā cid acyutāgne paśur na yavase | dhāmā ha yat te ajara canā vṛścanti śikvasaḥ; agne bhūrīni tava... dhāma | yās ca... prṣṭhabandho* (TS. III. 1. 11. z, aa); für das zweite Haviṣ: *divo no vṛṣṭim maruto ravīdheam, pinvanty apo marutaḥ sudānavaḥ* (TS. I. c. bb, ec); für das dritte Haviṣ: *ud u tyam jātavedasam, citram devānām udagūd anīkam* (TS. I. c. ff, gg). Die Yājñanuvākyaś der Mānavas sind ganz andere Strophen; für 1: *kṛṣṇam nityānam harayaḥ suparṇāḥ, ā te suparṇā aminanta evaiḥ* (MS. IV. 12. 5: 193. 7—10); für 2: *vāsreca vidyun mimūti, parvatāś cin mahi vṛddho bibhāya* (MS. I. c. 193. 11—14); für 3: *srjanti rāsmim ojasā, barhiṣṭhebbir viharan gāsi* (MS. I. c. 193. 15—194. 2).

Unmittelbar nach den Hauptspenden werden von den Taittirīyakas Zuopfer dargebracht (Butterspenden mit dem Sruva-Löffel) mit den Sprüchen, in welchen der im Himmelsozean wohnende Feuergott (Blitz) herbeigernfen wird: *aurcabhrguvac chucim, ā savam savitur gathā, huve vātasvanam kavim* (TS. III. 1. 11. hh—kk).

Nach diesen Spenden oder am Schluss der Iṣṭi füllt der Adhvaryu den von ungebranntem Lehm verfertigten schwarzen Krug mit

³⁵⁴) Die Kāthas und Mānavas, die die Klösse während der Iṣṭi unmittelbar vor der Sviṣṭakṛt-Spende darbringen, und zwar mit denselben Sprüchen wie die Taittirīyakas (kombiniert mit TS. II. 4. 8. a) opfern den vierten Kloss im Wasser mit dem Spruch *srjā vṛṣṭim divaḥ* u. s. w. (= TS. II. 4. 8. e⁴). Genau genommen werden aber auch in diesen Schulen nur drei Klösse dargebracht (vgl. Kāth. XI. 10: 158. 3): *tāsam tisṛbhiḥ pracuranti, ny ekām dadhāt;... yā caturthā tām samsthāte 'psu juhōti*.

Wasser, indem er den Spruch flüstert: „Lass' los den Regen vom Himmel her, mit Wasser füll' den Ozean" (TS. II. 4. 8. e¹). Wenn der Krug zerbricht oder einen Riss bekommt, so wird es sicher regnen (vgl. oben n° 53). Über dem Schaf giesst er eine Schmalzspende aus mit dem Spruche: „Wassergeboren, erstgeboren bist du, Kraft des Ozeans bist du" (TS. I. c. e²). Wenn das Schaf zittert oder harnt oder Kot lässt, so wird es sicher regnen. Über dem Regenruferbüschel bringt er eine Schmalzspende dar mit dem Spruche: „Reiss auf die Erde, spalte hier die Himmelswolke, gib uns Himmelwasser; der du darüber Herr bist, mach' uns den Balg los" (TS. I. c. f). Das Büschel wirft er ins Āhavanīya-Feuer hindredin mit dem Spruche: *hiranyakeśo rajaso visāre* (TS. III. 1. 11. u). Auf den aufsteigenden Rauch festigt er den Blick mit dem Spruch: *ā te suparṇū aminanta evaiḥ* (TS. I. c. v). Zwischen Gārhapatya und Āhavanīya stehend schüttelt er das schwarze Ziegenfell mit dem Spruch: „Die Götter, die im Himmel, im Luftraum, auf der Erde wohnen, die mögen dieses Opfer fordern, die mögen dieses Feld (Land) besuchen, die mögen auf diesem Feld sich da und dort niederlassen" (TS. II. 4. 8. g). Darauf wird die Iṣṭi nach dem bekannten Paradigma, mutatis mutandis, zu Ende geführt. Opferlohn ist ein schwarzes Kleid. Wer das Karīra-Opfer verrichtet, soll ein ganzes Jahr (vorher?) sich von dem Genuss der Karīra-Früchte enthalten (nach den Mānavas und Kāthas).

Zur Begründung der Tatsachen dieser Iṣṭi heisst es in den Brāhmaṇas. Wesshalb das Kleid schwarz ist: dies (die schwarze Farbe) ist das Aussehen des Regens: nachdem er gleichgestaltig (gleich von Aussehen) geworden ist, veranlasst er den Parjanya es regnen zu lassen. — Wesshalb die Karīra-Früchte geopfert werden: von den (von den Schakalen) verzehrten Yatis³⁵⁵) fielen die Köpfe ab; die verwandelten sich in Palmfrüchte (Kokosnüsse)³⁵⁶); ihre Feuchtigkeit (ihr Somatrunk, K) flog aufwärts und verwandelte sich in Karīra. Soma-artig sind die Karīra-Früchte; nun ist es die Soma-Spende, die den Regen vom Himmel herniederkommen lässt; dadurch dass er Karīras opfert, macht er dass der Regen vom Himmel niederfällt. Desshalb soll man keinem Weib und keinem Śūdra Karīras geben, da diese keinen Teil am Soma-Trunk haben. — Wesshalb Agni, den Maruts und Sūrya geopfert wird: Agni (die Sonnenhitze) erweckt von hier (d. h. von der Erde) den Regen; die Wohnstätten

³⁵⁵) Die Stellen, wo von der Untat des Indra, der die Yatis den Schakalen (*sālāvṛka*) übergab, gehandelt wird, hat OERTEL im J. A. O. S. XIX, S. 125 gesammelt.

³⁵⁶) *ye tālābhudhānāḥ muthākūrjaraḥ, teṣāṃ phalaṃ śiraḥkapalasadṛśāni lakṣyante*, Sāyana zu TS. II. 4. 9.

deckend (*dhāmacchad*), sozusagen, regnet er ³⁵⁷) (K); die Maruts (die Wind- und Sturmgötter) machen, dass der Regen in Bewegung kommt, und die Sonne (Sūrya) erwirkt durch ihre Strahlen, dass er niederfällt. ³⁵⁸) Diese über den Regen gebietenden Gottheiten, die er durch seine Opfergabe gnädig gestimmt hat, machen dass Parjanya es für ihn regnen lässt. Er lässt es regnen, würde er es (sonst) auch nicht regnen lassen.

K. XI. 9—10 (p. 155. 11—158. 10), M. II. 4. 7—8 (p. 44. 1—46. 7), T. II. 4. 7—10; Mān. śrs. V. 2. 6, Bandh. XIII. 37—40, Āp. śrs. XIX. 25. 16—26. 12, Hir. śrs. XXII. 13—14.

181.

Den Räumen oder den Hütern der Räume (Himmelsgehenden) bringt einen Caru dar wer Raum (freie Bewegung) wünscht.

Yājñānuvākyās zu dieser Iṣṭi sind: *āsānām āśāpālebhyaḥ, viśvā āśā madhunā samśrjāmi* (vgl. TBr. II. 5. 3. 3).

Āśv. śrs. II. 10. 17—18.

182.

Wer in den Besitz von Raum, freier Bewegung, Welt (der Welten, *loka*) zu kommen wünscht, bringt den dreien: Erde, Luftraum, Himmel, jeder Gottheit eine Opferspende (Opferkuchen oder Carn, ist unsicher) dar.

Yājñānuvākyās sind die drei Strophen: 1. *prthivīm mātaram mahim*, 2. *viśvam bibharti prthivi*, 3. *varma me prthivi mahi* (vgl. TBr. II. 4. 6. 8). Für das 1. Haviṣ (an die Erde) gelten 1 und 2, für das 2. Haviṣ (an den Luftraum) 2 und 3; für das 3. Haviṣ (an den Himmel) 3 und 1.

Diese Iṣṭi trägt den Namen *lokeṣṭi*.

Āśv. śrs. II. 10. 19—22.

183.

Wer Macht (*śrī*), Freunde, oder langes Leben wünscht, soll die Mitravinda genannte, aus zehn Opfern bestehende Iṣṭi

³⁵⁷) *dhāmacchad* als Zunamen des (Blitz)feuers hat wohl hauptsächlich seine Begründung im Wortlaut der Yājñānuvākyās (TS. III. 1. 11. z, aa).

³⁵⁸) *ṇadā khalu va asar adityo nyañ raśmiblaḥ paryāvaratate*, 'tha varṣati (T), *ṇad asā adityo 'rvāñ raśmiblaḥ paryāvaratate*, 'tha varṣati (K).

darbringen. Sie umfasst 1. einen achtschüsseligen Opferkuchen für Agni; 2. einen Caru für Soma; 3. einen zehnschüsseligen Opferkuchen für Varuṇa (Vāyu); 4. einen Caru für Mitra; 5. einen elfschüsseligen Opferkuchen für Indra; 6. einen Caru für Brhaspati; 7. einen zwölf (acht-) schüsseligen Opferkuchen für Savitr; 8. einen Caru für Pūṣan; 9. einen Caru für Sarasvatī; 10. einen zehnschüsseligen Opferkuchen für Tvaṣṭr.

Da diese zehn Opfertgaben allen den zehn Göttern zugleich dargebracht werden, gibt es nur eine Anuvākyā und eine Yājyā. Puro'nuvākyā ist: *agniḥ somo varuṇaḥ* (Śat. Br. XI. 4. 3. 6). Beim eigentlichen Opfer werden die zehn Götter hinter der Formel *ye yajāmahe* in umgekehrter Reihenfolge genannt. Die Yājyā ist: *tvaṣṭā rūpāṇi dadhati* (Śat. Br. I. c. 359).

Die Mādhyandinas bringen darauf zehn Zuopfer (*upahoma*) mit dem Sruva-Löffel dar unter Hersagung von *agnir annūdah* u. s. w. (Śat. Br. XI. 4. 3. 8—17).

Die Begründung dieser Iṣṭi hat schon EGGELE in seiner Übersetzung des Śat. Br. (S. B. E. XLIV, 62 flgg.) gegeben.

Śat. Br. XI. 4. 3; Kāty. śrs. V. 11—12, Āśv. śrs. II. 11. 1—4, Śāṅkh. śrs. III. 7.

184.

Wer sich jemanden (einen Nebenbuhler) botmässig machen will, soll die Schnurschwiegerväter- (*snuṣāśvaśūrīya*) Iṣṭi darbringen (einen elfschüsseligen Opferkuchen für Indra?).

Yājyānuvākyās sind die folgenden Sprüche: „Indra, die Sonne, hat die Räume durchcilt; Schnuren (sind) die Nebenbuhler, ich bin Schwiegerväter; ich besiege gierig die Feinde, ich gewinne Beute im Kampf“. — „Indra, die Sonne, der Erste, der Welt-schöpfer mit den Maruts verbunden, sei mit den Stammgenossen vereint; (wie) Schnuren des Schwiegervaters Befehl, so sollen die Nebenbuhler auf mein Wort hören.“³⁵⁹

Samyājyās sind RV. V. 4. 5 und V. 28. 3.

Āśv. śrs. II. 11. 7—9.

³⁵⁹) Vgl. auch TBr. II. 5. 3. 3, wo diese zwei Strophen in etwas abweichender Rezension vorkommen.

³⁶⁰) Die Strophen sind nur aus Āśvalāyana und, mit einigen Varianten, aus dem Taitt. Brāhmaṇa bekannt (II. 4. 6. 12). In beiden Texten sind sie nicht ganz richtig überliefert. Wahrscheinlich ist statt *snuṣā sapatnā* zu lesen: *snuṣāḥ sapatnāḥ*; dem *praviṣṭam* des Āśvalāyana ist die Lesung des TBr. *praviṣṭam* vorzuziehen, und statt *suyātaiḥ* ist wohl *sapātaiḥ* zu lesen. Zu den Strophen ist Ait. Br. III. 22. 7 zu vergleichen.

INDICES. ¹⁾

a. Namen einiger Iṣṭis.

<i>atipanneṣṭi</i> 30.	<i>mitravindeṣṭi</i> 183.
<i>adhvarakalpā</i> 52.	<i>rākṣoghñiṣṭi</i> 76.
<i>anuvartmahaviḥ</i> 62.	<i>rājanīṣṭi</i> 174.
<i>abhyudayeṣṭi</i> 155.	<i>lokeṣṭi</i> 182.
<i>āyusmatīṣṭi</i> 160.	<i>vijīteṣṭi</i> 141.
<i>kārīriṣṭi</i> 180.	<i>vrātapatīṣṭi</i> 67.
<i>gāyatriṣṭi</i> 78.	<i>śatakrṣṇaleṣṭi</i> 100, 101.
<i>citreṣṭi</i> 177.	<i>saṃvargeṣṭi</i> 78.
<i>jāteṣṭi</i> 29.	<i>saṃvīṇāneṣṭi</i> 117.
<i>tridhātu</i> 121, 179.	<i>sāṃgrahaṇīṣṭi</i> 164.
<i>traidhātaviyeṣṭi</i> 178.	<i>snusāsvasūrīyeṣṭi</i> 184.
<i>pāthikṛtīṣṭi</i> 66.	<i>svastyayanīṣṭi</i> 88.
<i>putreṣṭi</i> 29.	

b. Namen der Gottheiten, denen die Iṣṭis gelten.

Aditi 14b.	Agni annavant, annāda, anna-
Ādityāḥ 98, 120.	pati 75.
Ādityāḥ dhārayadvantaḥ 98.	„ āyusmant 83.
„ bhuvadvantaḥ 97.	„ bhrājasvant 174.
Agni 157, 169, 177, 179, 183.	„ dātr 155, 170.
„ agnivant 93.	„ dhāmacchad 180.
„ anīkavant 72.	„ jātavedas 25, 84.

¹⁾ Die grossen Ziffern deuten die Nummer der Iṣṭi an, die kleinen verweisen nach den Anmerkungen.

- Agni jyotiṣmant 94.
 „ kṣamavant 79, 80.
 „ pathikṛt 66.
 „ pāvaka 89, 90.
 „ pavamāna 27, 89, 90.
 „ pratikavant 95.
 „ pravant 95.
 „ putravant 91.
 „ putrin 91.
 „ rakṣohan 76.
 „ rasavant 92.
 „ rudravant 73.
 „ rukmant 85.
 „ sāhantya 87.
 „ saṁvarga 78.
 „ sanimant 156.
 „ śuci 89, 90.
 „ surabhimant 26, 73, 74.
 „ svastimant 88.
 „ tejasvant 86.
 „ vaiśvānara 9—31.
 „ vājasṛt 71.
 „ vasumant 77, 117.
 „ vibādhavant 95.
 „ vratabhṛt 68.
 „ vratapati 67.
 „ yaviṣṭha 69, 70, 82.
 Agni-Soma 32, 34—36.
 Agni-Varuṇa 30, 160—163.
 Agni-Viṣṇu 46—52, 169.
 Apāṇ napāt 168.
 Aryaman 170—173.
 Āśāpālāḥ 181.
 Brahmanaspati 103—106.
 Bṛhaspati 46, 52, 96, 102, 103,
 107, 108, 179, 183.
 Bhūmi 118, 119.
 Dadhikrāvan 25—28.
 Erde-Luftraum-Himmel 182.
 Himmel-Erde 32, 33.
 Indra 57, 58, 60, 61, 62, 64,
 96, 102b, 106, 115, 125,
 142, 143, 154, 170, 177,
 179, 183, 184 (?).
 Indra abhimātihan 139, 140.
 „ adhirāja 121, 146.
 „ aṁhomuc 132, 133, 141.
 „ anvṛju 135.
 „ arkavant 124, 126, 128—
 131.
 „ aśvamedhavant 126—129.
 „ dātṛ 150, 151.
 „ indriyāvant 123, 130, 131,
 141.
 „ kṣetramjaya 145.
 „ manyuvant manasvant 131,
 147—149.
 „ marutvant 117.
 „ prababhra 136.
 „ punardātṛ 150.
 „ putrin 91.
 „ rājan 121.
 „ rāthamṭara, bārḥata, vai-
 rupa, vairāja, śākvarya,
 raivata 175, 176.
 „ sūryavant 131.
 „ sutrāman 153.
 „ svarāj 121.
 „ trātṛ 83, 134.
 „ tviṣṭimant 149.
 „ vaimṛdha 137, 138, 141.
 „ vajrin 144.
 „ vṛtrahan 144.
 „ vṛtratur 144.
 Indra-Varuṇa 160—163.
 Indra-Viṣṇu 178.
 Indrāṇī 114, 115.
 Kṣetrapati 8.
 Manyu 148.
 Marutaḥ 31, 53—58, 60, 61,
 63—65, 105, 180.
 Mitra 183.
 Mitra-Varuṇa 52, 160—163.
 Parameṣṭhin 112.

Prajāpati 100, 101, 108, 110, 157, 170.	Sarasvant 177.
Pūṣan 7, 183.	Sarasvatī 46, 52, 169, 177, 183.
Rudra 73, 74, 111.	Savitṛ 118, 119, 183.
Vācaspati 116.	Sinīvālī 177.
Varuṇa 19, 20, 26, 28, 98, 166, 167, 169, 183.	Soma 169, 177, 183.
Varuṇa ādityavant 117.	„ rudravant 117.
Vāyu 118, 119, 183.	„ vājīn 159.
Viṣṇu 72, 113, 157.	Soma-Indra 158.
„ śipiviṣṭa 155, 156.	Soma-Pūṣan 37, 41, 43, 109.
Viśve devāḥ 62, 113, 120, 164, 165.	Soma-Rudra 40, 42, 44, 45.
	Sūrya 99, 167, 174, 180.
	Tvaṣṭṛ 177, 183.

c. Sanskrit-Index.

<i>atirikta</i> 143.	<i>dhāmacchad</i> 357.
<i>aturmukhya</i> 59, ¹⁴⁰ .	<i>nirbādha</i> 63, ¹⁵⁰ .
<i>abhiparyāvarta</i> ³⁴⁵ .	<i>pāpayakṣma</i> 120.
<i>āvya</i> 23, ⁶⁷ .	<i>pauttika</i> ³⁵¹ .
<i>uttāneṣu kapāleṣu</i> ²⁴⁷ .	<i>prababhra</i> ²⁶³ .
<i>udbarhiḥ</i> ²²¹ .	<i>pravarta</i> ³⁰¹ .
<i>upādhāyapūrvayam</i> 62, ¹⁴⁸ .	<i>prasṛti</i> ¹⁴² .
<i>upacāyapṛdam</i> 62, ¹⁴⁹ .	<i>yaviṣṭha</i> 69.
<i>kāvaja</i> ⁹⁷ .	<i>rājayakṣma</i> 120.
<i>kūbara</i> ¹⁸² .	<i>vāstu</i> ²³⁵ .
<i>kṣāmarant</i> ¹⁸⁵ .	<i>vāstumaya, vāstvamaya</i> ²³² .
<i>ghṛta</i> 169.	<i>samānta</i> ⁴³ .
<i>cakṣurvanya</i> ³²⁴ .	<i>samṛtasoma</i> ¹⁶⁶ .
<i>jāyanya</i> 120.	<i>subh</i> ¹⁹¹ .
<i>trigadha</i> ³⁵² .	<i>surabhi</i> 26.
<i>devasūh</i> ¹⁷³ .	<i>svayampāpa</i> ²⁶⁸ .

d. Sach-Register.

- Acacia, 169.
 Aditi, ist die Erde 14^b, 98, 119; 96, 97.
 Ādityas, 97; die — sind das Volk, 98; sieben —, 98; dreimal
 sieben —, ib.
 Āditya Visvasvant, Geburt des —, 97.
 Agastya, 56.

Agni, ist Gāyatrī-artig, 22; dem — ist der Totkranke verfallen, 169; — ist alle Gottheiten, 39, 46—48, 50—52, 70, 169; durch des — Auge sehen die Menschen, 49; — ist Rudra, 42, 44, 45; — ist Erzeuger, 45; — erzeugt den Regen, 53, 180; — ist Wegbereiter, 66; — ist der Wettläufer der Götter, 71; — ist der Vertreiber der Unholde, 76.

Agni-Soma, die Gottheit des Brahmanen, 34.

Alter, Iṣṭi um ein hohes — zu erreichen, 19, 44, 83, 89, 100, 101, 132, 160, 169.

Āmana-Schale, 164.

Ameisenhaufe, Spende in —, 98.

Āmiksā, 44, 64, 160; s. auch Payasyā.

Amulet, 169.

Ansehen, Iṣṭi um — zu erreichen, 21, 36, 40, 99, 122.

Anuṣṭubh, 166, 175; — ist die Stimme, 175.

Arka, ist das Licht, 127, 128; — ist die Erde, 129—131, ²⁵⁶.

Aryaman, ist die Sonne, 171, 173.

Āsvamedha, ist die Sonne, 127, 128, 131; — ist der Himmel, 129, ²⁵⁶.

Āsvins, die — sind die Ärzte der Götter, 169.

Augen, verbundene —, 44.

Baka Dālbhya, 73.

Behexung, Iṣṭi zur —, 42, 43, 46, 49, 61, 69, 70, 73, 74.

Besessenheit, Iṣṭi gegen —, 76.

Blei, als Opferlohn, 13.

Blicken in flüssige Butter, 169.

Brahman, der — ist das Brahman, 169.

Brahmane, der — ist Agni-artig, 34; — Soma-artig, 38, 41, 158; — Bṛhaspati-artig, 102.

Brahmaṇaspati, ist das Priestertum, 105.

Bṛhaspati, ist das Brahman, 46, 47, 52, 96, 102, 103, 107.

Bṛhat, 175.

Bṛhatī, als Yājyā nicht erlaubt, 175; die — ist das Vieh, 175.

Citrā, 177.

Dadhikrāvan, ist der Läuterer, 26—28.

Dhṛtarāṣṭra Sohn des Vicitravīrya, 73.

Donnerkeil, 32, 33, 56. 144, 154.

Dorfoberste (*grāmaṇī*), 98.

Dreiunddreissig Götter, 141.

Eintracht, Iṣṭi um — zu bewerken, 60, 117.

Elephant, Entstehung des —, 97.

Eleusine indica, 114.

- Enthaltung, vom Sprechen eines gew. Wortes, 149; — von Karīra-Früchten, 180 s. f.
- Erbrechen, Iṣṭi, wenn — von Soma stattfindet, 158.
- Erde, die — ist Silber, 99.
- Fennich, 54.
- Fesseln der Götter um sie zu zwingen, 98.
- Feuer, Entfernung des —, 22.
- Feuerbohrer, 26, 43.
- Ficus religiosa, 98.
- Fremde, Iṣṭi wenn man in die — zieht, 7, 88, 127, 173.
- Frühling, die — ist Jahreszeit des Brahmanen, 36, ⁹².
- Fussspur, Sand von der —, 98.
- Garnut 108—110, ²²⁸.
- Gataśrī, Iṣṭi für einen —, 99, 128, 157.
- Gāyatrī, 22, 29, 52, 55, 166, 169; die — ist das Jahr, 78.
- Gerste, ist Anteil des Varuṇa, 19, 20.
- Gold, Iṣṭi zur Erwerbung von —, 118, 119; die Seele ist —, 21; — als Opferlohn, 26, 49, 96, 178; — ist *āyus*, 49; — ist Unsterblichkeit, 100.
- Hautkrankheit, Iṣṭi um — vorzubeugen 40, 41.
- Himmel, der — ist Gold, 99.
- Himmelswelt, Iṣṭi zur Erreichung der —, 171.
- Hirse, 36, 158, 159.
- Honig, der — ist Soma-haft, 170.
- Impotenz, Iṣṭi gegen —, 159.
- Indra, ist der Adel, 57, 58, 62, 64; — nach seiner Geburt von Unholden verfolgt, 76.
- Indrāṇī, ist das Heer, 114; — ist des Indra Gattin, 115.
- Jagatī, die — ist das Vieh, 29; 52, 55, 166, 169.
- Jahr, das — ist Prajāpati, 166; das — ist fünffach, 175; ist einundzwanzig, 166.
- Kakubh, die — ist die Essenz der Trīṣṭubh, 178.
- Karīra, 180.
- Kaulakāvati, N. pr., 26.
- Kayāsubhīya-Lied, 56.
- Klöße, 174, 180.
- Kokosnüsse, Entstehung der —, 180.
- Kranken, Iṣṭi für einen —, s. Alter.
- Kratujit, Sohn des Janaka, 174.
- Kräuter, die — sind Soma-artig, Rudra-artig 40, 42.
- Kṛṣṇaka, 99, 100, 169, ²⁰⁹.
- Kṣatriya, der — ist Indra-artig, 38, 57, 96; der — ist dun-

- kelfarbig, 98; der' — wird mit einem Strick geboren, 96.
 Kuh (scheckige), die — ist die Erde, ist Vāc, 54, 110.
 Kuhurin, 54.
 Kurukṣetra, 35.
 Kurupañcālas, 73.
 Kusita (Kusida), N. pr. eines Teichs, 76.
 Kusitāyī (Kusidāyī), N. pr. einer Unholdin, 76.
 Lebendige, der — ist Soma-artig, 44, 169.
 Loblied, das — ist die Speise der Götter, 124.
 Macht, Iṣṭi um — zu erwerben, 20, 35, 84, 96, 97, 106, 107, 116, 121, 130, 131, 154, 161, 175, 179.
 Mahānāmniś, die — sind ein Vajra, 154, 272.
 Manu-Strophen, 40.
 Maruts, die — sind die Leute (*viś*), 31, 56, 57, 58, 63—65, 129; die — sind Kinder der scheckigen Kuh, 54; die — lassen den Regen fallen 153, 180; ein und zwanzig Gruppen von —, 63.
 Mensch, als Opferlohn, 24.
 Mut, der — dem Indra zugeteilt, 121.
 Nachgeborenen, Iṣṭi für einen —, 166, 107.
 Nachgewachsener Reis, 106, 107.
 Nachkommen, Iṣṭi um — zu bekommen, 1, 28, 29, 45, 91.
 Nacht, die — als Zeit eines Opfers, 76.
 Naimiṣīya Ṛṣi's, 73.
 Narāsaṃsa-Strophe, 40.
 Nebenbuhler, Iṣṭi um dem — zuvorzukommen, 3, 52, 65, 78, 95, 113, 114, 165, 178, 184.
 Niśādas, Oberhaupt der —, 111.
 Oberherrschaft, Iṣṭi um die — zu erwerben, 2, 4, 31, 54, 56—58, 62—64, 82, 103, 135, 141, 146, 162, 164.
 Panicum frumentaceum, 117.
 Pankti, 175.
 Payasyā, 160, s. auch Āmikṣā.
 Pfeile, als Umlegehölzer, 104.
 Pferd, Iṣṭi wenn man ein — entgegennimmt, 24, 166, 167; das — aus dem Wasser geboren, 168.
 Piśāca, 95.
 Pisum arvense, 117.
 Prajāpati, ist *trayodaśa* 55, 130; — ist das All, 175.
 Purohita, Iṣṭi um die Stellung eines — zu erlangen, 38, 102.
 Pūṣan, ist Erzeuger des Viehs, 37; — ist das Vieh, 41; — ist der Hüter des Viehs, 109.
 Rajana, Sohn des Kuṇi. 174.

- Rakṣasen, 76, 95.
 Raktikā, 49.
 Rathaprotā der Darbhya, 26.
 Rathapūṭara, 175.
 Raum, Iṣṭi um — zu haben, 181, 182.
 Regenrufer (Pflanze), 180.
 Regenzauber, Regenorakel, 18, 53, 180.
 Revatī-Strophe, 175; — aus der Śakvarī gebildet, 154, 272.
 Rohr, statt Gras, 42, 43, 180.
 Rudra, Iṣṭi um den — zu besänftigen, 111; — ist Agni, 175.
 Śakvarī-Strophe, ist ein Vajra, 154; 175, 272.
 Sāmnāyā, 155.
 Sarasvatī, ist die Stimme, 46—48.
 Schaf, Iṣṭi wenn man ein — entgegennimmt, 23.
 Schnurschwiegerväter-Iṣṭi, 184.
 Schwarz, 42, 73, 98, 180.
 Schwarz und Weiss, 43.
 Schwindsucht, Iṣṭi gegen —, 120.
 Seele, die — ist eine Spanne gross, 19, 20, 40; die — ist Gold, 21.
 Sehkraft, Iṣṭi um — zu bekommen, 49, 90, 174.
 Sieg, Iṣṭi um den — zu erringen, 5, 6, 14—16, 32, 33, 48, 71, 72, 79, 104, 114, 115, 136, 137, 139, 147, 148.
 Silber, 21, 99.
 Sinīvālī, ist die Stimme, 177.
 Soma, der — wird auf dem Berge gefunden, 35; — ist Samenbringer, 37, 45, 170; — ist der Mond, 40; — ist die Gottheit des Brahmanen, 43.
 Soma-Opfer, Zusammentreffen zweier —, 70.
 Sonne, die — ist der äusserste Punkt, 99; die — macht, dass der Regen fällt, 180.
 Sonnenglanz (*scarbhānu*), N. pr. eines Unholdes, 40.
 Spanne, eine — gross ist der Opferkuchen, 19, 20; — der Caru, 40.
 Speise, Iṣṭi wenn man üble — genossen hat, 13.
 Sphya, 43; der — ist ein Vajra, 65.
 Strick, ein — dem Nebenbuhler gegeben, 12; — des Varuṇa, 28; — als Opferlohn, 96.
 Sühnung, Iṣṭi zur —, 22, 30, 93, 94, 155.
 Taiṣya, 40.
 Tārpya (ein Kleid), 178, 340.
 Terminalia bellerica als Brennholz, 42, 43.
 Tiger, 26.
 Tiṣya, — ist Rudra, 40.

- Totkranke, der — ist Agni-artig, 44.
 Tränen, Iṣṭi wenn man — vergossen hat, 68.
 Triṣṭubh, die — ist Mut, 29, 178; 52, 166, 169.
 Tvaṣṭr, 158; erschafft durch ein Zauberwort den Vṛtra, 178.
 Uṣṇih, die — ist die Essenz der Jagatī, 178; — ist die Gāyatrī, 178.
 Vāc, 175.
 Vairāja, 175.
 Vairūpa, 175.
 Vaiśvānara, Agni — ist das Jahr (die Zeit), 9—27; — ist die Erde, 15; — ist die Sonne, 19, 20.
 Vaiśya, der — ist Marut-artig, 57; der — ist blank, 98.
 Vāmadeva, 76.
 Varuṇa, von — ergriffen ist der Kranke, 19, 20, 160, 169; — ist die Herrschermacht.
 Vāstva, 111.
 Verleumdet, Iṣṭi für einen, der — ist, 26, 27, 176.
 Verschränkung der Yājyās und Anuvākyās, 121.
 Vertrieben, Iṣṭi für einen der — ist, 98, 126, 134, 142, 143, 153.
 Vieh, Iṣṭi um — zu erwerben, 37, 108—110, 123, 125, 156, 163, 170, 173; das — ist Prajāpati-artig, 110; das — ist Mut, 124; das — ist Indra-artig, 126.
 Virāj, die — ist Speise, 29.
 Viṣṇu, ist das Opfer, 46—52, 169; hilft dem Indra im Kampfe gegen Vṛtra, 178.
 Vögel, 104.
 Vṛtra, Geburt des — 178; — ist der Bauch, 178.
 Wildwachsende, das — gehört dem Soma, 109.
 Wortbruch, 10.
 Yatis, die — von Indra den Schakalen übergeben, 180.
 Ziege, die — ist Agni-artig, 92, 188.
 Zwillinge, Iṣṭi wenn — geboren sind, 55.
-

De Hollandsche Zee- en Scheepstermen in het Russisch

DOOR

Dr. R. VAN DER MEULEN.

Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam.

AFDEELING LETTERKUNDE.

NIEUWE REEKS.

DEEL X. N°. 2.

AMSTERDAM,
JOHANNES MÜLLER.
1909.

De Hollandsche Zee- en Scheepstermen in het Russisch.

De Moscoviten zijn slechte zeelieden,
konnen niet als voor wint zeilen.

WITSSEN, *Scheepsbouw*, blz. 230.

Het overnemen van de Nederduitsche
woorden, tot beteekenis van alles, wat
tot den scheepsbouw en de zeevaart be-
hoort, in de Russische taal, zal de heu-
genis van de diensten der Nederlanders
in dezen aan het late nageslacht over-
brengen.

SCHELTEMA, *Rusland en de Nederlanden*,
IV. blz. 242.

In de volgende bladzijden heb ik getracht een zoo volledig mogelijke verzameling te geven van de aan het Hollandsch ¹⁾ ontleende Russische zee- en scheepstermen die in de moderne woordenboeken verspreid voorkomen: het bezinksel van den grooten vloed, die tijdens en na de regeering van PETER DEN GROOTE in de Russische taal drong.

Ik maakte daarbij gebruik van de volgende werken:

A. Voor het Russisch:

1. *Objasnitel'nyj Morskoj Slovar' sostavljen V. V. VACHTINYM* (*Dictionnaire Explicatif des Termes de la Marine par WACHTINE, capitaine de frégat*), tweede, vermeerderde druk. St. Petersburg, N. G. MARTYNOV (commissionair van het Ministerie van Marine) 1894. Geciteerd: V. Dit is het beste en meest gebruikte Russische zee- en scheepstermenboek. De eerste druk van 1874 was opgedragen aan

¹⁾ In navolging van het Russische spraakgebruik wordt door mij hier en in het vervolg steeds het woord *Hollandsch* (Russ. *gollándskij*, *gollánskij*, *golánskij*, *galánskij*) en niet *Nederlandsch* (Russ. *níderlándskij*) gebezigd, men zie de talrijke afleidingen van het woord *Holland* in het Russisch op het art. *Holland* en afleidingen.

den cesarevič, den lateren Keizer ALEXANDER III. Oorspronkelijk bedoeld als handleiding voor hen, die in het zeewezen belangstellen, is deze tweede druk uitgedijld tot een woordenboek, niet alleen voor liefhebbers van zeezaken, maar ook voor zeelieden van beroep. Vandaar, dat dit zeer betrouwbare werk ook geraadpleegd wordt door de bewerkers van het onder 4. genoemde Woordenboek der Russische Taal. Daar de schrijver tot aanvulling dezer tweede editie verschillende Russische werken, op het zeewezen betrekking hebbende, uit de 18^e en het begin der 19^e eeuw heeft geraadpleegd, komen er een aantal thans geheel verouderde termen in voor, die echter steeds aangewezen worden door de bijvoeging: ongebruikelijk (не употр.) of: verouderd (стар.) Verreweg het grootste gedeelte evenwel van de hier behandelde woorden is nog op de Russische vloot in zwang en de bronnen van VACHTIN zijn hiervoor geweest de bevelen en instructies, zooals deze van het departement van Marine en van de cursussen voor de Marine zijn uitgegaan, en in het corps adelhorsten (v Morskoi Kadetskoi Korpusë) worden opgevolgd. VACHTIN geeft in zijn artikels eerst het Russische woord, gewoonlijk gevolgd door de Fransche en Engelsche vertaling; daarna een korte, maar soms ook zeer uitvoerige en omstandige Russische verklaring. Bij verscheidene van de talrijke aan het Hollandsch ontleende zeetermen vermeldt hij het oorspronkelijke Hollandsche woord; dat hij bij een aantal termen blijkbaar of geen Hollandschen oorsprong heeft vermoed of dezen niet geweten, daar mogen wij hem allerm minst een verwijt van maken, evenmin als van het feit, dat hij bij zijn afleidingen uit het Hollandsch de plank wel eens mislaat of moeilijkheden heeft met de spelling van deze voor een Rus er inderdaad barbaarsch uitzieende woorden. Een goede eigenschap van dit werk is ook, dat er haast geen zeetermen in uit het Duitsch verklaard worden, een fout, waaraan zich bijna alle andere door mij geraadpleegde boeken tallooze malen ten koste van het Hollandsch schuldig maken.

2. *Glossaire Nautique. Répertoire polyglotte de termes de marine anciens et modernes* par A. JAL. Paris, 1848. Geciteerd: J. Als materiaalverzameling is dit zoo inhoudrijke werk, gelijk bekend, boven allen lof verheven. Wat de bronnen van het Russische gedeelte betreft, hierover handelt de schrijver in zijn voorrede op pag. 18: „Un brig de guerre appartenant à la flotte russe était au Pirée, pendant que nous fréquentions assidûment ce port. Il nous offrait l'occasion de faire une nomenclature navale russe; nous n'en profitâmes point, parce qu'à Paris notre ami M. ALEXANDRE

DE STACKELBERG avait en la bonté d'en composer une à notre demande, et que nous devons nous fier beaucoup plus à ce qu'avait écrit cet officier de marine, qu'à ce que nous aurions recueilli nous-mêmes au travers des difficultés d'une prononciation étrangère. La nomenclature de M. DE STACKELBERG, comparée à celles du capitaine ALEX. CHIENKOFF ¹⁾ et d'ALEX. BOUTAKOFF ²⁾, nous a donné un vocabulaire que nous avons lieu de croire exact. Nous avons fait, sur les mots employés par les marins russes, le travail d'analyse que nous avons essayé sur ceux de toutes les autres langues. Nous avons séparé ainsi, de l'élément slave, l'élément hollandais, qui suivit PIERRE LE GRAND du chantier de Saardam à l'embouchure de la Néva. Le Dictionnaire russe-français de M. PHILIPPE REIFF (1835), remarquable par d'excellentes indications philologiques, nous a été du plus grand secours pour tout ce qui est des origines slaves." Twee Russische zeemanswoordenboeken, het eene uit het laatst der 18e (dat van SIŠKOV, 1795), het andere uit de eerste helft der 19e (dat van BUTAKOV, 1837), benevens de opgaven van een te Parijs vertoevend Russisch zeeofficier (A. STACKELBERG) uit het midden der 19^e eeuw, hebben JAL dus in staat gesteld ook de Russische zeetermen in zijn groot werk op te nemen. Ofschoon hij hier in zijn voorrede, alsmede op verschillende plaatsen van zijn boek met nadruk wijst op den grooten invloed van het Hollandsch op de taal der Russische zeelieden, verklaart hij niettemin tal van Russische woorden van ontwijfelbaar Hollandschen oorsprong uit het Engelsch en Duitsch, terwijl bij zeer vele zijner etymologieën duidelijk blijkt, dat hij even weinig met het Russisch als met het Hollandsch vertrouwd is. Hinderlijk is in de spelling der Russische woorden — om van taalfonten niet te spreken — de voortdurende verwarring van *jer* en *jer'*. Maar liever dan van de hier genoemde tekortkomingen voorbeelden te geven, wil ik op de betrekkelijke volledigheid van dit met zooveel ijver bijeenverzamelde materiaal wijzen, waarbij JAL's pogen, iets meer dan een dorre lijst te geven, door de termen te analyseeren en hun oorsprong op te sporen, hoe vaak ook mislukt uit gebrek aan taalkennis, toch onze waardeering verdient. Aangezien de door JAL geraadpleegde Russische boeken vrij oud zijn, zullen wij er in de meeste gevallen op aan kunnen, dat een woord, dat alleen bij hem voorkomt en niet in de andere werken, tegenwoordig verouderd is.

¹⁾ *Trechjazýnyj morskoy slovar'* 1795.

²⁾ *Slovar' morskich slov i rečenij sostavil* ALEKSANDR BUTAKOV. St. Petersburg, 1837.

3. *Tolkovnyj Slovar' živogo Velikorusskago Jazyka* VLADIMIRA DALJA. (Verklarend Woordenboek der levende Grootrussische Taal van VLADIMIR DAL'), derde, verbeterde en veel vermeerderde druk onder redactie van Prof. I. A. BAUDOUIN DE COURTENAY. St. Petersburg-Moskou, 1903—1908. Geciteerd: D. Van den derden druk van dit standaardwerk zijn tot nog toe drie van de vier deelen verschenen (A—R), het laatste deel (S—Ja) heb ik in den eersten druk (Moskou, 1865) geraadpleegd. Zooals men weet, is dit woordenboek ook vooral van belang door de vele dialectische woorden, die er in staan opgeteekend met de opgave uit welke streek van het Russische gebied ze afkomstig zijn. Voor ons doel komen hier in de eerste plaats in aanmerking de dialeeten der goevernementen Archangel (met de Witte Zee), Olonec en Petersburg, benevens het Wolgabied en de Kaspische Zee. Ook in DAL', hoewel bij verschillende op het zeewezen en den scheepsbouw betrekking hebbende termen, blijkens de toevoegingen gol., goll., golnd. (Hollandseh), Hollandsehe oorsprong is vermoed, worden vele uit het Hollandsch stammende woorden uit het Engelsch of Duitsch verklaard, de gewone fout, voortkomend uit onbekendheid met onze taal.

4. *Slovar' Russkago Jazyka sostavlennyj Vtorym Otděleniem Imperatorskoj Akademii Nauk.* (Woordenboek der Russische Taal, samengesteld door de Tweede Afdeeling der Keizerlijke Akademie van Wetenschappen). St. Petersburg, 1891—1908. Geciteerd: A. Tot op heden verschenen de acht eerste letters (A—Z) van het Russische alfabet in 12 afleveringen of twee deelen. Van dit woordenboek geldt hetzelfde als van DAL': Hollandsche ontleeningen hebben de bewerkers voor Duitsche en Engelsche woorden aangezien, en wanneer soms een Hollandsch woord genoemd wordt, is het lang niet altijd het juiste. Als voorbeeld wijs ik op de grappige etymologie van Russ. *výntrep*, het Holl. *windreep*, uit Holl. *wenteltrap*. In sommige afleveringen zijn door toedoen van prof. UHLENBECK een aantal onjuistheden verbeterd.

5. *Slovar' oblastnogo Archangel'skago narěčija. . . . sobral na mjestě i sostavil* ALEKSANDR PODVISOČKIJ. (Woordenboek van het Archangelsche dialect. . . . op de plaats zelf verzameld en samengesteld door ALEXANDER PODVISOČKIJ), uitgegeven door de Tweede Afdeeling der Keizerlijke Akademie van Wetenschappen. St. Petersburg, 1885. Dit voortreffelijke werk is uitgekomen na den dood van den schrijver, die gedurende tien jaren niet alleen het geheele goevernement Archangel in alle richtingen doorkruist,

maar ook de Noordelijke IJszee van Noorwegen tot Nova Zembla bevaren heeft, alles met het doel om alle bijzondere woorden, uitdrukkingen, spreekwijzen en spreekwoorden in deze streken gebruikelijk, op te teekenen. De etymologieën in dit woordenboek betreffen hoofdzakelijk Finsche, Lapsche en Samojeedsche woorden, verder wordt gewezen op een aantal merkwaardige overeenkomsten der in genoemde streken gangbare uitdrukkingen met het Poolsch en Kleinrussisch, maar ontleeningen uit Westeuropeesche talen staan er bijna niet in aangegeven. Slechts een hoogst enkele maal is dit het geval en nooit met een oorspronkelijk Hollandsch woord. Dat dit werk echter voor ons van meer belang is dan misschien eenig ander Russisch dialectwoordenboek behoeft wel geen betoog. Ik citeer het met: Arch.; bovendien zijn alle opgaven van Hollandsche woorden, in Archangel in zwang, wanneer er niets verder bijstaat (b. v. uit D.), hieraan ontleend.

Dit zijn de door mij voor het Russische gedeelte van deze studie geraadpleegde werken. Ofschoon het buiten mijn eigenlijke bestek ligt, wil ik in aansluiting aan het bovenstaande hier toch nog iets meedeelen over enkele bronnen voor de kennis van de Hollandsche zee- en scheepstermen in het Russisch ten tijde van PETER DEN GROOTE.

Het eerste Russische zeemanswoordenboek staat op naam van PETER DEN GROOTE zelf, of is althans nauw aan diens naam verbonden. SCHELTEMA in zijn bekend werk over PETER DEN GROOTE zegt hierover het volgende: „De czaar had. . . . zijn oogmerk getoond, om de Russen zachtkens aan onze taal te gewinnen en dezelve in Rusland in te voeren, dan, hij konde zijne oogmerken in dezen niet bereiken; dit slaagde hem alleen ten opzichte der kunstwoorden, betrekkelijk tot de schepen en den zeedienst. De vorst ontwierp uit het werk van WITSEN over den scheepsbouw, en uit andere, met eigene hand een woordenboek voor zee- en scheepszaken, hetwelk alsnog met de meeste zorg bewaard wordt. Deze woorden zouden alsnog in Rusland in gebruik zijn, en dit was te gemakkelijker in te voeren, omdat de Russische taal hiervoor geene eigene woorden bezat.” ¹⁾ Eenigszins anders luiden VACHTIN's woorden in het voorwoord van zijn Zeemanswoordenboek: „Het eerste zeemanswoordenboek in Rusland werd samengesteld

¹⁾ *Peter de Groote, Keizer van Rusland, in Holland en te Zaandam in 1697 en 1717*, door Mr. JACOBUS SCHELTEMA. Amsterdam, 1814, I blz. 267. In de latere omwerking, getiteld: *Rusland en de Nederlanden, beschouwd in derzelver wederkeerige betrekkingen*. Amsterdam, 1817—19 staan deze woorden in deel III blz. 33, 34.

tijdens PETER DEN GROOTE en door Hem eigenhandig verbeterd. Hierover spreekt de metropoliet EUGENIUS in zijn „Woordenboek van wereldsche schrijvers”. Hij voegt er bij, dat het handschrift van dit zeemanswoordenboek bewaard wordt op de bibliotheek der St. Petersburgsche Akademie van Wetenschappen.”¹⁾ In Augustus 1907 gedurende korten tijd te St. Petersburg vertoevende, besloot ik hier naar een onderzoek in te stellen. De bibliothecarissen van de bibliotheek der K. A. v. W., de heeren V. I. SREZNEVSKIJ en E. A. VOL’TER stonden mij met de meeste bereidwilligheid te woord en toonden mij op mijn navraag een dun handschrift in folio, groot 35 bladen, waarvan 22 beschreven. Aan het hoofd van blad 1 staat de titel: *Leksikon vokabulam novym po alfavitu* (Lexicon van nieuwe woorden naar het alfabet); het werk is geschreven met duidelijk geteekende drukletters door twee verschillende schrijvers. Op de vijf eerste bladen echter zijn in loopend schrift met een wilde, bijna onleesbare hand bij verschillende woorden doorhalingen en verbeteringen aangebracht. Een mededeeling aan het begin van het handschrift tegenover blad 1 licht ons hierover in: priprava na listach sobstvennoj ruki gosudarja imperatora Petra velikago (de toegevoegde verbetering op de bladen is van de eigene hand van den heerscher keizer PETER DEN GROOTE). Die toevoegsels en verbeteringen door PETER zelf aangebracht in de dorre lijst van woorden, die meestal zeer kort, soms ook in het geheel niet verklaard worden, loopen slechts over de vier eerste letters (a, b, v, g) en zijn werkelijk verbeteringen te noemen. Eén er van deel ik mee op het art. Admiraliteit, een tweede vermeld ik hier: bij het woord *buer* (spr. boejer), het Holl. boeier, staat oorspronkelijk de verklaring: sudno morskoe (zeevaartuig), PETER voegt er o. a. bij: i rěčnoe (en riviervaartuig), als had hij in WINSCHOOTEN’s *Seeman* gelezen: een boejer is een seeknoejer: dat is, niet bequaam om op zee te gebruiken: maar seer goed op de rivieren. . . . Met dat al is dit handschrift, dat ongetwijfeld het door den metropoliet EUGENIUS vermelde is, geen zeemanswoordenboek, maar zooals de titel reeds aangeeft: een lexicon van nieuwe woorden, door PETER DEN GROOTE met zijn hervormingen ingevoerd. Het feit, dat hieronder een aantal zee- en scheepstermen voorkomen, is wel de aanleiding geweest, dat men er een soort zeemanswoordenboek in is gaan zien en terwijl VACHTIN’s bericht van PETER’s eigenhandige verbetering geheel juist

¹⁾ Pervyj morskij slovar’ v Rossii sostavljen byl pri Petrě Velikom i vypravlen Ego sobstvennoju rukoj. Ob etom govorit mitropolit Evgenij v svoem „slovarě světskich pisatelej”. On pribavljaet, čto rukopis’ etogo morskago slovarja chrauitsja pri bibliotekě S.-Peterburgskoj Akademii Nauk.

is, heeft SCHELTEMA naar een Duitsch schrijver uit de 18^e eeuw dit overdreven, als zoude PETER dit werk zelf geschreven hebben. Het meerendeel dezer zee- en scheepstermen is natuurlijk weer uit het Hollandsch; ik heb de voornaamste, een dertigtal, uit dit handschrift opgeteekend en deel die in het vervolg op de respectieve woorden mee.

Van meer belang echter dan dit dunne handschrift zijn in dit verband wegens hun zooveel rijkeren inhoud eenige op last van PETER gedrukte werken, waarvan de beide volgende de voornaamste zijn.

Het eerste is getiteld: *Novoe galanskoe karabelnoe stroenie* (Nieuwe Hollandsche Scheepsbouw) en uitgekomen te Moskou in het jaar 1709. Zooals uit den volledigen titel ¹⁾ blijkt, is dit boek uit het Hollandsch vertaald: het origineel heet: *Nederlandsche Scheepsbouw-Konst door ALLARD*. Amsterdam, 1695. Tijdens de regeering van PETER DEN GROOTE was de Russische vertaling vooral bekend onder den naam: *Kniga o flagach* (Vlaggenboek), zooals zij in het voorwoord genoemd wordt naar de zeer talrijke, fraai gekleurde afbeeldingen van de vlaggen der voornaamste vorsten, landen en steden, die het grootste gedeelte der illustraties van dit boek uitmaken ²⁾. Voor meerdere bijzonderheden verwijs ik naar P. PEKARSKIJ, *Nauka i Literatura v Rossii pri Petrě Velikom*, II. (St. Petersburg, 1862) nr. 162 en naar den *Katalog chranjaščimsja v Imperatorskoj PUBLIČnoj Bibliotekě izdanijam napečatannym graždanskim šriftom pri Petrě Velikom* (St. Petersburg, 1867), nr. 17. Voor de kennis van de verbreiding der Hollandsche zeemanstermen op de Russische vloot in haar eerste begin heeft dit werk natuurlijk groote waarde: het

¹⁾ Deze luidt: *Novoe galanskoe karabelnoe stroenie glašujušee soveršenno činenie karablja, so vsěmi ego vněšnimi častmi, čislami objavlono; kak spuskajut karabl'; na kotorom Galanskoi Admiral v raznych vidach; ješče odin prorėzanoi karabl' ot pervago ranga; kupno s někotorymi prorėzanymi karabelnymi častmi [admiralteitskaja jachta] boty, šljupki, i v mimochoždenii, meždu soboju aglinskogo i francuskogo admiratorov, i kak povalit karabl', jakvi, galery, raznye kompasy, kvadrant, nachtveizer, grad i špigelboog; tut že vsjakie karabelnye flugi, so svoimi gerbami, cvětami i s načalami. Ot čego proizošli, tak že i s opisaniem stroenija, i osnastki vsjakich karablei po maštabu; raznyja instrumenty, otjatje porożn karabelnych čustei, karabelnye kranen, v městě sobrano v 190 kuperščichach; vnjatno i na novoi obrazec izobraženo. Poslěduet zděs ješče obyčai na otsčenie vantov, i učreždenie karablja, i na konec, kak karabl' blagosoderžit raznym oružiem. v městě, sneseno črez KARLUSA ALLARDA, vo Amsterdamě na galanskom jazykě. prevedeno že na rossiiskii jazyk, porelěniem ego carskago presvětlogo veličestva i napečatano v Moskrě, Lěta 1709.*

²⁾ De bibliotheek der K. A. v. W. te St. Petersburg bezit twee prachtige exemplaren; uit het exemplaar op de Keizerlijke Openbare Bibliotheek aldaar missen een aantal platen.

wemelt van de letterlijk uit het Hollandsch overgenomen woorden, wat wel zijn toppunt bereikt in het register op blz. 189—226. Het laatste is een soort van Hollandseh-Russisch woordenboekje van scheepsbenodigdheden voor schippers, stuurlieden, timmerlieden, dokters, konstabels, botteliers, bootslieden, koks, enz. ¹⁾; het Hollandsch staat links, het Russisch rechts, maar dat Russisch is grootendeels Hollandsch met Russische letters, terwijl, om de gelijkenis nog beter te doen nitkomen en daardoor de Russen nog meer aan de Hollandsche termen te wennen, het zuiver Hollandsehe gedeelte ook in Russische karakters staat gedrukt.

Even merkwaardig als het zoo juist genoemde is een werk, waarvan zich eveneens eenige exemplaren op de Bibliotheek der K. A. v. W. en op de Keizerlijke Openbare Bibliotheek te St. Petersburg bevinden, n. l. het *Zeereglement* (*Kniga ustav morskoi*) van 1720. In drie verschillende uitgaven is het aldaar aanwezig: de beide eerste uitgaven van 13 April en 28 Juni 1720 hebben alleen den Russischen tekst, terwijl de editie van 12 October 1720 den Russischen en daarnaast den Hollandschen tekst geeft ²⁾. Een vrij uitvoerige beschrijving van deze exemplaren vindt men in het bovenvermelde werk van PEKARSKIJ, II, onder de nrs. 437, 438, 439, vgl. *Katalog chran. v Imp. Publ. Bibl. izdan. etc.* nrs. 112, 113, 113a, 115, 119. De Russisch-Hollandsche editie van 12 October 1720 (PEKARSKIJ II nr. 439, *Kat. I. P. B.* nr. 119) was ook aan SCHELTEMA bekend, die er zelfs een exemplaar van in handen heeft gehad: „De heer VAN WOENSEL, ond schout-bij-nacht heeft aan ons uit zijne verzameling van boeken tot de Russische geschiedenis betrekkelijk met heusehheid verstrekt den niterst zeldzamen druk van het Zeereglement, betwelk van wege den Czaar in den jare 1720 in het Russisch en Hollandsch is uitgegeven” ³⁾. Waar dit exemplaar zich op het oogenblik bevindt, weet ik niet. De heer F. A. HOEFER te Hattem is in het bezit van het exemplaar, dat PETER DE GROOTE onmiddellijk na zijn verschijnen aan den Hollandsehe admiraal VAN WASSENAAR zond (zie hierover PEKARSKIJ II nr. 439); op het sehntblad staat geschreven: „Dit boek door

¹⁾ *Register o vsem čto na potrebu imët', ko učreždeniju korablju, zělo potrebno blagorodnym, šiperam, štirmanam, timermanom, lekarjam, konstapeljam, bottelieram, botsmanam, povaram, i pročim.*

²⁾ De titel dezer laatste editie is echter alleen Russisch en luidt: *Kniga ustav morskoi. O vsem čto kasaetsja dobromu upravljeniju, v bytnosti flota na morě. Napečatusja povelénijem carskogo veličestva, na rossiiskom i galanskom jazykě. v Sanktpiterburgskoj Tipografii Léta Gospodnja 1720, Oktubnja v 12 den'.*

³⁾ SCHELTEMA, *Peter de Groote*, II blz. 302.

den Czaar van Moscovien gemaakt en toen met een officier gestuurt aan den Admiraal VAN WASSENAAR in den jare 1720". Nadat SCHELTEMA het Manifest of de Ukaze tot invoering van het Zeereglement in het Hollandsch heeft medegedeeld ¹⁾, voegt hij er aan toe: „Het Zeereglement is zeer opmerkelijk voor de Nederlander. Vergeleken zijnde met den artikelbrief en andere stukken en reglementen in de zeepolitiek van 'TJASSENS bewaard, dan blijkt het, dat het bijna geheel overgenomen is uit het Hollandsch, en dat zeer vele, geheel Hollandsche usances hierbij in practijk zijn gebragt, ook omtrent de namen, enz. Het klinkt b. v. vreemd dat men van Dominé's leest op de Russische schepen; het formulier van den eed en de plegtigheid bij het afleggen is ook bijna geheel op de Hollandsche wijze; verder zijn er zeer opmerkelijke punten in omtrent de taal, enz." ²⁾. Dit Zeereglement van 1720 nu staat evenals het voorgaande werk vol woorden, die de Russen aan het Hollandsch ontleend hebben, wat ook hier weer het sterkst nitkomt in de op blz. 803 vlgg. gegeven lijsten van scheepsbenoedigdheden, getiteld: „Formulier der Tabellen, op wat weys de selve men zal invullen, van wat ontfangen, verbruikt, en overschooten is alle maanden, waarby van yder formuliertabel, een blaad van yder soort met daertoe specteerende naamsen wird bijgelegd".

Daar ik te Petersburg slechts over weinig tijd te beschikken had, heb ik niet veel meer kunnen doen dan het meer dan 1000 bladzijden dikke werk doorbladeren, waarbij ik nu en dan een anderen, oorspronkelijkeren, geheel met het Hollandsch overeenstemmenden vorm van een thans min of meer verbasterden Russischen zeeterm heb opgeteekend. Om een voorbeeld te geven: de zeer talrijke benamingen van rondhouten, staand en loopend touwwerk, zeilen, enz., die aanvangen met of waarin voorkomt het woord *boven-*, dat tegenwoordig in het Russisch *bom-* luidt, staan in het Zeereglement onverbasterd met Russ. *boven'*-; het latere *bomblindarej* (uit Holl. *bovenblinderee*) staat daar als: *boven' blinderaa* (uit Holl. *bovenblindera*); het Holl. *rondhouten* luidt daar nog *rontgouty*, tegenwoordig: *rangóut*. Geheele uitdrukkingen hebben de Russen in dat Zeereglement uit het Hollandsch, zoo staat b.v. op blz. 926: Russ. *onche golde vangen* d. i. Holl. *ongeholde wangen*. De weinige aan-

¹⁾ SCHELTEMA, *Peter de Grootte*, II blz. 308, vgl. *Rusland en de Nederlanden*, IV blz. 271. Een uittreksel uit de Voorrede van het Zeereglement vindt men in *Rusland en de Nederlanden*, II blz. 369.

²⁾ SCHELTEMA, *Peter de Grootte*, II blz. 309, vgl. *Rusland en de Nederlanden*, IV blz. 64.

teekeningen, die ik heb kunnen maken, geef ik in het vervolg op de bewuste woorden ¹⁾.

Met den dood van PETER DEN GROOTE houdt de Hollandsche invloed niet plotseling op, integendeel: VACHTIN vermeldt soms woorden, die ten tijde van PETER geheel Russisch luidden, maar later door Hollandsche zijn verdrongen. Om ook hiervan enkele voorbeelden te noemen: Russ. *rym* (oudere vorm: *ring*) uit Holl. *ring* is pas later voor *kol'ec* in de plaats gekomen, Russ. *bánka* uit Holl. *bank* (in een sloep) verving het in het begin der 18e eeuw nog gebruikelijke *núsést'*, Russ. *gak* uit Holl. *haak* heette tijdens PETER DEN GROOTE *kyjuk*, evenzoo Russ. *port* uit Holl. *poort* (geschnitpoort op een schip): *oknó* (venster). Ook in het Zeereglement staan verschillende echt Russische woorden, waar de latere woordenboeken een uit het Hollandsch overgenomen term geven.

B. Voor het Hollandsch:

1. *Aeloutde en Hedendaegsche Scheepsbouw en Bestier* . . . *beschreven door NICOLAAS WITSEN*. Amsterdam, 1671. Het werk van „den man, die het middel was der aanrakingen met Holland en misschien meer dan één ander bevorderlijk is geweest niet alleen tot de belangstelling van den monarch (PETER DE GROOTE) in Nederlandsche zaken, maar ook tot de bereiking van deszelfs verhevene oogmerken” ²⁾. Geeiteerd: W. Waar de bladzij er niet bij vermeld wordt, zijn de citaten ontleend aan de alfabetische lijst op pag. 481—516: *Verklaringen van scheepssprekwoorden en verscheiden eigen benamingen*.

2. W. A. WINSCHOOTENS *Seeman, behelsende een grondige uitlegging van de Nederlandsche Konst, en Spreekwoorden, voor soo veel die uit de Seevaart zijn ontleend, en bij de beste schrijvers deeser eeuw gevonden werden*. Leiden, 1681. Geciteerd: Winsch.

¹⁾ Van het bovenvermeldé exemplaar van den heer HOFER kreeg ik kennis, nadat deze verhandeling reeds ter perse was; door de groote vriendelijkheid van den bezitter, die zoo bereidwillig was het mij ter inzage te zenden, heb ik bij de correctie in eenige artikelen nog een term uit het Zeereglement kunnen inlasschen.

JAL citeert een enkele maal uit een Fransche vertaling van het Zeereglement, die zich op de Bibliotheek van Marine te Parijs bevindt; men zie b. v. ald. het art. Schikman, waar die vertaling genoemd wordt: . . . manuscrit fr. n°. 163 de la Biblioth. de la Mar., où il est catalogué sous le titre: *Règlement de marine*, etc. Ce Règlement, rédigé par Pierre le Grand, et publié en 1720, fut traduit en français, par un Russe, la même année.

²⁾ SCHELTEMA, *Rusland en de Nederlanden*, II blz. 66.

3. *Verzameling der Nederlandsche Zee-Kunstwoorden en Spreekwijzen, overgebracht in het Fransch en Engelsch door A. C. TWENT.* 's Gravenhage en Amsterdam, 1833. Geciteerd: Tw. In deze woordenlijst vond ik eenige termen, door mij elders niet aangetroffen.

4. *Handleiding tot de kennis van het Tuig, de Masten, Zeilen, enz. van het Schip door J. C. PILAAR*, derde druk, aanmerkelijk verbeterd, vermeerderd en geheel omgewerkt door G. P. J. MOSSEL. Amsterdam, 1858. Dit bekende betrouwbare en nitvoerige werk is in het vervolg aangehaald met: P. M.

5. *Woordenboek van Scheepsbouw, bestemd om als handboek te dienen voor zee-officieren, ingenieurs, scheepsbouwmeesters, gezagvoerders, reeders, assuradeurs, studenten, enz. door B. J. TIDEMAN.* Vlissingen, 1861. Geciteerd: T.

6. *Zeemans-Woordeboek . . . door MR. J. VAN LENNEP.* Amsterdam, 1856. Dit werk is door mij om bekende redenen met omzichtigheid geraadpleegd: zooveel mogelijk heb ik VAN LENNEP's verklaringen aan die der andere schrijvers getoetst, waarbij ik ook gebruik maakte van de recensie van het Zeemans-Woordeboek door den luitenant ter zee, eerste klasse, T. PAN (overdruk uit de Recensent, Alg. Lett. Maandschrift, Jaargang 1857). Het Zeemans-Woordeboek is geciteerd met: v. L., de recensie met: PAN.

7. *Woordenboek der Nederlandsche Taal, door M. DE VRIES, L. A. TE WINKEL E. A.* Geciteerd: Ned. Wdb.

Verder maakte ik een enkele maal gebruik van de *Journals van de admiralen van Wassenaer Obdam (1658/59) en de Ruyter (1659/60)* (in de werken van het Historisch Genootschap te Utrecht), Amsterdam, 1907.

Ten slotte nog een enkel woord over mijn wijze van nitvoering. Ik geef de artikels op de alfabetisch gerangschikte Hollandsche woorden. Na de beteekenis van deze toegelicht te hebben met één of meer citaten uit de bovengeboemde Hollandsche werken (in vele gevallen heb ik zoowel definities uit de 17e als uit de 19e eenw aangehaald), noem ik het overgenomen Russische woord, meestal gevolgd door zijn Fransche vertaling. Komt het mij om de een of andere reden wenschelijk voor de beteekenis van het Russische woord nader te verklaren, dan geef ik nog een citaat uit de Russische woordenboeken met vertaling, of uit JAL. Staat de Russische

term slechts in één of twee der door mij geraadpleegde boeken, dan deel ik mede, in welke, is hij algemeen gebruikelijk, dan natuurlijk niet. Verouderde, thans niet meer gebruikte woorden zijn door mij zooveel mogelijk als zoodanig aangewezen.

Ook om de overeenkomst tusschen het Hollandsche en Russische woord aan ieder te doen zien, heb ik het Russisch getranscribeerd en wel volgens de wetenschappelijke transcriptie, letter voor letter, met weglating van de jer en aanduiding van de jer' met: ' (monilleering der voorgaande consonant). Voor hen, die met het Russisch niet vertrouwd zijn, volgen hier eenige algemeene aanwijzingen omtrent de uitspraak:

De vocalen *a*, *e* (mouilleert de voorgaande cons.), *o* zijn in het Russ. dof:

Russ. *pal* (uit Holl. *paal*) spr.: *pal*.

Russ. *rep* (uit Holl. *reep*) spr.: *rep* (*r* gemonilleerd).

Russ. *bot* (uit Holl. *boot*) spr.: *bot*.

N. B. *o* voor het accent klinkt als *a*:

Russ. *boemannát* (uit Holl. *bootsmansmaat*) spr.: *batsmannát*.

De vocaal *i* (mouilleert de voorgaande cons.) is in het Russisch helder:

Russ. *kíp* (uit Holl. *keep*) spr.: *kíep* (*k* gemonilleerd).

Russ. *u* wordt uitgesproken als *oe*:

Russ. *buj* (uit Holl. *boei*) spr.: *boei*.

Russ. *djujm* (uit Holl. *duim*) spr.: *djoeim* (*dj* is hier gemonilleerde *d*; ik transcribeer *j*, omdat *joe* in 't Russ. één letterteken is evenals *ja*).

Russ. *y* wordt gewoonlijk omschreven als een klank tussehen *u* en *i* inliggende; de Holl. doffe *i* voor nasalen is dikwijls tot Russ. *y* geworden:

Russ. *rym* (uit Holl. *ring*).

Russ. *rympel* (uit Holl. *wimpel*).

Van de consonanten wordt *r* als *w* uitgesproken:

Russ. *rympel* (uit Holl. *wimpel*) met dezelfde *w* klank.

c klinkt als *ts*: Russ. *bóeman* (uit Holl. *bootzman*) spr.: *botsman*.

č klinkt als Eng. *ch* in *church*: Russ. *máča* (uit Holl. *mast*).

š klinkt als Eng. *sh* in *shoulder*: Russ. *škíper* (uit Holl. *schipper*).

ž klinkt als Fr. *j* in *jour*: Russ. *takeláz* (uit Holl. *takelage*).

De *h* is bij de Russen onbekend en meestal door *g* (spr. als in Fr. *goût*) vervangen:

Russ. *gals* (uit Holl. *hals*).

Russ. *gak* (uit Holl. *baak*).

Accenten geef ik steeds zooals ik ze in de Russische woordenboeken vond (JAL. duidt ze niet aan). Daar in deze echter bij verschillende woorden geen eenstemmigheid heerscht, doordat het eene woordenboek den klemtoon niet altijd op dezelfde lettergreep geeft als het andere, zoo zal men in de volgende bladzijden nu en dan een woord aantreffen met een dubbel accent: de term wordt dan blijkbaar op twee wijzen uitgesproken. VACHTIN beklagt zich in zijn voorrede over het gemis van een goede handleiding voor de juiste uitspraak der Russische zeetermen, waardoor vele jonge zeelieden van beroep zich een verkeerde uitspraak eigen maken. Hij wil daarom in zijn werk den klemtoon op de juiste lettergreep laten vallen en wijkt daarbij soms af van de accenten in DAL' en het Woordenboek der Akademie. De onbekendheid der Russische woordenars met de accenten der zee- en scheepstermen blijkt ook uit een aantal woorden, waarbij de klemtoon in het geheel niet staat aangegeven. Vooral bij de groote samenstellingen als b. v. Russ. *grotbombramsten'ga* (uit Holl. *grootborenbramsteng*) weet men werkelijk niet, waaraan zich te houden, wanneer men de verschillende woordenboeken vergelijkt: ik heb bij de samenstellingen het accent dan ook in den regel maar weggelaten: het simplex *stén'ga* heeft den klemtoon op de eerste lettergreep: dit blijft zoo in de samenstellingen, doch in een woord als *grotbómbramstén'ga* heeft de tweede lettergreep een bijaccent. Maar juist in het aanduiden van die bijaccenten zijn de lexica verre van consequent, ook VACHTIN laat ze vaak weg of geeft heelemaal geen accent.

Achter deze verhandeling vindt men een lijst van de behandelde Russische termen met bijvoeging van de Hollandsche woorden, waar zij op teruggaan en met verwijzing naar de artikels, waarin zij voorkomen.

Aak. Een soort van lastscheepen, die met wijnen van Keulen koomen afdrijven. . . . dit zijn platboomde scheepen, onder breed uitgeset, hoog opgeboeid en booven smal toeloopende, voor en agter met een breede steeven. Wensch., vgl. W. blz. 170: aeken, die wijn van Keulen halen, zijn laag en hoog, met breede uitgezette buiken. Russ. *aák*, slechts bij V., die verklaart: *ploskodomoe sudno na nižnem Rejně dlja perevoza vin* (platboomd vaartuig op den Beneden Rijn voor het vervoer van wijnen). Hoe weinig dit woord in het Russisch gebruikelijk is, ziet men reeds aan de on-Russische dubbele aa.

Aan lij. Aan de zijde, die van den wind afgekeerd is. T. Russ. *aanlí*, *anléj*, *pod věter* (onder den wind). V., die deze woorden alleen heeft, teekent er bij aan, dat zij verouderd zijn en tegenwoordig niet meer gebruikt worden. Hetzelfde is het geval met:

Aan loef. Aan de zijde, vanwaar de wind komt. T. Russ. *aanljúf*, *anljúf*, *k větru* (naar den wind toe).

Aap of aapzeil. (Zeelui zeggen *aapsel*). Benaming van het bezaanstagzeil. v. L., vgl. P. M. blz. 328: het bezaanstagzeil of de(n) aap. Volgens deze schrijvers (z. ook Ned. Wdb.) is het woord verouderd, ik heb echter op zee speciaal den term aapzeil meer dan eens hooren noemen, vgl. ook T. op aap: driekant stagzeil aan het bezaanstag op sommige schepen soms gevoerd wordend. Russ. *ápsel'*, foc d'artimon; ontbreekt in A. In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE komt ook de vorm *ap* uit Holl. *aap* voor, b.v. blz. 892: *fal na ap*, *aapefal*. . . *ganapoti na ap*, *hanepooten tot d'aep*.

Aapzeilschoot. Russ. *apsel'skot*, z. Schoot.

Aapzeilval. Russ. *apsel'fal*, z. Val.

Achterluik. Luik van het achterschip. v. L. Eene luikopening in het dek achter de groote mast. T. Russ. *achterljúk*, *écoutille d'arrière*. Volgens A. is het woord in de beteekenis: *ljuk szadi grotmačty* (luik achter den grooten mast) verouderd en beteekent thans: *pogreb na sudně*, *dlja ehramenija mokroj provizii* (kelder op een vaartuig tot het bewaren van natte provisie); een dergelijke omschrijving heeft V., terwijl D. het alleen in de eerste, ook in het Holl. meest verbreide beteekenis kent; bij J. ontbreekt het.

Achtersteeven. Zwaar en rechtstaand stuk hout, dat, aan het

uiteinde der kiel van een schip opgericht, het sluitstuk van zijn romp uitmaakt. v. L. De achtersteven bepaalt den romp van het schip van achteren. T. Bij W. blz. 73 leest men: d'achtersteven is het achterste voornaemste deel van 't schip en dient wel gemaakt te werden, van een stuck hout, 't welke goet, gaef en sterk is, doordien het veel te lijden heeft, en het roer daeraen komt te hangen, 't welk veel aenslagh van water in stormwinden is onderworpen. Russ. *achterstéven*, étambot.

Achtertouw. Tegenwoordig volgens het Ned. Wdb. (vgl. v. L.): een tros of kabeltouw, uit het achterschip uitgebracht, waarmede dit aan den wal gemeerd is, of dat dient om bij het verhalen (veranderen van ligplaats) het achterschip te bedwingen. Het Russ. *achtertóv*, bij D. ook *achtertáu*, heeft een andere beteekenis. V. zegt van dit woord het volgende: naznačenie deržat' vystrěl szadi, čto by on ne zakinulsja vpered, na jakornoj stojankě za etu snast' deržatsja i tjanutsja grebnyja suda k vystrělu (zijn bestemming is de bakspier van achteren vast te houden, opdat deze niet naar voren schiet; bij het voor anker liggen houden zich aan dit touw de roeibootten en worden daaraan voortgetrokken naar de bakspier). De andere Russische woordenboeken hebben dergelijke uitleggingen van dit woord, de Fransche vertaling bij V. is bras de tangon, bij J ontbreekt het. Het lijdt wel geen twijfel, of het Russ. *achtertóv*, *achtertáu* is hetzelfde touw, dat P. M. de achtergei der bakspier noemen: de achtergey der bakspier, somtijds ook keertouw geheeten, dient om haar (d. i. de bakspier) tegen de werking van het lijzeil naar achteren te steunen... (blz. 229); de bakspieren dienen op ter reede liggende oorlogschepen ook om er de sloepen, welke gestreken zijn, op vast te maken en ze aldus voor het tegen boord stooten te beveiligen... (blz. 48, 49). Wat bij P. M. achtergei of keertouw heet, wordt in het Ned. Wdb. IV kol. 2339 achtergijk of achterkeertouw genoemd. Naast al deze verschillende benamingen moet ook het woord achtertouw in gebruik geweest zijn, immers het Russ. *achtertóv*, *achtertáu* is er aan ontleend.

Achterzeil. Achterzeilen, de zeilen, die tot de grootc en bezaensmast hooren. W. Russ. *achterzéjli* V., J. De laatste vertaalt: voiles de l'arrière, de eerste teekent bij dit woord aan: tak prežde nazyvalis' zadnija suda v eskadrě i zadnie parusa u sudna (zoo heetten vroeger de achterste schepen in een eskader en de achterste zeilen van een schip). Voor de beteekenis van achterzeil als achterste schip vgl. W.'s definitie van zeil: het woort zeil wordt voor een geheel schip onder de zeelniden gebruikt.

Achtkant. Onder aehtkant verstaat men de achtkante behakking van een mast of steng, vgl. b. v. W. blz. 94: de masten zijn aen de top wat dieker, omdat daer touwen denr vaeren en S kant, vgl. blz. 133a: de zaelen komen 6 duim beneden het achtkant, en blz. 133b: aen de onderste voet van de masten, daer zij op den bodem staen, als mede onder den marseh, werd het acht of zeskant geschaeft, alwaer diekmael wangen aengelegt worden, stevigheits wille. Bij P. M. blz. 23 staat: boven de hieling tot aan het ezelshoofd is de steng aehtkant behakt en worden in dit gedeelte de beide schijven voor de stengewindreepen gevonden. Op dezelfde bladzij vermelden P. M. nog eens: de beide schijven in het achtkant, en op blz. 27 leest men: in het achtkant (n. l. der bramstreng) is eene schijf voor de bramstengewindreep. Het bij J. voorkomende Russ. *achkant* vertaalt deze in het Fransch door: noix d'un mât; renflement du mât de hune ou de perroquet à sa tête. Op noix vinden wij de volgende verklaring: la noix d'un mât (Russ. aehtkant u ма́чты; angl. hound of the top mast) est un renflement du mât près de sa tête, qui sert d'appui aux barres, aux haubans et aux galhaubans. Het Fr. noix en het Eng. hound nu is wat in het Holl. ook wel het hommer of nommer van een mast of steng heet, vgl. T. op nommer, waar hij deze omschrijving van geeft: het nommer of hommer van een ondermast of steng is eene vier- of achthoekige verdikking, die dient om ligging te verschaffen aan de zalings, daarmede gelijk te beletten, dat het want afglijdt en zodoende den mast zijn steun doet verliezen, en bij stengen dikwerf tevens de verzwakking door een schijfgat voor den draaireep van het aan de steng varend zeil veroorzaakt, wegneemt. P. M. vermelden den hommer of nommer van de steng op blz. 24 en voegen er aan toe: voor ligte stengen wordt hij bij de behakking uitgespaard, voor zware stengen wordt hij soms door losse aangespijkerde nommerstukken daargesteld. Op blz. 14 komen de nommerstukken der ondermasten voor. Deze losse nommerstukken nu noemt V. in het Russ. met de plur. *achtkánty*, flasques de mât, cheeks or upper part of the hounds of a mast. De andere woordenboeken kennen Russ. *achkant*, *achtkánty* niet.

Admiraal. Het opperhoofd van de vloot en wien het opperste gesag in seesaaken toekomt: deese naam werd bij ons met eenige bijgevoegde woorden in versehide soorten onderscheiden: de opperste is Admiraal Generaal en die is stadhouder van Holland, dan heeft men de Luitenant Admiraal Generaal. . . . en dan weederom die van de Maas, van Tessel, Seeland, Vriesland en het Noorderquar-

tier, die Admiraalen en vice Admiraalen werden genaamd. WINSCH. Het is bekend, dat tijdens de republiek de Admiraal Generaal aan het hoofd van het zeewezen stond zonder werkelijk te varen, onder zijn opperbewind bestuurden de vijf admiraliteitscolleges de zeezaken. Hij werd op de vloot vertegenwoordigd door den Luitenant Admiraal Generaal, „die echter in de gewone spreektaal veelal kortweg Admiraal genoemd werd” (Ned. Wdb.). Op dezen volgden de admiraals, vice-admiraals en schout bij nachts. Met dit alles vergelijkte men nu de volgende plaats uit het Zeereglement van PETER DEN GROOTE blz. 75: Die d' vloot commandeeren zijn dese, als: *Generaal Admiraal*, *Admiraal* van de blauwe vlag, *Admiraal* van de roode vlag, *Vice Admiraals*, *Schout bij nachts*. Deze vier titels luiden in het Russ. op blz. 74: *general admiral*, *admiral*, *vice admiralty*, *šautbeinachtj*. Het laatste woord is natuurlijk uit Holl. *schout bij nacht* overgenomen, z. ald., maar ook de overige titels zijn aan de Hollandsche vloot ontleend. Wat in de Republiek de Admiraal Generaal was, heette toenmaals in Engeland Lord High Admiral en in Frankrijk Amiral de France (NAPOLEON veranderde dezen titel in Grand Amiral), het Russische *generál admirál* kan dus slechts uit Holland afkomstig zijn, de persoon, die deze waardigheid bekleedde, zat evenals zijn Holl. ambtgenoot voor in het *admiraliteitscollege*, Russ. *admiraltéjstv kollégija*, z. Admiraliteit. Het werkelijke hoofd op de vloot was bij ons de Luitenant Admiraal Generaal, het is echter begrijpelijk, dat PETER dezen langen titel niet heeft overgenomen, te meer daar deze in het gewone leven toch door admiraal vervangen werd. Russ. *admirál* en *vice admirál*, die beide in PETER's Lexicon van nieuwe woorden voorkomen en verklaard worden, zijn ook uit het Holl. afkomstig. Tegenwoordig is de rangorde bij de Russische marine nog net zoo: 1. *generál admirál* of admiraal 1e klasse. Hij is voorzitter in den admiraliteitsraad (*admiraltéjstv sovět*), die het admiraliteitscollege der 18e eeuw heeft vervangen, z. Admiraliteit. 2. *admirál* of admiraal 2e klasse. 3. *vice admirál* of admiraal 3e klasse. 4. *kontr admirál* of admiraal 4e klasse. Dit woord is gevormd naar Fr. *contre-amiral* en in de plaats getreden van het onder PETER gebruikelijke *šautbeinócht*. Bij Russ. *admirál* hoort het adj. *admirál'skij*, b. v. in *admirál'skij flag*, pavillon amiral, admiraalsvlag en in het merkwaardige *admirál'skij čas* d. i. admiraalsuur. Zoo noemt men nog thans in Rusland schertsenderwijze den tijd vóór of bij het begin van een maaltijd, waarin men een glaasje brandewijn drinkt (*venija vypit' vodki, zakusit'*. A., vgl. D. en V.). De Russ. woordenboeken verklaren deze zonderlinge uitdrukking alle zoo, dat het onder PETER DEN GROOTE

gewoonte was de zittingen der verschillende colleges, waaronder ook het admiraliteitscollege, 's morgens om 11 uur te eindigen vóór het middagmaal en dat PETER en zijne medewerkers dan een glaasje gebruikten. Men zou echter de vraag kunnen stellen, waarom nu juist het admiraliteitscollege haar naam aan dit uur gegeven moet hebben. Hoe dit overigens ook zijn moge, merkwaardig voorzeker is het, dat ook in onze taal een uitdrukking bestaat, waarin het woord admiraal in verband met het drinken van een glas bij het begin van den maaltijd voorkomt. Zonder te durven beweren, dat ook hier het Holl. het Russ. beïnvloed heeft, wil ik toch die zegswijze even meedeelen. Het is de bij v. L. en in het Ned. Wdb. genoemde uitdrukking: de admiraal heeft geschoten, d. i.: de gastheer heeft zijn glas opgenomen en daardoor het sein gegeven om den maaltijd te beginnen, ontleend aan het seinschot, dat aan boord van het admiraalschip wordt gelost, als teeken om aan te vallen. Ned. Wdb. Van het Russ. *admirál* is verder afgeleid het subst. *admirál'stvo*, zvanie admirala (ambt van admiraal), amiralat, admiralship.

Admiraliteit. De vergaadering van die heeren, die het opperbewind hebben over seesaaken. WINSCH. Russ. *admiraltéjs'tvo*, uit Holl. *admiraliteit* met een Russ. suffix gevormd. Dat dit woord, vooral de voorlaatste lettergreep den Russen vreemd voorkwam in den beginne, bewijst wel het in de Inleiding vermelde Lexicon van nieuwe woorden; het daarin voorkomende *admiral'stvo* is door PETER eigenhandig veranderd in *admiraltejs'tvo* met bijvoeging van de woorden: *sobranie pravitelej i učreditelej flota* (vergadering van de bestuurders en grondleggers der vloot). In deze beteekenis, n.l. die van het bewind over zeezaken, administration de la marine J., is het woord *admiraltéjs'tvo* niet meer gebruikelijk, vgl. A.; tegenwoordig beteekent het de plaats, waar schepen gebouwd en hersteld worden, waar zich de dokken, werven, hellingen enz. bevinden, de Fransche vertaling luidt: arsenal de marine. De oude beteekenis leeft nog voort in de benaming van het groote gebouw te St. Petersburg aan de Neva, *Admiraltéjs'tvo* genaamd, door PETER gesticht en waarin nog steeds het Ministerie van Marine gevestigd is. In de 17e eeuw werd bij ons het woord admiraliteit bijna uitsluitend gebruikt als verkorting van *admiraliteitscollege*, z. Ned. Wdb. Ook dit is het voorbeeld geweest voor een Russ. woord, n.l. *admiraltéjs'te kollégija* d. i. college der admiraliteiten, door PETER ingesteld bij ukaz van 12 Dec. 1715. Het had dezelfde bevoegdheden als onze admiraliteitscolleges, voorzitter was een general admiral.

Keizer ALEXANDER I verving deze instelling door het Ministerie van Marine, waarin het hoogste wetgevende liehaam *admiraltéjstv sovët* d. i. raad der admiraliteiten heet. Bij Russ. *admiraltéjstvo* hoort een adj. *admiraltéjskij*. Een merkwaardig woord is het bij V. en A. voorkomende *admiraltéje* of *admiraltéts* als benaming voor een ambt onder PETER DEN GROOTE: zoo heette n. l. de hoofdambtenaar, die het oppertoezicht had over den bouw van oorlogsschepen; de eerste, die deze betrekking bekleedde, was APRAXIN (18 Febr. 1700). Is dit woord uit Holl. *admiraliteits*-?

Anker (1). Oude, maar nog heden in de wijnkooperij en den vischhandel gebrnikelijke inhondsmaat. 1) in den wijnhandel: a) wijnmaat, houdende het vierde van een aan, het zesde van een oks-hoofd. b) houten vaatje, houdende ongeveer een anker wijn. Ned. Wdb., vgl. voor het laatste het ald. aangehaalde voorbeeld uit v. D. ENDE, *Schatk. d. Ned. en Fr. T.* (1695): ankertje, een wijnvaatje, un baril. Russ. *ánger*, volgens A: 1. boënok (vaatje). 2. měra židkosteĭ preimuščestvenno vinnaja (vloeistoffenmaat, inzonderheid wijnmaat). Bij dit *ánger* een diminutivum *ángerok*, ankertje, dat speciaal op zee zeer gebruikelijk is, baril, petit tonneau. Het wordt gebruikt, zegt A: dlja mokroj morskoj provizii: soloniny, masla, vina, nksusa i proč., a na malyeh sudach i prěsnoj vody (voor natte provisie op zee: pekervleesch, olie, wijn, azijn, enz. en op kleine vaartuigen ook voor zoet water) en V. laat het ook dienst doen: dlja vodjanago balasta na šljupkě (voor waterballast in een sloep). Bij Russ. *ánger*, *ángerok* de adj. *ángerkovyj* en *ángeročnyj*.

Anker (2). Bekend ijzeren voorwerp om een schip vast te leggen. Het gewone Russ. woord voor anker is *jákor'*. Daarnaast vermeldt J. nog een woord *anker* in dezelfde beteekenis: ancre. Dit uit het Holl. afkomstige Russ. *ánger* staat ook nog bij V. en A., doch wordt sinds lang niet meer gebruikt. Het komt nog voor in Russ. *stopánger* uit Holl. *stopanker* en bij J. in Russ. *verpanker* uit Holl. *werpanker*; bovendien in Russ. *ángerstók* uit Holl. *ankerstok*. Alle andere otleende benamingen van ankers of hunne onderdeelen, als: ankerring, anker schoen, boeganker, dagelijksch anker, plechtanker, tuianker, werpanker, zwaar anker, hebben de Russen uit de Holl. verkorte termen zonder anker overgenomen, z. op al de genoemde woorden.

Ankerring. Dit is de ring daar het kaabel of kaabeltouw werd aan vastgemaakt. WINSCH. Ring boven het anker, door welken het kabeltouw wordt heengestoken. v. L., vgl. P. M. blz. 388.

Russ. *rym* uit Holl. *ring*, arganeau, organeau de l'ancre, cigale.

Ankerschoen. De bus of het hout, dat als een schoen aan de ankerhanden gedaan werd, om den boeg niet te beschadigen. WINSCH., vgl. W. blz. 118: ankerschoenen neemt men na welgevallen, doch geschikt na de grootte van de ankers en de onbequaamheid van de grond, daer zij in houden moeten, zoodat hierop maete ontbeere. T. zegt van de ankerschoen: stuk hout, tusschen een ankerhand en het boord geplaatst, om de beschadiging der huid te voorkomen. Russ. *škun* uit Holl. *schoen*, semelle, savate, sole d'une ancre.

Ankerstok. De ankerstok is dat hout, 't geen met de ankerarmen een kruis maakt: dus gestelt, omdat de handen des te beter vatten zouden. W. blz. 275. Ankerstok, de stok, die agter bij de neut van het anker gevoegd werd, om de ankerarmen en handen te beeter in de grond te doen vatten. WINSCH. Houten of ijzeren dwarsbalk aan het bovenende der schacht aangebracht om te maken, dat het anker, door de kabel of ketting over den grond voortgetrokken, zich zóó kantelt, dat een der armen in den grond werkt. T., vgl. P. M. blz. 388, 389. Russ. *ankerštók*, jas de l'ancre. Ook Russ. *štók* alleen komt voor in deze beteekenis, vgl. de beide vorige woorden.

Ankerstoktalie. In V. komt voor Russ. *ankerštóktali* als benaming van de talie (takel), waarmee de ankerstok tegen het boord getrokken wordt bij het ankerkippen (het onderende van het onderen kraanbalk geheschen anker achterwaarts optillen, zoodat de schacht horizontaal en één hand op de ankerbrug komt. T.), palan servant à brider le jat de l'ancre contre le bord. Hiervoor geeft V. tevens den korteren vorm *štóktáli*, dien ook D. vermeldt.

Avarij. averij of haverij. Zeeschade, op wat wijze ook teweeg gebracht. v. L. Over de verschillende soorten van averij z. ald. en het Ned. Wdb. In de 17e eeuw: haaverij of aaverij, de schaede, die bij ongemak der scheepen op reis, het sij door storm of overzeilen ens. geleden is. WINSCH. Haverije, een verdeilingh over 't behouden goet, wanneer geworpen is of schipbreuke geleden. W. Russ. *avaríja*, *avaréja*, *averíja*, *gavaréja*. De twee laatste vormen heeft slechts J. Russ. *gavaréja* gaat onmiddellijk terug op het door volksetymologie ontstane Holl. *haverije*, maar ook de eerste drie vormen zijn niet aan Ital. *avaria* of Fr. *avarie* ontleend, doch uit Holl. *avarije* naast *averije*, evenals Russ. *bodmeréja* overgenomen is uit Holl. *bodemerije*, z. ald. Het Ned. Wdb. geeft een plaats uit het jaar 1664, waar haverije voorkomt in de beteekenis van: loots-

mansgeldt, enz., evenzoo kan Russ. *avaríja* volgens A. beteekenen loods- of havengelden; gewoonlijk gebruikt men hiervoor de uitdrukking *avaríjnyja dén'gi* (den'gi, geld; avarijsnyj, afgel. adj. van avarijs).

Bagijnebras, Russ. *beginbras*, z. Bras.

Bagijnera. De onderra van den bezaansmast, die geen zeil voert en alleen dient om er de sehoten van het kruiszeil op uit te halen heet bagijnera. T., vgl. P. M. blz. 34. In de 17e eeuw was de benaming *begijnree* algemeen gebruikelijk, vgl. W.: *begynree*, deze ree komt onder de bezaansmars, heeft geen val of draeireep, maer is vastgemaect aen de zalen met een strop, om de schooten van het kruiszeil daarbij uit te halen. En WINSCH. heeft: *begijn* of *begijnree*, dit is een loose ree sonder seil aen de besaansmast, aan welkers nokken het kruisseil werd uitgespannen. Uit dezen vorm *begijnree* is het Russ. *béginrej*, vergue sèche, vergue barrée, overgenomen. J. geeft daarnaast Russ. *begenrej*. Ook het *bégin-* van het voorgaande en volgende woord is uit Holl. *begijn-*.

Bagijnetoppenant, Russ. *begintopenant*, z. Toppenant.

Bak (1). Het voorste bovendek, voor den fokkemast. v. L. Het voorkasteel van een schip. WINSCH., vgl. W.: het verblijf van 't schip, voor op den overloop. Deze zijn oopen of geslooten: het wulf van de geslootene komt tot aen de steven toe, en is gelijk van hoogte en plat, of daelt voor met een tree weinigh neder; de opene hebben voor een sehilt, waer men door op 't galjoen 'gaet. Russ. *bak*, gaillard d'avant. Het bijbehoorend adj. is *bákovyj*, b.v. in: *bákovyj tent*, marsouin, bakstent (tent, die voor den fokkemast wordt opgeslagen. v. L.), z. Tent; gesubstantiveerd beteekent *bákovyj* een matroos, die op den bak dienst doet, z. Matroos.

Bak (2). De bak daar de bootsgesellen uit eeten. WINSCH., vgl. W. blz. 404: zeven of acht mannen eten t' zamen aen een back, en blz. 416: op zommige schepen wert geschaft als volgt: Sondag, voor zes persooenen aen een baek. V. L. heeft in dit geval: eetbak, schaftplaats, balie. Russ. *bak*, gamelle (vase de bois ou les matelots mettent leur soupe).

Bak (3). Scheepsafdeeling, de eqnipaadje is afgedeeld in bakken, als bootsmansbak, sehienansbak, konstapelsbak, matrozenbak, volgens bakrol. v. L. Vereeniging van 12 of 14 matrozen, die te zamen aan een tafel en ook gewoonlijk zooveel mogelijk bij een zelfde stuk zijn ingedeeld. T. Russ. *bak*, gamelle (la communauté

établie, pour la satisfaction de la vie animale, entre certains marins). Het verband tusschen dit en het vorige woord *bak* geven A. en D. duidelijk aan, waar zij zeggen, dat het een afdeeling volk is: kotoraja ěst iz odnogo baka (die eet uit één bak).

Bak (4). Tobbe, balie, voor verschillende doeleinden gebezigd, vgl. W.: balie, een tobbe of back. Russ. *bak*, bij J. vertaald met: baille, dan ook meer speciaal met: cage à drisse (cage ou panier cylindrique construit en bois et à claire-voie; on y recueille la drisse d'un hunier, lovée en rond; on y cueille aussi d'autres manoeuvres), d. i. wat P. M. blz. 210 marsevalbalie noemen: bij de vallen behooren nog de zoogenoemde marsevalbalies, om daarin de loopers op te schieten, opdat zij bij het strijken der marsevallen klaar zouden uitloopen. Deze balies zijn open bewerkt, doch men laat ze wel eens achterwege, omdat zij nog al ruimte op dek innemen. V., die Russ. *bak* in deze beteekenis niet kent, noemt de marsevalbalie Russ. *marsafál'naja kádka* (kadka is het Russ. woord voor bak), cage à drisse, baille pour les drisses de hunier. Russ. *bak*, balie zit ook in het uit Holl. *loodbak* (z. ald.) overgenomen Russ. *lotbák*, loodbalie. Een merkwaardige hybridische samenstelling geeft A. in het op de Wolga gebruikelijke woord *žirbák*, uit Russ. *žir* (vet) en Holl. *bak*, als benaming voor den bak, dien de breeuwers bij den arbeid aan hun gordel hebben hangen, en waarin het vet zich bevindt, waarmee zij het werk in de naden smeren (jaščik s salom, naděvaemyj na pojas konopatčikani pri svoej rabotě, čto by obsalivat' paklju, dlja bolěe legkago konopačenija). Zijn alle in dit en de voorgaande art. genoemde, aan het Holl. ontleende Russ. woorden *bak*, met de afgeleide adj. *bákovyj* en *báčnyj*, bij het zee-wezen in gebruik, in A. vinden wij nog een subst. *bak*, water-reservoir (vodoemnyj pribor, rezervuar v vidě jaščika).

Bakboord. De slinckerzijde van het schip, als men met het gezicht na vooren staet. W. Russ. *bákbord*, *bákbórt*, bâbord. Hoewel alle woordenboeken het nog vermelden, is het woord thans in onbruik geraakt, vgl. V.: prežde tak nazyvalas' lěvaja storona sudna (vroeger heette zoo de linkerzijde van het schip). Zoo is ook het commando *bákbort* tegenwoordig vervangen door het eenvoudige *na lěvo* (naar links).

Baken. Baak of baaken (want beide is in gebruik) is een teeken, dat de droogtens en platen de schippers aanwijst. WINSCH. Drijvend of vaststaand teeken voor zeelieden om de plaatsen, waar vaarwaters loopen, aan te dniden. T. Russ. *báken*, *bákan*, *bákon*, balise. Het Russ. woord duidt slechts een drijvend teeken aan.

De vormen *baken*, *bákan* staan in alle woordenboeken, daarnaast geeft D. *bákon*.

Bakstag. Een touw, aan beide zijden van de nok van eenig rondhout vastgemaakt en stijf gezet om het zijdelings te steunen. Ned. Wdb. Russ. *bákstag*, galhauban. De bakstagen heeten naar de rondhouten, die zij steunen: de bakstagen van de steng heeten *stengebakstagen*, Russ. *sten'bákstagi*, en worden naar de masten, waaraan zij zich bevinden, onderscheiden in *voorstengebakstagen*, Russ. *forsten'bákstagi*, *grootstengebakstagen*, Russ. *grotsten'bákstagi*, en *kruisstengebakstagen*, Russ. *krjujssten'bákstagi*; de bakstagen van de bramsteng heeten *brambakstagen*, Russ. *brambákstagi*, en worden verdeeld in *voorbrambakstagen*, Russ. *forbrambákstagi*, *grootbrambakstagen*, Russ. *grotbrambákstagi*, en de vroeger zoo genoemde *kruisbrambakstagen*, Russ. *krjujsbrambákstagi*; de bakstagen van de bovenbramsteng dragen den naam van *borenbrambakstagen*, Russ. *bombrambákstagi* met dezelfde onderscheiding naar hunne masten, dus *voorbovenbrambakstag*, Russ. *forbombrambákstag*, *grootbovenbrambakstag*, Russ. *grotbombrambákstag*, en de vroeger zoo genoemde *kruisbovenbrambakstag*, Russ. *krjujsbombrambákstag*. De bakstagen van den boegspriet, bij ons thans of eenvoudig bakstagen, of boegstagen genaamd, heeten Russ. *vaterbakstagi* uit Holl. *waterbakstag*, z. ald.; die van het verlengsel van den boegspriet, van het kluifhout, heeten Russ. *utlegar'bákstagi* uit Holl. *uitlegger* en *bakstag*, z. Uitlegger; die van het verlengsel van het kluifhout, van het jaaghout, noemen de Russen *bomutlegar'bákstagi* uit Holl. *bovenuitlegger* en *bakstag*, z. Uitlegger. De bakstagen van de gijk heeten Russ. *gikabákstagi* (D). Wat wij geerden noemen (de geerden dienen om de nok der gaffel te steunen tegen de zijdelingsche werking van de bezaan. P. M. blz. 226), heet bij de Russen *ernsbákstagi* uit Holl. *geerd* en *bakstag*, z. Geerd. V. vermeldt ook nog *topbákstagi* uit Holl. *top* en *bakstag*, die op kleinere vaartuigen tot steun van mast en want dienen. Doch niet alleen rondhouten worden door de Russ. *bákstagi* gesteund, ook de schoorsteen wordt in bedwang gehouden door touwen van dien naam, de Fr. vertaling is in dit geval: haubans de cheminée. En de botteloefkrabbers of zoogenoemde strontstagen, die tot steun verstrekken aan de botteloef (stuk eikenhout, zijdelings uit het galjoen stekende en onder eene regeling daaraan bevestigd. Op den nok van de botteloef wordt de fokkehals uitgehaald bij het zeilen bij den wind. T., vgl. P. M. blz. 242) heeten bij de Russen eveneens *bákstagi*, haubans de minois.

Russ. *bákstag* beteekent ook: bakstagswind ¹⁾, vent grand lagnue. W. zegt van dezen wind: een tamelijk harde wint, zoo, dat het touw de backstag, daer het zeil tegenkomt, stijfstaet en niet en labbert. De Russ. woordenboeken komen in hun definities van Russ. *bákstag*, bakstagswind, overeen met wat T. zegt op bakstagswind: wind, welke 45° meer achterlijk dan dwars, of in de rigting der bakstagen inkomt. Bovendien kan Russ. *bákstag* dan nog beteekenen: het varen met bakstagswind (A., D.).

Balk. Een afgekapte boom, daar de takken en wortels afgesaagd zijn en voorts vierkant gemaakt is: te scheep zijn der verscheide naamen van balken... WINSCH. Bij W. komen scheepsbalken herhaaldelijk voor, b. v. op blz. 67, 68, 70, 75, 78 (van de baleken). In de zeemanswoordenboeken van V. en J. vindt men Russ. *bálka*; J. vertaalt: bau, barrot (nom, donné à chaene des poutres qui soutiennent les planchers ou ponts du navire; les barrots sont moins gros que les baux, avec lesquels ils concourent à porter les planchers du navire). In A. en D. staat deze beteekenis van Russ. *bálka* niet (in de bet. dekbalk is het volgens V. sedert de 18e een geheel verdrongen door Russ. *bims* mit de Eng. plur. *beams*), maar wel de in Archangel gebrnikelijke van: šest, utverždennyj vnutri karbasa poperek ego dna, što by grebey mogli v nego upirat'sja nogami dja oblegčeniya grebli (stang, bevestigd binnen in een karbas ²⁾) dwars over den bodem, opdat de roeiers daarop met de voeten kunnen steunen en zoo lichter roeien). In de eerste plaats echter vermelden deze woordenboeken Russ. *bálka* als: brns, ukrěplennyj koncami v dvě protivopoložnyja stěny stroenija; osnovanie kryši, v kotorom deržatsja stropila (balk, bevestigd met de einden in twee tegenover elkaar liggende wanden van een gebouw; grondslag voor het dak, waarin de daksparren vatten) en leiden het woord in beide genoemde gevallen van Hgd. *balken* af. Dit nu is zeker onjuist, waar Russ. *bálka* een scheepsbalk beduidt; niet alleen als simplex, maar ook in verschillende samenstellingen als: kraanbalk, penterbalk, sloepbalk, katbalk, vischbalk, enz. hebben de Russen het woord uit het Holl., z. deze art. Het komt mij zelfs meer dan waarschijnlijk voor, dat ook waar *bálka* dakbalk beteekent, dit het Holl. *balk* is, zoowel om den vorm (Hgd. *balken* moest ook Russ. *balken* worden, vgl. Russ. *baken* uit Holl. *baken*) als om de beteekenis.

¹⁾ Heeft er in het Holl. misschien een afkorting *bakstaq*, *bakstags*, waaraan Russ. *bákstag* ontleend zou kunnen zijn, naast bakstagswind bestaan, zooals voor topzeilswind ook topzeils voorkomt? Vgl. voor dit laatste: Journ. v. WASSENAER OEDAM. 27 Oct. 1659: smorgens de wind z. ten westen. woey een stijff topseyls.

²⁾ Boot in het gouvernement Archangel.

Wat dit laatste betreft, zou het niet het eenige voorbeeld zijn van een woord, dat door de Russ. timmerlieden van de Russ. zeelui is overgenomen, z. Barghont. Ook in Archangel, waar het woord gewoonlijk *baláka* luidt, zijn de beteekenissen dekbalk en dakbalk nauw verbonden, vgl. de verklaringen van *baláka* in Arch.: 1. bims, balka, na kotoroj steletsja paluba sudna. 2. balka, na kotoroj steletsja potolok v izbě. (1. balk, waarover het dek van een schip wordt gelegd. 2. balk, waarover de zoldering in een hut wordt gelegd). In het Lexicon van nieuwe woorden van PETER DEN GROOTE staat *balka* zonder verklaring. D. geeft nog een dialeetisch subst. *bálčina*, oskolok doski? (spaander, splinter, van een plank); A. en D. hebben beiden het adj. *báločnyj*.

Ballast. Ballast werd genaamd dat sand of die steenen en andere ruuwe waaren, die onder in het ruim gesmeeten werden, om het schip wat dieper in het waater te doen zakken, opdat het niet al te rank soude zijn en nood sonde hebben van om te slaan. WINSCH., vgl. W. blz. 284: ballast werdt te scheep gebracht zooveel, dat de sehepen een bequame stevigheit bekomen, 't welk hoeveel 't zij, d' ondervindinge leert. Russ. *balást*, *ballást*, lest, waarbij het ww. *balástit'*, *ballástit'*, lester un navire, Holl. *ballasten* (zwaerten in de sehepen laden om het schips zwaerheitsmiddelpunt naer omlaeg te krijgen: de sehepen stevig en bequaem om te zeilen te maeeken. W.). Het Russ. kent ook nog een van *balást* afgeleid subst. *balástina* in de beteekenis van ijzeren of metalen bont of staaf, die veelal als ballast op den bodem van sloepen gelegd wordt, om deze vast op het water te doen liggen (bij V., A. en D.). A. en D. vermelden verder de adj. *balástnyj* en *balástoryj*. Evenals het Holl. woord wordt ook het Russ. *balást*, *ballást* gebezigd in den zin van overbodige last, onnutte, onnoodige zaak.

Ballastpoort. Poort of opening in het schip, waar de ballast door geladen wordt, en die men, voor het naar zee gaan, zorgvuldig dichtbreeuwt. Ned. Wdb., vgl. v. L. Bij W. blz. 161 leest men: de fluiten hebben in 't gemeen aen ieder zijde een ballastpoort. Russ. *balastport*, sabord de charge, slechts bij J.

Band. Hetzelfde als rifband, z. al. en vgl. b. v. P. M. blz. 322: de gaffelzeilen hebben één of meer reven, naarmate van hunne bestemming. Deze reven loopen evenwijdig aan het onderlijk, en zijn door smalle strooken doek, banden geheeten, versterkt. Russ. *bant* V., bande, našivka na paruše v tom mēstě, gdě parusina terpit bol'soe naprjaženie (lap op een zeil op die plaats, waar het zeildoek groote spanning doorstaat).

Bank (1). De ondieptens, die gemeenelijk voor het strand leggen. WINSCH. Ondiepe plaats in de zee. T. Russ. *bánka*, banc, Eng. sandbank. D. en V. geven bovendien den bijvorm *bánok*, die vooral in de Kaspische zee schijnt voor te komen en daar merkwaardigerwijze vaarwater (algemeen Russ. *farcáter* uit Holl. *vaarwater*) beduidt.

Bank (2). Bank in eene sloep voor de roeijers, en tevens dienende om de sloep verband te geven. T. Russ. *bánka*, bane de rameur. Ontbreekt in J.

Bank (3). In alle woordenboeken behalve in J. staat een Russ. woord *bánka*, dat A. aldus verklaart: *prostranstvo meždu každyi dvumja orudijami v tom dekě korablja, kotoryj otvoditsja dlja žil'ja matrosov* (ruimte tusschen iedere twee stukken gescht op dat scheepsdek, dat tot woning der matrozen dient); bij V. is de Fr. vertaling: *poste*, de Eng.: *birth*. Volgens de verbeteringen in A. is het woord uit Holl. *bank*. Bij Russ. *bánka* in alle op het zeewezen betrekking hebbende beteekenissen hoort een adj. *bánkovyj*.

Barge. (Met Fransche uitspraak der g. Ned. Wdb.). Soort van trekschuit, dienende tot vervoer van personen en goederen en voor de binnenlandsche vaart bestemd, de barge van Alkmaar op den Helder. v. L. Russ. *bárža*, barque, canot de parade. D. omschrijft beide beteekenissen: 1. groot roeivaartuig met een tent. 2. platboomd lastvaartuig, dat door een stoomboot gesleept wordt. A. kent slechts de laatste opvatting en ook V. weidt daar het langst over uit, hij verklaart: *obščee nazvanie osobago roda gruzovyeh sudov na rěkach i kanalach Rossii dlja perevoza chlebnyeh gruzov, sěna, drov i proč... chodjat samostojatel'no pod parusami ili tjanutsja bečevoj i chodjat na buksirě* (algemeene benaming van een bijzondere soort van lastvaartuigen op de rivieren en kanalen van Rusland voor het vervoer van graanladingen, hooi, brandhout, enz... zij gaan zelfstandig onder zeil of worden door een lijn getrokken en op sleeptouw genomen).

Barghout, barkhout, berkhout of berghout. Berghonten, die gemeenelijk quaalijk (naa mijn oordeel) barghouten of, nog slimmer, barrighonten of barrikhouten genaamd werden, andere meenen, dat zij berkhouten behoorden genaamd te werden, omdat, gelijk de berk of schors een boom bewaard en in het leven behoud, dat ook alsoo deese berkhouten een schip behouden, maar het woord schijnt t' saamengesteld te moeten werden van bergen, dat is: behouden, bewaaren, en hout, want dit zijn de grootste honten, die tot vastigheid en steevigheid weersijds langs het schip van vooren tot agteren gevoegd werden. WINSCH. Berghouten zijn

de groote houte zomen, die langsscheeps in de scheepszijde staan . . . dat de berghouten buiten doen, doen de lijfhouten binnen in het schip: beide binden zij het schip. W. In den bladwijzer geeft W. den vorm barehhouten, op blz. 68, 69, 77: barghouten, barghout, daarnaast op blz. 68: barckhouten. Het kan ons niet verwonderen, wanneer wij ook in het Russ. van dit woord talrijke naast elkaar voorkomende vormen vinden; geen enkele daarvan is echter aan de Holl. vormen met e (berghout, berkhout), maar alle zijn aan die met a (barghout, barehhout, barkhout) ontleend. D. en A. geven Russ. *bargóut*, *barchóut*, *barchót*, *barkót*, J. evenals A. heeft nog *barkóut*, préceinte. Alle deze woorden worden in verschillende streken van Rusland, voornamelijk in het N. en O. gebruikt; de beide laatste vormen gaan terug op Holl. *barkhout*, evenals de in Arch. genoemde plur. *bárkoty*; de drie eerste zijn uit Holl. *barghout*, *barchhout*. D. deelt mede, dat deze woorden vooral ook op de Wolgabarken gebruikelijk zijn en dat zij door de timmerlieden zijn overgenomen om een zekere verbinding van balken bij het bouwen van hutten (na rubku izb) aan te duiden; daarenboven komt bij hem naast *barchót* nog een vorm *bárchat* voor, beide als benaming van een soort vaartuig in het N. O. van Rusland, b. v. op de Kama, z. het volg. art. Afgeleid is verder Russ. *barkotina* J., planche pour la construction des navires, bij D. *barchótina*, en het adj. *barchótnyj* D.

Bark. In de thans gewone beteekenis van: een schip met drie masten, waarvan er twee met vierkante zeilen getuigd zijn en de achterste alleen met bezaan en gaffeltopzeil. Ned. Wdb. Russ. *bark*. Daarnaast bestaat een Russ. *bárka* als benaming van een: ploskodonnoe, dlinnoe i širokoe rěčnoe sudno (platboord, lang en breed riviervaartuig), waarvan men in D. een zeer mitvoerige beschrijving vindt; onder de vele benamingen, waarmee deze plompe lastschuiten volgens D. in verschillende streken van Rusland genoemd worden, komen ook de woorden *bárchat*, *barchót* (uit Holl. *barkhout*?) voor. Russ. *bárka* kan heel goed eveneens uit Holl. *bark* ontleend zijn, zooals J. en A. hebben: in het Ned. Wdb. staat onder de verouderde beteekenissen van bark: eene boot, ook eene roeiboort, dikwijls vrij groot, en D. noemt Russ. *bárka* en Russ. *bot* (uit Holl. *boot* in de oudere opvatting van dit woord, z. ald.) te zamen als lastvaartuigen tegenover de verschillende roeivaartuigen. Bij Russ. *bárka* een adj. *báročnyj* en het subst. *báročnik*, de bezitter, bouwer of arbeider van een bark. In Arch. vindt men nog een riviërtransportvaartuig (rěčnoe gruzovoe sudno) vermeld, genaamd *polubárka*, *polubárok* (d. i. halfbark).

Barkas. Het grootste der ligte vaartnigen aan boord, en geschikt om een anker uit te brengen of voor gewapende expeditiën veel volk te bevatten. T. De zwaarste sloep aan boord van een schip, tot alle zwaar werk bestemd, als het lichten en uitbrengen van ankers, enz.; de barkas wordt met draaibassen gewapend. v. L. Russ. *barkáz*, *barkás*, chaloupe d'un vaisseau de guerre. Hierbij een adj. *barkásnyj*.

Bas. Bas is een soort van kleine stukjes geschut. WINSCH. Soort van klein geschut, oudtijds veel op de schepen in gebruik. v. L. Russ. *bása*, odno ili dvuchfuntovyj falkonet (één- of tweeponds falkonet). Dit verouderde woord staat alleen in V.

Benzel, hensel of bindsel. Benzels, touwetjens daer men iets mede bindt. W. Bensels of liever bindsels, want het sijn niet anders als touwetjes, daar men iets meede bindt, soo werd ook benden gebruikt voor binden. WINSCH. Bindsels dienen om twee parten van eenig touwwerk stijf tegen elkander aan te knijpen, het doorslieren te beletten en ze alzoo duurzaam te bevestigen. P. M. blz. 148. Juist in deze beteekenis, zooals ook het Ned. Wdb. die geeft, n.l. van „een end lijn, eenige malen rondom twee naast of over elkaar liggende touwen genomen, die aaneen verbonden moeten worden” komt ook het Russ. *bénzel*, amarrage, uit Holl. *benzel* voor. D. heeft als bijvorm *énzel*.

Bestek. Schriftelijke verzameling van de voornaamste afmetingen van het schip en zijne samenstellende deelen, van de bewapening, enz. enz. Het bestek maakt dus deel uit van het ontwerp. T. In schrift opgemaakte berekening van al de deelen, waaruit een schip zal moeten bestaan en van de aan te wenden kosten. v. L. Russ. *besték* V., verouderd čertež, razměr, model' (plan, afmeting, model).

Beting. De beting is een zwaere dwarsbalek, die dwarsscheeps staet: hier men de kabels aan belegt. W. Een dikke en swaare dwarsbalk, daar men de kaabels aan belegt, anders genaamd betingbalk. WINSCH. Wat W. en WINSCH. beting noemen, is eigenlijk maar een onderdeel van het geheele toestel, n.l. de zoogen. betingbalk. Het Ned. Wdb. geeft van de beting de volgende definitie: benaming van een toestel, bestaande uit twee sterke staanders, gekruist door een zwaren van achteren daar tegenaan liggenden balk: het toestel dient om er het ankertouw of den kabelketting aan vast te maken, als men ten anker ligt. betingbalk, de dwarsbalk aan de beting betingstijl, elk der beide staanders van de beting. Terwijl W. en WINSCH. de betingbalk voor het gewichtigste deel houden en daarnaar het heele toestel noemen,

vindt T. daarentegen de betingstijlen de hoofdzaak van de beting, z. T. op beting en betingstijlen. Eigenaardig nu is het te zien, hoe ook de Russen beurtelings in den betingbalk en in de betingstijlen het voornaamste deel gezien hebben. Russ. *bíteng* beteekent volgens V. en A.: tolstye vertikal'nye brus'ja (dikke vertikale balken), dus m. a. w. de beide betingstijlen, V. geeft daarom ook de plur. *bítengi*, terwijl D.'s verklaring van *bíteng* daarentegen aanvangt met de woorden: ležáčij brus, vrublennyj v dvč brevenčatyja stojki (liggende balk, ingehouwen in twee uit balken bestaande stijlen); D. ziet dus evenals W. en WINSCH. in de betingbalk het gewichtigste. De Russen hebben ook afzonderlijke benamingen voor de onderdeelen van de beting, doch deze zijn uit het Engelsch, hoewel als eerste lid der samenstelling steeds het aan het Holl. ontleende *bíteng* gebleven is, n.l. *bítengkráspis*, Eng. cross-piece of the bit, Holl. betingbalk, *bítengbolt*, Eng. bit-bolt, Holl. betingbout (vgl. W.: betingbouts zijn korte ijzere staven, welke in de betingbalk gestoooken werden tegen 't afwippen en ontslippen van het touw), en *bítengstánders*, Eng. standard of the bit, Holl. betingknie (vgl. WINSCH.: beetingknie, de knie daar de beetingbalk op rust). Bij D. ontbreken deze samenstellingen. In Archangel zijn voor Russ. *bíteng* de vormen *bitven*, *bitvennica* in omloop.

Beugel. Beugel is een ring of rond ijser. WINSCH. Op een schip dient de beugel, zooals T. zegt: om twee of meer voorwerpen aaneen te verbinden. Russ. *búgel'*, cercle. De beugels, die de samenstellende deelen der masten verbinden heeten Russ. *bugel' na máčtach* V., J., cercle de mât: zoo heeft J. nog: *bugel' dlja lisel'spirtov* (*lisel'spirtj* uit Holl. *lijzeilspieren*), cercle de bontehors, *bugel' na rulju* (*ruľ* uit Holl. *roer*), cercle de gouvernail, *bugel' na špilě* (*špil'* uit Holl. *spil*), cercle de cabestan, enz.

Bezaan. Het onderste seil aan de besaansmast, te weeten de agterste op scheepen met drie masten. WINSCH., vgl. W. blz. 64 onder de zeilen: bezaen of achterzeil. Een beschrijving van dit thans geheel in onbruik geraakte driehoekige zeil vindt men bij W. blz. 257. Tegenwoordig is de bezaan het achterste gaffelzeil op driemastschepen, vgl. T.: achterste langsscheepsch zeil van trapeziumvormige gedaante tusschen de bezaansgaffel en den zeilboom gevoerd wordende, achter de bezaansmast van driemastschepen. Zie verder P. M. blz. 323. Russ. *bizón'*, voile d'artimon; J. en A. hebben daarnaast den vorm *bezón'*. In Archangel is een van *bizón'* afgeleid adj. *bizónnyj* in zwang in de benaming van den bezaansmast, die, algem. Russ. *bizón'máča*, aldaar *bizónnaja máča* heet.

Bezaansgaffel, Russ. *bizan'gafel'*, z. Gaffel.

Bezaansgeitouw, Russ. *bizan'gitor*, z. Geitouw.

Bezaansgijk, Russ. *bizan'gik*, z. Gijk.

Bezaanshals, Russ. *bizan'gals*, z. Hals.

Bezaansmast, Russ. *bizan'mačta*, z. Mast.

Bezaansra of bezaansroe. Bezaansroede, de gijp, de ra van de bezaan, in vroeger tijd in gebruik, maar later door de gaffel vervangen. Ned. Wdb., vgl. v. L. Bij W. blz. 257 leest men: de bezaensroe wert zoo groot gemaakt als 't lijden mach, doch nimmer is hij langer als een voet of twee meer als zijn mast; want zoo hij langer is naer omlaeg, zal hij 't groote masttuig hinderen, is hij langer naer omhoogh, zal te veel slingeren. Hij staat dwars tegen zijn mast aen, omdat het zeil dus hier gestrekt ten profijtelijcksten wintvangh staet, en met weinig toestel van touw, 't geen achter zeer dienstig is, bestiert kan worden. Het Ned. Wdb. geeft een enkel citaat, waar in plaats van bezaansroe: bezaansra voorkomt; ook in de 17^e eeuw vindt men voor bezaansroe: bezaansra of -ree (ree was toen naast ra gebruikelijk, z. Ra), zoo b. v. bij W. blz. 94a: de bezaensraa, dick $7\frac{1}{2}$ palm, lang 62 voet, $24\frac{1}{2}$ ellen zonder nocke, vgl. ald. blz. 94b: de bezaensraa een voet of twee langer als de bezaensmast; op blz. 201 leest men: de bezaensree (moet. zijn) een weinig korter dan de fockeree. De Russen noemden deze ra, in tegenstelling met de aparte Holl. benaming bezaansroe, evenals alle andere ra's steeds *rei* uit Holl. *ree*; het bij W. genoemde *bezaensree* is het voorbeeld geweest voor Russ. *bizan'rej*. Toch vermelden V. en D. ook Russ. *bizan'rjú* d. i. Holl. *bezaansroe*, bij hen zijn Russ. *bizan'rej* en *bizan'rju* echter niet synoniem, de laatste was vroeger de achterste nok van de eerste (tak nazvalsja prežde zadnij nok bizan'reja. V.) en deze benaming van *bizan'rjú* is overgegaan op den nok van de gaffel, waaraan de vlag wordt geheschen.

Bezaansrust, Russ. *bizan'ruslen'*, z. Rust.

Bezaansschoot, Russ. *bizan'skot*, z. Schoot.

Bezaansstag, Russ. *bizan'stag*, z. Stag.

Bezaanswant, Russ. *bizan'canty*, z. Want.

Bij de wind. Zooveel mogelijk naar de zijde van waar de wind komt. T., vgl. W.: bij de windt smijten, de neus van het schip na de windt toestellen. Russ. *béjdevínd*, au plus près.

Bijlander. Platboomd vaartuig, voornamelijk voor de vrachvaart bestemd en bijna als een snaauw getuigd. v. L. Russ. *bilánder*

V., *bilandr* J., bélandre (nom d'une barque hollandaise, dont on se sert pour la navigation des canaux). V. omschrijft: dvuchmačtovoe gol. sudno so švercami (tweemast Hollandsch vaartuig met zwaarden).

Bijvoet. Een touw buiten om de racken, dienende om dezelve toe te zorren. W. Een touw, daar men de rakken meede toesord, tot arbeid toetrekt. WINSCH. Wat W. en WINSCH. bijvoet noemen, is thans een verouderde benaming voor het smeerrak, vgl. v. L.: bijvoet of smecrak, touwrak tot de onderra. Russ. *bejfút* doet volgens de woordenboeken niet alleen dienst bij de onderra's, maar ook bij de marse- en bramra's. V. vertaalt het dan ook door racage (d. i. Holl. rak), J. alleen heeft drosse, racage à l'anglaise (d. i. Holl. bijvoet), en geeft een plaats uit 1792 op drosse de racage (Russ. *bejfut*) ter verklaring: les basses vergues et la vergue d'artimon, après avoir été élevées à leur place, au haut des mâts qui doivent les soutenir, sont liées à ces mêmes mâts par un cordage, nommé drosse de racage. Les drosses sont arrangées de manière qu'on peut, à volonté, serrer plus ou moins étroitement les vergues contre leurs mâts, à l'aide de palans. Si leur usage a paru préférable à celui des racages des autres vergues, c'est que cet appareil est plus léger, et qu'on varie plus facilement les effets qu'on en attend. Toch geeft J. ook op racage Russ. *bejfut* naast *raksy* uit Holl. *raks*, z. Rak. De bijvoet van de groote ra heet *groote bijvoet*, Russ. *grotabejfut*, drosse de la grande vergue J.

Bijvoettalie. Rakketalie (talie, waarmede de rakken worden vastgezet, ten einde het stooten van de ra te beletten, of bijgevierd zijnde ruimte geven om de ra bij de wind te brassen. v. L.) tot de onderra, z. P. M. blz. 201. Russ. *bejfúttáli*, V., J., palan de drosse.

Blind. Het seil dat, of onder, of booven aan de boegspriet en zijn steng vast is: het eerste of onderste werd genaamd het groote blind, het tweede of het bovenste, het kleine blind: beide werden zij blinden genaamd, omdat door haar de uitkijk aan de maats seer veel benoomen werd. WINSCH. Wat WINSCH. hier het groote blind noemt is het eigenlijke blind, het bovenste heette gewoonlijk bovenblind, vgl. W. blz. 64 in zijn opsomming der zeilen: de blinde, het zeil voor, onder aan de boegspriet... bovenblinde, het zeil op de boegspriet. WINSCH. zelf heeft op bovenblind: het seil, dat booven de mars van de boegspriet aan de boegsteng vastgemaakt werd en aldus genaamd tot onderscheid van het onderste blind, dat om en aan de boegspriet vast is. In het Russ. heeten deze zeilen, die reeds lang niet meer gebruikt worden: *blind*, civadière, bij J. *blinda* uit Holl. de *blinde*; het *bovenblind* is Russ.

bomblind V., J., contre-civadière. In Archangel is voor een zeil aan de onderra van den boegspriet nog gebruikelijk de benaming *blindérka* Arch., volgens V. en D. echter draagt de blinde ra, waaraan zich het blind bevindt, aldaar dezen naam (met ander accent: *blínderka*).

Blinde ra, Russ. *blindarej*, z. Ra.

Blinde schoot, Russ. *blindaškot*, z. Schoot.

Blinde toppenant, Russ. *blindatopenant*, z. Toppenant.

Blinde trijs, Russ. *blindatris*, z. Trijs.

Blinde val, Russ. *blindafal*, z. Val.

Blok (1). Stuk hout, waarvan het hoofddoel in den regel is, aanvulling van eenige ruimte. De blokken van een schip zijn de blokken, welke op de helling liggende, de kiel dragen. T. Op Russ. *blóki* d. i. blokken, is de eerste algemeene definitie door T. van Holl. blok gegeven zeer zeker van toepassing, niet echter de tweede meer speciale. Met Russ. *blóki* zijn blijkens V.'s verklaring, bij wien dit woord alleen voorkomt, andere blokken gemeend dan de door T. bedoelde. De laatste toch zijn de zoogen. *stapelblokken*, Russ. *stápel'blóki*, z. ald.; de Russ. *blóki* echter dienen, zegt V.: *dlja nabora spuskovago fundamenta*; wij hebben hier dus te doen met de blokken van de slagbedden of, zooals T. ze noemt, de schooren van de slagbedden: bij het afloopen op de kiel, gelijk hier te lande het gebruik is, moeten voorzorgen genomen worden om het schip te beletten overzijde te vallen; men legt daartoe de slagbedden, die bestaan uit lange of aaneen gelaschte dennenbalken op ongeveer een vierde van de wijde van het schip uit de kiel, aan weerszijden van en evenwijdig aan dezelve, gelegd, en reikende van het voor- of laagste uiteinde der helling tot een weinig achter of hooger dan het grootspant. Deze slagbedden worden goed onderstopt en door schuine en dwarsscheepsche schooren volkomen tegen schuiven verzekerd. Zie voor de Russ. *blóki* vooral het uitvoerige art. *spusk sudna* (het afloopen van een schip) bij V.

Blok (2). Blokken zijn aan boord wat men in het dagelijksch leven wel katrollen noemt, dat is, afgeronde min of meer platte stukken olmenhout met een of meerdere schijfgaten er in. T. Uitvoerig handelen P. M. blz. 78 vlgg. over de blokken. Vgl. voor de 17^e eeuw WINSCH.: blok, een stuk houts... voorts, dewijl alle taakels van blokken gehouwen en gemaakt worden, soo betee-kend het woord blok al hetgeen, dat tot taakels en andere dier-gelijke dingen bequaam gemaakt is. Zie ook W. blz. 62 vlgg. (van 't blockswerck onzes schips) en blz. 282 (het loose bloockwerck,

om te dienen als 't gevalt dat andere reddeloos worden of weg-raken). Russ. *blok*, poulie. Hierbij de adj. *blóčnyj*, b. v. in: *blóčnyj škiv*, blokschijf, en *blókovyj*, b. v. in: *blókovyj máster*, poulieur, en in het gesubstantiveerde *blókovaja*, poulierie. De beide laatste begrippen: blokmaker en blokmakerswerkplaats (bij WINSCH. bloeke-maaker en bloekemaakerswinkel) kunnen ook door de van *blok* afgeleide substantiva: *blokár'*, *blóčnik*, *blokovščik*, poulieur, *blokárnja*, poulierie, uitgedrukt worden. Vroeger was voor blokmaker ook het in 't vervolg genoemde, geheel aan het Holl. ontleende woord in gebruik. In het Lexicon van nieuwe woorden staat een plur. *bloki*, door PETER DEN GROOTE eigenhandig verklaard met: vekši (blokken).

Blokbatterij. Eene soort van „kleine lage houte batterijen op vier blokwielen” (STAMMETZ-LA BORDUS, *Wisk. Wdb.* 59b). Ned. Wdb. Russ. *blókbataréja*, slechts bij V., die verklaart: batareja, ustroennaja na pontonach, plotach ili sudach (batterij, gelegd op schipbruggen, vloten of vaartuigen).

Blokmaker. De meester, die de blokken maakt, een bloeke-maaker. WINSCH. ¹⁾ Russ. *blokmaker*, poulieur, slechts bij J., thans geheel in onbruik geraakt.

Bocht (1). In het Ned. Wdb. s. v. onder 6 (met betrekking tot het touwwerk) a (als scheepsterm) leest men: α) kromming, of in concrete opvatting, het kromme, gebogen gedeelte van een touw, dat rond ligt, of over de schijven van een blok loopt. Het touwwerk in bochten opschieten. v. L. β) het geheele opgeschoten (in een kring opgerolde) touw, ook touwbocht geheeten, bepaal-delijk die, welke men bij het ten anker komen vóór de beting heeft en gaandeweg uitviert. Vgl. nog voor de laatste opvatting WINSCH.: bogt, touwbogt, een geheel touw, dat opgeschooten of ineengerold is, en W.: touwbocht, een kringh touws, zooals het in 't ront in 't kabelgat legt. Evenals Holl. bocht heeft ook Russ. *buchta* beide beteekenissen, de Fr. vertaling luidt: 1. cueille ou pli d'un cordage. 2. roue d'un cordage, glène (la masse du cordage cueilli compose ce qu'on appelle une glène; chacun des tours de cette glène a le nom de cueille. J. op cueillir). Alle woorden-boeken vermelden bij Russ. *búchta*, touwbocht, het scheepscom-mando: *iz búchty von*, d. i. uit de bocht weg, défie du câble, bevel om bij het uitvieren van de touwbocht vóór de beting bij het ten anker komen op zij te gaan. De bochten, waarin de marse-

¹⁾ Volgens het Ned. Wdb. is blokmaker een jongere vorm van bloke(n)maker, in de 17e e. kwamen beide vormen wel naast elkaar voor, vgl. boven bij W. blockswerck naast bloekwerck.

vallen in de marsevalbalies worden opgeschoten, heeten Russ. *búchta marsafala* d. i. boecht van de marseval (z. V. op marsafal'naja kadka).

Boecht (2). Een ree, die innewaarts geboogen leit, anders genaamd inham, bij de Latinisten sinus, de bogt van Guinee: de bogt van Vrankrijk. WINSCH. Russ. *búchta*, baie, erique, calanque. V. en J. geven ook het diminutivum *búchtočka*, calanque, erique. De in dit en het voorgaande art. behandelde Russ. zeetermen *búchta* zijn nit Holl. *bocht* en niet nit Hgd. *bucht*, zooals men door de *u* zou kunnen vermoeden; zoo is ook het Holl. *grond* als zeeterm in het Russ. *grunt* geworden en het Holl. *grondtouw* luidt Russ. *gruntóv*, z. deze art.

Bodemerij. Leen eener somme gelds op avontuur, waarvoor het schip verpand wordt. T. Overeenkomst tussehen een geldschietter en een geldopnemer, waarbij een som gelds wordt opgeschoten, met beding van premie en onder verband van schip of goed, of van beiden, met dat gevolg, dat, indien het verbondene geheel of gedeeltelijk door toevallen op zee vergaat of vermindert, de geldschietter zijn recht op de opgeschotene penningen en op de premie verliest, voor zoo verre dit een en ander niet op hetgeen overblijft kan worden verhaald; terwijl, wanneer het verbondene behouden ter plaatse zijner bestemming aankomt, de hoofdsom benevens de premie betaald moet worden. v. L., vgl. bij WINSCH.: iemand eenig goed op bodemerij meede geeven. Russ. *bodmeréja*, bomerie, prêt à la grosse aventure. Afgeleid is het adj. *bodmeréjnyj* en de subst. *bodmeréjnik*, *bodmeréjščik*, degeen, die geld op bodemerij leent.

Boeganker. Een der vijf zware ankers, die vroeger op de schepen werden meegegeven, z. P. M. blz. 392 en v. L. op anker. Russ. *bucht*, anere de veille. De eenigszins afwijkende vorm is wel oorzaak geweest, dat in A. dit woord zeer ten onrechte uit Holl. *bocht* verklaard wordt; zooals wij boven gezien hebben, is Holl. *bocht* tot Russ. *búchta* geworden. Russ. *bucht* daarentegen is ontstaan uit Holl. *boeg* met weglating van anker, z. voor dit verschijnsel de art. Dagelijksch anker, Plechtanker, Tuianker, Werpanker, Zwaar anker, welke benamingen alle in het Russ. zijn overgegaan zonder het woord anker. Vreemd is de *t* in Russ. *bucht* uit Holl. *boeg*(anker): wij vinden een dergelijk geval in Russ. *šcart* uit Holl. *zwaar*(anker). Moet de *t* in deze namen van ankers verklaard worden naar analogie van Russ. *plecht* uit Holl. *plecht*(anker)? Aannemelijker lijkt het mij de *t* in *bucht* en *šcart* te verklaren als overgenomen uit de samenstellingen *buchtou*, *buchtov* d. i. Holl. *boegtouw*, en *šcartóv* d. i. Holl. *zwaartouw*, z. deze art. Dat de

t van Russ. *bucht* een later toevoegsel is, blijkt uit PETER's Zee-reglement blz. 895, waar men leest: *buch jakor'*, hoegh anker (jakor' is het Russ. woord voor anker), tegenover J's modernen vorm *jakor' bucht*, ancre de veille.

Boegseeren. Met een boot het schip voortroeyen, in stil weder: dit geschiedt met een touw vooruit ofte wel met boot en sloep aen wederzijts boort vastgemaect en dus roeyende met dubbelde roeyers. W. Een schip door middel van sloepen, die geroeid worden, voort-slepen. T. Russ. *bugsirovát'*, *buksirovát'*, remorquer. V. en D. kennen alleen de laatste schrijfwijze. Hierbij de verbale subst. *bugsirovánie*, *buksirovánie* en *bugsiróvka*, *buksiróvka*, action de remorquer. Het touw, waarmee men het schip boegseert, de boegseerlijn of -tros, heet met een uit *bugsirovát'*, *buksirovát'* geabstraheerden vorm Russ. *bugsír*, *buksír*, remorque, câble de remorque; volgens V. en A. kan ook de sleepboot zelf zoo genoemd worden, remorqueur¹⁾, die anders met het van *buksír* afgeleide adj. *buksírnyj parochód* d. i. boegseerstoomboot heet. Zooals men ziet, wordt Russ. *buksirovát'*, enz. ook van stoombooten gezegd, wat wij sleepen noemen, Holl. *boegseeren* daarentegen slechts van roeibootten alleen, vgl. T.: boegseren, remorquer à rames. (Een enkele maal wordt ook in het Ned. boegseeren voor sleepen gebruikt, z. Ned. Wdb.). Dat Russ. *bugsirovát'*, *buksirovát'* niet op Holl. *boegseeren*, maar op Duitsch *bugsieren* teruggaan zou, lijkt mij onwaarschijnlijk. Vooreerst hebben de Russen bijna geen enkelen zeeterm van de Duitschers overgenomen, wat verder den vorm betreft, vindt men Holl. -eeren (zoowel als suffix als behorende tot het woord zelf) steeds in het Russ. als -írovát': bij Russ. *lavirovát'* zou men evenzeer kunnen twifelen tussehen Holl. *laveeren* en Duitsch *lavieren* (waarom ik ook daar eerder aan Holl. *laveeren* denk, z. ald.), maar Russ. *konvoírovat'* kan niet anders zijn dan Holl. *konvooiereen*, z. Konvooi, terwijl het Holl. ww. *teeren*, waarin -eeren geen suffix is, evenzeer in het Russ. *tírovát'* luidt, z. Teer.

Boegspriet. De boegspriet is een vierde mast, die onder eene zekere helling over den steven naar voren uitsteekt. P. M. blz. 15, vgl. W. blz. 62 onder de masten: de nedergebogene boegspriet. Russ. *búgšprit*, *búšprit*, beaupré. De laatste vorm is verreweg de gebruikelijkste, V. geeft hem dan ook alleen, A. en D. hebben beide, terwijl J. de volgende vier vormen van dit Holl. woord in het Russ. vermeldt: *bugspřit*, *bugšprit*, *bušprit* en *bokšprit*. In het Zeereglement vindt men steeds de spelling *buchšprit*.

¹⁾ In Petersburg op de Neva zag ik een sleepboot met den naam *bugsir*.

Boegtouw. J. noemt een woord *buchtou*, *buchtov*, câble d'affourche. Dat dit het Holl. boegtouw is, lijdt geen twijfel. W. heeft op boegtouw: een touw, daer men het anker mede reddet, als 't voor de boegh is, zijnde een partuerlijn, vgl. WINSCH.: boegtouw is een partuurlijn, daar men het anker meede regeerd, als het voor de boeg hangt. Nu is dit niet hetzelfde als J.'s vertaling: câble d'affourche, waarvoor het Holl. tuitouw (kabel van het tuianker) kent. Hierover P. M. blz. 397: toen er nog geene kabelkettingen bestonden, had men vijf zware touwen aan boord, die men benoemde naar de ankers waarvoor zij bestemd waren. Het daagsch touw bestond uit drie heele touwen, die op elkander gesplitst waren... het tuitouw bleef enkel, zoomede het plechttouw. In het Russ. zijn overgegaan de Holl. benamingen der zware ankers, die aan deze touwen hun naam gaven: het daagsch (vroeger dagelijksch) anker, het tuianker en het plechtanker, benevens het woord zwaar (anker) zelf; van de bovengenoemde ankertouwen het daagsch (vroeger dagelijksch) touw, het plechttouw en het algemeene zwaar touw. Het tuitouw van het tuianker vond ik echter nergens in zijn Russ. vorm vermeld; hiervoor is blijkbaar Russ. *buchtou*, *buchtov* uit Holl. *boegtouw* in de plaats gekomen, wat wegens zijn gelijkenis met de benaming van een ander anker n.l. van het boeganker (oorspr. Russ. *buch*, dat daarna *bucht* is geworden, hoogstwaarschijnlijk juist onder invloed van dit *buchtou*) des te gemakkelijker kon geschieden of beteekende boegtouw vroeger ook touw van het boeganker?

Boei (1). Een langwerpigh blok, 't geen men laet drijven met een touw, aen 't anker vast, opdat de plaets, waer 't anker in de grondt zit, althans geweten mach werden: hiertoe werden mede wel dichte tonnetjens gebruikt. W. Drijvend lichaam veelal hol en tonvormig om ondiepten of vaarwaters aan te wijzen, soms ook om aan te toonen, waar een voorwerp gezonken is. T. Zie verder P. M. blz. 401. Russ. *buj*, bouée. D.'s verklaring van dit woord, dat het is een čurban (blok) of een stevig dichtgeklouken ostrokonečnyj bočonok (scherpeindig tonnetje), ook wel van ijzer, in den vorm van een trechter, geplaatst na jakorč (boven het anker), stemt merkwaardig met W.'s woorden overeen. Maar ook de algemeenere definitie van T. geeft D., wanneer hij er bij voegt: na otmeljach, bakan (boven ondiepten, baken). Heel gebruikelijk is ook het diminutivum *buék* (spr. *bujók*), dat bovendien reddingsboei beduidt. In Archangel hebben *buj*, *buék* ook de beteekenis van een houten dobber aan een vischnet, in welke opvatting aldaar ook de vorm *boj* gebezigd wordt. D. geeft voor Archangel nog een diminutivum *bújka*.

Boei (2). Boeien, de ijzers, waarin een matroos wegens misdrijf gesloten wordt. v. L. Boejens, de keetens, daar men de handen, en voeten der misdadigen meede vast boeid en de plaats daar deselve zitten, werd daarom de boeien genaamd. WINSCH. Russ. *buj*, alleen in J. voorkomend met de beteekenis: barre de justice, fers.

Boeier. Een kleine lastdraager, die met een boegspriet, voor en agter hoog opgeboeid is, daar het zijn naam van heeft. WINSCH. Zie verder de Inleiding. Bij W. komen boeiers voor op blz. 96 en 163. Russ. *búer*. D. geeft ook nog *bójer*, welk woord evenzeer op Holl. *boeier* teruggaat, vgl. het in Arch. gebruikelijke *boj* naast *buj* uit Holl. *boei*. J. teekent bij de Fransche vertaling boyer aan: nom d'un petit navire hollandais qui avait deux ailes ou semelles pour tenir mieux le vent; les fonds plats, parce qu'il fréquentait les canaux et les rivières autant que la mer; un mât avec la voilure d'un sloop, et, sur l'arrière, un mâtereau portant une voile à tiers point; les boyers étaient nombreux au XVIIe siècle. Tegenwoordig, zegt V., is het Russ. *búer* in deze beteekenis niet meer gebruikelijk, maar wel in die van: rod sanej s parusami, upotrebjaemych dlja katan'ja po l'du (soort van slee met zeilen, die gebezigd wordt om over het ijs te snellen). In de laatste opvatting kennen ook alle andere woordenboeken het woord.

Bocireep. Het touw, dat aan de boei en aan het anker vast is. WINSCH. De boeireep zit aan het kruis van het anker opgestoken met den zoogenoemden boeireepsteek, en verder aan den strop of ring van de boei vast. P. M. blz. 402. Russ. *bújrep*, orin. Hierbij een adj. *bújrepnyj* b. v. in: *bújrepnyj knop*, noeud d'orin, *boeireepsknoop*, z. P. M. blz. 131.

Boelijn. Touw, dienende om de naar den wind gekeerde staande zijde van een razeil zoo scheppend te doen staan, dat de wind beter in het zeil valt. T., z. P. M. blz. 356. Russ. *búlin'*, bouline. De boelijns worden naar hare zeilen genoemd: *fokkeboelijn*, Russ. *fokabulin'*, *grootte boelijn*, Russ. *grotabulin'*, de boelijn van het voormarszeil heet magermannetje, z. ald., die van het grootmarszeil: *grootmarseboelijn*, Russ. *grotmarsabulin'*, die van het kruiszeil: *kruisboelijn*, vroeger *kruiszeilsboelijn*, Russ. *krjujsel'bulin'*. Behalve deze *marseboelijns*, Russ. *marsabulini*, aan de marszeilen zijn er dan nog de *bramboelijns*, Russ. *brambulini*, aan de bramzeilen en wel de *voorbramboelijn*, Russ. *forbrambulin'*, de *grootbramboelijn*, Russ. *grotbrambulin'* en de *grietjeboelijn*, vroeger geheeten *kruisbramboelijn*, Russ. *krjujsbrambulin'*. Van dit Russ. *búlin'* uit Holl. *boelijn* geven de Russ. woordenboeken verschillende dialectvormen, die in som-

mige streken van Rusland voorkomen, en die gedeeltelijk op een Holl. *boeglijn*, dat naast *boelijn* bestaan moet hebben, terugwijzen. Zoo geeft A. een synoniem *búglina*; D. heeft *búglen'* voor de Kaspische zee, *búglin'* voor Archangel, *búglina* voor Olonec; in Arch. vindt men de volgende vier vormen van het woord: *búglina*, *búlina*, *búglin'*, *búlin* benevens het afgeleide adj. *búglinnoj* in: *búglinnoj šest*, hetzelfde als het volgens D. in de Kaspische zee gebruikelijke *búglinnyj šest* (*šest* beteekent stang) als benaming voor een stang, waarmee de visschers het zeil naar den wind nitspannen, door de stang tegen den rand van het zeil aan te drukken. Ten slotte komt in één Russ. scheepsterm het woord *búlin'* uit Holl. *boelijn* voor als benaming van een end touw in 't algemeen, n.l. in: *rynda-búlin'*, corde de la cloche, bellrope, Holl. klokreep, z. Ronde.

Boezeroen. Soort van korte zeemanskiel. v. L. Het in de Russ. goevernementen Archangel en Olonec voorkomende *buzurúnka* is hiervan een diminutiefformatie: boezeroentje. Arch. verklaart: *vjazannaja iz gruboj šersti rubacha*, *fufajka* (uit grove wol gebreid hemd, wambuis), en volgens D. is het in Olonec: *ponošennaja odežonka*, *osob. korotkaja*, *podrězannaja*; *fufajka*, *kurtka* (een lang gedragen kleedingstuk, inzonderheid: kort, van onderen afgesneden; wambuis, kiel). Op de overname van dit Russ. *buzurúnka* uit Holl. *boezeroen* heeft UHLENBECK het eerst gewezen in P. B. B. XIX. 517.

Boom. Boom of sluitboom, daar de haavens meede gesloten werden. WINSCH. Russ. *bom*, *bon*, chaîne d'un port. De vorm *bon* is veel gebruikelijker dan *bom*. J. verklaart Russ. *bon* als volgt: chaîne flottante pour fermer un port (cette chaîne est composée de tronçons de mâts (boom) ferrés, joints les uns aux autres par des bouts de chaînes). In Archangel gebruikt men een plur. *bóny* met de beteekenis: *lěsnye ploty* (houtvloten); ongetwijfeld is ook dit aan Holl. *boomen* ontleend.

Boord. De rand en kant van alle ding en in het besonder van een schip. WINSCH. Russ. *bord*, *bort*, bord, côté du vaisseau. De laatste vorm is het gebruikelijkst. J. teekent hierbij zeer terecht aan: Reiff fait venir le mot russe immédiatement du français; il est fort probable que ce n'est pas à nous que les Russes ont emprunté ce terme, mais aux Hollandais, qui leur ont donné presque toute leur nomenclature maritime. Bij Russ. *bort* de adj. *bórtnyj*, *bórtovyj*, *bortovój* en het bij A. en D. voorkomende subst. *bortovína*, *bortovaja baročnaja doska* (plank in het boord van een bark).

Boordtouwleider of liever boordtouwleier. Bij V. komt het

verouderde hieraan ontleende Russ. *bortóuléer* voor als benaming van een touw (leider of leier, z. ald.) langs het boord van het geheele schip gespannen om de schanskleederen aan op te hangen.

Boot. Volgens het Ned. Wdb.: 1) klein open vaartnig, gemeenlijk van eene kiel voorzien en door riemen, soms ook door zeilen voortbewogen; zoowel op zee als op de binnenwateren gebruikt om personen te vervoeren, te visschen, te spelevaren, enz.; in 't bijzonder, als benaming eener bepaalde soort: het grootste roeivaartuig op een koopvaardijship, dienende om ankers te lichten of nit te brengen, watervaten of andere zware lasten te vervocren, enz., gemeenlijk groote boot, of alleen de boot geheeten (in onderscheiding van sloep, jol, schuit, enz.); op oorlogsschepen zegt men barkas. Zie b. v. de beschrijving eener 32 voet lange boot bij W. blz. 172*b*. 2) naar de oudere opvatting: ook als benaming van kleinere zeewaardige vaartuigen met een of twee masten; thans nog slechts in samenstellingen als kanonneerboot, loodsboot, pakketboot, stoomboot, of bij verkorting daarvoor. De Russ. woordenboeken geven als eerste beteekenis van Russ. *bot* de laatstgenoemde in het Holl. oudere opvatting, zoo heeft b. v. A.: *odnomačtovoe sudno*, *upotrebljaemoe dlja perevozki gruzja* (éénmast vaartnig, gebruikt tot het vervoeren van lading), vgl. D., die er nog bijvoegt: *rečnoe ili primorskoe* (rivier of kustvaartuig) en bij het van *bot* afgeleide subst. *bóťik*, dat den eigenaar van zoo'n vaartuig aanduidt, aanteekent, dat zij door de stoombooten (*parochodani*) verdrongen zijn; deze opvatting van het woord *bot* zit ook in: *lócanskij bot*, loodsboot (*lócanskij*, adj. van *lócman* uit Holl. *loodsman*) en in: *šcherbót*, boot, waarmee men over de Zweedsche en Finsche scheren (klippen) kan varen. De tweede beteekenis, die A. aan Russ. *bot* toekent is die van: *šljupka* (sloep) en het geeft daarbij een regel van Lomonosov (18^e eeuw): *ja s korablja staralsja v bot sojti* (ik poogde van het schip in de boot neer te gaan); volgens D. kan tegenwoordig alleen het diminutivum *bóťik* roeiboot bedniden, men vgl. echter Russ. *elbót* (spr. jolbót) uit Holl. *jol* en *boot*, dat precies hetzelfde is als Russ. *el* (spr. jol) uit Holl. *jol*, z. ald. Berocmd is de *bóťik Petrá Velíkago*, het bootje van PETER DEN GROOTE, de grootvader der Russische vloot (*děduška Russkago flota*); hier is *bóťik* zuiver diminutivum en beteekent een klein vaartuig. J. geeft als vertaling van *bot*: *bateau*, *canot*, *embarcation*, van *bóťik*: *petit bateau*, *petit canot*. Bij *bot* een adj. *bóťoryj*. V. en A. hebben nog een subst. *bóta*, een soort visschersboot in Kamčatka; V., A. en D. bovendien nog *botník*, in het O. van Rusland gebruikelijk om een lichte

visschersboot, hoogstens voor drie man, en uit één boom gebouwen aan te duiden; in het N. van Rusland noemt men deze *botnjá*, in Siberië *bat* D. Of deze laatste drie subst. met Holl. *boot* samenhangen, durf ik niet te zeggen.

Bootsman. Hoogbootsman, de opperste toesiender en aanvoerder der bootsgesellen en wiens pligt het is te passen op seil en treil, soo van de groote als besaansmast, anders genaamd bootsman. WINSCH., vgl. W. blz. 411. Russ. *bóćman*, maître d'équipage. Hierbij de adjeet. *bóćmanskij*, *bóćmanov* en het subst. *bóćmanstvo*, het beroep van bootsman.

Bootsmansmaat. Hoogbootsman . . . anders genaamd bootsman, en sijn maat, bootsmansmaat of onderhoogbootsman. WINSCH. De eerste past op al wat aen de groote mast betreft: sijn maet op de bezaensmast. W. blz. 411. Russ. *boćmanmát*, maître d'équipage de deuxième classe; D. verklaart het woord door de omschrijving: podboćman (onderbootsman).

Bootstouw. Het touw van de boot. WINSCH., vgl. W. blz. 281 (onder de scheepsbenoodigdheden, die uit de lijnbaan worden meegegeven): 1 bootstouw; en ald. blz. 497 op koordasie: alle soorten van touw, zoo kabeltouw als poorttouw, putstouw, en zwabbertouw, gietouw, en tzortouw, plichttouw, en raeketouw, haeketouw, en hootstouw. Russ. *boćtów* V., verouderd, konec na šljupku (end touw voor een sloep).

Borg of borgstrop. IJzeren inrichting, waaraan eene onderra hangt. T., vgl. P. M. blz. 197 vlgg. Russ. *borg*, suspente de basse vergue; V. schrijft ook *borch* en D. kent tevens *borgstróp*.

Borstrok. Een nauw sluitend kleedingstuk met mouwen, meestal van warme stof vervaardigd en tusschen heind en bovenkleeding gedragen; in sommige gewesten bij het mansvolk als bovenkleeding in gebruik. Ned. Wdb. Dit woord is, zooals UULENBECK P. B. B. XIX. 517 heeft aangetoond, in het Russ. overgegaan en wel in tal van vormen: D. geeft de volgende: *bóstrog*, *bastrók*, beide volgens hem verouderd, *bóstrik*, *bóstrjuk* voor Archangel, *bóstrok*, *bóstrak* voor Midden Rusland (Tambov, Rjazan', enz.), A. vermeldt: *bostróg*, *bastrók*, terwijl in Arch. voorkomen: *bostróka*, *bostrók*, *bostrjúk*, *róstrik*, *rostrjúk* (voor de *r* uit *b* in de beide laatste woorden, z. voorbeelden van hetzelfde verschijnsel op Benzel, Raband). Wat de beteekenis aangaat, verklaart A.: korotkoe plat'e s rukavami, kurtka (kort kleedingstuk met mouwen, wambuis); in Archangel is het een dergelijk kleedingstuk van grauw huislaken, het gewone werkpak der boeren en boerinnen (polukaftan'e

iz sěrago domašnjago sukna, obyčnaja rabočaja i budnišnjaja odežda krest'jan i krest'janok. Arch.); het volgens D. in Midden-Rusland gebruikelijke *bóstrok*, *bóstrak*, beteekent daar: ženskaja epanečka, tēlogrěja (manteltje voor vrouwen, korte vrouwenpels). Zie ook Boezeroen, Holland en afleidingen.

Bottelier. De bottelier rijkt de spijze aan den kock uit, die hem de capitein ter hant doet stellen, en het bier of den dranek aan de matrozen. W. blz. 414. De bottelier is diegeen, die te scheep gesteld is, om de eetwaaren te bewaaren en aan de kok over te leveren en die ook het brood, booter, kaas, ens., ook alderhande drank aan de maats uitdeeld. WINSCH. Russ. *batalér* (spr. batal'ór). J. teekent hier bij aan: ee mot désignait le fonctionnaire qu'on appelait autrefois à bord: maître valet. Maar het woord bestaat nog op de Russ. vloot blijkens V, die het vertaalt met: commis aux vivres, blijkens D, die ook het bijbehorend adj. *batalérskij* kent en blijkens A., die het woord *botalér* schrijft.

Bout (1). Eene bout is een metalen of ijzeren staf, dienende om twee stukken hout of metaal aan elkander te bevestigen. T., vgl. W. blz. 71 onder de deelen, waaruit een schip is samengesteld: Van de bouts. De bouts in een schip van 120 voet zijn 1 duim diek, meer en min. WINSCH. heeft: bont of ijsere bont, gelijk ringbouts, haakbouts. Russ. *bóut* A., D., *baút* D., cheville. Het woord is veel zeldzamer dan zijn uit Eng. *bolt* overgenomen synoniem *bolt*, in het Russ. het gewone woord voor bont. In V. en J. zoekt men Russ. *bóut*, *baút* dan ook te vergeefs. Alleen vermeldt de eerste een woord *špil'bóuty*, dat het Holl. *spijlbouten* is, z. ald. De invloed van Eng. *bolt* is zelfs zoover gegaan, dat het Holl.-*bout* als tweede lid van in het Russ. overgegene Holl. samenstellingen heeft verdrongen: zoo is Holl. *oogbout* geworden Russ. *ogbólt*, en Holl. *ringbout* Russ. *rymbolt* (het Zeereglement heeft op blz. 924 nog de oorspronkelijke vormen: *ogboutov*, oogh houten, *ringboutov*, ringh bouts). D. kent ook voor het bovengenoemde *špil'bóut* alleen den vorm *špil'bólt* en het in J. voorkomende Russ. *vantputensbolt* gaat terug op Holl. *wantputtingbout*, evenals V.'s *pútensbolt* op Holl. *puttingbout*. Ja, zelfs in één Holl. samenstelling, n.l. in: *steekbout*, waar bout een geheel ander woord is en touw beteekent, vinden wij in het Russ. naast den oorspronkelijken vorm *štykbóut* naar analogie der genoemde composita op *-bolt* ook *štykbólt*. Zie al de hier genoemde woorden afz. Russ. *bóut*, *baút* is evenmin als *bolt* tot het schip beperkt; D. verklaart: *baút*, *bóut* met: želěznyj bolt, npr. u stavnej (ijzeren bout, b. v. bij vensterluiken).

Bout (2). Boutjens, lapjens seildoek. WINSCH. Boutjens, vierkante lappen zeils, die tegen de lijken aen gezet worden, alwaer het zeil, om de aengeslagen touwen sterekte van noden heeft. W., vgl. b. v. ald. blz. 138: men zet achter op het reef een bout, daerop twee reefgaeten, daer de leuver inkomt, en blz. 135 vlgg.: een groot zeil van 21 kleet, diep 14 ellen, aen doeck met de bouts 298 ellen. . . . een foek, breed 18 kleet, diep 12 ellen, aen doeck met de bouts 219 ellen (blz. 136a). Russ. *bóut*, doublage, renfort. V., nakladka na parus dlja pročnosti A., D. (lap op een zeil voor de stevigte); bij J. ontbreekt het woord.

Bovenblind, Russ. *bomblind*, z. Blind.

Bovenblindera, Russ. *bomblindarej*, z. Ra.

Bovenblindesehoot, Russ. *bomblindaškot*, z. Schoot.

Bovenblindetoppenant, Russ. *bomblindatopenant*, z. Toppenant.

Bovenblindetrijs, Russ. *bomblindatris*, z. Trijs.

Bovenblindeval, Russ. *bomblindafal*, z. Val.

Bovenbrambakstag, Russ. *bombrambakštag*, z. Bakstag.

Bovenbrambas, Russ. *bombrambas*, z. Bras.

Bovenbrambuikgording, Russ. *bombrambyček*, z. Buikgording.

Bovenbramezelshoofd, Russ. *bombramezel'goft*, z. Ezelshoofd.

Bovenbramgeitouw, Russ. *bombramgitov*, z. Geitouw.

Bovenbramgording, Russ. *bombramgorden'*, z. Gording.

Bovenbramlijzeil, Russ. *bombramlisel'*, z. Lijzeil.

Bovenbramlijzeilshoot, Russ. *bombramlisel'skot*, z. Schoot.

Bovenbramlijzeilval, Russ. *bombramlisel'fal*, z. Val.

Bovenbrampardoen, Russ. *bombramfordun*, z. Pardoen.

Bovenbramra, Russ. *bombramrej*, z. Ra.

Bovenbramschoot, Russ. *bombramškot*, z. Schoot.

Bovenbramstag, Russ. *bombramštag*, z. Stag.

Bovenbramstagzeil, Russ. *bombramstaksel'*, z. Stagzeil.

Bovenbramsteng, Russ. *bombramsten'ga*, z. Steng.

Bovenbramtakelage, Russ. *bombramtakelaž*, z. Takelage.

Bovenbramtoppenant, Russ. *bombramtopenant*, z. Toppenant.

Bovenbramval, Russ. *bombramfal*, z. Val.

Bovenbramwant, Russ. *bombramvanty*, z. Want.

Bovenbramzeil, Russ. *bombramsel'*, z. Bramzeil.

Bovenkluiver, Russ. *bomkliver*, z. Kluiver.

Bovenkluiverleider, Russ. *bomkliverleer*, z. Leider.

Bovenkluiverneerhaler, Russ. *bomkliverniral*, z. Neerhaler.

Bovenkluiverschoot, Russ. *bomkliverskot*, z. Schoot.

Bovenkluiverval, Russ. *bomkliverfal*, z. Val.

Bovenlijzeil, Russ. *bomlisel*, z. Lijzeil.

Bovenra, Russ. *bomrej*, z. Ra.

Bovenuitlegger, Russ. *bomntlegar*, z. Uitlegger.

Bovenzaling, Russ. *bomsaling*, z. Zaling.

Braadspil. Spil op binnenvaartuigen, koopvaarders en enkele oorlogsschepen gebruikelijk, dat niet om eene staande, maar om eene liggende as draait. T. W. en WINSCH. hebben braadspit: braetspit, een wercktuigh te scheep daer men mede wint. Deze werden mede in de boots gebracht, als men het anker winden zal. W. blz. 486, vgl. 259. Braadspit, een werktuig voor op boeiers en ander vaartuig om iets meede in te palmen, hebbende zijnen naam bij gelijkenis van een spit, daar men iets teegen het vuur aanbraad, omdat sij beide omgedraaid werden. WINSCH. Volgens het Ned. Wdb. is braadspil een jongere vervorming van het oudere braadspit. Russ. *brášpil* guindeau, vindas; evenals het Holl. braadspil, doet ook de Russ. *brášpil* voornamelijk dienst bij het ankerlichten. D. geeft de afgeleide adj. *brášpil'nyj* en *brášpilevyj*; A. schrijft het woord ook: *brátšpil*. In het Zecreglement van PETER DEN GROOTE staat op blz. 902 de oude vorm *bratšpil*. Merkwaardig is de door V. meegedeelde verbastering van Russ. *brášpil* tot *drášpil*, ik houd het er zeker voor, dat dit geschied is onder invloed van het Russ. ww. *drát* uit Holl. *draaien* (z. de op Draaien gegeven verklaring van Russ. *drát*).

Brambakstag, Russ. *brambakstag*, z. Bakstag.

Bramboelijn, Russ. *brambulin*, z. Boelijn.

Brambras, Russ. *brambras*, z. Bras.

Brambuikgording, Russ. *brambyček*, z. Buikgording.

Bramdraaireep, Russ. *bramdrajrep*, z. Draaireep.

Bramezelshoofd, Russ. *bramezel'goft*, z. Ezelshoofd.

Bramgeitouw, Russ. *bramgitov*, z. Geitouw.

Bramlijzeil, Russ. *bramlisel*, z. Lijzeil.

Brampardoen, Russ. *bramfordun*, z. Pardoen.

Bramra, Russ. *bramrej*, z. Ra.

Bramschoot, Russ. *bramskot*, z. Schoot.

Bramstag, Russ. *bramštag*, z. Stag.

Bramstagzeil, Russ. *bramstaksel'*, z. Stagzeil.

Bramsteng, Russ. *bramsten'ga*, z. Steng.

Bramtakelage, Russ. *bramtakelaž*, z. Takelage.

Bramtop, Russ. *bramtop*, z. Top.

Bramtoppenant, Russ. *brantopenant*, z. Toppenant.

Bramval, Russ. *bramfal*, z. Val.

Bramvlag(ge)stok, Russ. *bramflagštok*, z. Vlagstok.

Bramwant, Russ. *bramvanty*, z. Want.

Bramzeil. (Zeelui zeggen *bramsel*, plur. *bramsels*). Het zeil boven het marszeil. v. L. Bramzeilen, die aan de bramraas worden aangeslagen en op de marseraas worden uitgethaald. P. M. blz. 312, vgl. uitvoerig blz. 318 vlgg. Russ. *brámsel'*, voile de perroquet. Hierbij een adj. *brámsel'nyj* b. v. in: *brámsel'nyj vëter*, bramzeilskoelte (weer, dat men bequaemlyck de hoogste zeilen voeren kan. W. dat is, als het soo maatig waaid, dat de schepen de bramzeilen kunnen voeren. WINSCH.). Het bramzeil van den fokkemast heet *voorbramzeil*, Russ. *forbramsel'*, petit perroquet; dat van den grooten mast *grootbramzeil*, Russ. *grotribramsel'*, grand perroquet; dat van den bezaansmast heet nu grietje of bovenkruiszeil ¹⁾, maar vroeger *kruisbramzeil*, Russ. *krjujsbramsel'*, perruche. Boven de bramzeilen voert men de *bovenbramzeilen*, vgl. P. M. blz. 312: *bovenbramzeilen*, die aan de bovenbramraas worden aangeslagen en op de bramraas worden uitgethaald. Russ. *bombramsel'*, cacatois. Zij heeten: *voorbovenbramzeil*, Russ. *forbombramsel'*, petit cacatois; *grootbovenbramzeil*, Russ. *grotribombramsel'*, grand cacatois; *boven-grietje* of *bovenbovenkruiszeil* (P. M. blz. 320), vroeger: *kruis-bovenbramzeil*, Russ. *krjujsbombramsel'*, cacatois de perruche.

Bramzeildoek. Soort van zeildoek, waaruit voornamelyk bramzeilen vervaardigd worden, vgl. het bij P. M. blz. 305 genoemde Amsterdamsch bramzeildoek. Russ. *bramsel'dúk* V., toile écrue, parusina, iz kotoroj š'jutsja bramseli, bramstakseli i marsaliseli (zeildoek, waaruit bramzeilen, bramstagzeilen en bovenlijzeilen genaaid worden).

Brander. Navis incendiaria bij de Latynisten genaamd; een schip soodaanig met kruid, teer, ens. toegerust, dat het seer ligt de brand kan vatten, om daarmee andere schepen in de brand

¹⁾ Bij J. bl. 307 vindt men een geïsoleerd Russ. *bomkrjuysel*, perruche, dat op Holl. *bovenkruiszeil* teruggaat.

te kunnen steeken. WINSCH., vgl. W. blz. 166 (van branders). Russ. *bránder*, brûlot. Hierbij een adj. *brándernyj*.

Brandspuit. Draagbare dubbele pomp met windketel, zuigbuizen en slangen, geschikt om het water in eene straal omhoog te werpen. Elk oorlogschip krijgt eene brandspuit, waarvan 4 nommers bij de marine bestaan, mede. T. Bij W. blz. 386 in de beraemde ordre voor de schepen van oorlog om zich klaar te houden binnen scheepsboort tegen den aenstaenden slag, heet het: een groote koelbalie met eenige brandtemmers ende brantspuiten in elke mars te zetten. Russ. *brandspójt*, pompe à incendie.

Brandwacht. Het schip, dat de brandwacht houdt (in den oorlog, inzonderheid in het zeewezen: op de brandwacht liggen, van een schip: als een voorpost in de nabijheid des vijands gelegen zijn, om hem in 't oog te houden . . . naar eene niet onwaarschijnlijke gissing oorspronkelijk eene wacht tegen de brandstichtende branders). Ned. Wdb. Als den admiraal goet vindt, dat alle de brandwachten of buitenwachten 's avondts ofte 's morgens, als hij zal begeren, zullen afkomen, zal hij de vlagge van bovenen in een chiouw laten waien ende een schoot schieten . . . W. blz. 370. Russ. *brandváchta*, bâtiment de garde, stationnaire. Zoodra een schip, uit het buitenland komende, een Russische haven binnenvalt, wordt het gevisiteerd door de gewapende bemanning van een *brandváchta*. Het bijbehorend adj. luidt *brandváchtennyj*.

Bras. Braszen, touwen daer men de raes en zeilen mede omhaelt. W., vgl. WINSCH. Men geeft dien naam aan twee touwen, die, elk aan een der beide uiteinden eener ra gehecht, dienen om deze om de masten, waar zij aanhangen, te doen draaien, ten einde aan de zeilen zoodanige richting te geven als de omstandigheden vorderen. v. L., vgl. P. M. blz. S, 203, 214, 219, 220. Russ. *bras*, bras. De brassen heeten naar hunne ra's: de brassen aan de fokkera *fokkebras*, Russ. *fokabras*, die aan de groote ra *groote bras*, Russ. *grotabras*, die aan de bagijnera *bagijnebras*, Russ. *beginbras*, *begenbras*, de *marsebrassen*, Russ. *marsabrasy*, aan de marsera's heeten *voormarsebras*, Russ. *formarsabras*, *grootmarsebras*, Russ. *grotmarsabras*, en kruis- of vroeger *kruiszeilsbras*, Russ. *krjujselbras* naast *krjujsmarsabras* uit een Holl. *kruismarsebras*, de *brambrassen*, Russ. *brambrasy*, aan de bramra's zijn *voorbrambras*, Russ. *forbrambras*, *grootbrambras*, Russ. *grotbrambras*, en grietjebras, vroeger *kruisbrambras*, Russ. *krjujsbrambras*, de *bocenbrambrassen*, Russ. *bombrambrasy*, aan de bovenbramra's, vallen eveneens in *voorbovenbrambrassen*, Russ. *forbombrambrasy*, *grootbocenbrambrassen*, Russ. *grotbombrambrasy*, en

hovengrietjebrassen, vroeger *kruishovenbrambrassen*, Russ. *krjujsbom-brambrasy*. De brassen van de bezaansroede dragen den bizonderen naam van pispotten, z. ald., die aan de gijk heeten *gijkebras*, Russ. *gikabras*, bij D. synoniem met *gikabakstag*. Verder hoort bij Russ. *bras* het ww. *brasópit'*, brassen (b. v. in: *obrasópit' parusá bejdevínd*, de zeilen bij de wind brassen, *obrasópit'rei*, de ra's brassen), in de Kaspische zee volgens D. *brasováť*, met de verbale subst. *brasópka*, *brasóvka*.

Brasblok. Blok, waardoor de bras loopt, z. P. M. blz. 87 en vgl. W. blz. 62: 2 brasseblockjes. Russ. *brasblok* V., poulie de bras. D. vermeldt ook Russ. *grotmarsabrasblok* d. i. Holl. *grootmarsebrasblok*, het blok, waardoor de grootmarsebras vaart, z. P. M. blz. 214.

Brasschenkel. Brasschenkels, enden touw aan de uiteinden of nokken der ra's en waaraan het blok is gesplitst, door 't welk brassen loopen. v. L.-Pan, vgl. P. M. blz. 206: op koopvaardij-schepen en ook op Engelsche oorlogsvaartuigen gebruikt men uit zuinigheid, om minder lange brassen noodig te hebben, dikwijls brasschinkels op de onder- en marseeras, zijnde lange enden, die met een oog om den nok der ra liggen, en aan het andere einde het brasblok ingesplitst hebben. Bij W. komen brasschenkels voor op blz. 121, 122, 123, enz., vgl. ook zijn definitie van schenkels, die speciaal van de brasschenkels geldt: schenkels, touwen, die om de enden van de rees vast gesplitst zijn, daer de brassen aenkomen, omtrent een vaem langh of oock wel korter. Russ. *brasskénitel'* V., pantoire de bras. J. heeft: *brasskenkel*, pendeur de bras.

Breedwimpel. Breede wimpel. v. L. Kommandeur van den breeden wimpel (titel van een hoofdofficier in rang volgende op den schout bij nacht) v. L. Russ. *brejdcýmpel*, guidon, cornette. D. teekent hierbij aan: širokij vjimpel s kosičkami, někogda komandorskij, nyně otrjadnyj, načalnika něsk. voenn. sudov (breede wimpel met punten, eertijds van den kommandeur ¹⁾, nu van een afdeeling, van den bevelhebber van cenige oorlogsschepen). V. zegt van dezen bevelhebber van een afdeeling oorlogsschepen, die den breeden wimpel voert, dat hij geen admiraalsrang heeft (. . . načal'nika otrjada, ne imčjuščago admiral'skago čina).

Breefok. Vierkant razeil met losse strijkende ra, soms bij het voor of van den wind zeilen door schooners en écumastvaartuigen gebruikt. T., vgl. P. M. blz. 320: langsscheeps getuigde vaartuigen

¹⁾ De komandor of kapitan-komandor volgde op de admiraals-rangen, z. de noot op Luitenant.

of gaffelschepen vinden hunne grootste zeilkracht in de gaffel- en stagzeilen, waarmede zij dan ook hooger aan den wind, doch in het algemeen minder vaart kunnen loopen. Sommige dezer schepen hebben in het geheel geene raas aan hunne masten, maar lijchen dan toch bij het voor of van den wind zeilen aan den voorsten mast, langs eenen standerd, eene ligte ra met een dun linnen zeil op, dat men breefok noemt. Russ. *brifok*, prjamoj parus na škunach i jachtach, podnimaemyj na fokmačtë A. (vierkant zeil op schooners en jachten, dat gevoerd wordt aan den fokkemast). Ontbreekt in J. Naar analogie van Russ. *brifok* is waarschijnlijk het bij V. voorkomende Russ. *brígot* ontstaan (Russ. *grot* uit Holl. *groot* d. i. het grootzeil, z. ald.) als benaming voor een zeil, dat soms aan de groote ra wordt aangeslagen bij gebrek aan een echt grootzeil (parus, podymaemyj k grotareju, kogda nët postojannago grotja).

Breefokkegording, Russ. *brifokgorden'*, z. Gording.

Breefokkehals, Russ. *brifokgals*, z. Hals.

Breefokkera, Russ. *brifokrej*, z. Ra.

Breefokkeschoot, Russ. *brifokškot*, z. Schoot.

Breefokketoppenant, Russ. *brifoktopenant*, z. Toppenant.

Breefokkeval, Russ. *brifokfal*, z. Val.

Broek (1). Bekend kleedingstuk voor mannen. Russ. plur. tantum *brjúki*, door LENSTROEM in zijn Russisch-Duitsch woordenboek vertaald met: schifferhosen. Het woord is echter geenszins beperkt gebleven tot de Russ. zeelui, A. verklaart: mužskija pantalony (broek voor mannen), vgl. vooral de in D. genoemde verschillende soorten van broeken (nauwe en wijde) met haar benamingen in het Russ., waarbij de *brjúki* onder de rñme (prostornyja) voorkomen. Ook de gulp en klap of klep van de broek zijn in het Russ. overgegaan, z. deze art. en verder Holland en afleidingen.

Broek (2). Broek, broekings, een touw, dat door de sijplanken van de rampaarden gaat (rampaarden, waarvoor men door onkunde hoord seggen roopaarden, sijn volgens onse nitlegging die houte werktuigen, waarop te schep het geschnit gelegd werd). WINSCH. De tegenwoordige zeemanswoordenboeken en ook het Ned. Wdb. hebben voor dit touw nitsluitend den naam: broeking. Het laatste verklaart: een dik touw, dat door een oog op den hals der druif (of door een vastgegoten ring) van een kanon gestoken, en aan weerszijden door harpbouten aan de zijden van het rolpaard (affuit) geschoren, met de uiteinden vastgesplitst of gebonden wordt in harpbouten, die aan beide zijden der geschnitpoorten in het boord

geslagen zijn (broekingringen); dienende om het terugspringen van het kanon, als er mede geschoten wordt, ten eenen male te beletten (vaste broeking), of op een bepaalden afstand te stuiten (losse broeking). Het Russ. woord is uit het bij WINSCH. genoemde *broek* overgenomen: Russ. *brjuk*, brague de canon (nom d'un fort cordage destiné à border le recul du canon qui fait feu. Il traverse les deux flasques de l'affût, et va, par ses deux extrémités, s'attacher à des boucles fixées à la muraille du navire).

Broeking. Zeildoeksehe bekleeding tegen inwatering van buiten. Broeking van den mast, van het roer, enz. v. L. Rondom de vissings der masten en rondom de pompen worden zoogenoemde broekings of kragen gespijkerd, om te beletten, dat er lekwater naar beneden komt. P. M. blz. 348. Russ. *brjúkanec*, braie du mât, braie du gouvernail. J. heeft eenvoudig: braie, dat hij aldus verklaart: toile goudronnée que l'on compare à une culotte, lorsqu'on l'applique autour d'une ouverture que traverse un mât, une pompe, ou la tête du gouvernail. La braie est établie de manière à fermer l'accès que pourrait avoir l'eau dans le bâtiment, par l'ouverture autour de laquelle on cloue cette toile. Bij J. vindt men ook den geheelen Holl. vorm van het woord weer, waar hij zegt: *brjúkanec* a pour synonyme *brjúkins*; ook A. geeft een bijvorm *brúkins*. Alle drie de genoemde woorden zijn overgenomen uit de Holl. plur. *broekings*, die als sing. is opgevat. Wat de verbastering *brjúkanec* aangaat, vgl. hiermee Russ. *mámerinee* uit de eveneens als sing. opgevatte Holl. plur. *mamierings*, z. Mamiering.

Broodkamer. De kaamer, daar het brood bewaard werd. WINSCH., vgl. W. blz. 274: de brootkamer is met blik beslagen, tot bewaering van het broot. Russ. *brotkámara*, bij J. ook *brodkamera*, soute au pain. D. heeft nog het bijbehorende adj. *brotkámeruyj*, op de broodkamer betrekking hebbende.

Buik. Buik van 't zeil, de holte weinig beneden het midden van 't zeil. W. De buik van een zeil, de bolvormige gedaante, welke het aanneemt, wanneer het door den wind is opgezet, ook de ophooping van een vastgemaakt zeil op het midden der ra. v. L. Russ. *bjuk* V. verouderd: *prežde tak nazyvalos' puzo u parusa* (vroeger heette zoo de buik van een zeil).

Buikgording. Buikgordingen zijn touwen, om de zeilen voort te gorden. W. Buikgordingen, dat zijn gordingen, die de buik van het seil gorden. WINSCH. De buikgordings dienen om de onderlijken der zeilen in het midden bij elkaar en bij de ra te halen, aldus het zeil verder te bergen en de zoogenoemde buik te vormen.

P. M. blz. 354. Russ. *bykgorden'*, cargue-fond. Ofschoon het Holl. achtervoegsel *-ing* in de Russ. woorden, zooals men zien zal, vrij vaak als *-en'* optreedt, wil ik hier toch even wijzen op een bij W. blz. 123 voorkomenden vorm: buik- en nockgordens, die misschien op den uitgang van het Russ. woord invloed kan geoefend hebben. De buikgordings heeten naar haar zeilen: de marszeilen hebben *marsebuikgordings* (P. M. blz. 362), Russ *marsabykgordeni*, op de gewone wijze geheeten: *for-*, *grot-* en *krjujsmarsabykgordeni* uit Holl. *voor-*, *groot-* en *kruismarsebuikgording*; de bramzeilen hebben *brambuikgordings* (P. M. blz. 367), die in het Russ. met een zeer eigenaardige verkorting *brambyčki* (brambuikjes?) genoemd worden, zijnde de *forbrambyčki*, Holl. *voorbrambuikgordings*, *grotbrambyčki*, Holl. *grootbrambuikgordings*, en *krjujsbrambyčki*, Holl. *kruisbrambuikgordings* (nu ongebruikelijk voor grietjebuikgordings). De *bovenbrambuikgording* op de hovenbramzeilen (P. M. blz. 367) heet eveneens Russ. *bombrambyček*, zijnde de *for-*, *grot-* en *krjujsbombrambyček* naar het Holl. *voor-*, *groot-* en *kruishovenbrambuikgording*.

Buikgordingblok. Blok, waardoor de buikgordings varen, z. P. M. blz. 354 en vgl. W. blz. 64 (blocks van de groote steng, blz. 63): 2 tot buyckgordings. Russ. *bykgorden'blok* J., poulie de cargue-fonds.

Buis. Vaartuig der Hollandsche haringvisschers met een grooten mast midden in het schip en een kleinen achterop. T., vgl. WINSCH.: buis, een vaartuig, dat uitgesonden werd om haaring om de Noord te vangen, en daarom geseid een haaringbuis. Bij W. blz. 167 komt de beschrijving van een buis voor. Russ. *buj's*, slechts bij J., die ook *baus* noemt, bûche (bâtiment dont les Hollandais se servent pour la pêche au hareng).

Dag. Een kort dick ent touws, daer men de schepelingen mede kastijdt. W. Het endje tonw, daar den provoost de misdaadigers te schep meede kastijd. WINSCH. Russ. *dach*, verouderd, alleen bij V., die ook geeft Russ. *grota dach* d. i. Holl. *groote dag*. Het woord is vervangen door *linék* d. i. lijntje (*linék* is dimin. van *lin'* uit Holl. *lijn*), z. Lijn.

Dagelijksch anker of dagelijksch. Vgl. W. blz. 65 onder de scheepsankers: dagelijks anker, het dagelijx; en blz. 119: een dagelijks, zwaer 2800 pont... daelijks van 700 pont; z. ook ald. blz. 126, 127. Later noemde men dit het daagsch anker, vgl. T.: daagsch anker, anker, dat voor den boeg gevoerd en meest gebruikt wordt. Zie verder P. M. blz. 392, die het daagsch anker als een der vijf zware ankers, die vroeger op oorlogsschepen waren,

vermelden, vgl. v. L. op anker. Russ. *dágliks*, ancre d'affourche. Ontbreekt in A. Hierbij het adject. *dágliksovyj* in: *dágliksovyj kanát*, câble d'affourche, de Russ. vorm voor het vroeger gebruikelijke geheel uit het Holl. overgenomen volgende woord.

Dagelijksch touw. Later daagsch touw genoemd, waarover P. M. blz. 397: toen er nog geene kabelkettingen bestonden, had men vijf zware touwen aan boord, die men benoemde naar de ankers waarvoor zij bestemd waren. Het daagsch touw bestond uit drie heele touwen, die op elkander gesplitst waren.... Bij W. blz. 120 leest men: de dikte van een daegelijks anckertonw is geëvenredent tegens de lengte van het schip. Russ. *daglikstou* J., synoniem van het bovengenoemde *dágliksovyj kanát*, câble d'affourche. Ook den overgangsvorm tusschen deze twee woorden, n.l. *dagliks kanat* (kanát is het Russ. woord voor touw) noemt J.

Damschuit. Waarschijnlijk eenzelfde vaartuig als de damlooper. Terwijl deze laatste overal vermeld wordt, zoekt men damschuit te vergeefs in de woordenboeken. De damlooper kwam reeds in de Middeleeuwen voor, z. Mnl. Wdb.; KILIAAN heeft: damlooper, barsic, pristis, navigium oblongum et angustum; WINSCH. zegt van den damlooper: een klein binnelands, of nog eigendlijker Noordhollands vaartuig, dat bequaam is om oover dijken en dammen en oovertoomen oovergehaald te werden; z. ook W. blz. 170: in Vrieslant vint men veerschepen en damloopers. Op dezelfde bladzij, eveneens onder de binnelantsvaerders, vermeldt W. een vaartuig, geheeten *damsout*: damsouts, schepen de smalschepen niet ongelyk, dog kleinder. Dit damsout ziet er nit als een bijvorm van damschuit. Een bewijsplaats voor *damschuit* zelf vindt men in het begin van een schepenbrief (14 Aug. 1716), berustende op het archief te Schiedam, die aldus aanvangt: Wij JAN DE MEY en Dr. GUALTHERUS de Moor van Immerzeel, schepenen binnen der Goude, oirconde ende kernen, dat op hyden voor ons gekomen ende gecompareert is geweest DANIEL STUYT, ende heeft vercocht ende overgegeven HENDRICK Vos een Damschuyt met zijn toebehooren soo tselve reyten en zeylt ¹⁾. Russ. *domškóut* V., D., A., *domškót* A. Volgens V. is dit vaartuig een bark op de rivier de Svir', volgens A. een zeilvaartuig op het Ladoga en Onegameer, of een klein riviervvaartuig, volgens D. een galjoot op de genoemde meren. Vgl. de art. Schuit, Trekschuit, Galjoot, Hoeker, enz. Dat de Russ. *domškóut*, *domškót* nit Holl. *damschuit*, van den damlooper niet veel kan verschild hebben, waarschijnlijk zelfs hetzelfde

¹⁾ Ik dank deze bewijsplaats aan Dr. K. HERRINGA, archivaris van Schiedam.

vaartuig is, wordt aannemelijk gemaakt ook door wat men vindt bij SCHELTEMA, *Rusland en de Nederlanden*, IV blz. 187: de stroegen, dossenekken, korbassen, lodkies ¹⁾ verminderden allengskens, en men las weldra van tjalken, smakken, *damloopers*, hekbooten, torenschuiten, enz. ²⁾).

Dek. Welfzels te scheep, daer men overloopt. W. blz. 487, vgl. blz. 268. Dekken noemt men aan boord de vloeren in het schip, die dienen tot het verblijf der bemanning, de berging van behoeften of de batterijen; bovendien zijn zij een krachtig middel van verband voor het bovenschip. T. Russ. *dek*, pont. Het woord is zoowel uit het Holl. als uit het Eng. (deck) in het Russ. gekomen; de namen der vier verdiepingen van een oorlogsschip, die men dekken noemt, zijn uit het Eng.: 1. Russ. *óperdék*, troisième pont, uit Eng. *upperdeck* ³⁾. 2. Russ. *mídel'dék*, second pont, uit Eng. *middle deck* ⁴⁾. 3. Russ. *góndék*, premier pont, uit Eng. *gundeck*. 4. Russ. *órlopdék*, faux pont, uit Eng. *orlopdeck* ⁵⁾. Voor het laatste dek kennen de Russen ook de Holl. benaming, waarin echter het woord dek niet voorkomt, n. l. de *koebrug*, Russ. *kúbrik*, faux pont, z. ald. Russ. *dek* uit Eng. *deck* vindt men ook terug in den naam van het achterste gedeelte van het opperdek (overigens zijn de benamingen van de verschillende gedeelten van het opperdek alle aan het Holl. ontleend, z. de art. Bak, Schans, Hut): Russ. *kvárterdek*, gaillard d'arrière, uit Eng. *quarterdeck*, waarnaast een Russ. *škáncy* uit Holl. *schansen* veel algemeener gebruikelijk is. Vroeger was op de Russ. vloot hiervoor ook het woord *galfdek* niet onbekend: hier heeft men echter met het Holl. dek te doen, Holl. *halfdek*, z. ald.; in een andere beteekenis zit het Holl. dek in de veronderde Russ. benaming voor een tent op het achterschip, n. l. Russ. *zóndek* uit Holl. *zondek*. Ook in samenstellingen, waarin

¹⁾ Namen van Russische vaartuigen.

²⁾ In de tegenwoordige Russ. woordenboeken vond ik van deze schepen alleen de *smak*, Russ. *smaka*, genoemd, z. ald., terwijl op een lijst van woorden, in den tijd van PETER DEN GROOTE gebruikelijk; door den heer N. A. SMIRNOV te Petersburg samengesteld en mij toegezonden, voorkomt Russ. *gekbót* d. i. Holl. *hekboot*, en Russ. *tornšchout* d. i. Holl. *torenschuit*.

³⁾ Dat Russ. *operdek* uit Eng. *upperdeck* en niet uit Holl. *opperdek* is, bewijzen samenstellingen als Russ. *operdektransac* uit Eng. *upperdecktransom*, Russ. *operlekknisa* uit Eng. *upperdeckknees*. Voor Russ. *oper-* uit Eng. *upper-* vgl. nog Russ. *operfutoks* uit Eng. *upperfuttocks* en Russ. *operfutokriders* uit Eng. *upperfuttockriders*.

⁴⁾ Hierbij Russ. *mídel'dekkljams*, bauquière du deuxième pont, uit Eng. *middle-deckclamps*.

⁵⁾ Russ. *orlop* uit Eng. *orlop* en niet uit Holl. *overloop*, zooals men misschien zou kunnen denken, wanneer men vergelijkt Russ. *bom-* uit Holl. *boren-*; maar z. de samenstellingen, b. v. Russ. *orlophims*, faux bau, uit Eng. *orlopbeams*, enz.

dek het eerste lid nitmaakt, ontmoeten wij het Eng. en het Holl. woord naast elkaar: Russ. *dektrónec*, barre de pont, uit Eng. *decktransom*, maar Russ. *dekjunga*, apprenti-marin, monsse, uit Holl. *dekjongen*. Bij Russ. *dek* hooren de afgeleide adj. *dékovyj* en *déčnyj*, het laatste b. v. in: *dvoudéčnyj*, *trechdéčnyj korábl'*, tweedekker, driedekker.

Dekjongen. Russ. *dekjunga*, bij V. op *junga* vermeld, apprenti-marin, mousse. Vgl. het hier op Jongen meegedeelde citaat uit het Zeereglement van PETER DEN GROOTE: *kajut i dekjungi*, cajuyt en dekjongens.

Dempgording. Dempgordings, touwen die de zeilen gorden, om deselve gemaklijk te beslaen. W. Touw, medewerkend om een zeil dicht te halen, als men het geheel of ten deele buiten werking stellen wil. T. Het touw, op het staande lijk van de zeilen opgestoken, op de hoogte van de boelijns, dat het lijk langs de ra haalt om het zeil te dempen of er den wind uit te nemen om het gemakkelijker te beslaan. v. L., z. verder over de dempgordings der onder- en marszeilen mitvoerig P. M. blz. 355 en 363. Russ. *defgórden'*, *devgórden'*, slechts bij V., veronderd. Het Zeeregl. heeft op blz. 872: *dempgordings*, op blz. 874, 882, 883: *dempgordinov*.

Dieplood. Een stuck loot, 't geen aen een tonw gebonden, overboort wert geworpen, om de diepten des zees te peilen. W., vgl. WINSCH. Russ. *diplót*, grand plomb de sonde. Voor geringere diepten gebrnikt men het *lood*, Russ. *lot*, plomb de sonde, z. ald.

Dieploodlijn. De lijn, waaraan het dieplood vast is, vgl. P. M. blz. 70 onder de soorten van touwwerk: loodlijnen, driestrengs kabelslag van 27 en 18 draden. . . . de eerste voor het zware dieplood en de tweede voor het handlood. Russ. *diplótlín'* V. De loodlijn voor het handlood heet Russ. *lótlín'* uit Holl. *loodlijn*, z. ald.; zoowel in het Russ. als in het Holl. wordt dit laatste ook voor de lijn, waar het zware dieplood aan bevestigd is, gebruikt, het is in die beteekenis zelfs veel gewoner dan *dieploodlijn*, Russ. *diplótlín'*.

Dirk of dirkval. Het woord dirk heeft bij v. L. twee beteekenissen: 1. looper van den gaffel 2. zeilboomstoppenant. T. geeft alleen de laatste beteekenis: een der schuine touwen, waarin het einde van den bezaamsboom, dat niet tegen den mast steunt, hangt. P. M. noemen deze schuine touwen, die dienen om den boom te lichten: boomdirken (blz. 223), en geven aan den looper van de gaffel den naam: piekeval, z. blz. 225: de piekeval dient om de nok van de gaffel zoo veel op te hijschen, of, zooals men zegt,

te pieken, dat het achterlijk van de bezaan stijf komt. Precies dezelfde beteekenis nu als de bij P. M. genoemde piekeval, synoniem met de dirk bij v. L., heeft Russ. *dirikfal*, martinet du pic, drisse du pic, mit Holl. *dirkval*. D. geeft evenals V. van dit woord, dat in A. ontbreekt, deze verklaring: snast' podymajuščaja nok gafelja (touw, dat den nok van de gaffel ophijscht). Uit den vorm *dirk* is het in het Zeeregl. blz. 903 genoemde Russ. *derik*.

Doek. Doek, seildoek. WINSCH. Het woord doek komt bij W. blz. 135 vlgg. bij de afmetingen der zeilen passim voor, vgl. nog ald. blz. 281 (onder de benoodigdheden van den zeilmaker): 100 ellen out doeck. Zie verder hierover uitvoerig P. M. blz. 304: het doek der zeilen en deszelfs bewerking. Russ. *duk*, dat alleen in A. voorkomt: gruboe polotno, parusina (grof linnen, zeildoek). Het woordenboek voegt er aan toe: osobaja anglijskaja materija (bijzondere Engelsche stof) en leidt Russ. *duk* van een Eng. woord *duck* (!) af. Men vgl. echter het Zeeregl. blz. 941: *zeil' duku raznogo ... seyldoek in soorten ...*. Voor den ontwijfelbaar Holl. oorsprong van Russ. *duk* pleiten bovendien de talrijke samenstellingen, waarin dit woord het laatste lid vormt, z. de art. Bramzeildoek, Karrel-doek, Klaverdoek, Presenningdoek, Ravendoek, Vlaggedoek.

Dogger. Een soort van visscheepen, die naa het Doggersand vaaren, om Kabbeljauw te vangen. WINSCH. Een dogger voert een grooten mast in 't midden en een kleinen mast van achteren, vierkant getuigd: voorts boegspriet en fok. v. L. Russ. *dogr*, gollandskoe sudno, upotrebljaemoe special'no dlja rybnoj lovli na Dogerbankě (Hollandseh vaartuig, speciaal gebruikt voor de vischvangst op Doggersbank). Alleen bij V. en J. (op dogre).

Dok. Een kom ofte afgeslotene plaets, daer men schepen in maeckt of herstelt. W., vgl. WINSCH. Dok is een kunstmatig bassin vol water, geschikt tot ligplaats van schepen. Droogdok wordt een dok genoemd, dat tevens ingerigt is om het water, daarin bevat, te verwijderen en het schip dan, behoorlijk ondersteund, eenigen tijd daarin droog te laten staan. T. Russ. *dok*, bassin ou forme pour la refonte des vaisseaux. Deze beteekenis geven alle woordenboeken; het bijbehorend adj. is *dókoryj*. Alleen A. heeft op Russ. dok bovendien de volgende verklaring: město razgruzki i nagrauzki korablej s nstroennymi pri nich pakganzami (plaats waar schepen gelost en geladen worden met de daarbij gebouwde pakhuizen), en geeft een plur. *dóki*, postrojki i soornženija, gdě strojatsja suda bol'sogo razměra (stellingen en gebouwen, waar vaartuigen van groote afmeting gebouwd worden). In dit laatste geval heeft men

met de oude beteekenis van Holl. dok te doen, die W. en WINSCH. geven, vgl. v. L.: deze naam (dok) werd vroeger aan een besloten plaats gegeven, waar schepen gemaakt werden.

Dommekracht. Een werktuig, daar groote kracht meede kan gedaan worden. WINSCH., vgl. de bij W. op verschillende plaatsen van zijn werk voorkomende dommekragten (b. v. blz. 185 onder het gereetschap, 't geen de meester timmerman op de werf brengt, 't welk ieder van de knechts, die des nodig heeft, gebruikt, ald. blz. 281 onder de losse werktuigen te scheep, en blz. 284 onder het constapels gereetschap). T. beschrijft dit werktuig: werktuig, bestaande uit een houten kast met ijzeren beslag, waarin raderwerk een getanden ijzeren staaf beweegt. De ijzeren staaf, in en uit de dommekracht gewonden wordende, vat met eene klaauw in of onder eenig voorwerp om dat te verplaatsen of op te ligten. Russ. *dómkrat*, cric. D. heeft nog de bijvormen *damkrát*, *donkrát*; A. *dumkrát*. In het Zeeregl. leest men op blz. 821: *dumokrachtov*, dommekrachten.

Draad. Ineengedraaide of gevlochten vezels hennep. v. L., vgl. P. M. blz. 60: het touwwerk wordt zamengesteld uit dunne draden van hennep gespommen, kabelgaren genoemd. Russ. *drat* V. verouderd: *prežde tak nazyvalas'* uit' linja (vroeger heette zoo de draad van een lijn).

Draaien. In de speciale beteekenis: al draaiende kracht uitoefenen, stijf aandraaien. Russ. *dráit'*. De beteekenis van het Russ. werkwoord komt vooral goed uit in het afgeleide subst. *dračk* (spr. *drájók*, Gen. *drájká*), waarmee de Russen hetzelfde werktuig aanduiden, dat bij ons *draaijer* heet. Hiervan zegt v. L.: stuk hout, dienende om al draaiende kracht uit te oefenen, en gebezigd bij het inbinden of stroppen van blokken, het aanzetten van bindsels, enz. Vgl. ook P. M. blz. 125: de trensing, die eerst met de hand gelegd is, wordt vervolgens stijf aangedraaid met een' draaijer (zijnde een eenvoudig rond stuk hout, dat in het midden iets dikker is dan op de einden), die men er tusschen brengt, en als een' hefboom bezigt. Met een *dračk* (draaijer) kan men *dráit'* (draaien), zegt V., t. e. *tjanut' kak na brašpilě* (d. i. aantrekken als om een braadspil); wij begrijpen nu ook de verbastering Russ. *dráspiľ* (letterl. draaispil) naast het gewone *brašpil'* (braadspil, z. ald.). Bij het ww. *dráit'*, dat A. en D. verklaren: *vytjagivat'*, natugo natjagivat' (uitrekken, stijf aantrekken) behooren de subst. verb. *dráenie* en *drájka*. D. geeft bovendien de volgende composita: *výdrait'*, *nadráit'*, *razdráit'*, *pidráit'*, *zadráit'* met hun verschillende afleidingen; bij sommige dezer ww. hebben zich nit de beteekenis van

het simplex *dráit'*, stijf aantrekken, gaandeweg andere, maar toch verwante begrippen ontwikkeld, die het zeer de moeite waard is, hier even kortelijk na te gaan. De beide eerste *výdraít'* en *nadráit'* hebben bij D. tot object *marsafály*, Holl. *marsevallen*, en beduiden het stijf aantrekken van deze tonwen. De beteekenis draaien is hier echter niet ver weg, of liever, heeft ook hier ten grondslag gelegen, wanneer men P. M. blz. 209 vergelijkt: vroeger gebruikte men voor de marsevallen, als leidblokken tegen boord, zoogenoemde *draaiblokken*, die tusschen twee ijzeren uithouders instonden en naar de rigting van den looper *draaijen* konden, doch deze zijn thans in onbruik geraakt. Het compositum *razdráit'* beteekent: met kracht nit elkaar rekken, vandaar de uitdrukking *vrazdráj* of *razdráj*, in de lengte uitgerek (vrasťazku D.). Het merkwaardigst zijn zeker de beide laatste ww. *pridráit'* en *zadráit'*. Uit het begrip: een touw stijf aantrekken, heeft zich dat ontwikkeld van: met een touw stijf vastsjorren, en zoo zijn *pridráit'*, maar vooral *zadráit'* de geijkte termen geworden voor de verschillende sjorringen van het geschut aan boord (z. b. v. v. L. op sjorring: gewone sjorring van het geschut, sjorring van het geschut op dubbele talies, sjorring der stukken met koptonwen en krabbers, sjorring langs boord, sjorring met de keerbroeking of looze broeking); ook J. kent Russ. *zadráit' púski*, mettre les canons à la serre, d. i. de kanonnen met den tromp tegen den balkweger boven de poort sjorren, terwijl het in A. genoemde *zadráit' púski vdol' súdna* met v. L.'s sjorring langs boord geheel overeenstemt. Niet alleen van het sjorren van het geschut, maar ook van het sjorren der poorten op een schip wordt *zadráit'* gezegd, vgl. D.: *zadráit' pórty*, terwijl J. hiervoor nog een ander compositum, n. l. *sdrait'* geeft in: *najtov dlja sdraivanija portov* d. i. een touw voor het sjorren der poorten, raban de sahord (voor Russ. *najtov* z. Naaiing). Daar nu het sjorren en stevig sluiten der poorten met elkaar gepaard gaan (z. b. v. T. op kielen, waarbij de poorten goed gesloten en gesjord zijn), is *zadráit'* ten slotte ook stijf dichtsluiten gaan beteekenen, en wel, zooals A. vermeldt, het stijf d. i. waterdicht afsluiten door middel van luiken (stavujami) der patrijspoorten (illuminatory) en der schotten (perehorki): voor het laatste citeert het een hoogst interessanten regel uit een nummer (nº. 7652) van het Novoje Vremja, jaargang 1897: vodonepronicaemyja perehorki byli zadraeny (de waterdichte schotten waren stijf dichtgesloten). De overgang der hier genoemde verschillende beteekenissen: draaien, stijf aandraaien, stijf aantrekken (nit elkaar rekken), stijf vastsjorren, stijf dicht sluiten, is een zeer geleidelijke; toch heeft

A. zich door de bet. stijf aantrekken van de wijs laten brengen door Russ. *výdraít'* nit Eng. to draw te verklaren. Men hehoeft hier echter maar woorden als Russ. *výdraj*, *razdráj*, enz. (alle bij D.) naast te plaatsen, om het onjuiste van deze meening in te zien.

Draaireep. Draeyreepen, touwen, daer de rees inhangen. W. Een reep of touw, daar aan de rees gehangen werden, om bequaamelijk te kunnen draaien. WINSCH. Zware reep van touw of tuigketting, waarmede de marse- of bramra's gestreken of geheschen worden. T. De marse- en bramra's hebben draaireepen, de onderra's borgen, z. P. M. blz. 208. Russ. *drájrep*, itagne. De draaireepen van de marsera's heeten *marsedraaireep*, Russ. *marsadrajrep*, die van de bramra's *bramdraaireep*, Russ. *bramdrajrep* V.

Draaireepsblok. Een der beide blokken op de marsera's, waar door een draaireep geschoren is, z. P. M. blz. 36 en 209. Russ. *drájrepblók*, poulie d'itague.

Dreg. De dregge is een anker met vier ernen, daer men boot en sloep aenlegt. W. blz. 65 (onder de scheepsankers), vgl. blz. 489: dreg, een anker met vier ofte drie handen. P. M. vermelden de dreggen op blz. 394 onder de ankers: eindelijk behooren nog tot de ankers de zoogenoemde dreggen, welke geen stok maar daarentegen vier of vijf armen hebben. Russ. *dreg*, *drek*, grapin. Ook in Areh. komt *drek* voor.

Dregtouw. Het touw, dat aan de dreg vast gemaakt werd. WINSCH. Dreggetouwen vindt men in elke sloep, om zoo noodig ten anker te kunnen komen. P. M. blz. 235. Russ. *dreklór*, *dreklón*, câbleau.

Drijven. Door de stroom . . . voortgedreeven werden. WINSCH. Zieh met het water mede laten gaan, zorgende door behulp van den wind of door brassen, eenigen stuur in het schip te houden. Zoo wordt een schip gezegd te drijven met den vloed, met de eh, op zijn ankers, enz. v. L., vgl. nog ald.: afdrijven wordt van een vaartuig gezegd, dat door den stroom wordt medegevoerd. Wat v. L. drijven op zijn ankers noemt, heet bij W. driftigh zijn, wordt gezegd als het anker niet vat ofte hout, maer nasleept. Het Russ. ww. *dréjfovat'* uit Holl. *drijven* beteekent: 1. ten gevolge van wind of stroom uit zijn koers afdrijven, *dériver*, aller en *dérive* (*être poussé par le vent ou le courant hors de la route qu'on devrait tenir, c'est aller en dérive ou dériver*). 2. drijven op zijn ankers, wanneer deze door den sterken wind of stroom niet houden en het schip dientengevolge in de richting van wind of stroom voortgedreven wordt, *chasser sur ses aneres*, labourer le fond avec

ses ancres (in dit geval bezigen de Russen het ww. onpersoonlijk: *korábl' podrejfoválo, dréjfuét*). Bij het ww. drijven behoort het subst. drift met dezelfde beteekenissen: drift beteekend de voortgang van een schip, door de wind of stroom veroorzaakt. WINSCH., vgl. v. L.: drift, het dwars afdrijven van het schip, door stroom, slechtbezeildheid of anderszins. Evenzoo beteekent het uit Russ. *dréjfovát'* geabstraheerde ¹⁾ subst. *drejff*: 1. het dwars afdrijven, enz. 2. de hoek, tengevolge van dit afdrijven, tussehen de richting, waarin het schip gestuurd wordt en de richting, waarin het vaart, *dérive* (la quantité dont un navire, poussé par le courant ou l'effort du vent, s'éloigne de la route qu'il s'était proposé de suivre). 3. het drijven op zijn aukers in een storm. Ten slotte komt het subst. *drejff* voor in de nitdrukkingen *leč' v drejff*, mettre en panne, *ležať v drejffě*, être en panne (l'état où est un navire, lorsque, une partie de ses voiles tendant à le faire aller en avant, et l'autre partie le poussant vers l'arrière, il reste, sinon absolument immobile, du moins s'agitant presque sur place, dérivant un peu et ne faisant pas de route), de Holl. technische term voor dit, gewoonlijk bij stormweer, met den kop naar den wind op één plaats blijven drijven is: bijleggen, z. de zeemanswdb. en vgl. W.: bijleggen, niet vorderen in den loop. Een bewijfsplaats voor het Holl. *drijven*, waar de Russ. uitdrukkingen op teruggaan, in deze opvatting, vindt men bij W. blz. 407: in een grooter storm beveelt hij (de stuurman) aldus: maect het geschut overal wel vast, douwt het roer aen boort, bolt de bezaen, laet drijven. Vroeger bezigde men voor dit laten drijven in het Russ. het compos. *odrějft'* V., J., waar men thans steeds *leč' v drejff* zegt. Het schip onder het bijleggen met den kop naar den wind houden heet dan weer Russ. *dréjfovát'* (derde beteekenis). De hier vermelde verschillende beteekenissen van Russ. *dréjfovát'* en *drejff*, alle aan Holl. *drijven* ontleend, vindt men het uitvoerigst in D. beschreven, die behalve eenige composita van *drejfovát'* bovendien nog het langs de Wolga gebruikelijke ww. *drějft'* geeft in overdrachtelijke opvatting: robět', pjatit'sja, otstupat'sja ot děla, ne ustojat' (versagen, zich terugtrekken, van iets afzien, geen voet bij stuk houden). In Arch. komt een eveneens op Holl. *drijven* als zeeterm in de genoemde beteekenis: bijleggen (niet vorderen in den loop. W.) teruggaand ww. *podrěft'* voor, met de verklaring: prekratit', pokinut', ostavit' (staken, in den steek laten, laten varen); als voorbeeld dient het zinnetje: polno druški, podreft'e rabotu (genoeg, vriendjes, staakt het werk).

¹⁾ Z. andere voorbeelden van dit verschijnsel op Laveeren.

Dril. Een bekend werktuig, waarmee gaaten in ijser en andere stoffen kunnen gedrild, of gedraaid, of geboord werden. WINSCH. Russ. *drel'*, *driľ'*, *dryľ'*, *snarjad dlja sverlenija metallov*, *sverlo* (werktuig voor het boren van metalen, boor); hierbij de ww. *drélit'*, *drelóvát'*, *drillen*, en het adj. *dril'nyj* A.

Druifhagel. Een samenstelling van druif en hagel. Druifschroot, kleine kogels, op een ronden schijf gestapeld in den vorm van een druiventros, en door zeildoek en lijn verbonden. v. L., waarbij PAN voegt: deze wordt thans een kartets met groote kogels genoemd. Het tweede lid der samenstelling is hagel (loode korreltjes WINSCH.) Aan de samenstelling van deze twee woorden is het zoo raadselachtig uitzienende Russ. *drejfgágel'*, *drejfgágľ*, *drevgágel'*, *drevgágľ*, voorkomend in V., D. en A., ontleend. *Krupnaja karteč'* (kartets met groote kogels) verklaart D.; de Fr. vertaling bij V. luidt: *grappe*, de Eng.: *grape-shot*. A. en D. hebben den Holl. oorsprong van het woord wel gegist, maar vermoeden ten onrechte in het eerste lid een afleiding van Holl. *drijven* in de bet. jagen (gnat'): volgens hen zou het woord dus moeten beteekenen: hagel, die men ergens in drijft of jaagt. Ik geloof hier een betere verklaring te hebben gegeven. Het woord komt ook in PETER's Zeereglement (blz. 814, 823) voor in de Gen. Plur. *drevgaglov* (Nom. Sing. *drevgagľ*), maar schijnt toentertijd al moeilijkheid te hebben veroorzaakt, daar er op beide plaatsen een rare Holl. vorm *dreffhagels* naast staat.

Duim. Maat van lengte. T., vgl. WINSCH. op duimstokje: een maatstokje der timmerlieden, daar meede men bij duimen meet: en heeft gemeenelijk de lengte van een voet: het scheeld een duim breed, dat is, de breedte van een duim. Russ. *djujm*, *širina bol'sogo persta*, *dvénadcataja čast' futa* (breedte van een duim, twaalfde deel van een voet). Het bijbehorend adj. is *djujmócyj*, *djujmovój*, hebbende de breedte of lengte van een duim. Afgeleide subst. zijn: *djujmóvik*, duimstokje, vgl. A.'s verklaring: *derevjannyj tonkij brusok*, *razdělennyj na futy i djujmy*; *služit měroju breven*, *dosok i t. p.* (dun houten plankje, afgedeeld in voeten en duimen; het dient als maat van balken, planken, enz.); *djujmóvka* 1. plank van een duim dikte. 2. een soort spijkers van een duim lengte: bij het laatste woord hoort dan weer het adj. *djujmóvočnyj*. Het Holl. *duim* en het Russ. *djujm* zijn vooral zeer gebruikelijk bij opgaven der dikte van het zware touwwerk, z. b. v. P. M. blz. 67 vlgg. en W. blz. 127, voor het Russ. V. op de verschillende benamingen der touwen.

Holl. *duim* zoowel als Russ. *djujm* komen nog in een andere beteekenis voor, n. l. in de sterrenkunde, vgl. b. v. SIJTHOFF's *Wdb. voor Kennis en Kunst*, III blz. 406a: de naam duim wordt ook gebezigd bij de aanduiding der grootte van de zon en maaneclipsen; de middellijn van 't verduisterde hemellichaam wordt daartoe in twaalf gelijke deelen verdeeld, die duimen heeten en ieder weder in 60 minuten verdeeld zijn. Zooveel dezer duimen op 't oogenblik, waarop een verduistering op 't grootst is, van de middellijn des verduisterden lichaams van licht wordt beroofd, zooveel duim zegt men, dat de eclips groot is. Dezelfde beteekenis kennen de Russ. woordenboeken aan *djujm* toe: двенадцатая часть диаметра солнца или луны и делѣнась на 60 минут (twaalfde deel van de zichtbare middellijn van zon of maan en verdeeld in 60 minuten).

Duin. Een heuvel van sand. WINSCH. Russ. *djúna*, gewoonlijk alleen in de plur. *djúny*, *djun*, enz., duinen, gebruikelijk. Hierbij een adj. *djúnnjy*.

Enterbijl. De enterbijl is dienstig met zijn scherpte om alles aan stukken en onder de voet te hakken, en de punt aan de andere kant, als in een heir hamer uitsteekende, is bequaam om in eenig hout geslaagen sijnde daarbij op te klimmen. WINSCH. Bij W. komen op blz. 283 onder het krijgstuigh voor: 12 enterbijlen. Russ. *intrepél*, hache d'armes. J. schrijft *intrepél*, V. geeft behalve den eersten vorm ook *entrépel*. In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE staat op blz. 817, 823 de Gen. Plur. *enterbeilev* (Nom. Sing. *enterbeil*).

Enterdreg. De enterdreg (werd) in het staande wand van des vijands selip geworpen om den vijand aan boord te klampen en de scheepen soo dicht aan malkanderen te doen naaderen, als eenigzins mogelijk is. WINSCH., vgl. W. blz. 283: enter- en penterdreggen, waarvan de eerste kromme weerhaken aen de handen hebben, en de tweede kort van schaft zijn, en blz. 281, waar onder de losse werktuigen te scheep (van andere kleinigheden) vermeld wordt: 1 enterdreg, welk weegt 236 p. Bij P. M. staan de enterdreggen op blz. 395 onder de verschillende soorten van dreggen: enterdreggen, bestemd om aan de nokken van de onder-raas opgeheselen te worden, als men een schip aan boord wil klampen om het te enteren. Zij hebben aan de punt van elken arm een' weerlaak, en evenals de vischdreggen aan den ring een eind ketting om het afsnijden te beletten. Russ. *enterdrék* V., *enterdreg* J., grappin d'abordage.

Eskader. Het Russ. *eskádra* is door Holl. bemiddeling overge-

nomen: probablement du holl. Esqnader, zegt J. m. i. terecht: men behoeft PETER's Zeereglement maar in te zien om zich hiervan te overtuigen; ook de omschrijvingen der Russ. woordenboeken, dat het een vlootafdeeling is: pod *flagmanom* (onder een *vlaggeman*, z. ald.) versterken deze meening, z. ook Vloot. In de 17^e eeuw gebruikte men bij ons den vorm *esquadre*, z. b. v. W. blz. 368: verdeeling van de voorgeroerde Esquadres, passim. Bij Russ. *eskúdra* de adj. *eskúden(n)gj* en *eskúdrovyj*.

Ezelshoofd. Een half ront blok boven op de mast, waer de steng in gezet werdt. W., vgl. WINSCH. Een ezelshoofd is een kopstuk, liggende op het niteinde van een staand rondhout, om het rondhout, dat het eerste verlengt, te omvatten en vast te houden. T. Zie verder P. M. blz. 6 en vooral blz. 55 vlgg. Russ. *ezel'góft* V., J., chouquet. De ezelshoofden van de ondermasten, waar de stengen door varen, heeten *stengezelshoofden*, Russ. *sten'ezel'goftj*, en worden naar de stengen onderscheiden in: *voorstengezelshoofd*, Russ. *forsten'ezel'goft*, *grootstengezelshoofd*, Russ. *grotsten'ezel'goft*, en *kruisstengezelshoofd*, Russ. *krjujssten'ezel'goft*. Op dezelfde wijze heeten de ezelshoofden van de stengen, die de bramstengen dragen, *bramezelshoofden* (P. M. blz. 57), Russ. *bramezel'goft*; die van de bramstengen houden de bovenbramstengen en dragen den naam van *bovenbramezelshoofden*, Russ. *bombramezel'goft*. (Al deze woorden bij V.).

Fluit. Soort van schip, vroeger meer dan nu gebruikelijk. T. Een transportschip, dat op alle zeeën vaart. v. L. Bij W. komen fluiten voor op blz. 96, 158—60, vgl. ook WINSCH. Russ. *flejt*, flûte. Alleen bij V. en J., van wie de eerste verklaart: bol'soe sudno, upotrebjaemoe v Gollandii dlja perevoza gruzja (groot vaartuig, in Holland gebruikt voor het transport van lading).

Fok. Onderste razeil aan den voorsten mast. T. Op groote schepen is het een seil, dat het onderste is aan de voorste, of naa haar genaamd de fokkemast. WINSCH., vgl. W. blz. 64 (onder de zeilen): de fok aen de voormast. Russ. *fok*, voile de misaine. J. geeft ook een oud, ongebruikelijk Russ. *fokzejl'* d. i. Holl. *fokzeil*. Het Russ. woord heeft op kleine vaartuigen dezelfde beteekenis als in hetzelfde geval in het Holl.: een driehoekig zeil op kleine vaartuigen tusschen den fokkemast en den boegspriet gehechen. v. L., vgl. WINSCH.: op klein vaartuig is het dat strook linden, dat voor van de steeven bij de stag opgeheist werd naa de mast. De Russen zeggen dan: *kosoj* (driehoekige) *fok*. Bij Russ. *fok* een adj. *fókorójj*, dat echter niet beteekent: behoorende tot de fok, maar: behoorende tot den fokkemast, b. v. *fókorýje parusá*, de zeilen

van den fokkemast, le fard de misaine, foresails, z. hetzelfde verschijnsel op Grootzeil, Kruiszeil.

Fokkeboelijn, Russ. *fokabulin'*, z. Boelijn.

Fokkebras, Russ. *fokabras*, z. Bras.

Fokkegeitouw, Russ. *fokagitov*, z. Geitouw.

Fokkehals, Russ. *fokagals*, z. Hals.

Fokkehalstalie, Russ. *fokagalstali*, z. Halstalie.

Fokkehanepoot, Russ. *fokaganapul'*, z. Hanepoot.

Fokkekardeel, Russ. *fokagardel'*, z. Kardeel.

Fokkemast, Russ. *fokmačta*, z. Mast.

Fokkera, Russ. *fokarej*, z. Ra.

Fokkerust, Russ. *fokruslen'*, z. Rust.

Fokkeschoot, Russ. *fokaškot*, z. Schoot.

Fokkestag, Russ. *fokaštag*, z. Stag.

Fokkestagzeil, Russ. *fokastaksel'*, *fokstaksel'*, z. Stagzeil.

Fokkestagzeillei(d)er, Russ. *fokstaksel' leer*, z. Leider of leier.

Fokkestagzeilneerhaler, Russ. *fokstaksel' niral*, z. Neerhaler.

Fokkestagzeilval, Russ. *fokstaksel' fal*, z. Val.

Fokketoppenant, Russ. *fokatopenant*, z. Toppenant.

Fokkeval, Russ. *fokafal*, z. Val.

Fokkewant, Russ. *fokvanty*, z. Want.

Fokzeil, Russ. *fokzejl'*, z. Fok.

Fout. Waarschijnlijk een synoniem van wat men ook gebrek noemt, z. T.: gebrek, plaats in een stuk hout, welke, op ziekelijke wijze aangedaan, de waarde van dat hout vermindert, of het voor een of ander doel ongeschikt maakt. Russ. *fáut*, loup; defect, imperfection in timber. De vorm van het Russ. woord doet hier denken aan overname uit Holl. *fout*, waarvoor ik echter, in de genoemde speciale beteekenis van gebrek in het hout, geen bewijspplaats heb. Toch komt het mij niet onwaarschijnlijk voor, dat hier voor: gebrek, ook het woord fout is gebezigd, terwijl ik verder in de opvatting van den Holl. oorsprong van Russ. *fáut* word versterkt door het feit, dat de Holl. benaming van een bepaald gebrek in het hout, n. l. houtvuur, ook in het Russ. heeft bestaan, z. ald. Het Eng. heeft als term voor gebrek in het hout weliswaar *fault* (vgl. T.: gebrek. F. loup; E. fault, defect, imperfection), doch het Russ. *fáut* komt in uitspraak niet met Eng. *fault*, maar met Holl. *fout* overeen (Russ. *au* uit Holl. *ou* is geen bezwaar,

vgl. Russ. *baít* naast *bóut* nit Holl. *bout*, Russ. *achtertán* nit Holl. *achtertouw*, enz.).

Fregat. Driemastschip; zoo het een oorlogschip is, met eene enkele overdekte en eene onoverdekte batterij. T. Oorlogsvaartuig met een dek, en meer dan twintig en minder dan vijftig of zestig stukken voerende, die boven op het dek en op de halfdeks verdeeld zijn. v. L. Russ. *fregát*, frégate. De Russen hebben dit woord hoogstwaarschijnlijk uit het Holl.; het komt ook voor in het Lexicon van nieuwe woorden met de primitieve verklaring: sudno, cho-djaščee po vodě (schip, dat op het water vaart).

Gaffel. Een gaffel (werd) op boeijers en smakken genaamd dat hout, daar het smakseil aan vastgemaakt werd: deese gaffel verstrekt voor een spriet, die altijd vast staat en sluit met zijn nitgeholde gaffel om de mast: maar op minder vaartuigen is deese spriet met zijn gaffel los en werd tegelijk met zijn seil, daaraan vast sijnde, gestreeken en opgeheisd. WINSCH. Een gaffel is een rondhout, met het dikste einde, dat van een klaauw voorzien is, tegen den mast rustend, en dien gedeeltelijk omvattend, en met het dunne einde of de piek achterwaarts omhoog 'wijzend. T. De gaffels dienen om de bezaan- en barkzeilen naar achteren nit te spannen; sedert men op de oorlogschepen de stagzeilen tusschen de masten afgeschafft heeft, vindt men achter elken mast een gaffel. P. M. blz. 42. Russ. *gáfel*, corne, pie. Hierbij het adject. *gáfel'nyj*. Bij V. worden de drie verschillende gaffels naar de masten genoemd: Russ. *for-gafel*, voorgaffel, *grotagafel*, groote gaffel, en *bizan'gafel*, bezaansgaffel.

Gaffelkardeel, Russ. *gafel'gardel*, z. Kardeel.

Gaftopzeil. (Zeelui zeggen *gaftopsel*). Het gaffel- of gaftopzeil wordt alleen gevoerd op barken, schooners en kotters, het vaart aldaar boven de bezaan of het grootzeil, achter de barks of groote steng. Somtijds is het aangeslagen aan eene gaftopzeilha, somtijds eindigt het van boven in een punt; in het eene geval heeft het dus den vorm van een trapezium, in het andere dien van een driehoek. P. M. blz. 327. Russ. *gaftópsel*, flèche en cul.

Galjoen. 1. Lichte uitbouwing aan den boeg van groote zeeschepen. 2. Roosterwerk onder het galjoen, waar zich de geheime gemakken der matrozen bevinden. Ned. Wdb. Vgl. voor deze beide beteekenissen b.v. W. blz. 209: het galjoen is voorzien met beeltwerk van engelen, griffioenen, enz. alles kostelijk vergult, mid-den in 't galjoen steekt een buis, in gestalte eens schoorsteens, die de schepelingen voor een gemack dient, z. vooral ald. blz. 264.

In beide opvattingen Russ. *gal'jún*, poulaine. Op de schepen, die de Wolga bevaren, zijn de geheime gemakken der matrozen in het achterschip, desniettemin dragen deze volgens D. toch den naam van *gal'jún*. Bij Russ. *gal'jún* een adj. *gal'júnnyj*, b.v. in: *gal'júnnye régeli*, de regelingen (z. ald.) van het galjoen; gesubstantiveerd komt het adj. *gal'júnnyj* bij D. (op matros) voor, en wel in de plur. *gal'júnnye* als benaming voor gestrafte matrozen, vgl. WINSCH.: iemand in het galjoen sluiten, het is een soort van straffen te scheep, te weeten, als iemand daar oover nagt en dag te waater en te brood zitten moet, en W. blz. 264: op oorlogschepen streekt het galjoen voor een gevangenis, daer de misdadige geboeit in werden geslooten. Een andere afleiding is nog het subst. *gal'júnščik*, matroos, die met het toezicht op het galjoen belast is.

Galjoot. Een soort van vaartuig, dat te koopvaardij gaat of wel diend voor een advijsjagt, omdat het snel in het seilen is: het heeft de groote van een hoeker. WINSCH., vgl. W. blz. 165 (ceter van een galjoot), en blz. 441: galjoots en boeijers: vaeren met 5 of 6 man, meer en min, na haer groote. T. heeft: Hollandsch platvormig schip voor kustvaart gebruikt. Russ. *galiót*, *gal'ót*, galiote. De Russen hebben het woord in deze beteekenis uit het Holl., V. en A. zeggen, dat dit vaartuig voornamelijk in Holland gebruikelijk is en in Rusland als transportschip op het Ladoga- en Onegameer, het Mariakanaal, de Neva, enz., vgl. de art. Damschuit, Hoeker, Schuit, Trekschuit, enz. Hierbij een adj. *galiótnyj* en een subst. *galiótčik*, constructeur de galiotes, propriétaire, maître d'une galiote. Het Russ. kent naast het uit het Holl. *galjoot* afkomstige *galiót*, *gal'ót* ook *galióta* met de beteekenis: kleine galei op de Middellandsche zee; deze vorm is aan het Romaansch ontleend (Ital. galeotta), A. en J. hebben hiervoor ook *galiót*, dat weer door Holl. bemiddeling naar Rusland gekomen kan zijn, wanneer het niet het Fr. galiote is.

Geerd. Touwen van de piek eens gaffels naar beneden tegen boord varende, en die als eene soort van brassen den stand van de gaffels bepalen. T., vgl. P. M. blz. 226: de geerden dienen om de nok der gaffel te steunen tegen de zijdelingsche werking van de bezaan, en ook om de gaffel middenscheeps te houden, alsmede het over en wêer slingeren te beletten, als de bezaan niet bij staat. Vergelijkt T. de geerden bij brassen, daar zij den stand van de gaffel bepalen, de Russen hebben er een soort van bakstagen in gezien, omdat zij de gaffel tevens tot zijdelingschen steun verstrekken. Een dergelijk verschijnsel zien wij bij de tonwen, die

de gijk bedwingen, en die in het Russ. zoowel *gikabrásy* als *gikabákstagi* genoemd worden, z. de noot bij Gijktalie. De geerden van de gaffel nu heeten Russ. *érnsbákstagi*, *érinsbákstagi*, oudere vorm *gérensbákstagi* V., terwijl D. alleen een vorm *jérinsbákstagi* geeft, die tusschen de genoemde een overgang vormt, vgl. het volgende art.; in al deze woorden komt het Holl. *geerd* eenigszins verbasterd als eerste lid der samenstelling voor. De geerden bedwingen de gaffel en daarmee de bezaan: V. heeft ook voor de geerden de nog langere en duidelijker samenstelling: *bizan'ernsbakstagi*, bestaande uit de Holl. woorden *bezaan*, *geerd* en *bakstag*.

Geerdtalie. De talie van de geerd, vgl. P. M. blz. 226: de geerden bestaan meestal elk uit een' schinkel en eene talie. . . . gewoonlijk knevelt men in zee de geerdtalies in op de schinkels, om de gaffel zoo veel te beter in de magt te hebben. Russ. *érnstáli*, *érinstáli*, oudere vorm *gérenstáli*, palan de garde V. Ook hier heeft D. slechts den tusschenvorm *jérinstáli*.

Geitouw. Touw, dienende om de onderpunten van een vierkant of razeil te ligten. T., vgl. P. M. blz. 353: de geijtouwen van alle vierkante zeilen dienen om de schoothoorns van het zeil naar het midden van de ra te brengen, en alzoo het zeil te bergen; zij werken dus juist in tegenovergestelde rigting van de halzen en schoten. Maar niet alleen de vierkante of razeilen hebben geitouwen, ook bij andere zeilen vindt men ze: zoo komen geitouwen voor bij P. M. blz. 369 onder het loopend tuig der gaffelzeilen, en blz. 376 onder het loopend tuig der stagzeilen. Russ. *gítov*, eargue point. De geitouwen heeten naar hun zeilen: *fokkegeitouw*, Russ. *fokagitov*, *grootte geitouw*, Russ. *grotagitov*, *bezaansgeitouw*, Russ. *bizan'gítov*; de *marsegeitouwen*, Russ. *marsagitov*, aan de marszeilen heeten *voormarsegeitouw*, Russ. *formarsagitov*, *grootmarsegeitouw*, Russ. *grotmarsagitov*, en kruis- of vroeger *kruiszeilsgeitouw*, Russ. *krjujsel'gítov* naast *krjujsmarsagitov* uit Holl. *kruismarsegeitouw*; evenzoo vallen de *bramgeitouwen*, Russ. *bramgítov*, aan de bramzeilen in: *voorbramgeitouw*, Russ. *forbramgítov*, *grootbramgeitouw*, Russ. *grothbramgítov*, en *kruisbramgeitouw* (tegenwoordig grietjegeitouw), Russ. *krjujsbramgítov*; van de *bovenbramgeitouwen*, Russ. *bombramgítov*, vermeldt V. nog het *kruisbovenbramgeitouw* (tegenwoordig bovengrietjegeitouw), Russ. *krjujsbombramgítov*. De geitouwen van de stagzeilen heeten *stagzeilgeitouwen*, Russ. *staksel'gítov*, D. vermeldt ook Russ. *lisel'gítov* d. i. Holl. *lijzeilgeitouw*, waarmee het lijzeil geborgen wordt.

Geitouwblok. Blok, waar een geitonw door loopt. v. L., z.

P. M. blz. 86 en vgl. W. blz. 62, 63, 64: 4 gijtbouwblocks. Russ. *gítovblok*, poulie de cargne point.

Geitouwschenkel. Bij V. komt voor Russ. *gítovskéntel* als benaming voor de vaste enden der marsegeitouwen, toen men nog geen geitouwblokken gebruikte, vgl. P. M. blz. 226: schinkels zijn in het algemeen korte enden touw, waarop eene talie of een ander loopend end vaart en dienen moeten om touwwerk te sparen, daar de schinkels minder aan slijtage onderhevig zijn dan loopende enden.

Geus. Geus of geusjen, een vlag, die van den boegspriet waait, aldus genoemd naar de watergeuzen, die namelijk aldaar hun standaardt heeschen met de kleuren des Prinsen van Oranje, en er alzoo hun verschijning mede aankondigden. v. L. Gensje . . . dit werd te schep genomen voor een vlag, die boven van de boegsteng waaid. WINSCH., vgl. nog W. blz. 65 (namen der vlaggen): het geusjen staet voor, boven de blinde, op de stengh. Russ. *gijjs*, pavillon de beaupré, alleen op Russ. oorlogsschepen gebruikelijk, vgl. T. op geus: kleine vlag aan een stok, welke aan het schild vast is en alleen door oorlogsschepen gevoerd wordt.

Geusstok. Geusestok, de stok of steng daar het geusje op staat. WINSCH. P. M. vermelden den geusstok op blz. 57. Russ. *gijjsstok*, bâton de pavillon de beaupré. Ontbreekt in J.

Gieter. Bij W. blz. 280 komen onder de losse werktuigen te schep voor: eenige gieters. WINSCH. omschrijft: het hoosvat, waarmede de seilen, voornaamendlijk op klein vaartuig, mede werden nat gemaakt. Russ. *gíters* (de Holl. plur. *gieters* als singularis opgevat), écope; seop, sheet for wetting the sails of a boat or a vessel's side. In D. staat nog een scheepsterm *lítters* met een beteekenis, volkomen gelijk aan Russ. *gíters* (krivaja lejka dlja okačivanija bortov); ik vermoed, dat deze eveneens op Holl. *gieters* teruggaat, verbasterd onder invloed van het Russ. ww. *lit'* (gieten) of het subst. *lějka* (gieter, hoosvat), vgl. Russ. *dráspiľ* naast *bráspiľ* uit Holl. *braadspil* onder invloed van Russ. *dráit'*, z. Draaien. Men zou hier misschien ook aan den Holl. plur. *litters* (bekende inhondsmaat voor vochten) kunnen denken, doch deze verklaring lijkt mij wegens de beteekenis van het Russ. woord (hoosvat) niet zeer waarschijnlijk. De Eng. oorsprong, dien D. zonder eenige nadere verklaring aan Russ. *litters* toeschrijft, is zeker onjuist.

Gijk. Geik, hontspaeck, die men bij de rees uitzet, om zeil aen te doen. Gijken ofte spieren, stocken, daer men de lijzeils mede

uitvoert. W. Gijk beteekend op groote scheepen de stok of spriet, waarmede het lijseil werd nitgeset, maar op jagjes is het de stok, die onder aan de besaan vast is, om die nit te setten. Wixsen. De eerste beteekenis van lijzeilspier is verouderd, Russ. *gik* heeft dan ook slechts de laatste bij Wixsen. vermelde beteekenis, de Fransehe vertaling bij J. luidt: *gui de la bôme, de l'artimon, de la brigantine*. De gijk bevindt zich meestal aan den bezaansmast onder het zeil, welks bovenste rand langs de gaffel gaat; men noemt haar ook wel *bezaansgijk*, Russ. *bizan'gik*, in tegenstelling met de *grootte gijk*, Russ. *grotagik* V., die soms onder het grootzeil aan den grooten mast gevoerd wordt.

Gijkebakstag, Russ. *gikabakštag*, z. Bakstag, Gijktalie.

Gijkebras, Russ. *gikabras*, z. Bras, Gijktalie.

Gijketoppenant, Russ. *gikatopenant*, z. Toppenant, Gijktalie.

Gijktalie. In D. staat Russ. *giktáli*, waarmee de Russen een takel aanduiden, die bij sterken wind dient om te beter op de touwen te kunnen werken, die de gijk bedwingen. Deze tonwen heeten volgens D. *gikabrásy* (Holl. *gijkebrassen*) of *gikabákštagi* (Holl. *gijkebakstagen*)¹⁾: zij draaien den nok van de gijk naar verschillende zijden, terwijl de *gikatopenánty* (Holl. *gijketoppenanten*) de gijk in hangenden toestand houden. Russ. *gikatopenánt* vermeldt ook V.: *balaneine de gui*.

Gijn of jijn. Zamenstelling van twee blokken met meerdere nevens elkander geplaatste schijven, waardoor een reep, looper genaamd, geschoren is, en dienende om groote trekkende krachten voort te brengen. T., vgl. P. M. blz. 98: meer in het bijzonder geeft men aan boord den naam van jein of gijn aan die takelgestellen, welke uit één of twee drieschijfsblokken zijn zamengesteld en tot de zwaarste werkzaamheden gebezigd worden. Russ. *gin'*, *caliorne*; gewoonlijk wordt de plur. *gini* gebezigd, evenals bij het diminutivum *gincy* (sing. *gíneec*), dat gezegd wordt van een kleineren takel. Deze plurales zijn waarschijnlijk ontstaan naar het voorbeeld van Russ. *táli* uit Holl. *talie*, dat de Russen als een plur. opvatten, z. ald.

¹⁾ Bras en bakstag zijn hier synoniem: bras noemt men het touw, wanneer men in de eerste plaats het oog heeft op het bepalen van den stand van de gijk, bakstag, wanneer men er meer het touw in ziet, dat de gijk zijdelings steunt. Vgl. hetzelfde geval op Geerd. Evenzoo heeft T. op Bakspier: op eene reede wordt hij (de bakspier) door een toppenend en *brassen of bakstagen* horizontaal uitgestoken....

Gijnblok. Een der beide blokken, waaruit een gijn bestaat, z. P. M. blz. 87 en vgl. ald. blz. 81: drie- of meerschijfsblokken... worden in het algemeen gijnblokken geheeten ¹⁾. Russ. *gin'blók* D.

Gijnlooper. Het touw, dat door de gijnblokken gesehoren is, vgl. P. M. blz. 245: door deze drieschijfsgijnblokken en twee dergelijke onderblokken worden zware witte gijnloopers, van 16 à 18 duim, ingesehoren. Russ. *gin'lópar'*, garant de caliorne. Ontbreekt bij V.

Gijnsehenkel. De sehenkel, waarop het takelgestel, dat men gijn noemt, vaart, z. de op Geitouwsehenkel gegeven definitie van sehenkel. Russ. *gin'skéntel'* D.

Gording. Touw, dienende om een zeil ineen te halen en dus buiten werking te stellen. T. Gordings zijn touwen, aan den voorkant der onder- en der marszeilen, op de lijken gestoken en door blokken naar boven varende. Zij dienen, met de gijttouwen (die aan den achterkant zijn), om de zeilen te bergen. PAN. Over de verschillende gordings (bui-, demp- en nokgordings) z. P. M. blz. 354 vlgg. Russ. *górdén'*, eargue. In V.'s werk komen de naar haar zeilen genoemde volgende gordings voor: Russ. *bri'fokgorden'* d. i. Holl. *breëfokgording*, *bombramgorden'* d. i. Holl. *bovenbramgording*, en *krj'jysbramgorden'* d. i. Holl. *kruisbramgording* (de tegenwoordige benaming is grietjegording).

Gordingblok. Blok, waardoor een gording vaart, vgl. W. blz. 63: 4 gordingsbloks. Russ. *gorden'blok* V.

Graadboog. Werktuig, waarvan men zich placht te bedienen, om de hoogte der zon te meten. v. L. Men gebruikt te scheep een graadboog, om daarmee de sterren te schieten, om de hoogte, waar men is, te kunnen weten: de afbeeldsel daarvan is een maatstok met houtjes, die op en neederwaarts kunnen geschooven werden. WINSEN., vgl. nog W. blz. 406 onder de plichten van den stuurman: hij behoore kundig te zijn in plat en kloodze driehoek-rekening, den loop der hemelsche lichten grondigh kennen, haer lengten en breete volmaektelijk kunnen berekenen: het astrolabium en den graetboog wel gebruiken en nette hoogten nemen. Russ. *grádbog* V. verouderd.

Greep. Greep van 't schip, de scherpte van 't schip voor onder bij de steven. W. Te scheep werd het genoomen voor de scherpten van de steeven. WINSEN. Verouderde benaming voor: den vorm van

¹⁾ W. heeft naast de in zijn werk vaak voorkomende *gijnblox* (b.v. op blz. 281, 282), *ijnblox* (blz. 282), *jeynbloks* (blz. 62, 63), enz. ook *gjn* in de beteekenis van gijnblok: geyn of jeyn. een blok met drie schijven, daar iets mede overgehaelt ofte gewonden wert. (blz. 492). Zoo gebruikt W. ook *kat* voor katblok.

het onderschip op de hoogte waar de voorsteven zich met de kiel vereenigt. Ned. Wdb. Russ. *grep*, la pièce inférieure du taillemer. Bij J. ontbreekt dit woord, D. vermeldt het, maar met een vraagteeken, A. leidt het ten onrechte van Eng. *gripe* af.

Grond. Te scheep alle het land, dat onder waater gelegen is, gelijk zij seggen grond peilen, dat is, peilen hoe diep het waater is, eer men grond voelt. WINSCH. Bodem van het water v. L. Russ. *grunt*, fond de la mer. Het Russ. woord heeft nog allerlei andere beteekenissen, die alle aan het Hgd. *grund* ontleend zijn, maar in de genoemde beteekenis van zeebodem, ankergrond, is het uit het Holl.; terecht heeft J.: transcript. du holl. grond. Men zie de verschillende rivier- en zeegronden bij V. Voor den vorm *grunt* mit Holl. *grond* vgl. het volgende art.

Grondtouw. Een der beide kabeltouwen, die aan de lijzijde (walkant) van het schip, dat men kielen (op zijde halen) wil, bij de poorten of binnenboord bij de masten worden vastgezet, onder het schip doorgaan en naar den aan de kielkade tegenovergestelden wal loopen; zij dienen om het schip op den gevorderden afstand van de kielkade te houden. Ned. Wdb., vgl. T. op kielen. Russ. *gruntóv*, redresse J., sangle V. Behalve voor een der touwen, die bij het kielen van schepen gebruikt worden, geven de Russ. woordenboeken het woord ook als touw, dat onder een roeiboort of sloep gebracht wordt om deze in te halen (cěpi, verevki ili pletenki, pojasa, podvodimye pod kuzov sudna, po raznym slučajam: dlja podema grebnych sudov, dlja valki i kilevan'ja ipr. D.).

Grootbovenbrambakstag, Russ. *grothombrambakstag*, z. Bakstag.

Grootbovenbrambbras, Russ. *grothombrambbras*, z. Bras.

Grootbovenbrambuikgording, Russ. *grothombrambyčëk*, z. Buikgording.

Grootbovenbramra, Russ. *grothombramrëj*, z. Ra.

Grootbovenbramschoot, Russ. *grothombramškot*, z. Schoot.

Grootbovenbramstag, Russ. *grothombramstag*, z. Stag.

Grootbovenbramstagzeil, Russ. *grothombramstaksel*, z. Stagzeil.

Grootbovenbramsteng, Russ. *grothombramsten'ga*, z. Steng.

Grootbovenbramtoppenant, Russ. *grothombramtopenant*, z. Toppenant.

Grootbovenbramval, Russ. *grothombramfal*, z. Val.

Grootbovenbramwant, Russ. *grothombramvantj*, z. Want.

Grootbovenbramzeil, Russ. *grothombramsef*, z. Bramzeil.

- Grootbrambakstag, Russ. *grotribambakštag*, z. Bakstag.
 Grootbramboelijn, Russ. *grotribambulin'*, z. Boelijn.
 Grootbrambas, Russ. *grotribambas*, z. Bas.
 Grootbrambuikgording, Russ. *grotribambyčëk*, z. Buikgording.
 Grootbramgeitonw, Russ. *grotribramgitov*, z. Geitonw.
 Grootbramlijzeil, Russ. *grotribramlisel'*, z. Lijzeil.
 Grootbramlijzeilschoot, Russ. *grotribramlisel'skot*, z. Schoot.
 Grootbramlijzeilval, Russ. *grotribramlisel'fal*, z. Val.
 Grootbramra, Russ. *grotribramrej*, z. Ra.
 Grootbramschoot, Russ. *grotribramsškot*, z. Schoot.
 Grootbramstag, Russ. *grotribramštag*, z. Stag.
 Grootbramstagzeil, Russ. *grotribramstaksel'*, z. Stagzeil.
 Grootbramstagzeilschoot, Russ. *grotribramstaksel'skot*, z. Schoot.
 Grootbramstagzeilval, Russ. *grotribramstaksel'fal*, z. Val.
 Grootbramsteng, Russ. *grotribramsten'ga*, z. Steng.
 Grootbramtoppenant, Russ. *grotribramtopenant*, z. Toppenant.
 Grootbramval, Russ. *grotribramfal*, z. Val.
 Grootbramwant, Russ. *grotribramvanty*, z. Want.
 Grootbramzeil, Russ. *grotribramsel'*, z. Bramzeil.
 Groote bijvoet, Russ. *grotabejfut*, z. Bijvoet.
 Groote boelijn, Russ. *grotabulin'*, z. Boelijn.
 Groote bras, Russ. *grotabras*, z. Bras.
 Groote dag, Russ. *grotagdach*, z. Dag.
 Groote gaffel, Russ. *grotagafel'*, z. Gaffel.
 Groote geitonw, Russ. *grotagitov*, z. Geitonw.
 Groote gijk, Russ. *grotagik*, z. Gijk.
 Groote hals, Russ. *grotagals*, z. Hals.
 Groote kardeel, Russ. *grotagardel'*, z. Kardeel.
 Groote loosstag, Russ. *grota los'stag*, *grolos'stag*, z. Looze stag.
 Groote mars, Russ. *grotmars*, z. Mars.
 Groote mast, Russ. *grotmacta*, z. Mast.
 Groote ra, Russ. *grotarej*, z. Ra.
 Groote rust, Russ. *grotrastlen'*, z. Rust.
 Groote schoot, Russ. *grotaškot*, z. Schoot.
 Groote stag, Russ. *grotaštag*, z. Stag.
 Groote steng, Russ. *grotssten'ga*, z. Steng.

Groote toppenant, Russ. *grotatopenant*, z. Toppenant.

Groote val, Russ. *grotafal*, z. Val.

Groote vlagstok, Russ. *grotfлагstok*, z. Vlagstok.

Groote zijtalie, Russ. *grotsejtalj*, z. Zijtalie.

Groote zijtalieschenkel, Russ. *grotsejtalejskentel*, z. Zijtalieschenkel.

Groote zwichtserving, Russ. *grotsčicsarven*, z. Zwichtserving.

Grootlijzeilspieren, Russ. *grotlisel'spirty*, z. Lijzeilspieren.

Grootluik. Het luik voor den grooten mast. v. L., vgl. W. afbeelding n°. 10 bij blz. 55: 't groot luyek. Russ. *grotljúk*, grande écontille.

Grootmarseboelijn, Russ. *grotmarsabulin*, z. Boelijn.

Grootmarsebras, Russ. *grotmarsabras*, z. Bras.

Grootmarsebrasblok, Russ. *grotmarsabrasblok*, z. Brasblok.

Grootmarsebuikgording, Russ. *grotmarsabykgorden*, z. Buikgording.

Grootmarsegeitouw, Russ. *grotmarsagitov*, z. Geitouw.

Grootmarsera, Russ. *grotmarsarej*, z. Ra.

Grootmars(e)schoot, Russ. *grotmarsaskot*, z. Schoot.

Grootmarsetoppenant, Russ. *grotmarsatopenant*, z. Toppenant.

Grootmarseval, Russ. *grotmarsafal*, z. Val.

Grootmarszeil, Russ. *grotmarsel*, z. Marszeil.

Grootmarszeil los!, Russ. *grotmarsel los!*, z. Los.

Grootonderlijzeil, Russ. *grotunderlisel*, z. Lijzeil.

Grootstagzeil, Russ. *grotstaksel*, z. Stagzeil.

Grootstagzeilschoot, Russ. *grotstaksel'skot*, z. Schoot.

Grootstagzeilval, Russ. *grotstaksel'fal*, z. Val.

Grootstengebakstag, Russ. *grotsten'bakstag*, z. Bakstag.

Grootstengezelsboofd, Russ. *grotsten'ezel'goft*, z. Ezelshoofd.

Grootstengeloosstag, Russ. *grotsten'los'stag*, z. Looze stag.

Grootstengestag, Russ. *grotsten'stag*, z. Stag.

Grootstengestagzeil, Russ. *grotsten'gistaksel*, z. Stagzeil.

Grootstengestagzeilschoot, Russ. *grotsten'gistaksel'skot*, z. Schoot.

Grootstengestagzeilval, Russ. *grotsten'gistaksel'fal*, z. Val.

Grootstengewant, Russ. *grotsten'canty*, z. Want.

Grootwant, Russ. *grotcanty*, z. Want.

Grootzeil. Onderste razeil aan den grooten mast. T., z. W. blz. 64 (onder de zeilen): het groot of schoverzeil; en ald. blz. 507: schoverzeil, grootzeil. Russ. *grot*, grande voile, uit Holl. *groot*. In het Zeeregl. blz. 907, 930 staat Russ. *grot* (grootzeil) met Holl. *groot* vertaald. Tijdens PETER DEN GROOTE was ook Russ. *šchovorzeil'* uit Holl. *schoverzeil* niet onbekend. ¹⁾ Bij Russ. *grot* een adj. *grotoróĵ*, dat niet beteekent: behoorende tot het grootzeil, maar: behoorende tot den grooten mast, b. v. *grotoróĵe parusá*, de zeilen van den grooten mast, le fard du grand mât, mainsails, z. Fok, Kruiszeil.

Gulp. De gulp van een broek (... aan de spleet van een pantalon.... dat gedeelte, hetwelk gevormd wordt door de stof waarnit het kleedingstuk bestaat en een daaronder tegenaan bevestigd belegstuk, dat van knoopsgaten is voorzien. Ned. Wdb.) Russ. *gul'f* D., *gul'fik* D., A. Volgens A. is het woord veronderd, D. omschrijft *gul'f*, *gul'fik*: čast' pantalon, brjnk, pristegivaemaja spereďi k pojasn (gedeelte van een broek, dat van voren toegeknoopt wordt tot aan den gordel); hij voegt er bij: gov. i *gul'tik*, obzývaja tak i barskie štany i samogo barina, činovnika (men zegt ook *gul'tik*, aldus noemende zoowel een heerenbroek als den heer, den ambtenaar zelf), dialectisch is voorts het plur. tantum *gul'tiki*, pantalony (broek) gebruikelijk. ²⁾ Wegens de geleidelijke begripsovergangen: gulp, broek, persoon, die een broek draagt, zijn de hier genoemde woorden niet van elkaar te scheiden, alle gaan zij op Holl. *gulp* terug. Voor Russ. *f* uit Holl. *p* in *gul'f*, *gul'fik*, vgl. Russ. *fardún*, *fordún* uit Holl. *pardoën*; voor Russ. *t* uit Holl. *p* in *gul'tik*, *gul'tiki*, vgl. Russ. *sviten'* uit Holl. *zwieping*.

Haak. IJzeren voorwerp van bekenden vorm, voor verschillende doeleinden in het tuig gebruikt. T. De haken worden in het algemeen gebruikt, om een blok of end touw aan een zeker aanbreningspunt te bevestigen. P. M. blz. 93. Russ. *gak*, eroc.

Haakblok of hakeblok. Blok met een haak voorzien. v. L., z. P. M. blz. 88. Russ. *gakblók* A., D., de laatste geeft op blok ook *gakablok* d. i. Holl. *hakeblok*. Gewoner is wel in het Russ. de omschrijving *blok s gákom*, blok met een haak, poulie à croc.

Haakbord. Een bord daar iets op gehakt of nitgehonden staat en in het besonder het bord agter op mastligters, smalscheepen en

¹⁾ Komt voor op de bovenvermelde lijst, mij door den heer SMIRNOV toegezonden.

²⁾ Dit plur. tantum is naar analogie der talrijke Russ. benamingen voor de vele verschillende soorten van broeken, die steeds plur. tantum zijn: *brjuki* (uit Holl. broek), *goltoncey* (d. i. Hollanders, z. Holland en afleidingen), *pantalony*, *štany*, *šarovory*, *čikírny*, enz.

diergelijk klein vaartuig, booven het stuur, waaraan ieder zijn eigen schip kennen en onderscheiden kan. WINSCH. Bovenste vak van den spiegel of het hek van een schip, tussehen een paar lijsten besloten en bij onze oorlogsschepen veelal het Nederlandsch wapen voerende. T. Bij W. blz. 86 leest men: boven op 't haekebort, daer men over leent, maekt men of een eierlijk booghjen of een gehouwen dolphijn en leeuwen of iets diergelijks. Russ. *gakabórt*, couronnement, bij J. ook *gakbord*.

Halfdek. Achterhelft van het opperdek. T. Het achterste gedeelte van het opperdek t. w. van den grooten mast tot aan het hek; op de vroegere kampanjeschepen: het gedeelte van het opperdek tussehen den grooten mast en de kampagne. Ned. Wdb. Russ. *galfdek* V. verouderd. De Russ. woordenboeken geven voor het halfdek als tegenwoordige benaming *škány* d. i. Holl. *schansen*, z. Schans; daarnaast komt voor Russ. *kvárterdek* uit Eng. *quarterdeck*.

Halfwind. De wind dwars of dwarsscheeps inkomende. T., vgl. W. blz. 261: de zeilen worden bijzonderlijker wijze gestelt, naer dat de wint wait. Op halfwint of noech scherper als halfwint worden de zeilen naer de achtersteeven toe getrocken, over die zijde daer de wint heen waeit; en men viert ze een weinig na vooren toe, aen die zijde daer de wint van daen komt, opdat dus de wint scheefhoekig op 't zeil vallende, het schip doe draeien tegen wint op, na de wijze der molenwieken. Russ. *gálfwind*. V. geeft daarnaast den vorm *gálfind*, traversier, vent par le travers.

Hallo. Uitroep om iemands opmerkzaamheid te wekken. Ned. Wdb. Vooral op schepen gebruikelijk, zooals de voorbeelden in het Ned. Wdb. bewijzen: de schipper riep hallo! tegen den brugwachter, het hallo van den schipper werd niet gehoord, zijne hallo's waren door den storm onhoorbaar. Ik geloof, dat hiervandaan de uitsluitend bij het praaien gebruikelijke Russ. scheepsroep *aló* is, waarvoor V. als Fr. en Eng. equivalenten geeft: Ho! Hoa! Heay! Ho! Ship ahoy!, vgl. J. *alo kričal'*, mot à mot: crier: Holà! Ho! De laatste voegt er aan toe: *alo* n'est pas russe dans le sens de: Ho! Holà! . . . *alo* interjection est sans doute un renversement de Holà! Wat het gebruik van Russ. *aló* betreft, het is volgens V.: oklik prochodjaščago mimo ili stojaščago vozlě sudna, čtoby obratit' na sebja ego vnimanie (het aanroepen van een voorbijgaand of langs zij zich bevindend schip, ten einde de opmerkzaamheid van het laatste op zich te vestigen). J. vertaalt: héler quelqu'un, héler un navire. Volgens D. is *aló* meer gebruikelijk als antwoord van het aange-roepen schip. In elk geval is Russ. *aló* evenals Holl. *hallo* bij het

praaieu in zwang. Men praat door middel van een roeper, vandaar dat J. als synoniem van Russ. *alo kričat'* geeft: *kričat' v rugar*, erier dans le porte-voix, hêler (Russ. *rapar* mit Holl. *roeper*, z. ald.). In W. heb ik gezocht, of daar ook hallo in een dergelijk gebruik voorkwam, ik vond daar op blz. 369: als den eenen den anderen toeroept: holla, van waer 't schip? zal den anderen roepen van N. en zal de eerste dan weder antwoorden van N., vgl. blz. 366: ende in gevalle den eenen den anderen qname te verspreken (d. i. praaieu, z. W. op prejen), ende toe te roepen, hola van waer 't schip, zal het eerste woordt zijn N., en den anderen daerop antwoorden N. Naast holla, hola zal hallo ook wel geroepen zijn. Men zou bij Russ. *aló* ook nog kunnen denken aan Eng. *halloo*; wat mij echter naar het Holl. *hallo* doet overhellen, is het feit, dat ook een andere scheepsroep door de Russen letterlijk van de Hollanders is overgenomen, n.l. Russ. *guzé kričat'*, Holl. *hoezee* roepen, z. ald.

Hals. Jijn of touw, dat de onderloefpunt van eenig zeil neerhoudt. T., vgl. P. M. blz. 352 over de halzen der onderzeilen: de halzen en schoten dienen om de onderlijken van deze zeilen op het schip uit te spannen; de eerste worden altijd naar voren te loevert en de schoten naar achteren aan lij nitgehaald. Russ. *gals*, amure. De halzen heeten naar de zeilen, waaraan zij varen: *fokkehals*, Russ. *fokagals*, *grootte hals*, Russ. *grotagals*, *bezaanshals*, Russ. *bizan'gals*, enz.; de halzen van de lijzeilen noemt men *lijzeilhals*, Russ. *lisel'gals*, die van de stagzeilen: *stagzeilhals*, Russ. *staksel'gals*, waaronder die van den kluiver: *kluiverhals*, Russ. *klivergals*. Ook vermeldt V. nog Russ. *briřfokgals* d. i. Holl. *breefokkehals*. Daar de halzen steeds aan den kant vanwaar de wind komt (te loevert, aan loef) worden nitgehaald, zoo is Russ. *gals* ook gaan beteekenen de koers van een schip, wanneer het bij den wind zeilt, in het Holl.: gang of slag (de weg, dien een schip aflegt over denzelfden kant, wanneer het laveert. v. L.), Fr. *bordée* (course que fait un navire au plus près du vent; cette course est faite les voiles étant orientées d'un côté (d'un bord) du navire, c'est à dire à tribord ou à bâbord. J.) Komt de wind aan stuurboord in, dan vaart het schip *lëvym gálsom* d. i. met den linker hals, indien aan bakboord *prárym gálsom* d. i. met den rechter hals; vandaar ook, dat Russ. *dëlat' gálsy* (letterl. halzen maken), *courir des bordées*, synoniem is met Russ. *lacirovát'*, Holl. *laveeren*. Bij Russ. *gals* een adj. *gálsoryj*.

Halsblok. Blok, waar de hals door vaart. Bij J. komt voor Russ. *galsblok*, poulie d'amure.

Halsklamp. Een klamp buiten boord, daer de hals deur vaert, deze is zontijts vereiert en besneden. W., vgl. v. L. Russ. *galsklómp*, dogue d'amure. D. heeft hier *galskljámpa*.

Halstalie. Een talie om in het zeil te zetten. . . . bij de hals, als het stijf waeit en oock als men de hals niet wel toekrijgen kan, of als men de schoot beter inbinden wil. W., vgl. P. M. blz. 352: om den grooten hals toe te zetten gebruikt men eene halstalie over en weder, die gepikt wordt in de lenver boven den schoothoorn, en blz. 372, waar de halstalie van een gaffelzeil voorkomt. Russ. *galstáli*, palan d'amure. V. vermeldt nog Russ. *foka-galstali*, palan d'amure de misaine, Holl. *fokkehalstalie*, een talie om den fokkehals toe te zetten.

Handpomp. Verplaatstbare pomp aan boord van schepen. Ned. Wdb. Voedingspomp om met de hand bewogen te worden, als men geen stoom heeft om eene stoomvoedingspomp te doen werken. T. Russ. *gandspómpa* V., *ganspompa* J., pompe à futailles, small handpomp. Het woord ziet er uit, of het overgenomen is uit een Holl.* *handspomp*, wanneer de *s* niet door de Russen zelf is ingevoegd, z. hetzelfde verschijnsel op Kettingpomp.

Handspaaik. Een hout, niet ongelijk aan een ijzere koevoet, daer men iets mede omzet, wint ofte verzet. W. Een spaaik, die met de handen bewoogen en waarmede het braadspit opgewonden werd. WINSCH. Esschenhouten hefboom bij de verwerking van hout en de bediening van geschut gebruikelijk. T. Russ. *gánsþug*, *ánþug*, levier, anspect. V. en A. hebben ook nog *gándþug*; D. vermeldt een vorm *gónþig* naast *gánsþug* en *ánþug*. Op blz. 819, 902, 940 van het Zeereglement van PETER DEN GROOTE staat de Gen. Plur. *gánsþakor* (Nom. Sing. *gánsþak*), de onverbasterde vorm van het tegenwoordige *ánþug*, *gánsþug*, *gándþug*, *gónþig*.

Hanepoot. Hanepoten, zes, acht of thien smalle touwetjens, die van elkandre gescheiden, en door blocks gestoken werden, genaemt doodtmansoogen: dit geschiedt tot pronck, men voeght ze aan de bramzeilsteng en bezaensstagh, oock op de bezaensroe en onder de mars. W. Bij de seelui beteekend een haanepoot eenige kleine touwetjes, hebbende de gedaante van een haanepoot . . . dit werd ook een doodtmansoog genaamd . . . WINSCH. Russ. *gónapút*, bij V. ook *ánapút*, araignée. Bij J. vindt men op araignée de volgende verklaring: une moque fixée à un étau, et des trous de laquelle sort un certain nombre de cordons tendus qui vont s'attacher au contour antérieur d'une lune, a reçu le nom d'araignée. Eigenlijk is araignée wat W. noemt het doodtmansoog, dat echter ook door

WINSCH. gelijk gesteld wordt met hanepoot; de hanepooten zijn evenwel de touwtjes, die door het doodmansoog gestoken worden, het Ned. Wdb. heeft dan ook als Fr. vertaling van hanepoot in de genoemde beteekenis: *marticles*, vgl. J.: *les cordons ou pattes de l'araignée sont appelés branches d'araignée et marticles*. Precies dezelfde definitie als V. geeft van het doel der Russ. *gónaput'*, die hij noemt een: *rjad verevok* (rij touwtjes), heeft J. op *araignée*: *on établit des araignées pour empêcher que les humiers et le perroquet de fougue ne se prennent sous les hunes et ne s'y déchirent*. In de hier vermelde opvatting echter zijn zoowel het Holl. *hanepoot* als het Russ. *gónaput'*, *únaput'* veronderd. Het Ned. Wdb. geeft als tweede beteekenis van den scheepsterm hanepoot: end touw, welks beide einden op eenigen afstand van elkander op een stuk hout, enz. zijn vastgestoken en dat in de bocht door een ander touw wordt opgehouden; het geheel dient om een roudhout, een zeil, enz. op te lichten, op te hijschen, te steunen. Evenzoo is de Russ. *gónaput'* thans: 1. *tonkaja snast'*, *podtjagivajuščaja rubašku* (*sredinu parusa*) grota i foka (dun tonw, dat het midden van het grootzeil en de fok ophaalt). 2. *takaja že snast'*, *podbirajuščaja tent* (net zoo'n touw, dat de tent ophondt). In de eerste dezer beteekenissen luidt de Fr. vertaling: *cargue à vue*, waarvan J. zegt: *une cargue qu'on frappe quelquefois sur le fond d'une basse voile pour en relever un peu la toile, de telle sorte qu'on puisse voir l'avant du navire, quand on est sur le gaillard d'arrière, reçoit le nom de cargue à vue*. V. vermeldt in zijn werk ook Russ. *foka-ganaput'* d. i. Holl. *fokkehanepoot.*, de hanepoot van de fok. Voor de tweede opvatting vgl. v. L.: de zonnetent hangt aan een hanepoot onder 't bezaansstag. In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE vindt men op blz. 890 den ouderen vorm van Russ. *gónaput'*, n. l.: *ganapot'*, vgl. ald. blz. 892: *ganapoti na ap*, hanepooten tot d' aep.

Hangerblok. De hanger- of topblokken voor de marsedraaireepen zijn twee enkele blokken, op metaal en met twee neuten; zij zijn elk in eenen korten goed gekleeden strop (terzelfder dikte van de draaireepen) ingebonden. P. M. blz. 183, vgl. blz. 209; ald. op blz. 379 worden de hangerblokken van lijzeilvallen genoemd. Russ. *góngersblók* V. verouderd.

Harpoen. Dat ijsere werktuig, hetwelk in gebruik is, om daar meede de walvissen te schieten en geschooten hebbende door behulp van een lijn naa sig toe te haalen. WINSCH. Bij W. blz. 281 komen onder de losse werktuigen te scheep (van andere kleinigheden) voor: 2 harpoenen. Russ. *garpún*, harpon, met een afgeleid

subst. *garpúnščik*, harponnier, of zooals WINSCH. zegt: een harpoender, die sig op het harpoenen verhuurd.

Harpnis. Werk om de scheepsreten mede te vullen, dit werd van out en versleeten touw veeltijds berijdt, 't geen ontwonden, geklopt en gekookt wordt, waerna het in de zon gedroogt moet zijn, bol en los omgesponnen tot de diekte van een menschenarm. W. Eenig harsagtige stot om de huiden der scheepen te bestrijken tegen het gewormte, ens. WINSCH. Russ. *gárpjus*. Hierbij de adj. *gárpjusovj*, *gárpjusnyj*.

Haven. Een veilige en beslooten plaats voor de scheepen. WINSCH., vgl. W. blz. 477—481. Russ. *gávan'*, port, ook bekend als naam van een der buitenwijken van St. Petersburg (op Vasil'evskij ostrov). Het bijbehorend adject. is *gávanskij* ¹⁾, bij D. ook *gávannyj*. In het Lexicon van nieuwe woorden staat: *gavan'*, *pristan'* (landingsplaats, haven).

Havenmeester. Een haavenmeester, een opziender van een haaven, wiens werk het is zorg te draagen, dat de haaven behoorlijk gediept, het paalwerk en kaajen wel versorgd en de scheepen behoorlijk opgekort werden, ens. WINSCH. Russ. *gavan'mějster*, maître de port. J. schrijft *gavenmeyster*, maître de port, gardien d'un port, d'un quai. A. en D. hebben voor dit woord het modernere *gávansčik*, een afleiding van *gávan'*.

Haverij, Russ. *gavareja*, z. Averij.

Hekbalk. Een gedeelte van den wand, dat de beide zijden van het schip verbindt, aan hek en wulf tot grondslag strekt, en waarop de enden der buitenboordsplanken bevestigd worden. v. L. Bij W. komt de hekbalk voor op blz. 58, 73, 147 en op blz. 269 heet het: de hekbalk dient om de rantzoenhouten te stijven en bijgevolg het geheele schip t'zamen te houden. Vgl. nog WINSCH.: te scheep werd het hek genaamd het slot van het agterschip, waarvan de deelen genaamd werden: hekbalk, hekstuk, hekstut, hekrib. Russ. *gekbálk*, zadnij bims ili zadnjaja balka na sudnë (achterste dekbalk op een schip) V., verouderd en verdrongen door Russ. *vintránec* uit Eng. *wingtransom*.

Helling. Timmerwerf. W. Een timmerwerf, dewelke omdat zij voorover held, dat is: naa het waater schuins afgaande is, een

¹⁾ Dit adj. komt o. a. voor in de schertsenderwijs gebezigde uitdrukking *gávanskaja sigary* (het accent op de eerste lettergreep): sigaren, die door de arme bevolking van genoemde buitenwijk in Petersburg gerookt worden m. a. w. slechte sigaren, tegenover *gávinskaja sigary* (het accent op de tweede lettergreep): Havannasigaren.

helling genaamd werd. WINSCH. De helling is de plaats of het deel van de werf, waarop het schip, gebouwd wordende, staat. T. Russ. *eling*, cale de construction. Ontbreekt in D.

Hennegat. Het gat, daer de roepen door in 't schip gaet: hier is een kraeg van zeildoek omgespijkt, om het water te weeren. W., vgl. WINSCH. Eivormige opening, boven den achterstevan gemaakt, om er den kop van 't roer doorheen te brengen. v. L. Russ. *genegát* V., veronderd en verdrongen door Russ. *gél'mport* uit Eng. *helmport*. Het Zeeregl. blz. 898 spelt *genechat*.

Hoek.... voorts werd het woord hoek genoomen voor een kaap of uitstekende hoek lands.... WINSCH., vgl. Journ. v. WASSENAER OBDAM, 14 Oct. 1658: des snaemiddaegs ginck CORNELIS KLIP met zijn galioot in zee om bij den hoeck van Schagen te kruysen, volgens aete van ons aen hem gegeven. Russ. *guk*, alleen bij V., die aantekent: u sčvern. promyšlennikov tak nazyvaetsja ugol, mys (bij de Noordelijke vissehers en robbenjagers ¹⁾ heet zoo een hoek, een voorgebergte).

Hoeker. Groot Noordseh visschers- en transportvaartuig. De hoeker heeft twee masten, den eenen in 't midden, den anderen achter; de groote mast voert een groot- en een marszeil, de achterste mast een vierkant zeil boven een klein brikzeil; nog voert de hoeker drie groote kluivers en een blindzeil. De naam van hoeker schijnt daarvan afgeleid, dat zoodanige vaartnigen oorspronkelijk nit gingen om met hoekwant te visschen. v. L. Vgl. voor het laatste WINSCH.: hoeker of hoekertje, een buisje of ander vaartuig, dat uitgaat om met hoekwand te vissen. W. vermeldt hoekers op blz. 165 onder de sehopen, welke op de viszerij toe werden gemaect, en zegt er o. a. van: zij voeren twee of ook wel drie lichte masten. Ten slotte T.'s definitie: Hollandsch vaartuig, hoofdzakelijk tot de vischvangst bestemd, rond en lomp van vormen, en de groote, soms eenige mast bijna midden in het schip voerende. Russ. *gúkar*. A. heeft op dit woord: dvuchmáčtovoe gruzovoe sudno s širokim nosom i krugloju kormoju; upotrebljaetsja v Gollandii i n nas v Bělom morě, na Mariïnskoj sistemě i na ozerach Ladožskom i Onežskom (tweemast lastvaartuig, breed van voren en rond van achteren; wordt gebruikt in Holland en bij ons op de Witte Zee, in het Mariakanaal en op het Ladoga en Onegancer), vgl. J.: barque sur le canal Marie et la mer Blanche. De andere woordenboeken geven dergelijke omschrijvingen, ook Arch.

¹⁾ In de Witte Zee is dit de beteekenis van promyšlenniki: rybolovy, tjulensčiki, z. D. i. v.

Hoezee roepen. Russ. *guzé kričát'*. V. zegt bij dit woord: prežde etim krikom zaměnjalos' ura (vroeger was deze kreet in plaats van hoera), en leidt het evenals J., die het vertaalt door: saluer de la voix, van Hd. grüssen af! A. en D. vermelden *guzé* niet.

Hol. Te scheep werd een hol, het hol genoomen bij uitnemendheid voor het ruim van een schip en zelfs de gantse romp. Wixsen., vgl. W. blz. 241: het geheele schip is even zwaer aan dat deel waeters, 't geen zijn hol onder water beslaet. Russ. *gol*, corps d'un vaisseau; het woord is verouderd volgens V. en A., bij D. ontbreekt het.

Holland en afleidingen. Van de talrijke van het woord Holland in het Russ. gevormde afleidingen (z. deze genoemd in de noot bij dit art.) hebben de volgende op het zeewezen betrekking: 1. Het ww. *golánit'*, *galónit'*, *grest' odnim veslom*, s kormy, dčlaja in dvizenija v storony. V. (roeien met één riem, achter aan het vaartuig, daarmee bewegingen op zij makend), de Fr. vertaling luidt: godiller, d. i. Holl. wrikken. Op *rulit'* (z. Roer) zegt V., dat men deze handeling (n.l. *golánit'*) op vaartuigen zoo noemt: včrojatno potomu čto ono zaimustvovano ot Gollandcev (waarschijnlijk omdat zij ontleend is aan de Hollanders). Vgl. hiermee W. blz. 260: daer zijn boten, die door water gebracht worden, met het wrieken van een riem achteruit. Maar z. vooral ald. blz. 231: dit roeien (n.l. bij de Japanners) geschiet staande en komt met het hierlants (d. i. Hollandsch) wrieken schier overeen, uitgenomen, dat van ter zijden geschiet, 't geen men hier achter doet. De door V. vermelde etymologie van Russ. *golánit'*, *galónit'* is dus geenszins onwaarschijnlijk, ook D. in de voorrede van den eersten druk brengt *golánit'* bij *Gollándija* (Holland) en verdedigt de etymologische spelling *golánit'* tegenover de phonetische *galónit'*; Arch. kent *galónit'* eveneens, doch verklaart eenigszins anders: davat' napravlenie rulem (richting geven met het roer), z. hierover verder op Roer. Volgens de meening der Russ. woordenaars beteekent het ww. *golánit'*, *galónit'* dus eigenlijk: als een Hollander doen, d. w. z. achter aan een vaartuig wrikken met een riem of sturen met het roer.

2. Het subst. *gollándka*, *golónka*, dat eigenlijk beduidt: Hollandsehe, komt in V.'s zeemanswoordenboek voor als: verchnice plat'e matrosa; rod bluzy iz flaneli ili parusiny (bovenkleedingstuk van een matroos; soort van blouse van flanel of zeildoek) ¹⁾.

¹⁾ Verdere met *Holland* in verband staande Russ. woorden (geen zeetermen) zijn:

1. Het plur. tantum *gollándcy*, *golóncey*, eigenlijk: Hollanders, met de beteekenis

Hondefok. Over dezen takel handelen P. M. blz. 101: een enkel blok op den last en een ander boven, waarop tevens de vaste part is gestoken, vormt eenen toestel, waarbij slechts de halve kracht aan de halende part vereischt wordt, om in evenwigt met den last te zijn. Het bovenblok dient enkel, evenals bij den wipper, om de rigting der kracht te veranderen, en dus voor het gemak. Hiertoe behoort onder anderen de hondenfok, waarvan de vaste part op het bovenblok en dit in eenen strop op den kraag van het grootstag gepikt wordt, terwijl het onderblok gehaakt wordt in eene kous, ingebouden in den strop van den watertakel. Het bovenblok heeft soms eenen schinkel met haak, die om den kraag van het grootstag geslagen, en daarna in den schinkel zelven gehoekt wordt. De hondenfok dient, om de watervaten binnen boord te hijschen, en neder te strijken als zij met den watertakel hoog genoeg opgeheschen zijn. Doordat de looper slechts over enkele blokken loopt, overhaalt hij gemakkelijk. Russ. *únderfok*, palan d'étai (d. i. stagtakel of stagtalie: vandaar J.'s synoniem Russ. *štagtalí*), is een zeer merkwaardige verbastering van het Holl. *hondefok*, alsof het aan een Holl. **onderfok* was ontleend. J. denkt dan ook aan: un objet placé sous la misaine (onder de fok, onder het fokzeil). Dat Russ. *únderfok* niets anders zijn kan dan Holl. *hondefok*, blijkt overtuigend uit V.'s verklaring van het Russ. woord: tali, osnovannyja v dva odnoškovnye tonkochodnye bloka, iz kotorych odin, zakladyvaemyj na grotashtag, vvjazyvaetsja v prostoj strop s gakom i koušem, a drugoj zakladyvaetsja v kouš stropa nižnjago bloka vatertalej; posredstvom etich talej podnimajut na sudno bočki i drugoj gruz iz za borta (takel, geschoren door twee enkele platte

obtjažnye štany (nauwe broek), vgl. de art. Broek (1), Gulp, Klap of Klep (3).

2. Het femininum *gollándka*, *golánka*, eigenlijk Hollandsche (z. boven), met de betekenissen:

a. Učenaja povival'naja babka (vroedvrouw, die voor haar ambt heeft geleerd), waarschijnlijk aldus geheeten naar de door PETER DEN GROOTE naar Rusland ontboden Hollandsche vroedvrouwen.

b. Ženskaja narjadnaja šuba s pojasmom (zondagsche pels voor vronwen, met een gordel), vgl. het art. Borstrok.

c. Mužskaja kurtka, krutka (mannenwambuis, kiel), vgl. de art. Boezeroen, Borstrok (deze en de vorige betekenis van het woord zijn dialectisch).

d. Gollandskaja peč', komnatnaja, kirpičnaja (Hollandsche kamerhaard van tegels).

e. Rod brjukvy (soort van koolraap), napo brassica; D. geeft hiervoor ook *golán'*.

f. Lučšij sort sel'di (beste soort haring).

3. Russ. *golländer* uit Holl. *hollander* in de betekenis: maat of roerbak in de papierfabrieken.

4. Op volksetymologie berust de schrijfwijze *golándra*, *golándrit'* D., naast *galándra*, *galándrit'* A., uit Holl. *kalander* (soort van mangel), *kalanderen* (glanzen met een kalander).

blokken, waarvan het eene, bevestigd op den grooten stag, ingebonden wordt in een strop met een haak en een kous, en het andere wordt bevestigd in een kous van den strop van het onderblok van den watertakel; door middel van dezen takel hijscht men vaten op het schip en andere lading van buiten boord). Het Zeeregl. blz. 887 heeft nog den oorspronkelijken vorm, waaruit het tegenwoordige *underfok* is verbasterd, u. l. *gundefok*, hondefoeken.

Hoofdtouw. Hoofdtouwen, de dikste en voornaamste touwen, die weedersijds de masten staan. WINSCH. Het staande want. v. L. Zoo noemt W. hoofdtouwen en want te zamen op blz. 119: de groote hoofdtouwen... de focke hoofdtouwen... 't bezaenswant... Russ *góftou* V., wiens omschrijving: *perednjaja vanta* (voorste want), mij te speciaal voorkomt.

Houtvuur. Vuur (bederf) in het hout, vgl. 't. op vuur: het kwaadaardigst gebrek in eikenhout en ook onder den naam van broei in masthout voorkomend; meestal ontstaande door verstikking, grijpt het eenmaal begonnen snel voort, deelt zich van een stuk aan een aangrenzend mede en geeft het geheel het uitzigt van verkoold hout, op de kleur na, welke steenrood is, waar het gebrek de vezel aantastte. V. L. vermeldt vervuurd hout: vervuren, inwendig vergaan. Russ. *góutféjr*, *zabolon'* (spint). Alleen bij V., die van dit geheel verouderde woord een bewijsplaats meedeelt uit het *Admiraltejskij reglament* (Admiraliteitsreglement), hoofdst. XX, § 13: korabel'nye mastera dolžny smotrét', ètob plotuiki ne klali derev gnilych ili v kotorych jest' *goutfejr* (de scheepsbouwmeesters moeten toezien, dat de timmerlieden geen balken neerleggen, die vergaan zijn of waarin *houtvuur* is). Vgl. hiermee W. hlz. 180: in 't bouwen staet een timmerman wel te letten op de keure van het hout.... spint en vierig hout hij overal weert.

Huizing. Hnising, een soort van touw als marling. WINSCH. Huizingh is mede 't zelfde als marlingh, daer men touwen mede bekleedt. W. blz. 494, vgl. blz. 280 (onder de benoodigdheden op een schip, die uit de lijubaan meegegeven worden): 84 bos huizing, en blz. 281 (van de zeilmaker): 6 hos huizing. P. M. vermelden huizing onder de soorten van touwwerk op blz. 69: huizing van drie draads. Russ. *júzin'*, *júzen'*, *lusin* (op dit woord staan de Russ. woorden bij J.; V. geeft den vorm *juzen'* op lin'), tonkij lin' iz tonkoj dobrokačestvennoj pen'ki, v tri kabolki. V. (dunne lijn uit dunne hennep van goede kwaliteit, van drie draads). Het Zeeregl. blz. 904, 923, 932 kent nog den oorspronkelijken vorm *gjuzing*.

Hulk. Zekere soort van groot zeilschip, dat van de 15^e tot de 17^e eeuw algemeen gebruikt werd. Ned. Wdb. Een schip van oudts in deze landen gebruikelijk, en wel de grootste van diegenen, welke na verre landen voeren: daer zijnder geweest, die omtrent 200 last voerden. W. Een soort van een seer oud vaartuig. WINSCH. Russ. *gul'k*, heu (nom d'un petit navire que, dans le Brabant et en Hollande, on appelle hui et hulk). Dat de Holl. hulken evenwel zoo klein niet waren, blijkt wel uit de citaten uit de 17e eeuw, die J. verder op heu meedeelt; toch geeft ook A. van Russ. *gul'k* de verklaring: nebol'soe odnomačtovoe sudno s šprintovnym parusom (klein éénmast vaartuig met sprietzeil), terwijl V. eenvoudig zegt: rod sudna upotrebljaemago v Gollandii (soort vaartuig, dat in Holland gebruikt wordt).

Hut. Het achterste en bovenste verblijf te scheep, 't geen zijn naem behout van dat men eertijds zeildoeke hutten of tenten spande op 't verdeck van de schepen, om onder te schuilen. W. Ald. blz. 207 leest men: de wijze van haer (d. i. van de Engelschen) enteren is op 't hoogst van 't schip, 't zij aen hut of back, wel voorzien van enterbijl, sabel en hantbus. Russ. *jut*, dunette. V. teekent hierbij aan: kormovaja čast' verchnej paluby, szadi bizan'mačty (tot het achterschip behoorend gedeelte van het opperdek, achter den bezaansmast). Russ. *jut* is het woord voor wat wij de kampanje noemen, vgl. Tw.: hut of kampanje, dunette, roundhouse, poop. Het bijbehorende adject. is *jútovyj*, b.v. in: *jútovyj tent*, la tente de dunette, kampanjetent, z. Tent.; gesubstantiveerd beteekent *jútovyj* een matroos, die op de kampanje dienst doet, z. Matroos. Russ. *jut* is uit een ouder *gjut* (Zeeregl. blz. 620) evenals Russ. *júzin'*, *júzen'* uit een vroeger *gjuzing*, z. Huizing.

Inhaler of inhaalder. Een touw, waarmede iets wordt ingehaald, vgl. Tw.: inhaler, tire-dedans, inhauler. Vgl. het art. Uithaler of uithaalder. Russ. *ingálder* uit Holl. *inhaalder*. Dit verouderde woord komt slechts in V. voor, die er bij aanteekeent: prežde tak nazyvali perednij vystrěl-bras i kliver-gals-ottjažku (vroeger noemde men aldus den voorsten bras (voorgei) van de bakspier en het touw, dat den kluiverhals wegtrekt.)

Inhouten. Scheepsribben, die van elkandre staen na welgevallen, volgens besprek van den bouwheer; voor aen zijn zij het digste, moeten gebogen worden, na het beloop van 't schip. W. Ribben, soo genaamd, omdat sij in het schip staan. WINSCH. Het inhout vormt het geraamte van het schip en bestaat uit de verzameling van alle voor het grootste deel min of meer verticaal geplaatste houten,

waar tegen van buiten de huid en van binnen de wegers en andere verbanddeelen gevoegd worden. T. Russ. *ingóuty* V. verouderd: futoksy, a na melkich sudach samye špaugouty (oplangen, en op kleine vaartuigen de spanten zelf).

Jacht. Vaartuig van Hollandschen oorsprong, hoofdzakelijk tot uitspanningstochten dienende. T. W. noemt jachten op blz. 175 vlgg., vgl. ook WINSCH.: jagt is een speeljagt, of advijs, oorlogs-jagt; een speeljagt is daar men meede uit speelen en om vermaak vaart. Russ. *jáchtsa*, yacht, met de bijbehorende adj. *jáchtovyy* en *jáchtnyi*. Het woord kan ook door de Engelschen in Rusland gekomen zijn, hoewel dit niet waarschijnlijk is, vgl. SCHELTEMA, IV blz. 145: Gezien hebbende hoeveel invloed het houden van pleiziervaartuigen in Holland had op den volksgeest, ter bevordering van de zucht voor het reeden in schepen, en van de belangstelling in de zeevaart, beproefde hij (PETER DE GROOTE) ook zijne uiterste kracht, om den lust hiervoor te Petersburg op te wekken. Hij liet aldaar in den jare 1718 eene werf aanleggen, geschikt tot den bouw van boeijers, jagten en andere kleine vaartuigen voor vermaak.

Jol. Kleine ligte werksloep van niet meer dan zes riemen, het behoort tot de ligte vaartuigen der oorlogsschepen. T. Klein licht vaartuig, doorgaands van klinkwerk gebouwd en gebezigd om boodschappen over te brengen, om in zee gemeenschap met andere vaartuigen te hebben, drenkelingen te redden, enz. v. L. Het Russ. woord voor jol luidt *jal*, dat aan Eng. *yawl* ontleend schijnt te zijn; hierbij het diminutivum *jálik*, esquif, petit canot, en de samenstelling *jalbót* uit Eng. *yawl* en *boat*, afgeleide adj. zijn *jál'nyj* en *jáličnyj*. Naast Russ. *jál*, *jalbót*, die wegens hun *a* wel uit het Eng. afkomstig zullen zijn, komen in sommige goevernementen van Rusland vormen met *o* voor: zoo geeft D. voor Archangel de woorden *el* (spr. *jol*) en *éla* (spr. *jola*), benevens de in Petersburg gebruikelijke samenstelling *elbót* als benaming van een veerboot met 2 of 4 roeiers, waarbij in A. ook het diminutivum *elbótik* genoemd wordt; het afgeleide adj. is *elbótnyj*, en het subst. *elbótík* duidt een roeier op zoo'n boot aan. Het lijdt wel geen twijfel, of dit Russ. *el*, *elbót*, is het Holl. *jol*, resp. een samenstelling van Holl. *jol* en *boot*; ten onrechte beweert J. op Russ. *jal*: ou dit aussi *jalbot*, et, par corruption, *elbot*. De eerste vorm is de Eng., de tweede de Holl., van corruption is hier geen sprake.

Jongen. Knaap, die dienst doet aan boord. v. L., vgl. W. blz. 417: jongens vegen het schip en de back op en doen ander scheepswerk. op last van officiers en bootsgezellen, wien zij ter tafel

dienen; brengen de spijs op en schenken den dranck. Zij moeten wel al het scheepsvolk ten dienste staen; ieder doch is bescheiden, zoo hier als daer, en in 't slaen, dragen zij kruit en loot aen, luisteren in 't ruim, of het schip oock doorboort wert. Hun werck is het, op vlaggen, bezaen en kruiszeil te paszen. Russ. *júnga*, apprenti-marin, mousse. In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE in de tabel der verschillende rangen op een schip, bij blz. 79, komen voor: *kajut i dekjungi*, cajuyt en dekjongens.

Juffer. Juffers zijn blocks zonder schijven, met ijzer beslagen, daer men de hoofdtouwen en staggen mede aenzet. W. blz. 495, vgl. WINSCH. Over haar bestemming ook W. blz. 267: de juffers aen de hoofdtouwen dienen om het wandt te verlengen of te verkorten naer gelegenheit van weer en wint en zij gereckt of gekrompen zijn: zijn aen rust of aen puttings vast. Uit de tegenwoordige zeemanswoordenboeken zij T.'s definitie vermeld: juffers of doodshoofden zijn blokken zonder schijven, maar met drie of vier gaten, één in elk hoofdtouw en één op de rust bevestigd vormen een paar, door wier gaten eene lijn geschoren wordt, welke, sterk aangezet, het hoofdtouw spant. De juffers in de onder-einden der hoofdtouwen heeten wantjuffers of doodskoppen, die in de rust dragen den naam van puttingjuffers (P. M. blz. 92): Russ. sing. *júfers*, cap de mouton, uit de Holl. plur. *juffers*; J. vermeldt daarnaast een verbasterden vorm *júnfers* met *n* epenthesis, vgl. het bij D. genoemde *júnfer* en het in Archangel gebruikelijke *júmfer*, *júmfera*; de drie laatste woorden zijn merkwaardig wegens hun ontleening aan den Holl. sing. *juffer* naast het algemeen gangbare *júfers* uit de Holl. plur. *juffers*.

Kaag. Een soort van binnelandsvaartuig, bequaam om last te voeren en op swaare waateren gebruikt te werden. WINSCH., vgl. W. blz. 174 (ceter van een kaeg) en blz. 169 onder de binnelantsvaerders: kagen, die dienen om volk te vervoeren en waren te laden op enge wateren. V. L. beschrijft de kaag: platboomd vaartuig op onze binnenwateren in gebruik, het heeft een enkelen schuinschen mast en een halve boegspriet, het voert een sprietzeil en een of twee fokkezeilen. Russ. *kag*. V., J. De eerste teekent bij dit woord aan: rod sudna, upotrebljaemago v Gollandii (soort van vaartuig, dat in Holland gebruikt wordt).

Kaap. Een stuk lands, dat in see uitsteekt, en weleer van de Latijnisten genaamd wierd promontorium. WINSCH. Het slechts bij V. voorkomende Russ. *kap*, mys (voorgebergte), is aan Holl. *kaap* ontleend en niet aan Eng. *cape*, zooals V. heeft.

Kabel of kabeltouw. Kaabel of kaabeltouw, en met naadrukkelijker woorden het ankertouw, dat is het touw, daar het anker aan vastgemaakt werd. WIXSEN. Zwaar touw, uit drie in elkander gedraaide deelen geslagen, welke deelen ieder weder op dergelijke wijze zijn samengesteld. T. Kabel of kabeltouw, zwaar touw, uit drie ineengedraaide touwen samengesteld, en voornamelijk strekkende om het schip aan een uitgeworpen anker bevestigd te houden. v. L. Russ. *kábel'*, *kábel'tov*, *câble*, *grelin*. Russ. *kábel'tov* duidt ook een zekeren afstand aan, kabellengte (lengte van een kabel of 120 vademmen. v. L.), *encâblure*. Bij deze woorden de adject. *kábel'nyj* en *kábel'tovyj*, het eerste komt vooral voor in: *kábel'naja rabóta*, eigenl. kabelwerk, dat, wat in het Holl. kabelslag heet (touwwerk, dat uit deelen bestaat, ieder op zich zelf weder als touw geslagen. T.), *cordage deux fois eommis*.

Kabelaring. Een kabeltouw binnen scheepsboort, daer men het ankertouw mede wint. W. Kabbelaaring, kaabellarga, een kaabelagtig touw naa zijn beteekenis, waarmede de kaabel ingewonden of ingehaald en gevierd werd. WIXSEN. Russ. *kabaljáring*, *kabaljár*, *tournevire*. D. geeft bovendien nog het uit het laatste woord met een Russ. suffix verder gevormde *kabaljárnik* (waarvan de laatste lettergreep echter waarschijnlijker op metathesis van *-ing* (spr. *-ink*) in *kabaljáring* berust) en den in de Kaspische zee gebruikelijken vorm *kapljár*. De beschrijving van T.: de kabelaring wordt om het spel genomen, om daarmede den ankerkabel of ankerketting binnen boord te winden, vgl. v. L. en vooral de uitvoerige beschrijving bij P. M. blz. 398 vlgg., geldt ook voor de Russ. *kabaljár*, *kabaljáring*, *kabaljárnik*; de in de Kaspische zee gebruikte *kapljár* daarentegen gaat niet om het spel, maar door een blok.

Kabelaringblok. Bij J. komt voor Russ. *kabaljaringblok*, *poulie de tournevire*.

Kabelgaren. Het gaaren of touw, daar de kaabel van beslaagen werd. WIXSEN. Samenstellend deel van alle touwwerk; van de hennip worden garens gesponnen, die ineen gedraaid worden en later om en in elkaar gedraaid touw vormen. T., vgl. P. M. blz. 60: het touwwerk wordt samengesteld uit dunne draden van hennip gesponnen, kabelgaren genoemd. Russ. *kábolka*, *fil de carret*. Ik houd dit Russ. *kábolka*, dat er uitziet als een gewoon diminutivum op *-ka* voor een verbastering van Holl. *kabelgaren*, en kan tot steun van mijn bewering wijzen op Russ. *skínuska*, dat, ofschoon misschien nog meer als een echt Russ. diminutivum (op *-uska*) er uitziet, toch ongetwijfeld een verbastering is van Holl. *schiemans-*

garen blijkens het naast Russ. *škimuška* gebruikelijke synonieme onverbasterde *škimušgár*. Bij Russ. *kábolka* de adj. *kábolkovyj*, *káboločnyj*, waarvan het laatste voorkomt in *káboločnyj strop*, strop van kabelgaren, d. i. de garen- of wantstrop, z. Strop.

Kabelgat. Een afschutzel ofte kamer voor in 't schip, op zommige in 't hol, op andere in 't verdeck, of op de koebrugge, daer de touwen in bewaert worden. W. Het gat of de kaamer, daar de kabel opgerold of rondgeschooten leit. WISSEN. De scheepsruimte, waar de ankertouwen en ander waarloos touwwerk geborgen worden. v. L. Russ. *kabeľgát* V. veronderd: město v nosu korablja pod paluboj, gđě ukladyvalis' kanaty (plaats in het voorschip onder het dek, waar de touwen werden geborgen).

Kabeltouw, Russ. *kábeľtov*, z. Kabel.

Kajuit. Kamer op een schip. WISSEN. heeft hier: de verblijfsplaats agter op het schip voor de opperhoofden. Vgl. W. blz. 265. Russ. *kajúta*, chambre, cabine. J. geeft daarnaast den vorm *kajut*, die verder voorkomt in de door alle woordenboeken vermelde samenstelling: *kajút-kompánija*, la grande chambre, chambre ou salon des officiers, Eng. ward-room, en in: *kajútjunga* uit Holl. *kajuitsjongen*, z. het volg. art. Russ. *kajúta* heeft nog een tweede beteekenis, zij dient n.l. ook: dĳa chranenija zapasov. V. (tot het bewaren van voorraden), soute, store-room. Zoo b. v. in: *škiperskaja kajúta*, schippersbergplaats, schipperskamer, vgl. W. blz. 268: in de schipperskamer worden de zeilen gebergt in de zeilkisten, die na de kruitkamer toestaen. Bij Russ. *kajúta*, dimin. *kajútka* J., de adj. *kajútnyj* en *kajútočnyj*.

Kajuitsjongen.. Knaap, die op koopvaardij-schepen de kajuit en meer bijzonder den kapitein bedient. v. L. Russ. *kajútjunga*, mousse de chambre J. (V. vermeldt het woord op junga).

Kalefaten. Het veronde aen een schip herstellen, waervandaen het woort kalefatingh. W. blz. 495, vgl. ald. blz. 269: men kalefaet, drijft en breeuwt schepen, duerzaenheitshalve: want aldus het water door reten en schenren niet en dringt: dit geschiet met out werck, hair en most, 't geen, als 't ingedreven is, wel vet bepickt moet zijn. Russ. *konopátit'*, *konopáćivat'*, ealfater. Volgens UNLENBECK P. B. B. XIX 520 is het woord nit **kalafátit'* verbasterd tot *konopátit'* onder invloed van het Russ. subst. *konoplja* (hennep), waaruit het oude werk, waarmee men de spleten stopt, immers oorspronkelijk is gesponnen. J. leidt *konopátit'* direct af van *konopeľ*, chanvre: D. aarzelt en heeft: waarschijnlijk (vėrojatno) van *kónop'* of *konóplja*. UNLENBECK's opvatting lijkt mij juist,

konopátit' is, als een aan een vreemde taal ontleend woord, te scheiden van *kónop'*, *konópél'*, *konópljá*, al is het misschien later door volksetymologie daarmee in verband gebracht, z. een dergelijk verschijnsel op het in dezelfde beteekenissfeer thuis hoorende Worst (1). De vorm *konopátit'* uit Holl. *kalefaten* behoeft ook wat de klanken aangaat, geen bezwaar op te leveren: vóór het accent worden beide *o's* als *a* uitgesproken, men spreekt dus, *kanopátit'*: intervocalische *n* uit *l* is geen ongewoon verschijnsel, voor Russ. *p* mit *f* z. een voorbeeld op Van onderen. Ziet men in *konopátit'* een vreemd woord, dan komt het Holl. wel het eerst in aanmerking als de taal, waaruit de Russen het hebben overgenomen: het werk, waarmee men de schepen kalefaat, heet Russ. *pen'ká*, maar in PETER DEN GROOTE's tijd werd ook Russ. *verka* ¹⁾ uit Holl. *werk* gebezigd, het kalefaatbakje noemen de Russen met een half aan het Holl. ontleend woord: *žirbák*, z. Bak (4), en de moskuil, waarmee op de kalefaat- of breeuwijzers geslagen wordt, om het werk of de mos in te drijven, is eveneens in het Russ. overgegaan. Bij Russ. *konopátit'*, *konopáticvat'*, hooren de volgende woorden: *konopátka*, calfait, fer à calfat, breeuwijzer (kort, plat beiteltje zonder houten heft, dat tot het kalfaten gebruikt wordt. T.); *kónopat'*, étoupe, werk (geplozen geteerd touwwerk, waarmee gekalfaaf wordt. T.), dit woord is een abstractum, uit *konopátit'* gevormd, vgl. Russ. *buksír* bij *buksirocát'*, boegseeren, en Russ. *lavír* bij *lavirocát'*, laveeren: *konopátěik*, calfat, charpentier-calfat, breeuwer; het adj. *konopátnyj*. Verdere afleidingen van de hier genoemde woorden zie men in D.

Kameel. Groot gevaarte van bijzonderen vorm, in 1689 te Amsterdam door BAKKER uitgevonden, en dienende om schepen te lichten, om die over Pampus te brengen. v. L. Holle houten of ijzeren bak geschikt om gezonken, onder een schip vastgemaakt en dan leeggepompt te worden, ten einde den diepgang van het schip te verminderen. T. Russ. *kamél'*, chameau; gebruikelijker is de plur. *kaméli*, naar de beide deelen, waaruit dit toestel bestond. V. teekent op dit woord aan, dat het tegenwoordig vervangen is door het drijvend dok. Het bijbehorend adj. luidt *kamél'nyj*.

Kanefas. Kanefas of kanevas — van 't Ital. canavaccio, dat weder van 't Lat. cannabis (hennip) afkomt — grof doek, zeildoek. v. L. vgl. W. blz. 135a: 't grootzeil is breed 23 kleet, Hollands kanefas. . . . de blinde breed 18 kleet. Frans kanefas. . . . de bezaen met zijn bonet is onder van 16 kleet, Hollands kanefas. . . . en

¹⁾ Komt voor onder de mij door den heer SMIRNOV toegezonden woorden.

blz. 135b: de blinde breed 14 kleet, diep $8\frac{1}{2}$ ellen, aen doeck 119 ellen, van Hollands kanefas, het staghzeil was van Frans kanifas (sie). Uit dezen vorm *kanifas* is Russ. *kanifás*, chorošaja parusina, na parusa D. (goed zeildoek, tot zeilen), vgl. V.: tolstaja parusina, iz kotoroj š'jutsja nižnie parusa i š'tormovye stakseli (zwaar zeildoek, waaruit onderzeilen en stormstagzeilen worden genaaid). Het komt dus overeen met het door P. M. blz. 304, 305 genoemde zeildoek n°. 1: het zwaarste en beste... en gebruikt... tot stormzeilen en onderzeilen. Afgeleide adj. zijn *kanifásovyyj*, *kanifásnyj*. Het Russ. *kanifás* komt ook voor in *kanifásblók*, een merkwaardige verbastering uit Holl. *kinnebakblok*, z. ald.

Kantelen. Omkeeren, omkantelen, 't onderst boven keeren. Russ. *kantovát'*, peredvigat' tjaželuju veš', voročaja ee ryčagami (ganšpugami) s odnoj storony na druguju V. (een zwaar voorwerp verzetten, het met hefboomen (handspaken) omkeerend van den eenen kant naar den anderen ¹⁾), vgl. het bij D. genoemde: *kantovát'* doski (d. i. planken *kantelen*), pri svažě ich oboračivat', perevoračivat' ispodom vvereh (terwijl men ze afwerpt, omkeeren, 't onderst boven keeren).

Kaper. Een sehup of schipper, die ter see vaart om te kaapen. WINSCH. Russ. *káper*, eapre, corsaire, met beide beteekenissen, die WINSCH. geeft. Hiervan afgeleid het subst. *káperstvo*, kaperij, piraterie, état du corsaire, het adj. *kápernyj*, wat op het kapen, enz. betrekking heeft, en de verba *káperstvovat'*, *káperit'*, het bedrijf van kaper uitoefenen. Naast *káper*, in de beteekenis van zeeroover, staat *káperščik*.

Kaptein. Gezagvoerder op een koopvaardijsehup. Russ. *kaptejn* J., *káptén* D. De laatste teekent aan: tak v portovyeh gorodaeh zovut komandirov inostrannyeh knpičeskiel sudov (zoo noemt men in de havensteden de gezagvoerders der buitenlandsehe koopvaardijsehepen), en J. vertaalt: capitaine de navire marchand. V. schijnt het woord niet te kennen, zelf heb ik het echter in Kroonstad gehoord, zoowel met het accent op de tweede als op de eerste lettergreep, zooals D. ook in zijn woordenboek geeft; het laatste is misschien onder invloed van Eng. captain. Russ. *kaptejn* vindt men ook in het Lexicon van nieuwe woorden van PETER DEN GROOTE, en wel als synoniem van *kapitán*, waarbij de verklaring luidt: sotnik (bevelhebber over honderd, centurio ²⁾). Het blijkt niet, of hiermee een kaptein op een oorlogsehup of in het leger bedoeld is, maar

¹⁾ W. noemt dit: omboxen, ietwes zwaers met koevoeten, of hantspaken omzetten, anders boxen. Vgl. WINSCH.: omboksen, omwentelen, het sijn hetselve met koevoeten of handspaaken geschied.

²⁾ De plaats in het Lexicon is letterlijk als volgt: kapitán, sotnik, kaptein, tož'.

het woord duidt hier geen kaptein op een koopvaardijship aan: dat is duidelijk uit het synonieme *kapitán* en bovendien heette een kaptein op een koopvaardijship in PETER's tijd bij ons *schipper*, Russ. *skíper*. Pas later schijnt in navolging van de Romaansche volken daarvoor ook bij de Hollanders het woord *kaptein* in zwang gekomen te zijn, vgl. WINSCB blz. 100: kapitein, een gebrooken Latijns woord en komt van *caput*, dat een hoofd beteekent: en diensvolgens beteekend kapitein den opperste van een schip: wat wonder dan, dat de *schippers op koopvaardijshipen* meede van de Spanjaards, Portegeesen, Italiaanen, Franssen, ens. *kapiteinen* genaamd werden: dewijl sij als opperhoofd oover het gantse schip gesteld werden: dog in een enge beteekenis een hopman van een oorlogsschip. . . . Men zie ook J.'s opmerking bij Russ. *kaptejn*, capitaine de navire marchand: ce mot a été probablement introduit depuis peu dans la langue usuelle des marins russes, car il ne se lit ni dans CHUCOFF, ni dans J. HEYM, ni même dans REIF, qui est de 1836. J. kent *kaptejn* alleen uit BUTAKOV (1837), men heeft echter gezien, dat het woord *kaptejn* reeds in PETER DE GROOTE's tijd bekend was, alleen niet in de beteekenis van kaptein op een koopvaardijship.

Kardeel (†). Kardeel, eigenlijk quartel, vierendeel, eene spekton bij de walvischvangst, een traanvat van 12 steekkan. v. DALE, vgl. dez. op kwarteel: (oudt.) zekere inhondsmaat voor vechten, kwartokshoofd, pijp. Bij ZORGDRAGER (*Groenl. Visscherij* 1727 blz. 371) leest men: de quardeelen rekent men op twaalf stekannen, en een stekan houdt zestien mingelen. Ald. blz. 370: deeze vaten of quardeelen, zijn gemeenlijk zestien of achteen stekannen groot, en worden door een gezwooren traanroeyer gemeeten, merkende als dan den inhoud van stekannen en mingelen met een ristang of ijzer omtrent het sponsgat, waarop dan de traan volgens deeze meeting word verkocht. W. blz. 254 vermeldt op de lijst van leeftocht (op een schip) ten behoeve van 100 koppen, voor een jaar: 1 quarteel traen. Uit de genoemde Holl. woorden is overgenomen het in Archangel gebruikelijke diminutivum *kardélka*, *kartélka*, dat behalve in Arch. ook in D. genoemd wordt en daar verklaard: desjativedernaja bočka, v kakich salo i vorvan' idut zagranicu (vat van 9 emmer, waarin talk en traan naar het buitenland gaan) ¹).

¹) Terwijl Russ. *kardélka*, *kartélka* uit het Holl. is, is het woord *stekkan*, *stekan* door de Hollanders uit Russ. *stokan* (drinkglas) overgenomen, zooals UHLENBECK heeft aangetoond in het *Tydschr. v. Ned. Taal. en Letterk.* XI 260; de hiergenoemde citaten uit ZORGDRAGER zijn aan dat art. ontleend.

Kardeel (2). Een touw, daer men de zeilen mede opheist. W. ... kardeel touwen... om zeil en raa op te haelen. W. blz. 63. Touwwerk, waarmede de seilen werden opgeheisd: en hebben verscheide naamen, als groote kardeelen, kleine kardeelen, fokkekardeelen, eus. WINSCH. Speciaal diende het kardeel om de onderra's op te hijschen, vgl. P. M. blz. 199: bij deze inrichting (n.l. die der onderra's) behoorden de kardeels (gijns) om de ra op te brengen of te strijken, welke thans vervallen zijn; z. ook v. DALE op kardeel: een zware takel, waarmede men de onderra's ophijscht. Russ. *kardél'*, *gardél'*, drisse, drisse de basse vergue. Evenals P. M. voor den geheelen takel de plur. kardeels (bij W.: kardeeltouwen) bezigen, zoo gebruiken ook de Russen volgens A. en D. in dat geval de plur. *gardéli*. De kardeels heeten naar de ra's, die zij ophijschen: het kardeel van de fokkera: *fokkekardeel*. Russ. *fókagardél'*, van de groote ra: *groote kardeel*, Russ. *grótagardél'*, van de gaffel: *gaffelkardeel*, Russ. *gáfel'gardél'*. Zooals men ziet, is de vorm met *g* veel gewoner dan die met *k*, volgens V. is de laatste geheel verouderd, in Archangel komt *kardél'* echter nog steeds voor en ook D. kent het. Het afgeleide adject. is *gardél'nyj*.

Kardeelblok. Het blok van het kardeel of het blok, daar het kardeel doorgaat. WINSCH., vgl. W. blz. 63: 1 kardiëlbloek, dees hangen onder ieder mars een, hier loopen de kardeeltouwen deur, die mede door de knechts gaen, om zeil en raa op te haelen. Russ. *gardél'blok* J., poulie de drisse de basse vergue.

Kardeelreep. Hetzelfde als kardeel. Russ. *gardél'rep* V., J., drisse de basse vergue. Volgens V. is zoowel dit *gardél'rep* als het bovengenoemde *kardél'* een verouderde benaming voor *gardél'*.

Kardoes. Een bundelken papier of leder, gevuld met buskruyt, de maet tot dit of geen gescht zijnde. W. Een papiere vorm of doos, daar het buskruyd, tot seeker gewigt naa de groote van het gescht, uit de konstaapelskaamer over het gantse schip, als men slaags is: dog wel verstaande eerst in de kardoeskooker geset, hoovengedraagen werd. WINSCH. Russ. *kartúz*, gargousse. Hierbij een adject. *kartúznyj* b. v. in: *kartúznyj kókor*, kardoeskoker, gargoussier; V. heeft voor kardoeskoker ook het afgeleide subst. *kartúznik*, gargoussier. Zie verder op het volgende woord. De *t* van Russ. *kartúz* is uit de *d* van Holl. *kardoes* verscherpt, z. voor dit verschijnsel het art. Onder-.

Kardoeskoker. De houte bus of kooker, daar de kardoes, met kruyd gelaaden sijnde, voor de vonken in werd bewaard en tegelijk, dog met een koevoet te bersten geslaagen, in het gescht gesteecken

werd. WINSCH. Russ. *kokor* uit Holl. *kóker* d.i. kardoeskoker, vgl. b. v. W. blz. 385: te belasten aan diegeene, die in de luicken staet, geen kokers aan de kardoeskisten te geven voor en al eer hij dezelve omgekeert ofte bezichtight heeft, of 'er eenigh vuer in mochte zijn. In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE staat op blz. 817, 824, 920 de vorm *kartuzkokor*, maar de tegenwoordige woordenboeken omschrijven dit òf zooals V. door *kartúznyj kókor* òf zooals J. door *kokor dlja kartuza* (koker voor de kardoes) òf geven alleen *kokor*, gargoussier. Ontbreekt in D.

Kargadoor. Scheepsmakelaar, scheepsbevrachter. Russ. *kargador*, courtier de cargaison. Slechts bij J., thans in onbruik.

Karreldoek. Carreldoek, een soort van seildoek, sijnde het stijfste. WINSCH. P. M. vermelden het karlboek onder de verschillende soorten van boek tot het vervaardigen van zeilen op blz. 304 in de tweede plaats, vgl. blz. 305: ook het karlboek heeft men in verscheidene soorten, waarvan n°. 1 gebruikt wordt voor marszeilen tusschen de keerkringen, groote bezaans, brikzeilen, achter- en voorbarkzeilen en middenkluivers; n°. 2 voor brikzeilen, bezaans van kleine vaartuigen, zometenten en koelzeilen; karlboek n°. 3 voor branzeilen en onderlijzeilen. Ook v. L. kent het karrelboek of Noyaalsch boek: soort van zeildoek, dat voornamelijk te Noyalle, dorp in de nabijheid van Rennes in Bretagne, gefabrieert wordt. Russ. *kareldók* V., парусина, из которој ѣжута: апсел', трисел'я и бизан' (zeildoek, waaruit het aapzeil, swanwzeilen en de bezaan worden genaaid).

Karveelnagel of karvielnagel (1). Een nagel, die dient ter verbinding van twee karveel- of karvielhouten. Karveelhout verklaart v. L.: balk of stang, die tot stut of verbinding strekt onder de ribben langsscheeps, vgl. W. blz. 56: het karvielhout komt onder de enden van de ribben langsscheeps, en ald. blz. 496: karvielwerk, houtwerk, daer van de planken of balken met haer kanten over elkander schieten. Karvielhouten en -nagels vermeldt W. te zamen op blz. 90, vgl. ook WINSCH. De Fransche vertaling van karveelnagel in deze beteekenis is: clou à carvelle, dat J. aldus verklaart: les clous à carvel ou karviel, quand on commença à les employer, servirent surtout à unir ensemble deux pièces de charpente taillées en biseau, et que les Hollandais désignaient par le mot composé: karveelhouten, karvielhouten. Russ. *kárvél' nágel'*, clou à carvelle, carvelle, caravelle; J. geeft ook *karvél' nagel'*, dat hij ten onrechte voor een drukfout aanziet: Russ. *karvél' nagel'* is het Holl. *karveelnagel*, Russ. *karvél' nagel'* het Holl. *karvielnagel*.

Karveelnagel of karvielnagel (2). Een nagel, waaraan men touwwerk belegt. Zoo b.v. W. blz. 90: hier (in de bosbank) worden eenige gaeten ingeboort, om karvielnagels in te steken, daer men de touwen aan belegt. V. L. heeft op karveelnagel: houten of ijzeren nagel om touwwerk aan te beleggen; vgl. nog P. M. blz. 146: het beleggen van kabeltouwen en trossen geschiedt aan boord van schepen om polders, krnishouten of karveelnagels. In dit geval luidt de Fransche vertaling: cabillot, chevillot. Bij J. komt nu Russ. *karvel'nagel'*, *karvil'nagel'*, chevillot, voor. Naast de vormen *karveel-* en *karvielnagel* zijn er in het Holl. tal van wijzigingen in zwang: v. L. vermeldt een vorm *karwijlnagel*; P. M. geven in hun alphabetische lijst *karvijlnagels*, vgl. Tw.: *karveilnagel*, cavillot, chevillot, belaying pin.; bij W. blz. 116 leest men: zoo-veel *karvijnnagels*, als zullen van nooden wezen, vgl. ald. blz. 117: acht en veertigh *karvijnnagels*; ald. blz. 96 heet het: 70 *karveinagels* dienen boven in 't boort om touwen aen vast te maecken; T. kent slechts de *korvijnnagel* (cabillot; nagel van hard, taai hout, ijzer of metaal in de nagelbanken gestoken, om daarom een touw te beleggen); evenzoo zegt PAN van de karveelnagels bij v. L.: ook noemt men ze aan boord doorgaans *korvijnnagels*; zelf hoorde ik op zee deze nagels in de nagelbank binnen tegen het boord aan, *konfijnagels* noemen (vgl. C. VAN NIEVELT, *Ahascerus*, blz. 63). Deze laatste vorm staat het dichtst bij het tegenwoordig gebruikelijke Russ. *kófel'nágel'*, cabillot, chevillot, dat alle woordenboeken vermelden, terwijl b. v. D. Russ. *kárvél'nágel'* niet kent. De nagelbank, waarin de korvijnnagels gestoken zijn, heet Russ. *kófel'plánka*. Het lijkt mij niet onwaarschijnlijk, dat Russ. *kófel'nágel'* direct op Holl. *konfijnagel* teruggaat en z'n *-el'* in het eerste woord te danken heeft òf aan *karvel'* òf aan *nagel'*.

Kat. Zwaar jijn, waarvan de schijven in den kraanbalk het bovenblok vormen. T. Deze takel dient om het anker uit het water te hijschen en wordt ook wel *kattakel* of *kattalie* genoemd, vgl. P. M. blz. 106: de kattakel wordt alleen gebruikt om het anker te katten. Russ. *kat*, capon. D. geeft bovendien nog Russ. *kattáli*.

Katbalk. Synoniem van kraanbalk, z. ald. Russ. *katbólka*, bossoir de capon. Het woord staat alleen bij V., z. Vischbalk.

Katblok. Het onderste blok van de kat of kattalie ¹⁾, vgl. T.:

¹⁾ W. heeft op blz. 495 *kat* in de beteekenis van katblok: kat, een blok daer een jein of een looper door vaert, om zwaer werck te doen. Elders, b.v. op blz. 148, vermeldt hij ook het woord *kattablock*. Met kat als katblok vgl. gijn als gijnblok bij W.

katblok, zwaar twee- of drieschijfsblok met grooten haak, voor den katlooper. Russ. *katblók*, poulie de capon.

Kathaak. De haak aan het katblok, vgl. P. M. blz. 83: een katblok met eenen zeer grooten en stevigen haak, welke dient om den ring van het anker te vatten en daarmede des noods de schacht of armen te kunnen hoeken, als het anker onklaar boven komt. Russ. *katgók*, croc de la poulie de capon. Ontbreekt bij V.

Katlooper. Touw, geschoren door de schijfgaten van den kraanbalk en het katblok om het anker van onder de kluis tot onder den kraanbalk te hijschen. T. Russ. *katlópar*, garant de capon.

Kattalie, hetzelfde als kattakel of kat, Russ. *kattáli*, z. Kat.

Keep. Keep of kerf. WINSC. Sleuf, inhaksel, sponning: in 't bijzonder de sleuf, rondom in het blok gemaakt, om den strop te laten inloopen. v. L. De keep in een scheepsblok: sleuf, waarin het touw loopt. v. DALE. Bij W. blz. 64 leest men: de meeste (bloks) zijn gehecht, onder of boven, ook wel van beyds, en de minste worden aangehangen door een keep, die in haer zijde gesneden is. Russ. *kip*, gonjüre. Het Russ. woord wordt gebruikt: 1. van de keep in een blok, vgl. J.: *kip u bloka*, goujüre d'une poulie, wat P. M. blz. 80 noemen de neut of gleuf van een blok, waarin de strop gelegd wordt en deze tegen het afglijden waarborgt. 2. van de keep in een schijf, vgl. D.: *borozda v škivě* (groef in een schijf), wat P. M. blz. 80 noemen de hol leggleuf of keel van een schijf, waarover het touw loopt. 3. van de keep in een juffer, vgl. V.: *želob n bloka ili jufersa* (gleuf bij een blok of een juffer), z. P. M. blz. 92. de wantjuffers hebben eene diepe gleuf, om daarin het hoofdtonw te ontvangen.

Keizersvlag. In D. komt voor de Russ. zeeterm *kéjzerflág* met de bijvoeging: *podymaetsja na grothramstengě, dlja označeniya prisutstvija na korablě Velikago knjazja* (wordt geheschen aan de grootbramsteng, om de aanwezigheid van een grootvorst op het schip aan te duiden). D. beschouwt het woord als overgenomen uit Hgd. *kaiserflagge*, maar dit is onjuist: *kéjzerflág* is het Holl. *keizersvlag*, vgl. PETER DE GROOTE'S Zeereglement blz. 905, waar men een Russ. vorm *keizersflag* aantreft: *keizersflag i guis* (keizersvlag en gens). Alle namen van vlaggen zijn trouwens uit het Holl., z. de art. Breedwimpel. Geus, Sjouw, Vlag (en afleidingen), Vleugel, Wimpel.

Kettingpomp. Keeten, catena of ketting. . . te scheep en elders tot gebruik werden zij gemaakt van ijser, gelijk bekend is, waarvan een pomp, die met een rad en ketting omgedraaid werdende, een kettingpomp genaamd werd. WINSC. Kettingpomp, die zich in

metalen platen bevat, van afstand tot afstand aan een rondlopende ketting vast en in de pompbuis sluitende, door welke het water naar boven wordt opgevoerd. v. L. Russ. *kétenspómpa*, pompe à chapelet, chainpump. Misschien uit Holl. **kettingspomp*, ofschoon de *s* hier ook door de Russen kan zijn ingevoegd, evenzoo Russ. *gandspómpa* uit een mogelijk Holl. **handspomp* naast *handpomp*.

Kiel. De kiel is de grondslag van een schip. Om een schip te bouwen, begint men met de kiel te leggen. De kiel bestaat uit een of meer balken, door lasschen verbonden, op de uiteinden den voor- en achtersteven dragende. Op de kiel komt de kiellap of binnenkiel en op deze worden de spanten geplaatst. PAN. WINSCH. omschrijft de kiel als: een balk . . , onder het schip, daar van weder zijden de ribben of inhouten ingehegt werden, vgl. nog W. blz. 144 (benamingen van scheepsdeelen, die men in het timmeren achter elkandre opmaeckt en aen het schip voegt): ten eersten maeckt men de kiel, daarna 2. de voorsteven en 3. de achtersteven. Russ. *kiľ*, quille. V. zegt uit Holl. *kiel* en hij zal daarin wel gelijk hebben: immers ook de Holl. benamingen van voor- en achtersteven, spanten, enz. hebben de Russen nit het Holl. Daarenboven komt het Russ. ww. *kilevát*, caréner, geheel overeen met Holl. *kielen*, een schip over zijde draaijen of halen, om het van onderen te timmeren, te breeuwen of de koperen huid te herstellen. v. L.-PAN, z. verder T. Russ. *kilevát* kan ook beteekenen: kielhalen van een matroos ¹⁾. De subst. verbalia bij *kilevát* zijn *kilevánie* en *kilécka*, carénage. Bij Russ. *kiľ* hooren de adj. *kilevój* en *kíľnyj*; het eerste is zeer gebruikelijk in: *kilevója kátka*, tangage, letterl. het schommelen van het schip in de richting van de kiel, dus wat wij noemen: het stampen (voor en achterwaartsche beweging van een schip om eene dwarsscheepsche horizontale as van beweging, met andere woorden het beurtelings rijzen en dalen van voor- en achterschip. T.); *kíľnyj* komt voor in: *ostrokíľnoe súdno*, un vaisseau à fond fin, sharp-bottomed vessel; gesubstantiveerd is het neutrum *kíľnoe*, met de beteekenis: quillage, droit que paye un navire la première fois qu'il entre dans un port, Holl. kielrecht. Het Holl. *kiel* vormt verder het eerste lid in de op dit art. volgende samenstellingen, die eveneens in het Russ. zijn overgegaan.

Met dat al is de Holl. oorsprong van Russ. *kiľ* niet boven allen twijfel verheven, wij verkeerren hier in hetzelfde geval als boven bij Russ. *dek*, dat zoowel het Holl. *dek* als het Eng. *deck* kan zijn,

¹⁾ WINSCH. blz. 105 vermeldt kiellaalen in twee beteekenissen: 1. een schip kiel haalen (d. i. kielen). 2. een misdaadiger kielhaalen.

ja, eigenlijk lijkt de zaak bij Russ. *kił* nog gecompliceerder, daar niet alleen Eng. *keel*, maar ook Fr. *quille* in het Russ. is overgegaan. Het laatste zit n.l. in het bij V. voorkomende Russ. *kontr-kił* met Fr. *contre-quille*, synoniem met Russ. *rozenkił* uit Eng. *rising* en *keel* (upper false keel), Holl. binnenkiel (het deel, dat, tot versterking der lasschen van de kiel, enz. op de kiel komt te liggen en zich voor en achter onder de slemphouten verliest. v. L. deze heet ook kiellap. PAX). Wat de Holl. looze kiel noemen (onder aan de buitenkiel wordt eene plank van eikenhout gespijkerd, waarop het schip hier te lande afloopt, en die later blijft dienen om de buitenkiel tegen velerlei beschadigingen, ieder op zichzelf van gering belang, te behoeden, enz. T. looze kiel, die aan de vaste kiel is gehecht, van een schip, dat slecht stuurt. v. L.), heet Russ. *falskił*, fausse quille, met Eng. *false keel*. En het kolsem, kolzwijn of zaadhout (het eerste langsverband, loopende over de inhouten langs het geheele schip, evenals de kiellap onder deze ligt. PAX, vgl. T. op zaathout) is in het Russ. *kiłson* (bij J. ook *kiłsen*), carlingue, uit Eng. *keelson* (V. vermeldt nog het geheel in onbruik geraakte Russ. *satgout* uit Holl. *zaadhout*, z. ald.) Verder komt het Eng. keel nog voor in het door J. genoemde, overigens thans vergetene, Russ. *kił timber*, membre d'un navire, met Eng. *keeltimber*, Holl. rib. Niettegenstaande al deze woorden, geloof ik toch, dat het eenvoudige Russ. *kił* oorspronkelijk het Holl. *kiel* is: het aan de Fr. scheepsbouw ontleende *kontr-kił* komt volgens V. slechts op een galei (na galerč) voor ¹⁾ en valt hier dus buiten beschouwing, waar het in dezen op aankomt is de prioriteit van Holl. *kiel* of Eng. *keel*. PETER DE GROOTE was eerder met den Hollandschen dan met den Engelschen scheepsbouw bekend, zoodat de benaming van een elementair scheepsonderdeel als de kiel wel evenals die van de voor- en achterstevan met het Hollandsch zijn zal. Men zie ook de volgende woorden en vooral een op Verdubbeling aangehaald fragment uit een brief van PETER DEN GROOTE.

Kiellichter. Stevige schuit, plat van bodem, met schuins oplopende zijden, een zwaren mast voerende, voorzien van vier hoofd-touwen, een zwaar gein en twee kiptakels. De kiellichter dient in de havens tot velerlei gebruik. v. L. Wordt ook wel gebruikt om een schip te kielan. PAX, vgl. nog T.: ondiep plat vaartuig — soms van een oud schip (brik of korvet) gevormd — waarin een

¹⁾ Vgl. W. blz. 198 (evenmatigheden omtrent de scheepsbouw in Frankrijk gebruikt): men stelt dan eerstelijk een *tegenkiel* of kolzem op de gront van 't schip, zoodanig als het schip is. Eigenlijk is tegenkiel (*contre-quille*) en kolzem niet hetzelfde; ook v. L. stelt beide gelijk, z. echter de bovengenoemde onderscheidingen.

mast met spriet en kaapstanders op het dek, welke als gemakkelijk te verplaatsen bok wordt gebruikt tot het over boord nemen van vrij zware lasten, en bij het kielen van een schip, waar men geene vaste kielkade heeft, dienst doet. Russ. *kil'ektor*, ponton. D. verklaart: plaskout, ploskodonnoe, tjaželoje sudno, s kraimbolami i špiljami, dlja valjan'ja sudov (platschuit, platboomd, zwaar vaartuig, met kraanbalken en spillen, tot het kielen van schepen). Ontbreekt in J. Als tweede lid van deze samenstelling is *-lichter* hier eenigszins verbasterd, wat bij het eveneens in het Russ. overgegaane simplex niet het geval is, z. ald.

Kielwater. Kielwater of zog, spoor, dat een schip in het water achterlaat. v. L. Russ. *kil'vater*, les eaux d'un bâtiment, the wake of a ship.

Kinnebak. Een andere (verouderde?) benaming voor stevenknie, waarvan T. de volgende verklaring geeft: de stevenknie of brion is een gebogen verbanddeel, dat met een gewoon kiellash aan de kiel verbonden is, en met een dergelijk doch iets korter en gebogen lash aan den voorsteven. Vgl. hiermee W. blz. 58: het kinback van de kiel, hetgeen een lasjen aan de steven en aan de kiel is, en blz. 56: het kinnebak sluit op de kiel. Wixsen. heeft: te scheep beteekend het (het woord kinnebak), en ook bij de scheepstimmerlieden het voorste gedeelte van een kiel. De Russen hebben voor dit stuk hout, zooals bij zooveel scheepsdeelen het geval is, twee benamingen gekend, de eene aan het Engelsch, de andere aan het Hollandsch ontleend. Russ. *baks*, waarin ik niets anders dan de laatste lettergreep van het Holl. *kin(ne)baks* kan zien, heeft volgens V. Russ. *foršut* mit Eug. *forefoot* verdrongen. De Fr. vertaling van beide woorden luidt: brion, ringeot. Op brion teekent J. aan: brion, rus. *baks*, *foršut*, pièce de bois courbe qui termine la quille à l'avant et commence l'étrave, dont elle est comme le talon. De Russ. omschrijvingen van *baks* stemmen hiermee volkomen overeen, vgl. b.v. V.: derevjannaja štuka, soedinjajuščaja kil' s forševnem: ona služit prodolženiem kilja i. zakruglajas' k verchu prinimaet napravlenie forševnija (stuk hout, dat de kiel met den voorsteven vereenigt: het dient tot verlenging van de kiel en neemt, zich rondend naar boven, de richting van den voorsteven). Bij Russ. *baks* een adj. *baksorajj* in: *baksoraja štuka*, eigenlijk kinnebaksstuk, dat V. als synoniem van *baks* geeft. Dat het Holl. *kinnebak* den Russen vreemd in de ooren klonk, waarom zij het dan ook verminkt hebben, ziet men ook aan de zeer eigenaardige verbastering van dit woord in de volgende samenstelling.

Kinnebaksblok. Blok, dat aan eene zijde boven de schijf kan geopend worden, zoodat men er een touw in kan leggen, zonder dat geheel door te seheren. T. Openstaand blok, waarin men een paardelijn of looper kan leggen om langs dek te halen. v. L., z. verder P. M. blz. 84, 85 en vgl. W. blz. 63: een kinnebacks block is op het schip vast, aen de fockemast; daer wordt een paardelijn ingesmeten, men haelt er alles mede uit het schip, men zet het want daer ook mede aen, enz. Russ. *kanibóksblók*; veel gewoner is de verbastering *kanifásblók*, une poulie coupée, galoche. In het Zeeregl. vindt men op blz. 894, 935 nog den zuiver Holl. vorm van dit woord, n. l. *kinnebakblok*.

Klamp. De meest algemeene definitie van dit woord geeft T.: stuk hout voor een of ander doel tegen een grooter voorwerp vastgemaakt. Zoo leest men b. v. bij W. blz. 274: onder de mars aen de mast en boegspriet zijn klampen, wel beslagen met ijzer, om de mars te stutten. En iets verder op dezelfde bladzij: klampen slaet men buiten en binnensboorts hier en daer, om bij op te klimmen. Halsklamp verklaart W.: een klamp buiten boort daer de hals deur vaert. Wixsen. heeft op klamp: een strook houts, dat ergens aan vastgespijkerd werd, om iets anders daarmee vast te hegten. Speciaal nog v. L.: naam van verschillende houten weerhaken, waar touwen aan belegd worden. Dezelfde beteekenis als Wixsen. en v. L. aan Holl. klamp toekennen, geeft D. van Russ. *klómpa*, *klómka*: derevjannyj kostyl', planka, za kotoruju u bortov krëpjat snasti (houten weerhaak, lijst, waaraan men tegen boord touwen belegt). Den vorm *klamp* vindt men terug in Russ. *galsklámp* uit Holl. *halsklamp*, z. ald.; D. heeft *galskljámpe*. Het Russ. kent als scheepsterm ook een woord *kljams*, *kljamps*, doch dit is de Eng. plur. *clamps* als singularis opgevat; de Frausche vertaling luidt: bauquière, het Holl. woord hiervoor is: balkwager of balkweger (balkwaagers zijn planken, daar de balken inleggen en als op rusten. Wixsen. balkweger, weger, waar een dekbalk op rust. v. L.), z. Weger.

Klap of klep (1). Afsluiting in eene buis, pomp of kleppen-kast, geschikt om zich naar éene zijde te openen. T., vgl. b. v. W. blz. 269: de klap, die de buis van de pomp wel dicht sluit, doet, opgetrocken zijnde, de lucht wijken, en bij gevolg het onderwaeter haere plaats innemen. Russ. *klápan*, soupape, clapet, uit de Holl. plur. *klappen*. Vgl. voor hetzelfde verschijnsel (Russ. sing. uit Holl. plur. op -en) de art. Kraag, Oog, Plaat, Wantkloot. Dat Russ. *klápan* uit het Holl. is, en niet uit Hgd. klappe, zooals

D. heeft, bewijst de in V., onder vijftien verschillende soorten van aan boord gebruikelijke kleppen, genoemde Russ. *futklápan*, Fr. clapet de pied ou du condenseur, Eng. footvalve, Hgd. boden-ventil, grundventil, Holl. *voetklep*.

Klap of klep (2). De klap of klep van een tent, d. z. de kleppen, welke op zijde afhangen om de schuine zonnestralen het indringen te beletten (P. M. blz. 340), waarover uitvoerig P. M. blz. 343: de kleppen zijn thans gewoonlijk los bij de tenten, wordende daarnaan met knevels bevestigd, komende er bij elke naad één knevel. Men heeft voor elk gedeelte der tenten eene klep, welke tot beneden de versehansing reikt, en over en weder kan gebruikt worden. Van anderen zijn gaten in de kleppen gewerkt, waarin knuttels gestoken worden, waarmede de kleppen op de ver-schansing worden vastgemaakt om het opwaaijen te voorkomen. Russ. *klápan*, *klápan u ténta* V., patte, eveneens uit de Holl. plur. *klappen*.

Klap of klep (3). De klep van een broek. Russ. *klápan* uit de Holl. plur. *klappen*. D. geeft *klápan* als synoniem van Russ. *gul'f*, *gúl'fik* uit Holl. *gulp*; op klapan zelf verklaart hij: v odeždě: los-kut, sostavl'jajuščij rod pokryški, klapany na karmanaeh, na grndi pri otvorotach (van kleeding gezegd: lap, die een soort bedekking vormt, kleppen op zakken, op de borst bij opslagen). Wegens de nauwe verwantschap in beteekenis met gulp, broek, (z. deze art.), geloof ik ook hier aan overname uit het Holl., en niet uit Hgd. klappe. Bij alle drie de hier genoemde woorden *klápan* een adj. *klápannyj*.

Klaverdoek. Eene soort van linnen, kanefas. v. DALE, vgl. W. blz. 281 (losse werktuigen te scheep; van de zeilmaker): een partij los klaver en haerdoek. En op blz. 136 ald.: een bezaen met de fok tot de boot, van klaverdoeck, vereischt 65 ellen. Russ. *klaver-dúk*, alleen bij V., die er bij aanteekeut: parusina, iz kotoroj š'jutsja sten'stakseli i underliseli (zeildoek, waarvan stengestagzeilen en onderlijzeilen genaaid worden).

Kleed. Te scheep werd het genoomen voor al hetgeen, waar-meede iets bedekt en bewoeld werd: soo siet men in het woord dekkleed, schanskleeden. Wixsen. Russ. *kletnjá* D., J., pavois. De *n* is waarschijnlijk uit de Holl. plur. *kleeden*. Het Russ. woord heeft dezelfde beteekenis als v. L. geeft op schanskleed, n. l. een gekleurde strook laken, waarmede men de schepen bij feest-gelegenheden bekleedt, vgl. D.'s verklaring: bolšoj ščit, polst', kakimi inogda zavěšivajut sudno (groot scherm, dekkleed, waarmee

men soms een schip behangt), en het bij J. voorkomende: *odët', obrësivaf korabl' kletjami* (sic!), d. i. een schip met kleeden bekleeden, omhangen, pavoiser un navire. Daar Russ. *kletnja* bij J. synoniem is met Russ. *sanckletka* met Holl. *schanskleed*, heeft het waarschijnlijk ook de op Schanskleed vermelde oorspronkelijke beteekenis van dit woord gehad, z. voor beide opvattingen ald.

Kleeding. 1. Het kleeden (omwinden) van touwwerk met kleedgaren, met leder of met strooken oud geteerd zeildoek, om het tegen schavieling (shjtage door gedurige wrijving) te bewaren, z. P. M. blz. 125 vlgg. en vgl. W.: kleden, het zwaere wandt omwinden en woelen, als staggen en hoofttouwen, om des te sterker te zijn. Wanneer het schip aen anker leght, wert het touw in de kluis insgelycx bekleet, opdat het niet stucke rijde. Vgl. ook Wixsen.: wanneer men dik touw met dun touw bewoeld of touwwerk met leer bemaaid teegen het schuren, dat werd . . . bekleeden genaamd. Volgens P. M. blz. 126 noemt men het omwinden met oud geteerd zeildoek (smarting) liever smarten. 2. Het kleedgaren, waarmee men touwwerk kleedt (omwindt); ook de strooken oud geteerd zeildoek, die men daarvoor gebruikt, worden wel kleeding geheeten, doch de eigenlijke benaming daarvoor is smarting. De kleeding wordt altijd gelegd tegen de richting in van de strengen van het touwwerk. P. M. blz. 126. Russ. *kléding*, *klétinq*, *kléten'*, met beide beteekenissen, z. D. en V., de Fransche vertaling luidt: fourrure d'un câble. De vorm *kléten'* is de gebruikelijkste, *kléding* hebben D. en J., *klétinq* staat alleen bij D. Afgeleid van *kléten'* is het verbum *kletneráf*, kleeden, bekleeden van touwwerk, fourrer; de verbale subst. zijn *kletneránie*, *kletnéčka*, het kleeden (*kletnéčka* is synoniem volgens D. met *kléten'*): verdere afleidingen zijn nog: *kléten'sjik*, *kletné'ssjik*, hij, die kleedt, en *kletnévina*, fourrure, staraja parusina na kleten'. D. (oud zeildoek voor kleeding), staraja lentoo braznaja parusina, kotoroj obertyvajut tros pered naloženiem na nego kletnja. V. (oud strookvormig zeildoek, waarmee men een touw omwikkelt voor het leggen der kleeding), dus wat wij in 't Holl. kleeding of smarting noemen.

Klerk. Scheepsschrijver. Russ. *klerk*, *écivain*, commis du bâtiment. Het woord staat alleen bij J. en is geheel verouderd.

Klip. Rots, cautes. Wixsen. Russ. *klip*, dat D. aldus omschrijft: podvodnyj kamennyj rif v morë, banka (steenrif in zee onder water, bank). Het voorbeeld bij D.: sudno ularilos' o klip, is het enkelvoud bij Wixsen.'s: de schepen zijn teegen de klippen aan stukken gestooten. Volgens D. wordt dit woord in Archangel gebruikt.

wat geheel in overeenstemming is met Arch., dat het ook kent: volgens V. is het verouderd, bij J. ontbreekt het. Het schijnt dus alleen in het hooge Noorden nog voort te leven.

Klipper. Vaartuig, dat vooral op snel zeilen gebouwd is. T. Russ. *klíper* met het adj. *klípernyj*; ontbreekt bij J. Daar het Eng. ook clipper heeft, vgl. nog Fr. *clipper*, is de Holl. oorsprong van het Russ. woord niet zeker.

Kloot. Lensvormig schijfje hout, dat den top eener bramsteng of van een vlaggestok dekt en gewoonlijk een paar schijfgaten met koperen schijfjes heeft voor vlaggelijntjes. T. Over deze vlagklooten P. M. blz. 92 en vgl. nog W. blz. 281 onder de benoodigdheden te scheep (van andere kleinigheden): 3 vergulde klooten. Russ. *klot*, pomme du mât on de gironette. Gebruikelijker is het diminutivum *klótik*, dat V. dan ook alleen geeft, terwijl bij D. nog de daarvan afgeleide adject. *klótikovyj*, *klótičnyj* voorkomen.

Kluiffok. Een tweede fok op binnenlantsvaerders. W. Die werd alleenlijk dan van de schippers gebeesigd, als zij bij stilte met de gewoonelijke seilen en fok niet winds genoeg en hebben, om naa wens vaart te maaken. WINSCH. De kluiffok is het zeil, dat P. M. blz. 330, 331 onder de stagzeilen de stagfok noemen: de eigenlijke stagfok komt alleen op schooners, kotters en binnenvaartuigen voor... op kotters gebruikt men de stagfok altijd bij den wind, op schooners alleen dan, wanneer het te hard waait om de fok te voeren, of als men weinig zeil wil maken of bijdraaien moet. P. M. blz. 330. Russ. *kljufok* V., J., naast *klifok* J. Geen van beiden geven de juiste beteekenis van dit thans verouderde woord, maar zien er een der kluivers, Russ. *kliver*, op de groote schepen in (V.: *kliver*: sobstvenno vtoroj, men'sij kliver; J.: synonyme de kliver, grand foe, Reiff donne à ce mot la signif.: *clinfoc*, ainsi qu'à kliver).

Kluis. Het gat, daer 't kabel door gaet, dees zijn twee of vier in 't getal, hoe nader zij aen steven staen, hoe minder het schip slingert. W. Een gat aan weerszijde van de boeg der schepen door welke gaaten het kaabeltouw werd gevierd en ingehaald. WINSCH. Gat in den boeg, waardoor een ankerketting naar buiten boord vaart, en dat daarom met een gegoten ijzeren voering voorzien is. T. Russ. *kljuz*, émbier, met *z* uit de Holl. plur. *kluisen*, Russ. *kljúzjy*. In Archangel zijn bovendien de volgende bijvormen met *s* in zwang: *chljus*, *chljus'*, *chljust*. In PETER's tijd bestond ook Russ. *kljujsgat* uit Holl. *kluisgat* (Zeeregl. blz. 422).

Kluisbak. Russ. *kljuzbák*, gatte; het is een synoniem van de thans verouderde Russ. scheepstermen *vaterbák* (uit Holl. *waterbak*)

en *pisbak* (uit Holl. *pisbak*), voor de beteekenis z. het laatste woord.

Kluiszak, Kluiszacken, langwerpige zaaken, gevult met werk, die men in de kluisgaeten steekt, bij hart weer, om het water te keeren. W. Russ. *kljuzsák*, sac d'écubier, tampon d'éénbier, waarnaast V. ook *chljuzsák* geeft; diens pl. *kljuzsóki* is geheel in overeenstemming met W.'s *kluiszacken*.

Kluiver. Driekant zeil varende aan een leider om den top van de voorsteng. T., vgl. P. M.: de kluiver is op groote schepen van alle stagzeilen de voornaamste, en vaart aan ringen langs den kluiverleider. . . . op onze oorlogschepen worden drie verschillende kluivers medegegeven, als: de kleine kluiver, de middelkluiver en de groote kluiver, van welke echter slechts één tegelijk gevoerd wordt (blz. 331). . . de jager, op koopvaardijochepen buitenkluiver genoemd, is het buitenste van alle de stagzeilen, en wordt aangeslagen op ringen, die om den jagerleider zitten. De jagerleider vaart van de bovenbranzaling of bramhommer naar de nok van het jaaghout (blz. 333). De vier hier genoemde kluivers vindt men ook in J. op foc vermeld: les plus petits navires n'ont qu'un foc; les plus grands en ont au moins quatre, qui reçoivent les noms de Petit Foc, Faux Foc, Grand Foc et Clin-Foc. Russ. *klíver*, grand foc, d. i. Holl. groote kluiver; in J. komt ook voor Russ. *srednij klíver*, d. i. Holl. middelkluiver. Den jager of buitenkluiver noemen de Russen *bomklíver*, clinfoc, uit Holl. *borenkluiver*. Bij Russ. *klíver* een adj. *klívernyj*.

Kluiverboom. Het verlengsel van den boegspriet wordt bij ons (d. i. op oorlogschepen) kluifhout en bij de koopvaardijlieden kluiverpen of kluiverboom genaamd. P. M. blz. 22. Russ. *klíver-bom*, bâton de foc. Slechts J. heeft dit woord en verwart het nog met Russ. *bomklíver* d. i. Holl. *borenkluiver*, z. Kluiver. Alle woordenboeken kennen echter voor dit rondhout de benaming *utlégar* d. i. Holl. *uitlegger*, z. ald.

Kluiverhals, Russ. *klívergals*, z. Hals.

Kluiverleider, Russ. *klíverteer*, z. Leider.

Kluiverneerhaler, Russ. *klíverniral*, z. Neerhaler.

Kluiverschoot, Russ. *klíverskot*, z. Schoot.

Kluiverval, Russ. *klíverfal*, z. Val.

Knecht. Knechts, dwars overent staende houten, daer men de groote en fockekardeelen aan belegt. W. Met knechts hijst men de rees op. W. blz. 55. Met hulp van de knechts werden rees en zeilen op getogen. W. blz. 267. Te schep werd het op sijn scheeps ge-

noomen, te weeten, voor dat staande werktuig, dat ter zijde van de mast, booven het verdek op de groote scheepen staat, door welkers behulp de rees werden opgehijsd, op klein vaartuig is het een dikke klamp, meede ter zijde van de mast, om het touw te beleggen, waarmede de spriet en het seil opgehijsd is. WINSCH. Twee stijlen, voorzien van schijfgaten en te zamen een belegbalk dragend, vormen een knecht. Zulke knechten staan altijd bij een mast. T. Russ. *knecht*, bitton, taquet, apoturau; J. vermeldt verder Russ. *knecht so škivami*, ehaumard, d. i. knecht met schijven, en D. geeft behalve *knecht* nog den in Archangel gebruikelijken vorm: *knek*, waarnaast in Arch. ook *knéka* genoemd staat.

Knevel. Knevel is een stuk hout, dat dient om de boecht van touwwerk of den strop van een blok, in een sehoothoorn, oog of bout te bevestigen. De knevel doet bij touwwerk ongeveer dezelfde dienst als een spijl bij ijzerwerk. Om touwwerk in te knevelen, wordt de bocht door een oog of strop gestoken, en er dan een knevel doorgedaan, zoodat het er niet weder uit kan. Hiervan het woord inknevelen, onder anderen: de schoot en halsblokken der onderzeilen worden ingekneveld. Ook het tuig der bramzeilen wordt dit meestens gedaan, wat men noemt: het bramgoed inknevelen. PAN, vgl. voor het laatste ook P. M. blz. 369. De naam van knevel wordt onder anderen gegeven aan de stukjes hout, die in een eind touw gesplitst, dienen om door een oog van een ander touw gestoken te worden, ten einde die beide einden tijdelijk te verbinden. T. Russ. *knéven'*, *knéven*, cabillot. V. geeft behalve deze vormen, dien hij dezelfde beteekenis toekent als Holl. knevel bij T. heeft, ook nog een woord *knével's* met een andere, thans verouderde beteekenis: v starinu tak nazývalsja škentel' na topě mačty s blokom, v kotoryj prochodili topenanty (vroeger heette zoo de schenkel aan den top van den mast met een blok, waardoor de toppenanten voeren). Het laatste is nit de Holl. plur. *knevels* overgenomen en als singularis opgevat; D. en J. kennen alleen *knéven'*, *knéven*.

Knoop. Knoopen worden gelegd in zoodanige einden van het touwwerk, die ergens gestopt en te dien einde van eene verdikking moeten voorzien worden. Hiervan heeft men verschillende soorten, die voor bijzondere doeleinden gebezigd worden. P. M. blz. 128. Russ. *kноп*, noend, bouton, cul de pore (cul de pore est un noend que l'on fait au bout d'un cordage, en sorte qu'il est gros et rond, pour empêcher qu'il ne passe par le tron où se met le cordage. J. nit een hs. 17^e e. Arch. de la Mar.). De verschillende soorten van knoopen vermelden P. M. blz. 128—133, de meeste dezer

Holl. benamingen vinden wij ook in het Russ. terug: *stopperknoop*, Russ. *stóporayj knop*, bouton de bosse: *talreepsknoop*, Russ. *tálrepayj knop*, noend de rides: *valreepsknoop*, Russ. *fálrepayj knop*, noend de tire-veille: *boerreepsknoop*, Russ. *bójrepayj knop*, noend d'orin: *wantsknoop*, Russ. *cautknop*, noend de haubans.

Knuppel. Knuppel of kluppel, een stok . . . gelijk ook de ijseren bouten knuppelbouts genaamd werden, en met een andere naam schietbouten, dit zijn enden van ijseren staaven en aan de hoek beslaagen. WISEN., vgl. W. op kruisscherp: kogels, daer bonts overdwars doorgaen, die veel bewonden werden, om niet te schampen of de stukken zelve te quetzen: deze werden mede knuppels en tangen genaamt. Zoo komen bij W. blz. 281 onder het constapels gereetschap voor. 8 kneppels, die synoniem zijn met de ald. op blz. 413 genoemde stangkogels en bonts van den konstapel (stangkogels en bonts worden gebruikt om het ronthout te vellen). Russ. *knípel*. D. omschrijft: *čugunnyj dvuchkonečnyj kostyl', lbo dva poljadra na steržnè, dlja strěljby iz pusek po osnastkè* (staf van gegoten ijzer met twee einden, of twee halfkogels aan een bout, om uit kanonnen in het takelwerk geschoten te worden, vgl. V.: artillerijskij snarjad, sostojasčij iz dvuch čugunnych cilindrov ili jader ili polujader na koncech želėznago četyrechgramnago sterzija. Knípeljami strěljali iz orndij dlja lomanija mact, reev, perebivanija vant, snastej i proč. krijgstuig, bestaande uit twee cylinders of kogels of halfkogels van gegoten ijzer aan de einden van een ijzeren vierkanten bout. Met knuppels schoot men uit kanonnen om masten, ra's, want, touwwerk, enz. te breken), de Fr. vertaling ald. luidt *boulet ramé, ou à l'ange, ou à deux têtes*, de Eng.: *barshot, double-headed shot, chain shot*. Blijkens deze vertaling zou Russ. *knípel'* ook kettinkogel (*boulet à l'ange, chain shot*: ook J. heeft: *ange*) beteekenen, maar de Russ. verklaringen komen alleen overeen met Holl. knuppel, knuppelbout (stangkogel, stangbout of schietbout).

Koebrug. Een tweede verdek op zonnige schepen, 't geen zeer ondiep is, tot berging van pluimen en slaepplaatsen der schepelingen. W. Evenzoo tegenwoordig, vgl. T.: de koebrug is het allerbenedenste dek in een schip en wordt alleen tot bergplaatsen gebruikt, kleine schepen en koopvaarders hebben geen koebrug, op linieschepen dient de achterkoebrug soms voor logies van officieren en adelborsten. Russ. *kúbrík*, faux pont. Adject. *kúbrikovyj, kúbricnyj*. In het Zeereglement van PIETER DES GROOTEN vindt men op blz. 160 den vorm *kebrjuch*.

Koers. De streek of loop, die men in het vaaren houdt: waar-

van koers setten, koers ueemen, van koers veranderen. WINSCH. Weg, welke het schip af te leggen heeft. T. Russ. *kurs*, route d'un vaisseau. Het Russ. *kurs* gaat in deze op het zeewezen betrekking hebbende beteekenis niet onmiddellijk op Fr. *course*, dat in deze opvatting ook niet gebruikt wordt ¹⁾, maar veeleer op Holl. *koers* terng. Hierin word ik versterkt door hetgeen V. op *kurs* aantekent: otnositel'no vëtra kurs byvaet: *bejderind*... *galfind*... *bakstag*... i *forderind* (met betrekking tot den wind is de koers: *bij de wind*... *halfwind*... *bakstagswind*,... en *voor de wind*), vgl. het bij v. L. voorkomende: bij de wind houden (met zeilen bij de wind zijn koers vervolgen).

Kof. Hollandsch vaartuig voor binnen of kustvaart, van lompe vormen en sterk gezeegd, doch veel ladende. T. Koffen, smakken, galjassen, enz., die aan den voorsten mast alleen raas en aan den achtersten slechts een bezaan en gaffeltopzeil hebben. P. M. blz. 2. Kustvaartuig met twee masten, en somtijds met een druil (tape-enl) voorzien, getuigd met sprietzeil, mast (?) en kluiver. v. L. PAX wil hier lezen: kof is een, niet scherp gebouwd, weinig diepgaand zeeschip met rondgebogen spiegel en platten boeg, zij zijn getuigd met een grooten mast en steng, op ongeveer één derde van voren, en een ligten bezaansmast op één vierde van achteren. Wijders voeren zij een zeil aan een gaffel en boom aan den grooten mast, een topzeil en een bramzeil aan de steng, een stagfok en kluivers op den boegspriet en een bezaan aan den mast van dien naam: sprietzeilen vindt men op deze schepen niet. Men vgl. met dit alles de definitie van het uit het Holl. overgenomen Russ. *kof* bij V.: gollandskoe perevoznoe sudno s dvumja mačtami, imčjuščimi šprintovnye parusa i nad nimi topseli: v nosu bušprit, na kotorom stavitsja nëscol'ko stakselej (Hollandsch transportvaartuig met twee masten, die sprietzeilen voeren en daarboven topzeilen: aan het voorschip een boegspriet, waarop eenige stagzeilen).

Kok. Soo te land als te scheep die geen, die kost bereid en gaar maakt: en daarom seid men tot onderscheid een scheepskok. WINSCH., vgl. W. blz. 415: de koek moet net en reyn zijn over de spijze, die hij kooekt: hij en verdoet geen water of hout onnuttelijk, uat zijn schonw dagelycks. schaft niet of heeft daer bevel van den capitein toe. treekt de bel, wanneer het volck om

¹⁾ Men zie de Russ. uitdrukkingen, waarin *kurs* voorkomt, bij V., die steeds door Fr. route vertaald worden, waar het Holl. *koers* heeft: Russ. peremënit' kurs, Fr. changer la route, Holl. van koers veranderen; Russ. prolozit' kurs, Fr. tracer la route. Holl. den koers bepalen; Russ. uklonit'sja ot kursa, Fr. s'écarter de la route, Holl. uit den koers raken; Russ. prav' po kursu! Fr. gouvernez en route! Holl. houd koers!

te eeten zich neder zal zetten.... Russ. *kok*, uitsluitend in de beteekenis van scheepskok, en wel die voor de matrozen kookt, vgl. D.: *sudovyj*, *korabel'nyj*, *matrosskij povar*, *oficerskij že nazyvaetsja povar* (kok op een vaartnig, een schip, voor de matrozen: die voor de officieren toch heet: *povar*). In Arch. staat het woord *kok* voor een: *mal'čik-podrostok na promyslovom u Mirmanskago berega sudnč, upotrebljaemyj dlja raznych poslug, kak-to dlja pri-gotovlenija pišči rabočim, dlja prosnški sětej i drugich snastej, dlja vypoloskivanija boček i t. d.* (jongen op een visschersvaartuig aan de Moermansche kust, die gebruikt wordt voor verschillende diensten, als het bereiden van spijs voor het werkvolk, het drogen van netten en ander gerei, het uitspoelen van vaten, enz.); in sommige streken van het goevernement Archangel noemt men de jongens zoo, die dienst doen: *č chozajstvè* (in de huishouding).

Kombuis. De kookten. W. blz. 497. De keuken te scheep. W. blz. 487. De scheepskeuken. WIXSCH. Russ. *kómbúz*, *kómbús*, cuisine. Hierbij een adj. *kómbúznyj*. D. vermeldt nog den in de Kaspische zee gebruikelijken verbasterden vorm van dit woord, n.l. *kónfuz* met de beteekenis: *nosovaja čast' kusovoj lodki, gđe chranjatsja sěstnye pripasy i gđe mēsto kašvara, koka* (voorste gedeelte van een visschersboot, waar de etensvoorraden bewaard worden en waar de plaats is van den kok). Ook in Arch. komt *kómbuz* voor, behalve keuken (*povaruja*) is hij daar op het schip tevens slaappleats (tam že spjat svobodnye ot dēla sudorabočie).

Kompas. Te scheep een doos, waarin een ronde schijf van bordpapier, ens. waarop de streken van de winden zijn afgeteekend, en draaiende altijd (soo goed is) met de leelie naa het Noorden, en dat door behulp van de naald, die met de seilsteen bestreken is. WIXSCH., vgl. de bij W. blz. 406 afgebeelde kompasroos. Russ. *kompás*, compas de route, boussole. Het woord komt ook voor in het Lexicon van nieuwe woorden van PETER DEN GROOTE, waar men leest: *kompás est' strělka pomazana magnitom, kotoraja na polnoč' oboračivaetsja* (kompas is een naald, met de magneet bestreken, die naar het noorden draait). Dat de Russen *kompás* van geen ander volk dan van de Hollanders hebben overgenomen, blijkt uit de samenstelling Russ. *pel'kompás* nit Holl. *peilkompas*, *z. ald.* Verder leeft ook de Holl. benaming voor het kompas met zijn kast, n.l. *nachthuis* in het Russ. *naktóuz* voort, en is het vroeger gebruikelijke, bij J. nog voorkomende, Russ. *roza vėtrov* (thans: *kartuska*) waarschijnlijk ontstaan naar Holl. *roos*, *windroos* (en wel niet naar Fr. *rose des vents*). Bovendien zijn op de Russische vloot

nog steeds tegenwoordig de Hollandsche benamingen der 32 windstreken (Russ. *rumb* uit Eng. *rhumb*, terwijl in Archangel en de Witte zee Russ. *strik* uit Holl. *streek*, z. ald., gebezigd wordt) in gebruik en worden deze met de Holl. beginletters afgekort (alleen is Holl. Zuid, bij ons Z., in het Russ. S. uit de vroegere Holl. spelling S(uid)):

HOLLANDSCH.		RUSSISCH.		
	afkorting.	VACHTIN.	DAL'.	afkorting.
Noord	N.	Nord	Nord	N.
Noord ten Oosten	N.t.O.	Nord-ten'-ost	Norten'-ost	N.t.O.
Noord Noord Oost	N.N.O.	Nord-nord-ost	Nordnordost	N.N.O.
Noord Oost ten Noorden	N.O.t.N.	Nord-ost-ten'-nord	Nordosten'-nord	N.O.t.N.
Noord Oost	N.O.	Nord-ost	Nordost	N.O.
Noord Oost ten Oosten	N.O.t.O.	Nord-ost-ten'-ost	Nordosten'-ost	N.O.t.O.
Oost Noord Oost	O.N.O.	Ost-nord-ost	Ostnordost	O.N.O.
Oost ten Noorden	O.t.N.	Ost-ten'-nord	Osten'-nord	O.t.N.
Oost	O.	Ost	Ost	O.
Oost ten Zuiden	O.t.Z.	Ost-ten'-zjujd	Osten'-zjud	O.t.S.
Oost Zuid Oost	O.Z.O.	Ost-zjujd-ost	Ostzjudost	O.S.O.
Zuid Oost ten Oosten	Z.O.t.O.	Zjujd-ost-ten'-ost	Zjudosten'-ost	S.O.t.O.
Zuid Oost	Z.O.	Zjujd-ost	Zjudost	S.O.
Zuid Oost ten Zuiden	Z.O.t.Z.	Zjujd-ost-ten'-zjujd	Zjudosten'-zjud	S.O.t.S.
Zuid Zuid Oost	Z.Z.O.	Zjujd-zjujd-ost	Zjudzjudost	S.S.O.
Zuid ten Oosten	Z.t.O.	Zjujd-ten'-ost	Zjuten'-ost	S.t.O.
Zuid	Z.	Zjujd	Zjud, Zjujd	S.
Zuid ten Westen	Z.t.W.	Zjujd-ten'-vest	Zjuten'-vest	S.t.W.
Zuid Zuid West	Z.Z.W.	Zjujd-zjujd-vest	Zjudzjudvest	S.S.W.
Zuid West ten Zuiden	Z.W.t.Z.	Zjujd-vest-ten'-zjujd	Zjudvesten'-zjud	S.W.t.S.
Zuid West	Z.W.	Zjujd-vest	Zjudvest	S.W.
Zuid West ten Westen	Z.W.t.W.	Zjujd-vest-ten'-vest	Zjudvesten'-vest	S.W.t.W.
West Zuid West	W.Z.W.	Vest-zjujd-vest	Vestzjudvest	W.S.W.
West ten Zuiden	W.t.Z.	Vest-ten'-zjujd	Vesten'-zjud	W.t.Z.
West	W.	Vest	Vest	W.
West ten Noorden	W.t.N.	Vest-ten'-nord	Vesten'-nord	W.t.N.
West Noord West	W.N.W.	Vest-nord-vest	Vestnordvest	W.N.W.
Noord West ten Westen	N.W.t.W.	Nord-vest-ten'-vest	Nordvesten'-vest	N.W.t.W.
Noord West	N.W.	Nord-vest	Nordvest	N.W.
Noord West ten Noorden	N.W.t.N.	Nord-vest-ten'-nord	Nordvesten'-nord	N.W.t.N.
Noord Noord West	N.N.W.	Nord-nord-vest	Nordnordvest	N.N.W.
Noord ten Westen	N.t.W.	Nord-ten'-vest	Norten'-vest	N.t.W.

Nog in de eerste helft der 19e eeuw waren op de Russische vloot bij de streken met *ten* (Russ. *ten'*) geheel met het Holl. identische vormen op *-en* in zwang, die men bij J. vermeld vindt (de spelling laat te wenschen over), van de 16 staan er in zijn Glossaire Nantique de volgende 12: N.T.O. *norden-osten* (prononcé: nordennoste); N.O.T.N. *nordos'ten-norden* (prononcé: nordosten-norde); O.T.N. *osten-norden*; O.T.S. *osten-zjujden*; S.O.T.O. *zjudos'ten-osten*; S.T.O. *zjujdten-osten*; S.T.W. *zjujdten-vesten*; S.W.T.W.

zjuidvesten-vesten: W.T.S. *vesten-zjuden*; W.T.N. *vesten-norden*; N.W.T.W. *nordvesten-vesten* (prononcé: nordvestennveste); N.T.W. *norden-vesten* (prononcé: nordennveste).

In Archangel en de Witte Zee hebben de 32 windstreken eigenaardige Russische namen, maar in de 16 streken, waar het Holl. *ten* heeft, komt het uit het Holl. woord *streek* overgenomen *strik* voor, z. deze benamingen op Streek.

Bij Russ. *kompás* het afgeleide adj. *kompásnyj*, b. v. in: *kompásnaja strétka*, kompasnaald: *kompásnaja kartúška*, kompasroos: *kompásnyj jósčik*, kompasdoos, enz.

Konstabel of, zooals vroeger, Konstapel. Konstaapel is diegeen in het gemeen, die de opsigt van het geschut en haar gebruik aanbevoelen is: en derhalven soo wel te scheep als te land is hij, die onder sig busschieters heeft, die op zijn ordre het lossen en laaden van het geschut koomen waar te neemen. WISSCH., vgl. W. blz. 412: een constapel dient moedigh en dapper te zijn, wel geoeffent in zijn konst. Hem moet de groote van zijn buszen nevens de kracht van zijn kruyt wel bekend zijn: dezen alleen staat het toe 't geschut te hanteren en in de knuitkamer te gaen: mitsgaders alzuleke busschieters, als hem toe werden gevoeght: doet in 't laden zijn stukken binnensboorts loopen. Russ. *konstápel'*, maître canonier. V. en D. teekenen aan, dat deze officiersrang bij de Russische scheepsartillerie na 1830 vervangen is door dien van praporščik (vaandrig). Het gesubstantiveerde adj. *konstápel'skaja* beteekent konstabelskamer, vgl. WISSCH.: de kaamer nu daar de konstaapel alles te scheep vervaardigd, werd de konstaapelskaamer genaamd. Maar tegenwoordig is zoowel de Russ. *konstápel'skaja* als de Holl. *konstabelskamer* de kajuit, die het achterste gedeelte van het tusschendecks beslaat en tot logies is ingericht (z. voor het Russ. V. en voor het Holl. v. L.).

Konvooi. Gewapend geleide voor een aantal koopvaardischepen, bestaande in oorlogsschepen. Russ. *koncój*, convoi, escorte. Aangaande de afleiding van het Russ. woord uit Ital. *concojo* zegt J.: le russe n'aura pas demandé à l'ital. ce que lui donnait le hollandais auquel il empruntait en grande partie sa langue maritime ¹⁾. Een oorlogsschip, dat eenige koopvaarders begeleidt, een konvooyer heet Russ. *konvoór*, dit subst. is een geabstraheerde vorm uit het aan Holl. *konvoiereen* ontleende Russ. ww. *konvoírovať*, convoier, donner l'escorte: ce mot a pour synonyme *konvoerať*, zegt J. De verbale subst. luiden *konvoírovanie*, *konvoíróvka*, convoiement; het afgeleide

¹⁾ Uit Fr. *convoy* is Russ. *konvoj* wegens de uitspraak natuurlijk niet.

adj. van *konvoj* is *konvojnyj*. Russ. *konvoj*, enz. heeft later ook de beteekenis gekregen van bewaking bij een arrestant (karaul pri arestantě D.), dan heet de soldaat met de bewaking belast *konvojnyj* D. In het Lexicon van nieuwe woorden van PETER DEN GROOTE staat het hier besproken woord in den vorm: *kamvoj*, terwijl daaraan de beteekenis toegekend wordt van: provožatyje ljudi (begeleidende menschen, begeleiders).

Kooi. Op zijn scheeps beteekend het een slaappleats voor scheepsgasten. WINSCH., vgl. b.v. W. blz. 58: de kooien in de kajuiten werden mede wel dwarsscheeps gezet. Russ. *kójka*, hamac, postel' dlja matrosov (bed voor de matrozen). Het Russ. woord is een diminutiefvorm en heeft nog een aantal andere beteekenissen, die D. alle uit het begrip: rust, rusten afleidt, hij brengt n.l. *kójka* bij *pokój*, *pokójil'sja* en ziet er in alle opvattingen een echt slavisch woord in. In de hier vermelde, op het zeewezen betrekking hebbende, beteekenis van Russ. *kójka* geloof ik echter eer aan Holl. *kooi* te moeten denken, vgl. nog het adj. *kóecnnyj* bij V. in: *kóecnaja ráma*, derevjannaja rama, kotoraja kladetsja v oficerskiju kojku (houten raam, dat in een officierskooi wordt gelegd), vgl. T. op kot: soort van hangmat van grooter afmetingen en soms door een houten raam opengehouden.

Kous. De kous is een eenvoudig stuk plat ijzer, waarvan de beide uiteinden tot elkander toegebogen zijn, terwijl de randen naar buiten staan en alzoo eene keel of baai vormen, waarin het oog van een touw past. P. M. blz. 95. De kousen dienen om het end (touw), dat aan den haak wordt vastgemaakt of ingesplitst, tegen schavieling te bewaren. P. M. blz. 93. Voor de 17^e eeuw z. WINSCH.: Kous... beteekend te scheep een leere schee', daar men kaabels en touwwerk teegen het schuuren insteekt, een rond ijser aan de schoothoorn, enz. Bij W. blz. 281 onder de losse werktuigen te scheep komen voor: (van de zeilmaker) 20 kousjens, (van andere kleingheden) 24 onderscheide haex... 15 bootshacken, 2 schinkelhaex, 30 onderscheide kousen. Russ. *kóús*, cosse, cosse de fer. J. geeft bovendien den vorm *kous* en D. *korš*. De verklaring, die V. op *kouš* geeft, komt overeen met wat P. M. van de kous zeggen: het doel der keel of baai (Russ. želob) van de kous is: predochranit' tros ot trenija s drugim trosom, prochodjaščim črez kouš, ili s gakom, zakladyvaemyj v kouš (een touw te behoeden voor wrijving tegen een ander touw, dat door de kous gaat, of tegen een haak die in de kous geslagen wordt).

Kraag. Een dick touw of prezenning, om de steven en om de top van de groote mast, oock om de stag, die de mast hont. W. blz. 498. vgl. voor het laatste W. blz. 510: stagkraeg, touwen, die men om de enden van de stag woelt, vastigheitshalve. Het Ned. Wdb. heeft op kraag als scheepsterm onder 4°: het groote oog, waarmee een stag om den top van een mast ligt. P. M. 7: ook de strop, waarmee de fokkestag of de waterstag om den boegspriet vaart. P. M. 169. Russ. *krag*, vroeger ook *krágen* V., J., uit Holl. plur. *kragen* ¹⁾, collier. Volgens V. dient de Russ. *krag*: dlja tjagi foka-štagov, vater-štagov, los'štagov i proč. (tot het aanzetten der fokkestagen, waterstagen, looze stagen, enz.) V. en J. vermelden beiden afzonderlijk Russ. *krag u štaga*, kraag van de stag, collier d'étai: *krag u los'štaga*, kraag van de looze stag, collier de faux étai. J. geeft in beide uitdrukkingen ook het volgens V. verouderde *kragen* en voor de laatste nog: *losja štaga-kragen* d. i. looze stagkraag.

Kraaiier. Vaartuig bij onze voorouders in gebruik en de Oostzee bevarende. v. L. Russ. *kráer* V., J., crayer.

Kraan (1). Hetzelfde als kraanbalk, z. ald. Russ. *kran* J., bossoir. Ook D. kent het in deze beteekenis: mors. ustrojstvo dlja podema jakorja katou (zeew. inrichting om het anker met de kat op te hijschen.)

Kraan (2). Die swaare honte geveerten, waarmee de moolensteen-
nen, swaare pakken, geschut, masten, ens. uit en in de scheepen
gehijsd werden. Wixsen. IJzeren of houten werktuig, op den kant
eener kade of elders geplaatst, en voorzien van een uitstekenden
arm met een blok of schijven voor eenen reep of ketting om lasten
te ligten. T. Russ. *kran*, grue, waarnaast de plur. *krány* met enkel-
voudige beteekenis even gewoon is. J. vertaalt dit *krany* met: la
machine à mâter ou mâtner, vgl. W. blz. 133: de masten worden
in de schepen gebracht met kraenen. . . . De kranen, waarmee men
een schip krengt (op zijde haalt), heeten Russ. *krengoc'je krány* D.
De Duitsehe oorsprong, dien J. en D. aan het woord toekennen,
is onjuist, de Russen hebben het uit het Holl. Zoo komt de Holl.
plur. *kranen* letterlijk overgenomen voor in den volledigen titel van
de in de Inleiding vermelde Russ. vertaling van de *Nederlandsche
Scheepsbouw-Konst*.

¹⁾ En niet, zooals J. wil: de lall. kragen. Vgl. voor deze Russ. sing. *kragen* uit de Holl. plur. *kraepu* de Russ. singulares *krapan*, *ojon*, *platan*, *rauthkloten* uit de Holl. plur. *klappen*, *ooren*, *platen*, *waathkloten*. Russ. singulares uit Holl. plur. op -s zie men op de art. Broeking, Gieter, Juffer, Knevel, Legger, Leuver, Mamiëring, Putting, Rak, Rakslee, Weger enz.

Kraan (3). Naam van een gebogen buis, gewoonlijk van metaal, die door 't verschillend ronddraaien van een plug of slentel meer of minder vernauwd of geheel afgesloten kan worden, en welke dient om eene vloeistof of een gas uit een vat te laten stroomen; soms ook: eene inrichting tot vernauwing en afsluiting van eene buis. Reeds in 't Mnl. In 't Hld. en Eng. is dit werktuig naar een anderen vogel genoemd: het Hld. heeft *hahn*, 't Eng. *cock*. Ned. Wdb. Russ. *kran*, robinet. Zie eenige soorten van kranen op een schip, in V.'s zeemanswoordenboek vermeld. D. beschouwt het woord als overgenomen uit het Duitsch, in het Nederduitsch komt *kran* inderdaad voor in deze beteekenis, zoodat de mogelijkheid, dat het Russ. woord niet uit het Holl. is, blijft bestaan. In de beide vorige art. is Russ. *kran* echter ongetwijfeld Holl. *kraan*. Bij dit *kran* de adj. *kránnýj* en *kránovýj* en het subst. *kránščik*, maker van koperen kranen (*litejščik*, *dělajuščij mčdnye krany*).

Kraanbalk. Kraen of kraenbalck, een vooruitstekent hout, terzijden de steven, daer een schijf voor aen is, waerover men het anker ophaelt, en ret als 't op en neer is. W. Het laatste in andere bewoordingen uitgedrukt bij T.: als het met den ankerketting tot onder de kluis is gewonden. V. L. verklaart: twee groote uitspringende vierkante balken, een aan stuur- en een aan bakboordszijde op den boeg geplaatst en dienende om het anker aan te hangen. Het Holl. kraanbalk komt in het Russ. in niet minder dan tien verschillende vormen voor. D. geeft de volgende acht: *kránbalk*, *krámbalk*, *kránbalka*, *krámbalka*, *kránbala*, *krámbala*, *kránbal*, *krámbal*. V. en J. hebben nog *krámbol*, bossoir, dat ook aan D. niet onbekend is blijkens de op Kiellichter uit dat woordenboek geciteerde definitie van kilektor, waarin deze vorm genoemd wordt. Verder is het woord in Archangel verbasterd tot *krámpal*. Als bijbehorende adj. geeft D. *krámbaločnyj*, *kránbaločnyj*. Ook den korteren vorm kraan voor kraanbalk hebben de Russen overgenomen, z. Kraan (1).

Krans. Een cirkelvormig in elkaar gedraaide streng. Ned. Wdb., vgl. P. M. blz. 137. Russ. *kranc*, *kránc*. D. geeft als eerste beteekenis: *svityja v kol'co ili v podušku star'ja verevki, dlja svěšivanija naružu po bortu korablja, čtoby on ne tersja obo čtonibud'* (tot een ring of kussen saangewondene oude touwen, om bniten boord te hangen van het schip, opdat dit niet tegen iets aan wrijft); de Fransche vertaling bij V. en J. is: *défense*, *défense* en *cordage*. V. geeft bovendien een artikel *múčtorje kráncy*, les

erseaux, mastkranen, vgl. P. M. blz. 138: zulke kranen gebruikt men voor de toppen der masten en stengen, voordat het tuig er overheen komt: zoo leest men bij W. blz. 133: als een mast onder dick is 16 palm, behoort hij onder de kranen te zijn dick 12 palm en aan de top 11 palm. Als tweede beteekenis van Russ. *kranec*, *kránc*, vindt men bij D. die van pekkranen vermeld (takie že podžigatel'nye, smolistye vitni), vgl. Wixsen.: kranen, kranse is eigendlijk een kroon of kroontje van bloemen gevlogten. . . . maar te scheep van touw, en wel gepekt of geteerd: waarvan pekkranen, ens. Ten slotte is ook het Russ. woord in zijn derde beteekenis aan het Holl. ontleend: verevočnye krugi ili derevjannyja rany, v koi kladutsja jadra na palubě, čto by oni ne raskatyvalis' (kranen van touw of ramen van hout, waarin de kogels op dek gelegd worden, opdat zij niet naar alle kanten weggrollen): de Fransche vertaling bij J. en V. luidt in dit geval: *pare à boulets*. Bij W. blz. 385 in de „beraemde ordre voor de schepen van oorlogh om zich klaar te houden binnen scheepsboort tegen den aanstaenden slag“ staat: het scharp en proppen in de kranen te leggen. De verklaring vindt men ald. op blz. 497 i. v. kogelbacken: backen tegen boort aen, tusschen 't schut om scharp in te leggen: doch meestendeels legt men hetzelfde op het boort neder, in tonwe kranen, om te min schade te doen, zoo wanneer een vijandlijke kogel daarin quam.

Krengen. Het schip op zij. en aen een zij halen, om iets te herstellen. 't geen in zee kan geschieden met de buszen aen een zij te halen, 't zij om een gat te stoppen, of wel om een of ander rout hout op te zetten. W. Soo werd krengen te scheep genoomen voor onder waater beschaadigd sijnde op sij' seilen, om het lek te heeter te kunnen vinden en te stoppen. Wixsen. Een schip doen overhellen ten einde aan eene zijde eenige bewerking te verrigten. T. Russ. *krengorát*, abattre en carène, met een subst. verbaal *krengoránie*, abattage en carène. De kranen, waarmee men een schip doet overhellen, krengt, heeten Russ. *krengorjé krány* D. Evenals in het Holl. *kieren* en *krengen*, zoo zijn ook in het Russ. *kilerát* en *krengorát* synoniem.

Kruis. Het Russ. kent als scheepsterm een woord *krjz* met twee beteekenissen, in beide opvattingen gaat dit Russ. *krjz* op Holl. *kruis* terug: 1. Russ. *krjz u kanátor*, nu tour dans les câbles, is het kruiselings over elkaar liggen der ankertouwen, wanneer het schip vertuud (voor twee ankers) ligt en ten gevolge van verandering van wind of stroom ronddraait: vormen de touwen daarbij één

enkel kruis, dan noemen de Russen dat geheel op zijn Russisch: *krest u kanátov* (kruis in de touwen; *krest* is het Russ. woord voor kruis), Fr. *croix dans les câbles*, vgl. Tw.: knis in de touwen, *croix dans les câbles*, cross in the cables; zijn de touwen echter zoo verward, dat zij tweemaal kruiselings over elkaar geslagen liggen, dan wordt het woord *kryž* gebezigd, Fr. *tour dans les câbles*, Eng. *elbow in the cables*. Vandaar, dat V. Russ. *kryž u kanátov* verklaart: dva kresta u kanatov ili dva oborota kanatov krugom samich sebja (twee kruisen in touwen of twee slagen van touwen rond zich zelf), z. verder V. en J. op *krest* en *kryž*. 2. Russ. *kryž*, genope. V. verklaart hier: poperečnye šlagi u benzolja ili najtova (kruiselings gelegde slagen bij bindsel of naaiing), vgl. P. M. blz. 150: om het (kruisbindsel) te leggen, slaat men de beide parten kruiselings over elkander. . . . het (n.l. de naaiing) is een bindsel in het groot, waartoe dikwijls een geheele tros gebruikt wordt, en bestaande uit vele onder-, boven- en kruisslagen, die ieder afzonderlijk met eene talie worden aangezet. Bij Russ. *kryž* in de laatste beteekenis hoort het ww. *kryževát', skryževát'*, genoper, brider, met een subst. *kryžóvka*, bridure. V. omschrijft *kryževát'*: klast' poperečnye šlagi na takelaž, tali i proč. (kruisslagen leggen om touwwerk, een talie, enz.).

Kruisbovenbram-, vroeger gebruikelijk (z. b.v. de lijst in Tw. blz. 64) in de plaats van het tegenwoordige bovengrietje- of bovenbovenkruis- (bovengrietje of bovenbovenkruiszeil is de tegenwoordige benaming van het vroegere kruisboveubramzeil), Russ. *krjujsbombram* in de volgende woorden:

Kruisbovenbrambakstag, Russ. *krjujsbombrambakštag*, z. Bakstag.

Kruisbovenbrambas, Russ. *krjujsbombrambas*, z. Bas.

Kruisbovenbrambuikgording, Russ. *krjujsbombrambyčëk*, z. Buikgording.

Kruisbovenbramgeitouw, Russ. *krjujsbombramgitov*, z. Geitouw.

Kruisbovenbrampardoen, Russ. *krjujsbombramfordun*, z. Pardoen.

Kruisbovenbramra, Russ. *krjujsbombramrej*, z. Ra.

Kruisbovenbramschoot, Russ. *krjujsbombramškot*, z. Schoot.

Kruisbovenbramstag, Russ. *krjujsbombramštag*, z. Stag.

Kruisbovenbramsteng, Russ. *krjujsbombramsten'ga*, z. Steng.

Kruisbovenbramtoppenant, Russ. *krjujsbombramtopenant*, z. Toppenant.

Kruisbovenbramval, Russ. *krjujsbombramfal*, z. Val.

Kruisbovenbramwant, Russ. *krjujsbombramvanty*, z. Want.

Kruisbovenbramzaling, Russ. *krjujsbombramsaling*, z. Zaling.

Kruisbovenbramzeil, Russ. *krjujsbombramseľ*, z. Bramzeil.

Kruisbram-, vroeger gebruikelijk (z. b.v. de lijst in Tw. blz. 64, 65) in de plaats van het tegenwoordige bovenkruis-¹⁾ of grietje- (grietje of bovenkruiszeil is de tegenwoordige benaming van het vroegere kruisbramzeil), Russ. *krjujsbram-* in de volgende woorden:

Kruisbrambakstag, Russ. *krjujsbrambakšlag*, z. Bakstag.

Kruisbramboelijn, Russ. *krjujsbrambulin'*, z. Boelijn.

Kruisbrambras, Russ. *krjujsbrambras*, z. Bras.

Kruisbrambuikgording, Russ. *krjujsbrambyček*, z. Buikgording.

Kruisbramgeitouw, Russ. *krjujsbramgitov*, z. Geitouw.

Kruisbramgording, Russ. *krjujsbramgorden'*, z. Gording.

Kruisbrampardoer, Russ. *krjujsbramfordan*, z. Pardoer.

Kruisbramura, Russ. *krjujsbramrej*, z. Ra.

Kruisbramschoot, Russ. *krjujsbramškol*, z. Schoot.

Kruisbramstag, Russ. *krjujsbramšlag*, z. Stag.

Kruisbramstagzeil, Russ. *krjujsbramstakseľ*, z. Stagzeil.

Kruisbramstagzeilschoot, Russ. *krjujsbramstakseľškol*, z. Schoot.

Kruisbramstagzeilval, Russ. *krjujsbramstakseľfal*, z. Val.

Kruisbramsteng, Russ. *krjujsbramsten'ga*, z. Steng.

Kruisbramtoppenant, Russ. *krjujsbramtopenant*, z. Toppenant.

Kruisbramval, Russ. *krjujsbramfal*, z. Val.

Kruisbramwant, Russ. *krjujsbramvanty*, z. Want.

Kruisbramzeil, Russ. *krjujsbramseľ*, z. Bramzeil.

Kruiser. Kruisend schip. v. L., vgl. voor de 17^e eeuw WINSCH.: kruissen, dat is heen en weer vaaren: gelijk ook daarom de scheepen en het volk, dat op de aankoomend Oostindiesvaarders passen moet, kruissers genaamd werden. Russ. *krjiser*, croiseur. Afgeleid

¹⁾ Merkwaardig zijn de geheel op zich zelf staande, bij J. blz. 307 voorkomende Russ. termen: *bomkrupseľ*, perruche; *bomkrjujsškol*, écoute de la perruche, die op Holl. *bovenkruiszeil*, *bovenkruisschoot* wijzen, waar de Russ. technische benamingen liden: *krjujsbramseľ*, *krjujsbramškol* uit Holl. *kruisbramzeil*, *kruisbramschoot*.

hiervan zijn het adj. *kréjsernyj*, het subst. *kréjserstvo*, het kruisen, course, croisière, en het ww. *kréjserovat'*, kruisen, croiser, waarnaast ook *kréjsirovat'* voorkomt, dat D. van een Hgd. kreisieren (!) afleidt. Russ. *kréjsirovat'* is eenvoudig een analogievorm naar de talrijke verba op *-irovat'* in het Russ., die naast *kréjserovat'* is ontstaan; dit laatste is niet onmiddellijk „du holl. kniissen”, zooals J. heeft, maar een afleiding van het subst. *kréjser* uit Holl. *kruiser*. Toch is vroeger ook het Holl. ww. *kruisen* rechtstreeks door de Russen overgenomen: in het Lexicon van nieuwe woorden van PETER DEN GROOTE staat een eerste persoon praesentis: *krejsuju*, behoorende bij een infinitief *krejsovat'*, die onmiddellijk teruggaat op Holl. *kruisen*; de beteekenis in het Lexicon is: *rozbivaju na morě* (ik versla op zee). De bij de ww. *kréjserovat'*, *kréjsirovat'*, behoorende subst. verb. zijn *krejserovánie*, *krejseróvka*, *krejsirovánie*, *krejsiróvka*, croisière, course.

Kruishout. Kruishouten, houten daer men halzen, schooten en braszen mede beleght. W. Kruishout, kruishontje, dit is een klamp of klampje, daar de touwen van de schooten of brassen en van halsen aan kunnen beleit en vastgemaakt werden en daarom een kruishout of kruishoutje genaamd, omdat zij kruisselings aan scheepsboord vastgemaakt werden. WINSCH., vgl. T. op knisklamp en P. M. blz. 146: het beleggen van kabeltouwen en trossen geschiedt aan boord van schepen om polders, kruishouten of karveeluaagels. Russ. *krjúšov*, *kriúšov*, taquet. D. verklaart: *skoba dlja zakrěpy snastej* (klamp tot het vastleggen van touwwerk). Voor Russ. *-ov* uit Holl. *-hout*, z. een dergelijk geval op Slothout.

Kruismars, Russ. *krjujsmars*, z. Mars.

Kruismarse-, evenals kruiszeils-, vroeger gebruikelijk in de plaats van het tegenwoordige kruis-, Russ. *krjujsmarsa-* in de volgende woorden:

Kruismarsebras, Russ. *krjujsmarsabras*, z. Bras.

Kruismarsebuikgording, Russ. *krjujsmarsabykgorden'*, z. Buikgording.

Kruismarsegeitonw, Russ. *krjujsmarsagitor*, z. Geitonw.

Kruismarse-ra, Russ. *krjujsmarsarej*, z. Ra.

Kruismarse-ri-ftalie, Russ. *krjujsmarsariftali*, z. Ri-ftalie.

Kruismars(e)schoot, Russ. *krjujsmarsaskot*, z. Schoot.

Kruismars-etop-penant, Russ. *krjujsmarsatopenant*, z. Top-penant.

Kruismarseval, Russ. *krjujsmarsafal*, z. Val.

Kruispeiling. Peiling van twee, op een afstand van elkander staande, voorwerpen, b. v. den toren in het N.O.t.N. peilende en de vuurbaak in het N.W.t.W., bepaalt men de plaats waar men zich bevindt. v. L.-PAN. Russ. *krjujspéleng* V., die deze handeling echter anders verklaart: kogda v vidu iduščago sudna iměetsja tol'ko odno primětnoe mjesto, to vzjav dva pelenga togo že predneta črez izvēstnyj promežutok vremeni i, znaja kurs i pereplytoe v etot promežutok razstojanie, opredělajut svoe mjesto na kartě (wanneer zich in het zicht van het varende schip slechts één zichtbare plek bevindt, dan bepaalt men, na twee peilingen van datzelfde voorwerp gedurende een bekende tijdruimte genomen te hebben, en den koers en de in deze tijdruimte gevaren afstand wetend, de plaats, waar men is, op de kaart). Hoe deze plaatsbepaling op de kaart volgens kruispeiling (po krjujspélengu) geschiedt, deelt V. ald. uitvoerig mede.

Kruissteng, Russ. *krjujssten'ga*, z. Steng.

Kruisstengebakstag, Russ. *krjujssten'bakštag*, z. Bakstag.

Kruisstengeëzelshoofd, Russ. *krjujssten'ezel'goft*, z. Ezels-
hoofd.

Kruisstengepardoën, Russ. *krjujssten'fordun*, z. Pardoën.

Kruisstengestag, Russ. *krjujssten'stag*, z. Stag.

Kruisstengestagzeil, Russ. *krjujssten'gistaksel'*, z. Stagzeil.

Kruisstengestagzeilschoot, Russ. *krjujssten'gistaksel'skot*, z. Schoot.

Kruisstengestagzeilval, Russ. *krjujssten'gistaksel'fal*, z. Val.

Kruisstengewant, Russ. *krjujssten'vanty*, z. Want.

Kruiszaling, Russ. *krjujszaling*, z. Zaling.

Kruiszeil. (Zeelni zeggen *kruise*). Het kruiszeil of het zeil boven de bezaen. W. blz. 64, 65. Kruisseil, dit is het seil, dat booven de mars van de bezaansmast werd vastgemaakt. WINSEN. Marszeil aan de kruissteng bij schepen met vol driemasttuig. T. Russ. *krjúsel'*, perroquet de fougue. D. schrijft ook *krjúsel'*, en kent aan het woord, behalve de beteekenis: kruiszeil, ook die van: kruismars toe. In deze laatste opvatting komt verder voor het afgeleide adj. *krjúsel'nyj* of *krjúsel'nyj*, dat gesubstantiveerd beteekent: marsgast in den bezaansmast (eigenlijk: in de kruismars), gabier d'artimon. Behalve: behoorende tot de kruismars, beduidt *krjúsel'nyj* ook: behoorende tot de kruis-, bovenkruissteng, enz. m. a. w. tot den geheelen bezaansmast, b. v. *krjúsel'nye parusá*, de zeilen van den bezaansmast, le fard d'artimon, mizensails, z. hetzelfde op Fok, Grootzeil.

Kruiszeils-, evenals kruismarse-, vroeger gebruikelijk in de plaats van het tegenwoordige kruis- ¹⁾, Russ. *krjujsel'*- in de volgende woorden:

Kruiszeilsboelijn, Russ. *krjujsel'bulin'*, z. Boelijn.

Kruiszeilsbras, Russ. *krjujsel'bras*, z. Bras.

Kruiszeilsgeitouw, Russ. *krjujsel'gitov*, z. Geitouw.

Kruiszeilsra, Russ. *krjujsel'rej*, z. Ra.

Kruiszeilsschoot, Russ. *krjujsel'skot*, z. Schoot.

Kruiszeilsval, Russ. *krjujsel'fal*, z. Val.

Kruitkamer. Rechthoekig, afgezonderd vertrek in het voor- en in het achterruim der schepen, waar het buskruit in bewaard wordt. v. L. De kruidkaamer... daar het (buskruit) in bewaard werd. WINSCH., vgl. W. blz. 385: de cardoezen te bergen in de kisten daertoe gemaect in 't ruim ende in de kruitkamer. Russ. *krjútkámera*, *krjújtkámera*, soute aux poudres. Hierbij een adj. *krjútkámernyj*.

Kuiper. Knipen, waarvan kuiper, vaaten, tonnen maken. WINSCH., vgl. W. blz. 413: kuypers slaen op de vaten acht, verhinderen het leeken, stouwen de ledige weg, en verpoupen of ontladen ze desnoots. Russ. *kúpor*, tonnelier. J. schrijft ook *kupar* en leidt het woord van Eng. cooper af; dat het echter het Holl. kuiper is, blijkt uit PETER's Zeereglement, waar men op de lijst der verschillende rangen aan boord van een schip (Reglement van 't volks gedaan, hoeveel dat op een schip van rangh van verscheiden qualityeyden sullen zijn. Charges der officieren, en andere zeebedienenden), bij blz. 79, leest: *kupory*, cuypers, *underkupory*, ondercuypers, vgl. ald. blz. 436, 437: *o kuporé*, van de kuiper. Bij Russ. *kúpor* de adj. *kúporskij* en *kúpornyj*, de subst. *kúpornja*, kuiperij, kniperswerkplaats (dit kan ook nitgedrukt worden door het gesubst. fem. van het adj. *kúpornyj*: *kúpornaja*), *kúporstro*, kuipersambacht, en de ww. *kúporit'*, *kúporivat'*, knipen, met het subst. verb. *kúporenie*, het kuipen.

Kust. Strook lands langs de zee. v. L. Russ. *kjust*, morskoj bereg (zeeoever), slechts bij V., 't woord is geheel veronderd.

Kwartiermeester. Jongste onderofficier; ieder kwartiermeester heeft het bestuur over eene der sloepen, v. L., vgl. W. blz. 413: de quartiermeesters te water zijn zooveel als corporalen te landt, jeder moet op zijn beurt met zijn quartier-voleks boven zijn, zoo wel bij dage als bij nacht... zij zijn drie in 't gemein ofte zom-

¹⁾ Bij J. blz. 899 komt een op zich zelf staand Russ. *krjujsrey* uit Holl. *kruisree* (kruisra) voor: le même que *krjujsel'rej* (d. i. kruiszeilsree of -ra).

tijts oock wel vier op ieder schip sterck, passen op boot en chaloep, bestueren die, ieder in zijn quartier tijdt en geven last wie van de maets vallen zal. Vgl. ook WINSCH. op quartier: soo werd ook dit woord (quartier) te scheep genoomen voor een vierde gedeelte van het volk en daarom werd ook een quartiermeester genaamd een opperhoofd oover een quartier volks. Russ. *kvarťirmějster*, quartier-maître, patron de canot. D. geeft ook *kvarťirmistr* en J. *kvarťirmejster*. Na eerst matroos 2^e klasse, vervolgens matroos 1^e klasse te zijn geweest, wordt men *kvarťirmějster*, waarbij V. aantekent: pervoe unteroficierskoe zvanie (jongste onderofficiersrang), de daarop volgende rangen zijn die van *boemanmát* (bootsmansmaat) en *bóeman* (bootzman), z. de noot op Luitenant. In PETER'S Zee-reglement vindt men op de meergenoemde lijst van scheepsvolk ook: *kvarťirmeistery*, quartiermeesters, vgl. ald. blz. 426, 427: *o kvarťirmistré*, van de quartiermeesters.

Laag. Een rij en gelid van eenige waaren: so seggen de seelui: het schip voerd drie laagen geschuts, iemand de laag, iemand de volle laag geven d. i. iemand met een rij geschut tegelijk begroeten. WINSCH. Russ. *lag* 1. rangée de canons, batterie. 2. plan de tonneaux arrimés dans la cale. J.; dezelfde twee beteekenissen bij V. en D. De volle *laag* geven is Russ. palit' *lágom*.

Lange splitsing, Russ. *lónga splésen'*, z. Splitsing.

Lang takelblok, Russ. *longtákel'blok*, z. Takelblok.

Langzaling, Russ. *longsáling*, *lóngasáling*, z. Zaling.

Last. Last, genoomen in haar eerste beteekenis, komt overeen met het woord vracht. . . . last werd ook somtijds genoomen voor een seekere swaarte van gewigt, of getal van tonnen voor een last gerekend. WINSCH. Gewicht van 2000 Ned. ponden; ook wordt de grootte der schepen bij de tonnemaatsbepaling in lasten uitgedrukt en men verkrijgt het aantal gemeten lasten door dat der gemeten tonnen te deelen door 1,59. T. Russ. *last*, bij J: 1. laste, poids de deux tonneaux ou 4.000 livres (2 mille kilogrammes). 2. cargaison, charge. In de beteekenis van: inhoudsmaat voor schepen, geven alle Russ. woordenboeken het woord; in die van: lading, vracht, heeft slechts J. het, hoewel de andere alle het daarvan afgeleide adject *lástovyy* vermelden, b.v. in: *lástovoe súdno*, last-schip, transportschip, bâtiment de charge, allège. In de hier genoemde, op de scheepvaart betrekking hebbende beteekenissen is Russ. *last* waarschijnlijker aan het Holl. dan aan het Hgd. ontleend. Z. ook de art. Ton, Vracht.

Laveeren. Over dwars heen en weer zeilen, om wech te spoeden,

wanneer men in de windt heeft. W. Een zeilend vaartuig beurtlings over den eenen en den anderen boeg doen wenden, ten einde in den wind op te werken. De beweging, welke alsdan het vaartuig zelf doet. v. L. Russ. *lavirovát'*, louvoyer, courir des bordées, Eng. to ply to windward bij boards or tacks. J. zegt van Russ. *lavirovat'*: de l'angl. laveer, du holl. laveeren ou de l'all. lavieren, terwijl D. heeft: nēm. lavieren iz goll. laveeren (Duitsch lavieren uit Holl. laveeren). De afleiding uit Eng. laveer is onwaarschijnlijk, die uit Duitsch lavieren is niet onmogelijk, maar toch lijkt het mij waarschijnlijker toe, dat Russ. *lavirovát'* op Holl. *laveeren* teruggaat, evenals Russ. *bugsirovát'*, *buksirovát'*, op Holl. *boegseeren*, en Russ. *konvoírovat'* op Holl. *konvoieeren*; Holl. *-eeren* is in het Russ. *-irovat'* geworden, z. op Boegseeren. Wat mij ook in de opvatting van den Holl. oorsprong van Russ. *lavirovát'* versterkt, is het bij J. voorkomende: *lavirovat' korotkimi galsami*, courir de courtes bordées, d. i. letterl.: laveeren met korte halzen, waarvoor de Holl. technische term luidt: laveeren met korte slagen. Over deze beteekenis van Russ. *gals* uit Holl. *hals*, z. ald., waar men bovendien, evenals op Ra, een synonieme uitdrukking voor laveeren vindt, alle aan Holl. woorden ontleend. Afleidingen van Russ. *lavirovát'* zijn de subst. verbalia *lavirovánie*, *laviróvka*, l'action de louvoyer, louvoyage, bordée, en het subst. *laviróvščik*, kto laviruet (die laveert). In het Lexicon van nieuwe woorden van PETER DEN GROOTE komt voor een subst. *lavir* met de verklaring: kosaja doroga na vodě (sehuine weg op het water). Dit *lavir* is een geabstraheerde vorm uit *lavirovát'*, vgl. Russ. *bugsír*, *buksír*, bij *bugsirovát'*, *buksirovát'*, en *konvoír* bij *konvoírovat'*, terwijl hier verder ook toe behoort Russ. *drejř* uit *dréjřfovát'*, z. Drijven.

Legger. Stutbalk. v. L. Dit Holl. woord zit in het bij V. voorkomende Russ. *podlégars* uit Russ. *pod-* (onder) en de Holl. plur. *leggers*. Over Russ. sing. uit Holl. plur. op *-s*, z. de noot bij Kraag. Russ. *podlégars* wil dus eigenlijk zeggen: onderlegger, een benaming, die voor een stutbalk heel goed past. V.'s verklaring luidt: prival'nyj brus u šljupki (stutbalk bij een sloep).

Leguaan. Bekleedsel van touw om de raas, mede dienende ter vervanging van het bindwerk der raas. v. L. Leguanen worden gemaakt van een kort end touw, waarin aan beide zijden een oog is gesplitst; dit end wordt, naar het midden verdikkende, omwonden met uitgedraaide kabelgarens, en vervolgens eene bekleeding hierom genomen. Deze omkleeding wordt vervaardigd van eenige reepen leder of van dunne sijzings, in een even getal, overlans nevens

elkander, in het rond om den leguaan heengelegd, welke bekleeding in het midden bezet wordt met een loos bindsel; van dit bindsel af aan legt men beurtelings over de helft der reepen, om den anderen, vaste bindels met drie of vier ronde slagen marlijn, schiemans- of kabelgaren, en bij de oogen worden deze bindfels over al de reepen heengenomen tot bezetting. De legnamen dienen als kussens in het tuig, om sommige deelen te steunen. P. M. blz. 122. Russ. *légrand*, *bourrelet*. J. geeft op *bourrelet* de volgende definitie: „un bourrelet est un gros entrelassement de tresse de cordes que l'on met autour du grand mast, du mast de misaine et du mast d'artimon, pour tenir la vergue dans un combat, en cas que les manoeuvres qui la tiennent, fussent coupées.” Desroches (1687). L'encyclopédie (1753) reprenant la définition de Desroches, la rend plus claire; au lieu de: pour tenir la vergue” elle dit: „pour l'empêcher de couler en bas”. V. verklaart Russ. *légrand*, waarvan hij zegt, dat het niet meer gebruikt wordt (in D. komt het dan ook niet voor): *poduška na mačě, sdčlannaja iz troša pod nižnij rej dlja oderžanija ego, esli lopnut gardeli* (kussen op een mast, van touwwerk gemaakt onder de onderra om deze te houden, indien de kardeels breken). Zoowel J. als V. leiden Russ. *légrand* van een door mij nergens aangetroffen Holl. woord *legwandt* (*legwant?*) af; ik kan er niets anders in zien dan een door *d* epenthesis ontstane verbas-tering van Holl. *leguaan*, waarmede Russ. *légrand*, blijkens boven- genoemde citaten, in beteekenis volkomen overeenstemt. V. geeft nog afzonderlijk een Russ. *lévant*, dat hij eveneens vertaalt door *bourrelet*, maar verklaart: *ntolščenie dul'noj časti orudija* (verdikking van den mond van een kanon). Voor de *d* of *t* epenthesis in Russ. *légrand*, *lévant* uit Holl. *leguaan*, z. meer dergelijke gevallen ge- noemd op Verduubeling.

Leider of leier. Touw langs of op de wijze van een stag varende en dienende tot geleiding van een stagzeil. T., vgl. P. M. blz. 9. Ook aan de ra's heeft men lei(d)ers, waaraan het vierkante zeil wordt vastgemaakt, z. P. M. blz. 201 (leiders op de onder- ra's), blz. 213 (leiders op de marsra's) en blz. 219 (leiders op de braura's). Verder noemt men een touw, waaraan men zich op een schip vasthoudt, een leier (lenning. v. L.) Russ. *léer*, *draïlle*; J. schrijft dit woord ook *leier*. De meest volledige opsomming der beteekenissen van Russ. *léer* uit Holl. *leier* vindt men bij D.: in 't algemeen is het een: *verevka, tugo protjanutaja v kosom ili ležaeem položenii* (touw, stijf gespannen in schuine of liggende richting); in 't bijzonder: 1. *po leeru chodjat stakselja* (aan den

leier varen de stagzeilen). 2. k leern, vdol' reja, privjazyvaetsja parus (aan den leier, langs de ra, wordt het zeil vastgebonden). 3. na leerach sušat běl'e na sudně (aan leiers droogt men de wasch op het schip). 4. za leera, protjanutye nad rejami, deržatsja ljudi, kogda stanovjatsja, dlja otdanija česti, po rejam (aan leiers, boven de ra's gespannen, houden de mannen zich vast, wanneer zij op de ra's gaan staan, om een eeresaluut te brengen). 5. leera že protjagivajutsja vdol' paluby, vo vrenja sil'noj kački, i za nich ljudi chvatajutsja na chodu (leiers ook worden langs dek gespannen tijdens zware schommeling en de bemanning grijpt zich daaraan bij het gaan vast). De lei(d)ers van stagzeilen, *stagzeillei(d)ers*, Russ. *staksel'leery*, drailles de voile d'étai, hebben hun naam naar deze: zoo heeft men b. v. den *fokkestagzeillei(d)er*, Russ. *fokstaksel'leer* D., den *kluiverlei(d)er*, Russ. *kliverleer*, draille de foc, en den buitenkluiver- of jagerlei(d)er noemde men vroeger *bovenkluiverlei(d)er*, Russ. *bomkliverleer*. In V. komt nog voor een verouderd Russ. *bortóul'éer* uit Holl. *boordtouwleier*, z. ald., en verder vermeldt hij in zijn werk een term *rifleerá*, plur. bij *rifleer*, dat op een Holl. *rifleier*, door mij echter niet aangetroffen, terug moet gaan, z. ald. Bij Russ. *léer* een adject. *léernyj*.

Lekkage. Wegsijpeling van het vocht, gevolg van een lek. v. L., vgl. WINSCH.: van lek komt lekkaadje, de schaafe te weeten die door het lekken der vaaten veroorzaakt werd. Russ. *lekáz'*, *likáz'*, geheel verouderd en alleen bij V. genoemd voor het tegenwoordig gebrnikelijke teč', voie d'ean. V. beschouwt dit woord ten onreekte als overgenomen uit Eng. leakage.

Leuver. Lenvers, oogen in het lijck, om de einden of spruiten van de boelijns vast aen te maken. W. Leuvers noemen de seelui die gaaten, die in de lijken van seilen sijn en door welkers behulp de seilen een reeffje kunnen ingebonden werden. WINSCH. Oogen met ijzeren kousen in de lijken der zeilen, waarin boelijns, gordings, enz. worden vastgemaakt. v. L., vgl. P. M. blz. 96, 309. Russ. *ljúvers* V., D., *ljúfers* V., J., oeil de pie, oeil de ris. Het meervoud van het Holl. woord is in het Russ. weer als enkelvoud opgevat, als in zoovele gevallen (z. de noot bij Kraag). J. geeft nog de samenstelling Russ. *likljufers* uit Holl. *lijkleuvers*, met dezelfde beteekenis als het simplex.

Levendig. Een zeil, waarin de wind onder zoo scherp eenen hoek valt, dat het niet meer vol staat, maar rimpelt en heen en weder slaat, heet levendig. T. Russ. *leventig* J., *léventich*, V., J., *lécentik* D., sostojanie parusa, kogda on nachoditsja v linii vëtra

i zapolaskivaet. V. (stand van het zeil, wanneer het zich in de richting van den wind bevindt en telkens heen en weer slaat); près de laurier, en parlant d'une voile. J. Voor de *t* van het Russ. woord tegenover de *d* in het Holl., z. het art. Onder-.

Lichter. Een ligter, een schip daar de geligte goederen ingeladen werden: waarvan koorenligters, die kooren ooverneemen, mastligters, een andere soort van ligters als de koorenligters, die geen mast hebben. Wixsen. W. vermeldt lichters op blz. 170: Amsterdamsche binnelichters, een plomp gebouw, zonder zeil of mast, overdekt met hooge ronde luicken; achter staet een roef en werden meest met de laeck bestuert. Wieringer lighter is een vaertuig mede vrij plomp van maekzel, zijn achter en voor wat opgezet. Voeren mast en zeil. T. beschrijft de tegenwoordige lichters: platboomd vaartuig met een bok, kraan, mast of spriet er op, om lasten op te heffen en te vervoeren. Russ. *lichter*, gabarot, chaland, allège. D. schrijft ook *ligter*. V. verklaart: maloe, obyknovenno ploskodomoe i odnomačtovoe gruzovoe sudno (klein, gewoonlijk platboomd en éénmast lastvaartuig). In Archangel is het volgens D. een dergelijk: trechmačtovoe sudno (driemastvaartuig), z. ook in Arch. de beschrijving van zoo'n Russ. *lichter* op de Dvina, die aldaar aan de monding een gedeelte der lading van de zeeschepen overneemt, daar deze te veel diepgang hebben om de rivier op te varen.

Lij (Aan), Russ. *aanli*, *anlé*, z. Aan lij.

Lijk. Het touw, dat rondtom aen het zeil vast is. W. De rand of het touw, dat rondom de seilen vastgenaaid werd. Wixsen. Beide beteekenissen, die Wixsen. hier vermeldt, schijnt ook Russ. *lik* te kunnen hebben. J. vertaalt het met: bord d'une voile, V. daarentegen met: ralingue. De eerste betekenis is in het Russ. de meest gewone; bedoelt men het touw, dan gebruikt men het woord *liktrós*, ralingue, een samenstelling uit Holl. *lijk* en *trós*, vgl. D. : *lik* parusa, kraj, kromka, obšivaemaja *liktrósom*, verevkoju. (*lijk* van een zeil, de rand, de kant, onnaaid met een *lijktros*, een touw). ¹⁾ Een zeil *lijken* (met touwwerk omzoomen. v. L.) heet Russ. *likorát*; voor de samenstelling Russ. *likljufers* J. uit Holl. *lijkleuvers*, z. Leuvers.

¹⁾ Bij ons betekent *lijktros* de touwsoort, waaruit lijken geslagen worden. vgl. P. M. blz. 65: het *lykentros* wordt zeer hard geslagen; ook moet het langslagig zijn, om niet veel te kunnen rekken, en met de naald, bij het aanlijken der zeilen, er door te kunnen komen. Met *lyk* wordt thans uitsluitend het omgenaaid touw bedoeld, niet de rand of kant, z. P. M. blz. 308 en T. op *lijk*.

Lijn. Lijn en tonw zijn van de selve beteekenis. WINSCH. In de Marine-lijnbanen verstaat men onder lijn een bepaald soort van tonwwerk, z. P. M. blz. 68: lijnen, driedraads wantslag, van 15 draden of 35 strepen, van 12 draden of 31 strepen, van 9 draden of 28 strepen en van 6 draden of 24 strepen. W. blz. 281 vermeldt onder de benooidgheden van den zeilmaker: 20 lijnen van twaleven, vgl. nog blz. 283: behalven dit heeft men op het schip noch nodig. . . 1 lijn van zessen. Russ. *lin'*, bitord, quarantainier. De Russ. *lini* zijn volgens V. van 12, 9 en 6 draden. Bij D. een afgeleid adject. *linerój*, terwijl alle woordenboeken het bij *lin'* behoorende diminutivum *linék* d. i. lijntje vermelden, n.l. het eindje touw, waarmee de matrozen gestraft worden, corde ou garcette pour frapper les matelots coupables de certains délits. J. Vroeger was hiervoor ook Russ. *dach* uit Holl. *dag*, z. ald., in gebruik. Bij *linék* geeft D. de adject. *lin'kóryj* en *linécnyj*. Het Zeeregl. blz. 923 heeft voor lijn een oorspronkelijk *leinov* (Gen. Plur. van *lein*), leynen.

Lijzeil. (Zeelui zeggen *lijsel*, plur. *lijfels*). Een zeil, dat ter zijden aen de andere zeilen vast werdt gemaeckt, om meerder te vertieren. W. Een lijzeil, een strook seildoeks, dat aan de nok van de ree, neevens de andere seilen werd aangespannen. WINSCH. P. M. behandelen de lijzeilen op blz. 333 vlgg.: de lijzeilen zijn bestemd om bij ruimen wind, op zijde van de vierkante zeilen aan spieren, welke aan den voorkant der raas bevestigd zijn, gevoerd te worden. Russ. *lisel'*, bonnette. De lijzeilen op zijde van de onderzeilen (d. w. z. van fok en grootzeil, maar op zij van het laatste worden ze thans nooit gevoerd) heeten *onderlijzeilen*, Russ. *únderlíseli*: J. vermeldt Russ. *forunderlisel'* d. i. Holl. *vooronderlijzeil* en Russ. *grotunderlisel'* d. i. Holl. *grootonderlijzeil*; die op zijde van het voor- en grootmarszeil worden bij ons *bovenlijzeilen* genoemd, z. P. M. blz. 334, 336, en daaraan beantwoordend luidt ook de vroegere benaming dezer lijzeilen bij de Russen: *bomlíseli* (noot bij V.), maar tegenwoordig heeten deze Russ. *múrsalíseli* (d. i. *marselijzeilen*), waarvan bij J. het *grotmarsalíseli* (d. i. *grootmarselijzeil*) genoemd wordt; die op zijde van het voor- en grootbramzeil dragen den naam van *bramlijzeilen*, Russ. *bramlíseli*, waarvan bij J. het *grootbramlíseli*, Russ. *grotbramlisel'*, voorkomt. V. vermeldt nog Russ. *bombramlíseli*, Holl. *bovenbramlíjzeil*, dat op zij van het voor- en grootbovenbramzeil gevoerd kan worden, maar weinig gebruikt wordt (P. M. blz. 334).

Lijzeilblok. Een der blokken op de nokken der marse- en bramra's, waardoor de lijzeilvallen loopen. Russ. *lisel'blók*, plur.

lifel'blóki, poulies frappées aux bouts des vergues de hune et de perroquet pour les drisses des bonnettes. V. alleen kent dit woord.

Lijzeilgeitouw, Russ. *lifel'gitov*, z. Geitouw.

Lijzeilhals, Russ. *lifel'gals*, z. Hals.

Lijzeilra, Russ. *lifel'rej*, z. Ra.

Lijzeilschoot, Russ. *lifel'skot*, z. Schoot.

Lijzeilspier. WINSCH. heeft op spier: te scheep beteekend het spier de gijk, hetwelk op zijn plaats te sien is. Gijk beteekend op groote schepen de stok of spriet, waarmede het lijzeil werd uitgeset. P. M. blz. 47 zeggen van de lijzeilspieren: de lijzeilspieren dienen om bij sommige omstandigheden de raas te verbreedten, en er alsdan de lijzeilen tusschen uit te spannen. Vgl. T.: lijzeilspieren varen aan de onder- en marsera's door ijzeren beugels en kunnen langs de halve ra ingehaald of omstreeks hunne halve lengte uitgevoerd worden, met het doel om de ra's te verlengen ten einde lijzeilen te kunnen voeren. De onderlijzeilspieren hebben twee beugels op de ouderra's waardoor zij varen; de bovenlijzeilspieren een beugel op de nokken der marsera's. Russ. *lifel'spirt*, plur. *lifel'spirtj*, bouts-dehors de bonnette; *spirtj* is verbasterd uit *spiry* (Zeeregl.). De beugels der lijzeilspieren heeten Russ. *bugel' dlja lifel'spirtov*, eerele de boutehors. J. Op grot vermeldt D. nog de *grotlifel'spirtj* d. i. *grootlijzeilspieren* (P. M. blz. 47 noemen deze grootbovenlijzeilspieren), en daarboven de *grotmarsalifel'spirtj* d. i. *grootmarselijzeilspieren*, bij ons grootbovenlijzeilspieren (P. M. blz. 47 noemen deze grootbramlijzeilspieren).

Lijzeilstaart. Bij V. komen voor *lifel'slertj*, waarmee de lijzeilspieren: *vystrelivajutsja i podymajutsja* (worden uitgehaald en gelicht); het woord is nit Holl. *lijzeilstaart*. P. M. noemen deze enden tros (staarten), behoorende tot het tuig der lijzeilspieren: staarttouwen, vgl. blz. 47: . . . de spier- en staarttouwen, waarmede de spier geligt, nit- of ingehaald en op de ra vastgemaakt wordt; z. verder ald. blz. 231.

Lijzeiltakeiage, Russ. *lifel'takelaž*, z. Takelage.

Lijzeilval, Russ. *lifel'fal*, z. Val.

Loef. Een bekend seemanswoord, en beteekend die zijde van het schip, daar de wind van daan komt. WINSCH. Russ. *ljuf* V., J., lof. Het woord wordt niet meer gebruikt.

Loef (Aan), Russ. *aanljuf*, *anljuf*, z. Aan loef.

Loefhout. Het hout, 't geen voor onder, tegen de steven gezet wort, buitewaerts, wert . . . bit of loefhout genaemt. W. blz. 455. Bit of loefhout word buitenwaerts onder aan teegen de

voorsteeven geset, te dien cinde, opdat het schip te loefgieriger soude werden. WINSCH. De moderne woordenboeken hebben alle: loefhonder, zoo b. v. v. L.: loefhonder of bitstuk, strook hout, tegen den voorkant des voorstevens aangebracht, vgl. T.: loefhouder, dit deel, aldus genoemd, omdat het door zijne plaatsing de loefgierigheid van het schip vermeerdert, daar het den zijdelingschen weerstand van het voorschip vergroot, is eigenlijk het onderste samenstellende deel van de scheg. Russ. *lifgáut* V. verouderd; V.'s verklaring: falstem, d. i. binnenstevēn of binnenvoorstevēn, komt niet geheel met Holl. loefhout overeen: dit laatste toch ligt buitenwaarts tegen den voorstevēn, de eerste echter binnenwaarts. Voor de wisseling van *oe* in *i* bij Holl. *loefhout* en Russ. *lifgaut*, vgl. Russ. *kljufok* naast *klifok*. Wat den vorm aangaat, zou een Russ. *lifgaut* ook uit Holl. *lijfhout* kunnen ontstaan zijn; dit heeft evenwel een andere beteekenis: lijfhouten of waetergangen of legwae-ringen zijn dicke plancken, die in den overloop, of op 't verdek, tegen 't boort aen leggen, welke met bonts aen of in de berkhouten en door den hult geslaegen zijn, de ribben en balcken zijn hier met swaere bonts aengedreven, gehecht en ingezwaluwt. W. blz. 54. In het Russ. is lijfhout: *vatervejs* uit de Eng. plur. *waterways*.

Lood. Het lood, dat de loodsluiden gebruiken om de diepte te peilen. WINSCH. (op dieplood), vgl. W. blz. 409: het loot, daer de diepten der gronden mede worden gepeilt, is onder met smeer bestreken... Russ. *lot*, plomb de sonde. Het afgeleide adj. luidt: *lotovýj*, dat gesubstantiveerd beteekent: homme qui sonde.

Loodbak. Hetzelfde als het bij v. L. genoemde: loodbalie (balie, een tobbe of back. W. blz. 483), tobbe, waar de natte loodlijn bij 't binnenhalen in wordt geborgen. Russ. *lotbák*, baille de sonde. V. verklaart: kadka dlja lotlinja (bak voor de loodlijn).

Loodlijn. Het touw daer men de diepte der zee mede peilt, niet boven 200 vadem langh: want dieper in zee zelden gront te werp en is met een gemeene lijn. W. De lijn, daar het dieplood aan vast is. WINSCH. P. M. vermelden loodlijnen op blz. 70 onder de soorten van touwwerk: loodlijnen, driestrengs kabelslag van 27 en 18 draden, geslagen van 8 ons garens Noordsche hennep, tot eene lengte van 200 ellen; zij blijven ongeteerd en zijn bestemd: de eerste voor het zware dieplood en de tweede voor het handlood. Russ. *lotlin'*, ligne de sonde. De loodlijn voor het zware dieplood heet ook *dieploodlijn*, Russ. *diplótlín* V.

Loods of loodsman en in het getal van veele, loodslui, een man of luiden, die haar werk daarvan maaken, om de dieptens en

ondieptens te peilen. . . . loodsen dan beteekend met een lood de gronden peilen en daardoor de scheepen veiliglijk in see en binnen leveren. WINSCH., vgl. W. blz. 409: wanneer een lootsman te schep is, moet die op gronden en landtverkenningh paszen, oock op de loop van 't water en stroomen. . . . een lootsman oordeelt, wanneer het anker gesmeten moet werden en wanneer het gelicht dient te zijn. Russ. *lóćman*, pilote. Op de Wolga en de Kaspische zee beteekent dit woord: schipper, scheepskapitein (*škiper*, korabel'sčik). Van Russ. *lóćman* afgeleid zijn de subst. *lóćmansa*, vrouw van een loods; *lóćmanstvo*, loodswezen; de adject. *lóćmanskij*, h.v. in: *lóćmanskij bot*, bateau pilote, loodsmansboot (WINSCH.) of in: *lóćmanskij flag*, pavillon pilote, loodsvlag; *lóćmanov*, *lóćmansin* (adj. bij *lóćmansa*); ten slotte het ww. *lóćmanit'*, loodsman zijn. Niet van Holl. *loodsman*, maar van *loods* of *loodsen* afgeleid is het subst. *lóćija*, pilotage, direction de pilotage, sailing directions. Het in Arch. voorkomende *lóca*, dat in Onega gebruikelijk is voor algemeen Russ. *lóćman*, is het Holl. *loods*; met het daar eveneens genoemde synonieme *lókman* weet ik geen weg.

Looper. Het touwwerk, dat gebruikt wordt om een takel zamen te stellen, draagt den naam van looper. P. M. blz. 99. Het touw, door de blokken van een takel of jijn geschoren, heet de looper. T. Voor de 17^e eeuw: het touw aan een taakel, daar men de goederen meede in of uit een vaartuig hysd. WINSCH., vgl. W.: een tonw, dat men in handen heeft, als het goet overgeheist wert. Russ. *lópar'*, garant; op de Wolga wordt volgens D. *lópyr'* gezegd, met een kleine afwijking van beteekenis: škentel', tolstaja, korotkaja verevka s blokami (schinkel, dik, kort touw met blokken). Bij *lópar'* hoort een adject. *lóparnyj*. D.

Loopstag. De loopstagen behooren tot het tuig van den boegspriet, z. P. M. bl. 173, 178, en vgl. v. L.: loopstags of leiers van den boegspriet, touwen, op gelijke hoogte evenwijdig aan weerszijden van den boegspriet gespannen, en tot stenn dienende van de manschappen, die verplicht zijn langs dien mast op en neder te gaan. Bij W. komt het woord voor op blz. 63 (van 't hloeks-werek onzes schips): tot de boeghspriet: 4 juffers tot de loopstagh. Een verklaring staat ald. hlz. 61, hoewel de naam van het touw daar niet wordt genoemd: voor op de boegspriet vint men aen groote schepen een tonw met knopen gespannen, 't geen door de mars en na voren vast is, waer bij de boot-gezellen langs opklimmen. Russ. *lopstáj*, garde-corps de beaupré. J. vermeldt naast *lopstagi na bušpriti* (loopstagen op den boegspriet), ook *lobstagi na bušpriti*.

Looze poorten. Borden, waarmede men de schutgaten vult, als de buszen te boort staen en men des niet nodig heeft, om wint en water uit de openingen te weeren. W. Die dikke planken, die in de regte poorten geset werden, als men slaags is. WINSCH. Russ. *los'pórtý*, slechts bij D., die er bij aanteekent: *podložnye pušéčnye portý*, čtoby sudno kazalos' vooružonnym orudijami (onechte geschutpoorten, om het schip met kanonnen uitgerust te doen schijnen). Deze eenigszins afwijkende beteekenis van het Russ. woord heb ik in het Holl. niet gevonden; de beteekenis van onechte poorten kan aan looze poorten echter ook zeer goed eigen geweest zijn.

Looze stag of Loosstag. Een tweede stag tot hulp van het stag, dat den mast van voren steunt, vgl. P. M. blz. 167: op oorlogschepen zijn de groote en fokkestagen altijd dubbel, en het bezaanstag enkel. Zie ook v. L.: looze stag, die nevens een ander geplaatst is en weerstand bieden moet, als deze breekt. Bij W. blz. 386 in de „beraemde ordre voor de schepen van oorlogh om zich klaer te houden binnen scheepsboort tegen den aanstaenden slagh” leest men: de fokkemast met een loze stag te bezorgen. Den vorm: loos stag geeft Tw.: loos stag, faux étai, preventer stay. Hiernit Russ. *los'stág*, faux étai. De verschillende benamingen der respectieve looze stagen, die ik in de Russ. woordenboeken vond, zijn de volgende: voor het looze stag van den grooten mast: Russ. *grotlos'stag* V., *grotalos'stag* J., faux étai du grand mât, Holl. *groote loosstag*; voor het looze stag van den fokkemast: Russ. *forlos'stag* V., faux étai de misaine, Holl. *voorloosstag*; voor de looze stagen der stengen Russ. *sten'los'stag* V., faux étai de mât de hune, Holl. *stengeloosstag*, waarvoor D. geeft Russ. *los'sten'stag* d. i. *looze stengestag*; J. noemt nog afzonderlijk het looze stag van de groote steng: Russ. *grot-sten'los'stag*, faux étai du grand mât de hune, d. i. *grootstengeloosstag*.

Lording. Een tonw hebbende de dikte van een duim, daarmede kaabels en andere touwen meede versorgt werden voor het inwaateren: en is derhalven seer swaar geteerd. WINSCH., vgl. W. blz. 281 onder de benoodigdheden op een schip, die uit de lijnbaan meegegeven worden: loerding om te winden. P. M. vermelden lording onder de soorten van touwwerk op blz. 70, en v. L. heeft: lording, driedraads geteerd garen. Russ. *lórdén'* V., D., volgens den eerste: *smolenaja verevka*, *skručennaja v dvě niti* (geteerd touw, saangedraaid in twee draden). D. geeft daarnaast *lórdin'*, een vorm, die door bijgedachte aan *lin'* uit Holl. *lijn* is ontstaan, dat in zoovele benamingen van touwsoorten als tweede lid der samenstelling fungeert (z. deze opgesomd in het art. Rust en Rustlijn).

Los. In verscheidene kommandoos gebezigd. v. L. Zoo b.v. in: *marszeil los* (sp. *marsel los*)! Russ. *marsel'los*! signal de partance J. V. heeft nog Russ. *formarsel'los* uit Holl. *voormarszeil los*! en *grotmarsel'los* uit Holl. *grootmarszeil los*! en voegt er bij, dat deze uitdrukkingen, die vroeger bij het vertrek eener vloot naar zee gebruikelijk waren, tegenwoordig in onbruik zijn geraakt. Bij W. blz. 406, 407 leest men: als het schip ter reede legt, het anker en het touw gewonden zijn bij goede wint om t' zeil te gaen, spreekt de stuurman in volgende zin: de wint is ruim en goet, laat vallen de foek, stoot het voor- en grootmarszeil uit. . . .

Luik. 1°. Shuting, bord, bepaaldelijk zulk een als dient om een opening te luiken of dicht te maken, en van hier, door toepassing: 2°. de opening zelve en wel zoodanig vierkante opening als in de dikte van een dek of bak gemaakt is, om de gemeenschap tusschen de verdiepingen van een vaartuig tot stand te brengen. Zoo heeft men aan boord van een schip het achterluik, het grootluik, het voorluik, en andere meergenoemd naar de plaats, waar zij heen geleiden. v. L. W. vermeldt luiken o.a. op blz. 70, 85 (van de luyeken) en vgl. nog WISCH.: de luiken van vaartuigen, en in het besonder de stulpluiken op de luikgaaten (sijn) niet anders, als stopsels, die op de gaaten geleit en gestulpt werden. Russ. *ljuk*, écoutille. Hierbij een adject. *ljúčnyj*. J. geeft nog het diminutivum *ljútik*, écoutillon. Zie verder de art. Achterluik, Grootluik, Voorluik.

Luitenant. Een slegt luitenant ¹⁾, die maar onder een slegt capitein staat. WISCH., vgl. W. blz. 405: de luitenants zijn de tweede beambten te scheep: deze gebieden in 't afzijn van den hopman: moeten alle twist onder 't volk weeren. Russ. *lejtenánt*, vtoroj officerskij ěin v russkom voennom flotě (tweede ²⁾ officiersrang op de Russische oorlogsvloot). In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE komen voor op de lijst van de officieren en het scheepsvolk (Reglement van 't volks gedaan, hoeveel dat op een schip van rangh van verscheiden qualiteyden sullen sijn, chargies der officieren en andere zeebedienenden), bij blz. 79: *leitenanty*, leytenants, *leitenanty artillerii*, leytenants van de artelerie. . . . *underleitenanty*, onderleytenants, *underleitenanty artillerii*, onderleytenants van de artelerie. Terwijl Russ. *lejtenánt* nog steeds een rang is bij de Russische oorlogsmarine (D. geeft de volgende afleidingen: *lejtenántsa*, luitenantsvrouw, *lejtenántskij*, wat op een luitenant betrekking heeft, *lejtenántov*, aan een luitenant toebehoorende,

¹⁾ In tegenstelling met een capitein luitenant.

²⁾ D. w. z. van onderen af gerekend, zie de volgende noot.

lejténántšín, aan een luitenantvrouw toebehoorende), is Russ. *underlejténant* thans geheel verouderd. Toch vermelden de woordenboeken dezen titel nog: D. zegt: v morsk. artillerii byl *underlejténantjy* (bij de zeeartillerie waren onderluitenanten); V. schrijft: *unterlejténant* (voor dezen vorm z. het art. Onder-), mladšij lejténant, pervyj oficerskij čin, kogda mičmana ne iměli oficersk. činov (jongste luitenant; eerste officiersrang, toen de mitsmans geen officiersrangen hadden); J. heeft *podlejténant* (pod- is het Russ. woord voor onder-) en verklaart: sous-lieutenant, — au commencement du XVIIIe siècle, lorsque Pierre le Grand rédigea le Règlement de marine . . . la marine russe avait deux espèces de sous-lieutenants: les sous-lieutenants de vaisseau et les sous-lieutenants d'artillerie . . . en 1795 les sous-lieutenants de vaisseau avaient disparu du cadre de l'état major de la flotte . . . c'est l'enseigne ou mičman qui avait remplacé le sous-lieutenant.¹⁾

Magazijn. Eene bergplaats voor scheepsbenoodigdheden. Ned. Wdb. Russ. *magazín*, *magazéjn*, magasin (salle ou chambre qui sert dans un port ou sur une navire, à renfermer les agrès d'un bâtiment, ou les matières premières dont ces agrès devront être composés); het Russ. woord is volgens J.: transcription du holl. magasin (lees: magazijn). V. heeft: *magazín*, magasin, store-house, en verklaart: zdanie, v kotorom chranjat raznago roda vešči, materialy, pripasy i proč., prinadležaščie sudnu, nazyvaetsja sudovym magazinom (het gebouw, waarin men allerlei soort dingen, materialen, voorraden, enz. bewaart, die tot het schip behooren, heet scheeps-magazijn). In deze beteekenis is Russ. *magazín* hoogstwaarschijnlijk uit Holl. *magazijn* overgenomen, vgl. vooral het Zeeregl. blz. 648, 649: o *karabljach*, *magazeinach*. van scheepen, magazijnen.

¹⁾ In verband met het bovenstaande volgen hier de tegenwoordige rangen op de Russische vloot:

1. Matros 2j stat'i, 2. Matros 1j stat'i, 3. Kvartirmejster, 4. Bocmanmat, 5. Bocman, 6. Mičman, 7. Lejténant, 8. Kapitan lejténant, 9. Kapitan 2 go ranga, 10. Kapitan 1go ranga, 11. Kontr admiral, 12. Vice admiral, 13. Admiral, 14. General admiral.

De rangen 3—5 zijn onderofficiersrangen; tusschen 3 en 4 had men in de 18e eeuw nog de schimannat en de schiman (Holl. schiemansmaat en schieman); ook behoorde vroeger de mičman (Holl. mitsman? z. ald.) tot de onderofficieren.

De rangen 6—10 zijn officiersrangen: in plaats van den mičman, toen nog onderofficier, had men in de 18e eeuw als eerste officiersrang den under-lejténant.

De rangen 11—14 zijn admiraalsrangen; tot de vlagofficieren (Russ. flagman uit Holl. vlaggeman) behoorden vroeger ook de kapitany kommandory (capitein commandeurs Zeeregl. blz. 74); de kontr-admiral heette tijdens PETER DEN GROOTE Santbejnacht uit Holl. schout bij nacht.

Men zie verder de art. Admiraal, Bootsman, Bootsmansmaat, Breedwimpel, Kwartiermeester, Luitenant, Matroos, Mitsman, Onderofficier, Schieman, Schiemansmaat, Schipper, Schout bij nacht, Vlaggeman.

Magazijnwachter. Hetzelfde als magazijnhouder of-meester (hoofd-opzichter van een magazijn v. L.). Russ. *magazincachter*, garde-magasin. J. In V.'s Zeemanswoordenboek staat hiervoor het simplex *vächter*, dat ook J. kent, garde-magasin, store-keeper, uit Holl. *wachter*, z. ald.

Magerman. Maagermannetje, deese naam werd gegeven aan het voormarsseilsboelijn. WINSCH., vgl. W. blz. 61: fockmarsseilsboelijn. . . anders 't magermannetje genaemt, z. ook P. M. blz. 365: de voormarseboelijn, ook wel magerman genoemd. . . Russ. *magermán*, bouline du petit lumier.

Maker. Hij, die maakt; meester (werkman, die met knechts werkt). Russ. *máker* V., sinds lang verouderd en verdrongen door Russ. *máster* uit Eng. *master*. Zie de art. Blokmaker, Mastmaker, Zeilmaker.

Mal. Een patroon, daar men iets naa afbeeld: gelijk de scheepstimmerlieden de planken en balken en roers van scheepen naa een mal haar fatsoen koomen te geeven. WINSCH. Mallen, dun gesneden planken, na de gestalte van scheepsdeelen, om voor vormen te dienen. W. blz. 500, vgl. ald. blz. 185, waar, onder „het gereetschap, 't geen de meestertimmerman op de werf brengt, 'twelk ieder van de knechts, die des nodig heeft, gebruikt”, voorkomt: een mal. Uitvoerig handelt T. over de mallen, hij begint aldus: Mal. Fr. gabari; Eng. mould. Mallen zijn modellen of, men zoude kunnen zeggen, patronen van dun greenen of vuren hout, waarnaar verschillende houten of ijzeren samenstellende deelen van een schip vervaardigd worden. Voor de spanten worden de mallen op den mallenzolder gemaakt maar de spanten of dwarsdoorsneden van de ontwerptekening, welke daar op de ware grootte zijn uitgelegd. Het Russ. *málka* uit Holl. *mal*, en, als diminutivum overeenkomende met Holl. *maltje*, *malletje* (z. voorbeelden in het Ned. Wdb.), heeft niet de beteekenis van een model voor de spanten, op den mallenzolder gemaakt (dit is Russ. *lekúlo*, gabari, mould), maar wordt toch in een zeer verwante opvatting gebezigd. V. verklaart: ugol sostavlennyj meždu dvumja storonami kakogo-libo četyrechgrannago dereva kak naprim.: meždu vnutrennej i naružnoj storonoju špangouta (hoek, gevormd tusschen twee zijden van een of ander vierzijdig stuk hout, als b.v.: tusschen de binnen- en buitenzijde van een spant); zijn vertalingen zijn: Fr. équerrage, Eng. bevel, beveling. In D. komt *málka* voor met een beteekenis, die niet op den scheepsbouw betrekking heeft, maar met Holl. *mal*, *maltje*, *malletje* nog meer overeenstemt: podvižnoj trengol'nik ili nangunol'nik stoljarov (beweegbare driehoek of winkelhaak der schrijnwerkers), vgl. de definitie van

mal in het Ned. Wdb.: een model of patroon, waarnaar iets wordt vervaardigd; of ook wel: een voorwerp, waarmee de afmeting van iets wordt vergeleken.

Mamiering. Maamiering of mammiering, een buis van seildoek, daar het pompwaater doorloopt. WINSCH. De mamiringh aen de pomp is van lappen of zeildoek gemaakt: hier gaet het waeter deur. W. blz. 56, vgl. blz. 281, waar mammiringen voorkomen onder de losse werktuigen te scheep (van de zeilmaker, van andere kleinigheden). P. M. blz. 348 zeggen van deze zeildoeken buizen: mammerings dienen om het water van de lenspompen naar de spijgaten te voeren en worden daartoe aan de pompen bevestigd. Russ. *mámeríneec* V., D., *mamerenc*, *mamering* J., met de algemeene beteekenis, die v. L. aan mamiering geeft: geleibuis van leder, zeildoek of andere zooveel mogelijk ondoordringbaar gemaakte stof, en dienende om vocht of gas van de eene naar de andere plaats te doen wegvloeien. J.'s vertaling van het Russ. woord luidt: manche de pompe, manche à air, manehe à vent; mangère. In de Russ. woordenboeken echter heeft *mámeríneec* precies dezelfde beteekenis als *brjúkanec* d. i. Holl. broeking: D. omschrijft: obšivka vkrug čego-libo smolenoju parusinoj (ommaaisel om iets, van geteerd zeildoek), terwijl het volgens V. ook van leer zijn kan (vsakaja našivka kožanaja ili iz krašenoj parusiny); de laatste verwijst op *brjúkanec* zelfs naar *mameríneec*, dat hij echter getrouw aan de oorspronkelijke beteekenis blijft vertalen door: manehe, mangère. Wat de drie verschillende vormen van het Russ. woord betreft, zoo is het bij J. voorkomende *mamering* direct uit Holl. *mamiering* overgenomen, het eveneens aldaar vermelde *mamerenc* en het algemeen gebruikelijk *mámeríneec* houd ik voor ontstaan uit de Holl. plur. *mamierings*, waarin de Russen een sing. gezien hebben, vgl. Russ. *brjúkanec* naast *brjúkins*, *brúkins*, nít de Holl. plur. *broekings*, eveneens als sing. opgevat, z. verder de noot bij Verdubbeling.

Mantel. Mantels, takels, die in 't focke en groote wandt vaeren, om zwaer werck mede in te zetten. W. Nauwkeuriger T.: een mantel is in het algemeen een touw, waarop een talie of jijn wordt gezet om het te spannen. Vgl. verder P. M. blz. 106 over mantel en takel (talie), die de kracht acht malen vergrooten. Russ. *mántyl'*, itague. D. vermeldt nog den op de Wolga gebruikelijken vorm *mántyr'*, met een nauw verwante beteekenis: tolstaja vanta. ložka na rasšivach, na kotoroj kalitki (bloki) vyše pročich (dik hoofdtouw op zeilschepen ¹⁾, waarop blokken, hooger dan de overige).

¹⁾ Rassiva is een bijzonder soort snelzeilend vaartuig op de Wolga en de Kaspische zee.

Manteltalie. De takel, die den mantel spant. Russ. *mántyl'táli*, candelette, dat J. ook *mantel'tali* schrijft. D. zegt er van, dat hij dient: dlja tjagi vant (om het want aan te zetten).

Manteltalielooper. De looper (touw), die door de blokken van de manteltalie geschoren wordt, vgl. b. v. W. blz. 130: de mantels van de takels, langh ieder 9 vaem, de loopers ieder 21 vaem. Russ. *mántyl'talikopar'* J., garant de candelette.

Marlijn of marling. Marling, dun sterck touw gebrnikelijk om kleine blokken mede te binden en de einden van zwaere touwen te takelen. W. Marling of meerling, dun touw, dat bequaam is om iets te maaren of te meeren, dat is vast te binden. Wixsen. Bij W. blz. 280 komt marling nog voor onder de benoodigdheden op een schip, die uit de lijnbaan meegegeven worden: 84 bos marling, vgl. ald. blz. 283: behalven dit heeft men op het schip noch nodig. . . . 10 bos marling. P. M. vermelden marlijn onder de soorten van touwwerk op blz. 69: marlijn van twee draden. Russ. *márlin'*, merlin, waarbij V. aanteekeent: lin' iz tonkoj dobrokačestvennoj pen'ki, v dvě niti (lijn uit dunne hennep van goede kwaliteit, van twee draden).

Mars. Marssen zijn de ronde kranzen die boven om de masten leggen, daer men op staen kan, dienende om het touwwerk aen vast te maeken en zeilen uit te redden, en zov. W. blz. 62, vgl. Wixsen. T. verklaart: marsen zijn eene soort van bordessen of bevoelingen, rustende op de dwarszalings van de ondermasten. Russ. *mars*, lune. De mars van den fokkemast heet *voormars*, Russ. *formárs*, lune de misaine; die van den grooten mast *grootte mars* Russ. *grotmárs*, grande lune; die van den bezaansmast *kruismars*, Russ. *krjusmárs*, *krjujsmárs*, lune d'artimon. Bij Russ. *mars* hoort een adj. *marsovóǵ*, dat gesubstantiveerd beteekent: 'marsgast, de Fransche vertaling luidt: gabier, en D. heeft: matros, kotorago mčsto na marsě (matroos, wiens plaats in de mars is), terwijl V. deze matrozen naar de drie marsen onderscheidt in: *formarsovóǵ*, *grotmarsovóǵ* en *krjujsmarsovóǵ*.

Marseboelijn, Russ. *marsabulin'*, z. Boelijn.

Marsebras, Russ. *marsabras*, z. Bras.

Marsebuikgording, Russ. *marsabykgorden'*, z. Buikgording.

Marsedraaireep, Russ. *marsadrajrep*, z. Draaireep.

Marsegeitouw, Russ. *marsagitor*, z. Geitouw.

Marsera, Russ. *marsarej*, z. Ra.

Mars(e)schoot, Russ. *marsaskot*, z. Schoot.

Mars(e)schootblok, Russ. *marsaškotblok*, z. Schootblok.

Marsetoppenant, Russ. *marsatopenant*, z. Toppenant.

Marseval, Russ. *marsafal*, z. Val.

Marsevalblok, Russ. *marsafalblok*, z. Valblok.

Marszeil. (Zeelui zeggen *marsel*, plur. *marsels*). Zeil, dat op een schip zich boven de benedenzeilen bevindt. v. L. Trapeziumvormig razeil, gevoerd aan de marsera's, terwijl de onderpunten door schoten op de onderra's worden uitgehaald. T. Uitvoerig handelen P. M. blz. 311, 315 vlgg. over de marszeilen. WINSCH. geeft een verklaring uit het woord zelf: marszeil, dat seil, hetwelk aan de masten van groote schepen boven de mars is. Russ. *márseľ*, hunier. Het marszeil van den fokkemast heet *voormarszeil*, Russ. *formárseľ*, petit hunier; dat van den grooten mast *grootmarszeil*, Russ. *grotmárseľ*, grand hunier. W. vermeldt deze beide marszeilen op blz. 64: het grootmarszeil ofte het tweede zeil op de groote mast van onderen aen te reekenen; het voormarszeil of tweede zeil op de voorste mast. Het marszeil van den bezaansmast heet *kruiszeil*, z. alđ. Bij Russ. *márseľ* een adj. *márseľnyj* b.v. in: *márseľnyj věter*, marszeilskoelte (vaste wind); hiervoor was tijdens PETER DEN GROOTE in gebrnik het woord *marsakult* ¹⁾).

Marszeil los (spr. *marsel los*)! Russ. *marsel' los*! z. Los.

Mast. Bij zeeschepen wordt door mast alleen het onderste van de meerdere boven elkaar geplaatste staande rondhouten bedoeld. T. . . . de naamen nu deeser masten zijn verscheiden: de voorste mast werd de *fokkemast* genaamd, omdat daaraan het seil de fok gesien werd: de tweede of middelste naa haar gestaltenis de *groote mast*. . . de derde of agterste werd de *besaansmast* genaamd, naa het seil de besaan. WINSCH. Russ. *máčta*, mât; *fokmáčta*, mât de misaine; *grotmáčta*, grand mât; *bizán' máčta*, mât d'artimon (in Archangel noemt men den bezaansmast: *bizánnaja máčta*, z. Bezaan). Bij Russ. *máčta* een adject. *máčtorój*, en de subst. *máčtor'ík*, *máčtor'nik*, bois de mâtüre, *máčtor'sč'ík*, mâteur. Het Zeeregl. heeft voor mast steeds Russ. *mášt*, waarnaast ook *mášta* voorkomt.

Mastmaker. Een mastemaaker, dat is, die de kennis heeft om de masten tot de schepen bequaam te maaken. WINSCH. Russ. *máštmaker* V., J., maître mâteur. Dit woord is reeds lang verouderd en vervangen door het bovengenoemde *máčtor'sč'ík* of *máčtor'ij máster*.

Mat. . . een bekend werktuig, dat van biesen ens. te saamen gevlogten is, gelijk daar zijn de vloermatten. . . endelijk werd het

¹⁾ Komt voor onder de mij door den heer SMIRNOV toegezonden woorden.

te scheep genoomen voor kleeden, die van dun touw te saamen gevlogten werden en met de naam van plating bekend zijn. WINSCH. Matten zijn t'zamen geweven kleden van platting en einden van dunne touwen: deze worden op de groote en fokkeree geleght en op draeireepen, opdat zij tegen de masten niet aen stucken wrijven, als oock op de boegspriet en dolboort van het schip bij de groote halzen, opdat de zeilen niet aen stucken vrijven, oock om de schoothorenen te bereiden. W. Vgl. hiermee T.'s algemeene definitie: gevlochten mat van touwwerk, dienende om touwen of houten deelen tegen het schavielen van ander touwwerk te beschermen. Russ. *mat*, baderve, paillot. Dit woord heeft beide door WINSCH. genoemde beteekenissen, vgl. V., die zegt, dat zij dient: dlja predochranenija dereva ili troša ot porči, v mēstach, gdě oni mogut podvergat'sja treniju, inogda že i dlia obtiranija nog (tot het bewaren van hout of touwwerk tegen bederf, op plaatsen, waar zij aan wrijving kunnen onderworpen zijn, soms ook om de voeten af te vegen). Een bijzondere soort van matten zijn de *gespekte matten*, Russ. *špikóvannyj mat*, z. Spekken.

Matroos. WINSCH. heeft op bootsgesel: bootsgesel, de gemeene man van diegeene, die scheepswerk moeten waarneemen, anders bekend met een aangenaamer naam voor haar: matroos. Over de plichten en werkzaamheden der matrozen in de 17^e eeuw, vgl. W. blz. 416, 417: de matroozen dienen trouw en arbeidzaam te wezen, stil hun aenbevolen werk zonder twist te doen. Moeten de schepen loszen en laden, de zeilen af en aenslaen, versch water, hout en alle nootwendigheden van landt halen: in kort zij moeten alles doen, 't geen hun belast werdt van den capitein, luitenant, schipper, etc. Dienstig is het hen, dat zij in de konst van zwemmen wel geoeffent zijn, want zuleks hen dickmael te pasze komt, enz. Russ. *matróš*, matelot. J. heeft ook nog *matroz*, dat zijn z heeft nit de Holl. plnr. *matrozen*, vgl. PETER's Zeereglement (lijst bij blz. 79): *matrozy*. matroosen. In het Lexicon van nieuwe woorden staat: *matróš*, karabel'noj saldat (scheepssoldaat). Naar de plaats en den aard hunner werkzaamheden worden de Russische matrozen volgens D. ingedeeld in: *bákorye* (van *bak* uit Holl. *bak*), *škáneinye* (van *škáncy* uit Holl. *schaus*), *jútorye* (van *jut* uit Holl. *hut*), *marsovyje* (van *mars* uit Holl. *mars*), *rulevyje* (van *ruľ* uit Holl. *roer*), *trjúmnye* (van *trjum* uit Holl. 't *ruim*), *lotorye* (van *lot* uit Holl. *lood*), enz.; de matrozen, die voor straf in het galjoen opgesloten worden, heeten *gal'júnyje matrósy*. De vrouw van een matroos heet Russ. *matróška* (dit woord kan ook: matrozenkiel beteekenen), zijn zoon: *matróšic*,

zijn dochter: *matrósozna*. Een jongen, die voor matroos leert, heet *matrosénok*, hetzelfde als *júnga* (uit Holl. *jongen*, z. ald.). De afgeleide adject. bij Russ. *matrós* zijn: *matrósskij*, *matróssor*; bij *matróska*: *matrósskin*. In ongunstigen zin wordt *matrós* gebruikt, om een brutalen kerel aan te duiden (naglec. D.). De op *matrós* volgende rangen zijn die van *kvarťirmistr* (kwartiermeester), *bocmannát* (bootsmansmaat), *bócman* (bootzman), z. de noot bij Luitenant.

Middelstagzeil, Russ. *midel'staksel'*, z. Stagzeil.

Middelstagzeilschoot, Russ. *midel'staksel'skot*, z. Schoot.

Middelstagzeilval, Russ. *midel'staksel'fal*, z. Val.

Mik. Staander, steunsel; 't woord duidt oorspronkelijk de kruik aan, waarop men de schietroers lei om te mikken, en vandaar alle dwarshout, dat tot steunsel dient, alsmede dat steunsel zelf, mik van den zeilboom, mik van de pomp, enz. v. L. Russ. *mik* is nitsluitend de mik van de scheepspomp: bringueballe d'une pompe, rukojatka sudovoj ručnoj pompy (handvat van de scheepshandpomp).

Mitsman(?) In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE staan op de lijst van officieren en scheepsvolk, bij blz. 79: Russ. *mičmany*, met de Holl. vertaling: *mitsmans*, vgl. ald. blz. 424, 425: *o mičmanaeh, van de mitsmans*. De rang van *mičman* bestaat nog op de Russ. vloot, z. de noot bij Luitenant: het is de eerste rang van officier, daarna volgt de *lejteńút*, Holl. *luitenant*; vroeger was de *mičman* de hoogste onderofficier, terwijl de *underlejteńant*, Holl. *onderluitenant*, den eersten officiersrang had, maar na de afschaffing van dezen laatsten rang is de *mičman*, enseigne de vaisseau, second lieutenant de vaisseau, in diens plaats gekomen. D. en J. leiden Russ. *mičman* af van Eng. *midshipman*; is het in het Zeereglement voorkomende Holl. *mitsman*, dat ik in geen enkel Holl. woordenboek heb aangetroffen, misschien bij de Holl. zeelui in gebruik geweest als een verbastering van Eng. *midshipman*? Hebben de Russen het oorspronkelijk Eng. woord op die wijze door Holl. bemiddeling gekregen? Als het Russ. woord direct op Eng. *midshipman* teruggaat, wat mij onwaarschijnlijk lijkt, dan zou het in ieder geval de enige Eng. rang tusschen al de Holl. rangen op de Russ. vloot zijn. Bij Russ. *mičman* een adj. *mičmanskij*, en de subst. *mičmanstro*, de rang, het ambt van mičman, *mičmanša*, vrouw van den mičman.

Mortier. Korte wijde vuurmond met eene kamer en dienende om holle projectielen te werpen, dat is met veel elevatie te schieten, zoodat zij op het te treffen voorwerp nedervallen. T. Russ.

mortíra, Fr. mortier, Eng. mortar, Hgd. mörser. Het Lexicon van nieuwe woorden heeft: *mortir*, možžer iz kotorago razžženye jadra mečut velikija (mörser, waaruit men groote gloeiende kogels werpt).

Moskuil. Houten hamer met ijzeren banden versterkt, waarmede op de houten heften van beitels wordt geslagen. T. Een moskwil dan is een haamer, daar de mos meede ingedreeven werd (mos, ruigte, die aan de boomen groeit en gedroogd zijnde bequaam is om voor werk of herpluis gebruikt te werden, om te breenwen). WINSCH. Behalve bij het breenwen of kalfaten wordt de moskuil ook gebruikt bij het kleeden van touwwerk, vgl. P. M. blz. 125: het kleeden geschiedt met behulp van den mos- of kleedkuil, zijnde eene soort van houten hamer, welke zijdelings eene groef heeft, waarmede hij tegen den te kleedenen tros aangelegd wordt. Schrijft WINSCH. *moskwil*, bij W. vindt men naast *moskuil* (b.v. blz. 282: 2 moskuils) ook *mosquel* (b. v. blz. 116: mede te leveren 6 mosquels) en *moskel* (b. v. blz. 283: 2 moskels voor de konstapel); deze laatste vorm staat het dichtst bij het Russ. *múškel'*, maillet. Ook met Russ. *múškel'* kan zoowel een houten hamer om te breenwen, als om te kleeden bedoeld worden, J. vertaalt: maillet à calfat, à fourrer; toch schijnt het woord in de beteekenis van kleedkuil vaak vervangen te worden door het Russ. *lopátočka*, z. V. op dat woord en op okletnevat' snast', waar hij als synoniem van *lopátočka*: *múškel'* noemt. D. vermeldt naast *múškel'*, waaraan hij de beteekenis toekent van: derevjannyj molot, inogda opravlenyj želëzom (houten hamer, soms in ijzer gevat), nog een verbasterd *múškar'*, in Astrachan gebruikelijk. In Archangel leeft het Holl. moskuil voort: 1. als *múškil*, molot, kotorym b'jut po konopatkě palubnych sudov (hamer, waarmede bij het kalfaten van schepen met een dek, wordt geslagen). 2. als *muskl'*, derevjannyj v 15—20 funtov molot dlja bit'ja morskogo zvrja, udarjaja ego v golovu i nos (houten 15—20 pond zware hamer tot het dooden van een zeehond en dgl. door hem op kop en neus te slaan).

Muilsteeck. Een soort van steek (z. ald.), die echter niet bij P. M. onder de verschillende steken (blz. 140 vlgg.: halve steek, paalsteek, schootsteek, timmersteek, visscherssteek, draaireepssteek, ankersteek, werpankersteek, trompetsteek, slipsteek, bogtsteek, kettingsteek) genoemd staat. Het woord komt voor in Tw.: muilsteeck, demi-clef sur attache, half hitch. Ik vermoed, dat met dit Holl. *muilsteeck* het alleen door V. vermelde Russ. *mul'k* in verband staat. V. verklaart: prinadležnost' štyka (attribuut, toebehooren, eigenschap van een steek) en verwijst er bij naar štyk (d. i. Holl. steek), waar

men echter niets vindt over *mul'k*. Misschien is dit raadselachtige *mul'k* een verbasterd **mul'styk* uit Holl. *muilsteek*, en *mul'k* uit Holl. *muil-* met *k*, ontleend aan de *k* van *styk* uit Holl. *steek*.

Muizing. Verdikkingen, die van afstand tot afstand op de kabelaring gemaakt zijn en dienen om die door de seizing aan het zwaar touw te doen houden tot aan het spil. v. L., vgl. P. M. blz. 399: de touwen kabelaring heeft . . . op afstanden van één vaam muizingen staan, waartegen de seizings moeten komen te rusten om het doorslieren te beletten. Eveneens noemt men de verdikkingen op de stagen muizing, vgl. b.v. P. M. blz. 168: de geheele kraag (van het stag) wordt tot beneden de muizing met leder gekleed. Russ. *músing*, bouton, pomme, bourrèche ou fusée faite en cordage pour une tournevire ou un étai. J. vermeldt nog afzonderlijk: *musiny* u *kabaljaringa*, muizing op de kabelaring, bouton, fusée ou pomme de tournevire, en: *musiny* u *staga*, muizing op het stag, bouton, fusée ou pomme d'étai. In het algemeen verstaat men onder muizing verdikkingen op eenig touwwerk geplaatst en deze beteekenis geven ook de Russ. woordenboeken van Russ. *músing*, vgl. V.: knop, sdělanuyj na konč snasti (knoop, die niet op het eind van touwwerk gelegd is), en D.: želvak na verevkě (verdikking op een touw), die ook het afgeleide adject. *músingovyyj* heeft.

Naaiing. Touwen bindsel. T., vgl. P. M. blz. 50: naaijings worden gebezigd om gijnblokken of andere zaken tijdelijk, doch stevig ergens aan te bevestigen. Het is een bindsel in het groot, waartoe dikwijls een geheele tros gebruikt wordt, en bestaande uit vele onder-, boven- en kruisslagen, die ieder afzonderlijk met eene talie worden aangezet. . . ook gebruikt men naaijings, om blokken van loopend touwwerk als anderszins op rondbouten te bevestigen. Russ. *najtór*, aiguilletage, uit Holl. *naai-touw*, z. hiervoor het art. -touw. Het Russ. *najtór* heeft een uitgebreider beteekenis dan het Holl. *naaiing*; behalve in de speciale beteekenis van naaiing, aiguilletage, komt het nog voor in de volgende opvattingen: 1. In die van het Holl. bootkrabber, vgl. v. L.: bootkrabbers, touwen, waarmede de boot op het dek is vastgesjord. Russ. *najtór*, saisine, risse (cordage dont on se sert pour attacher sur le pont la chaloupe ou une autre embarcation); V. geeft nog *sljúpočnyj najtór* (d. i. najtór voor de sloep), sangle; dit zelfde Fr. woord is bij V. de vertaling van Russ. *gruntór* uit Holl. *grondtouw*, z. ald. 2. In die van het Holl. sjorring, vgl. v. L.: sjorring, band, vastnaijing, samentrekking van twee kabels door een dunner touw, en P. M.

blz. 150: sjiornings worden niet zoo regelmatig gelegd als eene naaijng en zijn dus minder net, en gewoonlijk ook niet voor langeu dnur bestemd. Het bij J. voorkomende Russ. *najtov dlja sdraivanija portov*, raban de sabord, is in het Holl. te vertalen door: sjiorning der poorten (de Russ. nitdr. is letterlijk: najtov voor het sjiorren der poorten; voor Russ. sdraivanie, het sjiorren, dat J. niet begrepen heeft, vgl. men het art. Draaien). 3. In die van het Holl. boomtouw, vgl. v. L.: boomtouw, touw, dat door de gaten van de boomen (spaken) van het gangspil wordt rondgeschoven om ze te verbinden, en zoo te beletten dat ze er niet nitvliegen, wanneer, door 't breken van den pal, het spil rondvliegt. P. M. vermelden het boomtouw onder het tuig voor de spillen op blz. 412. Russ. *najtov u špilja* (d. i. najtov bij het spil), raban de barres, tire-veille de cabestan (une manoeuvre qu'on tourne aux extrémités des barres du cabestan pour les lier entre elles et les tenir solidement dans les trous où elles sont introduites, est appelée raban de barres). J. Bij Russ. *najtór* een adj. *najtórnyj*, b. v. in: *najtórnyj konéc*, du filin condamné, end gebruikt tonw, dat voor naaiing gebezigd wordt; verdere afleidingen zijn: het subst. *najtórščik*, kto najtovit (degeen, die een naaiing, enz. legt), en het ww. *najtórit'*, bij V.: aignilleter (een naaiing leggen), vgl. het in D. genoemde zinnetje: najtóršival li ty kogda? kun je een naaiing leggen?, bij J.: hier avec une saisine, risser (met bootkrabbers vast-sjiorren). Composita van *najtórit'* zijn: *obnajtórit'* met dezelfde beteekenissen als het simplex, ook hier heeft J. weer: risser, amarrer avec une saisine, terwijl D. nog de subst. verb. *obnajtór*, *obnajtórka* geeft; verder *snajtóvit'*, dat J. vertaalt: risser, amarrer, marier deux cordages, met het subst. verb. *snajtorlenie* in: *snajtorlenie ogoroc*, mariage, Holl. naaiing der oogen, vgl. PAN: kabelaring naaijen, dat is de beide oogen van dit tonw op elkander vastmaken door eene naaijing.

Nachthuis. Een klein huisken, 't geen voor de man te roer staet, zonder ijzer t'zaem gezet, alwaer het compas mitsgaders een lampe inhaugen. W. Een hout huisje, om daarin bij nagt het gebruik van het kompas te kunnen genieten, want daarin het ligt bewaard werd, om niet door de wind nitgeblust te werden. WISSEN. Naam voor de kompassen met hante kasten aan boord. T. Russ. *naktóuz*, habitacle. J. schrijft ook *naktous*. Het adj. hierbij luidt: *naktóuznyj* b. v. in: *naktóuznaja lómpa*, de lamp in het nachthuis, lampe d'habitacle.

Nagel. Een naagel beteekend te scheep en bij de scheepstimmerlieden houte of ijsere pinnetjes. WISSEN., vgl. W. blz. 71 onder

de deelen waaruit een schip is samengesteld: van de bouts... van de nagels... van de spijkers. Uitvoerig beschrijft T. op treknagel de hier bedoelde nagels: om de huidplanken van een schip aan het inhout te bevestigen, worden beneden de lastlijn behalve bonten en spijkers ook treknagels gebruikt; deze houten nagels doen de dienst van bonten en zijn zeer sterk en doelmatig, mits de voortdurende onderdompeling alle nit- en losdrooging belet: boven water zijn zij dus onbruikbaar, enz. Russ. *nágel*, gournable. Ook de nagel van een blok, de as waarom de schijf draait (z. P. M. blz. 80 en vgl. W. blz. 282 onder het looze blokwerk: 60 loze nagels... 2 nagels tot de gijublox.) heet Russ. *nágel*, essieu de poulie.

Neerhaler. Loopend touwwerk waarmede een stagzeil wordt neergehaald T., vgl. P. M. blz. 377. Russ. *nirál*, calebas, halebas; D. geeft ook den vorm *nerál*. De neerhalers heeten naar hun zeilen, b.v. *stagzeilneerhaler*, Russ. *staksel'niral*; *fokkestagzeilneerhaler*, Russ. *fokstaksel'niral*; *kluiverneerhaler*, Russ. *kliverniral*; *bovenkluiverneerhaler* (thans: buitenkluiverneerhaler), Russ. *bomkliverniral*, enz.

Nok. Te scheep werd in het besonder de nok van de ree' genaamd het uiterste end van de ree'. WINSCH. Russ. *nok*, bout de vergne. Maar ook de uiteinden van andere horizontale of bijna horizontale rondhouten noemt men nok, zoo b.v. nok van den boegspriet, van het kluifhout, van het jaaghout, van de gaffel, enz. Hetzelfde is het geval met Russ. *nok*: D. geeft *nok gáfelja* (nok van de gaffel), V. *nok búšprita* (nok van den boegspriet) e.a. Waar men echter Russ. *nok* alleen vindt, wordt er evenals in het Holl. de nok van de ra mee bedoeld; het van Russ. *nok* in deze beteekenis afgeleide adjeet. luidt *nókovyj*. Zie ook de volgende samenstellingen.

Nokbindsel. Bindsel, waarmede het zeil aan de nok van de ra wordt vastgemaakt. v. L. De nokbindsels dienen om het zeil op de nokken van de ra uit te halen en vast te maken. P. M. blz. 359. Russ. *nokbénzel*, rabau d'empointure, uit Holl. *nokbenzel*. Zie Benzel.

Nokgording. Loopend touwwerk tot het in elkander halen van razeilen. T. De nokgordings dienen, evenals de dempgordings, om de staande lijken langs de ra te halen, en zulks vooral op de nokken, waarvan hun naam ontleend is. P. M. blz. 355. Russ. *nok-górden*, cargue-bouline.

Nokgordingblok. Blok, waardoor de nokgording vaart, z. P. M. blz. 355. Russ. *nokgorden'blok* J., poulie de cargue-bouline.

Noktalie. De noktakels (noktalies) worden gebruikt op de nokken der onderraas, als men bij het zwaar vóór of van den wind zeilen, het op de brassen alléén niet durft laten aankomen; ook worden zij gebruikt bij het uit of inzetten van ligte sloepen, het overnemen van vietualie of andere lasten. P. M. blz. 104. Russ. *noktáli*, palan de hout de vergue.

Noktalieschenkel. De schenkel (z. ald.) of sehinkel van de noktalie. Russ. *noktálejškéntel'* V., škentel' of noka reja (schenkel van de nok van de ra); wordt nu niet meer gebruikt, zegt V., vgl. P. M. blz. 208: de noktakelschinkels vindt men tegenwoordig op de onderraas niet meer, omdat de stroppen daartoe los medegegeven worden. Vroeger lagen zij na het paard om den nok; thans worden de stroppen (meestal gewone ankerstroppen) even binnen de marsschootschijf om de ra heen genomen, als de noktakels gebruikt moeten worden.

Noord, Russ. *Nord*,

Noord Noord Oost, Russ. *Nord-nord-ost*,

Noord Noord West, Russ. *Nord-nord-vest*,

Noord Oost, Russ. *Nord-ost*,

Noord Oost ten Noorden, Russ. *Nord-ost-ten'-nord*,

Noord Oost ten Oosten, Russ. *Nord-ost-ten'-ost*,

Noord ten Oosten, Russ. *Nord-ten'-ost*,

Noord ten Westen, Russ. *Nord-ten'-vest*,

Noord West, Russ. *Nord-vest*,

Noord West ten Noorden, Russ. *Nord-vest-ten'-nord*,

Noord West ten Westen, Russ. *Nord-vest-ten'-vest*,

z. Kompas.

Omtrent of, zooals in de 17^e eeuw, omtrent. Bijw. 1. Eigenlijk, als bijwoord van plaats: *rondom* d. i. in den onmiddellijken omtrek van de genoemde plaats of het aangewezen voorwerp; in de nabijheid, in de buurt, nabij. 2. Overdrachtelijk, ter nadere aanduiding bij bepalingen van plaats. . . . uitgedrukt in een bijwoord of bijw. zegswijze. Omtrent geeft dan te kennen, dat men eene plaats bedoelt nít den kring om, of den onmiddellijken omtrek van de aangewezen; dus wel niet juist, maar toch *ongeveer* die plaats, die men aanduidt. Ned. Wdb. Russ. adv. *antrétno*, dat V. verklaart: okolo, približenno, glazoměrno (rondom, in de nabijheid, volgens maatbepaling op het oog); V. en D. geven beide ook het adj. *antrétajj* in de uitdrukking: *antrétnoe razstojénie*, afstand op het oog, vermoedelijke afstand, ongeveer afstand. Dit woord is slechts op zee gebruikelijk: A. en J. hebben het niet.

Onder- in de volgende woorden is in het Russ. geworden: *under-* of, met verscherping van de *d* tot *t*, *unter-*. Russ. *unter-* in zee- en scheepstermen is niet het Hgd. *unter*, maar het Holl. *onder*; terecht wijst ook D. hierop in zijn woordenboek, waar hij heeft: *under i unter něme., a mors. golands. (under en unter Hgd., maar zeew. Holl.);* *under* is natuurlijk nooit Hgd., maar altijd Holl. Wat betreft de verscherping van de *d* in *under-* tot *t* in *unter-*, hiervan vindt men analoge voorbeelden in Russ. *kartúz* uit Holl. *kardoes*; Russ. *leventig, léventik, léventich* uit Holl. *levendig*; Russ. *kléting, kléten'*, waarnaast de vorm *kléding* nog bewaard is, uit Holl. *kleeding*; evenzoo Russ. *obgalter*, dat J. geeft naast de door V. genoemde oorspronkelijkere vormen *obgáldyr', abgáldyr'*, volgens mij uit Holl. *ophaalder*. Zie de genoemde art. Sommige der volgende woorden met *onder-* staan in de Russ. woordenboeken steeds met *under-*, andere nu eens met *under-*, dan weer met *unter-*, slechts één trof ik uitsluitend met *unter-* aan, n.l. *unterlast*; daar dit woord echter alleen in D. voorkomt, is het niet onmogelijk, dat daarnaast een vorm **underlast* in gebruik is geweest of misschien nog is, ik zou daarom Russ. *unterlast*, waarbij D. aantekent: mors. (zeew.) vooralsnog liever niet mit Hgd. *unterlast*, maar uit Holl. *onderlast* willen verklaren.

Onderen (Van), Russ. *palúndra, polúndra*, z. Van onderen.

Onderlast. De last, die onder in het schip geladen is. De onderlast bestaat uit ballast. Die schoener heeft een zwaren onderlast. Ned. Wdb. Russ. *unterlast* D., *podtovar'e, tes podstilaemyj v trjunně pod gruz, ot podmočki* (onderlast, planken in het ruim onder de lading uitgespreid, tegen nat worden). Waarom ik dit woord niet mit Hgd. *unterlast* verklaar, zie men op Onder-.

Onderlijzeil, Russ. *únderlísel'*, z. Lijzeil.

Onderluitenant, Russ. *underlejtebant* D., *únterlejtebant. V., z. Luitenant.*

Onderofficier. Het in de zeemanswoordenboeken van V. en J. voorkomende Russ. *underoficér V., unteroficer J.*, is naar het voorbeeld van Holl. *onderofficier* ontstaan en Russ. *under-, unter-*, is hier het Holl. *onder-*. In PETER'S Lexicon van nieuwe woorden vindt men: *underoficer, nižnij činovny* (die een lagen rang heeft).

Onderpaard. Russ. *únderpért V., J., unterpért V.*, z. Paard.

Onderzeil. Zeilen aan de ondermasten gevoerd heeten onderzeilen. T. De onderzeilen, zijnde het grootzeil en de fok, worden aan de groote en fokkera aangeslagen. P. M. blz. 312. Russ. *under-*

zél', basse voile. Het woord is in deze beteekenis verouderd, vgl. V.: *únder-zéjli*, prežde tak nazývalis' nižnie parusa t. e. fok i grot (vroeger heetten zoo de onderzeilen d. i. fok en grootzeil). J. geeft van de plur. *únder-zéjli* nog een tweede, eveneens thans veronderde beteekenis, nl.: les fonds des voiles, vgl. hiermede v. L.: onderzeil, benedenzeil of benedenste gedeelte van een zeil. Ten slotte vindt men de derde opvatting van Russ. *únder-zéj'* bij J.: brise carabinée, grand frais, ook in D.: žestokij věter, dozvoljajuščij nesti tol'ko nižnie parusa (harde wind, die slechts toelaat de onderzeilen te voeren); ik vermoed daarom, dat Russ. *únder-zéj'* in de beteekenis: onderzeilskoelte (wind van die kracht, dat een bij de wind zeilend schip niet meer voeren kan dan het grootzeil of op zijn hoogst de beide onderzeilen, en dus: stormwind. Ned. Wdb.) nog gebezigd wordt, vgl. Russ. *bóh'stag*, dat behalve bakstag, ook bakstagswind kan beduiden.¹⁾

Oog. In vele gevallen heeft men noodig, om aan het end van een touw een oog te maken, hetwelk geschiedt door de oogsplitsing. P. M. blz. 134. Russ. *ógon*, oeillet, uit de Holl. plur. *oogen*. V. verklaart: kol'ce, sdělannoe v konce ili v seredině snasti (ring, gemaakt in het eind of in het midden van touwwerk). J. vermeldt nog Russ. *ogon u štaga*, oog van het stag, oeillet d'étai, en D. *ogon grotštaga*, oog van het groote stag, vgl. P. M. blz. 168: in het bovenend van het stag wordt een oog gemaakt

Oogbout. Bout, eindigend in een daaraan gesmeed oog van dezelfde ijzerdikte als de bout zelf. Bij honderden worden deze bouden in een enkel schip gebruikt. T. Russ. *ogból'*, cheville à oeillet. Ontbreekt in D. De laatste lettergreep is door Eng. *tolt* beïnvloed, z. Bont (1).

Oost, Russ. *Ost*,

Oost Noord Oost, Russ. *Ost-nord-ost*,

Oost ten Noorden, Russ. *Ost-ten'-nord*, z. Kompas.

Oost ten Zuiden, Russ. *Ost-ten'-zjujd*,

Oost Zuid Oost, Russ. *Ost-zjujd-ost*,

Op en neer. Op en neer zijn zeght men van de scheepen, als hare zijde recht opgaen, ook van het anker als het bij 't schip hangt. W. In de laatste beteekenis heeft men deze uitdrukking in het art. Kraanbalk ontmoet en zoo wordt ook het aan Holl. *op en neer* ontleende Russ. *apanér* gebruikt: otvėsnoe položenie jakornago

¹⁾ Misschien gaat Russ. *únder-zéj'*, onderzeilskoelte, op een Holl. afkorting *onderzeils* terug, z. de noot bij *Bakstag*.

kanata. D. (verticale stand van het ankertonw). V. en D. geven als bijvorm *panér*, de eerste heeft bovendien nog *opanér*. J.'s afleiding van dit woord uit het Grieksch is natuurlijk te verwerpen; zijn toevoeging: le russe vulgaire dit: otvësno, verticalement, perpendiculairement, stemt volkomen overeen met T.'s definitie van op en neer: nitdrukking, die veel gebruikt wordt om de verticale richting aan te duiden. WITSEN's: het anker is *op en neer* luidt Russ. jákor' *opanér*, l'ancre est à pie.

Ophaler of ophaalder. Ophaler is in het algemeen een lijn of wipper ¹⁾, waarmede iets wordt opgehaald. PAN. Eene lijn, waarmede men een ander touw, b.v. van een gijn, naar boven trekt noemt men een ophaalder. Ned. Wdb. P. M. vermelden ophalers onder het tuig der lijzeilspieren op blz. 231: verder heeft men op de spieren de zoogenoemde ophalers, die op de spieren der onder-raas als een talietje zijn ingerigt, om die spieren, welke voor groote schepen tamelijk zware rondhouten zijn, te ligten of uit en in te voeren, hetwelk dan van het dek geschiedt. Russ. *abgáldyr'*, *obgáldyr'*, V., la drisse intérieure de la bonnette basse, d. i. Holl. onderlijzeilbinnenva, waarover P. M. blz. 380: de onderlijzeilbinnenvallen zijn eenvoudige wippers, waarvan het staartblok om de fokkera wordt gestoken, nagenoeg op $\frac{1}{3}$ van de nok. Bovendien beteekent Russ. *abgáldyr'*, *obgáldyr'*, bij V. nog: svobodnyj koneč verevki s gakom; služit dlja tjagi čěpnago kanata i drugich tjážestej vdol' paluby (los end touw met een haak; dient tot het trekken van den kabelketting en andere zwaarten langs dek). Behalve V. heeft ook J. het hier behandelde Russ. woord, alleen in eenigszins anderen vorm: *obgalter u talej*, gni de palan, d. i. Holl. ophaalder van een talie (of gijn). Beide schrijvers geven een verkeerde etymologie: V. leidt Russ. *abgáldyr'*, *obgáldyr'*, van een niet bestaand Holl. abholder af. J. ziet in Russ. *obgalter*: une évidente transcription de l'all. abhalter, dat volgens hem ook: gni de palan beteekent. Ik geloof Russ. *abgáldyr'*, *obgáldyr'*, *obgalter*, rechtstreeks uit Holl. *ophaalder*, zoowel om de beteekenis als om den vorm, te moeten verklaren. Wat het laatste betreft: de *b* in *obgáldyr'* is vóór de *g*, die uit Holl. *h* moest ontstaan, uit Holl. *p* verzaecht; de *o* vóór het accent, dat in het Russ. woord op de tweede lettergreep valt, wordt als *a* uitgesproken, vandaar ook de spelling *abgáldyr'*; ten slotte is in *obgalter* de *t* uit *d* verscherpt, van welk ver-

¹⁾ De wipper is een enkel blok met eenen looper en wordt gebruikt om ligte zaken aan of van boord te nemen, ledig vaatwerk over te wippen, nootakels op te brengen, enz. Het blok heeft meestal eenen staart, waarmede het op de groote ra of elders wordt vastgestoken. P. M. blz. 100.

schijnsel men een aantal voorbeelden vindt op het art. Onder-Evenals de inhaler of inhaalter, de nithaler of uithaalter, en de neerhaler, is ook de ophaler of ophaalter in het Russ. overgegaan.

Op steng. Kommando, dat de zeilen zoodanig gebrast moeten worden, dat de wind er van voren invalt en ze zodoende tegen de steng aandrukt, waarbij het schip dan achternit vaart, of, zoo dit bij enkele zeilen in tegenstelling met de andere geschiedt, althans zijn vaart zeer vermindert, of ook wel: op eenzelfde plek blijft drijven (Russ. *ležat' v drejšč*, z. Drijven). Zoo leest men bij W. blz. 407: in het opkomen van een stijve koelte, spreekt hij (de stuurman) op deze wijze: zwigt het want, neemt in het voormarszeil, los lijbras, smijt los de boelijn, bras te loevert aen, los de lijshoot, haelt voor n gijtouwen, bras wacker op de steng... Russ. *obsteng!* J., *masque tout! brasse à euler partout!* Het liggen van de zeilen op de steng heet ook Russ. *obsteng* J., *coiffé*, *vent dessus*. D. schrijft hier *óbstén'*. Het afgeleide ww. luidt *obsténít'*, dat in alle woordenboeken voorkomt: coiffer, mettre sur le mât, masquer les voiles, mettre les voiles à enler. De Russen schrijven *ob* met *b*, waarschijnlijk door bijgedachte aan de praepositie *ob* c. Acc. (tegen aan); dat men hier echter met het Holl. *op* (Russ. *na*) te doen heeft, blijkt behalve uit *obsteng* zelf (Holl. *steng* is in het Russ. *stén'ga* geworden en de uitdrukking zou dan moeten luiden: *ob stén'gu*), nog uit het synonieme *na stén'gu*.

Overal. Dus roept men, als alle het scheepsvolk moet boven komen. W. Dit is een scheepswoord en beteekend, dat ieder (geen uitgesonderd) te voorschijn moet koomen, roepende, ooveral! ooveral! WINSCH. Overal is ieder morgen de reveille; 'snachts is het: al het volk doen opkomen, overal maken (komme.), overal houden (in de nacht de geheele equipaadje op het dek doen blijven). v. L. Russ. *avrál*, dat D. en J. ook *ocrál* schrijven. De eerste verklaart: *povelit'noje: pošel vsě na verch, na palubu* (kommando: allen naar boven, aan dek); de laatste: *en haut tout le monde!* appel. Hierbij een adject. *avrál'nyj*, b.v. in: *avrál'naja noč'*, nacht, waarin de geheele equipage op het dek moet blijven, of in: *avrál'naja rabóta, avrál'nyja rabóty*, travail qui appelle tout l'équipage sur le pont, zooals het uitbrengen of lichten van het anker, enz. V. en A. kennen deze beteekenis ook toe aan *avrál*, le travail qui s'exécute par tout l'équipage, en hebben bovendien nog het afgeleide ww. *avrálit'*, *proizvodit' rabotu vsej komandoj* (werk verrichten met de geheele bemanning).

Over stag. Overstaeg smijten of lopen, wenden tegen windt om,

en dan moet het roer aen lij leggen. W. Een schip gaat overstag, als het, bij den wind zeilende over eene zijde, zich langs den kortsten weg wendt om over de andere zijde bij den wind te gaan zeilen, en dus eenige oogenblikken juist met den kop op den wind ligt. Russ. *overštág*, virer vent devant.

Paal. Houten mast, in den grond of in den bodem van het water geheid, om schepen aan vast te leggen, vgl. W. blz. 479: men slaet houte hoofden te midden in de grondt, en ringen of palen aen de wal, om de schepen aen te vertuien ende vast te maeken, en blz. 478: binnen in de haven zal men insgelijks palen slaen, drie in een roede lengte, om de schepen vast aen te maken. Russ. *pal*, dat D. aldus verklaart: svaja u pristanej, v gavani, . . . inogda něskol'ko svaj, skrěplennych vručě, dlja ukrěpy sudov (paal bij aanlegplaatsen, in de haven, . . . soms eenige palen, te zamen bevestigd, om schepen aan vast te leggen). J. heeft een plur. *paly*, corps-morts. KRAMERS en BONTE verklaren in hun *Nouveau Dictionnaire Français-Néerlandais* blz. 459: corps morts pour l'amarrage: verschillende voorwerpen, waaraan het schip gemeerd wordt: dukdalen, palen, ringen, enz. Dit Russ. *pal* uit Holl. *paal* is niet te verwarren (zooals J. doet) met Russ. *pal* uit Holl. *pal*, z. ald.

Paard. Tonw, dat in een bocht onder de raas hangt en den matrozen dient, om er op te staan bij het aanslaan, reven, vastmaken van de zeilen. v. L., vgl. WINSCH.: deese lijn nu, het paard genaamd, is te sien booven aan de seilen, om daarop met de voeten te steunen, en hetgeen outrent de ree te doen is, klaar te maken. P. M. vermelden paarden van de onderra's (blz. 202), van de marsera's (blz. 213), van de bramra's (blz. 219), van het knifhont (blz. 187) en van het jaaghont (blz. 195). Russ. *pert*, marchepied. V. en D. geven den plur. *perty*, marchepieds. V. en J. kennen verder de samenstelling *únderpért*, plur. *únderperty*, waarnaast bij V. ook *unterperty* (over deze verscherping van *d* tot *t* z. op Onder-), dat aan een Holl. *onderpaard*, dat ik echter nergens heb kunnen vinden, moet ontleend zijn; alle Russ. woordenboeken hebben als synoniem het meer Russ. klinkende diminutivum *podpértok* V., J., plur. *podpértki* D.; J. heeft daarnaast ook *podpert* (pod- is het Russ. woord voor onder-). Wat de beteekenis van dit *únderpért*, *únderpért*, *podpért*, *podpértok* betreft, uit de Russ. omschrijvingen en uit de Fr. vertaling: étrier de marchepied, blijkt, dat het geheel overeenkomt met het Holl. springpaard, waarover P. M. blz. 202: de paarden dienen voor de manschappen, die de zeilen los- en vastmaken of deze reven moeten, om daarin te staan, en

opdat de paarden overal op gelijke diepte zouden neerhangen, als het volk er in staat, dienen de springpaarden; dit zijn enden tros, van een weinig mindere dikte dan de leider, drie aan elke zijde in getal, waarmede het paard op een bepaalden afstand van de ra gehouden wordt. Deze springpaarden moeten zoo lang zijn, dat de mansehappen met den buik op de ra kunnen liggen, en dan nog met de voeten tegen de paarden kunnen steunen. Van de Russ. *podpértki* zegt D. evenzoo: *verevki koini perty podvšeny k rejam* (tonwen, waarmee de paarden onder aan de ra's hangen). Merkwaardig is het, dat V. op één plaats (*perty*) dezelfde vergissing heeft gemaakt als v. L. op springpaard; de laatste geeft daar als tweede beteekenis: het buitenste paard, tot aan de nok van de ra, dienende voor den man, die, bij het reven, de steekbout moet leggen. Nu wijst PAN er terecht op, dat deze verklaring goed zou zijn achter het woord nokpaard. Vgl. ook P. M. blz. 213: bovendien (d.i. behalve de gewone paarden op de nokken der marsera's) is er dan nog een nokpaard om bij het reven daarin te staan tot het leggen der steekbouden; dit nokpaard ligt met een doorgestoken oog over het niterste einde van den nok heen. . . . Een dergelijke omschrijving geeft V. op de genoemde plaats van *unterpérti*: *perty u nokov marsareev; shizat dlja područnych štyk-boltnyeh, etoby im ndobno bylo vjazat' i otdavat' štykbolty* (paarden aan de nokken der marsera's; zij dienen voor de handlangers der marsgasten, om gemakkelijk de steekbouden te kunnen leggen en afnemen); zijn Fr. vertaling luidt hier: *marchepieds de bout de vergue*. Dat dit artikel echter een vergissing is, blijkt uit hetgeen hij op de synonieme woorden *podpertok* en *underperty* verklaart en vertaalt.

Paardelijn. Paardelijnen, touwen, om een schip op te korten of ergens heen te halen. W. blz. 504, vgl. blz. 281 (ouder de benodigdheden op een schip, die uit de lijnbaan meegegeven worden): 1 paardelijn. P. M. vermelden de paardelijnen op blz. 67 onder de soorten van touwwerk: zij worden gebruikt om het schip te verhalen, tot jaag- en werptrossen, vgl. ook blz. 400: behalve het stoptouw worden er nog onderscheidene kabeltouwen en paardelijnen medegegeven; de eerste om op de werpen gebruikt te worden, en de andere om daarmede het schip te verhalen of om te jagen. In dit laatste is missehien de oorsprong van het woord te zoeken, zooals WINSCH. zegt: een paardelijn beteekend een lijn, waarmede de schippers een paard de schuiten laten voorttrekken, dat zij paarden noemen. WINSCH. geeft ook den vorm, waaruit het

Russ. woord onmiddellijk is overgenomen: *paardelijn*, of *paarellijn* van andere genaamd. Russ. *pérlin'*, haussière, grelin, uit Holl. *paarllijn*.

Pakketboot. Snelzeilend vaartuig, dat op gezette tijden de brievenmaal overbrengt, en mede is ingericht tot het vervoeren van passagiers; de pakketbooten zijn schier overal door stoombooten vervangen. v. L. In het Journ. v. WASSENAER OBDAM, 14 Juni 1659 leest men: 'saghtermiddaghs quamp er een pacquetboot met brieven van Lubecq. Russ. *paketbót*, paquebot. Hierbij een adj. *paketbótnyj*, de paquebot, qui concerne le paquebot. Het woord is niet uit Eng. packetboat, zooals J. heeft.

Pal. Op dit woord heeft WINSCH.: de spreekwijzen van dit woord ontleend zijn veel bekender als het woord selfs: en daarom is het noodig de beteekenis daarvan te weeten: een pal dan is een werktuig ter zijde van de spil waarmee de selve belet werd agterwaarts te draajen, gelijk deselve in de braadspeeten te scheep meede gebruikt werden... hiervandaan nu: hij staat pal: dat is, hij staat onbeweegelijk, hij is onversettelijk, hij staat schrap, enz. W. verklaart pal: zeker ijzer of houte stutzel van 't braetspit en spil, dienende als men die windt, om te stutten, opdat zij niet terug en drajen. Vgl. W. blz. 56: met de pal zet men de spil vast. Ten slotte T.'s definitie van het woord: ijzeren schoortje of stut, gewoonlijk om een bout beweeglijk en tegen een getand pal-rad rustend, waarvan de tauden naar de eene zijde onder de pal kunnen doordraaijen, doch naar de andere zijde bewegend, daartegen stuiten zouden. Russ. *pal*, linguet, élingnet. Het woord staat ook in Arch., speciaal als pal van het braadspil (*brašpilja*) en V. vermeldt nog het Russ. commando: *pal-špil'*, de pal in het spil! mettez les linguets au cabestan! De omstandigheid, dat in V. ook een Russ. *pólged* voorkomt, dat aan Eng. *pawlhead* moet ontleend zijn, maakt dat de Holl. oorsprong van Russ. *pal* niet geheel zeker is.

Palm. Maat, volgens welke in de zeehavens de diameter van het masthout wordt berekend. Mast van 20, van 30 palm omtrek. v. L., vgl. W. blz. 133: evenredige maat van dikte der masten: als een mast onder dick is 16 palm, behoort hij onder de kranen te zijn dick 12 palm, en aen de top 11 palm; als de stengh onder dick is 10 palm, gelijk tot een mast als boven bevoeglijk is, dan zal hij boven zijn van $6\frac{1}{2}$ palm. Russ. *pál'ma*, Fr. palme, Eng. palm. V. verklaart: měra...; upotrebljas' dlja izměrenija tolščiny mačt (maat...; werd gebruikt om de dikte der masten te

meten). Het Russ. *pal'ma* als maat is uit het Holl., evenals de Russ. woorden voor den kranz van den mast, den top van den mast en den mast zelf van de Hollanders zijn overgenomen. D. heeft in zijn woordenboek s. v. 1. *Pal'ma* de volgende aanteekening: s gol. po nazvan'ju *pal'ma*, t. e. fut, koego skladija mēra dēlaetsja iz buksovago dereva, zovut u nas *pal'moj* žoltoe derevo buks... *buxus sempervirens* (van wege de uit het Holl. afkomstige benaming *pal'ma*, d. i. voet, welks tezamenmeenebare maat gemaakt wordt van het hout van den bosboom, noemt men bij ons *pal'ma* den gelen bosboom... *buxus sempervirens*). Of dit laatste geheel juist is, kan betwijfeld worden: Russ. *pal'ma* in de bet. *buxus*, bosboom, zou ook direct op Holl. *palm*, *buxus*, bosboom terug kunnen gaan ¹⁾, zonder dat daarbij de uit het hout van genoemden boom vervaardigde maat (welks benaming *palm* natuurlijk met de boom- of houtsoort *palm* niets te maken heeft) den overgang in beteekenis bewerkt behoeft te hebben.

Pardoën. Staande touwen, achter de hoofdtouwen der ondermasten op de rusten bevestigd en die de toppen der stengen zijdelings en tegen vooroverbuigen stemmen. T. De pardoens dienen tot achterwaartschen steun van de stengen. P. M. blz. 181, vgl. blz. 178: het tuig der stengen bestaat, evenals dat der masten, hoofdzakelijk uit het want en de stagen, waarvan het eerste tot zijdelingschen en de laatsten tot voorwaartschen steun verstrekken; tot achterwaartschen steun dienen voornamelijk de pardoens... Zoo zegt ook W. blz. 61: de pardoën dient, als 't schip voor wint zeilt, dat de steng niet en breekt, in plaats van de stagh. Russ. *fardín*, *fordín*, galhauban. J. geeft bovendien het oude *pardun* (zoo steeds Zeeregl.). De pardoens, die de stengen steunen noemt men ook wel *stengepardoens*, Russ. *sten'forduný*, in tegenstelling met de *brampardoens*, Russ. *bramforduný*, der bramstengen, en met de *bovenbrampardoens*, Russ. *bombramforduný*, der bovenbramstengen. V. noemt in zijn werk b. v. de stenge-, bram- en bovenbrampardoens van den bezaansinast: Russ. *krjújssten'forduný* d. i. Holl. *kruis-stengepardoens*; Russ. *krjújsbramforduný* d. i. Holl. *kruisbrampardoens* (nu: grietjepardoens); Russ. *krjújsbombramforduný*, d. i. Holl. *kruishovenbrampardoens* (nu: bovengrietjepardoens).

Passaat. Passaat of passaatwind: van andere genaamd mouson: dit is een wind, die een geruime tijd uit een hoek waaid: waar-

¹⁾ Vgl. KILIAN: palmboom j. busboom, *buxus*. PLANTJN: palm, palmboom, arbre appellé [palme ou dadiér ou] du buis, [palma vel] *buxus*. De beteekenis: bosboom schijnt palm, palmboom in de 16e eeuw te hebben gekregen, z. Mnl. Wdb.

van veel te leesen valt in de Oostindiese vojagien... WINSCH. Russ. *passát*, vent alisé, tradewind. Hierbij een adj. *pas(s)átnyj* in: *pas(s)átnyj véter*, vent alisé, tradewind, passaatwind. Den vorm *passát* vond ik alleen in V.; *pas(s)átnyj véter* d. i. passaatwind is de gewone uitdrukking.

Passagier. Die op een vaartuig medereist, zijn overvaart betaalt, en geen deel van de manschap uitmaakt. v. L. Russ. *passažír*, *pasažír*, passager. Het Russ. woord is niet uit het Hgd., zooals D. wil, maar uit het Holl.: terecht heeft J.: transcript. du holl. passagier. Ook het woord reis is in het Russ. overgegaan, z. ald. Schertsenderwijze noemen de Russ. zeelui op de oorlogsvloot iemand van de bemanning, die zijn plichten verwaarloost: *passažír*. Afleidingen van *passažír* zijn het subst. *pas(s)ažírka*, vrouwelijke passagier, en de adj. *pas(s)ažírovyy*, *pas(s)ažírkin*, *pas(s)ažírskij*.

Peiling. De daad van peilen. v. L. Peilen wordt gezegt van het nemen des zons hooghte en 't schips afgelegentheit van eenig ander schip of landt. W. Peilen is onderzoeken in welke kompasstreek een voorwerp gelegen is: de zon peilen (waarnemen in welke kompasstreek de zon staat), den wind peilen (onderzoeken, uit welke streek de wind waait). PAN. De rigting bepalen, waarin men voorwerpen aan den wal, waarvan men de ligging kent, ziet, om daaruit de plaats, waar men zelf is, op de kaart af te zetten. T. Russ. *péleng*, relèvement au moyen du compas ou le pointage de la carte. Hiervan afgeleid is het Russ. ww. voor peilen: *pelengováť*, relever avec le compas, pointer la carte, met het subst. verbale *pelengovánie*.

Peilkompas. WINSCH. heeft op peil: jaa zelfs werd het (n. l. het peilen) op de son en sterren gepast, als men seide: peilen de hoogte der son en sterren: waarvan ook soodanig een kompas, een peilkompas genaamd werd. Vgl. W. blz. 281 onder de losse werktuigen te scheep (van andere kleinigheden): 1 peilekompas. Russ. *peľkompás*, compas de relèvement.

Pek. Pik of pek, dog in het Latijn pix, een dikke en harde stoffe, die uit boomen, die verbrand werden voortkomt, gelijk de teer, die ook van de liefhebbers pix liquida genaamd werd, omdat zij is als gesmolten pik. WINSCH. Wanneer uit de teer de vlugtige oliën, die oorzaak van de vloeibaarheid dier stof zijn, worden afgezonderd, gaat de teer in pek over, welke naarmate van zijne kleur, en de soort van teer, verschillende benamingen in den handel verkrijgt. Pek wordt bij den scheepsbouw in aanmerkelijke hoeveelheden verbruikt om de bedekking te vormen van allerlei naden en

scheuren, die gekalfaat zijn en waarover niet behoeft geschilderd te worden. Waar dit laatste wel het geval is, wordt de daartoe ongeschikte pek door harpuijs of harst vervangen. T. Russ. *pek*, brai sec. Het woord heeft, als zijnde uit Holl. *pek* overgenomen (evenzoo is Holl. *teer* in het Russ. overgegaan), niets te maken met Russ. *peklo* (bij *pek'*, koken, branden), dat behalve: hiel, helsche pijn, in de kerktaal met een zeer begrijpelijken overgang van betekenis ook: brandende pek beduidt, en waarmede D. het als verwant beschouwt. Bij Russ. *pek* een adj. *pekovyj*, dat D. geeft in het voorbeeld: *pekovaja zalicka pazov* (het met pek dichtgieten der naden); verder de subst. *pekovár*, die pek kookt, en *pekovarén'e*, het koken van pek.

Penterbalk. Punterbalk of penterbalk. WINSCH. Punterbalck, een lang stuk houts, doch heden zelden in 't gebruik, 't geen dient om het anker te redden, uit te voeren en vast te maecken. 't Werdt voorbij de hoofttouwen uitgevoerd; heden zet men de ankers tegen de vullingen en haelt ze met takels op. W. Russ. *vénterbálka*, *péterbálka*, davier (rouleau de bois mobile placé horizontalement sur le bord d'une grande embarcation à la poupe ou à la proue). Geheel verouderd: ontbreekt in D.

Penterhaak. Een talie, om 't anker achter op te zetten. W. blz. 504, vgl. blz. 281 onder de losse werktuigen te scheep (van andere kleinigheden): 1 penterhaek. W.'s definitie is minder juist, nauwkeuriger drukt WINSCH. zich uit: een ijsere haak aan een taalieblok en het gebruik hiervan is om een anker, als het al op en neer hangt, op te setten. P. M. vermelden de penterhaak of vischhaak op blz. 94 onder de haken: de penterhaak of vischhaak wordt gebruikt om bij het kippen der ankers deze in het kruis te pakken en moet daarom eene groote bogt hebben en natuurlijk ook sterk genoeg wezen om het anker te kunnen dragen. Russ. *pénter-gak*. Allcen bij V, die verklaart: *gak osobago vida, vvjazyvamyj v strop nižnjago bloka fištalej*. On *zakladyaetsja za lapu jakorja, pri podenič poslědujago na rustov* (haak van bijzondere soort, ingebonden in den strop van het onderste blok van den vischtakel. Hij wordt geslagen om de hand (blad) van het anker, wanneer om het laatste de rustlijn wordt genomen), vgl. hiermee P. M. blz. 406: als het anker gekipt is, wordt er om het kruis eene zoogenoemde rustlijn genomen om het anker op zijne plaats te houden en gereed te hebben om weder te kunnen vallen als de vischtakel weggenomen is.

Pisbak. Voor tegen de boeg aen op het verdek ziet men een baek, die de pisbak werdt genaemt: deze dient om het water, dat

door de kabelgaeten ¹⁾ bij hart weder inspat, te vangen, benaemt na de gelijkheit van dien bak, welk boven op den overloop staet, waer in de maets hun water loozen. W. blz. 276. Ruimte in den voorboeg, gevormd door een waterdigt dwarsschot achter de kluizen, waarover de ketting heengaat en waarvoor het door de kluizen binnenkomend water zich verzamelt en wordt afgevoerd door spijgaten. T. Russ. *pishak*, door V. en A. als synoniem van het verouderde Russ. *vaterbák* (uit Holl. *waterbak*) op dat woord gegeven. De verklaring van Russ. *vaterbák* luidt: přezde tak nazyvalos' otdělenie v nosu sudna na palubě, služivšee dlja togo, čtoby voda, popadavšaja čerez kljuzy, ne razlivalas' po palubě; *pishak* (vroeger heette zoo het afgesloten gedeelte in het voorschip op dek, daartoe dienende, dat het water, door de kluizen binnengekomen, zich niet over het dek uitstortte; *pishak*). Tegenwoordig is zoowel voor Russ *pishak* als voor Russ. *vaterbák* gebruikelijk Russ. *kljuzbák* (uit Holl. *kluisbak*), *gatte*.

Pispot. Pispotten, de brassen van de bezaansroede. v. L. Russ. *pispot* J., *píspod* V., ourse de la vergue d'artimon. „Ce mot ne paraît pas composé de radicaux slaves” teekent J. in vergeefflijke onwetendheid bij dit woord aan.

Plaat d. w. z. zeilmakersplaat of handplaat. Soort van vingerhoed, dien de zeilmakers met een lederen riem aan de hand vastbinden. v. L., vgl. Tw.: zeilmakersplaat, paumet, paumelle, dé de voilier, sailmaker's palm. Russ. *plátan* uit de Holl. plur. *platen*. Het Russ. woord, dat alleen bij V. genoemd staat, beteekent niet den vingerhoed, maar den lederen riem, daaraan vast; de verklaring luidt: rod perčatki, sdělamoj iz polosy koži dlja kisti ruki; k nej prikrěpljaetsja kruglaja metalličeskaja plastiuka, innějuščaja malen'kija jamki, no tol'ko na polovinu metalla, nazyvaemaja parusnym naperstkom, služušim dlja tolkanija igolki pri šit'ě parusov (soort van handschoen, gemaakt van een strook leer voor het gewricht van de hand; daaraan wordt bevestigd een rond metalen plaatje met kleine groeffjes, maar dit slechts voor de helft van het metaal, geheeten zeilvingerhoed, dienende om bij het naaien der zeilen de naald aan te zetten), vgl. ald. iets verder, waar voor *plátan* de omschrijving: kožanyj naručnik (lederen handbedekker) wordt gebezigd. Dit Russ. *plátan* uit de Holl. plur. *platen* (andere Russ. sing. uit Holl. plur. op *-en* zie men in de noot bij Kraag) is niet te verwarren met Russ. *plátan* uit Holl. *plating* of *plating*, z. ald.

¹⁾ D.i. hier: kluisgaten.

Plank. Het Russ. kent een subst. *plánka* met de beteekenis: nebol'sšaja doščečka (klein plankje); bijbehorende adj. zijn *plánkovyj* en *plánočnyj*. Dit *plánka* wordt steeds beschonwd als overgenomen uit Hgd. *planke*. Behalve in de genoemde algemeene beteekenis, komt het woord ook als scheepsterm voor, als simplex *plánka* en in de composita *kófel'plánka* en *pútensplánka* V., *putinsplanka* J. Hier zal men Holl. oorsprong moeten aannemen, al heb ik de Holl. woorden **konfij*- of **korvijplank* en **puttingplank*, waar het Russ. op terugwijst, ook nergens aangetroffen. Russ. *plánka* als simplex en *kófel'plánka* zijn synoniem: beide dniden de nagelbank aan (stuk hout, tegen boord of tegen knechtenstijlen vastgebout en voorzien van een aantal verticaal er doorgestoken korvijsnagels om loopend touwwerk aan te beleggen. T.), in de Russ. *kófel'plánka* worden de *kófel'nágeli* gestoken. Daar nu Russ. *kófel'nágel'* uit het Holl. is (z. Karveel- of Karviel-nagel (2)), moet dit ook wel met *kófel'plánka* het geval zijn, en evenzoo met het synonieme *plánka*. Hetzelfde geldt van Russ. *pútensplánka* V., *putinsplanka* J., waarmee volgens V.'s beschrijving de katplaat der puttings of puttingijzers wordt bedoeld: planki nakladyvaemyja sverch vantputensov odnim koncem; krěpjatsja boltami s bortom snidna (platen, met het eene end boven op de puttings gelegd; zij worden met bouts tegen het scheepsboord bevestigd), vgl. ald. op vantputensy: nižnie konej vantputensov s naložennoju sverch každoj tolstoju plankoju, nazyvajemoj *putensplankoj*, ukrěpljajutsja k bortu korablja boltami (puten-boltami) (de onderreinden der puttings met een boven op elk gelegde dikke plaat, geheeten *putensplanka*, worden tegen het scheepsboord bevestigd met bouts (puttingbouts)). Men vgl. met deze Russ. citaten wat T. heeft op katplaat: het onderreinde der puttingijzers met een ovaal blad tegen boord liggend wordt daaraan vastgemaakt door een bout met ovalen kop, puttingbout geheeten. Om te voorkomen, dat die bout door het puttingijzer gebogen worde, ligt boven op dat ijzer om denzelfden bout eene plaat, die met een ovaal gat de puttingbout omvat en verder met een rond gat voorzien is, waardoor lager dan de puttingbout een andere kopbout, katbout genaamd, in het boord geslagen wordt. Russ. *-plánka* in: *pútensplánka* komt geheel overeen met Holl. *plaat*, zooals V. dan ook zegt van het simplex *planka*: plankami nazyvajutsja vsjakija metalličeskija ili derevjaunaja doščečki, imějuščija formu prjamougol'nika (planka heeten alle plankjes van metaal of hout, die den vorm van een rechthoek hebben). Onwaarschijnlijk is het na dit alles, geloof ik, niet, dat de Russ. scheepsterm *plánka* als simplex en in composita op Holl. *plank* teruggaat. In

den tijd van PETER DEN GROOTE was ook een woord *plank* in het Russ. gebruikelijk, dat zeer zeker het Holl. *plank* is ¹⁾.

Platllood. Lood, waarmede het zinkgat van 't kanon wordt gedekt. v. L., vgl. WINSCH.: platlood, lood, dat plat geklopt is, gelijk loode platen. W. blz. 283 vermeldt onder het krijgstuig te seheep: 1 rolle plat loot, wegende 150 p., en op blz. 284 onder het constapels gereedschap: 10 pont plat loot. Russ. *plútlot*, platine de canon. Verouderd: ontbreekt dan ook in D.

Platschuit. Hetzelfde als het in Tw. voorkomende: plat vaartuig, batiment plat, flat vessel, en het door MARIN in zijn *Compleet Nederduitsch en Fransch woordenboek* (Amsterdam, 1717) genoemde: platboomde schuit, bateau à fond plat. De soldaaten tot de landing geschikt, wierden op platboomde schuiten gezet. Les soldats destinez à la descente furent mis sur des bateaux plats. Russ. *plaskóut* V., *plaskót* D., J., ploskodonnoe sudno (platboomd vaartuig), bateau délesteur, allège, bateau plat, ehalan, pouton, barge. Hierbij een adj. *plaskótnyj*.

Platting. Platingh, dieke kleden van gevlochte touw of anderzins, die men op de rees legt, om het wrijven te beletten tegen de mast aen. W. Plating sijn dekkleeden, die van dun touw of plating te saamen werden gevlogten om iets te dekken. WINSCH. Over de verschillende soorten van platting (boerenplating, Fransche platting, ronde, vierkante, achtkante, kettingplating, enz.) z. P. M. blz. 119, waar men verder leest: behalve de matten van Fransche platting gemaakt, door de strooken nevens elkander te naaijen, heeft men nog twee andere soorten, die van foksies gelegd of geweeft worden; de matten worden in groot aantal in het tuig gebruikt tot bekleding van het want, de talreepen, spanschroeven, rondhout, marsen, zalings, onderlijken der vierkante zeilen, enz. als een behoedmiddel tegen schavieling, waartegen in het algemeen niet genoeg kan gewaakt worden. Russ. *plátan* V., pletenyj mat, upotrebljaemyj na obertyvanie častej stojačago takelaža, rangonta i proč.; pletetsja iz 9 kabolok, vzjatych po tri, obyknovennoju kosoju (gevlochten mat, gebezigd tot het omwikkelen van gedeelten van het staand tonwerk, rondhout, enz.; wordt gevlochten uit 9 kabelgarens, genomen bij drie tegelijk, op de gewone wijze gevlochten), vgl. voor het laatste P. M. blz. 119: tot boerenplating worden de garens in drie strengen verdeeld, waarvan beurtelings de buitenste over de andere heen naar binnen gelegd wordt.

¹⁾ Russ. *plank* komt voor onder de mij door den heer SMIRNOV toegezonden woorden.

Plechtanker. Het zware anker, 't geen men niet gebruikt, als bij groote noodt. W. blz. 504, vgl. blz. 65 (onder de scheeps-ankers): het plechtanker, 't geen bij hart weder gebruikt werdt, wanneer het dagelijks te licht is. P. M. blz. 392 en v. L. op anker vermelden het plechtanker onder de vijf zware ankers. Russ. *plecht*, seconde ancre, grosse ancre. Het woord is ontleend aan Holl. *plecht* met weglating van anker, vgl. Russ. *dóglyks* uit Holl. *dagelijksch* (anker), Russ. *bucht* uit Holl. *boeg*(anker), enz. J. schrijft ook *plekt*. Bij Russ. *plecht* een adject. *pléchtoryj*, b.v. in: *pléchtoryj kanát*, de tegenwoordig gebruikelijke vorm voor het volgende woord.

Plechttonw. Plegtouw, plechtankers kabel. W., vgl. P. M. blz. 397. Russ. *plechtou*, *plechtov*, second câble. Slechts bij J.

Pleit. Een soort van een klein vaartuig. WINSCH., vgl. W. blz. 170: . . . de Vlaemsche pleiten en suauwen, schoon binnelantsvaerders zijn, begeven zigh dickmael, schoon maer drie eters voeren, over zee. 't Zijn schepen langh en plat, met luiken overdekt, daer een voctgang te wederzijden nevens staet, voeren smackzeils die gemeene overtreffen in de lengte. Russ. *pléjty* V., playtes.

Pokhout. Eipen en pockhout is bequaem om scheepsblokx en schijven van te maecken. W. blz. 180 (van het hont). Soort van zeer zwaar en hard bruin hout voor blokshijven, enz. gebruikt. T. Russ. *bakaút*, guaiacum officinale. Voor de *b* uit Holl. *p* aan het begin van het woord, z. hetzelfde verschijnsel op Presenning. Volgens de Russ. woordenboeken werd met dit woord vroeger ook een soort van vaartuig op de Wolga aangeduid. Het bijbehorend adject. luidt *bakaútnyj* of *bakaútoxyj*: zoo omschrijft V. Russ. *škiv* uit Holl. *schijf*: *bakautoroe* ili mědnoc koleso, vraščajuščeesja meždu ščekami bloka (*pokhouten* of koperen rad, dat draait tusschen de wangen van een blok).

Pomp. Dit werktuig (dat gemeenelijk een uitgeholde boom is) werd gebruikt om waater uit de grond of reegenbak en een schip uit te haalen: voornaamenlijk te scheep, daar sij seer dienstig is, om het oovertollig waater uit te pompen. WINSCH. W. vermeldt pompen te scheep o. a. op blz. 40, 85, 269, vgl. ook blz. 56: twee pompen maekt men in groote schepen wel bewoelt. Russ. *pómpa*, pompe. J. geeft ook Russ. *pomp*, instrument dont la fonction est d'épuiser l'eau qui s'introduit dans la cale d'un navire. Het afgeleide adject. is *pómporyj*, waarbij D. ook nog het subst. *póm-povščik*, nasosnik, nasosnyj master (pompemaker), heeft. Dat Russ. *pómpa* uit het Holl. en niet uit een andere taal is overgenomen,

wordt hoogstwaarschijnlijk gemaakt door de samenstellingen *gands-pómpa* en *kétenspómpa* uit Holl. *hand(s)pomp* en *ketting(s)pomp*; bovendien zijn ook de klap of klep, de mik en de stok van de pomp in het Russ. overgegaan, z. deze art. In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE staan op blz. 896 onder elkaar: *pompov*, pompen. *pompštokov*, pompstocken. *pompšchunov*, pompschoenen.

Poort. Poorten, de vierkante gaten, waer de buszen uitleggen: dees moeten met maten in een schip zijn, want al te veel verzwakt het schip. W. Te scheep beteekend een poort een gat in de schepen, daar het geschut door geleit werd, en die ook met een deur kan gesloten werden. WINSCH. Vierkante of regthoekige opening in het boord om door te schieten; ook andere vierkante openingen in het boord heeten poorten, zooals b.v. de laadpoorten van binnenvaartuigen, de patrijspooten, ballastpoorten van zeeschepen, enz. T. Russ. *port*, sabord.

Poortsehenkel of -shinkel. Touw, waarvan de beide enden door 't scheepsboord heenloopen en vastgemaakt zijn aan de ringen van de geschutpoortluiken, welke daarmede kunnen worden opengehaald en opgehouden. v. L. Russ. *portškentel'* V., itagne de sabord. J. heeft nog den oorspronkelijken vorm *portškenkel'*.

Poortschenkeltalie, Russ. *portškentel'táli*, z. Poorttalie.

Poortstaart. In V. staat genoemd Russ. *portštert*, rahan de sabord, met ongeveer dezelfde beteekenis als *portškentel'* uit Holl. *poortschenkel*. De beschrijving luidt: štert ili cěpočka, na kotoruju zakladyvajut nižnie poluportiki, kogda oni otkinuty (staart of kleine ketting, waaraan men de onderste halve poorten ¹⁾ haakt, wanneer deze geopend zijn). Het Russ. woord gaat op Holl. *poortstaart* terug, waarin staart een dun end touw beteekent, z. Staart.

Poorttalie. Talie, waarmede de poorten geopend worden. v. L. Russ. *porttáli*, palan de sabord. V. geeft hiervoor ook het langere *portškentel'táli*, palan de sabord, d. i. Holl. *poortschenkeltalie*, hetzelfde als *poorttalie*, daar deze met het eene einde aan den poortsehenkel is bevestigd.

¹⁾ Hetzelfde, wat v. L. geschutpoortluiken noemt, vgl. T. op poortklep, poort: bij opperdeksbatterijen en kuilbatterijen, die niet tevens voor volkslogies ingerigt zijn, wordt iedere poortopening door twee kleppen, ieder van de halve hoogte der poort en onder en boven afgehangen, gesloten. Die beide halve poorten slaan dan met eenesponning op de hoogte van de aslijn van het stuk tegen en over elkaar en zijn beiden halfroond uitgenomen voor het langeveld van het kanon, dat er door stekend de opening geheel vult.

Portuurlijn. Ketting, waarin het anker met zijn ring hangt en waarvan de eene part binnenboord vast en de andere op den kraanbalk met het ankerslot vast is. T., vgl. P. M. blz. 404: wanneer het anker met de kat onder de kraan geheschen is, wordt de portuurlijn door den ring genomen, om het anker aan den kraanbalk te bevestigen en het daaruit gemakkelijk weder te kunnen laten vallen als de kat uitgehoekt is. W. blz. 281 vermeldt onder de benoodigdheden op een schip, die uit de lijnbaan meegegeven worden: portuer- en weeflijnen; vgl. vooral ald. blz. 483: anker opzetten: het anker voor vast maken, als het gewonden is, nadat het voor de kraan geheist is, met ankertalien en portuerlijnen. Russ. *pertúlin'*, bosse de bout ou de bossoir. D. schrijft *pertúlen'*.

Presenning. Geteerd zeildoek, 't geen om te bekleeden wordt gebruikt. W. Dekkleeden van geteerd seildoek gemaakt, om de waaren, daaronder schuilende, voor alle ongemak te bevrijden. WISSEN. P. M. blz. 346 zeggen van de presennings: presennings zijn regthoekige lappen, die aan twee zijden gezoomd en aldaar van drie gaten voorzien zijn, om ergens vastgemaakt te kunnen worden; zij dienen voornamelijk om bij stormweder over de luiken gelegd en op dek vastgespijkerd te worden, ten einde die luiken voor het binnenstroomen van stortzeeën te beveiligen, hetgeen men schalmen noemt. De presennings, die voor het schalmen bestemd zijn, moeten altijd geteerd wezen, de overige laat men ook wel eens ongeteerd. Zij komen aan boord veelvuldig te pas. Bij W. blz. 281 komt geteerde presenning voor onder de benoodigdheden te scheep van den zeilmaker, en op blz. 385 staat de order: de luiken met prezenningen te deeken. Russ. *brezént*, préart. Voor de *b* mit *p*, vgl. Russ. *bakaút* mit Holl. *pokhout*; voor de epenthesis van *t* na verlies van *-ing*, z. op Verdubbeling. In het Zee-reglement van PETER DEN GROOTE op blz. 906 vindt men den onverbasterden vorm (Gen. Plur.): *prezeningor*; ook V. vermeldt een verouderd Russ. *prezénning* voor het tegenwoordige *brezént*.

Presenningdoek. Het presenningdoek, ook wel grauwoek geheeten, wordt gebruikt tot presenningen, kragen voor masten en pompen, verschanskleeden, topkleeden, touw- en barrinkkleeden, enz. P. M. blz. 305. Russ. *brezendúk*, toile à préart.

Prop. Als de boots in de schepen vastgezort zijn, worden daer onder gaten in gemaekt, tot waterloozing, die met proppen gestopt kunnen werden. W. blz. 173. Russ. *próbká*, *sljúpoénaja próbká* V., tampon d'embarcation, sloepsprop, z. Sloep. In dezen scheepsterm is Russ. *próbká*, dat in de verschillende toepassingen van het begrip:

prop, stopsel, steeds uit Hgd. pfropf wordt verklaard, hoogstwaarschijnlijk aan Holl. *prop* ontleend.

Putting. Puttings zijn de sortouwen, daarmee de hoofdtouwen ontrent de rust toegesord werden. WINSCH. Puttings zijn ijzers of touwen, die onder aan de rust en het schip vast zijn, met bouten wel vast geklonken. W. blz. 275. T. geeft op puttingwerk volgende verklaring: door puttingwerk wordt verstaan de ijzeren inrigtingen onder de rust, welke de opwaartse trekking der hoofdtouwen van de rust op het boord overbrengen, zoodat de rust slechts eene horizontale drukking naar binnen te verduren heeft; het puttingwerk dient dus om de rust te stennen en de hoofdtouwen, als het ware om de rust heen tot het vaste boord, te verlengen. Russ. *putens*, *putins*, *pjutens*, chaîne de hanban. Van deze drie vormen bij J. is de eerste de gewoonste en ontleend aan den Holl. plur. *puttings* of misschien liever, zooals bij W. o.a. op blz. 123, 124, 125, inderdaad voorkomt, *puttens*, die als sing. is opgevat. Zie voor dit verschijnsel (Russ. sing. uit Holl. plur.) de noot bij Kraag. Gebruikelijker dan Russ. *putensy* (sing. *putens*) uit Holl. *puttings* is de samenstelling Russ. *vantpútensy* (sing. *vantputens*) uit Holl. *wantputtings* (W. blz. 203: 10 bramzeilswantputtings; ald. blz. 123, 124: wantputtens) met geheel dezelfde beteekenis: chaînes de haubans. D. heeft hiervoor den vorm *vantpútiny* zonder de *s* van den Holl. plnr.

Puttingbont. De bont, die door het onder einde der puttings (puttingijzers) gaat, vgl. T. op katplaat: het onder einde der puttingijzers, met een ovaal blad tegen boord liggend, wordt daaraan vastgemaakt door een bout met ovalen kop, puttingbout geheeten. Zie ook ald. op puttingijzer: van de rust schuinweg omlaag naar het boord worden de puttingijzers aangebragt, bestaande uit een plat bovineinde met oog (voor de rolkons, sluitbout van de juffer, of spanschroef, waarmee het want aangezet wordt), dat om den buitenkant van de rust reikt en er even boven uitkomt; een plat onder einde met een ovaal gat, waardoor de puttingbout in het berghout geslagen wordt; en een middendeel. . . . WINSCH. heeft: de puttingbouts, de bonten tot de puttings behoorende. Russ. *pútensbolt* V., bolt, kotorym vantputens prikrèplaetsja k bortu sudna (bout, waarmee de (want)putting bevestigd wordt aan het boord van het schip); J. heeft hiervoor het synonieme Russ. *vantputensbolt*, cheville de chaîne de hauban, uit Holl. *wantputtingbout*. De laatste lettergreep van beide Russ. woorden is beïnvloed door Russ. *bolt* uit Eng. *bolt*, z. Bout (1).

Puttingwant. Het puttingwant behoort tot het tuig der stengen en dient om de zalings naar onderen te steunen en daardoor het stengewant aan te zetten, waarvan het als het ware het verlengde uitmaakt; het loopt in schuine richting van onder de mars naar den mast en kruist daarbij de hoofdtouwen van het onderwant, daar, waar deze zeer weinig van elkander verwijderd zijn, z. P. M. blz. 7, 179, 180. Russ. *pútensvánty*, gambes, haubans de revers, plur. van een sing. *pútensvánta* (J: *putinsvanta*), die bijna niet voorkomt, z. Want. D. geeft bovendien den vorm *pútenvanty*, die het Holl. *puttingwant* geheel nabij komt.

Quadrant. Een vierdepart van een ronde sehijf: het werd in nauwer beteeckenis bij sterrekijkers, en stuurliiden genoomen: sie die bij de mathematische instrument en graatboogmaakers. WINSCH. Russ. *kvadránt*, quart de nonante, quartier anglais. V. zegt van dit verouderde woord: instrument dlja opredčlenija vysoty solnca; četvert' kruga (instrument om de zonshoogte te bepalen; vierde deel van een ronde sehijf); het bijbehorend adj. luidt *kvadrántovyyj*. Wegens het accent is het woord waarschijnlijker uit Holl. *quadránt* overgenomen dan uit Eng. *quádrant*, zooals J. wil. Het woord wordt volgens V. en D. nog gebruikt bij de artillerie, om hoeken te bepalen (v artillerii upotrebljaetsja dlja opredčlenija nglov).

Ra of, zooals vroeger ook, ree. Dwarsscheeps geplaatst horizontaal rondhout, door een mast of steng gedragen en dienend om een vierhoekig zeil uit te spannen. T. Voor de benaming *ree*, vgl. WINSCH. blz. 200: raa of ree, en blz. 204: ree of raa . . . een ree dan is een dwarsmast of spriet, waaraan de seilen op groote schepen werden beslaagen, dat is vastgemaakt of gebonden: en daarom als het noodig is dat'er naa de seilen moet gesien werden, soo roept men ree! ree! dat is, mannen loop naar de ree toe. Uit dit *ree* is het tegenwoordige gewone Russ. woord voor ra overgenomen, n.l. *rej*, vergue, waarnaast D. en J. een zelden voorkomend *réja* vermelden. ¹⁾ De ra's hebben ieder haar afzonderlijke benamingen: de onderste ra van den fokkemast is de *fokkera* (W. blz. 201: focke ree), Russ. *fokarej*; die van den grooten mast de *groote ra* (W. blz. 201: groote ree), Russ. *grotarej*; die van den bezaansmast voert geen zeil en draagt den naam van *bagijnue-* of *begijnura* (W. blz. 201, 202: bagijnuree, blz. 484: begijnuree, WINSCH. blz. 17: begijnree), Russ. *beginrej*; de stengen dragen de *marsera's*, Russ.

¹⁾ V. noemt dit *reja* in zijn Voorwoord onder de verwerpelijke, corrupte zeetermen: het eenig juiste woord is volgens hem *rej*.

marsarej: die van de voorsteng is de *voormarsera*, Russ. *formarsarej*; die van de groote steng de *grootmarsera*, Russ. *grotmarsarej*; die van de kruissteng, waaraan het kruiszeil wordt gevoerd, heet thans de *knisia* ¹⁾, vroeger ook *kruiszeilsra* (W. blz. 201: kruiszeilsree), Russ. *krjujsel'rej* of *krjujsmarsarej* uit Holl. *kruismarsere*; boven de marsera's bevinden zich de *bramra's*, Russ. *bramrej*, aan de bramstengen, zij worden eveneens onderscheiden in: *voorbramra*, Russ. *forbramrej*; *grootbramra*, Russ. *grotbramrej*; en de vroegere *kruisbramra* (tegenwoordig steeds: grietjera), Russ. *krjujsbramrej*; de vierde ra aan een mast van onderen af gerekend is de *bovenbramra*, Russ. *bombramrej*, nader te onderscheiden in: *voorbovenbramra*, Russ. *forbombramrej*; *grootbovenbramra*, Russ. *grotbombramrej*; en de vroeger zoo genoemde *kruisbovenbramra* (tegenwoordig steeds: bovengrietjera), Russ. *krjujsbombramrej*; D. vermeldt nog als benaming van de ra boven de bovenbramra in het Russ. *bomrej* d. i. Holl. *bovenree*; de ra, waaraan men vroeger het blind voerde, de *blinde ra*, heet Russ. *blindarej*; daarboven had men aan de steng van den boegspriet de *bovenblindera* (W. blz. 201, 202: boveblindere), Russ. *bomblindarej*; ook de *bezaansra* (W. blz. 202: bezaansree), Russ. *bizan'rei*, die schuin aan den bezaansmast hing en waaraan een driehoekig zeil werd gevoerd, is thans in onbruik geraakt (z. Bezaansra of bezaansroe); ten slotte noem ik nog Russ. *brifokrej* V., Holl. *breefokkera* (-ree), de ra, waaraan de breefok zich bevindt, en Russ. *lisel'rej* V., D., Holl. *lijzeilra* (P. M. blz. 49), de ra, waarmee een lijzeil wordt geheschen, waarnaast het diminutivum *lijzeilraatje* (P. M. blz. 337), Russ. *lisel'nyj reek* V.

Van Russ. *rej* zijn in sommige streken van Rusland (Kaspische en Witte Zee) eenige afgeleide woorden in gebruik: de ww. *réít'*, *réít'sja*, synoniem met de nitdrukkingen: *idtí v réi*, *idtí réjami*, die alle beteekenen: laveeren; V. vermeldt nog Russ. *rejuški* als benaming van de kleine bootjes van een bijzonderen bouw, die men in de Kaspische zee gebruikt, en die dezen naam dragen, omdat zij zoo gemakkelijk laveeren.

Naast Russ. *rej* uit Holl. *ree* is ook de vorm *raa* uit Holl. *raa* in Rusland niet onbekend geweest: in het Zeereglement van PETER DEN GROOTE komt Russ. *raa* passim voor en ook V. kent een verouderd Russ. *raa*. Er bestaat in het Russ. verder een woord *rájna*, dat in de woordenboeken twee beteekenissen heeft: 1. veronderde benaming voor het tegenwoordige *rej*. 2. ra van een latijnzeil, antenne,

¹⁾ Bij J. blz. 899 staat een uit Holl. *kruisree* overgenomen Russ. *krjujsrej*, le même que *krjujsel'rej*.

vergue latine. In de eerste beteekenis schijnt het in Archangel ook nog gebruikelijk te zijn, Arch. verklaart: čast' mačty na šnjakè, k kotoroj prikrèpljaetsja veršina prjamago parusa (gedeelte van den mast op een šnjaka ¹⁾), waaraan de bovenkant van een vierkant zeil bevestigd wordt). Dit *rájna* naast *rej* en *raa* is mij niet duidelijk.

Raband of, zooals vroeger ook, reeband. Reebanden, touwen, bij dewelke de zeilen aan de rees vastgemaekt werden. W., vgl. WINSCH. Rabanden, waarmede een zeil wordt aangeslagen (waarmede het aan de ra wordt vastgemaakt). v. L. Het bij J. voorkomende Russ. *revant*, raban d'envergure (une voile est garnie à sa têtère de cordelettes, au moyen desquelles on l'attache à la vergue; chaenne d'elles est nommée raban d'envergure), en de door V. vermelde plur. *récanty* is het Holl. *reeband*: voor *b* uit *v*, z. voorbeelden op Benzél, Borstrok. Het Zeeregl. heeft Russ. *raaband*: in de tabellen ald. leest men passim: *bélogo linju na raabandy*, witte lijn tot de reebanden.

Rak. Met leder bekleed touw, waarmede de ra tegen den mast of steng wordt gehonden: het is met vet besmeerd, om het bij 't ophijschen of strijken van de ra, om den mast of steng te doen glijden: kleine vaartuigen hebben voor hun lichte razeilen een soort van kraag, bestaande uit houte ballen, aan een lijn geregen. v. L. Het eerste is het smeerrak of bijvoet, z. ald.; voor het laatste, het eigenlijke rak, vgl. b. v. W. blz. 275: het rack, zijnde een kring van bolletjes en sleen, hout de ree vast en tegen de mast aan: hiermede rijst en daelt dezelve langs de mast. Uitvoerig behandelen P. M. blz. 199, 211, 218, de verschillende rakken, z. ook J. op racage. Russ. *raks*, racage, uit de Holl. plur. *raks*. D. heeft *rákxa*, dat ook de in Archangel gebrnikelijke vorm is, V. de plur. *rákxy*, naar de aan het touw geregen honten bolletjes (rakklooten).

Rakbeugel. IJzeren beugel, die somtijds het rak vervangt, maar ook tot andere doeleinden wordt gebezigd. P. M. vermelden rakbeugels op blz. 200. Russ. *rakbugel'* J., racambeau (anneau de fer ou de bois servant à divers usages. C'est le racage de certaines vergues, de celles des embarcations par exemple; c'est un collier attaché à un point de la ralingue d'une voile et embrassant un mât pour retenir la voile au mât, pour l'aider à monter et à descendre le long de cet arbre. Le point d'amure de quelques focs est fixé à un racambeau qui glisse au moyen d'une drisse et d'un halebas

¹⁾ Visschersvaartuig in de Witte Zee.

le long du bout-hors du beaupré). V. heeft *ráksbúgel* uit Holl. *raksbeugel*. Dat deze en de in de volgende art. genoemde Holl. vormen met *raks-* werkelijk voorkwamen, z. men op Raktouw.

Rakkloot. Raekklooten, bolletjens, die kettingswijs om de mast zijn, tusschen de sleen inkomende, en zulex opdat de ree te beter strijke. W., vgl. WINSCH. De rakklooten zijn geheel rond en hebben slechts eene kleine opening om het rak door te laten, zonder gleuf in de rondte. Deze laatste dienen om aan de rakken der gaffels en marseraas geregen te worden, en alsdan bij het hijschen en strijken der zeilen langs den mast of de steng te rollen en alzoo dit werk gemakkelijker te maken. P. M. blz. 93. Russ. *ráksklót*, pomme de racage, uit Holl. *rakskloot*. Ontbreekt in D.

Rakslee. Een soort van plankje; de raksleeden stellen met de rakklooten de rakken te zamen, vgl. de in de vorige art. genoemde citaten uit W. en vooral P. M. blz. 211. Russ. *rakslíz* V., J., bigot de racage, uit de Holl. plur. *raksslees*.

Raktouw. Touw, geschooren door de rakklooten en raksleeden en daarmee het rak vormend, z. P. M. blz. 211. Bij W. komen naast de op blz. 282 onder het looze blokwerk genoemde: sleden en klooten tot racx, op blz. 281, onder de scheepsbenoodigdheden, die uit de lijnbaan meegegeven worden, voor: racktouws. Russ. *rakator* J., bâlard de racage (corde, ordinairement enfilée dans les pommes et les bigots, pour former le racage), uit Holl. *rakketouw*, welke vorm voorkomt bij W. blz. 497 op koordasie: alle soorten van touw, zoo kabeltouw als poorttouw, putstouw, en zwabbertouw, gietouw, en tzortouw, pliechtouw, en racketonw, haecketouw, en bootstouw. Daarnaast vermeldt J. Russ. *rakstou*; V. heeft *rakstón* en *rakstóv*. Den Holl. vorm *rakstouw*, waar deze Russ. woorden aan ontleend zijn, vindt men bij W. blz. 122, 125.

Rank. Ranck, dit zegt men als een schip geen ballast in heeft, en al te licht en los is, oock wanneer het schip door te veel water in 't ruim, en graen of zout, dat gaende is, te veel schut en beweegt. W. Eigenschap van een schip, dat weinig stabiliteit heeft of spoedig terzijde overhelt. T. Russ. *rank* V. verouderd, z. het op Verdubbeling aangehaalde fragment uit een brief van PETER DEN GROOTE, waar het woord voorkomt; tegenwoordig zegt men: valkij (vaisseau qui plie beaucoup; qui porte mal la voile ou qui manque de stabilité. erank ship).

Raseizing of, zooals vroeger ook, reescizing. Hetzelfde als beslagseizing of beslagband, vgl. PAN blz. 9: de zeilen worden

aan de ra's geheelt door kramgarens ¹⁾ en nokbindsels en vastgemaakt ²⁾ met beslagseisingen of beslagbanden; laatstgenoemden zijn seisingen, veeltijds met zeildoek overtrokken. P. M. vermelden op blz. 119 onder de verschillende sijzings ook beslagsijzings; de daarmee synonieme beslagbanden (de beslagbanden dienen, om het zeil, wanneer het tegen de ra opgerold of geborgen is, vast te maken. blz. 359) komen ald. voor op blz. 359, 366, 378. En de bij W. verklaarde zeizingen zijn in de daar ietwat vaag gegeven eerste beteekenis (banden, daar de zeilen aan de rees mede vast zijn) meer in het bijzonder ra-, ree- of beslagseizingen. Russ. *rejsenzen'* J., raban de ferlage (les cordes ou garcettes dont on se sert pour serrer une voile sont nommées rabans de ferlage).

Ratalie of, zooals vroeger ook, reetatie. Russ. *rejtáli*, palan de bout de vergue. Slechts bij V., die verklaart: tali, služaščija v pomošč' marsatopenantu; zakladyvajutsja, kogda stavjatsja marsaliseli (talie, dieneude tot hulp voor de marsetoppenant; wordt gezet, wanneer de bovenlijzeilen gevoerd worden), vgl. hiermee P. M. blz. 215, 216: wanneer deze toppenenden (d. i. de marsetoppenenden) stijf moeten gezet worden, hetzij om de ra vierkant te toppen, of om den nok te steunen bij het zetten van lijzeils, worden er altijd talies voor oogenblikkelijk gebruik opgezet.

Ravendoek. Sorte de toile écarlée, a kind of light canvas. Tw. Russ. *ravendúk*. V. heeft op dit woord: parusina, zamčijajuščaja inogda klaverduk i bramsejduk; vydčlyvaetsja v Tamerforsě (Finlandii), vo vladimirskoj gubernii, v Vjaz'mě, Muromě, Perejaslavlě, Kostromě i Jaroslavlě (zeildoek, dat soms ter vervanging dient van klaverdoek en bramzeildoek; wordt vervaardigd in Tammerfors (Finland), in het goevernement Vladimir, in Vjaz'ma, Murom, Perejaslavl', Kostroma en Jaroslavl'). D. verklaart: tolstaja parusina, dlja bol'sich parusov (zwaar zeildoek, voor groote zeilen), en teekent er bij aan, dat het woord in huishoudelijk gebruik voor zeildoeksch linnen in het algemeen (parusinnyj eholst voobšče) wordt gebezigd; in dien zin komt ook het adj. *ravendúčnyj* voor, b. v. in: *ravendúčnyja prostyni* (ravendoekselne beddelakens).

Reeht. Reecht het roer: hout de helmstock omhoog, en het roer te middenseheeps. W. Russ. *rékte* V. verouderd: prjamo, gorvoja o rulě (reeht, van het roer sprekend).

Reede. Ree', reede, een onbesloote haaven, daar de scheepen

¹⁾ Volgens PAN meestal in plaats van rabanden, z. ald., gebruikt.

²⁾ D. w. z. nadat zij tegen de ra zijn opgerold.

ree en gereed leggen om weg te vaaren, als het haar naar lust en gelieft. WINSCH. Gemakkelijk toegankelijke ankerplaats, gewoonlijk voor of nabij eene haven, waar de schepen door landtongen of kunstwerken voor de meest heerschende stormen veilig zijn. T. Russ. *rejd*, rade, bij J. ook *rejda*. D. geeft nog het afgeleide adj. *réjdovj*.

Reep. Reep, een reep touw, een end touw, gelijk te sien is in klokreep, valreep. WINSCH. Het veronderde, daarom in D. niet voorkomende, Russ. *rep* is bij V. en J. synoniem met Russ. *gardel' rep* d. i. Holl. *kardeelreep*, dat ook niet meer wordt gebruikt, voor beide bezigt men thans Russ. *gardél'* mit Holl. *kardeel*. Alle drie deze woorden worden vertaald met: drisse de basse vergue.

Reg. In V. komt voor een veronderd Russ. subst. *rek* met de beteekenis: uklon mačty (helling, hellende houding van een mast); de ald. gegeven afleiding uit Eng. rake kan bezwaarlijk juist zijn, daar dit woord geheel andere beteekenissen heeft. Ik vermoed, dat Russ. *rek* aan Holl. *reg*, bij WINSCH., is ontleend: reggen, komt van een reg of rug, gelijk breg hier tot Leiden gebruikt werd voor brug: reggen nu beteekend op klein vaartuig een mast strijken en agterover, als op zijn reg leggen. . . .

Regeling. Kromme en met snijwerk voorziene lijsten, die den zwanenhals zijdelings schoren, de wanden van het galjoen helpen vormen, en tot steun dienen van den botteloef. v. L. Regelingen zijn de ribben of senten, welke om de tarmen geschoren en daarin ingelaten den vorm aan het galjoen geven. De bovenste regeling heeft den naam van leijer of leider. De regelingen eindigen tegen boord zooveel mogelijk in verband met de strooken of lijsten, die zich daarop mogten bevinden, en aan het vooreinde verliezen zij zich voor het oog in de knel van de scheg of tegen het beeld, dat die scheg versiert. T. Vgl. nog W. blz. 87: van de regelingen. Deze maecken het fatzoen van 't galjoen, komen tot aen de es, en zijn aen weerszijde, 3 in 't gemeen. Russ. *régel'*, herpe, lisse d'éperon, plur. *régeli*, bij V.: *gal'júnnye régeli*, les lisses d'éperon; J. heeft: *reglens na gal'juné* (sing. *reglens* uit Holl. plur. *regelings*?), herpe, lisse d'éperon. Al de hier genoemde, bij V. en J. voorkomende woorden zijn verouderd; dit is volgens V. niet het geval met Russ. *régel'* in de algemeene beteekenis: dlinnye tonkie rejki, upotrebjaemye v korablestroenii (lange, dunne latten, die bij den scheepsbouw worden gebruikt), vgl. W. blz. 55: regelingen. . . . zijn brede latten, die achter en voor, boven, rontom het schipshoort, gestelt zijn. Zie ook ald. blz. 147, waar de regelingen voor-

komen onder de „benamingen van scheepsdeelen, die men in het timmeren achter elkandre opmaeckt en aen het schip voegt”: 62. maeckt men 't (het schip) buiten om op, met barrighouten, vullin-ghen en raahouten, zetgangh, vertuyningh en regelingen. Voor den vorm van Russ. *régel* uit Holl. *regeling*, vgl. eenige dergelijke gevallen, genoemd in de noot bij Verdubbeling.

Rei Geschaafde lat of plank in de praktijk als een groote liniaal gebruikt. T. Bij W. blz. 185 komt onder „het gereetschap, 't geen de meestertimmerman op de werf brengt, 't welk ieder van de knegts, die des nodig heeft, gebruikt” voor: een rije. Zie ook de afbeelding ald. en vgl. nog WINSCH.: rij, een breede timmermans en metselaarsmaatstok, die sij ook in het metselen gebruiken, om de steenen gelijk te douwen. Russ. diminutiva *reék* (spr. *rejók* Gen. *rejká*), *réjka*. D. kent aan deze beide woorden de volgende betekenissen toe: 1. tonen'kij brusoëek; doščečka, prostrogannaja dlja prišivki k čemu-libo, dlja vstavki v ščel' (dun latje, plankje, geschaafd om ergens tegen bevestigd te worden, om in een spleet te worden gestoken). 2. u zemleměrov: razměrennyj šestik, s podvižnoju mišen'ju, dlja progljada po urovnju (bij landmeesters: maatstokje met beweegbare schijf, om langs te kijken of iets waterpas is). In de laatste opvatting staan Russ. *reék*, *réjka* al heel dicht bij WINSCH.'s verklaring van rij, nog diechter bij hetgeen men W. blz. 149 (als men de voorsteven maeken zal...) leest: ...zoo zet op eleken ent en oock in de midden een rey op zijn kant, en ziet onder de reyen na alle de drie enden van de rey, aen weerzijden, en zoo 't dan aen 't een of 't ander ongeschickt is, zoo help het op het oog en krabt de laszen af. In de zeemanswoordenboeken van V. en J. treffen wij *réjka*, bij V. tevens den plur. *rejkí*, die op een sing. *reék* wijst, ook aan, en wel in drie verschillende betekenissen, die echter alle het begrip: lat gemeen hebben. Het eerste artikel *réjka* luidt bij V.: *uzkaja doščečka, všivaemaja v šljupočnye tenty poperek, dlja togo čto by tent mog bolée udovletvorjat' svoemu naznačeniju* (smal plankje, dwars in de sloepstenten genaaid, opdat de tent des te meer aan haar bestemming voldoen kan). Men vgl. hiermee P. M. blz. 347: aan de beide uiteinden (der sloepstenten) zitten rollen, waarop zij worden uitgethaald, en in het midden twee latten, iets langer dan de sloep breed is, met kaailijntjes, om ze uit te houden en vlak te doen staan. Het tweede artikel bij V. is: *rejkí ili bruski rešetčatych ljukov* (*rejkí* of latten der getraliede luiken d.i. der roosters), lattes de caillebotis, battens of the hatches or gratings. In de derde opvatting geeft J. Russ. *rejka*, latte de

hune (on donne le nom de latte de hune à la queue d'une bande de fer, dont on entoure le cap de mouton de hune). Deze laatste beteekenis van *rejka* staat echter niet vast (z. de verwarring op dit woord in J.) en is zeer zeker thans geheel ongebruikelijk, daar de juffers bij het stengewant tegenwoordig vervallen zijn. Behalve de bovenvermelde twee artikels *réjka*, *rejki* (sing. *reék*), vindt men in V. ook een artikel *reék*, vsjakoe tonkoe krugloe derevo, ne imějuščee prjamago naznačenijsa (ieder dun, rond stuk hout, dat geen bepaalde bestemming heeft); V. leidt dit woord m. i. ten onrechte van Russ. *rej*, d. i. Holl. *ree* of *ra*, af, waar hij voortgaat: ravno vsjakij rej, ne imějuščij ni takelaza, ni snastej i k kotoromu prišnurivaetsja parus (als elke ra, die noch takelage, noch touwwerk heeft, en waaraan het zeil wordt aangeslagen). Deze afleiding is op zich zelf niet onmogelijk: een ra zonder tuig is inderdaad niets dan een rond stuk hout, en daar nu Russ. *reék* werkelijk ook voorkomt als diminutivum van *rej*, ra, b.v. in: *lišel'nyj reék*, vergue de bonnette, Holl. *lijzeilrautie* (de bramliz-zeilen... worden... aan een raatje aangeslagen. P. M. blz. 337), naast *lišel'réj* d. i. Holl. *lijzeilra*, is V.'s etymologie volkomen begrijpelijk. Toch geloof ik bij dit Russ. *reék* in de beteekenis van: stuk hout zonder bepaalde bestemming, eerder aan een diminutivum bij Holl. *rei* te moeten denken en het dus te identificeren met het bij D. genoemde *reék* (plur. *rejki* bij V.) naast *réjka*.

Reis. Reis of togt, iter. WINSCH. Russ. *rejs*, passage. J. sehrijft ook *rejs*, met *z* uit den Holl. plur. *reizen*. V. verklaart: razstojanie ili put' sudna, soveršaemyj meždn dvumja portami (afstand of weg van een schip, afgelegd tusschen twee havens); D. heeft: odin konec plavan'ja, puti vodojn (het eene eind van het varen, van den weg te water) m. a. w. de heen- of de terugreis over zee, en vermeldt ook het afgeleide adject. *réjsovyj* in: *réjsovyja dén'gi*, reisgeld, plata za každyj konec, tuda libo sjuda (betaling, voor ieder eind, heen of terug).

Reven, Russ. *ríft'*, z. Rif(2).

Rif(1). Een lange en smalle bank, plaat of droogte in see... als het bekende schaager rif, hetwelk geleegen is aan de mond van de oostsee. WINSCH. Russ. *rif*, banc, écueil, grève sablonneuse, roche sous l'eau, reseif.

Rif(2) of reef. Gedeelte of strook van een zeil, die bij te sterken wind moet worden ingenomen. v. L., vgl. W.: rif, een gedeelte aen het zeil, en WINSCH.: reef werd gesegd een smalle strook seils. Russ *rif*, ris. Hierbij een ww. *ríft'*, prendre des ris,

riser, reven (zeil inbinden. W. een reef inbinden. WINSCH.); afgeleide adj. zijn *rífovyj*, *rífnyj*. Wat wij *gereefde marszeilskoelte* (harde wind) noemen, heet in het Russ. *rifmárseľnyj véter*, vent à voiles arrisées, vent qui force à prendre des ris, grand frais; hiervoor was tijdens PETER DEN GROOTE gebruikelijk de term *marsarifkult* ¹⁾ uit Holl. *marseereefskoelte*. In Archangel zegt men voor het algemeen Russ. *rif*: *ref*, een vorm, die op Holl. *reef* teruggaat, terwijl Russ. *rif*, zoowel op Holl. *rif* als *reef* kan berusten, vgl. voor het laatste geval Russ. *kíp* uit Holl. *keep* en Russ. *tir* uit Holl. *teer*.

Rifband. Rifbanden zijn smalle strooken doek, die ter versterking over de geheele lengte der reven op het zeil geplaatst worden en waardoor de gaten voor de rifseizings komen. P. M. blz. 307, vgl. 313. Russ. *rifbánt* V., bande de ris. J. geeft hiervoor het meer Russ. *rifnaja polosa*.

Rifleier. V. vermeldt een Russ. plur. *rifleerá*, waarvan hij zegt: osnovyvajutsja parallel'no verchnej škatorině prjamago parusa petljami meždu ljuversami i skvoz' ljuversy. Služat dlja branija rifov. Po udobstvu isključili soveršenno iz upotreblenija rifsezni (zij liggen parallel aan het bovenlijk van een vierkant zeil met lussen tusschen de leuvers en door de leuvers. Zij dienen om te reven. Wegens hun gemakkelijkheid hebben zij de rifseizings volkomen in onbruik gebracht). Russ. *rifléer* wijst terug op Holl. *rifleier*, dat ik echter niet heb kunnen vinden, z. Leider of Leier.

Rifseizing. Rifseizings, die dienen om de plooiën van een gereefd zeil op de ra te bevestigen. v. L. P. M. vermelden op blz. 119 onder de verschillende sijzings ook rifsijzings. Russ. *rifsézen'*, garcette de ris (on passe au travers des voiles, dans les yeux de pie, trous ouverts le long des bandes de ris, des garcettes qui servent à attacher la toile contre la vergue, quand on en veut diminuer la surface, celles-là... s'appellent garcettes de ris).

Rifstaart. V. geeft een art. *rifstérty*, koncy tonkago troša meždu rifleerami; služat dlja togo, čtoby za nich možno bylo legče podtjagivat' parus k reju v to vremja kogda parus rifitsja (enden dunne tros tusschen de rifleiers; zij dienen om daaraan des te lichter het zeil naar de ra te kunnen halen, op het oogenblik, dat het zeil gereefd wordt). Russ. *rifstért* ziet er uit als ontleend aan Holl. *rifstaart*, dat ik evenmin als Holl. *rifleier* heb kunnen vinden, z. Staart. De Russ. benaming voor het vreemde *rifstérty* luidt: *zméjki* (d. i. slangetjes).

¹⁾ Komt voor onder de woorden, mij door den heer SMIRNOV toegezonden.

Riftalie of reeftalie. Talie op de staande lijken van een razeil om dat zeil te ligten, ten einde het reven gemakkelijk te maken. T., vgl. P. M. blz. 364 (riftalies op de marszeilen). Russ. *rifťáli*, palan de ris. V. en J., die dit woord geven, hebben ook den vorm *reftáli*, d. i. Holl. *reeftalie*, die volgens V. in onbruik is. Riftalies komen alleen voor op de marszeilen, bij V. vindt men de riftalie van het kruiszeil genoemd: Russ. *krjújsmársarifťáli*, palan de ris du perroquet de fougue, Holl. *kruismarseriftalie* (thans: kruisriftalie).

Riftaliesehenkel. De sehenkel (z. ald.) of schinkel, waarop vroeger de riftalies der marszeilen voeren. Russ. *rifťálejskěntel'* V. verouderd. J. heeft *reftal'skenkel'*, itague d'un palan de ris, nit Holl. *reeftalieschenkel*.

Ring. Ring of kring, door dit woord werd alles verstaan, dat rond is, en in het besonder een goude, silvere, koopere, en ijsere ring: naa het gebruik dat sij hebben moeten: soo sijn de ijsere voornaamendlijk te scheep, en deselve sijn bequaam, om iets aan vast te maaken. WINSCH. Zoo noemt W. blz. 281 onder de losse werktuigen te scheep (van andere kleinigheden): 200 rae-ringen verscheide poort en reeringen. Vgl. ald. blz. 283 onder het krijgstuig: 24 ringen en krammen tot poorten, 30 sluitringen. Voor het tegenwoordige zie men deze en andere soorten van ringen aan boord vermeld bij P. M. blz. 97. Russ. *rym*, anneau, boucle. V. verklaart: *želěznoe kol'ce, vbivaemoe v raznych městach sudna dlja zakrěplenija za nego snastej; obyknovenno prodět v diru, sdělanuju v veršině bolta, nazyvaemago rymboltom* (ijzeren ring, ingeslagen op verschillende plaatsen van het schip tot het daaraan vastleggen van tonwwerk; gewoonlijk gestoken door een gat, gemaakt in den kop van een bout, die ringbout genoemd wordt). In Archangel heeft *rym* de beteekenis: ringbout, z. ald., gekregen. Ook beteekent Russ. *rym*: arganeau, cigale, ankerring, z. ald. V. geeft naast het tegenwoordige *rym* bovendien nog den oorspronkelijken, thans in onbruik zijnden vorm *ring*, identisch met Holl. *ring*.

Ringbout. Een bout, daar een ring aan is. WINSCH., z. de afbeelding van een ringbout bij W. blz. 55 n°. 7. Bout door den kop waarvan een ring gestoken is. Er zijn ook bouten met twee ringen, bijv. die in de dekken voor de inhaaltalies der stukken. T. Russ. *rymbolt*, cheville à boucle. Het woord is niet uit Eng. *ringbolt*, maar uit Holl. *ringbout*, welks laatste lettergreep door Eng. *bolt* is beïnvloed, z. hierover op Bout (1). In Archangel zegt men voor ringbout eenvoudig: *rym* d. i. *ring*, Arch. verklaart dit woord: *prodětyj skvoz' bitvennien želěznyj bolt s kol'com dlja*

privjazvanija kanata (door de beting gestoken ijzeren bout met een ring voor het vastbinden van een touw).

Roef. Het agterste afschutsel op klein vaartuig, gelijk de kajuit op groote scheepen. WINSCH., vgl. W. blz. 170 onder de binnelants vaerders: Amsterdamsche binnelichters... achter staet een roef...; treck en jaachtschuiten.... het geheele schip is als een kajuit of roef met banken aen ieder zijde....; togtsehuiten of drijvers.... achter staet een roef, die een weinig verheven is. Russ. dimin. *rúbka* V., D.; de laatste geeft daarvan weer het dimin. *rúbočka* en verklaart beide woorden: na rěčnych sudach kazenka, kajutka, postavlennaja na palubě, narublennaja svereh sudna (op riviervaar-tuigen een kleine kajuit, geplaatst op het dek, gebouwd boven over het schip). In V. komt ook nog het tijdens PETER DEN GROOTE gebruikelijke *ruf* voor, met diens eigen vertaling: *rufy* ili čerdaki (roeven of bovenkamertjes).

Roeper. Blikken of koperen spreektrumpet, met behulp waar-van men zich op verren afstand kan laten hooren. v. L. Russ. *rúpor*, porte-voix, bij J. ook *rupar* geschreven. D. geeft het afge-leide adj. *rúpornyj* in: *rúpornyj máster*, hij, die roepers maakt, het-zelfde als het afgeleide subst. *rúporščik*.

Roer. In de scheepvaart werd het genoomen voor het stier of stuur van het schip. WINSCH. Russ. *ruľ*, gouvernail. J. vermeldt als synoniem den vorm *rur*, die nu niet meer gebruikt wordt; in het Zeereglement van PETER DEN GROOTE is *rur* de eenige vorm. Afgeleid van *ruľ* zijn: het adj. *rulevoj*, dat gesubstantiveerd beteekent: roerganger, timonier, en het ww. *ruľít*, dat in de woor-denboeken verschillend verklaard wordt. D. geeft twee beteekenissen: 1. dĕjstvovat' rulem (werken met het roer). 2. vertěť odnim kormovym veslom, podvigaja etim šlubku vpered (wrikken met één riem achteruit, daarmee de sloep vooruit bewegende). V. kent slechts de laatste opvatting en wel speciaal voor de Witte Zee, terwijl hij er bijvoegt: na kupečeskich sudach eto dĕjstvie nazyvaetsja galanit' (op koopvaardijvaartuigen heet deze handeling: galanit'), z. Holland en afleidingen. Daarentegen heeft Arch. *rulit'* (op bootjes) en *galanit'* (op groote schepen) slechts in de eerste door D. genoemde beteekenis, n.l. davat' napravlenie rulem (richting geven met het roer).

Roering. Het touw, dat om de ringh van 't anker gewoelt is. W. De roering van een anker is een omkleedsel van den ring om het touw te beveiligen. P. M. blz. 127. Russ. *rúring*, emboudinure (garniture de toile goudronnée ou de cordes qu'on met à l'arga-

neau d'une ancre, pour préserver le câble du frottement contre le fer de cet anneau); daarnaast een vorm *réring*. Het woord wordt niet meer gebruikt en ontbreekt dan ook in D.

Roerpen. Dit is op groote scheepen, dat op kleine scheepen de helmstok is: te weeten de ijsere pen, die in het roer vast is en waarmede het roer heen en weer gedraaid werd. WINSCH. Hefboom, die met het eene einde in de schacht vastzit en met behulp waarvan men het roer draait. v. L. Russ. *rúmpel'*, barre du gouvernail, verbasterd uit het vroegere, bij V. vermelde *rurpén* (zoo b. v. steeds Zeeregl.); de tussehevornu van deze woorden is het bij J. voorkomende *ruľpen* (vgl. Russ. *ruľ* mit Holl. *roer*), waaruit *rumpel'* door metathesis der liquidae is ontstaan. Ook in Arch. staat *rúmpel'* vermeld, met de beteekenis: ručka visjaščjago na petljach i krjuč'jaeh ruľja na šnjakě (handvatsel van het aan hengsels en haken hangende roer op een šnjaka ¹⁾).

Roerpenstaart. V. heeft in zijn woordenboek een art. *rúmpel'-štérty*, šterty ot sljupočnago rumpelja (staarten van de roerpen van een sloep). Daar nu staart in het Holl. een dun end tros beteekent (z. Staart), kan Russ. *rúmpel'štért* op Holl. *roerpenstaart*, waar ik evenwel geen bewijfsplaats voor heb, teruggaan. Als synoniemen van *rúmpel'štérty* geeft V. *brásiki*, d.i. brasjes, en *šturtrosiki*, d.i. stuurtrosjes, of, zooals de Holl. term luidt, stuurreepjes (z. hierover op Tros). Alle drie deze woorden zijn gebruikelijk voor endjes touw aan de roerpen van een bootje, om aldus het roer te besturen.

Roerpentalie. W. heeft op roerhart: wert gezegt wanneer een sehıp zich bezwaerlijk laet bestieren: en dan zet men twee talien op de roerpen, onder in de konstapelskamer, ofte men slingert een enkel touw om het eynde van de roerpen, en treekt zoogins en weder. Ald. blz. 406: bij hart weer stuurende, moet een groot aental mannen aen 't roer staen, met talien, die op de roerpen vast zijn, stuerende. Vgl. ook T. op roerpen: de kracht van het stuurrad wordt op de roerpen overgebracht door repen van wit touw of leder ²⁾ door blokken geschoren, enkel of taliesgewijze, naar mate van de gelegenheid. Russ. *rúmpel'táli*, palan de barres, palan de rechange. V. en D. hebben dit woord, de eerste verklaart: tali, kotoryja zakladyvajutsja na rumpel' v slučač povreždenija šturtrosa ili dlja oblegčenijsja ego (talie, die op de roerpen gezet wordt in geval van beschadiging van den stuurreep of om met dezen liechter te kunnen werken).

¹⁾ Visschersvaartuig op de Witte Zee.

²⁾ Stuurrepen.

Roerschenkel of -schinkel. P. M. vermelden de roerschinkels op blz. 237 onder het tuig voor het roer: de zorgkettingen zijn van metaal, en dienen om nog te kunnen sturen als de kop van het roer gebroken is, en men dan geen roerpen meer kan gebruiken. Het zijn eenige groote wijde schakels van gegoten metaal, zittende met eene harp opgesloten aan ringen op eenen band aan de klik van het roer. Op het einde dier kettingen zijn de roerschinkels ingesplitst, zijnde enden gijn van 14 duim, met kousen aan de enden voorzien; zij verlengen de zorgkettingen boven water, en worden, buiten gebruik zijnde, langs de lijst van het hek en wulf, aan krammen opgevangen tot op zijde van de gallerijen, alwaar zij bijgestopt zijn. Russ. *ruľ'skéntel'* V., sauve garde, . . . služat dlja upravlenija rulem, v slučae povreždenija rumpelja ili golovy rulja (dienen om het roer te besturen, in geval van beschadiging der roerpen of van den kop van het roer).

Roertalie. Hetzelfde wat T. noemt: stuurtalie: talie werkende op de zorgkettingen, die vast zijn aan den zorgband achter op den klik van het roer, om in geval van onbruikbaar worden der stuurinrichting nog eenige heerschappij over het roer te behouden. V. L. geeft een dergelijke definitie op roertalie: talie, met metalen kettingen aan het roer bevestigd en dienende om het vast te zetten. PAN wil dit verbeterd hebben: roertalie is een talie, waarmede gestuurd wordt op schepen, die geen stuurrad hebben; P. M. blz. 238 zeggen in tegenstelling met T. van de stuurtalie: de stuurtalies zijn twee gewone talies, welke bij stormweder of in gevecht in de konstabelskamer klaar gelegd worden, om in gebruik te komen als de stuurreep kwam te breken of afgeschoten werd. Zoowel PAN's als P. M.'s verklaring zijn eerder van toepassing op het bovengenoemde roerpentalie, daar de door hen vermelde talies op de roerpen werken, terwijl daarentegen de roertalie op de roerschinkels en zorgkettingen wordt gezet, en dus meer rechtstreeks op het roer werkt. Russ. *ruľ'táli* V., D., palan de gouvernail. V. omschrijft: tali, zakladyvaemyja v ruľ'skentelja, čto by pravit' rulem, v slučae povreždenija golovy rulja, šturtrosa ili šturvala (talie, gezet op de roerschinkels, om het roer te besturen, in geval van beschadiging van den kop van het roer, van den stuurreep of van het stuurrad); op tali geeft hij *ruľ'táli* nog eens met precies dezelfde verklaring, alleen begint deze: zakladyvajutsja v sorlinja (wordt gezet op de zorglijnen (zorgkettingen)).

Ronde. De ronde doen, dat is, rondom gaan: en met nadruk, rondom gaan sien, of de dag en nagtwagt wel waar genoomen

werd. WINSCH. In het Lexicon van nieuwe woorden van PETER DEN GROOTE komt voor: *rond*, nošenoj osmotr karaula (nachtelijke inspectie van de wacht). Hoogstwaarschijnlijk leeft het Holl. *ronde* tegenwoordig nog voort in den Russ. zeeterm *rýnda* V., D.; de laatste verklaart: kolokol'nyj zvon, označajuščij polden': po tri ndara srjadu (klokgelui, dat den middag aanduidt: drie slagen achter elkaar). Voor de etymologie heeft hij de uitdrukking: *bej rýndu!* (d. i. sla de rynda) of liever omgekeerd: *rýndu bej!* noodig, waarin hij het Eng. *ring the bell* ziet. Het zou voorzeker een merkwaardige volks-etymologie zijn, die het Eng. subst. *bell* tot de Russ. imperat. *bej* (bij het ww. *bit'*, slaan) en het Eng. *ring the* tot de Russ. accus. *rýndu* van het subst. *rýnda*, verbasterde. Ik geloof, dat de afleiding van Russ. *rýnda* uit Holl. *ronde* heel wat aannemelijker is; merkwaardig is de door V. vermelde samenstelling: *rýnda-búlin'*, corde de la cloche, bellrope, Holl. klokreep (touw, waarmee de klok geluid wordt. v. L.), waarin *búlin'*, uit Holl. *boelijn*, voor een end touw in 't algemeen is genomen.

Rondhout. Hout, dat niet gekliefd is, als masten, stengen, rees.... WINSCH., vgl. bij W. blz. 115: het rondhout tot twee scheepstuigen, langh 136 voet, wijt 34 voet.... volgt een cherter van 't ronthout eens schips, langh 130 voet, wijt 32 voet. T. heeft: onder rondhout verstaat men de masten, stengen, ra's, boomen, gaffels, enz. van een schip, vgl. ook P. M. blz. 10. Russ. *rangout*, mâtare, verbasterd uit het in het Zecreglement van PETER DEN GROOTE b. v. op blz. 926 voorkomende: *rontyouty*, rondhouten.

Rooster. Roosters, smalle latten kruiswijs door malkandre gespijckert, die men om lucht te scheppen, als luiken gebruikt. W., vgl. WINSCH. Boven de lantarens en op openingen van het dek, waar men geen lucht en licht wil afsluiten en toeh de passage niet belemmeren, worden roosters gelegd. T. Russ. *roster*, *ruster*, eaillebotis, panneau à elaire-voie; claire-voie. Dit woord komt alleen bij J. voor; V. zoowel als J. vermelden echter een pluralis *róstry*, drôme (verzameling van waarlooze rondhouten), terwijl J. nog een tweede woord *roster* kent met een dergelijke beteekenis als de laatstgenoemde, n.l.: potence pour supporter les mâts et les vergues de rechange. Ongetwijfeld zijn deze beide laatste woorden ook aan Holl. *rooster* ontleend. De Russ. *róstry* hebben n.l. hun naam te danken aan de roosters in den zoogen. kail, vgl. T. op dit woord: de kuil is niets dan een aantal nevens elkander geplaatste hoofden met roosters en soms met luiken daarenboven voorzien, tusschen de groote en fokkemasten, en ten doel hebbend eene overvloe-

dige luehtverversching in de kuilbatterij daar te stellen. Daar de barkas juist echter op de plaats staat, waar dit groote vak roosters het dek vervangt, zouden de middenscheeps gelegene luikopeningen al zeer weinig lueht geven, en daarom vervangt men die middelste luiken weder door een vak dekdeelen, die een soort van eilandje (en zoo noemt men dit vak wel eens) vormen, te midden van de roosters. Vgl. ook de bij P. M. blz. 346 voorkomende roosterkleeden: roosterkleeden dienen om over de roosters van den kuil henen te liggen, ten einde den kuil min of meer voor regen of binnenkomend zee water te beveiligen. Van de Russ. *róstry* zegt V: *sobranie zapasnych derev'ev na sudnë, kak-to steneg, reev, škal i pr.; ukladyvajutsja na sudaeh različno, no bol'seju čast'ju meždu fok i grotmačtami, tak čto meždu nimi ostaetsja město dlja barkaza i drugich šljupok, podymaemych na palubu* (verzameling van waarlooze houten op een schip, als stengen, ra's, sehalen, enz.; zij worden op de schepen op verscheidende plaatsen neergelegd, maar grootendeels tussehen de fokke- en groote masten, zoodat er tussehen hen plaats overblijft voor de barkas en de andere sloepen die op dek geheschen zijn). Naar de plaats waar zij zich bevinden (vgl. V.'s Eng. vertaling van Russ. *róstry*: *place where boats are kept*), n.l. naar de roosters in den kuil, hebben deze waarlooze rondhouten in het Russ. hun naam ontvangen. Een andere benaming daarvoor is het bij J. voorkomende Russ. *flot* uit Holl. *vlot*, z. ald.

Ruim. Het hol van 't schip. W., vgl. Wixsen. Het ruim is dat deel van de inwendige ruimte van een schip, dat gelegen is onder het benedenste dek. T. Russ. *trjum*, cale, uit Holl. *'t ruim*; daarnaast komt eveneens als Nom. Sing. voor het merkwaardige *intrjúm* uit Holl. *in 't ruim*. V. vermeldt nog den veronderden vorm *rjúm* uit Holl. *ruim*. Afgeleide adjectiva zijn *trjúmnyj*, *intrjúmnyj*; het eerste b.v. in: *trjúmnaja pómpa*, pompe de cale, ruimpomp; gesubstantiveerd beteekent *trjúmnyj* een der matrozen, die met het toezicht op 't ruim belast zijn, calier, z. Matroos.

Rust en Rustlijn. Rust, het uitstekende hout ter zijden aan de schepen, alwaer de hoofdtouwen aan vast zijn, bij welck men na boven klimt. W. Wixsen. etymologiseert er bij: te seheep een uitstekende plank ter sijde het schip, daar de hoofdtouwen als op rusten en daarin de matroosen bij mooi weer gaan leggen rusten. V. L. beschrijft de rusten: zware breedte met ijzeren band beslagen planken, die in hare breedte vlak liggende, aan het buitenboord ter hoogte van het bovendek bevestigd zijn; aan hare buitenzijde

bevinden zich de rustijzers, die, schuins afloopende, in het boord zijn gehecht en aan wier bovenkant de juffers (doodshoofden) vast zijn, waaraan het staande want door de talreepen wordt vastgemaakt; de rusten dienen ook om de onderwanden breeder te doen uitstaan en dus aan de masten meer steun te geven. Russ. *rúslén'*, porte-hanban. De rust, die het fokkewant doet uitstaan en den fokkemast steunt, heet *fokkerust* (W. blz. 70, S2), Russ. *fokrúslén'*, waarnaast V. heeft: *forrúslén'*, overeenkomende met Holl. *voorrust* (W. blz. 506b noemt deze: voormastrust); die voor het grootwant en den grooten mast heet *grootte rust* (W. blz. 70, S1), Russ. *grotrúslén'*; die voor het bezaanswant en den bezaansmast *bezaansrust* (W. blz. 70, S2), Russ. *bizán'rúslén'*. De vorm *rúslén'*, waar het Holl. *rust* heeft, is bevreesdend: in den tijd van PETER DEN GROOTE zeide men *rjust* ¹⁾, geheel in overeenstemming met het Holl. *rust*. Hoe moet nu *rúslén'* verklaard worden? Ik geloof hier aan het Holl. *rustlijn* te moeten denken. W. zegt hiervan: rustlijn of burgh. . . . een korte keten, gehecht onder de voormastrust, dienende om het anker vast tegen de boeg te houden. Vgl. WINSCH.: rustlijn is een lijn of touw, daar iets op rust en dat iets vasthond. . . . soo is ook een rustlijn het touw of oneigendlijk de keeten, daarmede een anker voor de boeg leggende werd vastgehouden. Uit de nieuwere zeemanswoordenboeken haal ik T. aan: rustlijn, serre-bosse, lijn, waarmede het kruis van het anker op de ankerbrug wordt gehouden; hij draagt dus met de portunlijn het anker, als dit gekipt is. Is het Russ. *rúslén'* aan het Holl. *rustlijn* ontleend, dan moet men dus aannemen, dat de Russen naderhand de benaming van het touw of den ketting, die aan de fokkerust (voormastrust W.) was bevestigd, eerst op deze laatste en daarna gelijkelijk op de andere rusten uit misverstand hebben overgedragen. Analoge verschijnselen zagen wij boven op Plaat, welks plur. *platen* tot het Russ. *plátun* heeft geleid, waarmee de Russen niet de handplaat, maar den lederen riem er aan vast, noemen, en op Ringbout, die in Archangel *rym* wordt genoemd naar den ring er aan bevestigd. Wat mij echter het meest tot deze verklaring van *rúslén'* doet overhellen, is het feit, dat de rustlijn zelf in het Russ. nooit anders dan *rustóv* heet. Dit *rustóv*, serre-bosse, eordage ou chaîne, servant à brider l'ancre contre le bord, bestaat uit Holl. *rust* en *touw* (men zie op -touw voorbeelden van Russ. benamingen van touwen, eindigende op -*tov* uit Holl. -*touw*, waar de Holl.

¹⁾ Onder de mij door den heer SMIRNOV toegezonden woorden komt voor: *grotrjust* d. i. Holl. *grootte rust*.

term anders luidt), en is waarschijnlijk ontstaan, om misverstand te voorkomen, daar *rúslén'* uit *rustlijn* voor de rusten gebezigd werd. Vindt men de afleiding van Russ. *rúslén'* uit Holl. *rustlijn* wegens het verschil in beteekenis te gewaagd, dan zou men misschien kunnen denken aan den Holl. plur. *rusten* ¹⁾, vgl. de opsomming van Holl. plurales, die in het Russ. singulares zijn geworden, in de noot bij Kraag, en voor dit speciale geval de Russ. sing. *vantklóten'* uit den Holl. plur. *wantklooten*. Bij deze verklaring levert echter de vorm van het woord (Russ. *sł'* uit Holl. *st*) een ernstig bezwaar op, wat niet het geval is bij een verklaring uit *rustlijn*: Holl. *-lijn* treedt wel is waar gewoonlijk in het Russ. op als *-lin'*, z. de art. Boelijn, Dieploodlijn, Loodlijn, Marlijn, Paarde-lijn, Portuurlijn, Scheerlijn, Slaplijn, Steeklijn, Zorglijn, maar toch soms ook als *-len'*, vgl. Russ. *pertúlen'* D. uit Holl. *portuurlijn* en Russ. *fálen'* uit Holl. *vanglijn*.

Schaal. De stukken, welke den veelhoekigen stander of koning van een gekuipten mast omgeven en zoodanig gevormd zijn, dat zij daarmede een rond lichaam vormen, heeten schalen; op andere plaatsen noemt men die deelen ook wel wangen. T., vgl. P. M. blz. 13: gewoonlijk worden zij (de gekuipte masten) uit negen stukken te zamengesteld, als: een middenstuk, de kern, koning of stander genoemd, die achtkant behakt is, en acht schalen die daarom passen, en dus in doorsnede den vorm van afgeknotte cirkelsectoren hebben. Ook de versterkingen, die men aan gebroken ra's aanbrengt, heeten schalen, vgl. P. M. blz. 302: als eene ondertra gekraakt is, kan men die schalen met de beide schalen, die te dien einde onder de waarlooze rondhouten worden medegegeven. In alle gevallen nu, waar in het Holl. schaal of wang (z. ald.) gebruikt wordt, ter aanduiding van de ronde stukken hout, die eenig zwak of gebroken rondhout versterken, bezigen de Russen het woord *škálo*, jumelle. D. geeft den plur. *škáti*, nakladnyja brus'ja na mačty i rei, dlja skrěpy (stukken hout, die op masten en ra's gelegd worden ter versterking).

Schans. De schans van het schip is achter voor de stuerplegt, daer men des noots nit vecht. W. blz. 506, vgl. ald. blz. 513: voor en achter dicht: wel beslooten met bak en schans, om tegenweer daer uit te kunnen bieden. WINSCH. heeft: schans, een bekend

¹⁾ Of aan een bij WINSCH. blz. 314 voorkomend subst. *rusting*: de hoofdtouwen, dat zijn de swaare touwen, die booven aan de mast en aan de juffers ontrent de rusting gespannen sijnde, de mast staande houden. Voor Russ. *-en'* uit Holl. *-ing*, z. de noot bij Verdubbeling.

woord onder de krijgsluiden niet minder, als onder het seevolk: want een sehans beteekend in het gemeen een sterkte, tot welken einde de schansen gemaakt werden... het woord sehans werd te seheep genoomen voor de sterkte van de stuurplegt. Russ. plur. tant. *škáncy*, gaillard d'arrière, aan Holl. *schans* ontleend, is het gewone woord voor wat wij thans halfdek noemen. De Russ. woordenboeken geven verschillende definities: volgens V. verstaat men onder *škáncy* het gedeelte van het opperdek van een oorlogsschip, dat loopt van den grooten tot den bezaansmast; volgens D. loopen ze van de achterste verhooging van het opperdek m. a. w. van de kampanje (Russ. *jut* uit Holl. *hut*) tot den fokkemast, waar het voorste gedeelte (Russ. *bak* uit Holl. *bak*) begint en zijn volstrekt niet tot de oorlogsschepen beperkt. Het bijbehorend adj. is *škánečnyj*, b. v. in: *škánečnyj tent*, la tente du gaillard d'arrière, halfdekstent, z. Tent; gesubstantiveerd beteekent *škánečnyj* een matroos, die op het halfdek dienst doet, z. Matroos.

Schanskleed. Schanskleden, kleden, die boven rontom de schepen gespannen worden in 't slaen, om niet gezien te zijn. Deze werden ook dieknael sehootvrij gemaakt, men spant ze mede om de marzen daer men uit schiet. W. Om nog meer verseekerd te zijn teegen het geweld der vijanden, soo werden daar nog schanskleeden aan de sehans gespannen, om daar agter voor de koegels van de vijand bevrijd te zijn. WINSCH. Russ. *šanckletka* J., bastingage, pavesade. Het woord is veronderd evenals de bij V. voorkomende plur. *škánekljčjery* uit Holl. *schanskleederen*, die een dergelijke beteekenis hebben als Russ. *kletnjá* (z. Kleed), n. l. die van een rood met wit gekleurde strook laken ter versiering, langs het boord, van kleeden, die daaronder liggen, vgl. P. M. blz. 346: somtijds voert men nog losse verschanskleeden van wit zeildoek mee, om bij wijze van sieraad over de geschilderde (verschanskleeden) heen te kunnen leggen. (Deze laatste dienen om de kooijen in de verschansing tegen regen te beveiligen. P. M. blz. 345).

Seheer. Zoo worden die banken genaamd die in twee verre-uitstekende punten evenals een geopende schaar, uitloopen; deze zijn daardoor gevaarlijker, dewijl men zich in een der punten kan vergissen. v. L. Gesloopt, verzant, gestrant, op riffen en op sheeren. VONDEL, *Lof der Zeevaart*. Russ. plur. tantum *ščéry*, écueils, uit het Holl. wegens de *sch*; daarnaast staan in D. de vormen *škéry* en *šéry*, die beide ook uit het Holl. zouden kunnen zijn, daar onze *sch* in vele woorden *sk* of *s* in het Russ. is geworden, z. vooral het volgende art. Toeh ligt het hier natuurlijk meer voor de hand

te meenen, dat *škéry* uit Zweedsch *skär* is. D. verklaart alle drie de vormen uit het Zweedsch, maar *šchéry* kan slechts uit het Holl. zijn en is *šéry* misschien uit Duitsch *scheeren*?

Seheerboot. Een boot, geschikt om in de scheren te varen, vgl. Journ. DE RUYTER, 3 Januari 1660: op dato is een scheerboodt met de post naer Luybyck vertrocken, doch het was styl. Ald., 16 Januari 1660: op den 15 is een Noorsse scheerboodt van Coppenhagen naer Noorwegen vertrocken met bryeven van den Konynck, maer sij is op den 16 wederom gekeert, raporterde dat in de Sont vol hijs was en geen pasage conde vynden. Zie ook Journ. v. WASSENAAR OBDAM, 20 Mei 1659: des middagh's wiert ons gerapporteert van den lieutenant en quartiermeester van capiteyn de Liefde dat zij ontrent op een mijl naeby Naseou waeren geweest met hun boots en scheniten en hadden de Sweeden op het naenste van de rivier haer scutstukken geplant en de rivier met het jacht van den Ryxadmirael Wrangel en noch enige sceerboots gelijk als toegedaant. Russ. *škerbót* D., *šcherbót* V., *ščérbot* V. De laatste verklaart: sudno ili bot, postroennyj takim obrazom, čtoby ne gluboko siděl v vodě i ndoben byl dlja plavanija v šcherach (vaartnig of boot, zoo gebouwd, dat zij niet diep in het water zit en geschikt is tot het varen in de scheren), terwijl D. heeft: ploskodomnoe, škernoe perevozočnoe sudno (platboomd transportvaartnig in de scheren). De vorm *ščérbot* is volgens V. een corruptie van *šcherbót*, welk laatste woord wegens zijn *sch* uit het Holl. moet zijn, terwijl *škerbót* misschien ook aan een der Skandinavische talen kan zijn ontleend.

Seheergang. Hetzelfde als sent: gording, tijdelijk dienende op het geraamte van een schip in aanbouw, om de spanten op hun plaats te houden. v. L., vgl. W. blz. 152: als men de spanthouten heeft gezet, zoo brengt men de sheergang om. . . . Ald. blz. 146 leest men: in 't haeken en vormen der bijzondere stukken, heeft men mallen, of patronen, waer men 't hout oplegt om na te fatzoeneren, gelijk men sheergangen stelt, om 't schips beloop en zeiden geschiktelyk te voegen, na wil en eis. Russ *šérgeň* V., dlinnyja doski, ečl'nyja ili sostavnyja, ravnyja širině sudna v različnych městach i prikřěplennyja k špangontam dlja sochranenija pravil'nosti formy sudna, poka pridčlyvajutsja himsy (lange planken, uit één of meerdere stukken bestaande, gelijk aan de breedte van het schip op verscheidende plaatsen en bevestigd aan de spanten om den regelmatigigen vorm van het schip te bewaren, terwijl de dekbalken vastgemaakt worden).

Scheerlijn. In de beteekenis: scheerlijn van een hangmat, vgl. Tw.: scheerlijnen van eene hangmat, *chions de marticle de hamac*, hammock lines. Russ. *šcherlin'*, raban de hamac (le faiseean de cordelettes dont on use pour suspendre un hamac est nommé raban de hamac). Het woord staat slechts in J. (op raban) en is dus waarschijnlijk verouderd, den tegenwoordig gebruikelijken term voor de scheerlijn van een hangmat in het Russ., z. men op Scheertros.

Scheertros. Hetzelfde als scheerlijn. W. verklaart: scheerlijnen, touwen, om de hoofttouwen stijf te houden, als het quaedt weer is, of, oock als 't schip in de haven legt, zijnde door blockkens geschooren. Vgl. dez. op swichten: het wandt met scheerlijnen en zervings vast maken, wanneer men op anker legt in de haven, om door minder bewegingh minst te slyten en onklaer te werden. En ald. blz. 407: want zwichten geschiedt door scheerlijntjes en zwigtzervings. Het woord *scheertros* vindt men bij W. blz. 203: 1 scheertros voor de bezaen van 14 v. Hier dient de scheertros voor het zwichten (inkorten) van een zeil, evenals de zwichtserving (z. ald.) zoowel gebruikt wordt om een zeil, als om het want te zwichten. Russ. *šchertrós*, gewoonlijk in den plur. *šchertrósy* D., die verklaart: *trošy, zakladyvaemye v pomošč'* vantam nakrest, oni že i *šk(ch)ervanty* (trossen, kruiselings vastgemaakt tot hulp van het want, zij heeten ook *šk(ch)ervanty*). Deze laatste benaming komt overeen met een Holl. *scheerwant*, dat ik nergens heb aangetroffen. V. geeft dit laatste woord (*šchervánty*) ook en bovendien nog een verouderden korten vorm Russ. *šchéry* met dezelfde beteekenis, hij zegt er o.a. van, dat zij waren: *v pomošč'* šviesarvenjam (tot hulp van de zwichtservings). Op Holl. *scheertros*, synoniem van scheerlijn, gaat ook terug de bij V. voorkomende verbastering Russ. *škentrósy*, *šken'trósy*, rabans de hamac, clews of a hammock; J. heeft daarvoor Russ. *šcherlin'* mit Holl. *scheerlijn*, z. ald., bewaard.

Scheg. Getimmerte, dat voor den voorsteven uitspringt, en tot steunpunt strekt voor de waterstagen en de woeling van den boegspriet. v. L. Voor den voorsteven, onder den boegspriet wordt bij groote schepen nog veelal een massief van hout van den vorm eener console of groote kardoes aangebragt, die scheg heet. Het doel van de scheg is een steunpunt te geven aan de woeling, die den boegspriet nederhoudt, en verder niets dan sicraad. T. WINSCH. heeft: scheg of schegge, een looze steeven, vgl. W.: schegge, een stuk houts 'tgeen voor of achter tegen de steven aengelast wort, als hij te smal is: anders een looze steven. Russ. *šek*, *éperon*, Eng. entwater. Ontbreekt in J.

Schenkel of schinkel. Schinkels zijn in het algemeen korte enden touw, waarop eene talie of een ander loopend end vaart en dienen moeten om touwwerk te sparen, daar de schinkels minder aan slijtage onderhevig zijn dan loopende enden. P. M. blz. 226. Zie de verschillende schenkels bij W. blz. 121—125. Zijn verklaring van schenkels op blz. 507 is meer bepaaldelijk die van brasschenkels, z. ald. en vgl. daarmee ook WINSCH.: een end touws, dat aan de nok van de ree vastgesplitst werd, (werd) een schenkel genaamd. Russ. *škénetel*, pendenr, pantoire (nom d'un cordage assez court, terminé, d'un bout par une gause ou oeillet, et, de l'autre, par un anneau garni d'une cosse de fer, ou par une estrope entourant une poulie. . . . il sert ou de support à un palan, à une caliorne, destinés à porter les lourds fardeaux, ou d'élément à un hauban à itague), vgl. V.: korotkij konec trosja, imějuščij v odnom koncě kouš ili blok (kort end touw, hebbende aan het eene einde een kous of een blok). De vroegere vorm van dit woord in het Russ. was *škenkel*, dien men bij V. en J. vermeld vindt, de laatste geeft dezen oorspronkelijkeren vorm in de eerste plaats.

Schenkel- of schinkelhaak. Schinkelhaak, de haak aan de schenkel. WINSCH. Bij W. blz. 281 staan onder de losse werktuigen te seheep (van andere kleinigheden) vermeld: 2 schinkelhaex. P. M. blz. 94 beschrijven de schinkelhaken: schinkelhaken zijn kort en hebben een platten en breedten bek, om daarmede de kinmen van een vat te hoeken, zonder deze te beschadigen; zij komen altijd bij paren voor. . . . Vgl. ald. blz. 112: zij (de schinkelhaak) dient om vaten, die in de ruimen gestuwd zijn of uit vaartuigen moeten worden overgenomen, waaronder men geen strop kan krijgen, op te ligten, hetwelk geschiedt door de beide haken in de kinmen van het vat te hoeken, doch men mag nimmer met de schinkelhaken het vat geheel ophijschen of overnemen, omdat men alsdan gevaar loopt, dat de kinmen er afbreken en het vat uit de leng valt. Russ. *škenkel'gak*, élingue à crocs ou à pattes. J. heeft dit verouderde woord alleen (op chrapki), tegenwoordig is hier-voor gebruikelijk Russ. chrapy V., chrapki J.

Schepter. Rondom hnikopeningen, langs loopplanken binnen om het schip, op de marsen, enz. zijn ijzeren of metalen stijltjes noodig, waardoor ijzeren of metalen roeden gestoken of touwen geschoren worden. Deze stijltjes, gewoonlijk eenigszins gefigureerd zijnde, worden schepters genaamd en staan meestal met vierkante stiften in gegoten of geslagen koperen bossen, welke in het hout zijn vastgemaakt. T. Russ. *septor* J., bataillole, chandelier (verge de fer,

plus ou moins grosse et longue, placée verticalement, afin de supporter des garde-fous, des lisses de bastingage, des tire-veilles, des pierriers, des fanaux de poupe); *séktor* V., un bras de fer, chandelier. In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE komen op blz. 898 voor: *septersov*, *septers*.

Schieman. Onderofficier aan boord, die met het opzicht over de tuigaadje, enz. van het voorschip belast is. v. L., vgl. W. blz. 411: hoogbootsman en schieman passen op het touwwerk, schoten en halzen: houden takels klaer, korten en lengen, splitzen het verbroken touwwerk, woelen en binden oock hetzelfde. Ieder heeft een macker, maet of amptgenoot, dees zijn als onderschippers. De eerste past op al wat aen de groote mast betreft: zijn maet op de bezaensmast. De tweede op de fockmast en zijn maet op de boegspriet. Russ. *šchíman* V., *škiman* J. (op schikiman). Verouderd: in de 18^e eeuw onderofficiersrang tusschen bootsmansmaat en schiemansmaat (V.). In PETER's Zeereglement op de lijst bij blz. 79 staan: *šchimany*, schiemans.

Schiemansgaren. Een soort van dun touw. W. Het gaaren, dat de schieman gebruikt, om iets vast te maaken; dit gaaren werd te schep gemaakt of gesponnen van het herpluis van oude kaabels, enz. WINSCH. P. M. vermelden het schiemansgaren onder de soorten van touwwerk op blz. 69, vgl. 116: schiemansgaren bestaat uit twee of drie ineengedraaide garens, en dit geeft het twee- of driedraads schiemansgaren; het dient aan boord der schepen hoofdzakelijk tot kleeding op staand want en voorts tot bindsels, naaijings, enz. Russ. *škimušgár*, bitord (petit cordage, composé de deux, et, quelquefois, de trois fils, commis ensemble, mais peu tordus; il sert à une foule d'usages, mais principalement, à faire des genopes et d'autres petites ligatures). Het woord ontbreekt in J., V. en D. geven nog den verbasterden vorm *škimuska*, dat er als een echt Russ. diminutivum op *-uska* uitziet.

Schiemansmaat. Hulp, adjunkt van den schieman. v. L., vgl. het boven op Schieman aangehaalde citaat uit W. Russ. *šchímanmát* V., *škimanmat* J. (op Russ. mat). Verouderd: in de 18^e eeuw onderofficiersrang tusschen schieman en kwartiermeester (V.), vgl. de in PETER's Zeereglement op de lijst bij blz. 79 genoemde: *šchimannmaty*, schiemansmaats.

Schijf. Rond plat voorwerp om eene spil, bout of nagel draaiende en gewoonlijk in het blok, schildpad of schijfgat geplaatst met het doel om de wrijving van touwen te verminderen. T. P. M. blz. 80 zeggen van de blokschijf: de schijf is een platte cylinder van pok-

hout, in het midden van een nagelgat voorzien, en de staande kant met eene holle gleuf of keel uitgenomen, waarover het touw loopt. Voor de 17^e eeuw vgl. Winsen.: schijf, dit woord beteekend te scheep een ronde plank of bordje in een taakel, waarover de taalie of het touw daarmee gehijsd werd, bewoogen werd door dien het selve meede omdraaid. Zie ook W. blz. 260: in de blockx te schepe worden de schijven gezet, en is kenlijk uit het voorige, dat een last met een touw getogen door een blok, de helft lichter voortgaet als of 't zonder 't zelve getrocken wierde. Russ. *šliv*, *škif*, rouet de poulie. Het afgeleide adj. is *škivnyj*, b. v. in de samenstellingen: *odnoškvnyj*, *dvuškvnyj*, *trechškvnyj*, *četyrechškvnyj* blok d. i. eenschijs- (enkeld P. M. blz. 81), tweeschijs- (dubbeld P. M. blz. 81), drieschijs-, vierschijsblok, vgl. W. blz. 64: deze bloks werden onderscheidelijk gemaakt en ieder gevoegt na zijn gebruick; de zommige zijn ront, andere langwerpigh, in eenige ziet men 2, 3, a 4 schijven nevens een; andere hebben 2 schijven boven malkander, die alzo dubbelde blocks maeken. Behalve in de beteekenis van schijf in een blok, komt Russ. *šliv* ook voor in die van schijf in een schijfgat, hetzij dit in het boord is gemaakt (z. het volgende art.), hetzij b. v. in een knecht (Russ. *knecht so šlivami*, chaumard J.). Op de Wolga beduidt het woord volgens D.: blok of spil; het eerste is ook het geval met het in Arch. staande *škiva* (uit den Holl. vorm *schijve*?, vgl. W. blz. 260: volgt nu dat de schijve ontlede...), blok u verchnej okonečnosti mačty, posredstvom kotorago podnimajut parus (blok bij het bovenste nit-einde van den mast, door middel waarvan men het zeil lijscht). Deze begripsovergangen van schijf tot blok en spil laten zich gemakkelijk verklaren. Ten slotte zij hier nog vermeld, dat *šliv* ook bij de Russ. steenslijpers (u granilščikov, D.) gebrnikelijk is voor een plat, rond stuk steen (ploskij kružek iz kamnja).

Schijfgat. Schijfgaten worden, behalve in blokken, gemaakt in het boord, in knechten en galgstijlen en in rondhouten.... De wijdde van een schijfgat is iets meer dan de dikte der schijf, die er in moet komen. De schijfgaten moeten altijd in vol hout komen.... In het boord komen schijfgaten en schijven voor de groote en fokkeschoten, enz. T. P. M. vermelden het schijfgat van een blok op blz. 80: in de dikte is het (blok) voorzien van eene langwerpige vierkante opening, het schijfgat geheeten. Op blz. 36 staan de schijfgaten voor de riftalies. Het bij J. en V. genoemde Russ. *šlivgát* heeft bij den eerste de beteekenis van schijfgat in een blok, canal ou clin de la poulie: de tweede verklaart: vyržka

v borta sudna dlja škiva (uitsnijding in het boord van een schip voor de schijf), m. a. w. schijfgat in het boord.

Schipper. Een schipper is, die een schip voerd. WINSCH. Gezagvoerder op een koopvaardij- of ander schip, dat niet ten oorloge is uitgerust; aan boord van een oorlogsschip is de schipper de hoogste dekkofficier, belast met het bestier van alle scheepswerk en het beheer der scheepsbehoeften. v. L. In de 17^e eeuw was de schipper op oorlogsschepen de derde in rang, z. W. blz. 403—405: De capitein heeft het opperbevel en is de eerste op het schip. (403*b*). De luitenanten zijn de tweede beambten te scheep. (405*a*). De luitenant volgt de schipper in waardigheid, deze moet op het schip en alle scheepsbehoeften passen; ontfangt dezelve en rijkt ze uit den genen die des noodig hebben, tot dienst van 't schip; draegt zorge, dat het schip tijdelijk gereinigt werdt met spoelen en anderzins; doet alle tuigen smeer en teeren na den eisch en op zijn bescheide plaetse stellen. (405*a, b*). Russ. *škíper*, bij D. ook *ščíper*. 1. Kapitein op een koopvaardij-schip, capitaine de navire marchand. 2. Onderofficier op een oorlogsschip met den rang van bootsman, die voor het waarlooze rondhout, het touwwerk, enz. te zorgen heeft, maître de manoeuvre. Van *škíper* in de laatste beteekenis is afgeleid het adj. *škíperskij*, b. v. in: *škíperskaja kaiúta*, schipperskajuit, schippersbergplaats, de plaats waar de scheepsbehoeften geborgen zijn, les soutes, store-room. V. geeft hiervoor ook het gesubstantiveerde *škíperskaja*, fosse aux câbles, fosse aux lions, boatswain's storeroom, poměšenie na voennom sudně vsěch pripasov, nachodjaščichsja v včdennij škípera (ruimte op een oorlogsschip voor alle benodigdheden, die zich onder toezicht van den schipper bevinden). In het Lexicon van nieuwe woorden van PETER DEN GROOTE komt voor: *šíper*, zonder verklaring; in het Zeereglement op de meer genoemde lijst van officieren en scheepsvolk bij blz. 79: *šchipory*, schippers . . . *podščipory*, onderschippers. Russ. *podščíper* is ook nog steeds gebruikelijk, z. D. en V., die verklaren: pomošnik škípera (helper, maat van den schipper), en J., die vertaalt: le second capitaine d'un navire marchand, le contre-maître.

Schoen, Russ. *škon*, z. Ankerschoen.

Schoot. Tonwerk, waardoor de onderste van de windzijde meest verwijderde hoek van een zeil vastgehouden wordt. T., z. ook het op Hals gegeven citaat uit P. M. over de schooten en halzen der onderzeilen. Russ. *škot*, écoute. De schooten heeten naar de zeilen, waaraan zij varen: *fokkeschoot*, Russ. *fokaškot*; *grootte*

schoot, Russ. *grotas'kot*; *bezaanschoot*, Russ. *bizan'skot*; de *mars(e)schooten*, Russ. *marsas'koty*, aan de marszeilen onderscheidt men naar deze zeilen in: *voormars(e)schoot*, Russ. *formarsas'kot*; *grootmars(e)schoot*, Russ. *grotmarsas'kot*; en *kruisschoot*, vroeger *kruismars(e)schoot*, Russ. *krjujsmarsas'kot*, of *kruiszeilschoot*, Russ. *krjujsel'skot*; evenzoo de *bramschooten*, Russ. *brams'koty*, aan de bramzeilen in: *voorbramschoot*, Russ. *forbrams'kot*; *grootbramschoot*, Russ. *grotbrams'kot*; en *grietjeschoot* of *bovenkruisschoot* ¹⁾, vroeger *kruisbramschoot*, Russ. *krjujsbrams'kot*; en de *bovenbramschooten*, Russ. *bombrams'koty*, aan de bovenbramzeilen in: *voorbomenbramschoot*, Russ. *forbombrams'kot*; *grootbovenbramschoot*, Russ. *grotbombrams'kot*; en *bovengrietjeschoot*, vroeger *kruisbovenbramschoot*, Russ. *krjujsbombrams'kot*. Verder heeft men nog de verschillende benamingen der *lijzeilschooten*, Russ. *lisel'skoty*, b.v. *grootbramlijzeilschoot*, Russ. *grotbramlisel'skot*, écoute de la bonnette du grand perroquet; die der *stagzeilschooten*, Russ. *staksel'skoty*, b.v. *grootstengestagzeilschoot*, Russ. *grotsten'gistaksel'skot*, écoute de la grande voile d'étai de huue; onder de laatsten vallen ook Russ. *apsel'skot* uit Holl. *aapzeilschoot*, Russ. *klivers'kot* uit Holl. *kluiverschoot*, Russ. *bomklivers'kot* uit Holl. *bovenkluiverschoot*, enz. Ten slotte zij hier nog vermeld Russ. *blinda'skot* uit Holl. *blindeschoot* en Russ. *bomblinda'skot* uit Holl. *bovenblindeschoot* als benamingen der schooten van de vroeger algemeen gebruikte blinden aan den boegspriet; voorts Russ. *brifok'skot* uit Holl. *breefokschoot*, de schoot van de breefok. Bij Russ. *skot* behoort een adj. *skótovyj*, b.v. in: *skótovyj blok*, hetzelfde als het volgoede woord.

Schootblok. Het blok van de schoot. WINSCH., vgl. de verschillende soorten van schootblokken bij W. blz. 62, 63 (van 't blockswerck onzes schips). P. M. vermelden schootblokken op blz. 84 en 87. Russ. *skotblok*, ponlie d'écoute. Afzonderlijk geven de Russ. woordenboeken nog de benaming der *mars(e)schootblokken*, die tegenwoordig vervallen zijn (z. P. M. blz. 208), Russ. *marsas'kotblok*, ponlie d'écoute de hune, vgl. W. blz. 62, 63: 2 marseschootebloks op de nock.

Schoothoorn. Schoothoornen, de tippen of einden van de zeilen; hieraen worden schooten en halzen vastgemaect. W. De hoeken der onder- en marszeilen, waarop de schoten moeten worden aangebragt, en waarop de meeste kracht aankomt, worden schoothoorns genoemd.

¹⁾ Bij J. blz. 307 komt een hieraan ontleend Russ. *bomkrjujs'skot*, écoute de la perruche, voor.

P. M. blz. 309. Het Russ. *škatórina* ¹⁾ wordt in de verschillende woordenboeken verschillend verklaard, maar nergens heeft het de beteekenis van Holl. schoothoorn. Deze heet in het Russ. eenvoudig: *úgol* « *párusa* (hoek van een zeil), point d'une voile (l'angle inférieur, le coin où est attachée la manoeuvre qu'on nomme écoute). Russ. *škatórina* is volgens D: kraj, kromka parusa, obšitaja verevkoj (rand, kant van een zeil, omnaaid met een touw); J. weifelt tusschen: bordure en ralingue, maar op dit laatste woord geeft hij zoowel Russ. *škatorina* als *liktros*; ook V. vertaalt: ralingue. Men heeft hier met dezelfde verwarring van beteekenissen te doen als bij Russ. *lik* uit Holl. *lijk* (z. ald.); ook Russ. *škatórina* beteekent dus òf den rand òf het daaromheen genaaide touw (lijk) van een zeil. De benamingen voor den schoothoorn, den rand en het lijk van een zeil zijn in het Russ. dooreengelopen.

Schout bij nacht. Hoofdofficier bij de Marine, in rang volgende op den vice-admiraal. v. L., vgl. WINSCH.: ter see nu werd een schout bij nagt genoemd een opperhoofd, wiens pligt het is bij nagt op te passen, dat ieder volgens sijn rang koome te seilen, opdat alle onheil van ooverseilen en op het lijf te seilen of den een den anderen te beschaadigen mag geweerd werden, of soo iemand sig daarin te buiten gaat, door hem aangeklaagd te werden; en deese last en naam werd gegeven en toevertrouwd aan soo een, die de naaste plaats aan een vice-admiraal bediend. Russ. *šoutbenácht* V., J., *šautbenácht* V., *šaubennacht* J. De laatste teekent aan: cette dénomination n'est plus usitée; elle remonte au temps de PIERRE LE GRAND, on l'a remplacée par *kontr-admiral*. In PETER's Zeereglement blz. 74 staat de vorm *šautbeinachtj*, schout bij nachts; in diens Lexicon van nieuwe woorden komt voor: *šauthejnácht*, tretij po admiralě (de derde na den admiraal).

Schuit. Een klein soort van vaartuigen. WINSCH., z. de ald. en bij W. blz. 169 vlgg. voorkomende benamingen der verschillende schuiten. Russ. *šchóut*, *škóut*, *škut*, *škot*. Alle deze vormen komen bij D. voor als synoniemen, zijn verklaringen luiden als volgt: op *škot* (synon. *škut*, *šchóut*): tjaželoje rěčnoe, ploskodonnoe sudno (zwaar platboomd riviervaartuig); op *škut*: škutj chodjat po Zapdn. Bngu, po Dvině i, drugago ustrojstva, po Kaspiju (škutj gaan op den Westelijken Bug, op de Dvina, en, van een anderen bouw, op de Kaspische zee): op *šchout* (synon. *škóut*): astrch.

¹⁾ Uit den Holl. plur. *schoothorenen*?, vgl. W. blz. 509:... wanneer de zeilen onder wederzijds met lange schuinze tippen, die *schoothorenen* genaemt worden, uitgesneden zijn....

moreehodnoe ploskodonnoe dvumačtovoe sudno, podymajščee do 200 lastov (in Astrachan' gebruikelijk woord; platboomd tweemast zeevaartuig, dragend tot 200 last). J. heeft alleen *škut*, nom d'une barque en usage sur la mer Caspienne et sur la Dvina; V. vermeldt *ščóut*, rod flamandskago sudna (soort van Vlaamsch vaartuig). In het Lexicon van nieuwe woorden van PETER DEN GROOTE komt voor een woord *ščuta*, sudno vodnoe (vaartuig op het water) en een woord *ščut* zonder verklaring.

Seizing. Min of meer breede, platte, met een punt nitloopende streng dienende om eenig voorwerp te seizen of te vatten. v. L., vgl. P. M. blz. 118: tot sijzings neemt men een oueven getal garens, in twee strengen verdeeld; van de dikste streng wordt telkens de buitenste garen over de andere heen naar het midden gelegd, en zoo de binnenste van de andere gemaakt, die daardoor op hare beurt de zwaarste wordt. Op deze wijze maakt men rif-sijzings, beslagsijzings en andere, welke aan boord van een veelvuldig gebruik zijn. Dit laatste was ook in de 17^e eeuw het geval. W. heeft: zeizingen, banden, daer de zeilen aen de rees mede vast zijn, ook de touwen, daer twee kabels aen elkandre mede vast zijn. (de eerste zijn de zoogen. ra- of beslagseizings, z. op Raseizing, de laatste de zoogen. kabelaringseizings, z. PAN en P. M. blz. 399); bij WINSCH. vindt men: seising, touw, dat tot het vastmaaken en beleggen gebruikt werd, ens. Russ. *sézen'*, garcette; bij J. nog: *sezen' u kabaljaringa*, seizing van de kabelaring, garcette de tournevire. Ook in Arch. komt *sézen'* voor, met de beteekenis: verevka, kotorojn navivajut na reju opuščennvj parus (touw, waarmee men een gestreken zeil om de ra windt).

Serving. Bekleeding, van strengen gevlochten. v. L., vgl. P. M. blz. 119: worden drie, vijf of zeven zware foksies in elkander gevlochten, zoo krijgt men een vlecht touwwerk, servings geheeten; zij dienen om de zware touwen bij het ten anker liggen te omwinden, of, zooals men zegt, te kleeden tegen het afvlijen in de kluis, tegen de scheg of op elkander. Over het gebruik van servings in de 17^e eeuw, vgl. W.: zervings, dick gevlochte strengen, van out touw, die t' zamen gezet werden, daer men kleeden van maeckt, die musquetschootvrij gezegt werden te zijn, waeroni men ze veel rontom scheepsboort hangt, als men slaet. Evenzoo WINSCH. Russ. *sárven'*, fourrure. Dat het Russ. woord niet uit Eng. *serving* is overgenomen, blijkt uit Russ. *švicsárven'*, *švicárven'*, *šicsárven'*, uit Holl. *zwichtserving*, z. ald. (Eng. catharpings of the shrouds).

Sjortouw of, zooals vroeger, sortouw. Sortouw, dit woord komt van sorren, en touw: sorren nu beteekend iets vast toerukken en bij gevolg iets met touwen, spijkers, klampen vast aan een hegten: een sortouw dan is een touw, dat tot sorren bequaam is. WINSCH., vgl. W. blz. 511: tsorren, iets 't geen los is, met touwen, klampen en spijkers vastmaceken, dat het niet en slingert, waarvan men zegt tsortouwen. Tegenwoordig is hiervoor ook: sjorring gebruikelijk, vgl. T.: sjorring, touw, dat tot bevestiging van een of ander voorwerp dient. De eerste beteekenis van sjorring is echter: het sjorren, de daad van sjorren, z. b. v. de verschillende wijzen van sjorringen van het geschut aan boord, door v. L. gegeven, aangehaald op Draaien. Russ. *sartóv* V., *sortov* u *pusëk* J., raban de volée du canon. Het woord komt in D. niet voor en V. zegt, dat deze touwen tegenwoordig door talies zijn vervangen. Naar den vorm gaat Russ. *sartóv*, *sortov*, terug op WINSCH.'s *sortouw*.

Sjouw. Sjouw, of soo andere het sehrijven chionw, beteekend . . een opgerolde vlag: waarmede te kennen gegeven werd aan de vlootelingen, dat op dat schip eenig ongemak is. WINSCH. Een opgerolde vlag agter uit is te zeggen, dat iemandt, die van boort is, geroepen werdt, of dat men een of ander zaek hoognodig en gebrek heeft: en dit wert een tzjouw genaemt. W. blz. 269. V. L. geeft de uitdrukking: vlag in sjouw, die hij echter niet verklaart: men vindt haar b. v. bij W. blz. 369, waar de beteekenis duidelijk blijkt: een zein, om elkandre of 't vijant zij of vrient, bij tijdt van oorlog te verkennen, aldus te zijner tijdt gebruikelijk is geweest: in 't ontmoeten zal den loefwaersten zijn leye schoothoorn van zijn schoverzeil opgijen, en een topstander van zijn bovenblinden laten waeyen, zijn Princevlag achter op de compagne eerst een weinig open laten waeien, en daer naer in een tzjouw, en tot tweemaal open en tweemaal in een sjouw. Russ. *flagšóu* V., verouderd: *pozyvnoj* signal (signaal, waarmee men iemand roept), uit Holl. *vlag in sjouw* ¹⁾. V. vermeldt in zijn woordenboek ook een eveneens verouderd Russ. *šóum* met dezelfde beteekenis: znak, signal (teeken, signaal), dat hoogstwaarschijnlijk aan den infinitief *sjouwen* ontleend is, vgl. W. blz. 511: tsjouwen, een vlag ineengerolt, een tsjouw genaemt, achter af laten waeien, 't geen voor een merkteken streckt, om aen boort te komen: oock wel een teken van noot, anders schepen toetakelen.

¹⁾ Men zou hier ook kunnen denken aan een Holl. *vlag sjouw*, d. w. z. (de opgerolde) vlag, (die men) sjouw (noemt), doch deze opvatting komt mij veel minder aannemelijk voor, daar Russ. *flagšou* niet de vlag, maar het signaal aanduidt.

Slag. Touwbelegging. v. L., vgl. WINSCH. blz. 257: te scheep beteekend. . . . een slag een seeker beleggen van een touw. Russ. *slag*, passe; V. verklaart: oborot snasti vokrng čego nibnd' (omwinding van touwwerk om iets), vgl. D.: mors. odin oborot, obmot verevki (zeew. één omwinding, omwikkeling van een touw). Ontbreekt in J.

Slang. Linnen, zeildoeksche, lederen of gomelastieke buis tot het gleden van vochten. T. Zeildoeksche of lederen buis tot waterleiding voor de pomp, den brandspuit, enz. v. L. Russ. *slang* V., upotrebljaetsja u pomp dlja vykačivanija vody (wordt gebruikt bij de pompen tot het uitpompen van water). Zie ook Waterslang.

Slapgording. Hetzelfde als slaplijn, z. ald. Russ. *slabgórden'* V., J.

Slaplijn. Een soort van nokgording, vgl. P. M. blz. 356: somtijds ook heeft men voor en achter de ra eene nokgording varen, die beiden op denzelfden lenver vastgestoken zijn. De achterste worden alsdan slaplijnen genoemd. Russ. *sláblin'* V., tonkij lin', kotorym parusa prišnurovyvajutsja k rejkam (dunne lijn, waarmee de zeilen aan de ra's worden vastgemaakt).

Slechten. Slegten, het schipstimmerwerk glad en effen maken. W. Te scheep en bij de scheepstimmerlieden beteekend slegten, alle oneffendheid van planken en balken wegneemen: alles effenen en gladmaaken. WINSCH. Slegten of afslegten, beteekent in het algemeen in den scheepsbouw het met den dissel of de schaaf gelijk maken van eene oppervlakte. Zoo slegt men een stuk hout, of de deelen van een dek, of de buitenhuid, voordat die gekoperd wordt. T. Russ. *šljáchtij*, *šljachtovát'* D., tesat' tesloju (behakken met een dissel); hierbij de subst. *šljáchtsa*, herminette, dissel, en *šljachtovišče*, steel van den dissel. V. verklaart *šljáchtsa*: instrument, kotorym strugajut, šljachtjat palubn, bort i proč. (werktuig, waarmee men het dek, het boord, enz. schaaft, slecht.) en D. heeft: tesla, rod topora, oboročnago poperek toporišča ili šljachtovišča, rukojati (dissel, soort van bijl, gekeerd dwars tegenover den steel van de bijl of de šljachtovišče, het handvat), vgl. T.'s definitie van den dissel: werktuig om hout mede te behakken; het is van de bijl onderscheiden, doordat de snede of snijdende kant niet in het vlak van den steel, maar loodrecht daarop ligt.

Sloep. 1. Oorlogsvaartuig met schoenertuig. 2. Roeivaartuig, dat aan boord gehouden wordt, ter dienste van het schip op zee of op de reede. v. L. In de eerste beteekenis: Russ. *šljup*, volgens D.: voennoe sudno, blizkoe k fregatu (oorlogsvaartuig, een fregat nabijkomend); volgens V.: sudno korvetskago ili kliperskago voorn-

ženija (vaartuig met de uitrusting van een korvet of klipper). Bij-behoorende adj. zijn *šljúporjy* en *šljúpnjy*. In de tweede beteekenis: (steeds als diminutivum gebezigd) Russ. *šljúpka*, obščee nazvanie vsjakago grebnago sudna (algemeene benaming van ieder roeivaartuig), canot, chaloupe, embarcation. Hierbij het adj. *šljúpočnyj*, b.v. in: *šljúpočnyj tent*, la tente d'une chaloupe, *sloepstent* (P. M. blz. 347), z. Tent; *šljúpočnyja táli*, les garants des canots, *sloepstalties* of sloepstakels (om de sloepen aan de davits te hijschen gebruikt men sloepstakels. P. M. blz. 234); *šljúpočnaja próbka*, tampon d'embarcation, *prop*, waarmee de gaten onder in de *sloep* gestopt worden, z. Prop; *šljúpočnyj brezéut*, prélat à canot, *presenning*, waarin de *sloep*, aan de takels hangende, wordt genomen (P. M. blz. 347: sloepskleeden); *šliúpočnyj kompás*, compas pour embarcation, *sloepskompas*, enz. Van Russ. *šljúpka* is weer een dimin. *šljúpočka* gevormd, dat ook vaak gebezigd wordt; naast *šljúpka* schrijft men *šliúbka*. D. In het Lexicon van nienwe woorden van PETER DEN GROOTE komt voor: *šljupka*, sudno vodnoe (vaartuig op het water).

Sloepbalk. Holl. benaming voor het tegenwoordig gebruikelijke aan het Eng. ontleende: david, davit, vgl. T.: davids, ijzeren of houten nithouders, die ten deele door eigen stijfheid en verder (of ook wel geheel alleen) door een ophouder op den top van een ondermast varende een steunpunt buiten boord aanbieden voor de takels, waarmede de sloepen uit het water geheschen worden. Zie verder P. M. blz. 233. Russ. plur. *šljupbálki* V., bossoirs des embarcations, boats davits.

Slothout. Vierkante ijzeren bout, die door het lichaam van een steng gaat om deze op de langzalings staande te houden. v. L. Daar de stagen en het want, de stengen en bramstengen steunende, die tevens neerdrücken, zijn er krachtige middelen noodig, om die rondhouten met al wat zij dragen omhoog te houden. Daartoe is de hieling voorzien van een dwarsscheeps gat, waardoor een regthoekig ijzer met eene soort van kop aan eene zijde wordt gestoken, dat op de langzalings van het naar beneden volgend rondhout rust. Dit ijzer heet slotijzer of slothout. T., z. verder P. M. blz. 58. Voor de 17^e eeuw WINSCH.: slotgat, een gat in de mast, daar het slothout doorgesteeken werd en dit is het hout, daar de steng zijn steunsel van heeft. Evenzoo W.: slotgat, een gat in de mast boven de zalen, waer een hout of ijzer door komt, daer de steng op staet, en het slothout doorgestoken wert. Russ. *šlagtón*, clef de mât, een merkwaardige verbastering uit Holl. *slothout*: de o is tot a ge-

worden, daar het aaccent in het Russ. woord op de tweede lettergreep valt; er heeft metathesis plaats gehad van *t* en *g* (uit Holl. *h*); voor het uitgaan van het Russ. woord op *-ov*, waar het Holl. *-out* heeft, vgl. een analoog geval in Russ. *krjǎjsóv* uit Holl. *kruishout*. Bij Russ. *šlagtóv* een adj. *šlagtóvyj* in: *šlagtóvaja dirá*, letterl. slothoutsgat d. i. slotgat, mortaise. In J. ontbreken de hier genoemde woorden; de heste verklaring van *šlagtóv* geeft V.: *derevjannyj ili želěznyj brus, zakladyvaemyj v šlagtovuju diru; šlagtovom sten'ga ili bramsten'ga deržitsja na longa salingach* (houten of ijzeren vierkante balk, gestoken in het slotgat; door het slothout houdt zich de steng of bramsteng staande op de langzalingen).

Sluis. Gemetselde of steenen opening in eene dijk met deuren voorzien, die het water keeren en een doortogt voor de scheepvaart daarstellen. T., vgl. WINSCH. hlz. 243: schutten dan als het van een sluis (op zijn Leids) of schutsluis (op zijn Amsterdams) gesegt werd: soo werd daardoor verstaan, het waater beletten, dat het zijn loop niet mag vervolgen: gelijk sulks in bedijkte landen noodig is, omdat het buitewaater, voor het meeste gedeelte, hooger is als de landerijen selfs. Russ. *sljaz*, *šljaz*, éeluse, met *z* uit den Holl. plur. *sluizen*. Afgeleide adj. zijn *šljúznyj* en *šljúzovyj*; het subst. *šljúznik* beteekent sluiswachter.

Smak. Een smak, een vaartuig als een boejer, waarvan een smakschipper, die een smak voerd. WINSCH. Bij W. blz. 176 leest men: de masten in jachten, smak en alle wijtschepen, staen vrij veel na vooren toe, omdat de zeilen des te grooter konnen zijn, dees wint men met een rol op, die tegen de mast aen staet. Ald. blz. 130: smaack of wijtschips touwen. Zie ook v. L. en vgl. nog P. M. blz. 2 onder de zeeschepen: schoonerbrikken en eenige andere soortgelijke tuigen, als: koffen, smakken, galjassen, enz., die aan den voorsten mast alleen raas en aan den achtersten slechts een bezaan en gaffeltopzeil hebben. Russ. *šmúka* V., rod sudna (soort van vaartuig).

Snaauw. Snaauw, een soort van een seenws of vlaams vaartuig. WINSCH., vgl. W. hlz. 170: . . . de Vlaemsche pleiten en snauwen, schoon binnelantsvaerders zijn, hegeven zich dickmael, schoon maer drie eters voeren, over zee. 't Zijn schepen lang en plat, met luiken overdekt, daer een voetgang te wederzijden nevens staet, voeren snackzeils die gemeene overtreffen in de lengte. V. L. geeft deze beschrijving: snauw of snauwschip, groot tweemastschip. Het voert een kleinen mast, die achter en evenwijdig met den grooten mast onder diens mars staat. Deze kleine mast, die snauw

of doodeman genoemd wordt, voert een gaffel en een zeil, dat snaauwzeil heet. Een snaauw voert 180 à 260 en meer ton. Hiermee is geheel in overeenstemming wat V. meedeelt van de Russ. *šnjáva*, senau. Ook D. en J. kennen het woord, de laatste geeft daarnaast een vorm *šnava*, senau. In PETER's Lexicon van nieuwe woorden staat *šnjava* zonder verklaring.

Spanthout. Benaming der houten, waarnit een spant is samengesteld, vgl. T.: een spant is eene vereeniging van twee rijen inhouten, die aan elkaar verbonden zijn, zoodat de houten van eene rij niet aan elkaar gelascht zijn, doch slechts met stuiken tegen elkander staan, tusschen welke stuiken een ijzeren of pokhouten douwel komt, in ieder stuik voor een deel ingelaten, doch slechts voor een deel, dat minder dan de helft is, zoodat eenige ruimte tusschen de stuiken overblijft en het bederf van een hout zich niet aan het volgende kan mededeelen. . . . De houten, waarnit een spant bestaat, zijn vrangen, oplangen, buikstukken, stutten. . . Over de verscheidene soorten van spanten, z. ald. V. L. geeft op spant de eenvoudige definitie: naam der dikke en dubbele zijstukken, waaruit het geraante van een schip bestaat. Voor de 17^e eenw W. blz. 54: twee zitters, een buikstuk en twee oplangen, werdt een spant genaemt. Spanthouten komen bij W. passim voor, b. v.: daarna zoo maeckt men aen elke spanthout een jock vast (blz. 151); als men de spanthouten heeft gezet, zoo brengt men de scheergang om (blz. 152). Uit dit *spanthout* is de Russ. benaming voor een geheel spant ontstaan, n. l. *špangóut*, couple. Wat bij ons het grootspant heet (omstreeks het midden van de lengte van het schip, waar de wijde het grootst is, is een spant, grooter dan alle anderen en grootspant genaamd. T.), noemen de Russen: *mídel'špangóut*, le maître couple, dat er uit ziet als overgenomen uit een Holl. *middelspanthout*.

Spekken. Gezegd van een mat of zeil. Voor het eerste vgl. P. M. blz. 122: gespekte matten zijn de zoodanige, die geheel en al doorstoken zijn met korte kabelgarens, waarvan al de uiteinden op éénen kant uitkomen, en nitgeschraapt of uitgeplozen zijnde, eene wollige oppervlakte vormen, om des te beter tegen schavieling bestand te zijn. Voor het tweede z. v. L.: spekken, korte kabelgarens dieht bij elkander door een stuk zeildoek steken, zoo dat het een ruige mat gelijk wordt, Russ. *špikovát'*, waarnaast D. ook heeft *špigovát'*, met beide beteekenissen: 1. *špikovát' mat* (een mat spekken), *špikóvannyj mat* (gespekte mat), baderne piquée, baderne lardée. 2. *špigovát' párus* (een zeil spekken). gusto ušit' raščipanoj

pen'koj, dlja podvodki pod sudno, pri sil'noj teči (dicht benaaien met uitgeplozen garens, om het onder een vaartuig te brengen bij groote lekkages). Alleen in de hier genoemde op het zeewezen betrekking hebbende beteekenissen, is Russ. *špikorát', špigovát'*, dat in J. ontbreekt, aan Holl. *spekken* ontleend; in de andere opvattingen, als b. v. een haas spekken, lardeeren, hebben de Russen het woord uit het Hgd.

Spiegat, spijgat of spuigat. Spiegaten, de gaten, daer op den overloop het water door uitgaet. W. Spiegaaten . . . de gaaten, die in het boord van het schip booven de waaringen werden gemaakt, opdat daardoor het waater, daar de schepen meede gespoeld werden, soude van selfs wegllopen. WINSCH. Spijgaten of spuigaten zijn openingen in het boord op de hoogte van het barghout, welke van binnen in den waterloopsklos van het onderste geschutdek uitkomen, en waardoor het water, dat door regen, schoonschipmaken of het overnemen van zeeën in het schip dringt, ontsnapt. Ze op een hooger gelegen dek te plaatsen, zoude aanleiding geven tot het voortdurend bestaan van zigtbare vlekken van vuil water over den witten gang. Men laat daarom het water van hoogere dekken op het onderste geschutdek, of nog beter, op de hoogte van dat dek naar buiten boord af, door middel van looden buizen in houten kokers besloten. T., vgl. voor het laatste ook v. L. Russ. *špigát*, dalot. V. teekent aan, dat het woord zoowel de opening in het boord als de metalen buis, die daarin uitkomt, aanduidt. In Archangel is een vorm *špagát* gebruikelijk: svinecovaja v bortě sudna trubka dlja stoka vody s paluby (looden buis in het boord van een schip voor het afloopen van het water van het dek).

Spiegel. Het platte gedeelte onder achter aen het schip. W. . . te schep gebruikt voor dat agterste gedeelte van een schip, waarin het wapen of het merk staat, waaraan men het schip kennen kan. WINSCH. Deel van het boord van een schip, dat het bovenschip van achteren sluit, en dat vroeger plat of bijna plat met vele ramen en snijwerken voorzien was, doch bij oorlog- en stoomschepen nu altijd in de strook van het boord rondgewerkt en veelal met geschutpoorten, als ramen betimmerd, voorzien is. T. Russ. *špigel'* D., zadnjaja ploskost' kormy korablja (achterste platte gedeelte van het achterschip).

Spiegelboog. Bovenlijst van het hakkebord. v. L. (dus ook bovenlijst van den spiegel, z. Hakkebord). Hieruit is hoogstwaarschijnlijk het slechts in D. voorkomende Russ. *špigel'burg* verbasterd. De verklaring luidt: mors. verchnee, řžnoe ukraš'en'e

kormovago zerkala (zeew. bovenste, gesneden versiering van den spiegel van het achterschip).

Spijker. Een ijsere naagel. WINSCH., vgl. W. blz. 279: een schip van 150 voet lengte, wijd $38\frac{1}{2}$ voet, hol 15 voet, daer gaet ijzerwerk aen 50000 pont en omtrent aen spijkers 15000 pont. Een schip van 140 voet langte, wijd 37 voet, hol $13\frac{1}{2}$ voet, daer gaet ijzerwerk aen 70000 pont en omtrent aen spijkers 13000 pont, enz. Russ. *špigor'*, met *g* verzacht nit Holl. *k*, vgl. Russ. *špigovát'* naast *špikováť* uit Holl. *spekken*. D. geeft bovendien den vorm *špigól'* ¹⁾, vgl. voor dezen overgang Russ. *ruť* uit *rur*, z. Roer. Wat de beteekenis aangaat, verklaart V., bij wien alleen *špigor'* voorkomt: v Kasp. morě — holt, upotrebljaemyj pri sudostroenii (in de Kaspische zee — bont, gebruikt bij den scheepsbouw). D. beperkt het gebruik van *špigor'*, *špigól'*, niet tot de Kaspische zee, volgens hem is het en: bol'soj gvozd' (grootte nagel), synoniem met Russ. *špil'* (d. i. Holl. *spijl*, z. ald.). In J. ontbreken deze woorden. Ook het derde door D. genoemde woord, n. l. *špigir'*, ²⁾ skoloten', derevjannyj gvozd' (voorwerp, waarmee men iets samenslaat, houten nagel) zal wel op Holl. *spijker* teruggaan.

Spijl. Hetzelfde als spie, ijzeren pen of bontje, door het einde eener as of hout gestoken, om die te beletten uit een gat te werken. T. Spijl, pen, spie. v. L. Spie, spei of spij, ijzeren werktuig, dat in de einden van ijzeren bonten gestoken wordt en deze belet, weder uit de gaten, waarin zij zitten, te vallen. v. L.-PAN. Bij W. blz. 509 leest men: spelen . . . ijzertjens, die men gebruikt tot het sluiten van bouts. Ald. blz. 279 (onder de verschillende soorten van ijzerwerk en spijkers, benoodigd voor het bouwen van een schip): voorts eenige stelspijkers, bonts met hoofden, spillen (sie!) en ringen . . . Verder ald. blz. 281 (losse werktuigen te seep, van andere kleinigheden): 6 grootte spelen. Russ. *špil'* D., bol'soj gvozd' (grootte nagel), synoniem met Russ. *špigol'* ili *špigor'* (d. i. Holl. *spijker*, z. ald.); als voorbeeld geeft hij o. a.: špiljami prišivajut sudovnju obšivku (met šp — bevestigt men de scheepshuid). In het Holl. zijn spijl en spijker niet geheel synoniem en zou men bij het spijkereu der scheepshuid niet van spijlen spreken: toch meen ik wegens de nauwe verwantschap der begrippen Russ. *špil'*

¹⁾ Het accent van Russ. *špigor'*, *špigol'* staat in D. als volgt: *špigor'* (zoo ook V.), plur. *špigór'ja*; *špigol'*, plur. *špigól'ja*; de klemtoon op de tweede lettergreep bij *špigól'* is waarschijnlijk ontstaan naar analogie van den plur. *špigól'ja*; evenals bij den plur. *špigór'ja* de sing. *špigor'* luidt, zoo zal ook naast den plur. *špigól'ja* een sing. *špigol'* bestaan hebben.

²⁾ Dit *špigir'* staat in D. zonder accent.

in de gegeven beteekenis (niet te verwarren met Russ. *špil'* uit Holl. *spil*, z. ald.) uit Holl. *spijl* te moeten verklaren, z. ook het volgende woord.

Spijlbout. Spijl- of spiebout is een doorgaande bout, die in het einde, dat door het stuk, waaraan men een ander bevestigt, heenkamt, eene langwerpige opening heeft. Om de punt van zulk een bout wordt dan een (soms meerdere) klinkring geshoven en vervolgens een plat ijzeren wiggetje in het langwerpig spiegat gedreven. Het wiggetje of de spie belet het nittrekken van den bout en de klinkring belet het indrukken van de spie in het hout. Spijlbonten dienen meestal slechts voor tijdelijke bevestiging. T. Russ. *špil'bóut* V., *špil'bólt* D. (het laatste onder invloed van Russ. *bolt* uit Eng. *bolt*, z. Bont (1)). V. verklaart: metallicheskie boltiki, kotorymi vymborki deržatsja v svoich gnězdach, kogda oně vstavleny v poslědnie (metalen boutjes, waardoor de windboomen in hunne spilgaten gehouden worden, wanneer zij in de laatste zijn gestoken). D. geeft Russ. *špil'bólt* op *špil'* (d. i. Holl. *spil*, z. ald.) en deze verbinding is begrijpelijk, daar de spijlbonten de windboomen tijdelijk in de spilgaten moeten houden; toch is zij niet juist: met Russ. *špil'*, cabestan, heeft *špil'bóut* niet te maken; een woord spilbout als bout van het spil (voor de windboomen in de spilgaten) bestaat, voor zoover ik heb kunnen nagaan, in het Holl. niet. Onmogelijk is het evenwel niet, dat Russ. *špil'bóut* toch op een Holl. *spilbout* teruggaat, maar dan zou *spil-* synoniem zijn met *spijl-*, vgl. het op Spijl aangehaalde citaat uit W. blz. 279: bonts met hoofden, spillen en ringen.

Spil. Spil is een werktuig, door welkers behulp het kaabeltouw of kaabelaring, enz. kunnen ingewonden worden, zie de afbeeldsel bij W. p. 56 n. 16. Wixsen. Geknotte min of meer dikke kegel, waarvan de evenwijdige grondslagen in diameter weinig verschillen in grootte, en die vervaardigd is om op zijn diametrale en verticale as rond te draaien. Windboomen of spaken, waarvan de enden gestoken worden in gaten, welke in den kop van het spil zijn uitgehold, dienen om het in de rondte te doen draaien, en de touwen, welke men om zijn schacht slaat, aan te halen. v. L. Russ. *špil'*, cabestan, dat ook in Arch. genoemd staat. Hierbij een adj. *špileróĵ*, b.v. in: *špileróe gnězdó*, synoniem van het volgende art.

Spilgat. Een der gaten in den spilkop, waarin de windboomen, waarmede men het spil draait, passen, z. de op Spil aangehaalde definitie van v. L. en vgl. nog T.: (de spilkop) is een houten of ijzeren dikke schijf, waarvan het doel is de eindten van de wind-

boomen of hefboomen, waarmede men het spil draait, te ontvangen in vierkante gaten, daartoe in baren omtrek gemaakt. Russ. *spil'gút*. Het woord ontbreekt in J.; V. teekent er o. a. bij aan: v spil'gaty vkladyvajutsja vynbovki (in de spilgaten worden de windboomen gestoken).

Splitsing. Vereeniging van twee einden touw door middel van het splitsen, d. i. het in elkaar werken der te voren uiteengedraaide strengen en garens. Uitvoerig hierover P. M. blz. 133 vlgg. W. heeft op splitzen: touwen ontwinden, verknopen en tot een vereischt gebruek brengen, vgl. WINSCH.: splitsen nu is een scheepswoord en beteekend eerst de einden van de touwen losmaaken: en dewijl dit geschied om weder in een te vlegten: soo beteekend dit woord bij gevolg aan een vlegten. Russ. *splésen'*, épissure (réunion des extrémités de deux cordes par enlacement des torons); het woord duidt evenals in het Holl. zoowel de plaats, waar de touwen gesplitst zijn, als het splitsen zelf aan. Onder de verschillende soorten van splitsingen (korte, oog-, bochtsplitsing) vermelden P. M. blz. 136 de *lange splitsing* voor loopend touwwerk; deze heet Russ. *lónga splésen'*, épissure longue. Van *splésen'* afgeleid is het ww. *splésnit'*, *splésnivat'*, splitsen, épisser, met de subst. verb. *splésnen'e*, *splésnivan'e*.

Spong of sponning. Spong is slechts eene verkorting van sponning en beteekent niets anders. Sponning beteekent in het algemeen eene insnijding in de rigting van de lengte van een stuk, waarin een ander stuk sluit. Meer bepaald wordt bij een schip de sponning genoemd de driehoekige insnijding in de kiel en de voor- en achtersteven, waarin de huidplanken van de beide zijden van den romp sluiten. T. Vgl. W.: sponningh, een naet ofte uitgesneden keep in eenig hout, daer men een ander stuck hout om te sluiten invoegt, gelijk als in de kiel, welke schuins komt, daer de planken in en tegen aen gezet werden. Russ. *spunt*, ràblure (la ràblure de la quille, ainsi que de l'étrave, est une cannelure triangulaire qu'on excave sur leurs bases latérales, pour recevoir ou le bord inférieur ou l'extrémité de certaines bordages dont se compose l'enveloppe extérieure de la carcasse d'un vaisseau). J. geeft bovendien een vorm *spont*, die bewijst, dat men in deze op het zeewezen betrekking hebbende beteekenis van Russ. *spunt*, *spont* niet aan Hgd. *spund* (dat trouwens geen zeeterm is) behoeft te denken. Voor de *u* van *spunt* uit de *o* van het Holl. woord, vgl. b.v. Russ. *gruntov* uit Holl. *grondtouw*; Russ. *spunt* kan zoowel op Holl. *spong* als *sponning* teruggaan: voor de paragoge van *t* in het eerste geval, vgl.

Russ. *legvant* uit Holl. *leguaan*; het laatste geval zou identiseh zijn met Russ. *brezent* uit Holl. *presenning* en Russ. *fordupelt* uit Holl. *verdubbeling*, z. ald. Bij *špunt* het adj. *špuntóvyj* in: *špuntóvyj pójás*, gabord, kielgang (het Russ. woord wil letterl. zeggen: sponningsgordel).

Spoor. Sporen van de masten zijn de massive stukken hout, dikwerf uit verschillende naast elkander gelegene en door bouten verbondene stukken zamengesteld, waarin het onderende van den mast steun vindt. In het spoor is een vier- of aelthoekig gat, waarin een pen, welke onder aan den mast behakt is, sluit. T. Vooral dit gat wordt het spoor genoemd, vgl. W.: spoor, het gat, daer de mast in staet. Op kleine jachten vindt men zomtijds meer spooeren als masten, en zulks om de mast te kunnen verzetten. Zoo ook WINSCH.: het spoor of een gat in een spoorbalk, dewelke is seer swaar op groote scheepen, waardoor de masten tot de hel toe neederzakken. Het Russ. *špor* beteekent niet het spoor, maar de hieling van een mast, d. i. het onderste gedeelte, dat in het spoor staat: pied de mât, vgl. J.: chez les Russes le elpoor est le pied lui-même, et non le trou qui le reçoit. Ook de hieling (onderste gedeelte) van een steng of bramsteng heet Russ. *špor*. Het mast-spoor draagt bij de Russen de benaming *steps* uit den Eng. plur. *steps*.

Spoorgat. Het vier- of aelthoekig gat in het spoor, dat ook wel zelf spoor genoemd wordt, z. Spoor. Russ. *špjurgát* V. verouderd; tegenwoordig zegt men daarvoor *steps*, een sing. uit den Eng. plur. *steps*, z. het vorige art.

Spriet. Spriet is een soort van een lange mastboom, waaraan een seil uitgespreid werd. WINSCH. Spriet, seiluin geplaatst rondhout, dat den bovenhoek van een vierhoekig zeil uithoudt. Spriet-zeil, zeil door een spriet uitgehouden. T. Russ. *šprintóc*, balestron, livarde. Den vrij aanmerkelijk afwijkenden vorm van het Russ. woord meen ik op de volgende wijze te moeten verklaren: de *n* in *šprintor* is epenthesis ¹⁾, J. heeft naast het algemeen gebruikelijke *šprintor* het door hem slechts bij CHIRKOFF aangetroffene *špritoc* getrouw voor ons bewaard. Wat den uitgang *-or* betreft, deze schijnt te berusten op een verwarring in de formatie van het afgeleide adj., dat voorkomt in de benaming der sprietzeilen: terwijl V. vermeldt *šprintócyje parusú*, voiles à balestron, hebben D. en J. uitsluitend *šprintócyj párus*, voile à balestron; *šprintócyj* is een regelmatig

¹⁾ Evenzoo luidt het diminutivum van het uit Hgd. spritze overgenomen Russ. *špic* (sifon): *špincóvka*, *špryncóvka*, en het daarbij behoorende ww. (Hgd. spritzen): *šprincevát'*, *sprincevát'*.

van Holl. *spriet* (met *n* epenthesis) gevormd adj., waarnaast een *šprintónnyj* is ontstaan, dat deed denken aan een op *-nyj* uitgaand adj. bij een subst. *šprintónv*. Geloofd men echter aan de prioriteit van Russ. *šprintónv*, vroeger *šprítov*, en ziet men in *šprintónnyj* een daarvan afgeleid adj. naast *šprintórnyj*, dat in elk geval op een subst. **šprint* uit Holl. *spriet* wijst, dan blijft natuurlijk de moeilijkheid om dit *šprintónv*, *šprítov* te verklaren. Men zou op de bij W. blz. 203 genoemde *sprietlouwen* kunnen wijzen, wier benaming door een misverstand op den spriet zou kunnen zijn overgegaan (z. dergelijke gevallen op Rust), doch dit komt mij weinig waarschijnlijk voor.

Spring. Lijn of kabel, gebezigd om een schip dwars te halen, 't zij dat die op hetzelfde anker gestoken worde als een der kabels, 't zij dat die op een kleinen afstand vastgestoken zij. Een spring opsteken. Met een spring op het touw ten anker komen (het anker uitwerpen, nadat men daar te voren een spring op gestoken heeft). Met een spring op het touw onder zeil gaan (een spring steken met geen ander doel dan om bij 't onder zeil gaan te wenden). v. L.-PAN., vgl. Journ. DE RUYTER, 10 Nov. 1659: wij deden alle de voort om op te laveren, soodat wij met alle moeyte tegen de myddach voor Cortemuynde quamen met den comandeur EVERSEN en DE WYLDE en BRAKEL en leyde onse schepen al op een sprynck en begonnen op de stadt en op de ruyterije. . . . te schyeten. . . . Russ. *špring*, embossure, croupiat, eroupière (amarre qu'on attache à l'arrière du navire, pour l'aider à se mouvoir dans un sens donné, selon certaines occasions). V. verklaart: zavezennyy s kormy verp ili kabel'tov, privjazannyy za rym stauovago jakorja, na kotorom sudno stoit i vyťjanutyj s kormy. Špring zavodjat dlja togo, čtoby pri vsěch pereměnach větra sudno ostavalos' povoročennym odnim bortom k krěposti, fortu, ščitu ili drugomu želaemomu predmetu (uit het achterschip nitgebracht werpanker of kabeltonw, vastgebonden aan den ring van het zwaaranker, waarvoor het schip vastligt, en stijf gehouden vanuit het achterschip. Men steekt een spring op, opdat het schip bij alle veranderingen van wind met het eene boord gekeerd blijft naar een vesting, fort, bescherming of een ander gewenscht voorwerp). In D. komt *špring* niet voor. Hierbij de nitdrukkingen: Russ. *zavestí špring*, faire une embossure, een spring opsteken; *lec', stat' na špring*, embosser (c'est, au moyen d'une embossure, placer un navire dans une position qu'il ne pourrait ni prendre ni garder, s'il était retenu seulement par les câbles attachés à sa proue).

Spruit. Uitschietend touw, z. Boelijnspruit. v. L. De definitie, die v. L. op dat woord geeft, is echter niet juist: PAN's verbetering komt geheel overeen met wat P. M. blz. 357 zeggen: om de kraecht van de boelijn op het staande lijk te verdeelen, dient de boelijnspruit, een hanepoot met drie of twee takken, die op daartoe bestemde leuvers zijn vastgestoken. Bij W. blz. 203 staan genoemd: 2 spruiten voor de fockeboelijns van $2\frac{1}{2}$ vaem. Russ. *sprjujt*, bij J. *sprjujt u bulinja*, boelijnspruit, branche de bouline (un des cordons d'un système de petites cordes en pattes d'oie, qui, s'attachant, à divers points du bord latéral de la voile, et se réunissant en faisceau à la bouline, tendent à ouvrir le plus possible la voile à l'action du vent oblique). D.'s verklaring van *sprjujt*: kouš v škatorině dlja bulinja (kous in het lijk voor de boelijn) is onjuist.

Staart. Staarten of dunne enden tros. P. M. blz. 124. Hiervan: staartblok, gestropt blok, waarvan de strop in een staart uitloopt. PAN, vgl. P. M. blz. 88: staartblokken, welke in een los end, waarvan het andere einde als een staart in platting is uitgelegd, op dezelfde wijze (als de ingebonden blokken) zijn ingebonden. Russ. *štert*, petite eorde. V. verklaart: vsjakij tonkij i korotkij konee (ieder dun en kort end), en geeft als bijvorm *štert*, terwijl D. een verbastering *škert* vermeldt (z. een dergelijken overgang van *št* in *šk* op Steven); in J. ontbreekt het woord. V. heeft in zijn woordenboek eenige samenstellingen, waarin *štert* als tweede lid fungeert en steeds een dun, kort end touw aanduidt: zoo b.v. in: *lišel'šterty*, wat P. M. blz. 231 de staarttouwen der lijzeilspieren noemen (het tnig der lijzeilspieren bestaat vooreerst uit een staarttouw, zijnde een endje tros...), z. Lijzeilstaart; voorts in: *portštert*, volgens V. een staart of kleine ketting (*štert ili c'počka*), z. Poortstaart; verder in: *rifšterty*, konej tonkago troša meždn rifleerami (enden dunne tros tusschen de rifleiers), z. Rifstaart; ten slotte in: *rúmpel'šterty*, *šterty* ot šljupočnago rumpelja (staarten van de roerpen van een sloep), z. Roerpenstaart. In het Holl. heb ik nergens de aan deze met *štert* samengestelde Russ. woorden beantwoordende termen: lijzeilstaart, poortstaart, rifstaart en roerpenstaart gevonden, al zullen zij hoogstwaarschijnlijk toch wel gebruikt zijn.

Stag. Staggen zijn de zwaere touwen, die de masten na voren toe houden: deze zijn veeltijts gespleeten, om des te bequamer vast gemaakt te kunnen werden. W. Zwaar touw, dat eenen mast steunt tegen kraechten, welke dien achterover willen doen buigen; het stag ligt met een daaraan gesplitst oog om den top van den mast en het onderende is naar voren uitgebragt en vastgemaakt. T.

Zie verder P. M. blz. 167 vlgg. Russ. *štag*, étai. De stagen heeten naar de rondhonten, die zij van voren steunen: het stag van den fokkemast heet *fokkestag*, Russ. *fokaštag*; dat van den grooten mast: *grootte stag*, Russ. *grotāštag*; dat van den bezaansmast: *bezaanstag*, Russ. *bizan'stag*; de stagen van de stengen, *stengestagen* (P. M. blz. 182, 183), Russ. *sten'stagi*, zijn *voorstengestag*, Russ. *forsten'stag*; *grootstengestag*, Russ. *grotsten'stag*; en *kruisstengestag*, Russ. *krjujssten'stag*; de stagen der bramstengen, *bramstagen* (P. M. blz. 190, 191), Russ. *bramštagi*, zijn *voorbramstag*, Russ. *forbramštag*; *grootbramstag*, Russ. *grotbramštag*; en grietjestag, vroeger *kruisbramstag*, Russ. *krjujsbramštag*; de stagen der bovenbramstengen, *bovenbramstagen*, Russ. *bombramštagi*, heeten eveneens *voorbobenbramstag*, Russ. *forbombramštag*; *grootbovenbramstag*, Russ. *grotbombramštag*; en bovengrietjestag, vroeger *kruisbovenbramstag*, Russ. *krjujsbombramštag*. Ten slotte zij hier nog vermeld het bij V. genoemde Russ. *bomutlegar'stag*, het stag van het jaaghout, dat bij P. M. blz. 195: snavelstag heet; het Russ. woord is uit Holl. *bovenuitlegger* en *tag*, z. Uitlegger.

Stagblok of stagjuffer. J. vermeldt op Fr. moque (Holl. doodskop of doodshoofd) als Russ. equivalenten de woorden: *štagblok* en *štagjuffers*, die uit een Holl. *tagblok* en *tagjuffer(s)* moeten zijn overgenomen. Men vindt bij W. blz. 63 onder het blokwerk tot de fokkemast: 2 staghblocs, en onder dat tot de bezaansmast: 2 juffers tot het stage. Dat deze synoniem zijn met Holl. doodskop of doodshoofd, blijkt uit het volgende: T. heeft op juffer: juffers of doodshoofden zijn blokken zonder schijven; terwijl P. M. op blz. 92 onder de blokwerken noemen: wantjuffers of doodskoppen. Nu dienden de juffers vroeger niet alleen om het want, maar ook om de stagen te spannen, Wixsen. zegt dit uitdrukkelijk: juffers zijn blokken sonder schijven, en met gaaten en met ijser beslaagen, dienende om de hoofdtouwen ens. buiten de scheepen aan te setten: ook wel de staggen binnen scheepsboord.

Stagjuffer, Russ. *štagjuffers*, z. Stagblok.

Stagswijs. Op de wijze of in de richting van een stag varende, vgl. Tw.: stagswijze, à long pic, in stays direction, short. Stagswijze winden, virer à long pic, to heave short. Russ. *štágrejs*, položenie kanata, parallel'noe fokaštagu. (stand van een touw, parallel aan het fokkestag). V., bij wien dit woord alleen voorkomt, vervolgt: teper' eto vyraženie ne upotrebljaetsja (thaus wordt deze uitdrukking niet gebruikt).

Stagtalie. (Talie,) die aan de stags der ondermasten gehecht is en tot het oplichten van kleine lasten dient. v. L. Russ. *štagtali*, palan d'étai, door J. als synoniem van Russ. *underfok* d. i. Holl. *hondefok*, z. ald., gegeven.

Stagzeil. (Zeelui zeggen *stagsel*, plur. *stagsels*). Zeil, gewoonlijk driehoekig van vorm, dat met het voorste lijk langs een stag of een daarnaast geplaatsten stagzeilleider vaart. T. Over de verschillende tegenwoordige en vroeger in gebruik geweest zijnde stagzeilen P. M. blz. 328: onder de stagzeilen verstaan wij thans op onze Nederlandsche oorlogschepen alleen de stormfok of stagfok ¹⁾, het voorstengstagzeil, de kluivers ²⁾ en den jager ³⁾, welke allen langs leiders in de rigting der stagen van het voertuig op den boegspriet varen en dus allen voorzeilen zijn. Vroeger waren de stagzeilen tusschen de masten zeer algemeen; men had toen tusschen den grooten en fokkemast het grootstormstagzeil of den dekwabber, het grootstengstagzeil, het bramstengstagzeil en den vlieger; deze werden middenstagzeilen genoemd. Tusschen de bezaans en groote masten had men het bezaanstagzeil of den aap ⁴⁾ en het knisstengstagzeil. Deze noemde men achter- of bezaansstagzeilen. Russ. *stákseľ*, voile d'étai. V. vermeldt nog een verouderden plur. *štagsjli*, vgl. ook het in J. genoemde *štagsel*. De in de Russ. woordenboeken voorkomende benamingen der verschillende stagzeilen ⁵⁾ zijn de volgende: 1. tusschen boegspriet en fokkemast: a. Russ. *fokstakseľ* V.; volgens D.: *fokstakseľ*, *forstakseľ*, uit Holl. *fok(ke)stagzeil*, *voorstagzeil*, varende langs het fokkestag of langs een leider daarnaast en met P. M.'s stagfok overeenkomende. b. Russ. *forsten'gistakseľ* uit Holl. *voorstengstagzeil*, varende langs den voorstengstagzeilleider, den leider aan het stag van de voorsteng. 2. tusschen fokke- en groote mast de zoogenaamde *midden-* (P. M.) of *middelstagzeilen* (v. L.), Russ. *mideľstakseli*, zijnde: a. Russ. *grotstakseľ* uit Holl. *grootstagzeil*, varende langs het groote stag of langs een leider daarnaast en overeenkomende met P. M.'s grootstormstagzeil, zoo genoemd, omdat het grootstagzeil meestal bij stormweer werd gevoerd. b. Russ. *grotsten'gistakseľ* uit Holl. *grootstengstagzeil*, varende langs den leider van dien naam aan het stag van de groote steng. c. Russ.

¹⁾ Op binnenvaartuigen ook wel de *kluiffok* geheeten, z. ald. Russ. *kljufok*, *klifok*.

²⁾ Russ. *kliver*.

³⁾ Op koopvaardijschepen buitenkluiver genoemd, Russ. *bomkliver* uit een vroeger Holl. *bovenkluiver*, z. ald.

⁴⁾ Russ. *apsel* uit Holl. *aapzeil*, z. ald.

⁵⁾ Ik zonder hierbij uit de in de laatste noten aangehaalde benamingen van stagzeilen, waarin het woord stagzeil niet voorkomt.

grotbramstaksel uit Holl. *grootbramstagzeil*, varende langs den leider van dien naam aan het stag van de bramsteng. *d.* Russ. *grotbombramstaksel* uit Holl. *grootbovenbramstagzeil*, varende langs den leider van dien naam aan het stag van de bovenbramsteng en overeenkomende met P. M.'s vlieger. 3. tusschen groote en bezaansmast: *a.* Russ. *krjnssten'gistaksel* uit Holl. *kruisstengestagzeil*, varende langs den leider van dien naam aan het stag van de kruissteng. *b.* Russ. *krjnsbramstaksel* uit Holl. *kruisbramstagzeil*, varende langs den leider van dien naam aan het stag van de grietjesteng (vroeger: kruisbramsteng). De hier genoemde langs leiders aan de stengestagen varende stagzeilen dragen den naam van *stengestagzeilen*, Russ. *sten'gistakseli*; die aan de bramstagen heeten *bramstagzeilen*, Russ. *bramstakseli*; dat aan het bovenbramstag: *bovenbramstagzeil*, Russ. *bombramstaksel*.

Stagzeilgeitouw, Russ. *staksel'gitov*, z. Geitouw.

Stagzeilhals, Russ. *staksel'gals*, z. Hals.

Stagzeilleider, Russ. *staksel'leer*, z. Leider.

Stagzeilneerhaler, Russ. *staksel'niral*, z. Neerhaler.

Stagzeilschoot, Russ. *staksel'skot*, z. Schoot.

Stagzeilval, Russ. *staksel'fal*, z. Val.

Stapel. Staapel beteekend nit zijn eige kragt een plaats daar iet gestaapeld of opgehoopt of geplaatst kan worden: en soo kan een helling of timmerwerf een staapel genoemd werden; soo seiden: een schip op staapel setten, het schip staat op staapel. WINSCH., vgl. W. blz. 153: een schip 't geen op stapel staet, gereet om af te loopen. Russ. *stápel'*, cale de construction. Hierbij een adj. *stápel'nyj*, b.v. in: *stápel'nyj spusk*, het van stapel loopen.

Stapelblok. Stapelblox, houten, daer men de kiel op legt, wanneer men een schip zal timmeren. W. Een staapelblok, een blok, waarop de kiel op het staapel werd gesteld. WINSCH. Blok hont, dienende tot de samenstelling der opstapelingen, welke de kiel van een op de helling staand schip dragen. T. Russ. *stápel'blók*, tin (morcean de bois de pen de longueur, sorte de billot employé en le mettant à plat, pour servir de support à une pièce de construction que l'on travaille, on, spécialement, à la quille d'un navire en construction, afin de l'exhausser au-dessus de sa cale: dans ce dernier cas on place des tins de distance en distance. . .). Bij D. niet vermeld.

Steek. De steken dienen hoofdzakelijk om de enden van loopend of ander touwwerk om eenig rondhout, op elkander of anderzins

vast te maken. P. M. blz. 140 vlgg. Russ. *štyk*, étalingure. J. geeft op étalingure: Russ. *štyk*, noeud coulant fait avec un câble, un grelin, une haussière, à l'anneau d'une ancre, d'un grappin, d'une bouée.

Steekbont. De steekbonten dienen om bij het reven de riflevens op de ra uit te halen en vast te maken. P. M. blz. 359, vgl. 366. Russ. *štykbólt*, raban d'empointure (la petite manoeuvre à l'aide de laquelle on lie l'empointure de la voile à la vergue est le raban d'empointure). Het tweede lid *-bolt* in het Russ. woord is hier naar analogie van woorden als Russ. *ogbólt* (Holl. *oogbout*), *rymbolt* (Holl. *ringbout*), enz. ontstaan, waarin Eng. *bolt* van invloed is geweest, z. Bout (1). In *steekbout* beteekent *bout* echter niet: ijzeren staaf (Eng. *bolt*), maar: touw (vgl. W. en WINSCH.: *bouts*, touwen om het verbrooken wand te versorgen); het Eng. woord voor steekbout is: earing. Naast den aldus naar analogie ontstanen Russ. vorm *štykbólt* geeft D. dan ook den oorspronkelijken vorm *štykbout*; J. heeft op raban d'empointure: Russ. *štikbout*, *štikbolt*. Afgeleid van *štykbólt* is een adj. *štykbóltnyj*, b. v. in het merkwaardige, bij D. voorkomende: *štykbóltnyj matrós*, letterl. steekbontmatroos, matroos, die de steekbonten moet leggen, als benaming voor den flinksten der marsgasten.

Steeklijn of stiklijn. Stiklijn, dunne lijn van zes draad met zorg geslagen. PAN. P. M. vermelden op blz. 69 onder de verschillende soorten van touwwerk: stiklijnen van 6 draden of 20 strepen. . . . hiervan geeft men ook witte mede, die gebruikt worden aan de hamerstellen der kanonnen, enz. WINSCH. noemt de stiklijn op blz. 293; W. geeft onder de benoodigdheden op een schip, die uit de lijubaan worden meegegeven: 12 stuklijnen (blz. 281), 2 stuklijnen (blz. 283). Den vorm *steeklijn* vindt men genoemd in v. DALE, vgl. J.: steeklijnen, variante de stiklijnen. Russ. *stéklin'*, ligne d'amarrage, waarbij V. aanteekent: *lin'* iz tonkoj dobrokačestvennoj pen'ki; snětsja iz šesti kabolok (lijn uit dunne hennep van goede kwaliteit; wordt gedraaid uit 6 draden). Het in Archangel met een zeer speciale beteekenis gebruikelijke woord *steklína* gaat hoogstwaarschijnlijk ook op Holl. *steeklijn* terug, Arch. verklaart: každaja iz otdělnych verevok svjazyvaemych meždu soboju dlja sostavljenija jarusa (ieder van de afzonderlijke touwen, die onder elkaar verbonden zijn voor de samenstelling van een jarus ¹⁾).

¹⁾ Snast', pomoš'ju kotoroj lovjat u Murmanskago berega tresku (getouw, waarmee men aan de Moermansche kust stokvisch vangt).

Steng. De stengen verlengen de masten naar boven en zijn door middel der zalings en ezelshoofden daaraan verbonden. . . . De steng, die tot den grooten mast behoort, heet de *grootte steng*, die welke tot den fokkemast behoort de *voorsteng*, en die welke tot den bezaansmast behoort, heet de *kruissteng*. . . . Evenzoo verlengen de *bramstengen*, zijnde de *grootbramsteng*, de *voorbramsteng* en de *bovenkruis- of grietjessteng*. . . . de stengen. . . . naar boven en zijn op eene overeenkomstige wijze daaraan bevestigd. In het geval, dat men afzonderlijke *bovenbramstengen* voert. . . . houden deze dezelfde benamingen als de bramstengen met het woordje *boven* er voor. P. M. blz. 22. Russ. *sténga* D., J., *stén'ga* V., mât de hune. De *grootte steng* heet Russ. *grotsten'ga*, grand mât de hune; de *voorsteng* Russ. *forsten'ga*, petit mât de hune; de *kruissteng* Russ. *krjujssten'ga*, mât de perroquet de fougue; de *bramstengen*, Russ. *bramsten'gi*, worden verdeeld in *grootbramsteng*, Russ. *grotbramsten'ga*, mât de grand perroquet; *voorbramsteng*, Russ. *forbramsten'ga*, mât de petit perroquet; *bovenkruis- of grietjessteng*, vroeger *kruisbramsteng*, Russ. *krjujsbramsten'ga*, mât de la perruche; de *bovenbramstengen*, Russ. *bombramsten'gi*, vallen in *grootbovenbramsteng*, Russ. *grotbombramsten'ga*, mât de grand cacatois; *voorbovenbramsteng*, Russ. *forbombramsten'ga*, mât de petit cacatois; *bovenbovenkruis- of bovengrietjessteng*, vroeger *kruisbovenbramsteng*, Russ. *krjujsbombramsten'ga*, mât de cacatois de perruche. Bij *sténga* hoort een adj. *stengoróĵ* D. Als eerste lid van samenstellingen treedt Holl. *steng-* of *stenge-* in het Russ. op als *sten'-*, z. de volgende woorden; een uitzondering maken de benamingen der stengestagzeilen, die *sten'gi-* vertoonen: Russ. *for-*, *grot-*, *krjujssten'gistaksel'* uit Holl. *voor-*, *groot-*, *kruis-stengestagzeil*.

Stengebakstag, Russ. *sten'bakstag*, z. Bakstag.

Stengeëzelshoofd, Russ. *sten'ezel'goft*, z. Ezelshoofd.

Stengeloosstag, Russ. *sten'loš'stag*, z. Looze stag.

Stengepardoën, Russ. *sten'fordun*, z. Pardoën.

Stengestag, Russ. *sten'stag*, z. Stag.

Stengestagzeil, Russ. *sten'gistaksel'*, z. Stagzeil.

Stengewant, Russ. *sten'vanty*, z. Want.

Stengewindreep, Russ. *sten'ryntrep*, z. Windreep.

Stengewindreepblok. Om de stengen op te zetten en weder te strijken, gebrnikt men zoogenoemde stengewindreepen, en hierbij behooren voor de groote en voorsteng ieder twee, en voor de kruissteng één gijn; elk stengewindreepgijn bestaat uit twee drie-

schijfsblokken P. M. blz. 105, vgl. W. blz. 63a: 1 stengewindtraepsbloek, en blz. 63b: 1 (blok) tot de stengewindtraep, aen elek ezelshoofd hangt er een, dienen om de stengen op en neder te sehieten. Russ. *sten'vǎntrepblok*, poulie de guinderesse.

Stengewindreepgijn. Zie het vorige art. Russ. *sten'vǎntrepgíni*, palan de guinderesse. V.

Stengewindreepталie. Hetzelfde als stengewindreepgijn, z. het vorige art. Russ. *sten'vǎntreptáli*, palan de guinderesse. V.

Steven. Steeven werd verdeeld in voorsteeven en agtersteeven, gelijk bij de Latijnisten prora en puppis. WINSCH. Russ. *stéven'*, derevo, služaščee osnovoj kormy ili nosu sudna. D. (hout, dienend tot grondslag van het achter- of voorschip van een vaartuig). Evenals men in het Holl. met den steven van een schip meestal den voorsteeven bedoelt, zoo is ook Russ. *stéven'* bij J. synoniem met Russ. *forstéven'* étrave. D. vermeldt nog een in sommige streken van Rusland gebruikelijken, verbasterden vorm *skéven'* als benaming van het voorste gedeelte van een boot of vaartuig (nos lodki, sudna).

Stierboord, Russ. *stírbórt*, *stírbórd*, z. Stuurboord.

Stijf. Van een schip sprekend, kan stijfheid beteekenen stabiliteit of ook sterkte tegen krachten, die het trachten van vorm te doen veranderen. Stijf beteekent veel stabiliteit bezittende. T. Russ. *štejf* V. verouderd: ostojčivost' sudna (stabiliteit van een schip).

Stil. In de beteekenis: windstil, vgl. Journ. DE RUYTER, 9 Maart 1660: item den 9 dato smorgens wynt noordelyck met labberecoelte; het was seer gesnenwt; voort cort daer(naer) styl off weynyel wynt noordelyek. Hieruit het Russ. subst. *stil'*, windstilte, aecalmie, bonace, eahme. Afgeleid zijn: het adj. *stilevoj* en de bij D. vermelde ww. *stílél'*, stillen v. d. wind, bedaard worden (de wind begint te stillen. v. L. s'avous begont te stylen. Journ. DE RUYTER, 6 Febr. 1670); *zástilél'*, door een windstilte op zee overvallen worden; *stilevál'*, wegens windstilte op dezelfde plaats blijven liggen. De subst. verb. bij deze ww. luiden *stílén'e*, *stilerán'e*.

Stok. De Russische scheepsterm *štok* heeft versehillende beteekenissen. In het algemeen bednidt hij volgens V.: vsjakij šest ili brus, imějuščij speeial'noe naznačenie (iedere stang of vierkant stuk hout met een speciale bestemming), de Fr. vertaling is: gaule. In het bijzonder: 1. de stok van een anker, Russ. *štok jakorja*, jas de l'ancre, hetzelfde als Russ. *ankerštók* uit Holl. *ankerstok*, z. ald. 2. de stok van een pomp, vgl. WINSCH.: pompstok, de stok van de pomp. Russ. *štok pómpy*, tige de pompe; *štok trjúmnoj pompy*, tige de pompe de cale, stok van de pomp in het ruim.

3. de laadstok van een stuk geschut op een schip, Russ. *štok* D., mors. trosovoj (verevočnyj) pribojnik puški pri zaražen'i s zakrytymi portami (zeew. touwen laadstok van een kanon bij het laden met gesloten poorten). Men zie verder de art. Geusstok, Vlag(ge)stok, Voetstok.

Stoktalie, Russ. *štoktáli*, hetzelfde als Russ. *ankerštoktáli* uit Holl. *ankerstoktalie*, z. ald.

Stootlap. Lap of verdubbeling, op een zeil ter versterking aangebracht. v. L., vgl. P. M. blz. 319: de bramzeilen hebben een stootlap aan den achterkant, vanaf het onderlijk tot op $\frac{2}{3}$ der hoogte, eveneens gevormd als bij de marszeilen, tegen de schavieling van de zaling en het ezelshoofd. Bij de marszeilen noemen P. M. dezen stootlap: marslap, z. blz. 316: om het zeil tegen schavieling van de mars te beveiligen, wordt het aan den achterkant verdubbeld door den marslap. Russ. *stoplút*, met metathesis van *t* en *p*, tablier. V. verklaart: našivka na marselě, iduščaja vdol' sten'gi; služit k tomu, čtoby etot parus ne peretiralsja o steu'gu i kromku marsa (lap op een marszeil, langs de steng varende; hij dient daarvoor, dat dit zeil niet tegen de steng en den marsrand stuk wrijft).

Stop. Stop: dit is gezeght, hont op het ankertouw nit te vieren, en beleght het. W. blz. 509, vgl. 510: stoppen, beleggen. Russ. *stop!* avaste! vaste! belay! make fast! stop! komanda, kotorojn ostanavlivajnt kakoe libo dčjstvie. V. (kommando, waardoor men de een of andere werkzaamheid tot stilstaan brengt); J. vertaalt: amarre! tiens bon! stop! Het is moeilijk uit te maken, of de Russen dit woord van de Engelschen of van de Hollanders hebben overgenomen, misschien wel van beiden, maar in de volgende uitdrukkingen althans lijkt mij de Holl. oorsprong het waarschijnlijkst: 1. van het spil gezegd: Russ. *stop spi!* V., tiens bon! virer! avast heaving! 2. van een talie: Russ. *stop tali!* V. 3. van loopend touwwerk, b. v. van den fokkehals: Russ. *stop fokagals!* D., stoj, krěpi (halt, beleg).

Stopanker. P. M. blz. 394 zeggen van dit anker, dat het dient om in kalme en nauwe vaarwaters gebruikt te worden, als men wegens stilte of strooms tegenstand, dikwijls voor een korten tijd, ten anker moet komen en men het zwaar anker niet telkens gebruiken wil; het wordt dan onder den boegspriet gehangen met een kabeltonw als boeireep er op, waarmede het gemakkelijk kan gelicht worden. WINSCH. heeft: een stopanker, een daagelijk anker, vgl. ook de bij W. blz. 126, 127 voorkomende stopankers. Russ. *stopáncer* V., J., ancre à jet, ancre de tonée. In tegenstelling met

alle andere uit het Holl. in het Russ. overgegangene benamingen van ankers (z. Boeg-, Dagelijksch, Plecht-, Tui-, Werp-, Zwaar anker), vindt men hier den vollen vorm van het woord terug, zonder weglating van anker.

Stopper. Min of meer kort en stevig touwwerk, dat, met het eene end aan eenig steunpunt verbonden, om een kabel of ander tuig met herhaalde en stijf toegeslaalde slagen gewonden wordt, ten einde het gespannen te houden. Stopper met een zwieping (stopper, die het touw vat, wanneer het schip ten anker ligt). v. L. Voor de verschillende soorten van stoppers, vgl. P. M. blz. 408 vlgg. Russ. *stópor*, bosse (nom donné à un morceau de corde plus ou moins long et gros, dont la tête est garnie d'un gros noeud, bonton ou bosse. Fixé par une de ses extrémités à un point solide du navire, ce morceau de corde, en s'enroulant autour d'un câble, autour d'une manoeuvre quelconque, retient dans l'état de tension où il est arrivé, ce câble ou cette manoeuvre. La bosse est retenue au cordage sur lequel elle fonctionne, par une cordelette, une tresse, un fouet qui presse la bosse au-dessous de son noeud). Dat Russ. *stópor* nit Holl. *stopper* en niet nit Eng. *stopper* is, blijkt uit de aan het Holl. ontleende Russ. uitdrukkingen voor *stopperknoop*, *stopper met een knoop* en *stopper met een zwieping* (vgl. P. M. blz. 409: aan het andere uiteinde (van den touwstopper) zit een talreeps- of stopperknoop, waartegen eene zware seizing of serving, de zwieping of staart genoemd, rust.): Russ. *stópornyj knop*, bonton de bosse; *stópor so knópom*, bosse à bouton; en *stópor so svíznem*, bosse à aiguillette; waarvoor de Eng. benamingen luiden: stopperknot, stopper with knot, stopper with lanyard (knot and lanyardstopper). Bij Russ. *stópor* een adj. *stópornyj*, b. v. in: *stópornyj knop*, bouton de bosse, stopperknoop (P. M. blz. 131), en het werkwoord *stóporit'*, bosser, stoppen, tot stilstand brengen (Russ. *stóporit'* is niet nit Eng. *to stopper*, maar afgeleid van het subst. *stópor* nit Holl. *stopper*), met het snbst. verb. *stóporen'e*. In D. vindt men *stóporit'* aldus omschreven: mors. ostanavlivat', zaderživat', krěpit'; osobenno zaderžat' vnezapno kakim libo snarjadom, i eto stopor (zeew. tot staan brengen, vasthouden, bevestigen; in 't bijzonder plotseling vasthouden met een gereedschap, en dat is een stopper); daarop geeft hij de beschrijving van den gewonen touwstopper met een zwieping (samyj prostoj stopor: konec, ukrěplennyj na mčstě, s vitym, mjačkim chvostom, kotoryj zakidyvaetsja udavkoj na kanat ili snast', kotornju nužno zaderžat')¹⁾,

¹⁾ In D. komt het aan Holl. *zwieping* ontleende Russ. *svitzen'*, *svizen'*, niet voor.

en zegt iets verder: verevočnymi ž stoporami naskoro skrěpljajut perebityja vo vremja sraženija snasti (met touwen stoppers ook maakt men snel voor het oogenblik het gedurende een slag stukgebroken touwwerk weer vast). De algemeenere beteekenis van Russ. *stóporit'* geeft D. in het voorbeeld: špil' stoporjat palom (het spil zet men met een pal vast), en V. verklaart hier: *ostanovit'* voobšče kakoe libo dějstvie (in 't algemeen de een of andere werking tot staan brengen).

Storm. Tempestas, een bni, een vreeselijke verheffing van wind, waardoor de see heemelhoog opstijgt en wederom tot den afgrond needersakt. WINSCH. Russ. *štoru*, ouragan, tempête, tourmente, gros temps. Het afgeleide adj. is *štorovóĵ*, b.v. in de benamingen van de stormzeilen (de stormzeilen worden alleen aangeslagen en bijgezet, als het zoo hard gaat waaien, dat men vreest weldra geene andere dan genoemde zeilen te kunnen voeren. P. M. blz. 337 vlgg.), zooals de stormfok, Russ. *štorovóĵ fok*; het stormgrootzeil, Russ. *štorovóĵ grot*; en de stormbezaan, Russ. *štorovóĵa bizán'*; V. teekent aan, dat de eerste twee reeds sinds een eeuw niet meer in gebruik zijn; de laatste wordt bij stormweer gevoerd aan de stormgaffel (P. M. blz. 338), Russ. *štorovóĵ gáfel'*. D. heeft nog het ww. *štorovát'*, vyderžat' v morě štoru, osobenno pod parusami (op zee een storm doorstaan, inzonderheid, als men onder zeil ligt).

Stormtrap. Hetzelfde als stormladder, touwladders, die achter over het hek hangen. v. L. Russ. *štoru*, échelle de poupe. V. teekent er bij aan, dat de sloepen bij een woelige zee daaraan vastleggen, wanneer hetzelfde langs boord te doen niet zonder gevaar voor de sloep zou zijn. J., die het woord op échelle (1) vermeldt, verklaart: une échelle aux montants de eorde, aux échelons de eorde ou de bois, que l'on suspend à l'arrière du navire, pour communiquer du bâtiment aux embarcations qui sont à la traîne, reçoit le nom d'échelle de poupe.

Streek. Windstreek, kompasstreek, eene der twee en dertig afdeelingen, waarin het zwerk wordt verondersteld te zijn afgedeeld, en het kompas werkelijk afgedeeld is. v. L., vgl. W. blz. 406 onder de plichten van den stuurman: het eompas met zijne miswijzinge moet hem zijn bekennt: hij moet die konnen vinden, en goede gissing maecken, van de plaets des schips, na zijn vaert, gehouden streeck, en een goet besteeck in de kaarten. Russ. *strik*, uitsluitend in Archangel en op de Witte zee gebruikelijk, terwijl het algemeen op de Russ. vloot gebezigde woord: *rumb* uit Eng. *rhumb* luidt. (In het Zeeregl. staan *rumb* en *strik* nog gelijkwaardig naast

elkaar, z. bij blz. 174, 175: Formulier van 't journaal). D. geeft het zinnetje: on strikov ne znaet (hij kent de streken niet). Eigenlijk heeten niet alle 32 windstreken *striks*, maar alleen de 16 tusschen de hoofdstreken inliggende d. w. z. die streken, die op de Russ. vloot het woordje *ten'* (uit Holl. *ten*, z. Kompas) in haar benamingen hebben. In Arch. staan naast *striks* de bijvormen *stryk* en *vstryk* vermeld. De bewuste 16 streken dragen zelf eigenaardige Russische namen, maar alle beginnen met het woord *striks*, ik laat ze hier naast de op de Russ. vloot gebruikelijke, geheel aan het Holl. ontleende termen (z. Kompas) volgen:

OP DE RUSSISCHE VLOOT.		ARCHANGEL EN DE WITTE ZEE.
	afkorting.	
Nord-ten'-ost	N.t.O.	<i>Strik</i> sěvera k polunočniku ¹⁾ .
Nord-ost-ten'-nord	N.O.t.N.	<i>Strik</i> polunočnika k sěveru ²⁾ .
Nord-ost-ten'-ost	N.O.t.O.	<i>Strik</i> polunočnika k vstoku.
Ost-ten'-nord	O.t.N.	<i>Strik</i> vstoka k polunočniku.
Ost-ten'-zjujd	O.t.S.	<i>Strik</i> vstoka k obědniku.
Zjujd-ost-ten'-ost	S.O.t.O.	<i>Strik</i> obědnika k vstoku.
Zjujd-ost-ten'-zjujd	S.O.t.S.	<i>Strik</i> obědnika k lětniku.
Zjujd-ten'-ost	S.t.O.	<i>Strik</i> lětnika k obědniku.
Zjujd-ten'-vest	S.t.W.	<i>Strik</i> lětnika k šaloniku.
Zjujd-vest-ten'-zjujd	S.W.t.S.	<i>Strik</i> šalonika k lětniku.
Zjujd-vest-ten'-vest	S.W.t.W.	<i>Strik</i> šalonika k zapadu.
Vest-ten'-zjujd	W.t.S.	<i>Strik</i> zapada k šaloniku.
Vest-ten'-nord	W.t.N.	<i>Strik</i> zapada k poberežniku.
Nord-vest-ten'-vest	N.W.t.W.	<i>Strik</i> poberežnika k zapadu.
Nord-vest-ten'-nord	N.W.t.N.	<i>Strik</i> poberežnika k sěveru.
Nord-ten'-vest	N.t.W.	<i>Strik</i> sěvera k poberežniku.

Streng. Zamenstellend deel van een touw. T. Het touwwerk wordt zamengesteld uit dunne draden van hennep gesponnen, kabelgaren genoemd. . . . Een zeker aantal dier kabelgarens wordt in eenen bundel zamengenomen en in één gedraaid tot eene streng, van welke strengen het touwwerk geslagen wordt. Drie zoodanige strengen in één geslagen, vormen het zoogenoemde garenwantslag. Vierstrengs touwwerk of kardeelslag bestaat uit vier strengen, op gelijke wijze in elkander geslagen, en bevat somtijds in het midden nog eene lichtere streng, het hart genoemd, die zeer los gedraaid is en alleen dient om de ruimte tusschen de vier strengen

¹⁾ d. i. streek van Noord naar Noord-Oost.

²⁾ d. i. streek van Noord-Oost naar Noord, enz.

aan te vullen. Wanneer men nu dergelijke, uit drie of vier strengen bestaande trossen wederom als strengen aanmerkt en in elkander slaat, verkrijgt men het touwwerk, kabelslag geheeten, dat alzoo uit 9, 12 of 16 strengen kan bestaan. P. M. blz. 60, 61, 62. Russ. *strénga*, toron. Dit woord is op zee vervangen door *strénda*, *strend'*, uit Eng. *strand*. Volgens D. leven beide woorden naast elkaar voort: *strénda* als zeeterm (mors.), *strénga* in de touwslagerijen (zavods.). In J. komt Russ. *strenga* niet voor.

Strop. Een touw, daar men iet meede, als aan een strik vast maaken kan. WINSCH. Touw, waarvan de enden aan elkander zijn gesplitst en 't welk men om een blok of kous bindt. v. L. Band van touw of metaal om een voorwerp, dat opgehieschen moet worden, of een blok, om er heter vasthonding aan te krijgen, of ook met het doel om het aan een ander vast te maken. T. Zie de verschillende soorten van stroppen bij P. M. blz. 110 vlgg. Russ. *strop*, estrope, erse, élingue. V. vermeldt o. a. *strop s kóušami* d. i. *strop met kousen*, vgl. v. L.: *strop met een kous* (om een haakblok in te hangen); *strop s gótkom* d. i. *strop met een haak*; *strop s úgonom* d. i. *strop met een oog*; *kúboločnyj strop* d. i. *kabelgarenstrop*, vgl. P. M. blz. 110: de garen- of wantstrop. Bij J. vindt men: *strop na rulé*, estrope de gouvernail, roerstrop (P. M. blz. 236); *strop u bloka*, estrope de poulie, strop van een blok (P. M. blz. 80); *stropy na tombuú*, estropes sur la bouée, stroppen op de tonneboei (P. M. blz. 401). Naast Russ. *strop* een dimin. *strópka*, erseau, b. v. bij J. in: *stropka u vesla*, estrope d'aviron (l'estrope de l'aviron est une erse... les petites erses sont nommées erseaux), roeistrop (strop aan den roeidol vastgemaakt, dienende om er een riem door te steken. v. L.). Ten slotte zij hier genoemd het ww. *ostrópit'*, élinguer, naložit' strop (een strop leggen, instroppen).

Stuur. Met een ander woord werd het genaamd het roer. WINSCH., vgl. W. blz. 260: het roer of stuur van mijn opgegeven schip. . . . Hieruit is het slechts bij J. voorkomende Russ. *stur* overgenomen, dat echter: stuurrad, roue du gouvernail, beteekent. De Russ. woordenboeken hebben alle voor stuurrad (rad, dienende om de roerpen, 't zij rechts, 't zij links te bewegen. v. L.) Russ. *sturvál*, een hybridisch woord uit Holl. *stuur*- en Russ. *val* (bij het ww. *valit'*, rollen, draaien); den sturreep (reep, meestal van lederen riemen gemaakt, welke de kracht van het stuurrad op de roerpen overbrengt. T.) noemen de Russen *sturtrós*, drosse du gouvernail, z. Tros. D. heeft nog een woord *sturtrap*, verevočnaja lěstnica

s kormy (touwladder, die van het achterschip afhangt) mit Holl. *stuurtrap*? synoniem met *sturmtrap*?

Stuurboord. Stuurboord beteekend te scheep de regtersij voor de man, die te roer staat. WINSCH. Naast stuurboord zei men vroeger ook *stierboord*, vgl. W.: stierboort, de rechterzijde van 't schip, als men met het gezicht na vooren staet. Uit den laatsten vorm is Russ. *štírbórt*, *štírboárd*, bij J. ook *stírbord*, tribord. Het woord is in onbruik en vervangen door *právjaja storoná* (rechter zijde); het commando stuurboord luidt *na právo* (naar rechts).

Stuurman. Deze (n. l. den schipper) volgt de sterman, die op het roer moet paszen, en steeds den capitein aenbrengen, waer hij het schip vermeint te zijn. W. blz. 406. Russ. *štúrman*, pilote, timonier. Het bijbehorend adj. is *štúrmanskij*, b. v. in: *štúrmanskaja kajáta* D., sturmanskajuit. In PETER DE GROOTE'S Zeereglement komen op de lijst der verschillende rangen op een schip, bij blz. 79, voor: *štjarmany*, sturmhuydens. . . . *podštjarmany*, ondersturmhuydens; J. vermeldt uit de Fr. vertaling van dit Zeereglement, in handschrift op de Bibliothèque de la Marine te Parijs, den vorm *sturman*.

Takel. Een touw, daer men alle goederen mede in en uit het schip heist. W. Takels noemt men in het algemeen die samenstellen, welke uit twee dubbele blokken, of een dubbel en een enkel blok bestaan, en mede bestemd zijn om zwaar werk te verrigten, zooals het hijschen van sloepen, enz. P. M. blz. 98. Russ. *takel'*, palan. Alleen bij J. Het bijbehorend adj. luidt *takel'nyj*. Russ. *takel'* is verdrongen door het synonieme *tali* uit Holl. *talie*, z. ald.

Takelage. Al het touwwerk, dat deel uitmaakt van het tuig van een schip, zoowel het staand als het loopend touwwerk. Van deze beide soorten zeggen P. M. blz. 60: het eerste dient tot steun van masten, stengen en raas; het tweede tot het bijzetten, wegnemen, verkleinen en vergrooten der zeilen. Russ. *takeláz*, agrès, manoeuvres, cordage, grément, grément; daarnaast bij D. met metathesis *kateláz*. In D. vindt men verder Russ. *bramtakeláz* d. i. Holl. *bramtakelage*, als benaming voor al het touwwerk van de bramsteng, in 't bijzonder: het staande, geteerde (vsja osnastka bramstengi, osob. stojačaja, smolenaja); in V.: Russ. *bombramtakeláz* d. i. Holl. *bovenbramtakelage*, en Russ. *lísel'takeláz* d. i. Holl. *lijzeil-takelage*, als benaming voor het touwwerk der lijzeilen (snasti u liselej), manoeuvres des bonnettes. Het afgeleide adj. bij Russ. *takeláz* is *takeláznyj*; het gesubstantiveerde femininum *takeláznaja* of, zooals volgens D. de Russische matrozen zeggen, *kateláznaja*

duidt de plaats aan, waar het touwwerk gereed wordt gemaakt tot het optuigen der schepen (zie v. L. op takelloods), atelier de grément, atelier de la garniture. Hierbij het ww. *takelóžit'*, optuigen, toetakelen, gréer, hetzelfde als *otakelóžit'*, garnir, waartegenover *rastakelážit'*, onttakelen, aftakelen, aftuigen.

Takelagemeester. Russ. *takelažmejster* D., *takelažemejster* J., maître d'équipage de port; degeen, die het opzicht heeft: pri admiraltejskoj takelažnoj. D. (bij de takelloods van de admiraliteit).

Takelblok. Een blok aan een taakel. WINSCH. Bij W. komen takelblox o. a. voor op blz. 282 onder het looze blokwerk. Russ. *takel'blok* J., poulie à palan. V. en J. vermelden in hun woordenboeken nog een Russ. *longtakel'blok*, poulie double, dat niet, zooals J. heeft, aan Eng. longtaekleblock, maar aan Holl. *langtakelblok* is ontleend. Bij W. blz. 283b staan genoemd: 2 lange tali blox, waarnaast men ook: lange takel blox heeft gezegd, evenals de ald. voorkomende 10 dubbelde tali blox synoniem zijn met de 2 dubbelde takelblox op blz. 282a. Wat betreft den Russ. vorm *long* nit Holl. *lang*, vgl. Russ. *longa spljesen'* nit Holl. *lange splitsing* (Eng. long splice), en Russ. *longsaling*, *longasaling* nit Holl. *langzaling* (Eng. trestle-tree). Ten overvloede geef ik hier V.'s Russ. definitie van *longtakel'blok*, die wemelt van de Holl. woorden (trouwens geen enkele benaming van blokken en takels of talies hebben de Russen nit het Eng., alle zijn uit het Holl.): dvojnoj blok; odin škiv bol'se drugago; veličinoj ot 12 do 22ch djujmov; upotrebljaetsja dlja rul'talej, dlja ankerštoktalej, dlja riftalej kosago grota, dlja bykgordenej nižnich parusov i proč. (dubbeld blok; de eene schijf grooter dan de andere; grootte van 12 tot 22 duim; wordt gebruikt voor roertalies, voor ankerstoktalies, voor riftalies van het stormgrootzeil, voor buikgordings der onderzeilen, enz.). J. geeft naast Russ. *longtakel'blok* ook den adj. vorm *longtakel'noj blok*, poulie de candelette, poulie à palan.

Takelgaren. Gaaren, daar een taakel mee' bewoeld werd. WINSCH., vgl. P. M. blz. 71 onder de soorten van touwwerk: takelgaren van driedraads Noordsch of Vriesch vlas, . . . bestemd tot het takelen van touwwerk en aannaaijen van ledereu bekleedsels; wordt altijd geteerd mede gegeven. . . . Russ. *takel'gárn* V., die er o. a. bij aantee kent: smolenaja gollandskaja nitka (geteerd Hollandsch garen).

Talie. Eene talie of takel is een werktuig van touw door enkele of dubbelde blokken geschoren, om grootere kraelit nit te oefenen dan met een enkel eind touw mogelijk is. T. P. M. maken een

onderscheid tussehen takel en talie: is het samenstel tot ligter werk bestemd, en dus de blokken kleiner en de looper dunner, dan noemt men het eene talie.... P. M. blz. 98. Russ. *táli*, palan, hetzelfde als het slechts bij J. voorkomende Russ. *takel'*. Terwijl geen der Russ. woordenboeken dit laatste vermelden, geven zij alle *táli*, waar wij zoowel talie als takel gebruiken. Daar het woord op -i uitgaat, een uitgang, die in het Russ. in den Nom. Sing. nooit voorkomt (behalve in eenige uitheemsche woorden), vatten de Russen het woord als pluralis op (Gen. *tálej*); V. en J. geven ook een uit den plur. *táli* afgeleiden singularis *tal'*, bij J. staat deze vorm *tal'* dan verder ook in de talrijke samenstellingen met -*talie*, waar de andere woordenboeken steeds het plur. tantum -*tali* hebben. Het verkleinwoord van *táli* is *táliški* V., D., kleine talie of takel.

Taliehaak. Dat is een haak, die aan een taalie vastgemaakt werd. WINSCH., vgl. W. blz. 283: 20 *talyhaex*. Bij P. M. blz. 94 leest men: kleinere soorten (van laken dan de scheertroshaken) worden taliehaken genoemd. Russ. *taligak*, croc de palan. V. schrijft: *tálejgak* d.i. haak van de talie. Ontbreekt in D.

Talielooper. Russ. *talilopar'*, garant de palan. V. heeft: *tál-lópar'* of *tálejlópar'*: *tal'* is een van Russ. *táli* gevormde singularis-vorm, *tálej* de genitivus bij *táli*. Het woord beteekent volkomen hetzelfde als Russ. *lópar'* uit Holl. *looper*, z. ald. Ontbreekt in D.

Talreep of taliereep. Een touw om door twee juffers of zelfs door twee oogen geschooren, die tot elkander te trekken en daardoor een touw, stag of hoofdtonw te spannen. T., vgl. P. M. blz. 7: zij (n.l. de hoofdtonwen) worden op de zijden van het schip in de rusten door middel van juffers met talreepen of met spanschroeven bevestigd en aangezet. Uitvoerig handelen P. M. over de talie- of talreepen op blz. 164, 165. W.'s definitie luidt: een touw, daer men de hoofdtonwen mede vastmaeckt. Russ. *tálrep*, ride. V. onderscheidt nog Russ. *tálrep u vant*, ride de haubans, talreep om het want te spannen; en Russ. *tálrep u fordnóv*, ride de galhaubans, talreep om de pardoens aan te zetten. Bij dit woord het adject. *tálrepnyj*, b.v. in: *tálrepnyj knop*, noeud de rides, *talreepsknoop*, z. P. M. blz. 131. In Arch. komt voor een door metathesis en anderszins uit Holl. *talreep* verbasterd *tarlepá*, verevka soedinja-juščaja dva jumfera (tonw, dat twee juffers vereenigt).

Taptoe. Signaal om de soldaten te waarschuwen des avonds naar hunne tenten, kwartieren of kazernen te gaan; het woord schijnt afgeleid te zijn van een gebruik uit vroegere tijden, toen de politie op een bepaald uur des avonds in de herbergen rondging om den

tap (of kraan) der vaten te sluiten. v. DALE. Russ. *táptu* in: *bit' táptu*, de taptoe slaan; *táptu* is hier Acc. en, zooals Dr. A. KLUYVER in het *Tijdschr. v. Ned. Taal en Letterk.* X 174 heeft aangetoond, hebben de Russen daaruit een Nom. Sing. *táptá* gevormd, daar zij in het woord een vronwelijke *a* stam zagen. ¹⁾ D. verklaart *táptá*: star. bitie utrenej libo večernej zari (verouderd. het geven van het signaal, dat de ochtend- of avondstond is gekomen); V. heeft eenvoudig: zarja (ochtend- of avondstond). De Russ. beteekenissen laten zich verklaren uit het met *bit' táptu* synonieme *bit' zarjú* (het signaal geven, dat de ochtend- of avondstond is gekomen), *táptu* en *zarjú* staan hier gelijk: vandaar dat men in *táptá* en *zarjá* synoniemen is gaan zien, z. het gen. art. van Dr. KLUYVER. Het Zceregl. scheidt ze nog, z. b. v. blz. 32, 33: *o zorè i taptè*, van de wagt afschieten (d. i. de morgenwacht afschieting) en taptoe. Ald. blz. 634, 635: *nikomu ne byl' na palubè poslè taptj*, naar dat taptoe sal sijn geslagen, sal sig niemand op 't dek laten vinden.

Teekening. Het plan is de bepaling van de voornaamste afmetingen en bijzonderheden van het schip en van zijn tuig, zijne uitrusting, wapening, stoomvermogen, enz. De teekening, waarnaar het schip gebouwd wordt, is dus slechts een deel van het plan, schoon men die ook wel eens afzonderlijk „het plan” noemt. T. Russ. *téken'* V. verouderd: čertež, risnók (plan, teekening). Voor den vorm van dit woord, z. de noot bij Verdubbeling.

Teer. Teer is een soort (naar ons dunksen) van pik: dog dunder en als gesmolten. . . . teeren voorts beteekend met teer smeerden: een schuit, schutting, brug teeren. WINSCH., vgl. W. blz. 269: als de spleten wel gevult zijn, werdt het schip boven water geteert, want onder water teer niet en hout. Russ. *tir*, goudron. Hiervan afgeleid het ww. *tirovát'*, gondronner, teeren, met de subst. verb. *tírovánie*, *tírovka*, gondronnage, het teeren. Russ. *tir*, *tirovát'*, enz. zijn uitsluitend als scheepstermen gebruikelijk, V. verklaart *tir*: sostav, kotorym pokryvajut stojačij takelaž i rangout (mengsel, waarmee men het staande touwwerk en het rondhout bedekt), en D. heeft: *tirovat'* sudno, takelaž, mors. mazat', pokryvat' *tírom*, smolju (teeren een schip, takelage, zeew. bestrijken, bedekken met *tir*, teer). Ook Holl. pek is in het Russ. overgegaan, z. ald.

Tent. Zeildoeksche kap over een deel van het opperdek gespannen tegen regen of zon. T. Russ. *tent*, tente. De tenten heeten naar de plaats van het dek, waar zij zich bevinden: *búkoryj tent*

¹⁾ Het accent van dezen bij den acc. *táptu* gevormde Nom. *tápta* wordt verschillend opgegeven: D. heeft *táptá*, V. *tápta*.

(*bákovyj* van *bak* uit Holl. *bak*), le marsouin, de bakstent (P. M. blz. 341); *škánečnyj tent* (*škánečnyj* van *škáncy* uit Holl. *schans*), la tente du gaillard d'arrière, bij ons thans halfdektent genaamd (P. M. blz. 341); *jútorij tent* (*jútorij* van *jut* uit Holl. *hut*), la tente de dunette, die bij ons tegenwoordig kampanjetent heet (P. M. blz. 341). De sloepstenten (P. M. blz. 347) heeten Russ. *šljúpočnyj tent*, la tente d'une chaloupe. Bij Russ. *tent* het adj. *téntovyj*.

Timmerman. De timmerman moet zich zelve van werktuigen voorzien, nodig tot zijn konst, om te breeuwen, 't schip dicht te houden, 't verbrokene hermaeken, enz. waer toe hem nodig is, hout, masten, peek, teer, roet, loopriet, mosch, werk en diergelijke: moet het schip steeds lappen, daer het noodig is, hout proppen reedt, zuivert pompen en hont ze klaer. Ziet wel toe, dat, als hij eenige reeten of sehenren in 't schip diehtmaekt, voornaem die onder water zijn, hij het hout niet te veel pentert of klopt, opdat zich geen grooter opening ontdecke daer het schip grooter onheil van te verwachten zoude hebben. W. blz. 411, 412. Russ. *timmermán* D., *timmermán* V., J., maître charpentier. Het Russ. woord duidt in tegenstelling met het gewone Russ. *plotnik* bepaaldelijk den oppertimmerman (meestertimmerman) op een schip aan, vgl. D.: *staršij korabel'nyj plotnik* (oudste scheepstimmerman). In PETER'S Zeereglement op de meergenoemde lijst van officieren en scheepsvolk, bij blz. 79, komt het woord niet voor, in plaats daarvan leest men het geheel Russ. *desjatniki plotnič'i*, desetniken van timmerluyden. En daar onder: *dobryja plotniki*, goede timmerluydens, *plotniki*, timmerluyden.

Ton. Gewigt van 1000 N. Pd. T. Inhoudsmaat van een schip, die 1000 kilo weegt. v. L. Bij W. komen op blz. 197 schepen van 50-1600 tonnen voor, op blz. 199 schepen van 100-2000 tonnen, enz. Russ. *tonna* J., tonneau, poids de 1000 kilogr. ou 2000 livres. V. heeft *ton*, D. geeft *tónna*, *tóna*, *ton*. Overname uit het Eng. is niet onmogelijk, toch lijkt mij de Holl. oorsprong waarschijnlijker, z. ook Last, Vracht.

Tonneboei. Een ton wel dicht met hoepen toegeslagen, dick in 't midden, onder en boven smal, welke op de ankers gelegd wordt, gelijk de honte boeien, doch meest op de zware ankers: dees zijn prijzelycker als de hontboeien, omdat lichter zijn, en nimmer zinken, gelijk zontijts den houtboeien door ingedroncken water gebeurt. W. Een tonneboei, een boei, die van een ton of tonnetje gemaakt en toegesteld is. WINSCH. Zie verder P. M. blz. 401. Russ. *tómbuj*, bonée. De *n* is voor de *b* tot *m* geassimileerd.

Top. In het algemeen noemt men het deel van elken mast of steng, dat boven het tuig uitsteekt den top. P. M. blz. 15. Het bovenste en naakte gedeelte van den mast of de stengen. v. L. Van een staand rondhout heet het deel boven het hommer de top. T. Russ. *top*, ton du mât, tête. In D. komt voor een in Astrachan gebruikelijke scheepsterm *bramtóp* d. i. Holl. *bramtop*, top van de bramsteng, vgl. Tw.: bramtop, tête ou flèche du mât de perroquet, top gallant mast head. Het Russ. *bramtóp* beteekent echter: topzeil op kleine vaartuigen, z. voorbeelden van meer dergelijke afwijkingen van beteekenis in het Russ. op Kruiszeil.

Toppen. Toppen of optoppen: eene ra aan de eene zijde opliechten, zoodat deze een hoek met het horizontale vlak maakt: de ra toppen, in rouw toppen (de raas in den vorm van een Sint Andrieskruis toppen). v. L.-PAN, vgl. T.: optoppen, de nok of piek van eene ra of een gaffel met het toppenent of piekeval omhoog heffen. Voor de 17e eeuw zie men W.'s definitie van toppenant in het volgend artikel. Russ. *tópit'*, *otópit'*, apiquer (donner à une vergue une position telle qu'elle soit à peu près parallèle au mât qui la porte, c'est à dire qu'elle soit à peu près verticale. On apique une vergue en la relevant par une de ses extrémités, au moyen de la corde appelée: balancine). De ra's toppen is Russ. *tópit'*, *otópit' réi*, meestal een teeken van rouw, z. D.

Toppenant. Een soort van een touw, dat aan de top of nok van de ree gebruikt werd. WINSCH. Toppenants, touwen behorig tot de nocken van de ree om die te verzetten, verhogen en verlagen. W. blz. 511, vgl. blz. 61: toppenanden zijn daer men de ra mede recht zet of optopt, als men bij de wint zeilt. Naast *toppenant* komt voor *toppenent* (T.) en *toppenend* (P. M.). De laatste verklaren blz. 207: de toppenenden dienen om de raas aan de nokken op te hangen, naar boven te stennen, zooals de borgen zulks in het midden doen en bovendien ook om ze in het verticale vlak te bewegen. Russ. *topenánt*, balancine. De toppenanten heeten naar hun ra's: de toppenanten aan de fokkera: *fokketoppenant*, Russ. *fokatopenant*; die aan de groote ra: *groote toppenant*, Russ. *grotatopenant*; die aan de bagijne- of begijnra: *bagijne* of *begijntoppenant*, Russ. *begintopenant* (de bij J. voorkomende raadselachtige vorm *berentopenant*, balancine de la vergue sèche, is zonder eenigen twijfel te veranderen in *begentopenant* of *begintopenant*); de *marsetoppenanten*, Russ. *marsatopenanty*, aan de marsera's worden verdeeld in *voormarsetoppenanten*, Russ. *formarsatopenanty*; *grootmarsetoppenanten*, Russ. *grotmarsatopenanty*; en kruistoppenanten, vroeger *kruis-*

marsetoppenanten, Russ. *krjujsmarsatopenanty*; de *bramtoppenanten*, Russ. *bramtopopenanty*, aan de bramra's zijn *voorbramtoppenanten*, Russ. *forbramtopopenanty*; *grootbramtoppenanten*, Russ. *grofbramtopopenanty*; en *grietjetoppenanten*, vroeger *kruisbramtoppenanten*, Russ. *krjujsbramtopopenanty*; de *bovenbramtoppenanten*, Russ. *bombramtopopenanty*, aan de bovenbramra's vallen insgelijks in *voorbovenbramtoppenanten*, Russ. *forbombramtopopenanty*; *grootbovenbramtoppenanten*, Russ. *grofbombramtopopenanty*; en *hovengrietjetoppenanten*, vroeger *kruisbovenbramtoppenanten*, Russ. *krjujsbombramtopopenanty*. De toppenanten aan de blinde ra noemt men *blinde toppenant*, Russ. *blindatopenant*; die aan de bovenblindera heetten *bovenblindetoppenant*, Russ. *bomblindatopenant*; ten slotte Russ. *brifoktopenant* uit Holl. *breefoktoppenant*, Russ. *gikatopenant* uit Holl. *gijketoppenant* d. i. het toppenant van de gijk. In Archangel is voor toppenant gebruikelijk de vorm *tupo-nánta*, verevka dlja vypravlenija rei (touw om de ra te richten).

Toppenantsblok. Een toppenantsblok, dat is een blok, dat tot de toppenant dienstig is. WINSCH. Bij W. komen toppenandsblocks o. a. voor op blz. 63 en 64. Russ. *topenántblok*, poulie de balancine.

Topreep. Een topreep is een loopend end; wanneer men eene steng voorgaats wil brengen, wordt aan den masttop een blok genaaid en hierdoor een kabeltouw geschoren, hetwelk dan eene topreep heet. PAN. Bij P. M. blz. 253 wordt de topreep genoemd bij het in- en uitzetten van den bezaansmast met behulp van de groote ra. W. zegt van de topreepen: vier dubbelt gestrengde tonwen: deze reeken weinig, en WINSCH. heeft: een reep touws, dat vierdubbeld om de toppen van de masten gehegt werd. Russ. *tóprep* komt alleen voor bij V., die zegt, dat hij vroeger werd gebruikt bij het ophijschen van geschut op een schip (pri podemě orudij na sndno); de tegenwoordige dienst van Russ. *tóprep* bij V. komt geheel overeen met wat P. M. blz. 253 van den topreep vermelden.

Topzeil. (Zeelui zeggen *topsel*, plur. *topsels*). Marszeil op gaffel- of langsscheeps getuigde vaartuigen, vgl. P. M. blz. 312: tot de vierkante zeilen behooren... de breefokken en topzeilen voor gaffel- of langsscheeps getuigde vaartuigen... Ald. blz. 321: de laatstgenoemde soort van vaartuigen, zooals koffen, smakken, enz. hebben geene marsen, en het zeil, dat bij de raschepen marszeil heet, wordt daar topzeil genoemd. Dit zeil is veel minder hoog dan een marszeil, kan dus slechts weinig geheschen worden, en heeft meestal slechts één rif. Boven dit topzeil vocren zij gewoonlijk slechts een

bramzeil, dat in breeden en lagen vorm met het topzeil overeenkomt. Russ. *tópsel'*, hunier volant. Het woord is aan Holl. *topzeil* en niet aan Eng. *topsail* ontleend, dit laatste toch is de benaming voor ieder marszeil (Russ. *marsel'* uit Holl. *marszeil*), terwijl het marszeil van gaffel- of langsscheeps getuigde vaartuigen, dat in het Holl. *topzeil* en in het Russ. *tópsel'* heet, in het Eng. *flying topsail* genocind wordt ¹⁾.

-touw. Het woord touw als afzonderlijk woord is niet door de Russen overgenomen, daarentegen wel als tweede lid in tal van samenstellingen, waar het in het Russ. -*tov*, -*tu*, -*tau* luidt, z. de art. Achtertonw, Boegtonw, Bootstonw, Dagelijksch touw, Dregtonw, Geitouw, Grondtonw, Hoofdtonw, Kabeltonw, Plechttouw, Raktouw, Sjortouw, Zwaartouw. Daar vooral -*tov* in zoovele Russ. beuamingen van touwen voorkomt, heeft dit er toe geleid, dat het soms ook daar staat, waar het Holl. niet -*touw* heeft, z. iets dergelijks op Tros. Zoo kent het Russ. een woord *najtóv*, aiguillete, tegenover Holl. *naaiing*; verder Russ. *rustóv* tegenover Holl. *rustlijn*. In één woord meen ik zelfs, dat Russ. -*tov* uit Holl. -*touw* met een uit het Eng. in het Russ. gekomen woord is samengesmolten: Russ. *svistóv*, raban de barres, Eng. *swifter*, Holl. boomtouw. In de woordenboeken vond ik voor het boomtouw naast *svistóv* door D. genoemd: *špil'tros* (z. 'Tros), en door J.: *najtov* u *špil'ja* (z. Naaiing). J. ziet in *svistov* een contractie van *svizen'* (d. i. Holl. *zwieping*, z. ald.) en *tov* (d. i. Holl. *touw*), eigenlijk zou dus *svistov* moeten beteekenen: zwiepingtouw, wat ongeveer hetzelfde zou zijn als staarttouw, een naam, die mij voor het boomtouw, dat door de gaten der windboomen van het spil wordt gestoken, om ze te verbinden en te beletten uit de spilgaten te vliegen, niet heel waarschijnlijk lijkt. Ik geloof eerder aan Eng. *swifter* te moeten denken, dat onder invloed van Holl. -*touw* tot *svistóv* verbasterd is; Eng. oorsprong aan te willen nemen is hier te minder vreemd, omdat het Russ., gelijk gezegd, nog twee andere benamingen voor het boomtouw heeft gekend of nog kent, die uit zuiver Holl. bestanddeelen bestaan en bovendien zijn van een aantal onderdeelen van het spil de Eng., niet de Holl. namen in het Russ. overgenomen ²⁾; wat eindelijk

¹⁾ Het slechts in J. genoemde Russ. *topsel'sitbitsy*, bittons, seps d'écoutes des huniers (petite bitte placée en avant d'un bas mât; on y amarre les écoutes des huniers) is uit Eng. *topsailsheetbits*, in welke samenstelling *topsail*: marszeil (hunier), niet: topzeil beteekent.

²⁾ Uit het Eng. zijn:

Russ. *búller*, Eng. *barrel*, Holl. (spil) *stander*; Russ. *špindel'*, Eng. *spindle*, Holl.

de beïnvloeding van Eng. *swifter* door Holl. *-touw* aangaat, vgl. daarmee de tegenovergestelde beïnvloeding der Holl. benamingen van bouten in het Russ. door Eng. *-bolt*, z. Bout (1).

Touwwerk. Touwwerk, alderhande slag van touwe, en hetgeen van touw gemaakt werd. WINSCH., vgl. b.v. W. blz. 121 vlgg.: . . . van het touwerek aen de groote mast . . . , het touwerek van de groote stengh . . . , enz. Bij P. M. blz. 60 leest men: na de roudhouten volgt voorzeker het touwwerk als het belangrijkste gedeelte van het tuig. Russ. *tóuwerk* V. verouderd: snasti, takelaž (touwwerk, takelage).

Trap. Algemeene benaming van de treden, langs welke men zoo binnen als buiten het schip op- en afklimt. v. L., vgl. W. blz. 91: de trap voor de stierplecht, de trap voor de bak, en blz. 92: van de trappen. Russ. *trap*, escalier, échelle. De trap, waarlangs de valreep hangt, *valreeptrap* (v. L.), Russ. *fálrepyj* *trap*, is in het Russ. ook de benaming voor de staatsietrap (houten trap buiten boord tot bijna aan het water reikend en in een bordes eindigend, om gemakkelijk aan boord te kunnen komen. T.), échelle de commandement. In V. komt nog een van *trap* afgeleid subst. *natrápnik* voor, toile d'échelle, tent nad trapom (tent boven een trap), vgl. P. M. blz. 344 (zonnententen, koelzeilen, enz.): over de trappen van het halfdek . . . worden geoliede linnen regenkappen gemaakt.

Trekschuit. Treck- en jachtschuiten dienen om menschen van d'eene stat tot de andere over te brengen; het geheele schip is als een kajuit of roef, met banken aen ieder zijde: dog achter is het met een schot afgeschut, een plaats voor de aanzienlijkste, gedeckt met beteerde kleden. W. blz. 170. Schuit, die door de binnenwateren aan een lijn wordt voortgetrokken. v. L. Russ. *treskóut* J., *treschéút*, *treskót* D. De laatste teekent bij dit woord aan: nebol'soe palubnoe sudno, kotoroe chodit bičevojn po Tichvinskomu soobščeniju (klein vaartuig met een dek, dat met een lijn door het Tichvinsche kanaal gaat.), en J. heeft: barques de plaisance en usage sur le canal de Ladoga. Ontbreekt in V.

Trensen. Trenzen, dun touw tusschen de slagen van dik touw inwoelen. Trenzinge, een woelingh van dunne touwetjens tusschen

(spil) as; Russ. *vól'py*, *vól'psy*, Eng. *whelps*, Holl. (spil) klampen; Russ. *drómged*, Eng. *drumhead*, Holl. (spil)kop; Russ. *steps*, Eng. *steps*, Holl. (spil) bed of spoor.

Uit het Holl. zijn:

Russ. *špil*, Holl. *spil*, Eng. *capstan*; Russ. *špil'gat*, Holl. *spilgat*, Eng. *barhole*; Russ. *vymbórka*, Holl. *windboom*, Eng. *bar*. Niet geheel zeker is Russ. *pal*, Holl. *pal*, Eng. *pawl*.

de draeijsing in. W. Het tressen bestaat in het leggen van eene lijn of schiemansgaren, tusschen de strengen van eenig zwaar staand of ander touwwerk, om het rekken tegen te gaan, het inwateren te beletten en de sierlijkheid te bevorderen, of wel om het eene gladde oppervlakte te geven, als het naderhand met schiemansgaren moet gekleed worden; ook gebruikt men tot tressing nitgedraaide strengen van dun touwwerk, enz. P. M. blz. 124, 125. Russ. *trenčevát', trenčevát'*, waarnaast in D. ook *trenčoval'*, transfler, congréer (c'est remplir avec une cordelette le vide qui règne extérieurement entre les hélices d'un cordage). De substantiva verbaalia luiden *trenčevánie, trenčevónie, trenčórka*, transfilage, congréage, tressing. De dunne lijn, die tusschen de strengen van het zware touwwerk ingelegd wordt, heet bij ons ook *tressing*, in het Russ. echter *tren'*, congréage (l'action de faire ce remplissage et ce remplissage lui-même, sont connus sous le nom de congréage), ligne pour congréer. Voor dezen vorm, die blijkens andere analoge gevallen uit Holl. *tressing* kan zijn ontstaan, z. de noot bij Verdubbeling.

Trijs. Trijzen zijn touwen, daer men de blinde mede ophijst, als 't bij de wint gaet. . . . De trijzen, waer mede men de blinde raa in dwang hout. W. blz. 61. Treis, bras van de blinde en schuifblinde ra. v. L., vgl. P. M. blz. 217; verder behooren tot het tuig van de blinde ra de zoogenoemde trijssen, die de plaats van brassen vervullen en dienen, om de ra aan de lijzijde op te ligten, als men bij den wind zeilt, opdat hij kleine schepen die nok niet te water komen zou, en ook de loefzijde zooveel beter steun tegen de bovenwaartsche werking van den kluiver zou opleveren. De blinde trijssen zijn dubbel. . . . Russ. *tris*, plur. *trisy* V. veronderd: brasy hlinda rei (brassen van de blinde ra). Afzonderlijk vermeldt V. Russ. *blíndatrisy*, bras de la civadière, *blinde trijzen*, terwijl in J. voorkomt Russ. *bomblíndatrisy*, bras de la contre-civadière, uit Holl. *bovenblindetrijzen*, de trijzen van het bovenblind of de bovenhlinde.

Tros. Te scheep beteekend het een tros van touw. WINSCH. Deze algemeene beteekenis heeft volgens V. en J. ook Russ. *tros*, cordage, obščee naimenovanie verevok. V. (algemeene benaming der touwen). Evenals echter hij nauwkeurig gebruik het Holl. *tros* eigenlijk slechts een hepaalde soort van touwwerk aanduidt, driestrengthswantslag, bestemd tot alle mogelijke soorten van loopend touwwerk, z. P. M. blz. 68, zoo is dit ook het geval met Russ. *tros*, dat D. verklaart: verevka iduščaja na bėgučij takelaz, prostago, trechprjadnago spískn (touw bestemd tot loopend touwwerk, van eenvondig, driestrengths-

slag). Het afgeleide adject. van *tros* is *trósovyy*; bij V. vindt men de nitdrukking *tros trósovoj rabóty*, waarin het subst. *tros* tonwerk in 't algemeen beduidt en het adj. *trósovoj* van *tros* in de bovengenoemde speciale beteekenis van het woord voorkomt: het geheel wil dus zeggen: tonwerk van trosslag d.i. tros als driestrengswantslag tegenover b.v. *tros kábel'noj rabóty* d.i. tonwerk van kabelslag. De algemeene beteekenis van touwwerk, die Russ. *tros* gewoonlijk heeft, is de oorzaak, dat men dit woord in een aantal samenstellingen aantreft als tweede lid, waar dit in het Holl. niet het geval is. Met het Holl. spraakgebruik komen overeen Russ. *vanttros* (Holl. *wanttros*) en Russ. *šchertrós* (Holl. *scheertros*; het vaker voorkomende *scheerliju* vindt men in Russ. *šchertin'* J.). Daarentegen wijken de Russ. en Holl. benamingen van elkaar af in de volgende woorden: 1. Russ. *liktrós*, ralingue, Holl. *lijk*; het Holl. kent wel een samenstelling *lijkentros*, doch met een eenigszins andere beteekenis dan Russ. *liktrós*, z. Lijk. 2. Russ. *šturtrós*, drosse du gouvernail, Holl. *stuurreep*, z. Stuur. 3. Russ. *špil'tros* D., het touw, dat door de gaten van de windboomen van het spil wordt geschoren om ze te verbinden (verevka, kotoraja obnositsja inogda v okružnosti po konecam vymbovok, dlja vzaimnoj ich skrěpy), het Holl. heeft hier *boomtouw*; naast *špil'tros*, dat alleen in D. voorkomt, geven alle woordenboeken in de beteekenis van het Holl. boomtouw een Russ. woord *svistóc*, raban de barres, z. hierover het art. -touw, terwijl J. nog een synoniem *najtov u špilja* daarvoor kent, z. Naaiing. 4. Russ. *sortrós*, corde des anguilliers, Holl. *schuurtouw* of *schuurketting* (ketting van langere of kortere schalmen, die door eene rij gaten van een waterloop ligt en, nu en dan heen en weder getrokken, die openingen belet zich door samenpakkend vuil van lieverlede geheel te sluiten. T.); het Russ. woord ziet er uit als een hybridisch woord uit Russ. *sor* (vuilnis) en Holl. *tros*, zooals J. opmerkt: nous croyons que le *sortros* russe est un mot hybride formé du slave *sor*, ordures, immondices, et de *tros*, câblean, petit câble, corde. Toch is het eerste lid *sor*- misschien oorspronkelijk het Holl. *schnur*- in *schuurtouw* geweest, waaruit dan later door een zeer begrijpelijke volksetymologie Russ. *sor*- zou kunnen ontstaan zijn. Het van *sortrós* afgeleide adj. *sortrósovyy* geeft V. in de Russ. benaming van den waterloop (aaneenschakeling van openingen, waardoor het water van eene plaats in het ruim naar eene andere kan loopen. T.): Russ. *sortrósovyy kanál*, canal des anguilliers, letterl.: kanaal van het schuurtouw, waar het schuurtouw doorheen wordt getrokken. Het woord *tros* komt ook voor in Arch., waar het de volgende beteekenis heeft: upotrebljaemyj pri

morževom promyslě dlinnyj iz morževoj koži remen', k odnomu koneu kotorago privjazyvajut kutilo, a k drugomu baklažku (bij de walrusvangst gebruikelijke lange riem van walrussenhuid, aan welks eene eind men een harpoen bindt en aan het andere een dobber ¹⁾).

Tuianker. Een der vijf zware ankers, die vroeger op de schepen werden meegegeven, z. P. M. blz. 392 en v. L. op anker. W. blz. 65 zegt van dit anker: tui of vertnianker, 't geen tegelijk met het dagelijks wordt gebruikt. Dit komt overeen met wat PAN heeft: tnianker, het tweede anker, waarvoor een schip vertuid ligt. Zie verder op Vertuining. Evenals Russ. *dágliks* uit Holl. *dagelijksch*, Russ. *bucht* uit Holl. *boeg*, Russ. *plecht* uit Holl. *plecht*, enz., met weglating van anker zijn overgenomen, zoo is ook Russ. *toj*, waarbij D. aantekent: nazvan'e vtorago, na pravoj storoně, jakorja (benaming van het tweede anker, aan de rechterzijde), uit den verkorten vorm *tui* ontstaan, die o. a. voorkomt bij W. blz. 119: tui van 600 pont.

Uithaler of uithaalder. Een tonw, dienende tot het uit- en inhalen van het een of andere rondhont, ring of tonw. Zoo vermelden P. M. den uithaler van het kniifhont (de nithaler van het hout is een end tros, dat in dikte $\frac{3}{4}$ van de afmeting der bakstagen heeft. Hij dient om het kniifhont uit- en in te voeren. . . . ald. blz. 187), den uithaler van het jaaghont (de nithaler voor het hout is een tros van $7\frac{1}{2}$ duim, zit vastgestoken op den beugel van het kluifhout, vaart door een blokje aan het binnenend van het jaaghout, en terug door een enkel blok, dat op den nok van het kniifhout aan den beugel vastgestoken wordt. ald. blz. 195), den uithaler van den traveller ²⁾ (wanneer de kniver en jagerleiders op zoogenoemde travellers varen, dan heeft men er nog eenen uithaler bij, die op dezen ring vast zit, en door den schijf in den hommer van het hout vaart, waarmede men alzoo den ring kan uithalen. ald. blz. 196), en den uithaler tot den bramreep (de uithaler tot de reep dient om deze bij het op- en afnemen, op een zekeren afstand uit het midden aan de ra te naaijen en deze alzoo endelings naar boven te laten gaan; het is een end lijn of ligte tros, welke met eene kons boven den strop om de reep gesplitst is. ald. blz. 221). De Russ. *utgálder'* uit Holl. *uithaalder* komt naar V.'s beschrijving het meest overeen met den laatstgenoemden

¹⁾ De dobber dient om de plaats aan te wijzen, waar het door den harpoen getroffen dier zich onder water verbergt.

²⁾ Ring om het kluifhont, die uit- en ingehaald kan worden, en daarom traveller genoemd wordt. ald. blz. 332.

nithaler tot den reep. V., bij wien dit woord alleen vermeld staat, verklaart: *prežde eta snast' upotrebljas' vmešt' s toprepom: ona prihodila v blok, privjazyvavšijsja dlinnym stropom k tomu fokmačty; odin konec eja privjazyvalsja k toprepu, a drugoj tjanulsja na palubě. Utgalderem toprep otvodilsja ot grotmačty na stol'ko, čto by gini toprepa prihodilis' nad grotljukom, v kotoryj obyknovenno spuskalis' vsě tjažesti* (vroeger werd dit touw gebruikt tegelijk met den topreep; het werd geschoren door een blok, dat vastgebonden was met een langen strop aan den top van den fokkemast; zijn eene end werd aan de topreep vastgebonden en het andere sleepte op dek. Met den nithaolder werd de topreep van den grooten mast zooveel verwijderd, dat de gijns van den topreep boven het grootluik kwamen, waarin gewoonlijk alle zwaarten werden neergelaten). Het Zeeregl. heeft Russ. *oitgalder*.

Uitlegger. Een uitlegger is . . een lange rib of balk, die sig van het begin van het galjoen tot het end toe uitstrekt. WINSCH. D'uitlegger is het hout, 't geen voor uitsteekt en de lengte van het galjoen maakt. W. blz. 55, vgl. blz. 513: uitleggershooft, de nitterste knop, die voor aen het galjoen komt. Het Russ. *utlégar'* heeft een wijziging van beteekenis ondergaan, het is nl. de gewone benaming voor het verlengsel van den boegspriet, bij ons kluifhout geheeten; zoo verklaart D.: *prodolžen'e bušprita, čto stenga u mačty* (verlengsel van den boegspriet, wat de steng is bij den mast), de Fransche vertaling luidt: *bâton de foc, bont dehors de beanpré*. Over de verschillende Holl. benamingen van dit verlengstuk van den boegspriet, z. P. M. blz. 22: het verlengsel van den boegspriet wordt bij ons (d. i. op oorlogsschepen) kluifhout en bij de koopvaardijlieden kluiverpen of kluiverboom genaamd. Geheel hiermede in overeenstemming is het, wanneer J. tot synoniem van het bij hem voorkomende *utleger na bušpriti* (letterl.: uitlegger op den boegspriet, waarmee de Russen, blijkens de Fransche vertaling: *boute hors ou bâton de foc, het kluifhout bedoelen*) geeft. Russ. *kluiverbom* uit Holl. *kluiverboom*, z. ald. Het tweede verlengsel van den boegspriet, dat dus het kluifhout weer verlengt, het zoogen. jaaghout, of op koopvaardijschepen de buitenkluiverpen of -boom (vgl. P. M. blz. 22 en 29: het jaaghout dient . . . om het kluifhout te verlengen.) heet bij de Russen: *bomutlégar'*, J. schrijft *bomutleger*, *bâton de clinfoc*, uit Holl. *bovenuitlegger* (komt voor W. blz. 56), dat bij ons de bovenste uitlegger beteekende, z. P. MARIN, *Dict. holl.-fr.* 1752: de leggers onder en boven, uitleggers van 't galjoen, les aiguilles ou flèches de l'éperon. De bakstagen

van het kluifhout, die dit tegen de krachtige werking van den kluiver zijdelings moeten steunen (z. P. M. blz. 185), heeten Russ. *utlégar'bákštagi* V., hanbans de bâton de foc; de bakstagen van het jaaghout (z. P. M. blz. 195) worden genoemd *bomutlégar'bákštagi* V., haubans de bâton de cliufoc; V. vermeldt ook nog een Russ. *bomutlegar'stag*, het stag van het jaaghout, dat P. M. blz. 195 snavelstag noemen. In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE op blz. 868 staat in plaats van Russ. *utlegar'* de meer tot de Holl. spreektaal naderende vorm: *oitlegger*, vgl. het vorige art. en verder Russ. *brandspojt* uit Holl. *brandspuit*, Russ. *toj* uit Holl. *tui*.

Vaarwater. Het waater, daar men vaart. WINSCH. Russ. *farváter*, *chenal*, *passe*.

Val. Loopend touw, waarmede men een zeil of ander voorwerp hijscht. T. Lijn, die gebezigd wordt om een gaffel, een ra, een zeil, enz. op te hijschen. v. L. P. M. vermelden vallen van stag-zeilen (blz. 376), lijzeilen (blz. 379), van de stormfok (blz. 384), van de marse- en bramra's (blz. 8), van de gaffels (blz. 222, 225); bovendien worden vlaggen en wimpels met vallen geheschen, z. v. L.: vlaggeval, wimpelval. Russ. *fal*, *drisse*. Naar hun ra's heeten: de *fokkeval* (W. blz. 61: de fockeval), Russ. *fokafal*; de *grootte val* (W. blz. 61: de grote val), Russ. *grotafal*; de *marsevallen*, Russ. *marsafaly*, aan de marsera's, en wel: de *voormarseval*, Russ. *formarsafal*; de *grootmarseval*, Russ. *grotmarsafal*; en de kruisval, vroeger *kruismarseval*, Russ. *krjujsmarsafal*, waarnaast *krjujsel'fal* uit Holl. *kruiszeilsval* voorkomt; de *bramvallen*, Russ. *bramfaly*, aan de bramra's, en wel: de *voorbramval*, Russ. *forbramfal*; de *grootbramval*, Russ. *grotbramfal*; en de grietjeval, vroeger *kruisbramval*, Russ. *krjujsbramfal*; op dezelfde manier verdeelt men de *bovenbramvallen*, Russ. *bombramfaly*, der bovenbramra's in: *voorbovenbramval*, Russ. *forbombramfal*; *grootbovenbramval*, Russ. *grotbombramfal*; en *bovengrietjeval*, vroeger *kruisbovenbramval*, Russ. *krjujsbombramfal*; de bij W. blz. 62 voorkomende *blinde val* heet Russ. *blindafal*, de *bovenblindeval*, bij W. blz. 61, Russ. *bomblindafal*. Naar hun zeilen heeten: de *stagzeilvallen*, Russ. *staksel'faly*, b.v. de *grootstengestagzeilval*, Russ. *grotstengistaksel'fal*, *drisse de la grande voile d'étai de l'une*; hiertoe behooren ook de *kluiverval*, Russ. *kliwerfal*; de *bovenkluiverval* (thans: buitenkluiver- of jagerval), Russ. *bomkliwerfal*; en de *aapzeilval*, Russ. *apsel'fal*, *drisse de la voile d'étai d'artimon*; verder heeft men de *lijzeilvallen*, Russ. *lisel'faly*, b.v. de *grootbramlijzeilval*, Russ. *grotbramlisel'fal*, *drisse de la bonnette du grand perroquet*, enz. De

val van de breefok heet *breefokkeval*, Russ. *brifokfal*; die van de gaffel draagt den naam van *dirkval* (z. ald.), Russ. *dirikfal*, drisse du pic; de vlag wordt geheschen met de *vlaggeval*, Russ. *flagfal*, drisse de pavillon; de wimpel met de *wimpelval*, Russ. *vynpelfal*, drisse de flamme.

Valblok. Blok, waardoor de val vaart, vgl. W. blz. 64: 2 valblocks, 3 valbloeks. Russ. *falblok* J., poulie de drisse. D. vermeldt nog Russ. *marsafalblok* d. i. *marsevalblok*, z. P. M. blz. 84 en vgl. W. blz. 64: 1 marssevalblok met 2 schijven (hloeks van de groote steng; blocks tot de voorstengh).

Valreep. Een touw, door wiens hulp men bij het schip nederklint. W. Een reep of touw, waarlangs het bootsvolk uit het schip in boot of sloep afglijd, dat sij vallen noemen, maar nu werd tot gemak van reeders en andere heeren, ens., die aan boord gelieven te koomen, een ladder, naa het beloop van het schip gemaakt, uitgehangen, waarlangs men met gemak op en afklimmen kan. WINSCH. Valreep is eigentlijk het afhangend touw, dat dient tot zekerheid en gemak van hem, die aan boord komt of van boord gaat langs de daarvoor gemaakte inrigting of trap; bij nitbreiding wordt de trap of ladder. . . . ook wel valreep genoemd. T. Russ. *fálrep*, tire-veille (corde servant de rampe à l'escalier extérieur d'un navire). Hierbij een adj. *fálrepyj*, b.v. in: *fálrepyj knop*, noend de tire-veille, *valreepsknoop*, z. P. M. blz. 131, of in: *fálrepyj trap* (bij J. vermeld op paradnyj trap), échelle de commandement, staatsietrap, eigenlijk de trap, waarlangs de valreep hangt, *valreeptrap* (v. I.); gesubstantiveerd wordt het adj. *fálrepyj* gehezigd, om een der mannen aan te duiden, die aan een hooggeplaatst personage den valreep aanbieden; voor den tsaar wijst men daartoe officieren aan, die dezen naam dragen. (Gosudarju *fálrepyimi* stavjat ofieerov. D.)

Vanglijn. End touw voor op de sloepen, om ze vast te leggen. PAN, vgl. P. M. blz. 235: de vanglijnen zijn slechts kort en worden in de stevenringen der sloepen met een oog vastgesplitst, welk oog tegen schavieling op den steven met leder gekleed wordt; zij dienen om de sloepen op de hangers aan de bakspier of overal elders vast te maken. W. noemt vanglijnen op blz. 204: 1 vanglijn voor de boot, 1 vanglijn tot anderen gebrueck, een vanglijn voor de tweede sloep. . . . Russ. *fólen'*, câblot (petit câble, câble de chalonpe ou de canot). D. verklaart: verevka, koeju privjazyvaetsja k pristani grebnoe sudno (touw, waarmee een roeiboot aan de aanlegplaats vastgebonden wordt), en V. vermeldt o. a. de uitdrukking:

zakrëpit' *fálen' sljúpki*, de vanglijn der sloep vastmaken, amarrer le canot. Ontbreekt in J.

Van onderen. Heila! van onderen! elliptische uitdrukking voor: pas op, gij die beneden staat! waarschuwingsroep aan degenen, die beneden op straat zich bevinden, bij het uitwerpen of laten zakken van voorwerpen uit een luik of venster van eene bovenverdieping. Ned. Wdb., vgl. de bekende plaats in de *Camera Obscura* (GERRIT WITSE), waar KLAARTJE DONZE het meer dan akelig vond, „als er van oogenblik tot oogenblik iets uit de lucht werd nedergelaten, dat *van onderen* scheen genoemd te worden”. Russ. *palúndra*, *polúndra*, gare dessous! stand from under! Het Russ. woord is niet, zooals V. heeft, uit Holl. *val onder* (vgl. D.: Eng. *fall under*), maar uit *van onderen*, waarbij de eerste *n* door dissimilatie tot *l* werd. V. verklaart als volgt: slovo, kotoroe kričat obyknovenno kogda chotjat s marsa ili voobščë sverchu čto nibud' brosit' na palubu; etim slovom predosteregajut stojaščich na palubě, čtoby oni postoronilis'. (woord, dat men gewoonlijk schreeuwt, wanneer men iets van de mars of in 't algemeen van boven op dek wil werpen; met dit woord waarschuwt men de op dek staande personen, om op zij te gaan.) en D. geeft nog het grappige voorbeeld: palundra! sam leču! zakričal matros, padavšij s marsu (van onderen! daar vlieg ik zelf! schreeuwde de matroos, die uit de mars viel). Ook bij het heien is Russ. *palúndra*, *polúndra* gebruikelijk: het is hier een subst. fem. geworden (Gen. *polúndry*), waarnaast een adj. *polúndrennyj* voorkomt. De gewone Russische uitdrukking voor het inheien van palen, waarbij het heiblok door middel van de heimachine in de hoogte getrokken, dan plotseling uit zich zelf neervalt en op den paal neerkomt, is n.l.: *bit' svái* (palen inslaan) *s polúndry* of *polúndrennym kopróm*; het ontstaan van deze zegswijze is duidelijk: het is de waarschuwingsroep *van onderen!* om bij het neervallen van het heiblok op zij te gaan.

Verdubbeling. Verdubbelingh, een huilt van planken, die van onderen af, tot aan het eerste berghhout toe, over de schepen getrocken wordt; waer tusschen veeltijds hayr, geslagen loot, of koper gelecht wert, om de wormen te weeren, die de schepen doorbooren: de naden werden bepickt: voor en achter worden de schepen mede wel verdubbelt. W. Verdubbelen dan werd met regt te sloop genomen, voor een dubbelde huid om een schip spijkeren, en een verdubbeling. WINSCH Russ. *fordúpel't* V., thans verouderd. Merkwaardig is het citaat, dat V. geeft uit een brief van PETER DEN GROOTE, waarin het woord voorkomt (ik spatieer de aan

het Holl. ontleende woorden): Gollandskie korabli, kuplennye v Gollandii, zělo rank, togo dlja nadobno im fordupel't, dabý popolnit' meždu bargoutami, a imenno, načínaja ot nižnjago, položit' doski, tolščinoju v šest' djujmov, pervuju pod bargoutom, a ot nee po maln toně odna drugoj, klast' do samago kilja, gdě posłědnej krajnej doski na nět spustit'sja. Takže for i achterštevujam toně spustit' konej n dosok, a imenno ne tolšče polutora djujma ili dvuch. (de Hollandsche schepen, gekocht in Holland, zijn zeer rank, daarom hebben zij noodig een verdubbeling, om aan te vullen tusschen de barghouten, en wel in het bijzonder, te beginnen vanaf het onderste, planken te leggen, ter dikte van zes duim, de eerste onder het barghout, en van haar af de eene langzamerhand dunner dan de andere, te leggen tot aan de kiel toe, waar de laatste, niterste plank van onderen in niets uitloopt. Evenzoo voor de voor en achterstevens de einden der planken van onderen dunner te laten, en wel niet name niet dikker dan anderhalve of twee duim). Russ. *fordúpel't* is niet, zooals men misschien zou kunnen meenen, uit een verkeerdelijk als subst. opgevat Holl. *verdubbeld* (vgl. W.'s: voor en achter worden de selepen mede wel verdubbelt) ontstaan, maar uit Holl. *verdubbeling*, evenals Russ. *brezént* uit Holl. *presenning* en hoogstwaarschijnlijk ook Russ. *špunt*, *špont* uit Holl. *sponning*, wanneer deze laatste woorden niet uit het verkorte *spong* (z. ald.) zijn overgenomen ¹⁾.

¹⁾ Holl. *-ing* treedt in het Russ. op:

1. als <i>-ing</i> :	Russ. eling	uit Holl. helling.
	Russ. kabaljaring	uit Holl. kabelaring.
	Russ. kleding, kleting	uit Holl. kleeding.
	Russ. mamering	uit Holl. mamiering.
	Russ. musing	uit Holl. muizing.
	Russ. ruring	uit Holl. roering.
	Russ. fertoing	uit Holl. vertuïng.
	Russ. vuling	uit Holl. woeling.
	Russ. saling	uit Holl. zaling.
2. als <i>-eng</i> :	Russ. biteng	uit Holl. beting.
	Russ. peleng	uit Holl. peiling.
	Russ. saleng	uit Holl. zaling.
3. als <i>-en'</i> :	Russ. gorden'	uit Holl. gording.
	Russ. juzen'	uit Holl. huizing.
	Russ. kleten'	uit Holl. kleeding.
	Russ. lorden'	uit Holl. lording.
	Russ. sezen'	uit Holl. seizing.
	Russ. sarven'	uit Holl. serving.
	Russ. splezen'	uit Holl. splitsing.
	Russ. fertoen'	uit Holl. vertuïng.
	Russ. sviten', svizen'	uit Holl. zwieping.
4. als <i>-in'</i> :	Russ. juzin'	uit Holl. huizing.

Vertuiging. Het vertuien of het vertuid liggen. V. L. verklaart dit: vertuien, het tuianker uitwerpen, een schip vertuien (een schip tusschen twee ankers vastleggen, het daagsch anker voor den vloed, het tuianker voor de ebbe); vgl. WINSCH. op tui, waar hij de uitdrukking vermeldt: wij laagen vertuid, dat is: met een kaabel voor en agter uit. Zie ook W. op dwars vertuynen, vertuynen, vertuynen met vier touwen, vertuynen met waterschoot. Russ. *fertóing*, affourchage. J. schrijft *fertoen*'. D.'s verklaring luidt: stojan'e korablja na dvuch jakorjach, dlja uderžan'ja ego v nužnom položenii (ligging van een schip voor twee ankers, om het in de noodzakelijke positie te houden). Hierbij het adj. *fertóingovyj* V.

Vischbalk. In V. komt voor Russ. *fišbálka*, bossoir de traversier. De Holl. benaming daarvoor luidt: kipstut (kleine houten kraanbalk, wat hooger en achterlijker dan de andere geplaatst, of wel ijzeren david, waaraan de kiptakel wordt vastgemaakt. T.) Kipstut en vischtakel dienen om het anker te kippen (z. Vischtalie). Misschien, dat daarom naast kipstut een synoniem vischbalk in het Holl. heeft bestaan. Of moet hier gedacht worden aan invloed van Eng. *fish-davit*? Merkwaardig is het eveneens slechts in V. genoemde Russ. *katbálka*, bossoir de capon, voor kraanbalk. Kraanbalk en kat of kattakel dienen om het anker uit het water te hijschen en zoo zou men zich op dezelfde wijze kunnen voorstellen een Holl. katbalk als synoniem van kraanbalk. Bij Russ. *katbálka* is Eng. invloed uitgesloten (Eng. cathead). Misschien zijn Russ. *katbálka*, *fišbalka* uit Holl. bestanddeelen op Russ. bodem ontstaan.

Vischblok. Een der beide dubbele blokken, waaruit de visch-

5. als -an:	Russ. platan	uit Holl. platting.
6. als -':	Russ. regel'	uit Holl. regeling.
	Russ. teken'	uit Holl. teekening.
	Russ. tren'	uit Holl. trensing.
7. als -:	Russ. kabaljar	uit Holl. kabelaring.
8. als - met t paragoge:	Russ. brezent	uit Holl. presenning.
	Russ. špunt, špont	uit Holl. sponning.
	Russ. fordupel't	uit Holl. verdubbeling.
9. als -ym:	Russ. rym	uit Holl. ring.
Den Holl. plur. -ingen vindt men in het Russ.:		
als -enki:	Russ. plur. vyblenki	uit Holl. plur. wevelingen.
Den Holl. plur. -ings vindt men in het Russ.:		
1. als -us:	Russ. sing. brukins, brjukins	uit Holl. plur. broekings.
	Russ. sing. patins	uit Holl. plur. puttings.
2. als -ens:	Russ. sing. putens, pju'tens	uit Holl. plur. puttings.
3. als -enc:	Russ. sing. mamerenc	uit Holl. plur. mamierings.
4. als -inec:	Russ. sing. mamerinec	uit Holl. plur. mamierings.
5. als -anec:	Russ. sing. brjukanec	uit Holl. plur. broekings

talie, z. ald., bestaat. Russ. *fišblok* V., une poulie de traversière. Ook het Eng. heeft hier *fishblock*, doch de Holl. oorsprong van Russ. *fišblok* lijkt mij vrij zeker door de overname van Holl. vischtalie in het Russ.; bovendien zou dit de eenige Eng. benaming zijn van een blok in het Russ., terwijl de talrijke namen van alle overige blokken uit het Holl. zijn gekomen.

Vischdreg. Vischdreggen dienen om verloren ankers of touwen te vissen; zij hebben de armen zeer puntig uitloopen, zonder blad of weerhaak, ten einde zoo lang door den grond heen te kunnen krabben, totdat zij tegen iets optornen en dit alsdan kunnen opvisschen. P. M. blz. 395. Russ. *fišdrék*. V. verouderd: dreg dlja syskanija zatonnvšich snastej (dreg om in het water gezonken touwwerk op te zoeken). Daarnaast vermeldt V. een eveneens verouderd Russ. *fišdrék*, chappin à main; drek, upotrebljavšijsja pri abordažč; ego brosalj rukami v takelaž drugago sudna dlja togo, čtoby udobnč scčpit'sja (dreg, die bij het enteren gebruikt werd; men wierp hem met de handen in de takelage van een ander schip, om zich des te makkelijker vast te klampen).

Vischschenkel of -schinkel. Hetzelfde als kipschinkel en ook wel schinkel van den penterhaak genoemd. Zie vooral het volgende art. en vgl. nog P. M. blz. 94: het (n.l. de penterhaak of vischhaak) is dus een groote zware haak met kous, waarop de kipschinkel is ingesplitst. Russ. *fišškéntel'* V., z. de Russ. verklaring in het volgende art.

Vischtalie. Wanneer het anker gekat is, dan moet het nog gekipt, dat is met de handen achteruit langs het boord en op de ankerbrug gelegd worden, om het te bevestigen en het slingeren tegen boord te beletten. Hiertoe gebruikt men den kipstut en den vischtakel (P. M. blz. 405). De vischtakel bestaat uit twee dubbele blokken en eenen looper, ter dikte van den katlooper of iets minder. Het bovenste blok is met een oog ingestropt, waarmede het over den kop van den stut gelegd wordt, en het onderste heeft eenen haak ingebonden, die in eene kous van den schinkel des penterhaaks gehoekt wordt. . . . De schinkel is een end gijn, ter dikte van de portuurlijn. (P. M. blz. 406). Russ. *fištali* V., D., palan de candelette; de eerste verklaart: tali, zakladyvaemyja v *fišškéntel'*, pri podemč jakorja (talie, bevestigd aan den vischschenkel, bij het ankerlichten). Naast Russ. *fištali*, *fišškéntel'*, die blijkens het tweede lid dezer samenstellingen aan het Holl. ontleend zijn, komt een Russ. *fiš* voor uit Eng. *fish*: volgens V. duidt dit woord den schinkel (*škéntel'*) aan, volgens D. is het synoniem met *fištali*.

Vlag. De vlaggen te scheep, die hier te lande drieverwig zijn, wit, oranje en blaauw, of oock wel geheel geel: op Hollantsche schepen, dienen om de streeck des wints daerbij te kennen en oock tot merkteeken des lantvolks, dat het schip bevaert; daerenboven weten de zeeluiden bijzondere beteeckenissen daer mede te doen. W. blz. 269. Russ. *flag*, pavillon. Het is bekend, dat de kleuren der Russische handelsvlag de Hollandsche zijn, alleen in andere volgorde: wit, blaauw, rood, vgl. D: kupeckij flag (oborotnyj gollandskij): tri vdol'nyja polosy, bëlaja, sinjaja, krasnaja (de koopvaardijvlag (de omgekeerde Hollandsehe): drie banen in de lengte, wit, blaauw, rood). Bij Russ. *flag* het adj. *flážnyj*, b. v. in: *flážnaja tkan'*, vlaggeweefsel, dat D. als synoniem geeft van het volgende woord. In Arch. komt voor het ww. *flačít'*, podnimat' flag na sudnë (de vlag hijsehen op een schip).

Vlag(ge)doek. Het doek of de gaas en andere stoffen, selfs ook sijde, daar de vlaggen van gemaakt werden. WINSCH. Russ. *flágduk*, étamine, uit Holl. *vlagdoek* (MARIN). Ontbreekt in J.

Vlag in sjouw. Russ. *flagšou*, z. Sjouw.

Vlag(ge)man. Een bevelhebber, die in een vloot (bij uitnemendheid) een vlag voerd. WINSCH., vgl. W. blz. 269: het opperhoofd in een Neerlantsche vloot, voert de vlag boven van de groote steng af: de tweede in rang van de voorsteng en de derde van de achtermast of kruissteng. Russ. *flágman*, chef d'une escadre, commandant d'escadre, uit Holl. *vlagman*, welken vorm men vindt in het Holl. gedeelte van het Zeereglement, met den plur. *vlaghyden*, z. ook MARIN, *Compl. Nederd. en Fr. Wdb.* Hierbij het adj. *flág-manskij*, vooral gebruikelijk in: *flág-manskij korábl'*, synoniem met *admirál'skij korábl'*, vaisseau pavillon, vaisseau amiral.¹⁾

Vlag(ge)stok. De stok van de vlag. WINSCH. Russ. *flágstok*, gaule d'enseigne, bâton de pavillon, uit Holl. *vlagstok* (MARIN). Ook het bovenste gedeelte van den mast met den topkloot noemt men *vlag(ge)stok*, Russ. *flágstok*. Zoo vermelden J. en V. Russ. *bramflágstok*, flèche de mât, als benaming voor het uiteinde van de bramsteng, wanneer daarop geen bovenbramsteng rust (vgl. W. blz. 268: de zaelen die op de bramstengen staan, dienen om de vlaggestock te houden...),

¹⁾ Bij ons is *vlaggeman* hetzelfde als *vlagofficier* (officier bij de marine, die het bevel voert over een eskader of smaldeel, t. w. de admiraal, de vice-admiraal en de schout bij nacht. v. DALE): de Russ. *flag-officer* echter is volgens D.: sostojasčij pri flagmaně, dlja signalov i v vidě ad'jutanta (degeen, die zich bij den vlaggeman bevindt, voor de signalen en als adjudant). Verder kent het Russ. ook een *flagkapitin*, capitaine de pavillon, overeenkomende met, maar niet hetzelfde woord als Holl. vlaggekapitein (kapitein, die het admiraalschip kommandeert).

en D. geeft Russ. *grotflágštók* d. i. *grootte vlag(ge)stok* of vlaggestok van den grooten mast, waarin de grootbovenbramsteng eindigt (grotbombramstenga; končik eja grotflagštok).

Vlag(ge)val, Russ. *flagfal*, z. Val.

Vleugel. Vleugels zijn kleine vlaggen, die gesneen of gesplitst zijn, dees ziet men gemeinlijk op de masten staen. W. blz. 65 (namen der vlaggen). Te scheep werd een klein vlaggetje (dog gespleeten aan het end) een vlengel genaamd. WINSCH. Windwijzer of kleine gesplitste vlag op een mast. v. L. Russ. *fljúger*, diminutief *fljugárka*, girouette, penon. In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE komt herhaaldelijk voor de vorm *fljugel'*, fleugel. D. geeft nog het adj. *fljugáročnyj* en als overdrachtelijke beteekenis van *fljugárka*: *čelověk nepostojannyj*, ue ostojčivyj, bez uběždenij (onbestendig, onstandvastig mensch, zonder overtuiging), zooals wij ook spreken van een weerhaan. Ook in Arch. staat het woord *fljugárka* vermeld.

Vlieboot. Een boot of galjoot, misschien eertijds bij de Vlielanders gevonden of in gebruik gebracht. WINSCH. Oorspr. een zeeschuit, die de wateren van 't Vlie bevaarde. Later werd de benaming gegeven aan de vaartuigen der Watergeuzen, die niet veel beter of grooter waren. v. L. Russ. *flíbot* V., gollandskoe sudno (Hollandsch vaartuig).

Vloot. Het Russ. *flot*, armée navale, waarvan J. zegt: transcription de l'all. flotte, du holl. vloot ou du fr. flotte, is het Holl. *vloot*. In PETER'S Zeereglement vindt men de definitie van Russ. *flot* in het Russ. en Holl., waarvan J. de Fr. vertaling meedeelt: on entend sous le nom de Flotte une grande quantité de vaisseaux, soit de guerre, soit marchands, qui vont ou qui restent ensemble. Une flotte de vaisseaux de guerre, en cas que leur nombre soit grand, se divise en trois escadres principales: la première est le corps de bataille, la seconde l'avant-garde et la troisième l'arrière-garde. (PIERRE I. *Règlement de Marine*, Saint Pétersbourg, 13 janvier 1720. Manusc. in fol. de la Bibl. de la Mar. à Paris n°. 163 p. 24). Men zie b.v. ook blz. 74, 75 van het origineel (Russ. tekst): Komandiry sut' vo flotě slědujuščyja: general admiral, admiral ot sinego flaga, admiral ot krasnogo flaga, vice admiralj, šant bei nachty, kapitany komandory. (Holl. tekst): Die d'vloot commandeeren sijn dese, als: Generaal Admiraal, Admiraal van de blauwe vlag, Admiraal van de roode vlag, Vice-admiraals, Schout bij nachts, Capitein Commandenrs. Bij Russ. *flot* een adj. *flótskij*, het diminutivum *flótik* en de afleiding

flotjága D., služáčij vo flotě, morjak (die op de vloot dient, zeeman).

Vlot. Verzameling van masten of andere houten, aaneengekoppeld om drijvend vervoerd te worden. T., vgl. de bij v. L. genoemde nitdrukkingen: een vlot rondhouten, een vlot masten, een vlot scheepstimmerhout. Russ. *flot* J., drôme (fagot, faiseean ou radeau composé de pièces de bois travaillé ou non; les mâts de hune de rechange, les vergnes, les gros espars composent la drôme, que porte un navire sur son pont entre les deux mâts de l'avant). Het Russ. woord heeft dus de beteekenis van een verzameling waarlooze rondhouten, die tusschen de fokke en groote masten op dek liggen; op dezelfde plaats bevinden zich de roosters, vandaar de synonieme Russ. benaming *róstry* uit Holl. *roosters* voor die waarlooze houten, z. Rooster.

Voet (1). Een voet beteekend een seekere maat van grootte, waarvan een voetmaat. WINSCH. Russ. *fut*, měra dliny, 12 djujmov (lengtemaat, 12 duim). Het bijbehorend adj. is *futorój*, hebbende de lengte van een voet. Afgeleide subst. zijn *fútik*, *futorík*, voetstok, vgl. D.'s verklaring: skladnoj, karmannyj fut, derevjannaja skladnaja měra, razbitaja na futy i djujmy (samenneembare zakvoet, houten samenneembare maat, afgedeeld in voeten en duimen), dus m. a. w. hetzelfde als duimstokje, Russ. *djujmórik*, z. Duim. Het Holl. woord voetstok is ook in het Russ. overgegaan, maar in een andere speciale beteekenis, z. ald. In het Lexicon van nieuwe woorden van PETER DEN GROOTE komt voor: *fut*. měra geometrii (maat in de geometrie).

Voet (2). Voetstuk, onderstel, affuit. In D. staat als tweede beteekenis van Russ. *fut*: stanok morskój mortiry (affuit van een scheepsmortier).

Voetblok. Blok op een laag punt vastgemaakt om er een loopend eind touwwerk door te scheren ten einde daarop kraecht te kunnen uitoefenen in willekeurige rigting, bijv. horizontaal wegtrekkend T. Een blok op dek, dienende om de halende part langs het dek te leiden, en alzoo veel menschen te gelijk te doen trekken. PAN. P. M. vermelden voetblokken op blz. 88 (deze blokken (haakblokken) dienen veel als voetblokken voor marsevallen, enz.), op blz. 101 (de looper (van den speeltakel) vaart, evenals bij de hondenfok en de meeste andere takels door een voetblok, dat in eenen oogbout op het dek gehoekt is), en op blz. 245 (de gijnloopers varen door voetblokken, onder aan de bokkebeenen bevestigd...). Russ. *futblók*, plur. *futblóki*. V.

Voetklap of -klep. Russ. *futklápan* V., Fr. clapet de pied ou du condenseur, Eng. footvalve, Hgd. bodenventil, grondventil; het Russ. woord is ontleend aan den Holl. plur. *voetklappen*, z. Klap of klep (1).

Voetstok. Een stok in voeten en duimen afgedeeld, doeh niet samenneembaar, vgl. W. blz. 185 onder „het gereetsehap, 't geen de meestertimmerman op de werf brengt, 't welk ieder van de knechts, die des nodig heeft, gebruikt”: . . . een schraeg. daer moet ook zijn een maetstock van 20 voet. Russ. *futštók*, sonde. D. verklaart: šest, nametka, razbitaja na futy i djujmy, osob. dlja izmčren'ja glubiny vody, kak v sudně, tak i v vol'noj vodě, gdě futštók inogda ustanavlivaetsja raz na vsegda (stok, maatstok, afgedeeld in voeten en duimen, in het bijzonder voor het meten van de diepte van water, zoowel in het schip, als ook in het vrije water, waar de voetstok soms geplaatst wordt eens voor altijd). Evenzoo V.: derevjannyj štok, razdčlennyj na futy; služit dlja izmčrenija vody (houten stok, afgedeeld in voeten; dient voor het meten van water).

Voorbovenbrambakstag, Russ. *forbombrambakštág*, z. Bakstag.

Voorbovenbrambbras, Russ. *forbombrambbras*, z. Bras.

Voorbovenbrambuikgording, Russ. *forbombrambyčėk*, z. Buikgording.

Voorbovenbramra, Russ. *forbombramrej*, z. Ra.

Voorbovenbramschoot, Russ. *forbombramškot*, z. Schoot.

Voorbovenbramstag, Russ. *forbombramštág*, z. Stag.

Voorbovenbramsteng, Russ. *forbombramsten'ga*, z. Steng.

Voorbovenbramtoppenant, Russ. *forbombramtopenant*, z. Toppenant.

Voorbovenbramval, Russ. *forbombramfal*, z. Val.

Voorbovenbramwant, Russ. *forbombramvanty*, z. Want.

Voorbovenbramzeil, Russ. *forbombramseľ*, z. Bramzeil.

Voorbrambakstag, Russ. *forbrambakštág*, z. Bakstag.

Voorbramboelijn, Russ. *forbrambulin'*, z. Boelijn.

Voorbrambbras, Russ. *forbrambbras*, z. Bras.

Voorbrambuikgording, Russ. *forbrambyčėk*, z. Buikgording.

Voorbramgeitouw, Russ. *forbramgitor*, z. Geitouw.

Voorbramra, Russ. *forbramrej*, z. Ra.

Voorbramschoot, Russ. *forbramškot*, z. Schoot.

Voorbramstag, Russ. *forbramštag*, z. Stag.

Voorbramsteng, Russ. *forbramsten'ga*, z. Steng.

Voorbramtoppenant, Russ. *forbramtopenant*, z. Toppenant.

Voorbramval, Russ. *forbramfal*, z. Val.

Voorbramwant, Russ. *forbramvanty*, z. Want.

Voorbramzeil, Russ. *forbramsel'*, z. Bramzeil.

Voor de wind. Vaaren met een voorwind of voor de wind.
WINSCH. Den wind recht van achteren. v. L. Russ. *fórdevínd*, vent arrière.

Voorgaffel, Russ. *forgafel'*, z. Gaffel.

Voorloosstag, Russ. *forlos'stag*, z. Looze stag.

Voorluik. Luik aan het voorschip. v. L. Luikopening nabij den fokkemast. T. Het voorluik is steeds vóór den fokkemast. Russ. *forljúk*, écoutille de l'avant, écoutille de la fosse aux câbles. Ontbreekt in J.

Voormars, Russ. *formars*, z. Mars.

Voormarseboelijn, Russ. *formarsabulin'*, z. Boelijn.

Voormarsebras, Russ. *formarsabras*, z. Bras.

Voormarsebuikgording, Russ. *formarsabykgorden'*, z. Buikgording.

Voormarsegeitouw, Russ. *formarsagitor*, z. Geitonw.

Voormarsera, Russ. *formarsarej*, z. Ra.

Voormars(e)schoot, Russ. *formarsaskot*, z. Schoot.

Voormarsetoppenant, Russ. *formarsatopenant*, z. Toppenant.

Voormarseval, Russ. *formarsafal*, z. Val.

Voormarszeil, Russ. *formarsel'*, z. Marszeil.

Voormarszeil los! Russ. *formarsel' los!* z. Los.

Vooronder. Een kamerken in 't voorste gedeelte van het schip, onder 't deck, op binnelandtsvaerders en eenige fluiten. W. Een verblijfplaats onder de voorplegt. WINSCH. Russ. *forúnder*, alleen bij V, die aantekent, dat het woord verouderd is.

Vooronderlijzeil, Russ. *forvanderlisel'*, z. Lijzeil.

Voorrust, Russ. *forruslen'*, z. Rust.

Voorstagzeil, Russ. *forstaksel'*, z. Stagzeil.

Voorsteng, Russ. *forsten'ga*, z. Steng.

Voorstengebakstag, Russ. *forsten'bakštag*, z. Bakstag.

Voorstengeëzelshoofd, Russ. *forsten'ezel'goft*, z. Ezelshoofd.

Vorstengestag, Russ. *forsten'stag*, z. Stag.

Vorstengestagzeil, Russ. *forsten'gistaksel*, z. Stagzeil.

Vorstengewant, Russ. *forsten'vanty*, z. Want.

Voorsteeven. De steeven van het voorschip, in tegenstelling van de agtersteeven. WINSCH. Verzameling der kromme stukken, die het voorste gedeelte van een schip uitmaken. v. L. De voorsteeven bepaalt den romp van voren. T. Ten eersten maeckt men de kiel, daarna de voorsteeven. W. blz. 144 (benamingen van scheepsdeelen, die men in het timmeren achter elkandre opmaeckt en aen het schip voegt). Russ. *forstéven*, étrave.

Voorzeil. Voorseil of fok: omdat de fokkemast de voorste is. WINSCH. De fok is één der voorzeilen, waartoe ook al de andere zeilen, die tot den fokkemast hooren, gerekend worden in tegenstelling met de achterzeilen van den grooten en bezaansmast, z. Achterzeil. W. zegt van de voorzeilen: als het schip voorlastigh is, doen de voorzeilen en als het achterlastigh is, de achterzeilen het meeste nut; de voorzeilen doen het schip een zedigen loop nemen en men zeilt daer gemakkeijk mede. Vgl. v. L.: de achterzeilen doen het schip oploeven, de voorzeilen afvallen. Evenals *achterzeil* en het daaruit overgenomene Russ. *achterzéjl'* behalve een der achterste zeilen van een schip, ook een der achterste sehepen van een eskader kan beteekenen (vgl. de op Achterzeil aangehaalde definitie van het woord zeil bij W.), zoo is ditzelfde het geval met *voorzeil*: ja, volgens V. en D., bij wie Russ. *forzéjl'* voorkomt, is de uitsluitende beteekenis van dit woord: een schip, dat voor de vloot nitzeilt, om den weg te verkennen of de anderen te geleiden, chasseur, éclaireur, advice-ship, reconnoitering ship, z. v. L. op voorzeiler.

Voorzijtalie, Russ. *forsejtalì*, z. Zijtalie.

Voorzijtalieschenkel, Russ. *forsejtaliskentel*, z. Zijtalieschenkel.

Vraeht. Vragt heeft verseheide beteekenis, en vooreerst beteekend het een last, die in een schip. . . . werd gelaaden. . . . : fragt beteekend ook het loon, dat men voor de fragt, en het gerief van vaaren. . . . betaald: schnitvragt noemen de Latijnisten naulum. . . . van fragt komt bevragten, dat is fragt inlaaden: wie sal dat schip bevragten? WINSCH. Russ. *fracht*, affrètement, fret, naulage, nolis. Volgens D. beteekent Russ. *fracht*: 1. perevozka tovarov, bol, vodoj (vervoer van goederen, vooral te water). 2. samyj gruz (de lading zelf). 3. plata za perevoz, za dostavku tovara (betaling voor het ver-

voer, voor het verkrijgen der waar). En V. verklaart: naem sudna dlja perevoza' tovarov (het huren van een schip tot het vervoeren van waren). Afgeleid hiervan zijn de ww. *frachtovát', zafrachtovát sudno*, een vaartuig huren, om het te bevrachten; het subst. *frachtovščik*, scheepsbevrachter en het adj. *frachtovyyj*, b. v. in: *frachtovaja plata*, synoniem met *fracht* in de beteekenis van: betaling voor goederenvervoer. Wegens de hoofdzakelijke beteekenis van vracht enz. te water, behoeft men bij Russ. *fracht* niet aan overname uit het Hgd. te denken, terecht ziet ook V. er het Holl. vracht in.

Wacht. 1. De daad van waken t. w. voor de veiligheid van 't schip. 2. Kwartier, tijd, dat het waken duurt. 3. De personen, die waken. v. L. In alle deze beteekenissen Russ. *váčhta*, quart, gens de quart. Op de Russische vloot zijn er in één etmaal 5 wachten: van 12 uur 's middags tot middernacht 2 wachten van 6 uur, en van middernacht tot 12 uur 's middags 3 wachten van 4 uur. De geheele bemanning wordt ingedeeld in 2 wachten, bij ons: stuurboordswacht en bakboordswacht, bij de Russen: *pérvaja váčhta* (eerste wacht), die aan stuurboord werkt, en *vtorája váčhta* (tweede wacht), die aan bakboord werkt. Afgeleid van Russ. *váčhta* is een adj. *váčhtennyj*, b. v. in: *váčhtennyj načálnik*, chef de quart, *váčhtennyj oficér*, officier de quart, *váčhtennyj žurnál*, journal de quart. Gesubstantiveerd beteekent *váčhtennyj*, iemand, die de wacht heeft, in tegenstelling met een *podváčhtennyj*, die van de wacht is afgelost. Russ. *stoját na váčhtě*, être de quart, faire le quart, to keep the watch, is waarschijnlijk naar het Holl. *op de wacht staan*.

Wachter. Het in de zeemanswoordenboeken van V. en J. voorkomende, thans verouderde Russ. *váčhter*, garde-magasin, is het Holl. *wachter*. J. geeft nog als synoniem Russ. *magazijnwachter*, het Holl. *magazijnwachter*, z. ald.

Wang. Wangen, lange uitgeschaefde stukken hout, die men op masten, sprietten en rees legt, als zij te zwak bevonden werden: zij leggen gemeenlijk op de masten na het boort toe. W. Wang. . . te scheep beteekend het een klamp, die naa de mast, enz. aan de eene zijde werd uitgehold als een wang of koon. WINSCH. P. M. blz. 14 zeggen van de mastwangen: de wangen dienen hoofdzakelijk tot versterking van den mast, op die plaats, waar het want zijne grootste zijdelingsche werking uitoefent, dat is tusschen den top en de vissing van het bovendek, en tot steun van de langzalings, waarop het onderwant, de steng en bramsteng rusten. Russ. *vánga*, junelle, misschien wel mit den Holl. vorm *wange*, dien men b.v. aantreft Journ. DE RUYTER, 30 Mei 1659: item den 30 dato smor-

gens sagen wij een sehyp sonder boechspryt, daer wij naer toe seylde: bijeomende het was onsen grooten branderschyp de Lyefde, dye wij een groote wange overgaven om sijn fockemast te wangen, dye mede gekraecht was. A. en D. hebben dit woord niet, V. en J. verwijzen er bij naar Russ. *škálo* d.i. Holl. *schaal*, waarmee het in 't Russ. synoniem is. (Ook bij ons wordt met wang en sehaal een gelijksoortige verdikking van een rondhout bedoeld, volgens T. en P. M. ligt het verschil in benaming aan de plaats waar zij wordt aangebraecht, z. Sehaal).

Want. Het want van eenen mast is de verzameling van alle hoofdtouwen, welke dien mast zijdelings steunen. T. Russ. *vánta*, dat bijna uitsluitend in den plur. *vánty*, haubans, voorkomt.¹⁾ Op de Wolgabarken noemt men volgens A. en D. *vánty* de trap van touw, die alleen aan den rechterkant van den mast staat en die niet tot steun dient, maar uitsluitend om er in te klimmen; het want van den mast heet daar anders. Het want wordt genoemd naar de rondhouten, die er door gesteund worden: het want van den fockemast heet *fokkewant*, Russ. *fokvanty*; dat van den grooten mast: *grootwant*, Russ. *grotvanty*; dat van den bezaansmast: *bezaanswant*, Russ. *bizan'vanty*; het want van de stengen heet *stengewant*, Russ. *sten'vanty*; het want van de voorsteng: *voorstengewant*, Russ. *forsten'vanty*; dat van de groote steng: *grootstengewant*, Russ. *grot-sten'vanty*; dat van de kruissteng: *kruisstengewant*, Russ. *krjujssten'vanty*; op dezelfde wijze wordt het *bramwant*, Russ. *bramvanty*, dat de bramstengen stennt, verdeeld in: *voorbramwant*, Russ. *forbramvanty*; *grootbramwant*, Russ. *grotbramvanty*; en *kruisbramwant* (thans vervangen door: grietjewant), Russ. *krjujsbramvanty*; en het *bovenbramwant*, Russ. *bombramvanty*, van de bovenbramstengen in: *voorbovenbramwant*, Russ. *forbombramvanty*; *grootbovenbramwant*, Russ. *grotbombramvanty*; en *kruisbovenbramwant* (tegenwoordig: bovengrietjewant), Russ. *krjujsbombramvanty*.

Wantkloot. De wantklooten zijn langwerpige ronde bollen, in het midden doorboord met een gat, om een loopend end door te laten en in het rond met een glenf voorzien, om ze aan het want te kunnen vastnaaijen. . . . De wantklooten dienen als wegwijzers, om te zorgen, dat elk end loopend touwwerk op zijne eigene plaats wordt vastgemaakt en men het bij den nacht gemakkelijk vinden kan. P. M. blz. 92, 93. Vgl W. blz. 252 onder het looze blokwerk: 24 wandklooten, en blz. 63 onder het blokwerk van een sehyp: 48 wantklooten; dees hangen in 't groote en fockewant,

¹⁾ De sing. *vanta* beteekent volgens D. één der hoofdtouwen, waaruit het want bestaat.

meest om de pronk, touwen loopen daer doorheen, als geitouwen, brassen, gordings, etc. Russ. *vantklótni* A., D., plur. van *vantklóten* d. i. de Holl. plur. *wantklooten* als sing. opgevat. J. geeft alleen een sing. vorm *vantklot*, pomme gougée ou cochée, attachée aux haubans.

Wantknoop. De staande wantsknoop dient om de twee enden van eenig gebroken, afgeschavied of afgeschoten staand tonwerk te vereenigen. P. M. blz. 132. Russ. *vantknop*, noend de haubans. Alleen V. heeft dit woord (op knop).

Wantputting, Russ. *vantpútens*, z. Putting.

Wantputtingbout, Russ. *vantputensbolt*, z. Puttingbout.

Wanttrap. Hetzelfde als wantladder, die voorkomt bij P. M. blz. 193: het bram- en bovenbramwant blijft thans meestal ongeweefd, doch in dit geval brengt men bij het naar zee gaan wantladders achter tegen de bramstengen aan, van de hommers naar de zalings, om het openteren voor de branzeilsgasten gemakkelijk te maken. Doch ook bij het geweeft want der ondermasten gebruikt men wanttrappen of wantladders, n.l. om van het dek in het want te komen. En dit is de beteekenis, die A. en D. geven aan Russ. *vanttrap*, verevočnaja lěsenka, po kotoroj vschodjat matrosy s paluby na vanty (trapje van touw, waarlangs de matrozen van het dek in het want klimmen).

Wanttros. Cordage pour haubans, rope for shrouds. Tw. Russ. *vanttros*, dat V. verklaart: osobyj tros, spuskaemyj protiv solnea special'no dlja vant (bijzondere tros, gedraaid tegen zon speciaal voor want). Ontbreekt, evenals het voorgaande woord, in J.

Waterbak. Russ. *vaterbák* heeft dezelfde beteekenis als Russ. *pisbak* uit Holl. *pisbak*, z. ald. Beide woorden zijn in onbruik, wat niet het geval is met het eveneens synonieme Russ. *kljuzbák* uit Holl. *kluisbak*.

Waterbakstag. Het Russ. kent een subst. *vaterbákstag*, hanban de beanpré, dat gewoonlijk in den plur. *vaterbákstagi* voorkomt, waarbij de Russ. woordenboeken alle vermelden, dat het touwen zijn, die den boegspriet zijdelings steunen (ukrěpljajuščija s bokov bušprit). Bij ons heeten deze of boegstagen of eenvoudig bakstagen. Voor de eerste benaming, vgl. v. L.: boegstag, tonwerk, dienende om den boegspriet zijdelings te stemen. Uitvoerig hierover P. M. blz. 176, 177; voor de tweede benaming, vgl. T.: bakstag, hanban de beanpré, tonwerk, dat den boegspriet zijdelings steunt. Naast bakstag moet ook waterbakstag in zwang geweest zijn, evenals het tonwerk, dat den boegspriet naar onderen steunt, waterstag heet.

Wat de stagen zijn voor den mast, zijn de waterstagen voor den boegspriet en wat de bakstagen zijn voor den mast, zijn de waterbakstagen voor den boegspriet: de eersten steunen naar voren, de laatsten opzij. Daar het geheele touwwerk, dat den boegspriet tegen de sterk achteroverwerkende krachten moet steunen, bespoeld wordt door alle zeeën, die tegen den boeg oploopen, heeft men deze woorden met water- samengesteld, z. ook Woeling.

Waterlinie. Hoogstwaarschijnlijk een bijvorm van waterlijn, vgl. ook v. DALE: waterlijn, eene linie, buiten aan het schip, welke doet zien, hoe diep het gaat. Russ. *vaterlinija*, ligne d'eau, čerta na korpusě sudna, po kotoruju ono sidit v vodě. D. (lijn op de romp van een schip, tot welke het in het water zit). De afleiding van V. en J. uit Eng. waterline komt mij onwaarschijnlijk voor. Hierbij een adj. *vaterlinénnyj*.

Waterpas. Waaterpas, gelijks het waater. WINSCH. Horizontaal; evenwijdig aan de oppervlakte van stilstaand water. Ook het werktuig, waarmede men ziet of eenig voorwerp zoo geplaatst is. T. In de eerste beteekenis vindt men bij W. het woord op blz. 141, 142: een waterpasze vloer, en in de laatste op blz. 185 onder „het gereetschap, 't geen de meestertimmerman op de werf brengt”: een groot waterpas, klein waterpasje. Dit werktuig heet ook Russ. *vaterpás*, uroven', pribor prosredstvom kotorago opreděljajetsja položenie predmetov otnositel'no gorizonta (gereedschap, waarmee de ligging van voorwerpen met betrekking tot den horizon wordt bepaald). Het afgeleide adj. *vaterpásnyj* beteekent: gorizontál'nyj, po urovnju (horizontaal, waterpas (als richting)).

Waterslang. Waterslangen dienen om het water, dat met vaten aan boord gebracht wordt, naar beneden in het ruim te storten. P. M. blz. 348. Russ. *vateršláng*, manche à eau, a hose to convey water from the deck into the tanks. Ontbreekt in D.

Waterstag. Stag van den boegspriet om dien neder te houden. T., vgl. P. M. blz. 174. Russ. *vaterštág*, sous-barbe de beaupré (nom donné à un fort cordage ou étai qui, passant dans le taillomer, vient s'attacher au mât de beaupré pour le retenir à sa place, d'où tendent sans cesse à l'écarter les efforts des étais de misaine et ceux des mouvements imprimés au navire, dans le sens de sa longueur).

Watertalie. De watertakels zijn van de noktakels in geen en deele onderscheiden; alleen worden zij enkel gebruikt op de groote ra bij het hijschen van watervaten, en zulks met behulp van de hondenfok: er worden twee watertakels medegegeven, die elk hun

eigen voetblok hebben. P. M. blz. 105. Russ. *vatertáli*. Ontbreekt in J. De verklaring bij V. luidt: tali, posredstvom kotorych prežde podymalis' na sudno bočki s vodoj, a teper' podymajutsja drngija tjažesti; osnovyvajutsja v dva očnošivnye tonkochodnije bloka i verchnim blokom zakladyvajutsja na noki reev (takel, door middel waarvan vroeger watervaten op het schip werden geheschen, maar nu andere zwaarten geheschen worden; hij wordt gesehoren door twee enkele platte blokken en met het bovenblok bevestigd op de nokken der ra's).

Waterwoeling, Russ. *vatervúling*, z. Woeling.

Waterzeil. Waterzeilen, zeilen, die men achter tegen 't schip tot onder aen 't water toe zet. W. Een seil, dat dienstig is voor een schip bij stil weer en voor stroom, om te spoediger voort te geraaken. WINSCH. Thans verouderd. Russ. *váterzejl'*, alleen bij V.: prežde tak nazyvalsja lisel', stavivšijsja na melkich sudach pod gikom i rastjagivavšijsja k rejku, vystrělivavšemusja s gika (vroeger heette zoo het lijzeil, dat op kleine vaartuigen onder de gijk gevoerd en uitgespannen werd aan een raatje, dat uit de gijk werd geschoven). V.'s afleiding uit Eng. watersail is onjuist.

Weger. Plank of plaat, tegen het binnenoppervlak der inhouten geplaatst in de richting van voren naar achter. v. L. Alle langscheepsche verbanddeelen van eikenhout, die tegen de binnenoppervlakte der inhouten vastgemaakt worden en den vorm van dikke planken hebben, heeten wegers. T. Naast weger stond vroeger ook wager, beide vormen komen bij W. passim voor; hiervan het ww. wagenen of wegeren, vgl. W. blz. 514: wagenen, plancken binnewaerts tegen scheepsinhouten aenslaen. Russ. plur. *végersy* V. verouderd; de sing. *végers* is uit den Holl. plur. *wegers*, z. de noot bij Kraag.

Werf. Scheepstimmerwerf, een plaats of werf of helling, daar scheepen kunnen gebouwd werden. WINSCH. Russ. *verf'*, chantier de construction. Hierbij de adject. *vérfnyj* en *vérfjanjy*.

Werpanker. 't Werpanker; werdt voor uit gevoert en het schip wordt daarbij voortgehaelt, in stilte. W. blz. 65 (onder de scheepsankers). Bij verkorting wordt dit anker ook *werp* genoemd, z. W. blz. 119: werp, van 150 pondt. P. M. blz. 394 zeggen van de werpankers: de werpankers dienen alleen om het schip te verhalen of te verwerpen, en men kan daarvoor het schip niet ten anker leggen. Russ. *verp*, anere de tonée, anere à jet. J. heeft: on dit aussi *verpanker*, maar de andere woordenboeken kennen alleen *verp*. Hierbij het ww. *verpováť*, touer, het schip verwerpen, en het subst.

verbale *verpovánie*, touage; het reflexief *verporóv'sja* duidt het voortkomen van het schip bij het verwerpen aan.

West, Russ. <i>Vest</i> ,	} z. Kompas.
West Noord West, Russ. <i>Vest-nord-vest</i> ,	
West ten Noorden, Russ. <i>Vest-ten'-nord</i> ,	
West ten Zuiden, Russ. <i>Vest-ten'-zjujd</i> ,	
West Zuid West, Russ. <i>Vest-zjujd-vest</i> ,	

Wevelingen. Touwetjes, die tussen de hoofdtouwen gespannen of geweeven werden, dienende voor de bootsgesellen, als om naa de mars te klimmen. WINSCH. De dwarstonwetjens, daer men bij op en neder klint. W. Russ. *vyblenki*, enfléchures (nom donné à chacune des traverses de corde mises sur les haubans, qui, garnis d'enfléchures, sont transformés en échelles, au moyen desquelles on monte au sommet des mâts); de sing. is *vyblenka*, bij J. *vyblink*. Hierbij het adj. *vyblenočnyj*, b.v. in: *vyblenočnyi lin' A., D.*, of *vyblenočnyj tros V.*, lijn of tros, die tot wevelingen bestemd is, weeflijn, vgl. P. M. blz. 166: de weeflijnen zijn enden tros of lijn van eene zekere dikte, welke in verband staat met die der hoofdtouwen; gewoonlijk bedraagt de dikte $\frac{1}{5}$ van het want. In het Zeereglement van PETER DEN GROOTE komen de volgende oorspronkelijke vormen voor van het tegenwoordige *vyblenki*: op blz. 870 de Nom. Plur. *vevlingi*, vgl. op blz. 876, 879, 885, 890 de Gen. Plur. *vevlingor*; beide vormen wijzen op een Nom. Sing. *vevling*, tegenover het op blz. 873, 882 genoemde *vevlings* uit den Holl. Plur. *wevelings*.

Wimpel. Wimpels zijn lange, smalle vlaggen, voor gekeept. W. blz. 65 (namen der vlaggen). Wimpel beteekend een lange en smalle en gespleete vlag, en hoewel haar gebruik tot sieraad voor een gedeelte strekt, soo is er ook groote nuttigheid in ten opsigte van opper en onderbevelhebben in een vloot. WINSCH. Russ. *vympel*, flamme. Hierbij een adj. *vympelnyj*.

Wimpelval, Russ. *vympelfal*, z. Val.

Windboom. Een windboom of spaak, daar een windas (een as of spil, daar men iets meede ophijsd) meede kan omgedraaid werden. WINSCH. Honten hefboom, waarmede een kaapstander of scheepsspil wordt rondgedraaid. T., z. verder P. M. blz. 412 en vgl. nog W. blz. 280 onder de losse werktuigen te scheep: wintbomen. Russ. *vymbóvka*, barre de cabestan. Het Russ. woord is een diminutief op *-ka*, waarvóór de *v* door dissimilatie uit *m* is ontstaan, nadat de *nd* (*nt*) voor de *b* ook tot *m* was geworden.

Windreep. Bij WINSCH. op blz. 363 genoemd. V. L. verklaart: touw, looper, dienende om de stengen te hijschen of de bovenste masten op te strijken. Russ. *výntrep*, guinderesse. Naast *windreep* is de benaming *stengewindreep* met geheel dezelfde beteekenis in gebruik, vgl. P. M. blz. 105 en 184: de stengewindreepen dienen om de stengen op te zetten en te strijken. Zoo is ook Russ. *výntrep* synoniem met Russ. *sten'výntrep*, guinderesse.

Woeling. Woelen... werd genoomen voor bewoelen, dat is: iets met touw berijgen: sijn de wangen al bewoeld? woeling, ens. WINSCH. Russ. *vúling*, liure, rousture. D. verklaart: oboroty (šlagi) verevki dlja svjazki, skrěpy čego; benzeli, no v bol'som vidě; peremot (slagen touw om iets te verbinden, versterken; bindsel, maar op groote schaal; omwikkeling); gewoner nog is de plur. *vúlingi*, woelingen. Speciaal heet bij ons de woeling om den boegspriet zoo, vgl. b.v. W. blz. 256: de boegspriet wort bewoelt, sterktens halve; en dees woeling weder met een huii bedekt tegen bederving en slijting. Op blz. 62 vermeldt hij: woeling om de boegspriet. In de tegenwoordige zeemanswoordenboeken heeft het woord uitsluitend deze beteekenis, vgl. T.: woeling, omwinding van vele slagen tuigketting of touw, welke den boegspriet buiten den voorsteeven nederhondt aan de scheg. Uitvoerig handelen P. M. blz. 173, 174 over de woelingen als een belangrijk bestanddeel van het tuig van den boegspriet. In het Russ. heet de woeling om den boegspriet niet eenvoudig *vúling*, maar steeds: *vatervúling*, liure de beaupré. Dit Russ. woord is uit een Holl. *waterwoeling* overgenomen: immers, evenals de *waterstagen*, Russ. *vaterštági*, en de (*water*)*bakstagen*, Russ. *vaterbákštági*, zoo worden ook de woelingen, die als gene den boegspriet tot een gewichtigen steun verstreken, voortdurend door het zeewater bespoeld.

Worst (1). Worsten, onde afgekapte stücken touw. W., vgl. WINSCH. P. M. blz. 115 zeggen van de worsten: de zware of kabeltouwen, welke als oud touw worden medegegeven, worden daartoe aan enden afgehakt, die men worsten noemt, tot zoodanige lengten, dat zij gemakkelijk kunnen weggeborgen worden en de garens toch niet te kort zijn. De beste lengte is misschien van den steven tot aan de valreep. Deze worsten worden uiteengedraaid en voorts de strengen op het dek nitgeslagen, om de garens van elkander los te maken, daarna worden de garens er uitgehaald, met kleine bogten in de hand opgeschoten en op elkander gelegd. De gebroekene en beschadigde garens worden tot dagelijksch gebruik in het tuig bestemd en de goed geblevene op elkander geknoopt, met

de zoogenoemde gareuknoop. Russ. *vórsa*, bonts de vieux eordages servant à faire du bitord, des fourrures, de l'étope, etc. A. heeft ook *vors*. Dat de Russ. vorm van het woord niet volkomen overeenstemt met Holl. *worst*, komt hierdoor, dat het onder invloed van het eelt Slavische woord *vors*, *vórsa* is geraakt: dit laatste toch beteekent met zijn talrijke afleidingen: het harig gedeelte van laken, fluweel, wol, enz., poil du drap. Ook JAL. is deze overeenkomst opgevallen en hij waagt een poging om haar te verklaren: un eordage, en travaillant, casse quelques-uns des fils à sa surface, s'use par le frottement, et parvient dans son état de vieillesse à être eouvert d'un duvet plus ou moins long; c'est ee duvet qu'on a probablement comparé à la laine du drap. Wat JAL. echter niet vermoed heeft, is de invloed van Holl. *worst*; hadden de Russen dit woord niet gekend, dan had deze vrij stoute overgang van beteekenis ook niet plaats gehad, z. vooral het volgende art.

Worst (2). Duidde het bovengenoemde woord de oude afgekapte einden touw, in strengen en garens niteengedraaid, aan, het hierbedoelde worst is de ijzeren of houten stang, die men spreij- of spreeworst noemt. PAN verklaart: spreeworsten, de grondslagen der zwichtings van de masten, zijn ronde ijzeren of houten staven met smarting bekleed, en aan den buitenkant der hoofdtouwen van het want genaaid op de hoogte der zwichtings. Zij dienen om daarop de zwichtingbouten te bevestigen. P. M. vermelden op blz. 183 de spreijworst of het spreijhout van het stengewant. Op blz. 166 komt een spreijhout voor, onder aan het want boven de juffers om het draaien van deze te beletten: eene gekleede ijzeren stang, spanijzer of spreijhout geheeten, wordt onmiddellijk boven de spanschroeven of jufferblokken, op den buitenkant van het want, aan al de hoofdtouwen vastgenaaid, om het draaijen der schroeven of blokken te beletten. Russ. *vorst* V., A., *voršt* A., D., J., duidt volgens V. en A. de spreeworst aan bij de juffers (želéznij prut, privjazvaemyj k vantam po verchnim jufersam dlja togo čtoby nderživat' jufersy v odnoj ploskosti. V.), volgens D. en J. de spreeworst bij de zwichtings en het puttingwant (poperečnaja perekladina po vantam, pod marsom, gdě perelom i soedinenie ich s putenvantami. D.), quenouillette de trelingage. Merkwaardig is, in verband met de boven bij Worst (1) verdedigde meening, dat ook *vórsa* het Holl. *worst* in oorsprong is, dat J. in de beteekenis van: quenouillette de trelingage, ook den vorm *vorsa na švicsarven* geeft, d. i. letterlijk: worst tot de zwichtserving, hetzelfde als: spreeworst tot de zwichting, z. Zwichtserving.

Zaadhout. Boven en evenwijdig aan de kiel, dwars over alle vrangen, ligt een zwaar langsscheepsch verbanddeel uit verschillende zamengelaschte lengten bestaande en waarvan de vergaringen met die van de kiel verscherven zonder onder de sporen der masten te komen. Dat deel heet het zaathout. T., vgl. hiermee WINSCH.: kolssem of kolswijn, en met een bekender naam, de binnen of agterkiel: anders meede genaamd het saadhout: dit dan is een dikke en swaare balk, die binnen in het schip teegen de binnenkiel aangelegt, en vastgemaakt werd, noodig tot steevigheid van de ribben, die daar in haar vastigheid verkrijgen. Russ. *satgout* V. verouderd; tegenwoordig gebruikt men daarvoor uitsluitend Russ. *kíPson* uit Eng. *keelson*, z. Kiel.

Zaling. Zalen of zalingen, de dwarshouten, die even beneden de toppen van de mast wel vast kruiswijs in elkandere zijn gevoegt. Dees houden mars, hoofttouwen, steng en stag, topreepen en hangers vast. Hun gestalt is kringstuckig met de holte na binnen: staen dwars en langhs scheeps. W. De ondermasten hebben zalings nit langs- en daarover gekeekte dwarszalings bestaande, welke de marsen dragen en op de ooren rusten Tusschen dezelve vindt de hieling der steng steun. T. Over deze lang- en dwarszalings z. vooral P. M. blz. 50, 51. Russ. *sáling*, barre de hune. D. schrijft ook *sáleng* met een afgeleid adj. *salengovyj*. Het Russ. woord wordt in de verschillende woordenboeken niet op dezelfde manier verklaard: J. kent het op salingi de beteekenis toe van: barres de hune, d. i. zalingen, maar op barres de hune staat het woord vertaald door: traversins, d. i. dwarszalings, tegenover *longsalingi*, élongis, d. i. langzalings. Volgens D. en V. bevinden de Russ. *sálingi* zich niet tegen den top van den ondermast, maar van de steng, waar zij in het Hollandsch *branzalings* heeten, vgl. P. M. blz. 8: de zalings der stengen, branzalings genoemd, enz. (T. noemt deze: stengezalings). Zoo komt het bij D. op grot voorkomende Russ. *grot-sáling* blijkens de daar gegeven omschrijving dan ook overeen met Holl. grootbranzaling, d. i. de zaling aan de groote steng, en het op krjujsel' genoemde Russ. *krjussáling* evenzoo met Holl. grietjezaling (vroeger: kruisbranzaling); daarentegen kent V. aan Russ. *krjujssáling* de beteekenis toe van Holl. *kruiszing*, barre de hune du mât d'artimon, en weifelt D. zelf op fok, of Russ. *forsáling* de zaling van den fokkemast (voorzaling) of van de voorsteng (voorbranzaling) is (saling fokmačty ili forstengi). De in de Russ. woordenboeken duidelijk bemerkbare neiging om de branzalings bij nitnemendheid *sáling* te noemen, komt vermoedelijk hiernit

voort, dat deze niet door een mars bedekt worden, zooals de zalingen der ondermasten (vgl. P. M. blz. 54: de bramzalings worden nimmer met marsen overdekt) en dus veel meer zichtbaar zijn en als het ware zelf de mars van de steng vormen (vgl. v. L.: bramzaling, de mars van de steng); immers evenals de mars aan den ondermast het stengewant uitspreidt, zoo dient de bramzaling aan de steng om het bramwant uit te spreiden. Hiermee in overeenstemming verklaart D. Russ. *sáling* dan ook steeds door: *vtoraja ploščadka*, na stengě (tweede bordes, op de steng) in tegenstelling met Russ. *mars*: *pervaja ploščadka*, na mačtě (eerste bordes, op den mast). Noemen de Russen de bramzaligen van de steng: *sáling*, de bovenbramzaligen (volgens T. zouden deze dus bramzaligen heeten) aan de bramsteng, die het bovenbramwant uitspreiden, heeten bij hen: *bomsáling*, barre de hune de perroquet V. Bij D. op grot staat Russ. *grotbomsáling* met de beteekenis van grootbovenbramzaling, of zooals D. verklaart: *tret'ja ploščadka* (derde bordes), n.l. van den grooten mast. Boven de Russ. *bomsáling* nit Holl. *bovenzaling* komt nog een *bombramsáling* uit Holl. *bovenbramzaling* voor (d. i. volgens T.'s terminologie, en dus een zaling hooger dan de eerstgenoemde bovenbramzaligen van P. M.), V. althans vermeldt een Russ. *krjújbombramsáling*, dat blijkens de Fr. en Eng. vertalingen: barre du cacatois de perruche, mizen topgallant royal crosstree, geheel overeenkomt met de vroegere Holl. *kruisbovenbramzaling* (thans: bovengrietjezaling). De *langzaligen* (de langzalings zijn twee balkjes, die, op een zekeren afstand beneden het ezelshoofd, zijdelings tegen den mast bevestigd worden, en almede naar voren nitsteken; tusschen deze beide langzalings nu komt het onderende of de hieling der steng te staan . . . P. M. blz. 6, vgl. 50), gelijk reeds boven gezegd, heeten Russ. *longsálingi*, élongis; V. heeft *lóngasálingi*, waarmee zoowel de langzaligen der ondermasten, als die der stengen (dus der bramzaligen) genoemd worden; D. kent aan *longsáling* weer alleen de laatste beteekenis toe.

Zeefakkel. Titel van een verzameling van kaarten en landverkenningen, met opgaven en opmerkingen verrijkt. v. L. Russ. *zee-fákel* V., A., *zejfakel* J., atlas, Neptune. Het woord is in onbruik evenals de beide volgende samenstellingen met zee-.

Zeekaart. Een kaart bequaam voor seevarende lieden, om koers te zetten. WISSCH. Kaart, waarop de zeeën, windstreken, enz. zijn aangewezen. v. L. Russ. *zeekárta* A.

Zeeman. Een man, die ter see vaart. WISSCH. Russ. *zéman* A., *zėjman* V., d., homme de mer, bon marin. bon manoeuvrier, loup de mer.

Zeil. De eige beteekenis (gelijk wij weeten) is een maaksel van linden toebeleid, door welkers behulp de scheepen, soo groot, als klein, sonder riem of haak, door de wind alleen, kunnen voortgedreeven werden. WINSCH. Russ. *zejl'* A., J., voile. Het woord is geheel verouderd: A. haalt een plaats aan uit het jaar 1723 en J. kent het ook slechts uit één enkel woordenboek; naast *zejl'* geeft de laatste den vorm *zeel'*. Russ. *zejl'* komt verder voor in de eveneens thans verouderde samenstellingen: *achterzejl'* uit Holl. *achterzeil*, *forzejl'* uit Holl. *voorzeil*, *underzejl'* uit Holl. *onderzeil*, *fokzejl'* uit Holl. *fokzeil* en *vaterzejl'* uit Holl. *waterzeil*, z. deze art. In de overige talrijke composita met -zeil, als: aapzeil, bramzeil, gaftopzeil, kruiszeil, lijzeil, marszeil, stagzeil, topzeil, enz. heeft het Russ., overeenkomstig de uitspraak der Holl. zeelui, die spreken van *aapsel*, *bramsel*, enz., in het tweede lid der samenstelling -*sel'*, z. op de genoemde woorden, die alle nog heden bij de Russen in zwang zijn. Een merkwaardig hybridisch woord is Russ. *dým'sel'*, masque, smoke-sail, uit Russ. *dym* (rook) en *sel'* (Holl. *zeil* naar analogie van de andere samenstellingen met -zeil, Russ. -*sel'*); dit wordt voor den schoorsteen van de kombuis gespannen om den rook te beletten zich over het dek te verspreiden.

Zeilmaker. Diegeen nu, die een seil maakt, werd genaamd een seilemaaker. WINSCH. De zeylmaker maeckt nieuwe zeilen en herstelt de veroude. W. blz. 413. Russ. *zejl'maker*, bij V. op maker: J. geeft het bijbehorend adject. *zejl'makerskij*. Het woord is verouderd.

Zijsehenkel of -schinkel, Russ. *sejškéntel'*, z. Zijtaliesehenkel.

Zijtalie. Talie of vierlooper, met één blok aan een oogbout naast de poort en met het andere blok aan een oogbout in de zijwang van het affuit vast. Zij dienen om het stuk na het inspringen te boord te halen. T. Uitvoerig en algemeener P. M. blz. 103: de zijtakels bestaan elk uit twee dubbele blokken en een voetblok. Het bovenblok, waarop de vaste part zit, heeft eene kous ingebonden, die met eene naaijing aan den voorsten hanger van den mast bevestigd wordt; het onderblok is met eenen schinkel en haak ingebonden en wordt in een oogbout tegen boord of elders gepikt. Voor de groote en fokkemasten worden er elk twee zijtakels medegegeven. De kracht wordt vijf malen vergroot. Zij dienen tot het vastzetten der masten bij het stagen en aanzetten van het want of bij het verbinden van hetzelfde; ook worden die van den fokkemast gebruikt bij het kippen der ankers en als dan kiptakels genoemd. Ook bezigt men deze als loefgijs bij het kielen en in meer andere omstandigheden doen zij mt. Russ. *sejtáli* V.. D.: de laatste ver-

klaart: tali bol'sago razmëra, zakladyvacmyja za top mačty, dlja podemy, pri pomošči noktalej i ottjažek, bol'sich tjažestej na korabl', npr. barkasa, orudij ipr. (talie van de grootste afmeting, bevestigd aan den top van een mast, om, met behulp van noktalies en trek-touwen, groote lasten op het schip te lijschen, b.v. de barkas, geschut, enz.) V. noemt in zijn werk zoowel de zijtalies van den grooten mast als die van den fokkemast: Russ. *grotsejtáli* d.i. Holl. *groot(e)zijtalie* en Russ. *forsejtáli* d.i. Holl. *voorzijtalie*.

Zijtalieschenkel. De schenkel of schinkel van de zijtalie, vgl. P. M. blz. 103: het onderblok (van de zijtakel) is met eenen schinkel en haak ingebonden... Russ. *sejtáliškéntel'* V., die daarnaast den korteren vorm *sejskéntel'* d.i. Holl. *zijschenkel* geeft. Ook hier worden de zij(talie)schenkels van den grooten en fokkemast weer afzonderlijk genocmd: Russ. *grotsejtáliškéntel'* d.i. Holl. *groot(e)-zijtalieschenkel* en Russ. *forsejtáliškéntel'* d.i. Holl. *voorzijtalieschenkel*.

Zondek. Een verdek voor de hut, daer men voor zon en regen onder schuilt: hier staen bancken in, is met een schot of schans, daer open deuren in zijn, afgeschut en gaet tot het endt van 't halfverdeck toe of is korter, naer welgevallen van den bouwmeester. W. Een sondek, een dek of beschuitsel voor de son. WINSCH. Russ. *zóndek* V., J. De laatste vertaalt het met: espèce de banne ou cabane de toile montée sur des cerceaux; de eerste geeft voor dit veronderde woord als synoniem Russ. *tent*, z. Tent.

Zorglijn. Een sterk touw achter door de steven aen het roer vast, om hetzelfde te houden, bij aldien de viugerlingen braken: het komt wederzijts door kleine gaten in het schip, die met doppen omringt zijn, gelijk ook het gat, daer het touw deursteeckt, 't geen de boot hout: het dient mede om het roer ter neder te houden, als het opstuit. W. Een sorglijn dan is een touw en bij uitnemendheid aan het roer, dat een schipper daaraan doet uit vrees en sorg, dat er iets aan het roer mogt breeken en daardoor hetselve koomen te verliesen. WINSCH. Zie de tegenwoordige woordenboeken op zorgketting. Russ. *sórlin'*, sauvegarde du gouvernail, chaîne du gouvernail.

Zuid, Russ. *Zjud*, *Zjud*,

Zuid Oost, Russ. *Zju(j)d-ost*,

Zuid Oost ten Oosten, Russ. *Zju(j)d-ost-ten'-ost*,

Zuid Oost ten Zuiden, Russ. *Zju(j)d-ost-ten'-zju(j)d*,

Zuid ten Oosten, Russ. *Zju(j)d-ten'-ost*,

Zuid ten Westen, Russ. *Zju(j)d-ten'-vest*,

Zuid West, Russ. *Zju(j)d-vest*,

} Kompas.
z.

Zuidwester. Breedgerande hoed of kap met wasdoek of geolied linnen overtrokken en den zeeman tot bescherming dienende tegen regen en wind. v. L. Russ. *zjudvéstka* D., mors. nepromokaemaja kruglaja šljapa, ot doždej (zeew. ondoordringbare ronde hoed, tegen regen).

Zuid West ten Westen, Russ. <i>Zju(j)d-vest-ten'-vest</i> ,	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Kompas.} \\ \\ \text{z.} \end{array} \right.$
Zuid West ten Zuiden, Russ. <i>Zju(j)d-vest-ten'-zju(j)d</i> ,	
Zuid Zuid Oost, Russ. <i>Zju(j)d-zju(j)d-ost</i> ,	
Zuid Zuid West, Russ. <i>Zju(j)d-zju(j)d-vest</i> ,	

Zwaar anker. Als zware ankers heeft men aan boord der schepen: het daagsch anker, het boeganker, het tuianker en het plechtanker, soms nog het noodanker. v. L., vgl. P. M. blz. 392. Russ. *švart*, grande ancre, ancre maîtresse. Russ. *švart* is nit Holl. *zwaar* met weglating van anker, vgl. Russ. *bucht* uit Holl. *boeg* d. i. boeganker, Russ. *dágliks* uit Holl. *dagelijksch* d. i. dagelijksch anker, Russ. *plecht* uit Holl. *plecht* d. i. plechtanker en Russ. *toj* uit Holl. *tui* d. i. tuianker. Voor de verklaring der *t* in Russ. *švart*, z. het art. Boeganker, dat op dezelfde wijze tot *bucht* is geworden. Wat de beteekenis van het woord betreft, vindt men bij V. aangeteekend: bol'soj zapasnyj jakor' (groot waarloos anker), terwijl D. heeft: zapasnyj, pjatyj jakor' na korablě (waarloos, vijfde anker op een schip); Russ. *švart* heeft dus een engere beteekenis dan Holl. *zwaar anker* gekregen: er wordt bepaaldelijk het vijfde zware anker mee bedoeld, wat v. L. en P. M. het noodanker noemen, dat ook als waarloos anker meegegeven werd, z. P. M. blz. 393.

Zwaard. Te scheep beteekenen de zwaarden die beweegelijke houte werktuigen, die ter zijden buiten aan het schip werden aangehegt om door haar behulp bequaamelijk met klein en middelbaar vaartuig te kunnen laveeren. WINSCH. Plat bord aan de zijden van binnenvaartuigen en enkele visschersscheepjes, waardoor het afdrijven bij het bij den wind zeilen belet wordt. T. Russ. *švere*, aile de dérive, gewoonlijk in den plur. *šréry*. Voor Russ. *švere* uit Holl. *zwaard*, vgl. Russ. *štert* nit Holl. *staart* en Russ. *pert* uit Holl. *paard*.

Zwaartouw. Zware touwen, driestrengskabelslag van 60, 55, 50, 45, 40 en 35 duim. . . . Zij worden gebezigd op de ankers. P. M. blz. 67, vgl. de bij W. o. a. op blz. 128 vlgg. voorkomende zwaere touwen. Russ. *šcartóc*, amarre. De gewone beteekenis van Russ. *šcartóc* is een kabeltouw, waarmee het schip aan den wal gemeerd ligt; het afgeleide ww. is *šcartóvit'*, amarrer, met de composita *ošcartóvit'*, amarrer, *rasscartóvit'*, démarrer.

Zwabber. Swabber beteekend eigendlijk een langwerpige dweil, aan een stok vastgemaakt om iets op te dweilen, dat men ook swabberen noemt. WINSCH. Russ. *švábra*, faubert, vadrouille. D. geeft hierbij de afgeleide adj. *švábernyj*, *švábrovyj*, en het ww. *švábrit'*, zwabberen, met het subst. verbaal *švábrenie*. In sommige streken van Rusland (Kostroma, Penza) schijnt het woord *švábra* een dergelijke overdrachtelijke beteekenis als Holl. zwabber gekregen te hebben: D. geeft n.l. als dialectische tweede beteekenis: *džannoj*, *prežrěnyj*, *nizkij člvk* (onrein, verachtelijk, laag mensch). Het Zeeregl. blz. 820 heeft een Gen. Plur. *šcabrov*, zwabbers, die op een Nom. Sing. *šcabr* wijst.

Zwakke hals. Volgens v. L.: soort van stopper, dienende om bij ruw weer de belegtouwen te stoppen. Op hals verwijst v. L. voor: zwakke hals, naar zweepstopper: stopper, waarvan het end ineengedraaid is en met een punt uitloopt. W. heeft op blz. 510: sweep of swack, een touw, dienende om 't kabel te beleggen. WINSCH. verklaart insgelijks: swak beteekend te seheep een buigzaam touw, om door zijn behulp een dikker en min buigzaam aan te beleggen. Het bij V. (en daaruit door A. overgenomen) voorkomende Russ. *žvakagals* heeft een zeer speciale beteekenis, die zich echter gemakkelijk uit de door W. en WINSCH. genoemde algemeener laat afleiden: slechts is, zooals in zoovele gevallen, het vroeger gebruikelijke touw door den ketting vervangen. V. verklaart Russ. *žvakagals* n.l. als volgt: *konec ečpi odinakovoj tolšěiny s svoim ečpnyim kanatom, vnutrennij konec kotorago on soedinjaet s obuchom ili rymom, vblivaemom v kil'son, v kanatnom jaščikě. Naznačenie žvakagals sostoit v tom, čtoby prikřepit' konec kanata k sudnu i vněstě s tēm, pri nadobnosti, skoro i legko osvobodit' ego* (eind ketting van dezelfde dikte als de kabelketting, waarvan het end onder eind verbindt met een oogbout of ring, in het zaadhout geslagen, in den kettingbak. De bestemming van den zwakken hals bestaat hierin, dat men het end van den kabel aan het schip bevestigen en tegelijk daarmee, in geval van noodzakelijkheid, dit (eind) snel en gemakkelijk los kan maken). Of in dit speciale geval in het Holl. de term: zwakke hals gebruikelijk is geweest of nog is, heb ik niet kunnen vinden; het komt mij evenwel zeer waarschijnlijk voor, daar deze opvatting van het woord niet in strijd is met de boven aangehaalde verklaringen; voor de zaak zelf, vgl. P. M. blz. 408: om te beletten, dat de kettingen bij het ten anker komen of het bogt voorsteken, vanzelve geheel de kluis nitloopen en alzoo verloren gaan of althans de manoeuvres vertragen,

maakt men ze van onderen in den kettingbak vast aan ringbouten, die dwars door het zaadhout heengaan. De kettingen worden daartoe of met eene harp aan die bouten opgesloten, of met eene naaijing daaraan bevestigd. Dikwijls ook steekt men ze door dien ring heen en haalt het end boven den kettingbak nit, om het aan een' balk van het tusschen-deks op te sluiten of te naaijen, en zulks met oogmerk om in gevallen van noodzakelijkheid het end gemakkelijk los te kunnen maken.

Zwichtserving. Volgens v. L.: zwaar en breed gevlochten touw, waarmede de fok gezwicht wordt; de fok zwichten (die bij stormweer inkorten door servings). De zwichtserving, die dient om een zeil in te korten, kent ook W., vgl. b.v. blz. 407: in een vliegende storm, als men geen zeil voeren kan, spreekt een ervaren stuurman volgenderwijze: . . . het groot zeil wordt bij storm een voet of twee gezet en de buik van 't zeil met een zwichtserving voorzien. Vgl. nog WINSCH.: swigten beteekend krenken en het seil inbinden of luiken voor een storm, die ons te magtig is. Daarentegen vermeldt W. op blz. 121: servingen om 't want te zwichten, vgl. blz. 407: want zwichten geschiet door scheerlijntjes en zwigtzervings. Een nadere verklaring geeft ons zijn definitie van swichten: het wandt met scheerlijnen en zervings vastmaken, wanneer men op anker legt in de haven, om door minder bewegingh minst te slijten en onklaar te werden. En op wandt zwigten heet het: bij hart weder de hoofdtouwen op de hoogte van de ree met servings vast aan een binden, om te minder te slingeren. De tegenwoordige zeemanswoordenboeken en handleidingen kennen zwichten van het want ook, vgl. v. L.: de hoofdtouwen van het onderwant van stuur- en bakboord door touwen onder de mars naar elkander halen. Deze touwen onder de mars nu heeten bij de Russen: *švicsárren'*, bij D. *švicárren'*, *šicsárren'*, nit Holl. *zwichtserving*. D. verklaart: peretjažka, skrepa vant pod marsom (samensnoering, bevestiging van het want onder de mars). De Fransche vertaling luidt: trelingage des haubans, waarvoor als Holl. equivalent wordt gegeven: zwichting, vgl. T. op dat woord: touwen vereeniging van de hoofdtouwen van stuur- en bakboord, om beiden te beletten door de werking van het pnttingwant naar buiten te worden getrokken. Uitvoeriger handelen hierover P. M. blz. 180, 183, volgens wie de zwichtings bij het onderwant thans vervallen zijn: om het stengewant te steunen tegen het bramwant worden zij nog gebruikt. Naast Russ. *švicsárren'*, trelingage des haubans, zwichting

(z. J. op trelingage), vermeldt V. ook *švicsárcven'stróp* d. i. *zwicht-servingstrop*, met dezelfde beteekenis. J. geeft nog *grotšvicsarven'*, trelingage des grands hanbans, uit Holl. *grootte zwicht-serving*. In het Zeereglement vindt men op blz. 885, 893 ook Holl. *zwichting* in het Russ. weer: *švechtens v vanty*, swightinghs in de want.

Zwieping. Een soort van staart. Vooral gebruikelijk in de samenstelling: zwiepingstopper of staartstopper, vgl. PAN: stoppers met een staart of zwieping, in onderscheiding van klanwstoppers. Naast zwiepingstopper komt voor: zweepstopper, dat volgens v. L. synoniem is met zwakke hals, z. ald. Uitvoerig over den stopper met een zwieping P. M. blz. 409: de touw- of haakstopper dient om de touwen of kettingen te stoppen als zij ver genoeg uitgelopen of uitgestoken zijn. Het is een end garen of wantslag van omstreeks $3\frac{1}{2}$ el lengte, en ter dikte van het grootwant, hebbende aan het eene einde eene zware kous met haak ingesplitst, die in eenen, daartoe in het dek geplaatsten ringbout gehoekt wordt. Aan het andere uiteinde zit een talreeps- of stopperknoop, waartegen eene zware seizing of serving, de zwieping of staart genoemd, rust. De stopper wordt naar voren langs den ketting gelegd, de zwieping eenige slagen stijf rondom den stopper en den ketting heen genomen, en het end bezet. Russ. *svizen'* V., J., in: *svizen' u stópora*, aiguillette de bosse, zwieping van den stopper; *stópor so svíznem*, bosse à aiguillette, stopper met een zwieping. Daarnaast komt in V. voor de vorm *svíten'*, fouet, b.v. in: *blok so svítnem*, ponlie à fouet, blok met een zwieping, d. i. staartblok, z. Staart. Voor Russ. *t* uit Holl. *p* in *svíten'*, vgl. Russ. *gúl'tik* uit Holl. *gulp*.

Lijst der behandelde Russische zee- en scheeps- termen met de Hollandsche woorden, waaraan zij ontleend zijn. en met verwijzing naar de artikels, waarin zij voorkomen.

De in verschillende artikels bij de Hollandsche leenwoorden vermelde afgeleide substantiva, adiectiva en verba zijn hier als regel niet opgenomen; bij enkele merkwaardige afleidingen, als b.v. *розануть* e. dgl., heb ik een uitzondering gemaakt.

Voor de accenten der termen raadplege men de artikels zelve, evenzoo voor het al dan niet verouderd zijn van een woord (woorden uit het *Lexicon van nieuwe woorden* en het *Zeereglement* van 1720 zijn weggelaten).

Bij de slechts in dialecten voorkomende woorden staat tusschen haakjes de streek vermeld, waar zij gebruikelijk zijn. met de volgende afkortingen:

арх. (= архангельское) — woord uit het goevernement Archangel, aan de kusten der Witte Zee of Noordelijke IJszee gebruikelijk.

астр. (= астраханское) — woord uit Astrachan.

волж. (= волжское) — woord aan de oevers der Wolga gebruikelijk.

вост. (= восточное) — woord uit het Oosten van Europeesch Rusland.

касп. (= каспійское) — woord aan de oevers der Kaspische zee gebruikelijk.

олон. (= олопецкое) — woord uit het goevernement Olonec.

птрб. (= петербургское) — woord uit het goevernement Petersburg.

тмб., ряз. и др. (= тамбовское, рязанское и другія губерніи) — woord uit Tambov. Rjazan en andere goevernementen van Midden-Rusland.

Russisch:	uit Hollandsch:	zie:
Аакъ	aak	ald.
Аанли	aan lij	ald.
Аанлюфъ	aan loef	ald.
Абгадырь	ophaalder	Ophaler
Аварця	avarij	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Аварія	avarij	ald.
Аверія	averij	Avariij
Авралъ	overal	ald.
Адмиралтейство	admiraliteit	ald.
Адмиралтействъ коллегія	admiraliteitscollege	Admiraliteit
Адмиралтейцъ	admiraliteits-(?)	Admiraliteit
Адмиралтесъ	admiraliteits-(?)	Admiraliteit
Адмиралъ	admiraal	ald.
Ало	hallo	ald.
Анапутъ	hanepoot	ald.
Анкерокъ	anker	Anker (1)
Анкерштоктали	ankerstoktalie	ald.
Анкерштокъ	ankerstok	ald.
Анкеръ	anker	Anker (1), (2)
Анлей	aan lij	ald.
Анлюфъ	aan loef	ald.
Антретно	ontrent	Omtrent
Аншцугъ	handspaak	ald.
Ананеръ	op en neer	ald.
Ансель	aapzeil	Aap
Ансельфалъ	aapzeilval	Val
Ансельшкотъ	aapzeilshoot	Schoot
Ахкантъ	achtkant	ald.
Ахтерзейли	achterzeil	ald.
Ахтерлюкъ	achterluik	ald.
Ахтертау	achtertouw	ald.
Ахтерговъ	achtertouw	ald.
Ахтерштевень	achtersteven	ald.
Ахтканты	achtkant	ald.
Бакашъ	baken	ald.
Бакаутъ	pokhout	ald.
Бакбордъ	bakboord	ald.
Бакбортъ	bakboord	ald.
Бакень	baken	ald.
Баконъ	baken	ald.
Бакель	(kinne)baks	Kinnebak
Бакистагъ	bakstag	ald.
Бакъ	bak	Bak (1), (2), (3), (4)
Балака (арх.)	balk	ald.
Баластить	ballasten	Ballast.
Баластпортъ	ballastpoort	ald.
Баласть	ballast	ald.
Балка	balk	ald.
Балластить	ballasten	Ballast

Russisch:	uit Hollandsch:	zie:
Балласть	ballast	ald.
Банка	bank	Bank (1), (2), (3)
Банокъ (каен.)	bank	Bank (1)
Бантъ	band	ald.
Баргоуть	barghout	ald.
Баржа	barge	ald.
Барка	bark	ald.
Барказъ	barkas	ald.
Баркасъ	barkas	ald.
Баркотъ (вост.)	barkhout	Barghout
Баркоты (арх.)	barkhout	Barghout
Баркоуть	barkhout	Barghout
Баркъ	bark	ald.
Бархатъ (вост.)	barghout	ald.
Бархоть (вост.)	barghout	ald.
Бархоуть (вост.)	barghout	ald.
Баса	bas	ald.
Бастрокъ	borstrok	ald.
Баталеръ	bottelier	ald.
Бауъ	buis	ald.
Бауть	bout	Bout (1)
Бегинбраъ	begijnbras	Bras
Бегинрей	begijnree	Bagynera, Ra
Бегинтопенантъ	begijntoppenant	Toppenant
Безанъ	bezaan	ald.
Бейдевиндъ	bij de wind	ald.
Бейфуттали	bijvoettalie	ald.
Бейфуть	bijvoet	ald.
Бензель	benzel	ald.
Бештекъ	bestek	ald.
Бизанная мачта (арх.)	bezaansmast	Bezaan, Mast
Бизанъ	bezaan	ald.
Бизанъванты	bezaanswant	Want
Бизанъгалъ	bezaanshals	Hals
Бизанъгафель	bezaansgaffel	Gaffel
Бизанъгикъ	bezaansgijk	Gijk
Бизанъгитовъ	bezaansgeitouw	Geitouw
Бизанъмачта	bezaansmast	Mast
Бизанърей	bezaansree	Bezaansra
Бизанъруслень	bezaansrustlijn?)	Rust en Rustlijn
Бизанърю	bezaansroe	Bezaansra
Бизанъшкотъ	bezaansshoot	Sshoot
Бизанъштагъ	bezaansstag	Stag
Бизанъэрнебакштагъ	bezaan, geerd, bakstag	Geerd
Бизандеръ	bijlander	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Билацдръ	bijlander	ald.
Битвенница (арх.)	beting	ald.
Битвенъ (арх.)	beting	ald.
Блинда	blinde	Blind .
Блиндарей	blinderee	Ra
Блиндатопенантъ	blindetoppenant	Toppenant
Блиндатрисъ	blindetrijs	Trijs
Блиндафалъ	blindeval	Val
Блиндашкотъ	blindeschoot	Schoot
Блиндерка (арх.)	blind	ald.
Блинцъ	blind	ald.
Блокбатарей	blokbatterij	ald.
Блокмакеръ	blokmaker	ald.
Блокъ	blok	Blok (1), (2)
Бодмерея	bodemerij	ald.
Бой (арх.)	boei	Boei (1)
Бойеръ	boeier	ald.
Бокшиприть	boegspriet	ald.
Бомбалиндарей	bovenblinderee	Ra
Бомбалиндатопенантъ	bovenblindetoppenant	Toppenant
Бомбалиндатрисъ	bovenblindetrijs	Trijs
Бомбалиндафалъ	bovenblindeval	Val
Бомбалиндашкотъ	bovenblindeschoot	Schoot
Бомбалинцъ	bovenblind	Blind
Бомбрамбакштагъ	bovenbrambakstag	Bakstag
Бомбрамбрасъ	bovenbrambbras	Bras
Бомбрамбычекъ	bovenbrambuik(gording)	Buikgording
Бомбрамванты	bovenbramwant	Want
Бомбрамгитовъ	bovenbramgeitonw	Geitouw
Бомбрамгорденъ	bovenbramgording	Gording
Бомбрамлисей	bovenbramlijzeil	Lijzeil
Бомбрамлисейфалъ	bovenbramlijzeilval	Val
Бомбрамлисейшкотъ	bovenbramlijzeilshoot	Schoot
Бомбрамрей	bovenbramree	Ra
Бомбрамсей	bovenbramzeil	Bramzeil
Бомбрамстаксель	bovenbramstagzeil	Stagzeil
Бомбрамстенга	bovenbramsteng	Steng
Бомбрамтакелажъ	bovenbramtakelage	Takelage
Бомбрамтопенантъ	bovenbramtoppenant	Toppenant
Бомбрамфалъ	bovenbramval	Val
Бомбрамфордуцъ	bovenbrampardoen	Pardoen
Бомбрамшкотъ	bovenbramshoot	Schoot
Бомбрамштагъ	bovenbramstag	Stag
Бомбрамэзельгофъ	bovenbramezelshoofd	Ezelshoofd
Бомкливерлееръ	bovenkluiverleier	Leider

Russisch:	uit Hollandsch:	zie:
Бомкливерниралъ	bovenkluiverneerhaler	Neerhaler
Бомкливерфалъ	bovenkluiverval	Val
Бомкливершкоть	bovenkluiverschoot	Schoot
Бомкливеръ	bovenkluiver	Kluiver
Бомлисель	bovenlijzeil	Lijzeil
Бомрей	bovenree	Ra
Бомеалингъ	bovenzaling	Zaling
Бомутлегаръ	bovenuitlegger	Uitlegger
Бомутлегаръбакштагъ	bovenuitlegger, bakstag	Bakstag, Uitlegger
Бомутлегарынтагъ	bovenuitlegger, stag	Stag, Uitlegger
Бомутлегерь	bovenuitlegger	Uitlegger
Бомъ	boom	ald.
Бопъ	boom	ald.
Боны (арх.)	boom	ald.
Боргстропъ	borgstrop	Borg
Боргъ	borg	ald.
Бордъ	boord	ald.
Бортоулеерь	boordtouwleier	ald.
Бортъ	boord	ald.
Борхъ	borg	ald.
Бóстракъ (тмб., ряз. и др.)	borstrok	ald.
Бóстрикъ (арх.)	borstrok	ald.
Бóстрóгъ	borstrok	ald.
Бострóка (арх.)	borstrok	ald.
Бострóкъ (арх.)	borstrok	ald.
Бóстрóкъ (тмб., ряз. и др.)	borstrok	ald.
Бострýкъ (арх.)	borstrok	ald.
Бóстрóкъ (арх.)	borstrok	ald.
Боталеръ	bottelier	ald.
Ботъ	boot	ald.
Боутъ	bout	Bout (1), (2)
Боцманматъ	bootsmansmaat	ald.
Боцманъ	bootzman	ald.
Боцтоу	bootstouw	ald.
Брамбакштагъ	brambakstag	Bakstag
Брамбрасъ	brambras	Bras
Брамбулинь	bramboelijn	Boelijn
Брамбычекъ	brambuik(gording)	Buikgording
Брамванты	bramwant	Want
Брамгитовъ	bramgeitouw	Geitouw
Брамдрайрепъ	bramdraaireep	Draaireep
Брамлисель	bramlijzeil	Lijzeil
Брамрей	bramree	Ra
Брамсель	bramzeil	ald.
Брамсельдукъ	bramzeildock	ald.

Russisch:	uit Hollandsch:	zie:
Брамтакесль	bramstagzeil	Stagzeil
Брамтеньга	bramsteng	Steng
Брамтакелажъ	braintakelage	Takelage
Брамтопенантъ	bramtoppenant	Toppenant
Брамтопъ (астр.)	bramtop	Top
Брамфаль	bramval	Val
Брамфлагштокъ	bramvlagstok	Vlag(ge)stok
Брамфордунъ	brampardoen	Pardoen
Брамшкотъ	bramschoot	Schoot
Брамштагъ	bramstag	Stag
Брамэзельгофть	bramezelshoofd	Ezelshoofd
Брандвахта	brandwacht	ald.
Брандёръ	brander	ald.
Бранцнойтъ	brandspuit	ald.
Брасблотъ	brasblok	ald.
Брасшкенкель	brasschenkel	ald.
Брасшкентель	brasschenkel	ald.
Брасъ	bras	ald.
Брашпиль	braadspil	ald.
Брезендукъ	presenuingdoek	ald.
Брезентъ	presenuing	ald.
Брейдwymпель	breedwimpel	ald.
Брифротъ	brece, groot	Breefok
Брифокгалсъ	breefokhals	Hals
Брифокгординъ	breefokgording	Gording
Брифокрей	breefokree	Ra
Брифоктопенантъ	breefoktoppenant	Toppenant
Брифокфаль	breefokval	Val
Брифокшкотъ	breefokschoot	Schoot
Брифокъ	breefok	ald.
Бродкамера	broodkamer	ald.
Броткамера	broodkamer	ald.
Брукшпесъ	broekings	Broeking
Брюканецъ	broekings	Broeking
Брюки	broek	Broek (1)
Брюкипесъ	broekings	Broeking
Брюкъ	broek	Broek (2)
Бугель	beugel	ald.
Буглень (касп.)	boeglijn	Boelijn
Буглища (олон., арх.)	boeglijn	Boelijn
Буглинь (арх.)	boeglijn	Boelijn
Бугенровать	boegseeren	ald.
Бугенритъ	boegspriet	ald.
Бугширитъ	boegspriet	ald.
Букъ (арх.)	boei	Boei (1)

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Буеръ	boeier	ald.
Бузурунка (олон., арх.)	boezeroen	ald.
буѣ	boei	Boei (1), (2)
буѣ (арх.)	boei	Boei (1)
Буйка (арх.)	boei	Boei (1)
Буйрепъ	boeireep	ald.
Буйеръ	buis	ald.
Букепровать	boegseeren	ald.
Булина (арх.)	boelijn	ald.
Булинь (арх.)	boelijn	ald.
Булинь	boelijn	ald.
Бухта	bocht	Bocht (1), (2)
Бухтовъ	boegtouw	ald.
Бухтоу	boegtouw	ald.
Бухтъ	boeg(anchor)	Boeganker
Бушпритъ	boegspriet	ald.
Быкгордень	buikgording	ald.
Быкгорденьбаокъ	buikgordingblok	ald.
Бюкъ	buik	ald.
Ванга	wang	ald.
Ванта, Ванты	want	ald.
Ванткלותи	wantkloten	Wantkloot
Ванткלותъ	wantkloot	ald.
Вантпутенеболтъ	wantputtingbout (onder invloed van Russ. бoлтъ)	Puttingbout, Bout (1)
Вантпутенеръ	wantputtings	Putting
Вантпутины	wantputting	Putting
Ванттрапъ	wanttrap	ald.
Ванттроеъ	wanttros	ald.
Ватербакштагъ	waterbakstag	ald.
Ватербакъ	waterbak	ald.
Ватервулингъ	waterwoeling	Woeling
Ватерзейль	waterzeil	ald.
Ватерлиния	waterlinie	ald.
Ватерпасъ	waterpas	ald.
Ватертали	watertalie	ald.
Ватершлангъ	waterslang	ald.
Ватерштагъ	waterstag	ald.
Вахта	wacht	ald.
Вахтеръ	wachter	ald.
Вегеры	wegers	Weger
Вензель	benzel	ald.
Верпанкеръ	werpanker	ald.
Верповать	werpen	Werpanker

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Верпъ	werp	Werpanker
Верфъ	werf	ald.
Вестъ	West	Kompas
Вестъ-зюйдъ-вестъ	West Zuid West	Kompas
Вестъ-нордъ-вестъ	West Noord West	Kompas
Вестъ-тень-зюйдъ	West ten Zuiden	Kompas
Вестъ-тень-нордъ	West ten Noorden	Kompas
Вице-адмиралъ	vice-admiraal	Admiraal
Ворса	worst (onder invloed van Russ. ворса)	Worst (1)
Вореть	worst	Worst (2)
Воршть	worst	Worst (2)
Вострикъ (арх.)	borstrok	ald.
Вострюкъ (арх.)	borstrok	ald.
Встрыкъ (арх.)	streek	ald.
Вуллингъ	woeling	ald.
Выбленка	weveling	ald.
Выблникъ	weveling	ald.
Вымбовка	windboom	ald.
Вымпелвалъ	wimpelval	Val
Вымпель	wimpel	ald.
Вынтрепъ	windreep	ald.
Гавань	haven	ald.
Гаваньмейстеръ	havenmeester	ald.
Гаваря	haverij	Avarij
Гавенмейстеръ	havenmeester	ald.
Гакаблѳкъ	hakeblok	Haakblok
Гакаборть	hakkebord	ald.
Гакаблѳъ	haakblok	ald.
Гакабордь	hakkebord	ald.
Гакъ	haak	ald.
Галадра	kalander	Holland (noot)
Галадрить	kalanderen	Holland (noot)
Галанить	Holland	ald.
Галюгъ	galjoot	ald.
Галеблѳкъ	halsblok	ald.
Галеклампъ	halsklamp	ald.
Галеклампъ	halsklamp	ald.
Галетали	halstalie	ald.
Галсъ	hals	ald.
Галфвиндъ	halfwind	ald.
Галфдекъ	halfdek	ald.
Галфвиндъ	halfwind	ald.
Гальотъ	galjoot	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Гальюнъ	galjoen	ald.
Ганалутъ	hanepoot	ald.
Гангереблокъ	hangerblok	ald.
Гандеюмна	handpomp	ald.
Гандшугъ	handspaak	ald.
Гансюмна	handpomp	ald.
Ганшницъ	handspaak	ald.
Ганшпугъ	handspaak	ald.
Гардель	kardeel	Kardeel (2)
Гардельблокъ	kardeelblok	ald.
Гардельрепъ	kardeelreep	ald.
Гарниусъ	harpuis	ald.
Гарпунъ	harpoen	ald.
Гафель	gaffel	ald.
Гафельгардель	gaffelkardeel	Kardeel (2)
Гафтопсель	gaftopzeil	ald.
Гекбалкъ	hekbalk	ald.
Генегать	heenegat	ald.
Генераль-адмиралъ	admiraal-generaal	Admiraal
Геренебакштагъ	geerd, bakstag	Geerd
Геренстали	geerdtafie	ald.
Гикабакштагъ	gijkebakstag	Bakstag, Gijktalie
Гикабрасъ	gijkebras	Bras, Gijktatie
Гикатопенантъ	gijketoppenaut	Toppenant, Gijktalie
Гиктали	gijktalie	ald.
Гикъ	gijk	ald.
Гипп	gijn	ald.
Гипьблокъ	gijnblok	ald.
Гипьлонарь	gijnlooper	ald.
Гипьшкентель	gijnschenkel	ald.
Гиптеръ	gieters	Gieter
Гитовблокъ	geitouw blok	ald.
Гитовшкентель	geitouwschenkel	ald.
Гитовъ	geitouw	ald.
Голадра	kalandar	Holland (noot)
Голандритъ	kalanderen	Holland (noot)
Голанштъ	Holland	ald.
Голанка	Holland	ald. (en noot)
Голанцы	Holland	ald. (noot)
Голанъ	Holland	ald. (noot)
Голандеръ	Hollander	Holland (noot)
Голандка	Holland	ald. (en noot)
Голанцы	Holland	ald. (noot)
Голь	hol	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Гордень	gording	ald.
Гутфейръ	houtvuur	ald.
Готтоу	hoofdtouw	ald.
Градоогъ	graadboog	ald.
Грепъ	greep	ald.
Гротабейфутъ	groote bijvoet	Bijvoet
Гротабрасъ	groote bras	Bras
Гротабулнъ	groote boelijn	Boelijn
Гротагалъ	groote hals	Hals
Гротагардель	groote kardeel	Kardeel (2)
Гротагафель	groote gaffel	Gaffel
Гротагикъ	groote gijk	Gijk
Гротагитовъ	groote geitouw	Geitouw
Гротадахъ	groote dag	Dag
Гроталосынтагъ	groote loosstag	Looze stag
Гротарей	groote ree	Ra
Гротатопенантъ	groote toppenant	Toppenant
Гротафалъ	groote val	Val
Гроташкотъ	groote schoot	Schoot
Гротантагъ	groote stag	Stag
Гротбомбрамбакштагъ	grootbovenbrambakstag	Bakstag
Гротбомбрамбрасъ	grootbovenbrambas	Bras
Гротбомбрамбычекъ	grootbovenbrambuik(gording)	Buikgording
Гротбомбрамванты	grootbovenbramwant	Want
Гротбомбрамрей	grootbovenbramree	Ra
Гротбомбрамсель	grootbovenbramzeil	Bramzeil
Гротбомбрамстагъ	grootbovenbramstagzeil	Stagzeil
Гротбомбрамстенга	grootbovenbramsteng	Steng
Гротбомбрамтопенантъ	grootbovenbrantoppenant	Toppenant
Гротбомбрамфалъ	grootbovenbramval	Val
Гротбомбрамшкотъ	grootbovenbramschoot	Schoot
Гротбомбрамштагъ	grootbovenbramstag	Stag
Гротбрамбакштагъ	grootbrambakstag	Bakstag
Гротбрамбрасъ	grootbrambas	Bras
Гротбрамбулнъ	grootbramboelijn	Boelijn
Гротбрамбычекъ	grootbrambuik(gording)	Buikgording
Гротбрамванты	grootbramwant	Want
Гротбрамгитовъ	grootbramgeitouw	Geitouw
Гротбрамнсель	grootbramlijzeil	Lijzeil
Гротбрамнсельфалъ	grootbramlijzeilval	Val
Гротбрамнсельшкотъ	grootbramlijzeilschoot	Schoot
Гротбрамрей	grootbramree	Ra
Гротбрамсель	grootbramzeil	Bramzeil
Гротбрамстагъ	grootbramstagzeil	Stagzeil
Гротбрамстагъфалъ	grootbramstagzeilval	Val

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Гротбраметаксельшкотъ	grootbramstagzeilschoot	Schoot
Гротбраметеньга	grootbramsteng	Steng
Гротбрамотопенантъ	grootbramtoppenant	Toppenant
Гротбрамфалъ	grootbramval	Val
Гротбрамшкотъ	grootbramschoot	Schoot
Гротбрамштагъ	grootbramstag	Stag
Гротванты	grootwant	Want
Гротлжельспирты	grootlijzeilspieren	Lijzeilspieren
Гротлоосьштагъ	grootloosstag	Looze stag
Гротлюкъ	grootluik	ald.
Гротмарсеабрасблѣкъ	grootmarsebrasblok	Brasblok
Гротмарсеабрасъ	grootmarsebras	Bras
Гротмарсеабудинь	grootmarseboelijn	Boelijn
Гротмарсебыкгордень	grootmarsebuikgording	Buikgording
Гротмарсеагитовъ	grootmarsegeitouw	Geitouw
Гротмарсарей	grootmarseree	Ra
Гротмарсатопенантъ	grootmarsetoppenant	Toppenant
Гротмарсефалъ	grootmarseval	Val
Гротмарсеашкотъ	grootmarseschoot	Schoot
Гротмарсель	grootmarszeil	Marszeil
Гротмарсель лосъ!	grootmarszeil los!	Los
Гротмарсъ	groote mars	Mars
Гротмачта	groote mast	Mast
Гротруслень	groote rust(lijn?)	Rust en Rustlijn
Гротсеѣталеѣшкентель	groote zijtalieschenkel	Zijtalieschenkel
Гротсеѣтали	groote zijtalie	Zijtalie
Гротетаксель	grootstagzeil	Stagzeil
Гротетаксельфалъ	grootstagzeilval	Val
Гротетаксельшкотъ	grootstagzeilschoot	Schoot
Гротетеньбакштагъ	grootstengebakstag	Bakstag
Гротетеньванты	grootstengewant	Want
Гротетеньга	groote steng	Steng
Гротетеньгистаксель	grootstengestagzeil	Stagzeil
Гротетеньгистаксельфалъ	grootstengestagzeilval	Val
Гротетеньгистаксельшкотъ	grootstengestagzeilschoot	Schoot
Гротетеньлоосьштагъ	grootstengeloosstag	Looze stag
Гротетеньштагъ	grootstengestag	Stag
Гротетеньзельгофтъ	grootstengeëzelshoofd	Ezelshoofd
Гротундерансель	grootonderlijzeil	Lijzeil
Гротфлагштокъ	groote vlagstok	Vlag(ge)stok
Гротшвицарвень	groote zwichtserviing	Zwichtserviing
Гротъ	groot	Grootzeil
Грунтовъ	grondtouw	ald.
Грунтъ	grond	ald.
Гузе	hoezee	ald.

260 DE HOLLANDSCHE ZEE- EN SCHEEPSTERMEN IN HET RUSSISCH.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Гукаръ	hoeker	ald.
Гукъ	hoek	ald.
Гулькъ	hulk	ald.
Гультики	gulp	ald.
Гультикъ	gulp	ald.
Гульфикъ	gulp	ald.
Гульфъ	gulp	ald.
Гюйсштокъ	geusstok	ald.
Гюйсъ	geus	ald.
Дажикстоу	dagelijksch touw	ald.
Дажиксѣ	dagelijksch (anker)	Dagelijksch anker
Дамкратъ	dommekracht	ald.
Дажъ	dag	ald.
Девгордень	dempgording	ald.
Декъ	dek	ald.
Декюнга	dekjongen	ald.
Девгордень	dempgording	ald.
Диплотлинь	dieploodlijn	ald.
Диплотъ	dieplood	ald.
Дирикфалъ	dirkval	Dirk
Догрѣ	dogger	ald.
Докъ	dok	ald.
Домкратъ	dommekracht	ald.
Доминкоутъ	damschuit	ald.
Домкратъ	dommekracht	ald.
Доминкотъ	damschuit	ald.
Драсѣ	draaijer	Draaien
Драфиренблокъ	draaireepblok	ald.
Драйренъ	draaireep	ald.
Драитъ	draaien	ald.
Дратъ	draad	ald.
Драшницъ	braadspil (onder invloed van Russ. драить)	Braadspil, Draaien
Древгагель	druifhagel	ald.
Древгагль	druifhagel	ald.
Дрегъ	dreg	ald.
Дрейфагель	druifhagel	ald.
Дрейфагль	druifhagel	ald.
Дрейфить (волж.)	drijven	ald.
Дрейфовать	drijven	ald.
Дректовъ	dregtouw	ald.
Дректоу	dregtouw	ald.
Дрекъ	dreg	ald.
Дрекъ (арх.)	dreg	ald.

Russisch:	uit Hollandsch:	zie:
Дрелить, Дреловать	drillen	Dril
Дрель	dril	ald.
Дрпль	dril	ald.
Дрыль	dril	ald.
Дукъ	doek	ald.
Думкратъ	dommekracht	ald.
Дымсель	(Russ. дым en) zeil	Zeil
Дюймъ	duim	ald.
Дюна, Дюны	duin	ald.
Елботъ (птрб.)	jol, boot	Jol
Елъ (арх.)	jol	ald.
Ентердрегъ	enterdreg	ald.
Ерпнебакштагъ	geerd, bakstag	Geerd
Ерпнетази	geerdtafie	ald.
Жвакагалсъ	zwakke hals	ald.
Жирбакъ	(Russ. жир en) bak	Bak (4)
Зескарта	zeekaart	ald.
Зесль	zeil	ald.
Зееманъ	zeeman	ald.
Зеефакель	zeefakkel	ald.
Зейль	zeil	ald.
Зейльмакеръ	zeilmaker	ald.
Зейманъ	zeeman	ald.
Зейфакель	zeefakkel	ald.
Зондекъ	zondek	ald.
Зюдвестка	zuidwester	ald.
Зю(п)дъ	Zuid	Kompas
Зю(п)дъ-вестъ	Zuid West	Kompas
Зю(п)дъ-вестъ-тень-вестъ	Zuid West ten Westen	Kompas
Зю(п)дъ-вестъ-тень-зю(п)дъ	Zuid West ten Zuiden	Kompas
Зю(п)дъ-зю(п)дъ-вестъ	Zuid Zuid West	Kompas
Зю(п)дъ-зю(п)дъ-остъ	Zuid Zuid Oost	Kompas
Зю(п)дъ-остъ	Zuid Oost	Kompas
Зю(п)дъ-остъ-тень-зю(п)дъ	Zuid Oost ten Zuiden	Kompas
Зю(п)дъ-остъ-тень-остъ	Zuid Oost ten Oosten	Kompas
Зю(п)дъ-тень-вестъ	Zuid ten Westen	Kompas
Зю(п)дъ-тень-остъ	Zuid ten Oosten	Kompas
Ингаалдеръ	inhaalder	Inhaler
Ингоуты	inhout	ald.
Интренель	enterbijl	ald.
Интренль	enterbijl	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Питрюмъ	in 't ruim	Ruim
Кабаларингблукъ	kabelaringblok	ald.
Кабаларингъ	kabelaring	ald.
Кабалариникъ	kabelaring	ald.
Кабаларъ	kabelaring	ald.
Кабель	kabel	ald.
Кабельгачъ	kabelgat	ald.
Кабельтовъ	kabeltouw	Kabel
Каболка	kabelgaren	ald.
Кагъ	kaag	ald.
Камбузъ	kombuis	ald.
Камбузъ (арх.)	kombuis	ald.
Камбуеъ	kombuis	ald.
Камели	kameel	ald.
Канибакблукъ	kinnebaksblok	ald.
Канифасблукъ	kinnebaksblok	ald.
Канифасъ	kanifas	Kanefas
Кантовать	kantelen	ald.
Каперъ	kaper	ald.
Капляръ (капл.)	kabelaring	ald.
Каптейнъ	kaptein	ald.
Каптенъ	kaptein	ald.
Капъ	kaap	ald.
Карвельнагель	karveelnaegel	Karveelnaegel
		(1), (2)
Карвильнагель	karvielnaegel	Karveelnaegel
		(1), (2)
Каргадоръ	kargadoor	ald.
Карделка (арх.)	kardeel	Kardeel (1)
Кардель	kardeel	Kardeel (2)
Кардель (арх.)	kardeel	Kardeel (2)
Карельдукъ	karreldoek	ald.
Картелка (арх.)	karteel	Kardeel (1)
Картузъ	kardoes	ald.
Катбалка	katbalk	ald.
Катблукъ	katblok	ald.
Катгакъ	kathaak	ald.
Кателажъ	takelage	ald.
Катлопаръ	katlooper	ald.
Каттали	kattalie	Kat
Катъ	kat	ald.
Каяута	kajuit	ald.
Каяутъ	kajuit	ald.
Каяютюнга	kajuitsjongen	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Квадрантъ	quadrant	ald.
Квартирмейстеръ	kwartiermeester	ald.
Квартирмейстеръ	kwartiermeester	ald.
Квартирмнстръ	kwartiermeester	ald.
Кейзерфлагъ	keizersvlag	ald.
Кетенсомпа	kettingpomp	ald.
Килевать	kielen	Kiel
Килекторъ	kiellichter	ald.
Киль	kiel	ald.
Кильватеръ	kielwater	ald.
Кипъ	keep	ald.
Клавердукъ	klaverdoek	ald.
Кламка	klamp	ald.
Клампа	klamp	ald.
Клапанъ	klappen	Klap of klep (1), (2), (3)
Кледингъ	kleeding	ald.
Клеркъ	klerk	ald.
Клетень	kleeding	ald.
Клетингъ	kleeding	ald.
Клетневать	kleeden	Kleeding
Клетня	kleed(en ?)	Kleed
Кливервомъ	kluiverboom	ald.
Кливергалсъ	kluiverhals	Hals
Кливерлееръ	kluiverleier	Leider
Кливерниралъ	kluiverneerhaler	Neerhaler
Кливерфалъ	kluiverval	Val
Кливершкотъ	kluiverschoot	Schoot
Кливеръ	kluiver	ald.
Клиперъ	klipper	ald.
Клипъ	klip	ald.
Клипъ (арх.)	klip	ald.
Клифокъ	kluijfok	ald.
Клотикъ	kloot	ald.
Клотъ	kloot	ald.
Клюзбакъ	kluisbak	ald.
Клюзсакъ	kluiszak	ald.
Клюзъ	kluis (plur. kluisen)	ald.
Клюфокъ	kluijfok	ald.
Кневельсъ	knevels	Knevel
Кневень	knevel	ald.
Кневень	knevel	ald.
Кнека (арх.)	knecht	ald.
Кнекъ (арх.)	knecht	ald.
Кнехтъ	knecht	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Книпель	knuppel	ald.
Кнопъ	knop	ald.
Ковиъ	kons	ald.
Койка	kooi	ald.
Кокоръ	koker	Kardoeskoker
Кокъ	kok	ald.
Кокъ (арх.)	kok	ald.
Компасъ	kompas	ald.
Конвой	konvooi	ald.
Конвоировать	konvooieren	Konvooi
Копнатить	kalefaten	ald.
Констанель	konstapel	ald.
Конфузь (кап.)	kombuis	ald.
Косъ	kous	ald.
Косиъ	kous	ald.
Косельная	konfijnagel	Karveelnagel (2)
Косельная	konfijnplank (?)	Karveelnagel (2), Plank
Котъ	kof	ald.
Крагенъ	kragen	Kraag
Крагъ	kraag	ald.
Краеръ	kraaier	ald.
Крамбала	kraanbalk	ald.
Крамбалка	kraanbalk	ald.
Крамбалкъ	kraanbalk	ald.
Крамбалъ	kraanbalk	ald.
Крамболъ	kraanbalk	ald.
Крамбалъ (арх.)	kraanbalk	ald.
Кранбала	kraanbalk	ald.
Кранбала	kraanbalk	ald.
Кранбалкъ	kraanbalk	ald.
Кранбалъ	kraanbalk	ald.
Краненъ	krans	ald.
Кранцъ	krans	ald.
Кранъ	kraan	Kraan (1), (2), (3)
Крейсеръ	kruiser	ald.
Кренговагъ	krengen	ald.
Крыжъ	kruis	ald.
Крю(и)сбобрамбакштагъ	kruisbovenbrambakstag	Bakstag
Крю(и)сбобрамбрасъ	kruisbovenbrambas	Bras
Крю(и)сбобрамбуикъ	kruisbovenbrambuik(gording)	Buikgording
Крю(и)сбобрамванты	kruisbovenbramwant	Want
Крю(и)сбобрамгеитовъ	kruisbovenbramgeitouw	Geitouw
Крю(и)сбобрамрей	kruisbovenbramree	Ra
Крю(и)сбобрамзалигъ	kruisbovenbramzaling	Zaling

Russisch :	uit Hollandsch :	zie:
Крю(и)ебѡмбрамсель	kruisbovenbramzeil	Bramzeil
Крю(и)ебѡмбрамстенѣга	kruisbovenbramsteng	Steng
Крю(и)ебѡмбрамтопенантъ	kruisbovenbramtoppenant	Toppenant
Крю(и)ебѡмбрамфаль	kruisbovenbramval	Val
Крю(и)ебѡмбрамфордунъ	kruisbovenbrampardoen	Pardoen
Крю(и)ебѡмбрамшкотъ	kruisbovenbramschoot	Schoot
Крю(и)ебѡмбрамштагъ	kruisbovenbramstag	Stag
Крю(и)ебрамбакштагъ	kruisbrambakstag	Bakstag
Крю(и)ебрамбрасъ	kruisbrambbras	Bras
Крю(и)ебрамбулинь	kruisbramboelijn	Boelijn
Крю(и)ебрамбычекъ	kruisbrambuik(gording)	Buikgording
Крю(и)ебрамванты	kruisbramwant	Want
Крю(и)ебрамгеитовъ	kruisbramgeitouw	Geitouw
Крю(и)ебрамгордень	kruisbramgording	Gording
Крю(и)ебрамреѣ	kruisbramree	Ra
Крю(и)ебрамсель	kruisbramzeil	Bramzeil
Крю(и)ебрамстагсель	kruisbramstagzeil	Stagzeil
Крю(и)ебрамстагсѣльфаль	kruisbramstagzeilval	Val
Крю(и)ебрамстагсѣльшкотъ	kruisbramstagzeilshoot	Schoot
Крю(и)ебрамстенѣга	kruisbramsteng	Steng
Крю(и)ебрамтопенантъ	kruisbramtoppenant	Toppenant
Крю(и)ебрамфаль	kruisbramval	Val
Крю(и)ебрамфордунъ	kruisbrampardoen	Pardoen
Крю(и)ебрамшкотъ	kruisbramschoot	Schoot
Крю(и)ебрамштагъ	kruisbramstag	Stag
Крю(и)сѣль	kruiszeil	ald.
Крю(и)сѣльбрасъ	kruiszeilsbras	Bras
Крю(и)сѣльбулинь	kruiszeilsboelijn	Boelijn
Крю(и)сѣльгитовъ	kruiszeilsgeitouw	Geitouw
Крю(и)сѣльреѣ	kruiszeilsree	Ra
Крю(и)сѣльфаль	kruiszeilsval	Val
Крю(и)сѣльшкотъ	kruiszeilsschoot	Schoot
Крю(и)емарсебрасъ	kruismarsebras	Bras
Крю(и)емарсебыкгордень	kruismarsebuikgording	Buikgording
Крю(и)емарсегитовъ	kruismarsegeitouw	Geitouw
Крю(и)емарсерѣ	kruismarseree	Ra
Крю(и)емарсерифтали	kruismarserifitalie	Rifitalie
Крю(и)емарсѣтопенантъ	kruismarsetoppenant	Toppenant
Крю(и)емарсѣфаль	kruismarseval	Val
Крю(и)емарсѣшкотъ	kruismarseshoot	Schoot
Крю(и)емарсѣ	kruismars	Mars
Крю(и)совъ	kruishont	ald.
Крю(и)сѣленѣгъ	kruispeiling	ald.
Крю(и)сѣзалинь	kruiszaling	Zaling
Крю(и)сѣтенѣбакштагъ	kruisstengebakstag	Bakstag

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Крю(й)естеньванты	kruisstengewant	Want
Крю(й)естеньга	kruissteng	Steng
Крю(й)естеньгистаксель	kruisstengestagzeil	Stagzeil
Крю(й)естеньгистаксельфалъ	kruisstengestagzeil val	Val
Крю(й)естеньгистаксельникоть	kruisstengestagzeilschoot	Schoot
Крю(й)естеньфордупъ	kruisstengepardoen	Pardoen
Крю(й)естеньштагъ	kruisstengestag	Stag
Крю(й)естеньзельгофть	kruisstengeëzelshoofd	Ezelshoofd
Крю(й)ткамера	kruitkamer	ald.
Кубрикъ	koebrug	ald.
Купоръ	kuiper	ald.
Курсъ	koers	ald.
Кюсть	kust	ald.
Лавировать	laveeren	ald.
Лагъ	laag	ald.
Ластъ	last	ald.
Левентигъ	levendig	ald.
Левентикъ	levendig	ald.
Левентихъ	levendig	ald.
Легвандъ	leguaan	ald.
Легвантъ	leguaan	ald.
Лееръ	leier	Leider
Лей	lij	Aan lij
Леиеръ	leier	Leider
Лейтенантъ	luitenant	ald.
Лекажъ	lekkage	ald.
Ли	lij	Aan lij
Лигтеръ	lichter	ald.
Липажъ	lekkage	ald.
Ликлюферъ	lijkleuvers	Leuver
Ликовать	lijken	Lijk
Ликтросъ	lijk, tros	Lijk, Tros
Ликъ	lijk	ald.
Линъ	lijn	ald.
Лисель	lijzeil	ald.
Лисельблукъ	lijzeilblok	ald.
Лисельгалъ	lijzeilhals	Hals
Лисельгитовъ	lijzeilgeitouw	Geitouw
Лисельрей	lijzeilree	Ra
Лисельспирты	lijzeilspier	ald.
Лисельтакелажъ	lijzeiltakelage	Takelage
Лисельфалъ	lijzeilval	Val
Лисельшкоть	lijzeilschoot	Schoot
Лисельштерты	lijzeilstaart	ald., Staart

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Интеръ	gieters (onder invloed van Russ. лить)	Gieter
Ингаутъ	loefhout	ald.
Ихтеръ	lichter	ald.
Ихтеръ (арх.)	lichter	ald.
Лобштагъ	loopstag	ald.
Лонгасалингъ	langzaling	Zaling
Лонгасплесень	lange splitsing	Splitsing
Лонгсалингъ	langzaling	Zaling
Лонгтакельблокъ	langtakelblok	Takelblok
Лонарь	looper	ald.
Лонштагъ	loopstag	ald.
Лопырь (волж.)	looper	ald.
Лотбакъ	loodbak	ald., Bak (4)
Лотлинь	loodlijn	ald.
Лотъ	lood	ald.
Лоца (арх.)	loods	ald.
Лоція	loodsen	Loods
Лоцманъ	loodsman	Loods
Лоцманъ (волж., касп.)	loodsman	Loods
Лордень	lording	ald.
Лорлинь	lording (onder invloed van Russ. лить)	ald.
Лосъ	los	ald.
Лосьпорты	looze poort	Looze poorten
Лосьштагъ	loosstag	Looze stag
Люверъ	leuvers	Leuver
Люкъ	luik	ald.
Люферъ	leuvers	Leuver
Люфъ	loef	ald.
Магазейнъ	magazijn	ald.
Магазинвахтеръ	magazijnwachter	ald.
Магазинъ	magazijn	ald.
Магерманъ	magerman	ald.
Макеръ	maker	ald.
Малка	mal	ald.
Мамеренцъ	mamierings	Mamiering
Мамерингъ	mamiering	ald.
Мамеринецъ	mamierings	Mamiering
Мантель	mantel	ald.
Мантельтали	manteltalie	ald.
Мантиль	mantel	ald.
Мантильтали	manteltalie	ald.
Мантильталилонаръ	manteltalielooper	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Мантирь (волж.)	mantel	ald.
Марлинь	marlijn	ald.
Марсабраъ	marsebras	Bras
Марсабулинь	marseboelijn	Boelijn
Марсабыкгордень	marsebuikgording	Buikgording
Марсагитовъ	marsegeitouw	Geitouw
Марсадрайренъ	marsedraaireep	Draaireep
Марсарей	marsee	Ra
Марсатоппенантъ	marsetoppenaut	Toppenant
Марсаталблوكъ	marsevalblok	Valblok
Марсаталъ	marseval	Val
Марсаншотблукъ	marseschootblok	Schootblok
Марсаншотъ	marseschoot	Schoot
Марсель	marzeil	ald.
Марсель лосъ!	marzeil los!	Los
Марсъ	mars	ald.
Матрозъ	matroos (plur matrozen)	ald.
Матросъ	matroos	ald.
Матъ	mat	ald.
Мачта	mast	ald.
Мачтмакеръ	mastmaker	ald.
Мидельстаксель	middelstagzeil	Stagzeil
Мидельстаксельфалъ	middelstagzeilval	Val
Мидельстаксельшкотъ	middelstagzeilschoot	Schoot
Мидельшпангоутъ	middelspanthout	Spanthout
Микъ	nik	ald.
Мичманъ	mitsman (?)	ald.
Мортира	mortier	ald.
Мулькъ	mul(steeke)	Muilsteek
Мушгъ	muizing	ald.
Мушкаръ (астр.)	moskuil	ald.
Мушкель	moskuil	ald.
Мушкиль (арх.)	moskuil	ald.
Мушкль (арх.)	moskuil	ald.
Нагель	nagel	ald.
Найтовъ	naai-, touw	Naaiing, -touw
Нактоузъ	nachthuis (plur. nachthuizen)	ald.
Нактоуъ	nachthuis	ald.
Нералъ	neerhaler	ald.
Ниралъ	neerhaler	ald.
Нокбензель	nokbenzel	Nokbindsel
Нокгордень	nokgording	ald.
Нокгорденьблукъ	nokgordingblok	ald.
Нокталейшкентель	noktalieschenkel	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Ноктали	noktalie	ald.
Нокъ	nok	ald.
Нордъ	Noord	Kompas
Нордъ-вестъ	Noord West	Kompas
Нордъ-вестъ-тень-вестъ	Noord West ten Westen	Kompas
Нордъ-вестъ-тень-нордъ	Noord West ten Noorden	Kompas
Нордъ-нордъ-вестъ	Noord Noord West	Kompas
Нордъ-нордъ-остъ	Noord Noord Oost	Kompas
Нордъ-остъ	Noord Oost	Kompas
Нордъ-остъ-тень-нордъ	Noord Oost ten Noorden	Kompas
Нордъ-остъ-тень-остъ	Noord Oost ten Oosten	Kompas
Нордъ-тень-вестъ	Noord ten Westen	Kompas
Нордъ-тень-остъ	Noord ten Oosten	Kompas
Обгадырь	ophaalder	Ophaler
Обгалтеръ	ophaalder	Ophaler
Обстенгъ	op steng	ald.
Обстенъ	op steng	ald.
Оверштагъ	over stag	ald.
Оврагъ	overal	ald.
Огболтъ	oogbout (onder invloed van Russ. болтъ)	ald., Bout (1)
Огонъ	oogen	Oog
Одрейфить	drijven	ald.
Опанеръ	op en neer	ald.
Острошть	stroppen	Strop
Остъ	Oost	Kompas
Остъ-зю(й)дъ-остъ	Oost Zuid Oost	Kompas
Остъ-нордъ-остъ	Oost Noord Oost	Kompas
Остъ-тень-зю(й)дъ	Oost ten Zuiden	Kompas
Остъ-тень-нордъ	Oost ten Noorden	Kompas
Отошть	toppen	ald.
Пакетбогъ	pakketboot	ald.
Палундра	van onderen	ald.
Палъ	paal	ald.
Палъ	pal	ald.
Палъ (арх.)	pal	ald.
Пальма	palm	ald.
Панеръ	op en neer	ald.
Пардунъ	pardoen	ald.
Пас(с)ажиръ	passagier	ald.
Пассатъ	passaat	ald.
Пекъ	pek	ald.
Пеленгъ	peiling	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Пелькомнасть	peilkompas	ald.
Пентербалка	penterbalk	ald.
Пентергакъ	penterhaak	ald.
Перлинь	paarllijn	Paardelijn
Пертулень	portuurlijn	ald.
Пертулинь	portuurlijn	ald.
Пертъ	paard	ald.
Петербалка	penterbalk	ald.
Писбакъ	pisbak	ald.
Писподъ	pispot	ald.
Писвотъ	pispot	ald.
Планка	plank	ald.
Платанъ	platen	Plaat
Платанъ	platting	ald.
Платлотъ	platlood	ald.
Плашкотъ	platschuit	ald.
Плашкоутъ	platschuit	ald.
Плейты	pleit	ald.
Плектъ	plecht(anchor)	Plechtanker
Плехтовъ	plechttouw	ald.
Плехтоу	plechttouw	ald.
Плехтъ	plecht(anchor)	Plechtanker
Подгегарсъ	(Russ. под en) leggerъ	Legger
Поддейтенантъ	(Russ. под en) luitenant	Luitenant
Подпертокъ	(Russ. под en) paard	Paard
Подпертъ	(Russ. под en) paard	Paard
Подрефить (арх.)	(Russ. по en) drijven	Drijven
Подшкиперъ	(Russ. под en) schipper	Schipper
Полубарка (арх.)	(Russ. полу en) bark	Bark
Полубарокъ (арх.)	(Russ. полу en) bark	Bark
Полундра	van onderen	ald.
Помпа	pomp	ald.
Помпъ	pomp	ald.
Порттали	poorttalie	ald.
Портишкенкель	poortschenkel	ald.
Портишкентель	poortschenkel	ald.
Портишкентельтали	poortschenkeltalie	Poorttalie
Портиштертъ	poortstaart	ald., Staart
Портъ	poort	ald.
Презеннингъ	presenning	ald.
Пробка	prop	ald.
Путенванты	puttingwant	ald.
Путенсболтъ	puttingbout (onder invloed van Russ. боть)	ald., Bout (1)
Путенсванты	puttingwant	ald.

Russisch:	uit Hollandsch:	zie:
Путенепланка	puttingplank (?)	Plank
Путенъ	puttings	Putting
Путинъ	puttings	Putting
Пюгинъ	puttings	Putting
Раа	ra	ald.
Равендукъ	ravendock	ald.
Райна	ra (?)	Ra
Ракатовъ	rakketouw	Raktouw
Ракбугель	rakbeugel	ald.
Ракса	raks	Rak
Ракеа (арх.)	raks	Rak
Ракбугель	raksbeugel	Rakbeugel
Ракекютъ	rakskloot	Rakkloot
Ракеелъ	raksslees	Rakslee
Ракстовъ	rakstouw	Raktouw
Ракстоу	rakstouw	Raktouw
Ракъ	raks	Rak
Рангоутъ	rondhout	ald.
Ранкъ	rank	ald.
Ревантъ	reeband	Raband
Регель	regeling	ald.
Реекъ	ree	Ra, Rei
Реекъ	rei	ald.
Рей	ree	Ra
Рейда	reede	ald.
Рейдъ	reede	ald.
Рейзъ	reis (plur. reizen)	ald.
Рейка	rei	ald.
Рейсезень	reeseizing	Raseizing
Рейсъ	reis	ald.
Рейтали	reetalie	Ratalie
Ректе	recht	ald.
Рекъ	reg	ald.
Репъ	reep	ald.
Рерингъ	roering	ald.
Ретали	reetalie	Riftalie
Ретальникенкель	reetalieschenkel	Riftalieschenkel
Ретъ (арх.)	reef	Rif (?)
Рей	ree	Ra
Рингъ	ring	ald.
Рифбантъ	rifband	ald.
Рифлееръ	rifleier	ald.
Рифтъ	reven	Rif (?)
Рифсезень	rifseizing	ald.

Russisch:	uit Hollandsch:	zie:
Рифталейшкентель	riftalieschenkel	ald.
Рифтали	riftalie	ald.
Рифштерты	rifstaart	ald., Staart
Рифъ	rif	Rif (1)
Рифъ	rif of reef	Rif (2)
Ростеръ, Ростры	rooster	ald.
Рубка	roef	ald.
Руль	roer	ald.
Руль (арх.)	roer	ald.
Рульиень	roerpen	ald.
Рультаи	roertalie	ald.
Рульшкентель	roerschenkel	ald.
Румпель	roerpen	ald.
Румпель (арх.)	roerpen	ald.
Румпельтали	roerpentalie	ald.
Румпельштерты	roerpenstaart	ald., Staart
Рунаръ	roeper	ald.
Рупоръ	roeper	ald.
Руригъ	roering	ald.
Рурень	roerpen	ald.
Руръ	roer	ald.
Русень	rust(lijn?)	Rust en Rustlijn
Рустеръ	rooster	ald.
Рустовъ	rust, touw	Rust en Rustlijn, -touw
Руфъ	roef	ald.
Рымболтъ	ringbout (onder invloed van Russ. бортъ)	ald., Bout (1)
Рымъ	ring	ald., Ankerring
Рымъ (арх.)	ring	Ringbout
Рында	ronde	ald.
Рында булныъ	ronde, boelijn	Ronde
Рюймъ	ruim	ald.
Саленгъ	zaling	ald.
Салингъ	zaling	ald.
Сарвень	serving	ald.
Сартовъ	sortouw	Sjortouw
Сатгоутъ	zaadhout	ald.
Свизень	zwieping	ald.
Свистовъ	(Eng. swifter en) touw	-touw
Свистень	zwieping	ald.
Сезень	seizing	ald.
Сезень (арх.)	seizing	ald.
Сейтали	zijtalie	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Сейташишкентель	zijtalieschenkel	ald.
Сейшкентель	zijschenkel	Zijtalieschenkel
Секторъ	schepter	ald.
Септоръ	schepter	ald.
Слабгордень	slapgording	ald.
Слабный	slaplijn	ald.
Слюзь	sluis (plur. sluizen)	ald.
Сорный	zorglijn	ald.
Сортовъ	sortouw	Sjortouw
Сортросъ	schuur-? (onder invloed van Russ. соръ?), tros	Tros
Сплесень	splitsing	ald.
Стаксель	stagzeil	ald.
Стаксельгалъ	stagzeilhals	Hals
Стаксельгитовъ	stagzeilgeitouw	Geitouw
Стаксельлееръ	stagzeilleier	Leider
Стаксельниралъ	stagzeilneerhaler	Neerhaler
Стаксельфалъ	stagzeilval	Val
Стаксельшкоть	stagzeilshoot	Schoot
Стапель	stapel	ald.
Стапельблокъ	stapelblok	ald.
Стеклина (арх.)	steeklijn	ald.
Стеклный	steeklijn	ald.
Стенга	steng	ald.
Стеньбакштагъ	stengebakstag	Bakstag
Стеньванты	stengewant	Want
Стеньвынтрерблокъ	stengewindreepblok	ald.
Стеньвынтресгини	stengewindreepgijn	ald.
Стеньвынтретали	stengewindreepthalie	ald.
Стеньвынтрень	stengewindreep	Windreep
Стеньга	steng	ald.
Стеньгистаксель	stengestagzeil	Stagzeil
Стеньлоесштагъ	stengeloosstag	Looze stag
Стеньфордунъ	stengepardoen	Pardoen
Стеньштагъ	stengestag	Stag
Стеньэльгофъ	stengeëzelshoofd	Ezelshoofd
Стергъ	staart	ald.
Стирбордъ	stierboord	Stuurboord
Стопанкеръ	stopanker	ald.
Стоплатъ	stootlap	ald.
Стопоръ	stopper	ald.
Стопъ	stop	ald.
Стренга	streng	ald.
Стрикъ (арх.)	streek	ald.
Стропъ	strop	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Стрыкъ (арх.)	streek	ald.
Стыкъ	steek	ald.
Такелажмейстеръ	takelagemeester	ald.
Такелажмейстеръ	takelagemeester	ald.
Такелажъ	takelage	ald.
Такель	takel	ald.
Такельблукъ	takelblok	ald.
Такельгарнъ	takelgaren	ald.
Талейгакъ	taliehaak	ald.
Талейлопаръ	talieLooper	ald.
Тали	talie	ald.
Талигакъ	taliehaak	ald.
Талилопаръ	talieLooper	ald.
Талрепъ	talreep	ald.
Таль	talie	ald.
Тальлопаръ	talieLooper	ald.
Таута	taptoe	ald.
Тарлепа (арх.)	talreep	ald.
Текень	teekening	ald.
Тентъ	tent	ald.
Тим(м)ерманъ	timmerman	ald.
Тировать	teeren	Teer
Тиръ	teer	ald.
Той	tui(anchor)	Tuianker
Томбуи	tonneboei	ald.
Тона	ton	ald.
Тонна	ton	ald.
Топъ	ton	ald.
Топбакштагъ	top, bakstag	Bakstag
Топенантблукъ	toppenantblok	ald.
Топенантъ	toppenant	ald.
Топить	toppen	ald.
Топрепъ	topreep	ald.
Топсель	topzeil	ald.
Топъ	top	ald.
Тоуверкъ	touwwerk	ald.
Трапъ	trap	ald.
Тренговать	trensen	ald.
Тренцевать	trensen	ald.
Тренцовать	trensen	ald.
Трень	trensing	Trensen
Трешкотъ	trekschuit	ald.
Трешкоутъ	trekschuit	ald.
Трешхоутъ	trekschuit	ald.

Russisch:	uit Hollandsch:	zie:
Трисъ	trijs	ald.
Тросъ	tros	ald.
Тросъ (арх.)	tros	ald.
Трюмъ	't ruim	Ruim
Тупонанта (арх.)	toppenant	ald.
Ундерзейль	onderzeil	ald.
Ундерлейтенантъ	onderluitenant	Luitenant
Ундерлисель	onderlijzeil	Lijzeil
Ундерофицеръ	onderofficier	ald.
Ундерпертъ	onderpaard	Paard
Ундерфокъ	hondefok	ald.
Ундерласть	onderlast	ald.
Ундерлейтенантъ	onderluitenant	Luitenant, Onder-
Ундерофицеръ	onderofficier	ald., Onder-
Утгадерь	uithaalter	Uithaler
Утлегарь	uitlegger	ald.
Утлегарьбакштагъ	uitlegger, bakstag	ald., Bakstag
Утлегерь	uitlegger	ald.
Фалблукъ	valblok	ald.
Фалень	vanglijn	ald.
Фалрепъ	valreep	ald.
Фалъ	val	ald.
Фарватеръ	vaarwater	ald.
Фардунъ	pardoen	ald.
Фаутъ	fout	ald.
Фертосень	vertuuing	ald.
Фертонинъ	vertuuing	ald.
Фишдрекъ	vischdreg	ald.
Фишбалка	vischbalk	ald.
Фишблукъ	vischblok	ald.
Фишдрекъ	vischdreg	ald.
Фиштали	vischtalie	ald.
Фишшкентель	vischschenkel	ald.
Флагдукъ	vlagdoek	ald.
Флагманъ	vlagman	ald.
Флагфалъ	vlagval	Val
Флагшоу	vlag in sjouw	Sjouw
Флагштокъ	vlagstok	ald.
Флагъ	vlag	ald.
Флейтъ	fluit	ald.
Флиботъ	vlieboot	ald.
Флотъ	vlot	ald.
Флотъ	vloot	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Флюгарка	vleugel	ald.
Флюгарка (арх.)	vleugel	ald.
Флюгеръ	vleugel	ald.
Фокабрасъ	fokkebras	Bras
Фокабузнь	fokkeboelijn	Boelijn
Фокагалетали	fokkehalstalie	Halstalie
Фокагалсъ	fokkehals	Hals
Фокаганануть	fokkehanepoot	Hanepoot
Фокакардель	fokkekardcel	Kardeel (2)
Фокагитовъ	fokkegeitouw	Geitouw
Фокарей	fokkeree	Ra
Фокастаксель	fokkestagzeil	Stagzeil
Фокатоппенантъ	fokketoppenant	Toppenant
Фокафалъ	fokkeval	Val
Фоканшотъ	fokkeschoot	Schoot
Фоканштагъ	fokkestag	Stag
Фокванты	fokkewant	Want
Фокзейль	fokzeil	Fok
Фокмачта	fokkemast	Mast
Фокруслень	fokkerust(lijn?)	Rust en Rustlijn
Фокетаксель	fokkestagzeil	Stagzeil
Фокетаксельееръ	fokkestagzeilleier	Leider
Фокетаксельнеералъ	fokkestagzeilneerhaler	Neerhaler
Фокетаксельфалъ	fokkestagzeilval	Val
Фокъ	fok	ald.
Форбоомбрамбакштагъ	voorbovenbrambakstag	Bakstag
Форбоомбрамбрасъ	voorbovenbrambras	Bras
Форбоомбрамбычекъ	voorbovenbrambuik(gording)	Buikgording
Форбоомбрамванты	voorbovenbramwant	Want
Форбоомбрамрей	voorbovenbramree	Ra
Форбоомбрамсель	voorbovenbramzeil	Bramzeil
Форбоомбрамстенга	voorbovenbramsteng	Steng
Форбоомбрамтоппенантъ	voorbovenbramtoppenant	Toppenant
Форбоомбрамфалъ	voorbovenbramval	Val
Форбоомбрамшотъ	voorbovenbramschoot	Schoot
Форбоомбрамштагъ	voorbovenbramstag	Stag
Форбрамбакштагъ	voorbrambakstag	Bakstag
Форбрамбрасъ	voorbrambras	Bras
Форбрамбузнь	voorbramboelijn	Boelijn
Форбрамбычекъ	voorbrambuik(gording)	Buikgording
Форбрамванты	voorbramwant	Want
Форбрамгитовъ	voorbramgeitouw	Geitouw
Форбрамрей	voorbramree	Ra
Форбрамсель	voorbramzeil	Bramzeil
Форбрамстенга	voorbramsteng	Steng

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Форбрамтопенантъ	voorbramtoppenant	Toppenant
Форбрамфалъ	voorbramval	Val
Форбрамшкотъ	voorbramschoot	Schoot
Форбрамштагъ	voorbramstag	Stag
Форгафель	voorgaffel	Gaffel
Фордевиндъ	voor de wind	ald.
Фордунъ	pardoen	ald.
Фордупельтъ	verdubbeling	ald.
Форзейлъ	voorzeil	ald.
Фордосыштагъ	voorloosstag	Looze stag
Фордюкъ	voorluik	ald.
Формареабрасъ	voormarsebras	Bras
Формареабулинъ	voormarseboelijn	Boelijn
Формареабыкгорденъ	voormarsebuikgording	Buikgording
Формареагитовъ	voormarsegeitouw	Geitouw
Формареарей	voormarseree	Ra
Формареатопенантъ	voormarsetoppenant	Toppenant
Формареафалъ	voormarseval	Val
Формареаншкотъ	voormarseschoot	Schoot
Формарсель	voormarszeil	Marszeil
Формарсель лосъ!	voormarszeil los!	Los
Формарсъ	voormars	Mars
Форруслень	voorrust(lijn ?)	Rust en Rustlijn
Форсейтали	voorzijtalie	Zijtalie
Форсейталишкенгель	voorzijtalieschenkel	Zijtalieschenkel
Форстакеель	voorstagzeil	Stagzeil
Форстенъбакштагъ	voorstengebakstag	Bakstag
Форстенъванты	voorstengewant	Want
Форстенъга	voorsteng	Steng
Форстенъгистакеель	voorstengestagzeil	Stagzeil
Форстенъгистагъ	voorstengestag	Stag
Форстенъездьгофть	voorstengeëzelshoofd	Ezelshoofd
Форундерлисель	vooronderlijzeil	Lijzeil
Форундериъ	vooronder	ald.
Форштейвень	voorsteven	ald.
Фрахтъ	vracht	ald.
Фрегатъ	fregat	ald.
Футблукъ	voetblok	ald.
Футклапанъ	voetklappen	Voetklap
Футштокъ	voetstok	ald.
Футъ	voet	Voet (1), (2)
Хлюзакъ	kluiszak	ald.
Хлюеть (арх.)	kluis	ald.
Хлюсь (арх.)	kluis	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Хлюё (арх.)	kluis	ald.
Шанцклетка	schanskleed	ald.
Шаубенахтъ	schout bij nacht	ald.
Шаутбенахтъ	schout bij nacht	ald.
Швабра	zwabber	ald.
Швартовъ	zwaartouw	ald.
Швартъ	zwaar(anchor)	Zwaar anker
Шверць	zwaard	ald.
Швицарвень	zwichtserving	ald.
Швицарвень	zwichtserving	ald.
Швицарвеньстрой	zwichtservingstrop	Zwichtserving
Шегъ	scheg	ald.
Шергенъ	scheergang	ald.
Шицарвень	zwichtserving	ald.
Шкало, Шкалы	schiaal	ald.
Шканцклейдеры	schanskleederen	Schanskleed
Шкапы	schans	ald.
Шкаторина	schoothoorn	ald.
Шквень	steven	ald.
Шкенкель	schenkel	ald.
Шкенкельбакъ	schenkelhaak	ald.
Шкентель	schenkel	ald.
Шкентросы	scheertros	ald.
Шкентросы	scheertros	ald.
Шкерботъ	scheerboot	ald.
Шкерванты	scheerwant	Scheertros
Шкертъ	staart	ald.
Шкива (арх.)	schijf of schijve	Schijf
Шкивгать	schijfgat	ald.
Шкивъ	schijf	ald.
Шкивъ (водж.)	schijf	ald.
Шкиманять	schiemansmaat	ald.
Шкиманъ	schieman	ald.
Шкимушгаръ	schiemansgaren	ald.
Шкимушка	schiemansgaren	ald.
Шкиперъ	schipper	ald.
Шкифъ	schijf	ald.
Шкотблукъ	schootblok	ald.
Шкотъ	schoot	ald.
Шкотъ	schuit	ald.
Шкоутъ	schuit	ald.
Шкунь	schoen	Ankerschoen
Шкутъ	schuit	ald.
Шлагтовъ	slothout	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Шлагъ	slag	ald.
Шлангъ	slang	ald.
Шлюбка	sloep	ald.
Шлюзъ	sluis (plur. sluizen)	ald.
Шлюпбалка	sloepbalk	ald.
Шлюпка	sloep	ald.
Шлюпъ	sloep	ald.
Шляхтитъ, Шляхтовать	slechten	ald.
Шмака	smak	ald.
Шнава	snauw	ald.
Шнява	snauw	ald.
Шоумъ	sjouwen	Sjouw
Шоутбенахтъ	schout bij nacht	ald.
Шпагать (арх.)	spiegat, spijgat of spuigat	Spiegat
Шпангоутъ	spanthout	ald.
Шпагать	spiegat, spijgat of spuigat	Spiegat
Шпигель	spiegel	ald.
Шпигельбургъ	spiegelboog	ald.
Шпигиръ	spijker	ald.
Шпиговать	spekken	ald.
Шпиголь	spijker	ald.
Шпигоръ	spijker	ald.
Шпиковать	spekken	ald.
Шпиль	spijl	ald.
Шпиль	spil	ald.
Шпиль (арх.)	spil	ald.
Шпильболтъ	spijlbout (ouder invloed van Russ. больт)	ald., Bout (1)
Шпильбоутъ	spijlbout	ald.
Шпильгать	spilgat	ald.
Шпильтроеъ	spil, tros	Tros
Шпонтъ	spong of sponning	Spong
Шпоръ	spoor	ald.
Шпрингъ	spring	ald.
Шпринтовъ	spriet	ald.
Шпритовъ	spriet	ald.
Шпрюйтъ	spruit	ald.
Шпунтъ	spong of sponning	Spong
Шпюргать	spoorgat	ald.
Штаблукъ	stagblok	ald.
Штагвейсъ	stagswijs	ald.
Штагсѣйлъ	stagzeil	ald.
Штагсель	stagzeil	ald.
Штагтали	stagtalie	ald.
Штагъ	stag	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Штагюферсъ	stagjuffers	Stagjuffer
Штевень	steven	ald.
Штейфъ	stijf	ald.
Штертъ	staart	ald.
Штикбоатъ	steekbout (onder invloed van Russ. боить)	ald.
Штикбоутъ	steekbout	ald.
Штиль	stil	ald.
Штурбоаръ	stierboord	Stuurboord
Штурбоартъ	stierboord	Stuurboord
Штоктали	stoktalie	Ankerstoktalie
Штокъ	stok	ald.
Штормтрапъ	stormtrap	ald.
Штормъ	storm	ald.
Штурвалъ	stuur (en Russ. валь)	Stuur
Штурманъ	stuurman	ald.
Штуртрапъ	stuurtrap (?)	Stuur
Штуртросъ	stuur, tros	Stuur, Tros
Штуръ	stuur	ald.
Штыкбоатъ	steekbout (onder invloed van Russ. боить)	ald., Bout (1)
Штыкбоутъ	steekbout	ald.
Штыкъ	steek	ald.
Шхербоатъ	scheerboot	ald.
Шхерванты	scheer, want	Scheertros
Шхерлинь	scheerlijn	ald.
Шхертросъ	scheertros	ald.
Шхеры	scheer	ald.
Шхеры	scheer-	Scheertros
Шхманматъ	schiemansmaat	ald.
Шхманъ	schieman	ald.
Шхиперъ	schipper	ald.
Шхоутъ	schuut	ald.
Щербоатъ	scheerboot	ald.
Эзельгофъ	ezelshoofd	ald.
Элингъ	helling	ald.
Энтердрегъ	enterdreg	ald.
Энтрень	enterbijl	ald.
Эрнебакштагъ	geerd, bakstag	Geerd
Эрнестали	geerdtalie	ald.
Эрнебакштагъ	geerd, bakstag	Geerd
Эрнестали	geerdtalie	ald.
Эскадра	eskader	ald.

Russisch :	uit Hollandsch :	zie :
Юзень	huizing	ald.
Юзнь	huizing	ald.
Юфера (арх.)	juffer	ald.
Юферъ (арх.)	juffer	ald.
Юга	jongen	ald.
Юферъ	juffers	Juffer
Юферъ	juffer	ald.
Ютъ	hut	ald.
Юферъ	juffers	Juffer
Юхта	jacht	ald.

ERRATA.

blz. 5, r. 16:	Siškov	l.: Šiškov
blz. 9, noot 1, r. 4:	<i>admiralteitskaja</i>	l.: <i>admiraliteickaja</i>
„ „ r. 9:	<i>porozu</i>	l.: <i>porozn'</i>
„ „ r. 11:	<i>zďěs</i>	l.: <i>zďěs'</i>
blz. 56, r. 15:	<i>dómkrat</i>	l.: <i>domkrát</i>
blz. 59, r. 1 v. o.:	druški	l.: družki
blz. 75, r. 8 v. o.:	stuurboord	l.: bakboord
„ r. 6 v. o.:	bakboord	l.: stuurboord
blz. 92, r. 1.:	Russ. <i>kokor</i> uit Holl. <i>kóker</i>	l.: Russ. <i>kókor</i> uit Holl. <i>koker</i>
blz. 120, r. 4:	bindels	l.: bindsels
„ r. 22 en 27:	epenthesis	l.: paragoge
blz. 122, r. 6 v. o.:	Holl. <i>lijk</i> en <i>trós</i>	l.: Holl. <i>lijk</i> en <i>tros</i>
blz. 155, r. 19:	<i>portškentél'</i>	l.: <i>portškěntel'</i>
blz. 156, r. 14 v. o.:	epenthesis	l.: paragoge
blz. 164, r. 19:	landmeesters	l.: landmeters
blz. 190, r. 3:	lekkages	l.: lekkage
blz. 193, r. 2:	<i>špil'gát</i>	l.: <i>špil'gát</i>
„ r. 3:	špil'gaty	l.: špil'gaty

Études Linguistiques Caraïbes

PAR

C. H. DE GOEJE.

Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam.

AFDEELING LETTERKUNDE.

NIEUWE REEKS.

DEEL X. N°. 3.

AMSTERDAM,
JOHANNES MÜLLER.
1909.

LITTÉRATURE.

(RANGÉE EN ORDRE ALPHABÉTIQUE DES AUTEURS).

Les numéros marqués d'un astérisque ne m'étaient pas accessibles.

1. Lucien Adam, Matériaux pour servir à l'établissement d'une grammaire comparée des dialectes de la famille caribe. Bibl. Ling. Amér. Tome XVII. Paris, 1893.
2. Lucien Adam, Matériaux pour servir à l'établissement d'une grammaire comparée des dialectes de la famille Tupi. Bibl. Ling. Amér. Tome XVII. Paris, 1896.
3. Lucien Adam, Du parler des hommes et du parler des femmes dans la langue caraïbe. Paris, 1879.
4. Lucien Adam, Grammaire de l'Accawai. Journal de la société des Américanistes de Paris. Paris, 1905.
5. Lucien Adam, Le Caraïbe du Honduras et le Caraïbe des Isles. Intern. Amerik.-Kongress, 14e Tagung, Stuttgart, 1906.
- *6. Lucien Adam, Le Caraïbe du Honduras comparé au Caraïbe des îles. 1904, M. S. ¹⁾
7. Adelung-Vater. Mithridates oder allgemeine Sprachenkunde. Berlin, 1812.
- *8. Albis, Vocabulaire Gnaque, dans Bull. of the Amer. Ethnol. Soc. Vol. I. 1853.
9. C. F. Appun, Unter den Tropen. Jena, 1871.
10. J. Barboza Rodrigues, Pacificação dos Crichanas. Rio de Janeiro, 1885.
11. A. Biet, Voyage de la France équinoxiale en l'Isle de Cayenne. Paris, 1664.
- *12. Boyer, Véritable relation de tout ce qui s'est fait et passé au voyage que M. de Bretigny fit à l'Amérique occidentale. Paris, 1654.

¹⁾ N°. 110 du catalogue n°. 335 de K. W. Hiersemann, Leipzig.

13. R. Breton, Grammaire caraïbe, suivi du catéchisme caraïbe (1664, 1667). Nouvelle édition, Bibl. Ling. Amér. Tome III. Paris, 1878.
14. R. Breton, Dictionnaire caraïbe-français (1665). Réimprimé Leipzig, 1892.
15. R. Breton, Dictionnaire français-caraïbe (1666). Réimprimé Leipzig, 1900.
16. W. H. Brett, The Indian Tribes of Guiana. London, 1868.
17. W. H. Brett, Vocabulary of the Acawoio language. M. S. ¹⁾
18. W. H. Brett, First part of Genesis and the Gospel of St. Matthew, with supplementary extracts from the other Gospels. London (sans date).
19. W. H. Brett, Simple questions on the historical parts of the Holy Bible for the instruction of the Acawoio Indians at the Missions in Guiana, The Lord's Prayer, Apostles' Creed, etc. London. 1898.
20. W. H. Brett, Questions on the Apostles' Creed, with other simple instruction, for the Caribi Indians at the Missions in Guiana. London (sans date).
21. W. H. Brett, Vocabulary of the Carabisee language, extract from Genesis, etc. 1844. M. S. ¹⁾
22. D. G. Brinton, The American Race. New-York, 1891.
23. J. A. Browne, Vocabulaire caraïbe de St. Vincent. 1853. M. S. ¹⁾
24. D. J. Calcaño, Resumen de las actas de de la Academia Venezolana. Caracas. 1886.
- *25. F. de Cartarroya, Vocabulario de algunas voces de la lengua de los Indios Motilones. 1738. M. S. ²⁾
26. R. Celedon, Grammaire, catéchisme i vocabulario de la lengua Goajira. Bibl. Ling. Amér. Tome V, Paris, 1878.
27. J. Chaffanjon, L'Orénoque et le Caïra. Paris, 1859.
28. C. van Coll, Sanince Karetaale Kalienja Kapoewa itooriko-mé. Gulpen. 1887.
29. C. van Coll, Gegevens over Land en Volk van Suriname. Bijdr. t. d. Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, 7de volgr., 1e deel, 1903.
30. C. van Coll, Journal „de Surinamer“, 8 Sept. 1907 (Paramaribo).
31. C. van Coll, Quelques notes grammaticales sur la langue caraïbe. M. S.

¹⁾ En posession de la famille Brett à Loughborough, Angleterre.

²⁾ Mentionné par Rojas, Estudios Indígenas, p. 186.

32. H. Coudreau, *La France équinoxiale*. Paris, 1885.
33. H. Coudreau, *Vocabulaires méthodiques des langues Ouayana Aparai, Oyampi, Emerillon*. Bibl. Ling. Amér. Tome XV. Paris, 1892.
34. H. Coudreau, *Voyage au Tocantins-Araguaya*. Paris, 1897.
35. H. Coudreau, *Voyage au Xingu*. Paris, 1897.
36. O. Coudreau, *Voyage au Cumina*. Paris, 1901.
37. O. Coudreau, *Voyage au Rio Curua*. Paris, 1903.
38. O. Coudreau, *Voyage à la Mapuera*. Paris, 1903.
39. J. Crevaux, P. Sagot, L. Adam, *Grammaires et vocabulaires Roucouyenne, Arrouagne, Piapoco et d'autres langues de la région des Guyanes*. Bibl. Ling. Amér. Tome VIII. Paris, 1882.
40. P. Ehrenreich, *Materialien zur Sprachenkunde Brasiliens*. Zeitschrift für Ethnologie, Berlin, 1895.
41. P. Ehrenreich, *Vokabulare von Purus-Stämmen*. Zeitschrift für Ethnologie, Berlin, 1897.
42. A. Ernst, *Zeitschrift für Ethnologie*, Berlin, 1870.
43. A. Ernst, *Ethnographische Mittheilungen aus Venezuela*. Verh. der Berl. anthrop. Gesellschaft, *Zeitschrift für Ethnologie*, 1887.
44. Firmin Toro, *Vocabulaire Achagua*, publié par A. Ernst dans *Zeitschrift für Ethnologie*, Berlin 1891.
45. J. Galindo, *Notice of the Caribs in Central-America*. Journal of the Royal Geogr. Soc. of London, III, 1833.
46. F. S. Gilij, *Saggio di storia americana*. Roma, 1782.
47. C. H. de Goeje, *Bijdrage tot de ethnographie der Suri-naamsche Indianen*. Archives internationales d'Ethnographie, Tome XVII, Suppl. Leide, 1906.
48. C. H. de Goeje, *Vocabulaire Arrouagne (Albina, 1907)*. M. S.
49. G. Grube y Thode, *Ueber den Rio Blanco und die anwohnenden Indianer*. Globus, Bd. 57. Braunschweig, 1890.
50. P. J. Gumilla, *El Orinoco*. Madrid, 1745.
51. Van Heerdt & Cateau van Rosevelt. *Rapport van het Nederlandsch gedeelte der commissie belast met de exploratie van de rivier de Marowijne*, Bijlage. 1862. M. S. ¹⁾
- *52. A. Henderson, *Vocabulaire caraïbe du Honduras inséré dans n° 6*.
- *53. A. Henderson, *Araidatiu Tumuran-segunng Madeju karabagungte lan*. Edinburgh, 1817.

¹⁾ Une exemplaire se trouve au Ministère des Colonies à la Haye, l'autre exemplaire aux Archives du Gouvernement à Paramaribo.

54. W. Hilhouse, Notice of the Indians settled in the Interior of British Guiana. Journal of the Royal Geogr. Soc. of London, II, 1832.
55. G. Hübner und Th. Koch-Grünberg, Die Yanaperý. Zeitschr. f. Ethn., Berlin, 1907.
56. Al. de Humboldt et A. Bonpland, Voyage aux régions équinoxiales du nouveau continent. Prem. Part. Tome I, Paris, 1814.
57. G. Isaacs, Estudios sobre los tribus indigenas del Magdalena. Publié par Ernst, Zeitschr. f. Ethn., Berlin 1887.
58. Th. Koch-Grünberg, Die Makú. Anthropos, I, 1906.
59. Th. Koch-Grünberg, Les Indiens Onitotos. Journal de la Société des Américanistes de Paris, III, 1906.
60. Th. Koch-Grünberg, Die Maskentänze der Indianer des oberen Rio Negro und Yapurá. Archiv für Anthropologie, IV, 1906.
61. Th. Koch-Grünberg, Die Hianákoto-Umána. Anthropos, III, Wien, 1908.
62. Th. Koch-Grünberg und G. Hübner, Die Makuschi und Wapishána. Zeitschr. f. Ethn., Berlin, 1908.
63. A. J. van Koolwijk, De Indianen Caraïben van het eiland Aruba. Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap, Amsterdam, 1882.
64. J. de Laet, Novus Orbis. Leide, 1633.
65. J. F. Laughton, The Gospel according to St. Mark in Carib. London, 1901.
66. J. F. Laughton, The Gospel according to St. John in Carib. London 1902.
67. G. von Lengerke, Palabras del dialecto de los indios del Opone, Palabras indias dictadas por un Indio de la tribu de Carare. Zeitschr. f. Ethn., X, 1878.
- 67a. Mamiani, Grammaire Kiriri. Beiträge zur Sprachenkunde von H. C. von der Gabelentz, III. Leipzig 1852.
68. Paul Marcoy, Voyage de l'Océan Pacifique à l'Océan Atlantique. Le Tour du Monde, Paris, 1867.
69. C. F. P. von Martins, Beiträge zur Ethnographie und Sprachenkunde Amerika's zumal Brasiliens; II zur Sprachenkunde. Leipzig, 1867.
- *70. H. Meijer, Vocabulaires Nambuqua, Akukn, Aruma etc.? M. S. 1896—99. ¹⁾

¹⁾ Voir Verh. d. Ges. für Erdkunde. Zeitschrift d. Ges. für Erdkunde zu Berlin, 1897, 1902.

71. J. Numa Rat, The Carib language as now spoken in Dominica, West-Indies. Journal of the anthrop. institute, London 1898.
- *72. F. A. Ober, Vocabulary of the Carib; Islands of Dominica and St. Vincent. ¹⁾
73. R. Payer, Reisen im Janapiry-Gebiet. Peterm. Mitth., Bd. 52, 1906.
74. P. Pelleprat, Relation des Missions des P. P. de la Compagnie de Jésus dans les Isles & dans la terre ferme de l'Amérique Méridionale. Paris 1655.
75. F. P. & A. P. Penard, Grepen uit de Natuurkunde van Suriname. Journal „De Surinaamer”, Paramaribo, 1906.
76. F. P. & A. P. Penard, De Vogels van Guyana, I. Amsterdam, 1908.
77. F. P. & A. P. Penard, De Menschetende Aanbidders der Zonneslang. I—III, Paramaribo, 1907, 1908.
- *78. F. P. & A. P. Penard, Vocabulaire Kaliña. M. S.
79. C. de Rochefort, Histoire naturelle et morale des Iles Antilles. Rotterdam, 1658.
80. A. Rojas, Estudios indigenas. Caracas, 1878.
81. M. Ruiz Blanco, Arte y tesoro de la lengua Cumanagota. (1690). Edicion facsimilar, Leipzig, 1888.
82. C. Sapper, Mittelamerikanische Caraiben. Arch. intern. de l'Ethn., X, Leide, 1897.
- *83. M. D. Le Sauvage, Dictionnaire galibi. Paris. 1763.
84. M. Schmidt, Indianerstudien in Zentral-Brasilien. Berlin, 1905.
85. Richard Schomburgk, Reisen in Britisch Guyana. Leipzig, 1848.
- *86. J. Severiano da Fonseca, Viagem ao redor do Brasil. Rio de Janeiro, 1881.
87. F. B. de Souza, Pará e Amazonas, Rio de Janeiro, 1874.
88. K. von den Steinen, Durch Central-Brasilien. Leipzig, 1886.
89. K. von den Steinen, Die Bakairi-Sprache. Leipzig, 1892.
90. K. von den Steinen, Unter den Naturvölkern Zentral-Brasiliens. Berlin, 1894.
91. K. von den Steinen, Diccionario Sipibo. Berlin, 1904.
92. O. Stoll, Zur Ethnographie der Republik Guatemala. Zürich, 1884.
93. D. de Tapia, Confessionario mas breve en lengua Cumanagota (1723). Edicion facsimilar, Leipzig, 1888.

¹⁾ Voir Annual Report of the Bureau of Ethnology, U. S. A., 1879—80.

94. D. de Tapia, Confessionario mas lato en lengua Cumanagota (1723). Edicion facsimilar, Leipzig, 1888.
95. F. de Tauste, Arte Bocabulario Doctrina Christiana y Catechismo de la lengua de Cumana (1680). Edicion facsimilar, Leipzig, 1888.
96. B. Tavera-Acosta, En el Sur. Ciudad-Bolivar, 1907.
97. E. F. Im Thurn, Among the Indians of Guiana. London, 1883.
98. E. F. Im Thurn, Tables of Indian Languages of British Guiana. Georgetown, 1878.
- *99. E. Toro, Por las selvas de Guayana. Caracas, 1897.
100. Fr. F. Ximenez, Arte de la lengua Caribe (sans date). M. S. ¹⁾
101. M. de Yangués, Principios y reglas de la lengua Cummanagota (1683). Edicion facsimilar, Leipzig, 1888.

¹⁾ Apporté en Europe par von Humboldt (voir Voyage, prem. partie, I, p. 504); se trouve actuellement à la Bibliothèque Royale de Berlin.

LANGUES CARAÏBES.

Système orthographique.	Abrévia- tion	Langue.	Genre.	Auteur.	Nº.
Angl.	Ak.	Akawai	Vocabulaire	Hillhouse.....	54
All.		"	Petit voc.	Robert H. Schomburgk	69
"		"	Voc.	Richard Schomburgk.	85
"		"	Quelques mots	Richard Schomburgk.	85
"		"	" "	Appun.....	9
Phon.		"	Petit Voc.	Brett.....	16
"		"	Voc.	Brett.....	17
"		"	Partie de la Bible	Brett.....	18
"		"	Catéchisme	Brett.....	19
"		"	Grammaire	Adam.....	4
"		"	Petit voc.	Im Thurn.....	97
"		"	Voc.	Im Thurn.....	98
Franç.	Apar.	Aparai	"	Crevaux.....	39
"		"	"	H. Condrean.....	33
"		"	"	O. Condrean..	37
Phon.		"	Quelques mots	de Goeje.....	47
All.	Araq.	Araqatju	Voc. 1)	von Martius.....	69
Franç.	Ar.	Arara, Apiaka	"	Ehrenreich.....	40
Phon.		"	"	O. Condrean.....	35
?		"	"	Meyer.....	70
All.	Arek.	Arekuna	Petit voc.	Robert H. Schomburgk	69
"		"	Voc.	Richard Schomburgk.	85
"		"	Quelques mots	Appun.....	9
Ital.		Avaricotto	" "	Gilj.....	46, 96
Phon.	Bak.	Bakairi	Voc	von den Steinen.....	88
"		"	Voc. et gramm.	von den Steinen.....	89
"		"	Texte d'un chanson	Schmidt.....	84
Port.	Bon.	Bonari	Voc.	de Souza.....	87
Franç.	Car.	Carabe des îles 2)	"	de Rochefort.....	79
"		" " "	"	Breton.....	14, 15
"		" " "	Gramm., catéch.	Breton.....	13
Angl.		" " "	Voc.	Browne.....	23
"		" " "	"	Ober.....	72
"		" " "	Notes grammaticales, phrases, etc.	Numa Rat.....	71

¹⁾ Contient plusieurs mots Tupi.

²⁾ Langue mixte (Kalina-Arronague).

Système ortho- graphique.	Abrévia- tion	Langue.	Genre.	Auteur.	N ^o .
Esp.	Car.	Carabe de Honduras ¹⁾	Voc.	Galindo	45
?		" " "	"	Henderson	52
?		" " "	Partie de la Bible	Henderson	53
Esp.		" " "	Voc.	Sapper	82
"		" " "	Evangiles	Laughton	65, 66
"		" " "	Etudes	Adam	5. 6
"		Carare	Voc.	von Lengerke	67
Franç.	Carij.	Carijona	"	Crevaux	39
Esp.	Ch.	Chayma	Voc., gramm. et catéch.	de Tauste	95
"		"	Voc.	von Humboldt	56
"		Core = Chayma			
Port.	Crich.	Crichana	Voc.	Barboza Rodrigues . . .	10
Esp.	Cum.	Cumanagoto	Voc. et gramm.	de Yangnes	101
"		"	" " "	Ruiz Blanco	81
"		"	Confessionnaire	de Tapia	93, 94
"		"	Oraison dominicale	Caulin	80
"		Guanero	Une phrase	Gumilla	50
?		Guaque	Voc.	Albis	8, 22
Phon. 2)	H.-U.	Hianákoto-Umáua	Voc. et gramm.	Koch-Grumberg	61
Port.	Ipur.	Ipurucoto	Voc.	Barboza Rodrigues . . .	10
Franç.	Kal.	Kaliña, Galibi, Caribi	"	Boyer	12
"		"	"	Biet	11
"		"	Voc. et gramm.	Pelleprat	74
Holl.		"	Quelques mots	de Laet	64
Esp.		"	Grammaire	Ximenez	100
"		"	Quelques mots	Gumilla	50
All.		"	Petit voc.	Robert H. Schomburgk . .	69
"		"	Voc.	Richard Schomburgk . .	85
Franç.		"	Voc. et gramm. ³⁾	La Sauvage	83, 69
"		"	Voc.	Crevaux	39
"		"	"	Sagot	39
Holl. ⁴⁾		"	Voc. et oraison domi- nicale	van Koolwyk	63
" ⁴⁾		"	Notes grammaticales et quelques mots	van Coll	29—31
" ⁴⁾		"	Catéchisme	van Coll	28
" ⁴⁾		"	Quelques mots et phra- ses	Penard	75—77
?		"	Voc.	Penard	78
Phon.		"	Voc.	de Goeje	47
Esp.		"	Oraison dominicale	Figuera Montes de Oca . .	80
"		"	Voc.	Tavera-Acosta	96
"		"	"	Toro	99
Angl.		"	"	Hillhouse	54
"		"	"	Im Thurn	98

¹⁾ Langue mixte Kalina-Arouague.

²⁾ Nous avons représenté le *t* roulant du H.-U. par *t*, le *ɟ* par *e*, le *ɲ* par *n*.

³⁾ Un vocabulaire Galibi, probablement emprunté à l'œuvre de La Sauvage, se trouve dans : "Voyage à la Guiane et à Cayenne par L. M. B., Paris, an VI de la République".

⁴⁾ Les exemples, empruntés aux œuvres des auteurs hollandais ont été transcrits d'après le système phonétique du n°. 47.

Système ortho- graphique.	Abré- viation	Langue.	Genre.	Auteur.	N ^o .
Angl.	Kal.	Kaliña, Galibi, Caribi	Petit voc.	Im Thurn	97
"	"	"	Voc. et extrait de la Bible	Brett	21
"	"	"	Petit voc.	Brett	16
Phou.	"	"	Catéchisme	Brett	20
All.	Mak.	Makusi, Maconchi	Voc.	Natterer	69
"	"	"	"	Hübner	62
"	"	"	"	Richard Schomburgk	85
"	"	"	Petit voc.	Robert H. Schomburgk	69
"	"	"	Quelques mots	Appun	9
"	"	"	" "	Richard Schomburgk	85
Franç.	"	"	Voc.	H. Coudreau	32
Port.	"	"	"	Barboza Rodrigues . .	10
" ²	"	"	"	Grupe y Todo	49
"	"	"	"	(nom inconnu)	62
Angl.	"	"	"	Im Thurn	98
"	"	"	Petit voc.	Im Thurn	97
Phon.	"	"	Voc., notes grammati- cales	Koch-Grünberg	62
Esp.	Map.	Mapoyo	Voc.	Tavera-Acosta	96
All.	Maq.	Maquiritare, Maionkong	Petit voc	Robert H. Schomburgk	69
Esp.	"	"	Voc.	Chaffanjon	27
"	"	"	"	Tavera-Acosta	96
"	"	"	Quelques mots	Ernst	43
"	Mot.	Motilone	Voc.	Cartarroya	25
"	"	"	"	Isaues	57
Phou.	Nah.	Nahuqua, Nahuqua	"	von den Steinen . . .	90
" ²	"	" , Akuku	"	Meyer	70
Esp.	"	Opone	"	von Lengerke	67
Holl.	Oy.	Oyana, Roucouyenne, Oupouroni	"	van Heerdt et Cateau van Rosevelt	51
Phon.	"	"	"	de Goeje	47
Franç.	"	"	"	Crevaux	39
"	"	"	"	H. Coudreau	33
Ital.	Pajure	"	Quelques mots	Gilij	46, 96
Esp.	Palenque	"	Voc.	de Yangués	101
"	"	"	"	Ruiz Blanco	81
Port.	Palmella	"	"	Severiano da Fonseca	86
All.	Paravilhana	"	"	Natterer	69
"	"	"	Quelques mots	Richard Schomburgk	85
"	"	Paria = Chayma	"	"	"
Franç.	Pauxi	"	Voc.	O. Coudreau	36
All.	Pianokoto	"	Petit voc.	Robert H. Schomburgk	69
Franç.	"	"	Voc. ¹⁾	O. Coudreau	36
All.	Pimenteira	"	"	von Martius	69
"	"	Piritu = Cumanagoto	"	"	"
Phon.	Saluma	"	Quelques mots	de Goeje	"
Ital.	Tam.	Tamanaco	Voc., gramm. et extrait de Génésis	Gilij	46, 96

¹⁾ Contient un grand nombre de mots qui sont probablement de l'Oyana.

Système ortho- graphique.	Abré- viation	Langue.	Genre.	Auteur.	N ^o .
Ital.	Tam.	Tamanaco	Orai-on dominicale	Gilij:.....	7
All.		Tiverighotto	Petit voc.	Robert H. Schomburgk	69
Franç.		Trio	Voc. ¹⁾	Crevaux.....	39
Phon.		"	"	de Goeje.....	47
		Tsahátsaha = Hianákoto-			
		Umáua			
Port.:		Umaua	Voc. ²⁾	Marcov	68
All.		Woyaway	Petit voc.	Robert H. Schomburgk	69
Franç.		"	Voc.	H. Coudreau.....	32
"		"	"	O. Coudreau.....	38
Esp.	Yab.	Yabarana	"	Tavera-Acosta.....	96
Holl.		Yao	"	de Laet.....	64
All.	Yauap.	Yauaperý	"	Payer.....	73
"		"	"	Hubner.....	55

— — — — —

¹⁾ Contient un grand nombre de mots du jargon de traite nègre-Indien.

²⁾ Contient pour la plus grande partie des mots Tupi.

Vocabulaires non-caraïbes, ayant servi pour le Voc. Comp.

Arowak (Arrouague), de Goeje, 48, Schumann, 39, Penard, 76.
Atorai, Appun, 9.
Achagua, Firmin Toro — Ernst, 44, Gilij, 46.
Araicu, Spix, 69.
Atorai, Appun, 9.
Baniva, Wallace, 69, Crevaux, 39, Chaffanjon, 27, Tavera-Acosta, 96.
Bare, Spix, 69, Chaffanjon, 27, Tavera-Acosta, 96.
Canamiriu, Spix, 69.
Cariay, Spix, 69.
Caruzana, Tavera-Acosta, 96.
Cauxiana, von Martins & Spix, 69.
Goajira, Calcano, 24, Celedon, 26, Ernst, 43.
Guana, Castelnau, 69.
Yanamadi, Ehrenreich, 41.
Yaulapiti, von den Steinen, 90.
Ipurina, Ehrenreich, 41.
Javitéro, Montolien, 39, Tavera-Acosta, 96.
Jucuna, Natterer, 69.
Jumana, von Martins & Spix, 69.
Kustenu, von den Steinen, 90.
Maipure, Gilij, 46.
Mauao, Spix, 69.
Mandauaca, Tavera-Acosta, 96.
Maraula, Spix, 69.
Mariaté, Spix, 69.
Mehinaku, von den Steinen, 90.
Palieur, ?, 69.
Paressi, von den Steinen, 90.
Passé, Spix, 69.
Paumari, Ehrenreich, 41.
Piapoco, Tavera-Acosta, 96, Crevaux, 39.
Puinabe, Tavera-Acosta, 96.

- Taino, Columbus, Oviedo, etc., 69.
 Tainuma, von Martius, 69.
 Uareca, ?, 69, Tavera-Acosta, 96.
 Urina, Natterer, 69.
 Wapischana, Coudreau, 32.
 Waura, von den Steinen, 90.
Tupi, von Martius etc., 69. Adam, 2, Tavera-Acosta, 96, Chaf-fanjon, 27.
 Anaube, Ehrenreich, 40.
 Auetó, von den Steinen, 90.
 Bororo, Castelnau, 69.
 Cayowa, Castelnau, 69.
 Cocama, Castelnau, 69.
 Emerillon, Coudreau, 33.
 Guajajara, Ehrenreich, 40.
 Kauayura, von den Steinen, 90.
 Yuruua, von den Steinen, 88, Coudreau, 35.
 Mauitsaua, von den Steinen, 88.
 Ouagua, ? 69.
 Oyaupi, Coudreau, 33, Le Banve, 69.
Pano, Castelnau, 69.
 Caripuna, Natterer, 69.
 Culino, Spix, 69.
 Maxoruua, Spix, Castelnau, 69.
 Sipibo, auteur inconnu, 91.
Aponegrican, von Martius, 69.
 Botocudo, Castelnau, Jomard, 69.
 Cayapo, Ehrenreich, 40.
 Chavantes, Castelnau, 69.
 Caraho, Castelnau, 69, Coudreau, 34.
 Catoquina, Spix, 69.
 Coretu, von Martius, 69.
 Massacara, von Martius & Spix, 69.
 Suya, von den Steinen, 88.
 Tecuna, Spix, 67.
Cayriri, Kiriri, von Martius, 69, Mamiani, 67a.
 Sabuja, von Martius, 69.
Otomaque, Gilj, 46.
 Kobéua, Koch-Grünberg, 60.
Atztèque, Stoll, 92, 69.
 Bororo, von den Steinen, 90.
 Caraya, Castelnau, 69, Coudreau, 34.

- Gualibo, Chaffanjon, 27, Tavera-Acosta, 96.
Langues du Guatemala, Stoll, 92.
Guato, Castelnau, 67.
Juri, von Martius, Spix, Wallace, 69.
Maku, Koch-Grünberg, 58.
Ouitoto, Koch-Grünberg, 59.
Peba, Castelnau, 69.
Piaroa, Crevaux, 39, Tavera-Acosta, 96.
Salliba, Tavera-Acosta, 96.
Indiens de Siquisique, Perez, 24.
Trumai, von den Steinen, 90.
Warau, Richard Schomburgk, 85, Crevaux, 36.
-

ABBREVIATIONS.

A. § 16, Lucien Adam, Matériaux etc. (n°. 1), § 16.

A. 223, Lucien Adam, Matériaux etc. (n°. 1), vocabulaire comparé n°. 223.

G. § 12, Chapitre I, Etudes de gramm. comp., § 12.

G. 410, Chapitre I, vocabulaire comparé n°. 410.

Akawai: sans indice, Brett; A., Appun: Hi., Hilhouse; I. Th., Im Thurn, Sch., Richard Schomburgk.

Aparai: H. C., Henri Coudreau; O. C., O. Coudreau.

Arara: C., Coudreau; E., Ehrenreich.

Arekuna: A., Appun; Sch., Richard Schomburgk.

Caraïbe des îles et du Honduras: sans indice, Breton; R., de Rochefort; N. R., Numa Rat; Gal., Galindo; S., Sapper; L., Laughton.

Chayma: sans indice, de Tauste; Humb., von Humboldt.

Kaliña: sans indice, on G., de Goeje; B., Brett; Bi., Biet; C., van Coll; Crev., Crevaux; Hi., Hilhouse; Fig, Figuera Moutes da Oca; M., Martius—La Sauvage (auteur inconnu); I. Th., Im Thurn; K., van Koolwijk; Pen., Penard; P., Pelleprat; Sag., Sagot; T., Tavera-Acosta; X., Ximenez.

Makusi: A., Appun; B., Barboza Rodrigues; C., Coudreau; Gr., Grupe y Thode; H., Hübner; I. Th., Im Thurn; K., Koch-Grünberg; N., Natterer; Sch., Richard Schomburgk; X., le Brésilien, dont le nom est inconnu.

Maquiritare: Chaf., Chaffanjon; T., Tavera-Acosta.

Paravilhana: sans indice, Natterer; Sch., Richard Schomburgk.

Oyana: sans indice, de Goeje; C., Coudreau; Crev., Crevaux.

Trio: sans indice, de Goeje.

Woyawai: H. C., Henri Coudreau; O. C., O. Coudreau.

Yauapery: P., Payer; H., Hübner.

Arowak (arrouague): sans indice, de Goeje; Schum., Schumann; Pen., Penard.

Tupi: sans indice, Martius; (A 7) = Adam, Vocabulaire comparé des dialectes de la famille Tupi, n°. 7; T., Tavera-Acosta; Chaf., Chaffanjon.

Warau: sans indice, Rich. Schomburgk; Crev., Crevaux.

Pour les autres langues non-caraïbes:

C., Coudreau; Cast., Castelnau; Chaf., Chaffanjon; Crev., Crevaux; M. von Martius; Mont., Montolien; St., von den Steinen; W., Wallace.

I.

Études de Grammaire Comparée; suivies d'un Vocabulaire Comparé.

INTRODUCTION.

Pour ceux qui veulent s'initier aux langues caraïbes, le travail de M. Lucien Adam, „Matériaux pour servir à l'établissement d'une grammaire comparée des dialectes de la famille caribe" est certainement une oeuvre indispensable. Pourtant ce livre montre à présent bien des lacunes, et nous nous sommes demandés s'il ne vaudrait pas la peine de le remanier. Si nous avons renoncé provisoirement à ce travail, c'est que le moment ne nous paraît pas favorable. Nous attendons toujours la publication des vocabulaires des langues Nabuqua, Akuku et Aruma, recueillis par M. H. Meyer ¹⁾; et puis on prévoit de nouvelles explorations de contrées habitées par des tribus d'origine caraïbe. En attendant il nous paraît utile de publier dès maintenant quelques résultats de nos études.

Dans ce chapitre sont réunis quelques règles communes à plusieurs dialectes caraïbes, qui n'ont pas été notées par Lucien Adam, et un vocabulaire comparé supplémentaire. Il faut se méfier des comparaisons lexicologiques faites par des personnes ne connaissant pas à fond les grammaires des langues dont il s'agit. C'est pourquoi nous avons restreint la comparaison lexicologique aux dialectes de la famille caraïbe, excepté pour les noms des animaux et des plantes, qui sont le plus souvent exempts de préfixes ou de suffixes personnels, etc.

Nous fixons l'attention sur ce fait, qu'il y a plusieurs mots qui semblent appartenir à la fois à la langue caraïbe primitive, et au

¹⁾ Voir Verh. d. Ges. für Erdkunde zu Berlin, 1897, Zeitschrift d. Ges. für Erdkunde zu Berlin, 1902.

Tupi ou à l'Arrouague primitif et qui cependant ne sont pas des onomatopées. Seraient-ce des restes d'une époque où ces familles n'en faisaient encore qu'une seule? Nous nous contentons pour le moment de mettre en évidence ces concordances ¹⁾ ²⁾.

§ I. DU GENRE.

Au § I de sa Grammaire comparée, Lucien Adam dit: „la distinction générique est étrangère aux dialectes caribes; le caraïbe des îles fait seule exception.”

Cette remarque est entièrement confirmée par les faits, si l'on

¹⁾ Comp. les remarques de M. Koch Grunberg sur ce sujet (Die Hianákoto-Umaua: „Fremdsprachliche Einflüsse”).

²⁾ Comp. aussi:

Tupi	Voc. comp. Adam, n°	Caraïbe	Voc. comp. n°	
<i>oba</i>	270	<i>petā, potā</i>	A 259	visage
<i>ai, a-n-a</i>	12	<i>ge, r</i>	A 124	dent
<i>embi</i>	112	<i>etpi</i>	A 138	lèvre, bord
<i>ebi, egi, ugi</i>	102	<i>uen</i>	A 160	ventre, entrailles
<i>ebi-r-a</i>	103	<i>awesi, eweri</i>	G 6	fesses, anus
<i>jyba</i>	185	<i>apue, api</i>	A 34	bras
<i>pir-a</i>	295	<i>pisipi</i>	A 267	peau
<i>pepo</i>	288	<i>ipoti</i>	A 179	plume, poil, aile
<i>amut, amu-n-a</i>	47	<i>tamu</i>	A 309	grand' père, vieillard
<i>yby-r-a</i>	153	<i>piti</i>	A 265	frère cadet
<i>karai-ba</i>	201	<i>karai-ba</i>	A 69	homme blanc, etc.
<i>paji</i>	279	<i>puwe</i>	A 264	médecin, sorcier
<i>anga</i>	51	<i>aka</i>	A 2	âme
<i>epy</i>	124	<i>epe</i>	A 90	payement, etc.
<i>apykuy</i>	67	<i>apukuata</i>	A 31	aviron
<i>jakuma</i>	172	<i>acuma</i>	A 8	gouvernail
<i>ybyz-apō-r-a</i>	155	<i>urapa</i>	A 321	arc
		<i>acapra</i>	G 52	„
<i>uy-b-a</i>	355	<i>purewa</i>	A 288	flèche, roseau à flèches
<i>jy-r</i>	183	<i>ue, u</i>	A 159	hache
<i>maraka</i>	233	<i>maraka</i>	G 96	instrument de musique
<i>kui</i>	221	<i>sakan</i>	A 297	sable
<i>posyi</i>	313	<i>amotsim</i>	A 20	lourd, pesant
<i>gwatō, atō</i>	137	<i>utamu</i>	A 324	aller, marcher
<i>apy-k-a</i>	66	<i>apo</i>	A 30	s'asseoir
<i>ekyi</i>	110	<i>ika, ka</i>	A 58	enlever, ôter, etc.
<i>o-k-a</i>	272			„ „ „
<i>emū(h)</i>	117	<i>etu</i>	A 136	entendre
<i>pa-k-a</i>	280	<i>embaka</i>	A 100	éveiller
<i>jabi-h</i>	168	<i>ape</i>	G 176a	fuir
<i>epy-y</i>	124	<i>epe-kati, epe-ma</i>	A 90	payer
<i>jerc-b-a</i>	180	<i>tramu</i>	G 538	tourner
<i>atīma-n-a, atimu</i>	92			tourner, aller et venir, balancer
<i>usei</i>	358	<i>arima</i>	A 42,46	vaciller, voler, courir
<i>jandé, nandé</i>	§ 7	<i>ise</i>	A 187	désirer
		<i>yumma, nana</i>		nous

a en vue la distinction entre un genre „masculin” et un genre „féminin”, ou si l'on veut dire, qu'il n'y a pas un „langage des hommes” et „langage de femmes”.

Mais nous trouvons les traces d'une distinction générique:

1° dans le fait qu'il y a un pronom démonstratif et un pronom interrogatif distincts pour les êtres animés (les hommes, les animaux et probablement aussi quelques objets qu'on considère comme animés d'un esprit ¹⁾) et les êtres inanimés.

2° dans le fait que l'emploi des indices de pluralité *-am*, *-yamu*, *-damo*, etc. semble être limité aux êtres animés, tandis que les indices *-kon*, *-ton*, etc. sont employés pour les personnes et les choses indifféremment.

§ 2. PLURIEL ET DUEL.

Il y a deux manières d'exprimer la 1e personne du pluriel:

1° par le pronom *nana*, *ana*, *amna*, *yumna*, *hina*, etc. Cette forme a le plus souvent la signification de „nous tous”, jamais de „nous deux”. Elle est considérée en général comme la 3me personne du singulier.

Ex. Bak. *šina n-iγá-te*, nous faisons (*n-iγá-te*, elle faisait).

Tam. *jumna n-are-jacne*, nous avons porté (*n-are-jacne*, il a porté).

Ch. *amna n-are-ani*, portons-nous? (*n-are-ani*, porte-t-il?).

Crich. *ana n-ei*, nous sommes (*n-a-n*, il est).

Ak. *inah beh ailye ai-eyze-ge bura i-n-souro-tai*, n'avons-nous parlé en ton nom? (*iponopo é-n-ánu-kabo-dun*, la paille il la brûlera).

Kal. *nana a-koma-ná*, nous t'appelons (*múse a-koma-ná*, il t'appelle), *amoro nana m-ipahno-sa*, tu nous aides (*amora m-ipahno-sa*, tu l'aides), *nana eki*, notre animal, (*eki*, son animal, sans indice personnel).

Cum. *amna man-apaica-n*, nous l'écartons (*man-ahupt-aze*, il attache l'hamac), *amna muet-ca-n*, nous nous ôtons (*muet-ca-n*, il s'ôte).

Exceptions: Kal. *nana k-asacá-ton*, nous t'écartons (*av k-asacá-e*, je t'écarte, *-ton*, indice du pluriel), *ki-birihima-n anana*, nous croyons (*k-etunda-i*, nous arrivons).

Cum. *amna ku-coroca-che*, tu nous laves (*ku-coroca-che*, tu me laves), *amna k-enna-che*, nous t'abandonnons, *amna ken-ca-che*, nous t'enlevons (*ken-ca-che*, je t'enlève).

2° par un pronom *ki*, *ku*, *kuche*, *kire*, qui signifie „nous” dans un sens restreint et sert à exprimer le duel. Le même pronom,

¹⁾ Ex. Kal. *nakubay epim*, quel remède (végétal)? *náku* = qui, *-bay* = comme, de telle manière *voti* = lequel, pour les êtres inanimés).

préfixé à un thème verbal transitif représente aussi la 1e pers. du sing. Voir A § 44, Grammu. de l'Accawai, du Kaliña, du Trio et de l'Oyana.

Quand on veut exprimer que le pluriel embrasse plusieurs personnes, on ajoute un indice de pluriel, procédé analogue à la formation du pluriel de la deuxième et de la troisième personne. Tandis que le pronom personnel abrégé est toujours préfixe, l'indice du pluriel est toujours suffixe.

Pour exprimer que le pluriel embrasse toutes les personnes présentes on peut préfixer „tous”.

§ 3. INDICE PERSONNEL DE LA 3ME PERSONNE.

La 3me personne, objet de l'action, est représentée par *n*, *en* :

1° dans les formes :

Cum. *a-n-apchamu-r-gan*, quand tu le foules, *ure n-are-r*, l'levarlo yo, *amere n-are-r*, l'levarlo tu, etc.

Ch. *n-n-acarama-r*, je t'en avise, etc.

Tam. *n-are-tpé*, ce que j'ai porté, *a-n-anapu-ri*, tu as à le manger, etc.

Kal. P. *a-n-iké-repo éné*, est-ce de ta façon? G. *n-n-ucénata-ná*, je (le) vomis, etc.

Car. *i-n-inocá-li*, ce que j'ai fait cuire, etc.

Ak. *a-n-abhichi-nu-gun*, ce que vous avez reçu, etc.

Trio *ô-n-ili sin*, est-ce l'oeuvre de ta main? *gi-n-ene-mba*, laisse-moi voir! etc.

Oy. *en-enepu-tpü-l*, ce qu'il a porté, etc.

2° dans les formes négatives :

Cum. *k-an-apchama-pra hu aze*, je ne le foule pas, etc.

Ch. *on-mobra-pra gu uz*, je ne l'ai pas arraché, etc.

Bak. *k-an-ôni-püra*, je ne l'ai pas caché, etc.

Trio *en-éne-wa wai*, je ne le vois pas, etc.

Oy. *en-éne-ora gu*, je ne le vois pas, etc.

Ak. *on-eggamá-bura wegai*, je ne le dis pas, etc.

Tam. *an-ita-pra ure*, je ne l'entends pas, etc.

Kal. *en-eta-pa wa*, je ne l'entends pas, etc.

Apar. *on-éni-pouira écé*, je ne l'ai pas vu. (A § 117).

En Cumanagoto et en Chayma on préfixe *muen-*, etc. au thème verbal, quand l'action est exercée par la 3me pers. sur la 3me pers. Nous voyons dans ces préfixes un préfixe double, composé de *mue-*, indice du sujet (abrév. de *muck*, *muen*, *muere*, *meche*, il) et de *n*, *en* (*an*, *on*, *un*), indice de la 3me pers., objet de l'action.

De même le préfixe *ken-*, etc. du Kaliña pourrait être composé de *k-*, reste de *moko*, il, et de *en* (Gramm. du Kal. § 111).

La 3me personne, sujet de l'action est représentée par *n-* dans les formes:

^{a)} Bak. *n-aé-ta*, il est arrivé.

II.-U. *n-ehátaka nuaé*, la lune est parue.

Ak. *n-eybakú-yai-neh*, ce qui sort

Kal. *n-isau*, il va

Trio *n-ilama-n*, ils retournent

Oy. *n-emök*, il vient

Ch. *n-eto-to*, ils allaient

^{b)} Bak. *n-asemake-ráki*, il s'est enfui (*as-emale*, se-enfuir)

Kal. *n-atamboti*, il s'est brisé (*at-amboti*, se-briser)

Trio *n-atame-nö*, il se lèche (*at-ame*, se lécher)

Oy. *n-etakulika-ko mö*, se brisera-t-il? (*et-akulika*, se-briser)

Cum. *n-açapoica-ten*, qu'ils s'écartent (*aç-apoica*, se-écarter)

^{c)} Cum. *n-ache*, Ch. *n-a-n*, Kal. *n-a*, Trio *n-ai*, II.-U. *n-ai*, Oy. *n-ai*, Apar. *n-acé*, *n-ai*, Mak. *n-ai*, *n-a*, Ak. *n-ai*, Ipur. *n-a-n*, Crich. *n-a*, il est; Tam. *n-atchi-i*, il fut.

Comparez: Cum. *en*, *eni-re* esto, Ch. *en*, esta cosa, Tam. *nare*, il,

Kal. *eni*, eeci, Oy. *ine-le*, il, II.-U. *éne*, celui-ci, ceci, Trio *em*, ce—ci

Ch. *anee temere en-con en-ene-r-con en-ene-r-co-mnar iy-aquer n-are-y*, qui a fait toutes les choses visibles et invisibles?

MODES ET TEMPS.

§ 4. Temps indéterminé qui indique surtout le présent.

Pour former ce temps on suffixe au thème:

Quand la voyelle finale du thème est *a*,

^{a)} Cum. *-che*, Apar. *-cé*, Kal. X. *-se*, Oy. *-he*, Ch. *-z*, *-y*, Maq. *-ie*, Kal., Mak., Ak., Oy., II.-U., Trio *-i*, Kal. X. *-e*, Kal., Mak., Crich., Trio, rien.

^{b)} Ak. *-y-ai*, Oy., Crich. *-y-a*.

Quand la voyelle finale du thème est *e* ou *o*.

Oy. *-i*.

Quand la voyelle finale du thème est *i*,

Apar. *-cé*.

Quand la voyelle finale du thème est *ö*, *e*, *i*, *u*, ou *o*,

^{a)} Cum. *-ache*, Oy. *-ake*, Ch. *-az*, Yanap. *-aes*, Ak. *-ai*, Oy. *-ai*, *-a*.

^{b)} Cum. *-d-aze*, Ch. *-z-az*, *-i-az*, Ak., Oy., II.-U., Trio *-y-ai*, Trio *-ñ-ai*, Cum. *-ch-a*, Maq. *-s-a*, Tam. *-cri-a*, *-i-a*, Kal., Mak., Ipur., Crich., Oy., *-y-a*.

Remarquons que le *y* (*i, d, z, s*) est inséré pour empêcher l'hiatus.

On substitue à *che, z, i, e*:

a) En Cum.: *n* à la 3me pers. du sing., à la 1re pers. du plur. *anna*, et à la 2me pers. du sing. dans une phrase interrogative.

En Ch.: *n* ou *ni* (le plus souvent) à la 3me pers. du sing., à la 1re pers. du plur. *anna*, et à la 2me pers. du sing. dans une phrase interrogative.

En Kal. (assez souvent, mais pas toujours): *n* (ou *-yan* au lieu de *-ya*) à la 3me pers. du sing., à la 1re pers. du plur. *anna*, et à la 1re et 2e pers. du sing. dans une phrase interrogative; par exception aussi à la 1re et à la 2me pers. du sing. dans une phrase affirmative. Comp. aussi les formes du Futur (gramm. du Kal. § 136.)

En Trio: *n, ɲ*, surtout à la 3me pers. du sing.

En Ak.: *n, m* à la 2me et à la 3me pers. du sing. dans les phrases interrogatives.

b) En Cum. *teche* à la 2me, *ten* à la 3me pers. du plur.

En Ch. *tez, ti* à la 1re et 2me, *ti* à la 3me pers. du plur.

En Ak. *dai, tai, dou*, à la 2me pers. du plur.

En Kal. *ton, ton, to, tou* (*gaton* à *ya*, etc.), à la 2me et 3me pers. du plur.

Exemples:

Cum. *hu-apchama-che*, je foule, *hu-ar'-ache*, je porte, *hu-acupi-ache*, j'arrose, *hu-arop'-ache*, je l'envoie, *gamo-daze*, je vide, *hu-anonu-ache*, je commande: *mad-apchama-n*, il le foule, *anna man-apchama-n*, nous le foulons, *m-apchama-n-ca*, le foules-tu? *mad-apchama-n-ca*, le foule-t-il? *anna man-apchama-n-ca*, le foulons-nous? *m-apchama-teche*, vous le foulez, *mad-apchama-ten*, ils le foulent, *m-acupi-uteche*, vous l'arrosez, *mad-acupi-uten*, ils l'arrosent.

Ch. *gcorozma-z*, je le mâche, *n-ena-y*, il naquit, *gu-are-az*, je le porte, *ch-enepi-az*, je le porte, *gu-apo-gaz*, je le mâche, *ipar'-uz*, je le grille, *gu-ariboqu-iaz*, je le fonette, *y-upuec'-zaz*, je le torde, *n-epi-an* il vient, *anna m-ota-n*, nous allons, *etinay may-epi-ani*, d'où viens-tu? *muen-epi-ani*, il vient, *gu-are-an*, porte-je? *n-are-ani*, le porte-t-il? *m-apuca-n-ca*, le coupes-tu? *quech-are-atez*, *quech-are-ati*, portons-nous? *n-are-uti-ca*, porte-t-il?

Ak. *s-abura-i*, je crois, *s-eygama-iai*, je le dis, *s-eyma-iai* je le paie, *kain-y-ari-yai*, je te prends, *s-enno-yai*, je l'envoie, *mu-souro-iai*, tu as parlé, *n-jinu-ai*, j'ai peur, *m-unnuqa-iam*, le quittes-tu? *m-eyd-iam*, l'entends-tu? *m-anin-yam*, la prends-tu, *m-ey-an*, es-tu? *n-a-n*, il est, *m-eyda-datai beh*, avez-vous entendu? *m-eybo-yadai*, vous trouverez, *m-otu-iadou*, le savez-vous?

Kal. X *v-a-se*, je suis; autres exemples, gramm. du Kal. § 127.

- Tam. *t-are-cciá*, je porte, *m-epu-ia*, viens-tu?
 Yauap. P. *ahu co-momocu-aes*, je t'attends.
 Maq. Chaf. *wahamo-sa*, pleurer, T. *bustá-ie*, adieu! („je vais”)
 Mak. Sch. *y-anu-ya*, je mange, *ikonekau-ya*, je finis, H. *at-abischu-ia*, saisir.
 Crich. *ipichoma-ia*, baiser, *aguitapan-ia*, fouler du pied.
 Ipur. *bichimu-ia*, baiser.
 Oy. Voir gramm. de l'Oy. § 64.
 Trio Voir gramm. du Trio § 60.
 H.-U. *uéta-i*, je vais, *neka-i*, je chie, *y-chené(χ)-yai*, je me bats, *n-a-i*, il est.

§ 5. Passé I.

Ce temps est formé par la suffixation au thème verbal, en:
 Tam. de *-ine*. Ex. *t-aré-ine*, je le portais (il y a un, deux, etc. mois);

- Kal. de *-ne*. (Gramm. du Kal. § 130);
 Trio de *-ne*. (Gramm. du Trio. § 64);
 Oy. de *-ne*. (Gramm. de l'Oy. § 65);
 Bak. de *-ni*. Ex. *itá-ni*, il allait, *χutá-ni*, il donnait. Cette forme a été notée presque exclusivement pour la 3me pers.

§ 6. Passé II. (A § 79).

Ce temps est formé par la suffixation:
 en Cum. de *-puer* au temps présent en *-ache* (Yangués § 29, 50, etc., Ruiz Blanco, § 47, 68 etc.)
 en Ak. de *-pu* au thème verbal (Gramm. de l'Accawai, § 151);
 en Kal. de *-po*, *-pui* au thème verbal (Gramm. du Kal. § 131);
 en Trio de *-pö*, *-pö*, *-pui* au thème verbal (Gramm. du Trio § 65);
 en Oy. de *-pui* au thème verbal (Gramm. de l'Oy. § 66);
 en H.-U. de *-hóe*; ex. *e(d)z-ema-hóe*, il s'est assis.

§ 7. Passé III.

a) En Akawai on forme un temps passé en suffixant la particule *repu* au passé en *pu* (Gramm. de l'Acc. § 153).

En Kaliña on forme un temps passé (le „plus-que-parfait” du P. Ximenez) en suffixant une des particules *ripo*, *repo*, *nipo*, *nepo* au passé en *-i*, à l'Infinitif ou au thème verbal affecté d'indices personnels (Gramm. du Kal. § 135).

En Caraïbe des îles on forme ce que le P. Breton appelle le „plus-que-parfait”, en ajoutant *éleboue* aux formes du parfait pour toutes les personnes. Ex. *araméta-háti-na éleboue*, j'avais caché; il faut noter que les suffixes *háti-na*, 2me pers. *háti-bou*, etc. sont d'origine arronague.

En Bakairi on forme un temps passé en suffixant une des particules *ribi* ou *tibi* au thème verbal affecté d'indices personnels (Die Bakairi-sprache, p. 371, 381—83).

b) Un nom, marquant le résultat de l'action est formé: en Akawai, en suffixant au thème verbal *né*, donner, la particule *rupu*. Ex. *peynahro-gun né-rupu main*, la tradition des anciens, *an-né-rupu-gun main*, votre tradition (Gramm. de l'Acc. § 153):

en Cumanagoto, en suffixant au thème verbal, affecté d'indices personnels, une des particules *-rupu*, *-tupu*. Ex. *ure n-are-rpu-r*, ce que j'ai porté, *mueni ti-n-ene-tpu-r*, ce que j'ai vu.

en Chayua, en suffixant au thème verbal, affecté d'indices personnels, une des particules *-tupu*, *-zpu*, *-pu*. Ex. *en-eri-tpu-r*, *en-eri-zpu*, (*en-iri*), ton oeuvre, *idead-pu-r*, la compure.

en Tamanaco, en suffixant au thème verbal, affecté d'indices personnels, la particule *-tpe*. Ex. *n-are-tpe*, ce que j'ai porté.

en Kaliña, en suffixant au thème verbal, affecté d'indices personnels: 1° une des particules *-po*, *-spo*, 2° *-mbo*. Ex. voir Gramm. du Kal. § 177.

en Oyana, en suffixant au thème verbal, affecté d'indices personnels, une des particules *-etpö*, *-tpö*, *-tpe*, *-tpü*, *-tpui*. Ex. voir Gramm. de l'Oy. § 77.

c) On forme le passé d'un substantif: 1)

en Akawai, en y suffixant la particule *repu*. Ex. *Urias nopú-repu*, celle qui avait été l'épouse d'Urias, *Prophet mainu-repu*, l'ancienne parole du prophète.

en Cumanagoto, en y suffixant une des particules *tpue*, *-'pue*, *-'po*. Ex. *gmue*, abatis, *gmue-tpue*, abatis abandonné, *puet*, épouse, *put-pue*, *put-po*, veuve.

en Tamanaco, en y suffixant la particule *-tpé*. Ex. *mata*, abatis, *mata-tpe*, abatis abandonné.

en Oyana, en y suffixant une des particules *-etpö*, *-'tpö*, *-'pö*. Ex. voir Gramm. de l'Oy. § 78.

en Trio, (1°) en y suffixant une des particules *-tipö*, *-tupö*, *-lipö*. Ex. voir Gramm. du Trio § 95.

en Hianakoto-Umana, en y suffixant une des particules *-tne*, *-'he*,

1) Comp. un procédé analogue dans les langues algonquines et esquimaudes et dans le muskogee (Amér. du Nord), et les formes du futur en Kaliña, Gramm. du Kal. § 137.

-*be*. Ex. *tamú-tuhe*, vieillard, *notí-be*, vieille femme, *tuhíte*, abatis, *tuhíte-be*, abatis abandonné, *bete*, épouse, *i-héte-be*, veuve.

en Yabarana, en *y* suffixant la particule -*yápue*. Ex. *uajto*, chandelle (= fen), *uajto yapue*, tison.

en Bakairi, (1°) en *y* suffixant une des particules -*ti*, -*püri*, -*püré*.

Ex. *ipüre*, *ipüri*, os, *püre-ti*, outil en os (pour la fabrication des flèches), *iriti-püri*, veuve, celle qui a été son épouse, *i-kχana-püré*, mon poisson mort, le poisson que j'ai pris.

en Caraïbe des îles, en *y* suffixant la particule -*tómboui*. Ex. *máina*, jardin, *máina-tómboui*, jardin abandonné.

en Kalina, en *y* suffixant: 1° une des particules, -*po*, -*pâ*, 2° une des particules -*mbo*, -*mba*. Ex. voir Gramm. du Kal. § 178.

en Trio, (2°) en *y* suffixant une des particules -*mbö*, -*mpö*, -*mpö*. Ex. voir Gramm. du Trio § 94.

en Bakairi, (2°) en *y* suffixant une des particules -*bo*, -*pa*. Ex. Schmidt *óto-bó*, maison abandonnée, v. d. St. *ató-pa*, case abandonnée (*âtá* = maison).

Remarque I: en Bakairi, en Kalina, en Trio et en Oyana on emploie quelquefois le passé d'un nom dans un cas où en français il n'y aurait pas lieu d'ajouter le mot „ancien” ou „abandonné”. Ex.

Bak. un poisson récemment pris est déjà: *kχana-püré*;

Kal. un sac en cuir est: *i-pipeo-mbo* (*pipeo* = peau);

Trio *wuli yéri-mbö*, ornement fait de dents de cabiai (*wuli yéri*);

Oy. *kalapí-tpe*, disque d'une quenouille, fait d'un morceau de caelasse (*kalápi*).

Remarque II: Il semble que le même suffixe du temps passé fait partie du mot „lac, lagune” (A 172), Tam. *icu-tpe*, Cum. *icu-tpue*, Ch. *iki-dpo*, Oy. *icon-tpen*, H.-U. *ikú-tuhe*, Mak. B. *ico-bé*, Crich. *ico-beré*, Ipur. *icu-be-quy*, Map. *cu-ba*, Yab. *nichájqe-tejpue*, Kal. T. *chu-spo*, G. *tyu-ba-le*, Apar H. C. *ico-nonpo*.

Le thème *eku* signifie „liquide” (A 98); en suffixant *ma* (G § 13) on obtient le verbe *ekuma*, etc. (A 80), „déborder, inonder.”

§ 8. CONJONCTIFS.

„Ce mode est formé par la suffixation de diverses postpositions” (A § 72).

Postpositions formant le „conjonctif”:

1°. ^{a)} Cum. *iau*, Ch. *yao*, Tam. *yave*, Ak. *yow*, Kal. *ago*, *ako*, Car. *aca* (A 72, Gramm. de l'Acc. § 167, du Kal. § 144, Caraïbe p. 65).

^{b)} Oy. *aptau*, Trio *atau*, Ak. *atai*, Kal. *ata*, Bak. *ata* (Gramm.

de l'Oy. § 70, du Trio, § 52, de l'Acc., § 136, 165, du Kal., § 145, die Bak. Spr. p. 400)

= „quand” ou „si”.

2°. a) Bak. *tubo*, Trio *turô*, Oy. *tuhurô*, Ak. *dibo* (die Bak. Spr. p. 388, Gramm. du Trio § 75, de l'Oy. § 71, de l'Acc. § 136, 169).

b) Cum. *tpur-pe*, Ch. *tpur-pe*, Tam. *lpe-pe*, Bak. *pürî-he*, *bürî-he* (A § 73, die Bak. Spr. p. 388).

= „après”; comp. le „passé” du § 7).

3°. Cum. *potai*, Kal. *poto*, *pote*, *bota* = „après” ou „pour”, „par amour de”. Ex. Cum. *ti-machi-r-que Dios y-anipca-paz-potai*, parce qu'il a fâché Dieu avec ses péchés; *Dios puu-potai*, pour l'amour de Dieu; *mueni-potai*, pour ceci. Kal., voir Gramm. du Kal., § 143.

Ces postpositions remplissent le rôle de „conjonctifs” du verbe substantif; elles sont suffixées à un nom ou à une expression ayant la valeur d'un nom (pronom personnel abrégé, infinitif ou participe d'un verbe).

4°. Cum. *pueke*, Ch. *puek*, Tam. *bak*, Kal. *poko*, Oy. *pök*, Ak. *poh*, Trio *pô* (A § 74).

On peut classer parmi les Gérondifs (Yangnes, Ruiz Blanco, Tauste, Gilij), ou parmi les conjonctifs (Nimenez), les formes qu'on obtient en suffixant à un nom ou à une expression équivalente:

5°. a) Cum. *che*, *chet*, *zet*, Ch. *che*, Tam. *cee*, Kal. *se*, H.-U. (d)ze, Bak. *se*; b) Ch. *guete*, Oy. *kot*; c) Cum. *nei*, *neit*, Oy. *net*. Ex. Cum. *nono d-apchama-che uta-ze*, je vais fouler la terre, *a-d-aropo-che uta-ze*, je vais t'envoyer, *ch-apchama-chet*, à le fouler *ch-emempa-zet*, pour le voler; *ica-nei*, *ica-neit*, à quitter; Ch. *Dios y-ene-che*, pour voir Dieu, *tu-machi-r ideu-r-guete*, gracia *ch-oponoma-r-guete-re* (il a pour but) d'ôter le péché et de causer la grâce aussi; Tam. *Eva n-da-ine pata y-ene-cee*, Eve alla voir le pays; Kal. voir Gramm. du Kal. § 151; H.-U. *manekéhá úni-(d)ze mène-taka*, allons dormir dans la maison, *inéká-ke ikaja té-(d)ze manékone*, allons enivrer le poisson avec de l'inécon; Bak *óli haná-se m-ita-zo?* qu'est-ce que tu vas acheter? *in-enometa-díle t-ahirarú-he*, il apprend à nager, *z-iryoná-to iryasé-he*, je l'ai envoyé pour les appeler; Oy. *mö-kô šin éni-kôt*, viens voir ceci! C. *meuken t-élonk-nét*, viens manger!

6°. Kal., Oy., Trio *me*, Ch. *pe*, indices du translatif. Plur. Kal. *kon-me*. Ex. voir Gramm. du Kal. § 151, du Trio § 75, de l'Oy. § 75; Ch. *temere ca-maymu-r-con y-eta-neg-pe i-potu-neg-pe-re ca nani Dios*, Dieu, entend-il et sait-il toutes nos paroles?

7°. Cum *chet-pe*, *zet-pe*, Ch. *ched-pe*, Tam. *ged-pe*, Kal. *se-me*, Trio *se-pe*, combinaison des suffixes sous 5 et 6. Plur. Cum. *chet-com-pe*, *zer-com-pe*, Ch. *ched-con-pe*, *zed-con-pe*, Kal. *kon-se-me*.

Ex. Cum. *et-pueque i-rechi-r choto*, *Dios n-ypoca-zetpe*? qu'est-ce que l'homme doit faire pour que Dieu lui pardonne? *mueni-necare erite-ke-pué amiamorcom*, *pokme Confessaro-pueque a-rez-chetcompe*, *Dios a-poca-zercompe*, faites ainsi, pour que vous confessiez bien et pour que Dieu vous pardonne; Ch. *uche ch-are-chedpe*, pour que je porte, *apoto-aca y-arma-chedconpe*, pour les envoyer au feu, *que-gue-zedconpe-re*, pour que nous soyons; Tam. *y-are-gedpe*, à le porter; Kal., voir Gramm. du Kal. § 151; Trio, voir Gramm. du Trio § 74.

On peut classer parmi les conjonctifs (Adam) ou parmi les géronatifs (Ximenez), les formes qu'on obtient en suffixant à un démonstratif, à un interrogatif ou à un thème verbal affecté d'indices personnels indiquant le plus souvent l'auteur de l'action :

8°. Cum. *to-ppe*, Ch. *to-pe*, *yo-pe*, Ak. *to-pey*, *ro-pey*, Kal. *to-me*, Trio *to-me*, *ti-me*, Oy. *to-me*, *ta-m*, Bak. *to-he*. Plur. Ak. *ro-quu-pey*, Kal. *to-ko-me*, „pour”, „pour que”.

Il semble que ces suffixes sont composés de la particule *to* du § 13 et de l'indice du translatif.

Ex. Cum. *ch-emia-r-que i-machi-r y-i-tpu-r poca-toppe*, pour qu'il pardonne le mal qu'il a fait avec ses mains; *tiapchen y-acun i-teipata-toppe i-ro-roquiam-pona*, pour réconforter son âme contre le diable; Kal., Trio, Oy., Ak., voir Gramm. du Kal., § 146, du Trio § 77, de l'Oy. § 72, de l'Acc. § 166, 50; Bak., voir die Bak. Spr. p. 395.

Remarque: En Ak. un indice casuel est intercalé entre *ro*, *to*, et *pey*, dans: *wine konega-ro you pey*, pour que le vin soit gardé dedans; *turawáso-dan enno-to ia pey*, pour qu'il envoie des ouvriers.

§ 9. CONJONCTIF NÉGATIF.

Ce mode est formé :

en Kal. en suffixant *pona*, *bona* à l'Infinitif.

„ Trio „ „ *neno* an thème verbal affecté d'indices personnels.

„ Cum. „ „ *nono* „ „ „ „ „ „

„ Tam. „ „ *nenu* „ „ „ „ „ „

„ „ „ „ *javaponó* à l'Infinitif.

An pluriel on substitue *ten* (2me pers.), *tono* (3me pers.) à *nono* (Cum.), *tenghemó* à *nenu* (Tam.).

Ex. Kal., Trio, voir Gramm. du Kal. § 147, du Trio § 79; Cum. *hu-apchama-nono*, que je ne le foule pas, *t-apoica-ten*, que vous ne séparez pas, *mad-apoica-tono*, qu'ils ne séparent pas; Tam. *attaghem-nénu*, pour que je ne meure pas, *patcurbe uocci-ri-pee ure*,

uapto-jacá uté-r-javaponó, je veux être bon, de peur que je n'aille à l'enfer, *c-are-tenghemó*, (latin:) cavete ne vos deferam.

§ 10. LOCUTION IMPÉRATIVE.

L'impératif est quelquefois exprimé par la préposition de *tona* en Ak., *oro*, *olo* en Kal., *salei* en Trio.

Ex. Ak. *tona murey-dun n-ionbui n-pigah*, que les enfants viennent à moi! (Gramm. de l'Acc. § 161); Kal., Trio, voir Gramm. du Kal. § 142, du Trio, § 69.

§ 11. LES VERBES ISE ET ESPAI, VOULOIR.

A. Le verbe *ise*, vouloir, se conjugue à l'aide du verbe substantif en Kaliña, en Akawai, en Trio, en Hianakoto-Umaua, en Makuschi, en Ipurucoto, en Crichana et en Aparai, à l'exception des formes: Kal. B. *oy-obotu-ri Tamosi sey-gu*, Ak. *ai-eyboro-ri Makonaima ichey-gu*, aime Dieu, ton Seigneur! Kal. B. *o-watu sey-gu*, Ak. *a-dunbah ichey-gu*, aime ton prochain!

En Oyana et en Bakairi on rencontre tantôt des formes comme: Oy. *isé gu*, Bak. *isé ura*, je veux, etc., tantôt des formes où le verbe substantif est employé; la rareté de ce verbe en Bakairi est cause qu'il n'a pas toujours été reconnu comme tel. Ex. Bak. *ize w-úto*, je le veux, *ize w-akíne*, je voulais, *ize m-akíne*, tu voulais, *ize-kō-ro*, *ize-kenakō-rō*, il voulait, *ize hina kenákōro*, nous voulions, *ize w-i-táki*, je voulais(?), *ize m-i-táki*, tu voulais, *ize u-i-táki*, il voulait.

En Woyawai, O. Coudrean a noté: *ichon issé*, je veux, en Arara, O. Coudrean: *ide-d-oura*, Ehrenreich, *ire-r-uro* je veux.

Dans le Caraïbe des îles le verbe *iche* est absorbé par des formes d'origine arouagne.

En Bakairi et en Akawai, *ise* se compose avec les thèmes verbaux pour former le futur; ce composé se conjugue en Akawai toujours, en Bakairi quelquefois à l'aide du verbe substantif.

Il est possible que les suffixes du futur: Cum. *chi-m*, Ch. *chi-n*, Tam. *tchi*, Trio *se*, les indices de l'impératif: Kal. *se*, Cum. *chi* (1e pers. de l'optatif) et les formes du conjonctif (ou gérondif) du § 8, 5° aient la même origine.

Le *s* (*z*, *h*) du verbe *ise* (*ize*, *ihe*) a une tendance à être amolli en *y* dans la forme négative en Bakairi et en Trio; comp. § 14.

B. Le verbe *ezpay*, vouloir, du Cumanagoto, ainsi que les verbes composés avec *pai* en Cumanagoto et en Akawai sont toujours conjugués à l'aide du verbe substantif. En Chayma le verbe *ezpay*

et les verbes composés avec *pai* sont tantôt conjugués comme les autres verbes, tantôt à l'aide du verbe substantif.

§ 12. VERBES DONT LA DERNIÈRE SYLLABE EST INSTABLE.

En Kaliña il y a un certain nombre de verbes, dont la partie finale a une tendance marquée à disparaître, notamment dans le temps indéterminé en *-(y)a*, dans les formes en *-se*, *-ne*, *-ta*, *-to* et à l'impératif en *-ko*. Le même phénomène, quoique moins prononcé, se produit dans plusieurs autres dialectes. Nous passerons en revue ceux de ces verbes pour lesquels un matériel suffisant est disponible ¹⁾, mais nous devons avertir le lecteur, qu'il est fort probable que tous les verbes dont la dernière syllabe est *pui*, *pu*, *pi*, *mui*, *mu*, *mi*, *kui*, *ku*, *ki*, *tui*, *tu*, *ti*, présentent la même particularité. Ajoutons encore que plusieurs de ces thèmes verbaux (sinon tous) pourront peut-être réduits à un radical primitif auquel est suffixé un thème en *-pui*, *-mui*, etc.

Venir (A 120): ^{a)} Cum. *hu-epi-aze*, je viens, *v-epu-r*, venir; Ch. *gu-eyepi-az*, je viens, *quet-epui*, ne viens pas! Tam. *n-epú-ine*, il viut, *m-epui-a*, viens-tu? *v-epui*, je venais; Trio *n-épuí*, je suis venu; Ak. *tu-youbu-dun*, il viendra, Mak. C. *y-éboué man*, il viendra, B. *aipy*, Crich. *uepe-ay*, venir; Car. *n-at-aboui*, il est venu, *ebou-páti*, il ne vient pas; Bak. *kχ-ae-wí-le*, *ewí-le úra*, je viens; Guauero *men-epúy-ca*, es-tu venu?

^{b)} Ch. *mu-eyep-to*, vous êtes venus, *ach-ep-que*, viens! Tam. *v-ep-ce ure*, je suis venu.

^{c)} Ch. *gueye-chedpe*, pour que je vienne *v-gueye-chedpe*, pour que tu viennes; Trio *n-é-a*, il vient, *tu-wò-se*, venu, *o-kò*, viens! Ak., *tu-yú-tze*, il viut; Bak. *ai-zé ura*, je viens, *kχ-ae-taki*, je suis venu, *n-ae-püra*, il ne vient pas, *ae-ka*, viens!

Apporter, porter (A 113): ^{a)} Cum. *hu-enepi-aze*, j'apporte, *n-enepui-r*, ce que j'ai apporté; Ch. *ch-enepi-az*, j'apporte, *enepu-pa*, je n'apporte pas; Trio *en-enepui-la*, ne l'as-tu pas apporté? *pena n-epui-pó*, autrefois tu l'as apporté, *yí-pawana-li pui-li*, ce que mon ami a apporté; Oy. *en-enepu-tpü-l*, ce qu'il a apporté; Bak. *in-enewí-le*, il apporta; Ak. *neyho*, Mak. Sch. *y-enepu*, Crich. *enipu*.

^{b)} Cum. *t-enep-ze*, apporté; Ch. *ch-enep-que*, donne! Oy. *énép-kö*, donne! *t-énep-se*, je porte.

^{c)} Ch. *ch-ene-chedpe*, pour le porter; Trio *ene-kö*, apporte! *t-éné-se*, apporté; Bak. *ene-sé ura*, *s-éné-ta*, je l'apporte, *éné-ka*, apporte!

¹⁾ Pour les exemples du Kaliña, voir Gramm. du Kal., § 159—164.

Tam. *anu-che*, donne! Ak. *unuo-gu*, *eney-go*, donne! *unney-tu-k*, apportez! H.-U. *éne-ke*, apporte! Apar. *éne-ken*, Mak. C. *éné-ken*, apporte!

Manger (A 108); ^{a)} Cum. *hu-enapi-aze*, je mange, *ch-enepui-r*, manger; Ch. *enapu-pra*, ne pas manger; Ak. *s-eynahbui*, j'ai mangé, *eynahbu-dun*, vous mangerez, *k-unahbui*, ne mange pas! Oy. *enepüi-rli*, *inepüi-r*, nourriture; Yanap. H. *sch-inábi-biáú*, ne mange plus!

^{b)} Cum. *t-enap-che*, mangé; Ch. *enep-ñ*, mange! *enap-ton*, tigre (manger); Tam. *am-anap-te-cci*, mangez!

^{c)} Palenque *hu-ena-ze*, je mange; Ch. *t-ene-quet*, viens manger! Ak. *k-unah-dón*, vous ne mangerez pas! *eynah-tza*, *inah-tsa*, mangé; Trio *w-óni*, je mange, *w-óné-tai*, je mangerai; Par. *enne-ke*, je mangerai; Mak. Sch. *y-ané*; Apar. *s-éené*.

Aider, délivrer (G 434a); ^{a)} Cum. *ypunanupi-ache*, je délivre, *ypunanupui-r*, délivrance; Car. (femmes!!) *ch-ibanemboui-bánna*, aide-moi! *t-ách-ibanemboui-roni*, aide, secours; Bak. *ewanihókú(-hé ura)*, j'aide, *kχ-óni-ewanihókú-ba*, je n'aide pas, *kχah-ewanihókú*, n'aide pas! *ewanihókú-ya*, aide!

^{b)} Cum. *ypunanup-tono*, libérateur.

^{c)} Ch. *gu-opuna-z*, je me défends, *opuna-c*, défends-toi! *qu-epuna-y*, ne te défends pas!

Apprivoiser (G 439a); ^{a)} Cum. *ch-epanupui-r*, apprivoiser, *hu-epanopi-aze*, j'apprivoise; Bak. *t-úrohenahé-ni*, ne pas apprivoisé.

^{b)} Cum. *ch-epanup-ney*, celui qui apprivoise.

^{c)} Bak. *s-arohéna-hé ura*, j'apprivoise, *m-úrohená-tóryi*, tu as apprivoisé; *kχát-aróhenó-ta*, n'apprivoise pas!

Guérir (G 493a, comp. A 91); ^{a)} Cum. *hu-etipnopi-ache*, je le guéris; Ch. *ypunanepi-az*, je l'ai guéri, *quez-punanepui*, ne le guéris pas! Ak. *to-topannabó-pu*, ils furent guéris.

^{b)} Ch. *ypunanep-que*, guéris-le! Oy. *t-epüinep-hé*, guérir, *t-epinep-se*, tu guéris, *möi epinem-tam*, pour le guérir.

^{c)} Ch. *quen-punane-pra*, je ne l'ai pas guéri; Trio *m-epinò-kó*, guéris-le! Ak. *topanna-to*, pour les guérir, *topán-ni-ning*, le médecin, *i-topánnu-t-zeyna*, pour les guérir.

Manquer (le coup) (G 504); ^{a)} Ch. *gu-abnepi-az*, je l'ai manqué, *an-abnepu-pra*, je ne l'ai pas manqué; Trio *n-amanepai*, *n-amōnopui-rli*, il a été manqué.

^{b)} Trio *w-amōni*, je l'ai manqué.

Faire, construire, tresser, tisser (A 66, 171); ^{a)} Ch. *t-icapi-az*, je l'ai tissé, *en-capu-pra*, je ne l'ai pas tissé; Tam. *capu-ri*, tisser; Ak. *kabo-pu*, il fit, *i-n-ónu-kabo-dun* il la fera brûler, Oy. *n-ekapu-li-me*,

ce qu'ils ont fait; Bak. *ekéhe-ló ura*, je tisse; Mak. H. *kabu-ia*, je fais?

^{b)} Ch. *t-icap-ché*, tissé; Oy. *t-ekap-he*, fait, *t-ekap-kö*, fais-le! *en-ékap-erá*, ils ne font pas.

^{c)} Trio *t-eka-se*, fait, *uka-yai*, je tresse, *m-üka-ne*, tu as fait; Oy. *ka-top*, instrument pour faire; Bak. *s-íya-sé*, je le fais! *s-íya-ka*, fais! Apar. *ch-ica-ko*, faire (Imp.); Ak. *ka-gu*, fais! *ka-tza*, fait, *tu-ka-tze*, créé; Ch. *t-eca-chen*, tissé.

Mourir (A 5); ^{a)} Cum. *hu-akipi-aze*, je meurs; Ch. *y-aquipi-az*, je suis mort, *aquipu-pa*, je ne suis pas mort; Tam. *a-ratt-aghepu-r-gam-jaráponó*, pour que vous ne mourriez pas, *att-aghepu-pró*, ne pas mourir; Car. *n-ekéhou-li-énli*, il meurt violemment; Kal. T. *aquepi*, mort; Ak. *eygepu*, cadavre; Bak. *iyépi-ye-dúho*, après qu'il fut mort.

^{b)} Cum. *ay-akip-ke*, (tu es) mort, *t-ar-aquip-che*, mort; Ch. *t-agu-aquep-che*, il est mort.

^{c)} Cum. *hu-uki-mne*, (je suis) mort; Tam. *att-aghe-m-nénu*, pour que je ne meure pas; Car. *n-eké-tali*, mort naturelle; Trio *wat-ik-se*, il est mort; Bak. *íye-hé ura*, je meurs, *iyé-pa*, je ne meurs pas.

Mourir (A 185); ^{a)} Ch. *uropi-az*, je meurs, *iropu-pa*, je ne meurs pas, *quet-iropui*, ne meurs pas! Oy. *eremopü-ila-top*, instrument pour ne pas mourir.

^{b)} Ch. *t-orop-che*, mort, *t-urob-ch-an pata-r*, le lieu des morts, *orop-que*, meurs! Oy. *t-eremop-se*, *n-iramop-he*, il est mort.

Cacher (A 232); ^{a)} Cum. *hu-onami-aze*, je cache; Ch. *tu-ot-onamue-ri-pche*, il s'est caché, *ot-onami-az*, je me suis caché, *ot-onamu-pa*, je ne me suis pas caché; Ak. *wets-onáma-pu*, il se cacha; Car. *t-onámou-li*, enterrement, *n-ach-ónamoin-royénli*, je l'enterre, *n-onámo-tobou*, tombeau.

^{b)} Ch. *t-onan-se*, caché, *ot-onon-que*, cache-toi! Cum. *onam-topo*, tombeau, *t-onam-che*, caché; Oy. *t-onam-hé*, je caché, *te-wóť-onam-he*, je me suis caché; Trio *onam-kö*, *onam-ta*, cacher (Imp.).

Elever, prendre (A 25); ^{a)} Cum. *hu-animi-aze*, je le lève, *ch-animui-r*, lever; Ch. *mau-anemi-an*, il s'est levé; Trio *aneneme*, je me lève; Ak. *yahnun-ia*, il le prend.

^{b)} Cum. *t-anim-ze*, levé; Ak. *ahnim*, *ahnin*.

Monter (A 234); ^{a)} Cum. *hu-anucu-aze*, je monte, *ch-anucu-r*, montée; Ch. *uy-unequi-az*, je monte, *enucu-pa*, je ne monte pas, *quey-enucui*, ne monte pas! Oy. *ah-anuko nai*, il se lève, monte; Trio *anuka-t utei*, je vais monter, *anoka-pa*, monte! Bak. *aku-hé ura*, *akúle*, je monte, *akú-ya*, monte! Car. *aonócon-li*, montant d'une montagne. Mak. B *enocu*, Crich. *enecu-ian*. Ipur. *eincu*, Tam. *anucu*.

^{b)} Cum. *t-anuk-che*, monté; Ch. *ey-enu-c*, monte! Oy. *t-oh-anuk-hé*, *t-unuk-he*, je me lève, monte.

^{c)} Trio *w-ann-ga*, je monte, *an-ann-kô*, *ann-kô*, monter (Imp.).

Attendre, espérer arriver (A 210); ^{a)} Cum. *ymuequi-aze*, j'attends; Ch. *ymuequi-az*, j'ai espéré, *quiez-muequi*, n'espère pas! Oy. *umökö-mö-yai*, je viens; Trio *t-imokemö*, je viendrai; Yauap. Il. *kw-miimuká-ka*, attends-moi!

^{b)} Cum. *t-imuek-che*, attendu; *imue-que*, attends! Oy. *t-imok-he*, je suis arrivé.

^{c)} Ak. *ko-momo-ge*, attends-moi! Tam. *momu-ine*, il vint; Trio *t-ima-se-ta*, ils sont venus; Oy. *momo-ka*, es-tu arrivé? *moh-ko*, viens!

Moudre (G 508a); ^{a)} Cum. *hu-amiqui-aze*, je mouds, *ch-amiqui-r*, moudre.

^{b)} Cum. *t-amie-che*, moulu.

^{c)} H.-U. *emó(χ)mo-li*.

Envoyer (A 114); ^{a)} Cum. *y-enocu-aze*, j'envoie, *y-enocu-r*, envoi; Tam. *j-onnéchi-ine*, il l'envoya; Bak. *s-iyonáte*, j'envoie; Ak. *ennogo-pú*, il l'envoya.

^{b)} Cum. *t-enoc-chen*, envoyé.

^{c)} Cum. *eno-k*, envoie-le! Bak. *iyonó-ka*, envoie! *kχ-an-iyono-püra-ura*, je n'ai pas envoyé, *in-iyonodile*, il envoya; Ak. *enno-tu-odun*, il les enverra.

Dormir (A 112); ^{a)} Cum. *hu-eniqui-aze*, je dors, *hu-eniqui-r*, „mon dormir”; Ch. *gu-enequi-az*, j'ai dormi, *eniqui-pa*, je n'ai pas dormi, *que-euequi*, ne dors pas! Bak. *ikú-he*, je dors, *d'iki-ya*, dors! *n-iki-pa*, il ne dort pas, *ihanéki-ura*, je rêve; H.-U. *n-ónéke*, elle dort; Yao *unigue-né*, Mak. X *anucu-ton*; Ar. C. *aonéké*, Car. *n-aónica-gem*, je dors.

^{b)} Cum. *te-huenik-che*, dormi; Ch. *quet-enek-ten-pue*, dormons! Oy. *t-inik-hé*, je vais dormir; Pim. *inig-za*.

^{c)} Ch. *eue-que*, dors! *te-guene-che*, il est endormi; Bak. *t-ani-séhi*, révé; Oy. *t-eue-se*, on dort; Trio *n-óni-ani*, on dort, *ket-oni-a-ti-ba*, nous voulons dormir, *ket-óni-taki*, nous dormirons.

Répondre (A 143); ^{a)} Cum. *hu-eyu-aze*, je réponds; Ch. *ch-eyuqui-az*, j'ai répondu, *en-eyuere-pa*, je n'ai pas répondu, *ch-eyuca-rao*, quand je réponds; Ak. *éygo-pu*, il répondit; Car. *te-óócu-li*, réponse, *coucou-pati*, il ne réplique rien; Bak. *iχókú-hé-ura*, je réponds, *iχókú-ya*, réponds!

^{c)} Cum. *eyu-có*, réponds! Ch. *ch-eyu-que*, réponds! *qu-eyu-c*, réponds-moi!

Se lever, ressusciter, lever; ^{a)} Ak. *wáwamo*.

^{b)} Car. *n-aómai-n-áli nonum*, la lune est levée; Trio *y-aun-yai*, *y-aun-ya-pa*, je me lève.

^{c)} Bak. *kχ-an-tíle*, je me lève, *y-aú-ta*, *y-au-tayí*, je me suis levé, *aú-ka*, lève-le!

Savoir (A 280); ^{a)} Cum. *ipocota-r*, savoir, *ipocota-çe*, je sais; Tam. *putú*, j'ai pensé, *putu-rú*, savoir; Ak. *itu-ro*, savoir, *t-utui*, il sait, *itú-pu*, ils savaient; Bak. *χutú-ni*, il savait, *kχ-au-utú-le* je savais, *in-utú-le*, ils savent, croyaient, *kχ-au-utú-ba*, je ne le crois pas, *t-utu-hé ura*, je sais.

^{b)}, ^{c)}, voir Kaliña.

Demander (A 117); ^{a)} Ch. *en-epecate-pra*, je ne demande pas; Cum. *hu-epecati-r*, ma demande; Oy. *epekate-ai*, je te donne; Car. *ebék'ité-li*, demande.

^{b)} Cum. *en-epecat-que*, demande! *y-epecad-ney*, celui qui demande; Oy. *epekat-kö*, vends-le!

^{c)} Cum. *hu-epeca-zache*, je demande, *te-uepaca-zache*, demandé, *y-epeca-tono*, celui qui demande; Ch. *gu-epeca-chaz*, je demande; Trio *epeka-kö*, donne! *m-epeka-ue*, tu as acheté; Mak. B. *ipeca-quy*.

A côté du thème *epekati*, il existe un thème *epema* (régulier) en Cum., en Trio, en H.-U. et en Kal., composé de *epe*, cadeau, paiement, avec *ma* (voir § 13).

Les verbes *epoli*, trouver (A 237) et *iri*, mettre, faire (A 184), ont une tendance à laisser tomber la syllabe finale. ¹⁾

^{a)} Oy. *epóli*, j'ai trouvé; Trio *w-époli*, je le trouve; H.-U. *ehóli-na nai*, ils n'ont pas pris, trouvé; Car. *au-ebouli-pa*, je ne l'ai point trouvé, *n-ébouli*, ce que j'ai trouvé, *n-embouloui átina*, j'ai trouvé; Ak. *eypura i-wejji*, elle l'a trouvé, *eybóro au-wia*, tu trouveras; Mak. B. *opore*, trouver; Bak. *χáte*, je trouve, *m-iáte*, tu trouves.

^{b)} Cum. *hu-opohu-aze*, je trouve, *ch-opor*, trouver; Ch. *t-upur-che*, *t-opobi-che*, trouvé.

^{c)} Ak. *eybo-za*, je l'ai trouvé; Trio *w-épu-sa*, je l'ai rencontré; Bak. *χo-táki*, j'ai trouvé, *yo-sé ura*, je trouve; Cum. *t-apo-ze*, trouvé.

^{a)} Cum. *t-iri-che*, fait, *iri-açe*, je fais, *yri-tono*, celui qui fait; Oy. *n-ili*, *en-ili-tpö*, ce qu'il a fait; Trio *w-uli-yai*, je fais, *n-ili-ya*, il fait, *en-ili-li*, ce qu'ils ont fait; H.-U. *t-ēlē-ke*, mets! Apar. *t-iri-ké*, Crich. *iru-ia*, Ak. *ch-iduh*, *idu*.

^{b)} Cum. *er-ke*, fais-le! *u-ir*, ce qui est fait; Ch. *t-ir-az*, *t-ir-yaz*, j'ai mis; Mak. B. *t-er-uia*.

^{c)} Cum. *t-i-che*, mis, *y-açe*, je fais, *i-tono*, celui qui fait, *y-dpur*, ce qui est fait; Ch. *t-i-che*, fait; Oy. *t-i-he*, *t-i-se*, je fais, fait; Bak. *yo-sé ura*, je mets; Ak. *ch-i-ai*, je fais, *t-ú-za to-wia*, ils les mettaient; Ipur. *t-i-quy*.

Voir aussi Adam, Grammaire de l'Accawai, § 147.

¹⁾ Pour les exemples du Kaliña, voir Gramm. du Kal. § 165.

§ 13. CONSTRUCTION VERBALE.

La particule *ma*, suffixé à un nom, en fait un verbe qui signifie selon le P. Giliĵ (en Tamanaco): „faire ou mettre ce que le nom signifie”; suffixé à un thème verbal, il en fait un verbe ayant la même signification, ou un sens plus actif.

Ex. Cum. *epe-ma*, acheter, *petacu-ma* souffleter; Ch. *esquiri-ma*, rôtir, *ipetaco-ma*, souffleter, *pata-ma*, prendre une place; Ak. *kis-ma*, baiser (du mot anglais *kiss*, gramm. de l'Acc. § 129); H.-U. *mahóto-má-toho*, instrument pour allumer le feu (*mahóto*, feu), *ehe-ma*, acheter, *ete-ma*, tirer; Kal., Trio, Oy., voir Gramm. du Kal. § 185, du Trio § 100, de l'Oy. § 94.

En Kaliña la particule *to*, suffixée à un nom en fait un verbe qui signifie „faire, mettre ou donner” ce que le nom signifie.

Ex. voir Gramm. du Kal. § 186.

En Akawai on emploie la particule *ta*, *du*, *dou*.

Ex. voir Gramm. de l'Acc. § 228.

En Trio on emploie la particule *te*.

Ex. voir Gramm. du Trio § 102.

En Chayma on emploie la particule *pte*.

Ex. *i-potu-pte*, pointer *ebe-pte*, payer.

En Cumanagoto on emploie la particule *pte*.

Ex. *hu-orocu-pt'-aze*, je le couronne (*y-orocu-r*, couronne), *i-voz-confessaru-pte-zetpe*, pour qu'il se confesse.

Il semble que la particule *to*, suffixée à un thème verbal a également pour but d'en former un autre verbe, ayant à peu près la même signification.

Ex. ^{a)} Cum. *hu-eppa-ze*, je guéris, *y-eppa-tono*, celui qui guérit; Ch. *emenpa-z*, j'ai volé, *emenpa-ton*, voleur; Mak. *kura-ton*, rameur; Kal. voir Gramm. du Kaliña § 186-188. Le suffixe *tono*, *ton* est composé de *t'* ou *to* et *ono*, *on*, *no*, qui sert à former des noms (A § 25).

^{b)} voir le conjonctif ou gérondif en *-to-pe*, *-to-me*, du § 8, 8°.

^{c)} les suffixes *-to-po*, etc. du gérondif instrumental (A § 67) sont probablement composés de *to*, etc. et de *po*, servant à former des noms verbaux en Kaliña (Gramm. du Kal. § 177).

^{d)} Ch. *are-te guaz*, je porte quelque chose, *enap-te*, manger quelque chose.

Incorporation.

1°. le complément (si le verbe est transitif le complément direct) est inséré entre le préfixe, indice personnel, et le thème verbal.

Ex. Apar. *n-acouaat-ari-sé manan*, se noyer (*acouaat*, rivière, *ari-sé*, mort); Kal., Trio, Oy., voir Gramm. du Kal. § 194, du Trio § 104, de l'Oy. § 96.

Les verbes composés d'un nom et du thème verbal *ka*, enlever, ôter, ou du verbe *tamu*, aller, sont formés de la même manière. Ex. voir A §§ 88, 122, nos. 58, 98, 117, 165 etc., Gramm. du Kal. § 181, 182, du Trio § 98, 99, de l'Oy. § 91, 92.

Peut-être, si les suffixes *ma* et *to*, *te*, *pte* etc., sont à l'origine des verbes, on pourrait classer ici les verbes composés à l'aide de ces suffixes (§ 13, 14).

2°. Les verbes composés d'un thème verbal et de *tamu*, aller, *ka*, ôter, *pai* et *se*, vouloir et peut-être aussi ceux composés avec *po*, ordonner, faire et avec *ma* et *to*, sont de la même nature.

Voir § 13, 14 et A § 82, 83, 86—88, 120—122.

3°. Lucien Adam a appelé l'attention sur le fait que, si l'on élide les thèmes verbaux des formes de l'aoriste du Cumanagoto et du Chayma, il reste l'aoriste du verbe substantif. Ex. Cum. *hu-apcham'-ache*, je foule (thème *apchama*), *hu-ar'-ache*, je porte (thème *are*), *hu-acupi-ache*, j'arrose, *hu-arop'-ache*, j'envoie (thème *aropo*), *hu-anonu-ache*, j'ordonne.

De même on peut considérer les formes: Kal. *n-enu-y-an*, il boit, Tam. *m-are-ccid'*, tu le portes, Oy. *upi-ai*, je cherche, etc., comme des composés des formes du verbe substantif *n-an*, *m-acci*, *w-ai*, avec les thèmes *enu*, *are*, *upi*.

Si cette conception est juste, il n'y aurait eu à l'origine qu'un seul verbe, le verbe substantif, et les formes *hu-anonu-ache*, *m-anonu-ache* etc. correspondraient à: je fais une commande, tu fais une commande, etc.

Nous sommes d'avis que cette hypothèse, quoique admissible, est loin d'être prouvée d'une manière incontestable.

§ 14. FORMATION DES ADJECTIFS.

Remarquons d'abord, que l'adjectif caraïbe joue généralement le rôle de prédicat; assez souvent il est lié au sujet par un verbe copule.

Suffixes:

1° Les particules *-mbe*, *-mpe*, *-be*, *-pe*, *-me* font partie de plusieurs adjectifs.

Ex. Cum. *poc-me*, bon, Ch. *maz-pe*, méchant, Tam. *patcur-be*, bon, Kal. *amo-mbe*, *amo-mpe*, avare, Maq. *forro-me*, obscur, Ak. *pogoi-pe*, triste, Mak. *naque-be*, beau, Ipur. *uaqui-pe*, beau, Yauap. *kuranú-m(é)*, joli, bon. Map. *pitajo-be*, gros, Yab. *aziqui-pé*, puant, Yao *topiourou-me*, noir, Oy. *pepta-me*, grand, Trio *pétu-me*, joli, H.-U. *oxkongí-me*, mou, Apar. *akii-mé*, paresseux.

2° Les mêmes particules se suffixent au substantif prédicat et à certains gérondifs (§ 8, 6°, 7°, 8°); comp. Kal. *mâse amo-mbe man*, il est avare, et: *mâse paye-me man*, il est „piaï”.

Les particules *-ne*, *-nei*, *-ni*, *-n*, *-ŋ*, *ñã*, (etc.) font partie de plusieurs adjectifs.

Ex. Cum. *t-auaru-ne*, obscur, Ch. *tebetuque-ne*, doux, Tam. *t-ama-ne*, avare, Kal. *tebâsi-ne*, doux, Ak. *aimoro-n*, blanc, Mak. *muk-nei*, lourd, *éwaro-ng*, obscur, Yauap. *tu-kumi-njã*, froid, Map. *cúmu-ni*, froid, Trio *t-amui-ne*, avare, H.-U. *t-amútu-ne*, blanc, Apar. *achi-ne*, chaud, Bak. *t-iserekohé-ŋ*, vite, *toxo-néi*, fort.

Les mêmes particules se suffixent à un substantif (en Kal.) pour marquer la possession, et aux thèmes verbaux pour former le „participe présent”.

3° Les particules *-se*, *-che*, *-he*, etc. font partie de quelques adjectifs.

Ex. Cum. *t-epu-che*, gros, *amazmín-he*, lourd, Oy. *t-akip-se*, dur, H.-U. *aké-he*, dur, Bak. *t-âwí-he*, affamé.

Les mêmes particules se suffixent aux thèmes verbaux pour former le „participe passé” (en Akawai et en Oyana le suffixe est *-i* après *a*, en Kalina il a disparu).

4° Les particules *-ke*, etc., „avec”, font partie de plusieurs adjectifs.

Ex. Cum. *amomí-ke*, Ch. *amon-ke*, Kal. *aimon-ke*, avare, Ak. *kumi-k*, froid, Map. *uque-que*, puant, Mag. *t-uque-que*, puant, Crieh. *eruarete-quy*, mauvais, Bak. *t-okonú-ŋe*, mou, Tam. *t-avane-ché*, obscur.

Les mêmes particules se suffixent à un substantif pour marquer la possession et aux Infinitifs (en Kal. et en Ak.) pour former un „participe présent”.

Ex. Ch. *tu-gueriz-que*, marié (*guariz*, femme), *t-igut-que guaz*, j'ai une maison, Kal. *ti-pulata-ke wa*, j'ai de l'argent, *wéi-rí-ke*, étant, Mak. *te-nobe-que na*, (il est) marié, Crieh. *i-epe-que na*, (il est) marié, Oy. *te-mumu-ke*, as-tu des enfants? H.-U. *te-hóna-ke-daíke*, sourd, Ak. *tu-bohn-ge weyi*, j'ai un corps, *torohn yámu tu-bun-ge-ná-nun*, les oiseaux ayant des nids, *murra-bey a-weyyi-ge*, parce

que tu es ainsi, Cum. *ti-uye-ke-n*, mariée, *ti-puit-que-m*, marié.

5° Les particules *-sak*, *-hak*, *-saka*, etc. (= *se* + *ake*, *aka*, avec ?) font partie de plusieurs adjectifs dans le Trio, le Hianakoto-Umaua, et l'Oyana.

Ex. Trio *kutum-sak*, malade, H.-U. *atú-sak*, chaud, *emedzi-(d)záka*, lourd, Oy. *amam-hak*, avare, *asíp-sak*, chaud.

Peut-être Ipur. *iconi-teçá*, froid, Cum. *pi-chaca*, Ch. (plur.) *pi-cha-non*, petit, entrent dans la même formation.

En Akawai les mêmes particules, suffixées à un thème verbal en font un „participe passé”.

6° Les particules *-ri*, etc. font partie de quelques adjectifs. Ex. Kal. *t-iko-le*, puant, Mak. *nomoi-ré*, bas.

En Kaliña, Oyana et Aparai les mêmes particules se suffixent à un substantif ou à un thème verbal pour former un adjectif ou un participe; ex. Apar. *t-icacé-ré*, gras, Oy. *Palu-wak t-eti-le-m*, tu iras sur le Parou (*t-eti-le-m*, celui qui va).

7° Pour former un adjectif ou un participe négatif, on substitue aux suffixes *-mbe*, *-ne*, *-se*, *-ke*, *-saka*, etc. un adverbe de négation.

Ex. Ch. *amuezim-bra*, pas lourd, Kal. *amà-ma*, Oy. *amu-mna*, Trio *amui-na*, généreux, pas avare, Kal. *ye-pa*, non tranchant, Oy. *ié-ra*; Trio *kulé-ta*, pas beau; Cum. *cure-pa*, *cure-puin*, Trio *kuli-pöme*, pas bon, Bak. *t-iweni-héni*, pas peint; Ak. *azúra to-wejji beyn*, ils ne sont pas deux; autres exemples, voir A § 114—117.

Quelquefois deux des suffixes énumérés ci-dessus sont juxtaposés. Ex. Cum. *tu-huarato-que-m ca mueque*, es-tu mariée? Ch. *t-apep-che-ne*, fatigué, Bak. *toxo-n'-éni*, faible, Trio *nali-ke-ta*, n'ayant pas peur, *sa-pa-ni*, non tranchant, H.-U. *t-enú-ke-daúke*, avengle, Ak. *mora tu-weybaká-tzi-n*, cela (est) sortant, *onuhra tu-wob-tze hura*, ne tue pas quelqu'un! *enno-tza beyn yura*, je n'ai pas été envoyé., Ch. *eti-ca ma i-machi-pra-que gu-echi-r-con*, como nós bolveremos buenos?

Préfixes.

On préfixe *tu-*, *ti-*, *t-* (ou quelquefois *ch-*, *y-*), pronom réfléchi de la 3me pers., généralement quand le thème est un verbe ou un substantif et quelquefois quand le thème est adjectif.

Le *t* est souvent omis ou amolli en *i*, *y*, quand le suffixe est un adverbe de négation.

La seule différence entre le verbe négatif et l'adjectif négatif est que le premier est souvent affecté d'un pronom objet de la 3me pers. (voir § 3).

Dans les exemples suivants l'adjectif (ou participe, verbe, négatif) est affecté d'un indice personnel représentant la personne qui exerce l'action.

Kal. *m-etombe man*, est-tu malade? *a-tekonike mando*, êtes-vous raisonnables? *k-temi-pa wakon* je n'ai pas été ivre.

Ch. *qu-enepu-pra guaz*, je ne porte pas, *m-enepu-pra maz*, tu n'apportes pas, *c-an-are-pra guaz*, je ne le porte pas, *m-an-are-pra maz*, tu ne le portes pas.

Cum. *k-an-apchama-pra huaze*, je ne le foule pas, *m-apchama-pra maze*, tu ne foules pas.

Bak. *kχ-an-eta-būra*, je ne le plante pas, *m-an-eta-būra*, tu ne le plantes pas.

Pluriel de l'adjectif.

Cum.	<i>t-apchama-che(-m)</i> , foulé. <i>ch-apchama-nei</i> , foulant. <i>t-iuye-c'</i> , mariée. <i>iuye-puin</i> , la non-mariée.	Plur.	<i>t-apchama-ch-amo</i> . <i>ch-apchama-d-amo</i> . <i>t-iuye-c-am</i> . <i>iuye-pu-on</i> .
Ch.	<i>t-opotu-che-n</i> , connu. <i>ch-are-ney</i> , portant. <i>an-are-puin</i> , ne pas portant.		<i>t-opotu-ch-an</i> . <i>ch-are-ne-n-an</i> . <i>an-are-bn-an</i> . <i>Christian-pe-bn-on</i> , ceux qui ne sont pas Chrétiens.
Tam.	<i>j-ene-néi</i> , voyant. <i>voiccé-me</i> , celui qui est.		<i>j-ene-inn-amó</i> . <i>voicci-amo</i> .
Kal.	<i>t-icoma</i> , appelé. <i>t-apeca-se</i> , demandé. <i>awosi-mbe</i> , lourd. <i>icoma-puin</i> , ne pas appelé. <i>asaca-s-puin</i> , ne pas écarté. <i>unse-s-puin</i> , chauve.		<i>t-icoma-y-amo</i> . <i>t-apeca-s-an</i> , <i>awosi-mb-an</i> . <i>icoma-puin-on</i> . <i>asaca-n-o</i> . <i>unse-'no</i> .
Ak.	<i>indumah-nin</i> , étant pauvre. <i>y-abura-inin</i> , le croyant. <i>kahon</i> , haut.		<i>indumah-nin-an</i> . <i>y-aburá-inin-un</i> . <i>kahon-an</i> .

Voir: participe passé, A § 70. 71, participe présent, A § 67, négation, A § 114—117, pluriel A § 4, G § 1, 2°; gramm. de l'Accawai §§ 4, 149, 150, 164, 165, 200—204, gramm. du Kalina § 195—200, gramm. du Trio § 105—110, gramm. de l'Oyana § 97—102.

§ 15. MANIÈRES DE RENFORCER UN MOT.

Il n'y a pas de degrés de comparaison en caraïbe, mais on peut renforcer un mot en ajoutant:

a) Bak. *lõ*; ex. *iwakúln-lõ*, fort beau.

Kal. *ro*, *lo*, on *ne*; ex. voir Gramm. du Kal. § 48, 65.

Oy. *rép*, *ne*; ex. *ipok-rép*, très bien, *marru etkíní-ne*, fil de coton très fin.

Cum. *rè*, *ne*; ex. *t-ucuma-che-ne*, fortement bouilli, *Dios choto-pe-rè man*, Dieu, qui était homme.

Ch. *re*, *ne*; ex. *turappe-ne*, très malade, *uche-re*, moi aussi, *a-mure-r Jesus*, *bendito-pe-re manay*, que ton fils Jésus soit béni aussi, *Espiritu Santo Dios-pe-re-ca nan*, le Saint Esprit. est-il aussi Dieu? *n-acarama-y-re*, il le dit aussi, *ute-chi-re*, j'irai aussi.

Tam. *re*; ex. *Eva nja-tpe-re n-garamanó-ri-múine*, il parla aussi à Eve.

Car. *lam*; ex. *ouekélli áo-lam*, je suis un homme, *iénegali húmouca-lam*, que j'aimerais avoir des bijoux!

Car. du Honduras *le*; ex. *harinaga hibiri*, *Ligiya-le*; *harinaga amu*, *L-enége*; *lariñaga*, *Ow-lé*, les uns disaient: c'est Lui; d'autres disaient: c'est un autre, mais il Lui ressemble; Il disait: c'est Moi.

b) Cum. *puere-m*; ex. *tucuma puere-m*, fortement bouilli.

Ch. *puere*; ex. *turappe-puere*, très malade.

Tam. *poré-ne*; ex. *tic-poré-ne*, très doux.

Kal. *póle*, *bóle*; ex. voir Gramm. du Kal. § 56.

Car. *bouri*; ex. *ponám-bouri-arou nacállu*, mon régime de bananes est tout mûr.

Ak. *para*; ex. *eyboó-para*, bien au-dessus, *uggi-para*, très petit.

Oy. (C.) *poura*; ex. *té-otouk-lé-poura*, j'en mange parfaitement.

§ 16. NOMS DE NOMBRE.

1. Ch. *tibin*, *tiuin*, Cum. *tehuin*, Yao *terin*, Ak. *tégina*, Sch. *tigina*, Trio *tiñkí*, *tiñkín*, H.-U. *téngi*, Waiyamara *tuwine*, Maq. T. *toni*, Map. *tósquena*, Crich. *tuim*, Woy. *tioni*, Par. *tenenjë*, *tenenén*, Arek. Rob. Sch. *tauking*, Ri. Sch. *tiwing*, Mak. Sch. *tiring*, B. *tiuin*, I. Th. *teween*, *tooween*, H. *tiwinhang*, X. *tiuinan*, K. *tién*, Apar. O. C. *toiré*, H. C. *tairo*, Bak. *tokále*, *tokaló-le*, Ipur. *tuquincaré*, Motil. *tukumarkó*, Tam. *terinitpe*, Oy. *pekenaptö*, *pekenatpö*, *pekéna-le*, Kal. Bi. *anniq*, P. *ovin*, X. *ovin*, Sch. *ohwé*, G. *áwin*, T. *oobi* (etc.).

Seul, Ch. *tenquen*, Cum. *toenene*, Crich., Ipur. *toquin-jaron*, Mak. H. *tiwinháng*, B. *tiwinan*, H.-U. *tényilekew*, Bak. *tokále*.

Seulement, Ak. *rugin*, Oy. *leken*, *lekin*, Trio *lekin*, Kal. *rotin*, *lotin*, *rote*, *rukon*, *logon*, Car. *lik*, Ch. *chirquen*.

2. Bak. *asage*, *ahoge*, Cum. *azake*, Woy. Sch. *asaki*, Ch. *achakó*, *achak*, Tam. *atchiake*, Ipur. *assakéné*, Arek. Ro. Sch. *atsakane*, Ri. Sch. *sakene*, Mak. Sch. *sakene*, B. *sagané*, I. Th. *sakrani*, H. *sakrenang*, X. *sacanen*, K. *sákane*, Apar. H. C. *assakoro*, O. C. *assacaro*, Ak. *azara*, Sch. *asakre*, Hi. *asagreh*, Yao *tage*, Maq. Chaf. *hake*, Sch. *ake*, T. *aque*, Map. *sacane*, Yanap. H. *assiki*, Motil. *kosarko*, Waiyamara *assare*, Yab. *azaquen*, Nah. *atake*, Oy. *sakéne*, *hakéne*, Par. *akoünien*, Trio *ókónó*, H.-U. *sekénclé*, Carij. *sékénéré*, Kal. P. *occo*, X. *oco*, Sch. *oko*, G. *akà*, etc.

Avec, en compagnie de, Cum. *aker*, Ch. *aqver*, Tam. *achère*, Map. *aquerést*, *atserést*, Oy. *akére*, Trio *akóh*, Bak. *írye*, Mak. H. *arakre*, Ak. *akurra*.

3. Apar. O. C. *assoucourou*, H. C. *assérouao*, Ch. *achorao*, Cum. *azorao*, Tam. *atchiluoce*, Bak. *azewan*, *ahewan*, *ahéwao-le*, *ozewao-ri*, Ak. *osorowa*, Ro. Sch. *osorwo*, Hi. *osorwoh*, Mak. Sch. *eserewa*, B. *sirnané*, H. *tscharunang*, X. *suruanen*, K. *tsénuane*, Arek. Ro. Sch. *ilseberanwani*, Ri. Sch. *eserewa*, I. Th. *sirua*, Waiyamara *ware*, Maq. Ro. Sch. *soroau*, Chaf. *arowawa*, T. *aruabe*, Yanap. H. *uschoo*, Motil. *koserarko*, Par. *olaulé*, Ipur. *serenare*, Woy. Sch. *soroau*, Crich. *sarciua*, Nah. *etila*, Yao *terrewaw*, Trio *eláu*, *woierau*, *werauw*, H.-U. *dzeláncle*, Oy. *heruaw*, *eherne*, Kal. P. *oroa*, X. *orna*, Sch. *orwa*, G. *ârna*, etc., Car. *éleoua*, S. *irwa*.

4. a) Kal. Sch. *oko-peimi*, G. *aka-baïe*, Arek., Mak. Ri. Sch. *asakre-panna*, Mak. I. Th. *sakra-bono*, Map. *sacoro-bene*, Apar. H. C. *assacoro-pane*, Ipur. *saquere-buné*, Crich. *saquere-bá*, Tam. *acciachere-pene*, Trio *kal-pema*, = „deux” avec un suffixe *panna*, *pene*, etc.

b) Ak. *asagoro-ne*, *asagore-nan*, Hi. *asagreg-ney*, Yao *tagg-ne*, Mak. B. *sacre-ré*, H. *sakre-rei*, X. *sacré-ré*, K. *sákele-le*, Maq. T. *aqueche-ma*, Nah. (f) *ataké-reni*, Tam. *acciache-mnene*, = „deux” avec un suffixe *-ne*, *-nan*, *-re*, *-reni*, etc.

c) H.-U. *kew-(χ)tekéle*, Carij. *iléne-stékénéré*, = un composé de „deux” dont la nature ne peut être établie avec certitude.

d) Cum. *gyspe*, Ch. *gzpe*, Oy. *chepetime*.

5. a) Cum. *enia-tone*, Tam. *amquai-tone*, Nah. *anyá-tori*, Kal. Sch. *oínya-toni*, Yan. *mepa-toen*, Mak., Arek. Sch. *mia-tekenang*, H.-U. *énia-toénele*, Mak. I. Th. *mia-takin*, = „main une”.

b) Kal. P. *aton-éigné*, Maq. T. *atod-ema*, Map. *tósquena meque*, = „une main”.

c) Motil. *oma*, Apar. H. C. *oma-mé*, Oy. *omo-me*, Yab. *emeeure*, = „main”.

d) Ak. *mia-rároe pukin*, = „main-autre côté-une”.

e) Cum., Ch. *petpe*.

6. a) Tam. *it-aconó amgna-poná tevinitpe*, = „autre main-à-un”, H.-U. *enia-tátoc-tényi* = „main-autre côté-m”.

b) Ak. *teginá-mia-rároe*, Maq. *toni amo-jade* = „un-main-autre côté”, Crich. *teui-mea-boná*, Mak., Arek. Sch. *tiwi-mia-pona* = „un-main-à”, Cum. *tehu-y-pona* = „un-le, lui-à”.

c) Kal. *áwin tyáymá*, X. *obin tuopuima*, Ch. *tibin cho-pona*, Yao. *tewyne icetyekene*, Nah. *aletš ingkuétoco*, = „un-autre à”?

7. = 6, avec „un” remplacé par „deux”.

8. = „ „ „ „ „ „trois”.

9. = „ „ „ „ „ „quatre”.

10. a) Cum. *emia-temere*, Mak., Arek. Sch. *mia-tamenaure* = „main-tous”, Nah. *etímöro* = „tous”? (comp. A 311).

b) Kal. *aña batulà*, X. *oina-pator* (comp. *asé-patula oma*, des deux côtés du chemin), Ch. *emiz-pe-bana* (comp. le suffixe *banna* de „quatre”), Tam. *amgna aee-poná-re* (comp. „deux” et „soi-même”), = „main-deux fois”?

c) Ak. *mia-ráro-mára* = „main-autre côté-avec”?

11. a) Cum. *tehui-pta-pueke*, Kal. Sch. *ohwé pupu-pouo*, Mak., Arek. Sch. *tiwing pu pona (timotei)* = „un-pied-à”.

b) Tam. *puitta-pona tevinitpe* = „pied-à-un”.

c) Nah. *áletši vuro*, Ch. *tebin peta*, Ak. *tegina puda*, Kal. X. *ovin ipupu* = „un-pied”.

d) Kal. G. *aña-batulà tyupinaga awin* = „dix-+-m”.

12. = 11 avec „un” remplacé par „deux”.

13. = „ „ „ „ „ „trois”.

14. = „ „ „ „ „ „quatre”.

15. a) Tam. *tiptai-tone* = „pied-m”.

b) Kal. Sch. *otone pupu*, Ch. *oto-geta* = „autre-pied”?

c) Kal. X. *oinatone ipupu* = „cinq-pied”, Cum. *petpe ypta-pueke* = „cinq pied-à”.

d) Mak., Arek. Sch. *pu-etankung* = „pied un”? Ak. *puda-irahdoe-pukin* = „pied-autre côté-m”.

e) Kal. *añabatula tyuponaga awin tyayma* = „dix-+-cinq”.

16. a) Cum. *tehui-pona-pta-pueke* = „un-à, en plus, -pied-à”.

b) Mak., Arek. Sch. *tiwing pu-ratoi-pana-(timotei)* = „un-pied-autre-à”, Kal. Sch. *ohwé oko pupu-pono* = „un-deux (ième)-pied-à”, Ch. *tibin peta y-otóy* = „un-pied-autre”? Ak. *puda-rahdoe-tegina* = „pied-autre côté-m”, Tam. *it-acono puitta-pona tevinitpe* = „autre pied-à un”.

c) Kal. G. *añabatälä tyupânaga äwin tyäymä* = „dix-+-six.

17. = 16 avec „un” remplacé par „deux”.

18. = „ „ „ „ „ „trois”.

19. = „ „ „ „ „ „quatre”.

20. a) Mak., Arek. Sch. *pu-tamenaura* = „pied(s) tous”, Nah. *etimoro vuro* = „tons pied(s)”.

b) Cnm. *tehni choto*, Ch. *tibin choto*, Tam. *terini-toto*, Crich. *tiim temongonon*, Mak. B. *tiim-pemongon*, Ak. *tegina kapohn*, Kal. X. *ovin carina* = „un homme”, Yao *pemoeae* = „homme”.

Résumé: Il y a dans tous les dialectes caraïbes un mot pour exprimer „un”, „un seul”; ce mot est irréductible.

Dans tous les dialectes on trouve un mot „deux”. La première syllabe de ce mot est peut-être la particule „soi” que nous voyons préfixée aux thèmes verbaux pour en faire des verbes réfléchis (A § 112, 113); comparez aussi Gramm. du Kal. § 25. La deuxième partie est à peu près identique au mot *aker*, etc., „avec, en compagnie de”. Alors *asakre* aurait la signification: „avec soi-même”. M. von den Steinen a comparé „*azake*” au verbe „*akate*”, couper ¹⁾; si son hypothèse est juste, le sens de „*azake*” serait „qui s’est coupé”.

Le mot pour „trois”, également commun à tous les dialectes, semble irréductible.

En Bakairi on exprime „quatre” par „deux-deux” ou par „beaucoup”, en Oyana et en Trio on a un mot pour „quatre”, mais on préfère dire „beaucoup”. Toutefois dans la majorité des dialectes caraïbes il y a un mot „quatre”, composé de „deux” avec un suffixe.

5 = „une main”.

6 = 1 de l’autre main, ou „main + 1 (de l’autre main)”.

7 = 2 „ „ „ „ „ „ + 2 „ „ „

8 = 3 „ „ „ „ „ „ + 3 „ „ „

9 = 4 „ „ „ „ „ „ + 4 „ „ „

10 = deux mains.

11 = 1 du pied, ou dix (deux mains) + 1.

12 = 2 „ „ „ „ „ „ + 2.

13 = 3 „ „ „ „ „ „ + 3.

14 = 4 „ „ „ „ „ „ + 4.

15 = 5 „ „ „ „ „ „ + 5, ou un pied.

16 = 1 à l’autre pied, „ „ „ „ „ „ + 6, „ „ „ „ + 1.

17 = 2 „ „ „ „ „ „ + 7, „ „ „ „ + 2.

18 = 3 „ „ „ „ „ „ + 8, „ „ „ „ + 3.

19 = 4 „ „ „ „ „ „ + 9, „ „ „ „ + 4.

20 = deux pieds, ou un homme.

¹⁾ Unter den Naturvölkern Zentral-Brasiliens. XV Kapitel.

Relevons que dans les noms composés on rencontre parfois des formes anciennes pour „main”, „pied” et „un”.

Nous préférons nous abstenir d'émettre une opinion sur la question de savoir si les Caraïbes primitifs savaient compter jusqu'à vingt, ou si les tribus où ce système a été constaté l'ont emprunté à des tribus étrangères. Il faut noter que le système quinaire-vicésimal est en usage parmi plusieurs autres familles de la race américaine.

VOCABULAIRE COMPARÉ.

PARTIES DU CORPS, ETC.

1. Cerveille, Kal. *nsakulu*, Apar. II. C. *ioussacourou*, O. C. *ocouaréle*, Oy. C. *imépéhaoure*, H.-U. *ihí(d)-sákulu*, *bisákulu* (voir G. 124, bone, etc.).

2. Sourcil, Kal. *ay-eme-suluku-ru*, Yanap. II. *k-eb-schkurú*, H.-U. *y-eme-yakutútu-li-hóte*, Trio *y-en-sáili*.

Cil, Yanap. II. *k-eb-schkurú-mi*.

Moustache, Kal. *apol-suruku*.

Oeil (?), Pim. *oenng-thuburüh*.

3. Cou, Yab. *ejné púmu-li*, Trio *yi-pumu-li*, *i-pumu-rui*, H.-U. *bémé-li*, Yao *bo-ppome-ry*, Oy. *pumú*, C. *i-poumou-ri*, Ch. *pemui-r*, Tam. *pume-ri*, Apar. II. C. *pouma*, Ak. *'bulu*, Bak. *kχ-úwéme*, Maq. T. *ijúmu-do*, Mak. N., Sch. *huma*, C. *oumoui*, H. *umhá*, X *nman*, K. *úme*, Arek. *huma*, Ipnr. *urumé*, Kal. Bi. *reimi*, Ar. E. *i-remtχitpun*.

Chignon, Cum. *y-pumui-r*.

Gorge, Crich. *peme-tó*, Ipnr. *umym*.

3. Ventre, intestin, Trio *yi-wáku-lu*, *y-uag-lu*, H.-U. *wakú-lu*, *wakú-lu*, Carij. *ouacou-rou*, Apar. II. C. *i-ouacou-rou*, Car. R. *n-outakae*, Carare *syaca*.

Intestin, Trio *yi-wakili-li*.

Nombril, Bak. *kχi-wekχó-λ* (voir G. 124, bone, etc.).

5. Dos, Kal. *y-ápu*, Ak. *'apoi*, H. *y-aabooh*, Mak. H., X *umbó*, K. *úmpo*, Bak. *kχ-opádi*, Oy. *y-apu*.

Colonne vertébrale, Apar. II. C. *oupa-ri*, O. C. *apoué azepo*.

6. Anus, Mak. II. *apibú*, K. *bipú*, Nah. *avuru*, Bak. *kχúχu-ewíri*, Yauap. II. *k-usé*, Oy. *úche*.

Fesses, Kal. *awisi*, T. *abecem*, Yauap. II. *k-abé*, Maq. T. *agichiro*, Yab. *ejne-áuari* (comp. A 160, ventre).

7. Pénis, Oy. *auém*, *euém*, Yanap. H. *k-amerebá*.

Pagne de l'homme, Yauap. H. *avé-penn*.

8. Poignet, avant-bras, Tam. *j-emécunú*, Trio *yí-mekunú*, *y-emekúnu*, H.-U. *y-emekútu-lu*, Oy. *y-emekún*, Ar. C. *y-émécounou-ré*, Apar. H. C. *y-émecounon*, O. C. *amécou*, Mak. C. *yé-émécou*, Kal. *ay-amekon*. (comp. A 105, main = *ema*, etc., A 229, hanche = *ekunu*, etc.).

9. Pouce (père, le vieux, la vieille, le seigneur de la main), Bak. *kχ-ámá-ri i-yúme*, Apar. H. C. *y-éma-ri roumoni*, Kal. *ay-eña-li yúmni*, Oy. *amo umnit*, H.-U. *y-énja-le-(d)gumu*, Tam. *amgna-imu-ima-ri*, Trio *y-eña tamu*, Ak. *'enzá-re-kaibúna*, Nah. *uv-inátō-ri otó*, Cum. *emia-not*. (A 322, père, 309, vieillard, 240, homme, seigneur, 226, vieille).

Gros orteil = le père, le vieux, le seigneur du pied.

10. Doigt du milieu (le milieu, celui qui est au milieu de la main), Tam. *iclitaoñó*, Oy. *iramuá*, Bak. *kχ-ámá-ri irotá-ri*, Mak. H. *ljina rakdarúng*, Apar. H. C. *y-ema-ri iraua-ri*, H.-U. *y-enja-le yalanono*, Trio *y-eña ilowuá*, Kal. *ay-eña-li owayana* (A 82 milieu).

Orteil de milieu = le milieu, celui qui est au milieu du pied.

11. Annulaire, Kal. *ay-eña-li owayana pokolóná*, Trio *ipakólóná*, H.-U. *hekéleno*, Oy. C. *ipokelene*, (Yannunukapü-) Nah. *uñatō-ri erirakōri*.

Index, Mak. H. *bnikarúng*.

Petits orteils, Ak. *puda ipokorona*.

12. Auriculaire (le fils, l'enfant, le petit du main), Bak. *kχ-amá-ri imeráka*, Oy. *y-ama-mumkō*, H.-U. *y-énja-le mígu-lu*, Trio *y-eñu akami-li*, Tam. *it-acomi-ri*, Nah. *uv-inát-inguku-vu*, Apar. H. C. *é-tiipoui-ri*, Kal. *apái-ri*.

Doigt, Ak. *'enzá-re mogopu*, H.-U. *y-enja-gómu-lu*, Ch. *emia-nen-r*. (A 215, 218, G 20, 21, 22, fils, enfant).

13. Genou, (Yannunukapü-) Nah. *úvipanú-ri*, Trio *ye-werenu-li*, Yao *goena-ly*.

Rotule, Bak. *kχ-ahenrela-dú-vu*.

14. Talon, Kal. *itá-bu-lu*, Trio *yí-te-pú-lu*, H.-U. *té-hu-lu*, Oy. *y-ipta-pú*, Apar. H. C. *époniratu-pou-vou*.

Plumage du cou (d'un coq), Trio *i-puim-pú-lu* (A 290, pied, G 4, con).

15. Ongle, Kal. *ay-amusagi-li*, *o-amosig-li*, Oy. *y-omehawin*, *amo háí*, Ar. E. *amoin*, C. *y-amovinan*, Maq. T. *s-emicho*, Bak. *kχ-onatá-ri*.

Ongle de la main, H.-U. *y-amosái-li*, Yanap. H. *k-abuséke-ri*.

Ongle du pied, Trio *y-amoí-li*, H.-U. *buhú-lu-amosáí-li*, Yauap. H. *k-eseré buseke-ri* (A 105, main, 287, 290, pied).

16. Corne, Kal. *lémetinu*, P. *imerétipo*, Trio *i-leti-li*, Oy. *i-léti-li*, Cum. *reti-r*, Ch. *riti-r*.

Poteau de milieu d'une maison, Kal. *auta léti-li*, *i-léti-li*.

Toit, H.-U. *měne-léte-li*.

17. Corne, Cum. *yara-r*.

Cornu (nom d'un cerf), Bak. *ti-úra-ke-néŋ*.

Poutres du toit, Kal. *yala-li*, H.-U. *měne t-ála-li*.

18. Crête d'un coq, Kal. *emose-pere-re*, Bak. *hená-χurí-ri*.

Crête d'un couyonbi, H.-U. *kudyuí ehě-lę*.

Gorgerette, Kal. *enasase pere-ri*, Trio *éna-pére-ri*, H.-U. *edz-enaxto-héle-li*.

Lobe de l'oreille, Kal. *a-pana-siberé-re*.

Nageoire de poisson, H.-U. *ikúdzá-béli-li*.

Doigt, Oy. C. *y-amo-re-pedi-li*, etc., A 254.

18a. Boîteux, Cum. *lu-od-ocope*.

Luxation des orteils, Oy. C. *ocopi*.

19. Blessure, écorchure, Ar. C. *oléka*, Trio *ökökö*, *ílikö*, Oy. C. *erik*, H.-U. *džiké*, *džike*, Kal. *aléku-be*.

Ayant des blessures, Ch. *t-ereque*.

N'ayant pas „ „ „ Ch. *erequi-pra*.

(comp. A 57, variole).

Homme, famille, etc.

19a. Homme, vingt, Ak. *kapohn*, Arek. Sch. *pemongkong*, Mak. Sch. *pemongkong* (B. *pemongo*, X. *pemongon*, Ipur. *pemougono*, Crich. *itiamon*, Yao *pemoene*).

20. Enfant, fils, Kal. *mako*, *mokó*, *morokóko*, *molekóko*, P. *magon*, Maq. T. *mudequeque*, Oy. *mumkō*, *mumku*, Map. *mucú*, Trio *mukú*, *mumkō*, Yab. *mucó*, H.-U. *múgulu*, Ak. *mogóbra*, Car. *imékou*, R. (hommes) *imákon*, Bon. *mecó*, Ch. *mico*, Cum. *mico*, *pico*.

21. Enfant, fils, Kal. Bi. *tigami*, Trio, *sikami*, *akami*, Oy. *kami*, Yao *comi*, Woy. O. C. *camichou*, Mot. *kampisike*, Par. *koméschikischú*. (dans n° 12:) Tam. *acomí*, H.-U. *gámu*.

22. Garçon, fils, Kal. P. *sibíou* (dans n° 12, *apai*), Trio *tipui*, *tipiy*, Apar H. C. *poito*.

Neveu, Yab. *poio*.

Jeune, Kal. *dúito-me*, P. *bonito*, *bouito-mé*.

23 Parent, Cum. *y-ema-r*, Kal. X. *omo*, C. *umu*, Car. *oímóu*, Mak. B. *oiomba*, Crich. *iomba-quiné*, Ipur. *otumba*, Ak. *dunbah*.

24. Père, Kal., Oy., Arek., Mak. Sch., H., N., Apar. H. C., Yauap. H., Tam., Ak., Ar. C. *papa*, Yab. *bapa*, Car. *bába*, Nah. *apa*, H.-U. *haha*, Par. *papai*, Mak. C. *paapaye*, Cum. *papue*, Trio *páko*, Araq. *paptko*, Oy. *pápak*.

Oncle paternel, Tam. *papa*, H.-U. *haha*, Bak. *tsógo* (= père).

Oncle, Cum. *paperle*, *papuer*.

25. Mère, Oy., Apar. H. C., Cum., Arek., Mak. Sch., N., H., Yauap. H., H.-U. *mama*, Nah. *ama*, Par. *mawai*, Mak. C. *maamaye*, Trio *mayko*, Araq. *wamko*, Oy. C. *wamac*, Yab. *maque*, Ak. *wawa*, Kal. *táta*.

Tante paternelle, H.-U. *í(d)ye* (= mère).

Tante, Mak. Sch. *mawai*, Bak. *tségo* (= mère).

26. Oncle maternel, Ak. *yawo*, Tam. *avo*, Car. R. (hommes) *yáo*, H.-U. *awōli*, *awōli*.

Oncle, Cum. *yahno*, *utuyo*, Ch. *zaur*, *yaur*, Ak. Sch. *yauh*, Kal. *yawa*, *yau*, *yáo*, Car. *yáo*, S. (hommes) *yáu*, Nah. *áuca*, Apar. H. C. *áo*, Trio *tín*.

Beau-père, H.-U. *óuoli*, *ówoli*.

27. Oncle maternel, Bak. *óyu*, *úyu*, *úyo*, Oy. C. *coneco*, *conico*.
Oncle, Ar. E., Mak. N., *koko*, Pim. *kuckú*.

28. Tante paternelle, Ak. *wahua*, Bak. *yupó-li*, *zopü-ri*.

Tante, Mak., Arek. Sch. *wauué*, Ak. Sch. *waapo*, Kal. *wapui*, *wápu*, *wapa*, Oy. *awotpó*, *awotpü-l*.

Belle-mère, Oy. C. *otpen*, Ar. E. *anpö*, Car. *ahéúpon*, H.-U. *wóhe*, *wóhe*.

29. Frère aîné, Kal. *yala*, *yaya*, Maq. Chaf. *yaya*.

Neveu, Kal. *yaya*.

30. Frère aîné, Kal. *séiwo*, Crev. *écheo*, Ak. Sch. *sayowa*, Mak. Sch. *wí*, N. *wí*.

(comp. A 296).

31. Frère aîné, Trio *bibi*, H.-U. *híhi*.

Frère, Kal. P. *bíon*, Oy. *pipí*, Trio *pipi*.

32. Soeur aînée, Kal. M. *ouaca*, H.-U. *weikó*, *wéikó*.

Soeur, Trio *yi-wōli-li*, Yao *waryee*, Mak. B. *origy*, C. *oui*, Crich. *urigy*, Oy. *awolisir*.

Petite soeur, Mak. Sch. *wurisi*.

Cousine, H.-U. *neñ*, *wéñ*.

Tante, Oy. *pápak wolisir*.

(comp. A 154, femme).

33. Beau-frère de l'homme, Trio *pámü*, Oy. *ipam*, Car. *ibámoui*, *ibáuco*, Bak. *páma*, *wamóko*.

Beau-frère, Kal. *páma*, *ebango*, Car. *ibámoui*, S. *nibam*.

J'ai un beau-frère, Ch. *t-mpatonte-que gnaz*.

33a. Les belle-sœurs s'appellent. Ch. *guruto*, Kal. *yéruti*, Car. *ni-cheron*.

34. Ami, camarade, Oy. *wépe*, *y-épe*, Apar. H. C. *yépe*, Crich. *napé*.

35. Sorcier, Yab. *iamore*.

Exercer la magie, „piayer”, Kal. C. *otamarepa*, Oy. C. *t-ouma-ye*.

Personne enchantée, Bak. *âmápe*, *amápö*.

Remède, Nah. *omé*.

Poison du sorcier, Bak. *ome*, Cum. *imoronet*.

Poison, Map. *moroto*.

36. Dieu, Mak. N. *macúnaimá*, *makonáima*, Mak., Ak. Sch. *makunaima*.

37. Dieu, Tam. *amalivacá*, Map. *mainacá*, Par. *mavaröüba*.

38. Esprit, Dieu Oy. *kúlum*, Apar. H. C. *couroumon*.

Esprit malin, Car. *couloúbi*.

39. Esprit, diable, Mak. I. Th. *emawari*, Ak. *imawari*, Par. *maualü*.

40. Langue, parler, Oy. *omili*, *omile*, Trio *yamili*, Apar. H. C. *omiré*, H.-U. *uómili*. (comp. A 192, parole, parler).

41. Le son que fait un animal, Apar. O. C. *áita-ri*, Kal. *etè*, Cum. (d'un oiseau) *yet*, (d'un tigre) *yambret*.

Id., verbe, Cum. *eeta*, Oy. *etapom*, *etapam*, Trio *etapa*. (comp. A 129, nom).

42. Possession, bien, Cum. *muki*, Ch. *muequi*, Maq. *qui-ri*, Kal. X. *ki-r*, B. *ku-re*.

Riche, ayant des biens, Kal. B. *t-uku-ri-gge*.

43. Marchandises, Oy. *muinpóle*, Trio *mumpóle*, Crich. *manepin*.

44. Guerre, Kal. *aliniwalu*, P. *oualimi*, Yab. *íalini*.

Habitation, ustensiles, etc.

45. Maison, maison à toit rond, Kal. Bi. *amoigna*, Car. *moénne*, *múna*, Gal. *múna*, Oy. *monta*, *mre*, Guaque *migna*, H.-U. *mñe*, Trio *muinö*, Carare *mune*, Crich. *menene*, Yanap. P. *mode*, *motu*, H. *mutú*.

Tombeau, Yab. *mujna*, Maq. T. *mujna*.

Poteaux de la case, Apar. O. C. *monin-épon*.

46. Maison, case, Oy., Trio *pákoló*, H.-U. *hakólo*.

47. Maison rond, Kal. *tukusiban*, Oy. *tukusipen*, Ak., Arek., Mak., Wapischana A., *tucuschipang* = „colibri-comme”.

Maison carré, Mak. A. *paracapang* = „faisan-comme”?

Case à toit plat, Oy. *mékolo-pang* = „nègre-comme”.

Hotte en feuille de palmier, Oy. *tlío-paxé* = „Trio-comme” (G 178, colibri, 201, faisau, 376, suffixe „comme”).

48. Potcau d'une case, Kal. *wakapú*, Ak. *wakabo*.

Pontres du toit, Trio *yara-kabú-lu*.

Barbacotte, Trio *yara-kabu*.

Barbacotte pour fumer du poisson, H.-U. *ikúdzá-kábe-li* (comp. G 363, wacapou).

49. Potcau d'une case, Oy., Trio *epú*, Apar. O. C. *épu*.

Support, poignée, H.-U. *ehu* (support d'un tamis, *múnal-ehú-lu*, etc.).

Poignée (d'une hache, etc.), Cum, Ch. *ch-epu-r*, Oy., Trio *epú*, Ak. *ebo*, Car. *t-eboue* (comp. A 287, pied).

50. Barbacotte, gril en bois (le „trempe” brésilien), Cum. *ehura*, *chura*, Crich. *uchurá*, Mak. B. *churá*, Kal. *sula*, Car. *ioúla*, Nah. *oro*, Oy. *yara*, Trio *yara-kabu*.

51. Hamac, Kal. P. *acúto*, Bi. *acaulo*, Tam. *caic-cató*, Ak. *ahkon* (comp. A 239, coton).

52. Hamac d'un tissu serré (modèle Tupi), Kal. *ninaka*, *nimaka*, T. *cunaminocco*.

Hamac en filet, Emerillon *nimoucou*, Tupi T. *micoi*.

Coton, Oyampi *nimo*.

53. Balai, Apar H. C. *sapi*, Oy. *piša*, Trio *piwa*.

Balayer, H.-U. *isáka*, Bak. *saríkχone*.

54. Chandelle, lumière, Kal. P. *cololéta*, Crev. *corerata*, Tam. *eroreta*, Ak. *worohreta*, Opone *guereché*.

54a. Radeau, Cum. *tuna-crohzo*.

Bois flotté, Car. *ouariéboue*.

Flotter, Oy. C. *égrohepo*.

55. Pirogue, Kal. *piáka*.

Vaisseau, Kal., Map., Baniva, Bare, Carízana, Mandauaca, Piapoco, Puinabe, Javitéro, Uareca, Piaroa, Sálliba (tont T.), *piráua* (espagnol *piragua*, français *pirogue*, etc.)

56. Pagaye, Trio *púla*, H.-U. *húla*; Wapischana C. *poure*, Palicur *poutaite*.

57. Arc, Cum., Ch. *acapra*, Map. *ácara*, Yab. *acájra*.

58. Flèche, Woy. O. C. *courmourí*, Car. (hommes) *comálaoua*, Jargon de traite des nègres Youca. *kumarúa*.¹⁾

Flèche pour tuer des oiseaux, Arowak Schum. *umároan*.

Roseau à flèches, Oy. C. *courmourí*, Kal. Bi. *comarouana*, M. *kouroumari*, Oyampi *courmourí*.

¹⁾ Tijdschrift van het Kon. Ned. Aandr. Gen., 2me Serie. XXV p. 1148—1160; Leide 1908.

Batonnet unissant la pointe au roseau, Kal. *kumui*.

Bambou dont on fait les pointes des flèches, Oy. *kulmúli*.

59. Pointe en bambou, Kal. *siparali*, Trio *pāla*.

Flèche qui a pour pointe une queue de raie, Car. *chibárali*.

59a. Flèche à trois pointes, Kal. *samui*, Trio *sámui*, *sómui*.

60. Crochets d'une flèche, Oy. *epala*, Bak. *iyalú-le*, Kal. *imara-li*, *y-emara-li*.

61. Sarbacane, Cum. *curapo*, Kal. T. *urapa*, Maq. T. *curapa*, Chaf. *curata*, Ch. *curata*, Mak. Sch., A., *cura*, Par. Sch. *ihrua*, Arek. A. *cura*, Ipur. *corú*.

Arundinaria Schomburgkii, Mak. A. *curata*.

62. Casse-tête, Ch. *apuezana*, Ak. *walanna*, Hi. *enbodoo-roh*, Car. *i-bónton-lou*, Cum. *rapoto*, Kal. *aputu*, Bak. *awáto*, Trio *pútu*, Oy. *kapalú*; Oyampi *pouton*.

63. Casse-tête, Mak. N. *taikhé*, A. *tuiké*, Par. N. *taikopöu*, Saluna *taikíti*, *tákötö*. (comp. A 307, arc etc.).

64. Couteau, Ch., Tam., Kal., Yab., Oy., Apar. O. C., Par. *maria*, Ak. *marea*, Trio, Crich. *maya*, Yanap. H. *maíó*, Crich. *mariai*, Woy. O. C. *mari*; Baniva W. *marlia*.

65. Couteau, H.-U. *kése*, *ké(d)ze*, Nali. *kuzé*, Cum. *cuchiyo*, Car. *conchigno*, R. *couchique*, Oy. *maria kúti* (= canif); Baniva W. *cotsio*; Guahilho *cuzuipa*; Tupi (A 211) *kysé*. (de l'espagnol, *cuchillo*?)

66. Herminette, houe, bêche, Kal., Trio, Mak. B. *samba*, Mak. C. *sampa*, Oy. *sómpa*, *bampa*, Crich. *sambané*, Ipur. *sambamí*.

67. Clon, Kal. *putuputúli*, Mak. B. *putuputury*, Oy. *putuputúri*, Map. *jutu-upui*, Ipur. *puia*, Cum. *patta*, Ch. *pacta*; Arowak Schum. *púttuputtúli*.

68. Pointe, Cum. *putu-r*, Trio *puti*, Ch. *poti-r*, Kal. *piāti*, *piási*, *posi*.

Beed'oiseau, Yab. *póti-li*, Map. *póti-ri*, Oy. *i-póti-l*, Kal. *piāti-li*.

Lèvre supérieure, Trio *ye-póti-li* (comp. A 279, lèvre, bouche).

69. Abatis, jardin, Cum. *ymuc*, Ch. *imue*, Oy. *imoñ*, Ak. *ooma*, Mak. B. *ume-ry*.

70. Abatis, jardin, H.-U. *tuhíte*, Trio *tepitö*, *túpi*, Oy. *i-túpi*, Apar. H.-C. *on-toupi*, Ch. *tipaa*, Ar. C. *toueta*.

Défricher, Cum. *ipueti-r*, *ipucca-che*, Bak. *ipi*, Ch. *apica*, *ipiaca*, Crich. (le g de rogar, p. 258 est probablement une erreur) *ipytepy*, Ipur. *t-apete-quy*, Mak. B. *apytana-quy*.

71. Boisson de cassave, Kal. *samulu*, Bak. *samv*.

72. Boisson de cassave, Kal. Pen. *kumuni*, Oy. *omaní*.

73. Boisson de cassave, Kal., Trio, Oy. *kaširi*, H.-U. *kódzili*, Ak. *kashíri*, Apar. H. C. *cachiri*; Oyampi *caciri*, Tupi Chaf. *kaširi*.

Bouillon, suc du manioc bouilli, H.-U. *kádžili*, *ká(d)zili*, Apar. H. C. *cachiri*, Kal. *kasiripo*, Ak. *kaseripu*, Trio *kaili* (comp. A 88, manioc).

74. Bouillon poivré, Kal., Oy. *túma*, Car. *louma*, S. *dumá-li* (comp. A 316, eau).

75. Ecume, Cum. *chacron*, Ch. *acoron*, *úeron*, Kal. P. *acó*, *acó-mbo*, H.-U. *áko*.

Ecumer, Ch. *acrona-e*, Cum. *hu-acronca-che*.

76. Souffle-feu, Trio *sipali*, H.-U. *hūdy*, Kal. *waliwali*, Ak. *warewa*.

76a. Souffle-feu, Oy. *anapami*, *anapamui*, Apar. H. C. *anapamon*.

77. Pot indien, Ak. *oinuh*, Mak., Ark. Sch. *aina* (A 48?).

78. Vase, Oy. *ini*, *éni*, Trio *éni*, H.-U. *yene*, Kal. *yene*.

Pot, Ak. Sch. *tuma-yeng*, Car. *toma hiem*.

Cage, Mak. Sch. *yeng*.

Uterus, Kal. *yene*.

Gaine d'un contean, Cum. *cuchiyo enima*, Map. *marlia-eli*.

79. Marmite, Oy., Yanap. P. *turua*, Yauap. H. *l(o)roá*, *troá*, Kal. Bi. *toroua*, Car. *toúrae*; Oyampi *touroua*.

80. Table pour râper le manioc, Oy. *kulate*, Bak. *kχóáta*; Taino (Las Casas) *guariquetén*.

Râpe à manioc, farine de manioc, Carij. *tarouati*.

81. Table pour râper le manioc, Kal. *kumuka*, Trio *komai*.

82. Couleuvre (presse) à manioc, Kal., Trio, Apar. O.C. *matapi*, Car. *mátapi*, H.-U. *maχtáhi* (comp. Tupi *tipity*).

83. Natte, Oy. G. *panmacari*.

„ pour sécher le manioc, Bak. *panakári*, *panakχál*.

Tamis, Oy., Trio *pankáli*, Ak. *panga*.

84. Mortier, Bak. *éyo*, *áyo*, Apar. O.C., Oy. C. *aro*, Trio *aki*, *akoño*, Kal. *ako*, *āka*, H.-U. *áko*, *ágo*, Crich. *acui*, Ipur. *niacui*.

Pilon, Ar. C. *agua*. (comp. A 7, mâcher).

85. Corbeille en feuille de palmier tressé, Trio *wapá*, Maq. Ernst *guapa*.

86. Peloton de fil, Kal. *kunulima*, Car. *conólima*; Arowak Schum. *kúnnulima*.

87. Duvet pour orner les cheveux, Kal., Car., Trio *maliti*, Oy. *mali*.

88. Couronne ou chapeau indien, Kal. *umali*, P. *goumaliri*, Car. *ioumáli-ri*, Oy. *apomali*, *pomáli*, C. *apomali*. (comp. A 220, cheveux, et G 87).

89. Peigne, Cum. *amacachi*, Ch. *amacaz*, Tam. *amacacei*, Kal., Trio *oŋkai*, Oy. *omekai*, Map. *camacai*, Ar. C. *yemcal*, Bak. *ekási*.

Peigner, Car. *agnúca-ca*, *ayóuca-ca* (composé de *yamue*, etc., pou et de *ka*, enlever, A 328, 58).

90. Collier, bijou, Kal. M. *enéka-li*, Crev. *anéca*, Car. *enéga-li*.
Marchandise, Oy. *yéneká-li* (comp. G 471, donner, vendre).
91. Pendant d'oreille, Oy. *pana-muta*, H.-U. *haná-muka*, *haná-mu(χ)ka* (*pana*, *hana*, oreille).
92. Echarpe. Oy. *oyapá*, Trio *ápan*, *yapan*.
93. Frange, Kal. *seséwlu*, Trio *sálu*.
Ornement en plumes, pendant sur le dos, Oy. *húlu*, *súlu*.
Bracelet en coton, Ipur. *cume-taré* (G 8, poignet).
94. Ceinture, Yauap. P. *maipó*.
Jarretière, Oy. *wáipu*, Kal. *sepu*.
Ligature du corde de l'arc, Oy. *e-wáipu-le*.
95. Jarretière, Trio *kaluta*, H.-U. *kalúta*.
96. Flûte, Kal. *siñaly*, *siñawai*, M. *sinat*, Car. *china*, Crich.,
Ipur. *chinary*, Ipur. *chimary*, *chinahi*, Mak. B. *saiy*, Trio *tyali*,
sáli, Oy. *suli*, C. *sari*.
Espèce de bambou, Oy. *sáli*, *báli*.
97. Flûte, Ak. *teronba*, Oy. *talúlupan*, H.-U. *to(χ)to(χ)tólolo*.
(Comp. G 546, souffler).
98. Flûte de Pan, Oy. *tule*, Trio *lue*, H.-U. *selú-selu*, (*d*)*zelú*-
(*d*)*zelu*.
Flûte, Oy. *lue*, Par. *lué*.
Espèce de bambou, Oy. *lue*, C. *roué*.
99. Tambour, Kal. *samula*, Mak. N. *zambolú*, H.-U. *tabúlu* (du
mot français *tambour*, portugais, espagnol *tambor*?).
100. Grelots des graines de *Thevetia nerifolia*, Kal. *karawási*,
Oy. *kawai*, H.-U. *kawái*.
Thevetia nerifolia, Kal. M. *ahouai*.
Coquille qui sert de grelot, Car. *iaouai*.
101. Hochet, Kal., Trio, Tupi *maraka*, Mak. N. *mala*, Ipur.
maracó, H.-U. *maláka*, Arowak *maláka*.
Clochette, Tam. *maraca*.

Nature.

102. Lune, Ak. *kapui*, I. Th. *capooi*, Mak. N., Sch., K. *kapoi*,
B. *capuhy*, C. *caponi*, I. Th. *kapooi*, H. *kabui*, X *capói*, Arek.
Sch. *kapoi*, Rob. Sch. *kapui*.
103. Pléiades, Trio *manana*, H.-U. *mómano* (comp. grain, *ano*
etc., A 22 et goutte, Kal. Pen. *mano*).
104. Pléiades, Oy. *enáu*; Mameo *guan*, Cariay *coünavu*, Ipurína
umiuva, Goajiro Ernst *ígua*, Arowak *wiwa*, Sch. *wijua*.
105. Venus, Jupiter, Kal. *alukuma*.

Jupiter, Arowak *wálukuma*.

Etoile, Car. *ouóloucouma*.

105a. Etoile du matin, Cum. *chiptaca*, Ch. *cheptaca*.

Venus, Ch. Humb. *septuca*.

105b. Orion, Cum. *ipeti-puin*, Ch. *ipet-puen*, Mak. B. *epe-pim* ¹⁾, Kal. Pen. *epete-mu*, *epete-mbo*, *epete-mbe* (A 260, euisse, jambe).

106. Ombre, Kal. Bi. *timöüeré*, Trio *amâli-li*, H.-U. *y-amóle-li*, Oy. *i-amorenepö*.

Clair de lune, Trio *un-amóli-ri*.

Ame, Trio *y-amoli-li*.

107. Vent, Oy. *tóun*, Mak. H. *astung*, X *astum*, K. *ástune*, *á(i)stune*, Map. *eatuné*.

108. Nuage, Kal. *kapurutu*, Trio *i-kapulutú-lu*, Mak., Arek. Sch. *kathuruppu*, Ak. *kahbóro*, Map. *cabucutu*, Mak. H. *tuburú*, Oy. *tapuru-ume* (comp. A 67, ciel).

109. Brouillard du matin, Kal. *kamériti*, Car. *kemerei*, Bak. *kχomíta* (comp. A 76, froid).

110. Arc-en-ciel, Kal. *palamu*, Car. *alámoulou*.

111. Arc-en-ciel, Oy. *kamnanói*, Trio *kananói*, H.-U. *kanánai*, Par. *cavaranari*, Bak. *enanáko*.

112. Eclair, foudre, Trio *manamana*, H.-U. *manámana-kani*, Oy. C. *méleméle ouapöt*.

Arc-en-ciel, Cum. *menemene-pe*.

113. Tonnerre, Pauxi *capo*, Trio *kápu*, Map. *capurori*.

Eclair, Ak. Hi. *cabejta*, Kal. Sch. *cabeituh*, Trio *kápu-kápu* (comp. A 67, ciel, A 77, pluie).

114. Tonnerre, Bon. *dararú*, Oy. *tararú*, Apar. H. C. *tarara*, Car. B. *teururéu*, H.-U. *háta*.

116. Sable, Oy. *sámut*, *húmut*, Trio *samu*.

117. Chaux, Kal. B. *oureula*; Arowak Schum. *auléara*.

118. Fleuve, Ch. *yquar*, *iquar*, Yauap. H. *abékurú*, Kal. P. *eícourou*, Opone *carú*, Pauxi *tonna ícouca*.

Eau, Crich., *apuiquinó*.

Ruisseau, crique, Maq. T. *ihgiare*, Kal. T. *ñaare*, Tupi *ygarapé*.

Source, Tupi *ygeóára*.

Se noyer, Apar. H. C. *u-acouaat-urisé manan*.

119. Sources d'un fleuve, Trio *amati*, Oy. *amat*, Mak. Sch. *yamu*.

120. Embouchure d'un fleuve, Kal. *kini*, *ikine*, Trio *kinti*, Oy. *kuntal*, Carij. *akénaka*.

¹⁾ Poranduba amazonense; voir aussi Penard, De menschetende aanbidders der zonneslang, II, légende de l'homme dont la jambe fut coupée.

En aval, Ar. C. *ikinti-nan*.

121. Sant, rapide, Bak. *táu*, *tau*, Trio *itúlu*, *ituru*, Pian. C. *turune*, Kal. *itáti*, *itsóli*, Oy. *itsóli*, Apar. H. C. *soo-cané*, Ar. C. *erone*: Oyampí, Emerillon *itou*. (comp. A 314, roche).

122. Ondes, ean rennué, Oy. *sipási paru*; Arowak Schum. *sibassi-baru* (*paru* = ean. A 250?).

123. Marais, Kal. *piripiri*, Apar. H. C. *pouripouri-me*, Oy. *purí*; Oyampí *pripri*.

124. Boue, Kal. *akuru*, Oy. *kurisa*, Trio *kulikatí*, Apar. H. C. *icoure-pata*, H.-U. *káula*.

Soutien de la poêle à cassave, H.-U. *kahúla*, Trio *káula*.

Argile rouge, latérite, Kal. *kulí*, Yauap. P. *curi*.

125. Ile, Kal. *pau*, Hi. *paahuh*, P. *oubáou*, Car. *oubao*, Ak. *opahwah*, Hi. *paahoh*, Mak. B. *ipaho*, Oy. *pao*, Tam. *pau*; Oyampí *paou*, Emerillon *oupan*.

126. Ile, Oy., Apar. H. C. *amonta*, Trio *tiamata*, H.-U. *amótali*, Carij. *amontari*, Maq. T. *landaru*, Yab. *anta*.

Ile St. Croix, Car. *amónhana*.

127. Port, Tam. *peja*, Ak., Kal. *peja*, Car. *bega*, Mak. B. *péa*, Map. *pea*, Ipur. *piaquy*, Crich. *pichitó*.

128. Charbon, Cum. *caramacata*, Ch. *caramacat*, Map. *camaraistú*, Kal. T. *camaracoto-spo*, Yab. *caramaquete*, H.-U. *damalókate*, Bak. *pelayóti*.

Tison, Ipur. *icamatu*.

129. Cendre, Kal. *werunapa*, P. *éróno*, Mak. Sch. *hurumpa*, H. *arienabú*, Ak. *orumurrapu*, Yab. *weremuspeté*, Maq. T. *werénate*, Oy. *eruétpö*, Cum. *huerimuo*, Car. *hucroum*, Apar. H. C. *arouna*, H.-U. *ueléne*, *weléne*, Trio *werinö*, *wilinó*, Map. *querené*, Yauap. H. *uctenú*.

Suie, Ch. *gueretnate*.

Tous ces mots contiennent un thème *were*, *weru*, *oru*, *aru*, auquel est suffixé *no*, *na*, *na*, *ne* (voir A § 25) et quelquefois une particule exprimant le passé. Nous retrouvons le même thème verbal dans les mots suivants:

Instrument pour faire le feu, Car. *huelékio*, Bak. *períya*, Ar. E. *werik*.

Allumer le feu, Oy. C. *olété-ké*, H.-U. *i-éléte-ke*, Ar. C. *d-iret-ka*.

Etre ardent, Crich. *iwere-quy*, Ipur. *are-qui-ri*.

Bois à brûler, Kal. *wewe were*.

Tison, Crich. *uer-que-ró*, Mak. B. *uere-ró*.

Fumée, Trio *al-útó*, H.-U. *élé-dzite*, Apar. O.C. *ore-ciinto* (H.C. *apot-échine*), Oy. *olo-siró*, Mak., Arek. Sch. *huwere-to*, Nah. *irí-titse*, Crich. *iteri-cá*, Ipur. *itere-ca-quy* (comp. A 134).

Lèche-frite, Oy. *eli-pó-tpö*.

Foyer, Crich. *iri-po*.

Feu flamboyant, Car. *ele-le-cóali*, *ele-léeli ouátton*.

Lumière zodiacale, Oy. C. *itib-mé*.

Eclair. Cum. *títir*, Bak. *yélo*, Car. *abíri-cani* (tonnerre, Trio *tíli-li-ngane*, Nalh. *izilo*, vent, Apar. O.C. *tirliri-cané*, Bon. *iri-ane*, Car. *ilili*).

Feu, Ipur. *neré-qay*, Car. *ille-me ouátton*.

Flamme, Trio *ole-ole*, Map. *yari-ni*, Car. *elele-ni*, Oy. *tíli*, Cum. *títir*, Ch. *imír*.

Les dernières formes se rapprochent du thème *si*, *si*, *tsi* de „soleil” (A 305) et de „étoile” (A 304). Comp. aussi A 165, lumière, soleil, etc.

Mammifères.

130. Singe hurleur, *Myctes* sp., Cum. *arahuata*, Kal., Trio, Oy. *aluáta*, Car. *alóonata*, Tam. *ararató*, Carij. *garacata*, *arabata*, H.-U. *alauatú*, Ak. *arouta*, Mak. A. *arauta*, H. *araptó*, Map. *arauto*, Kal. T., Yab. *aróuata*, Apar. H.C. *arauta*, Bak. *aúri*, Ar. E. *arun*, C. *aaronn*; Achagua Gilij *arabata*, Bare Chaf. *araguato*, T. *aróuata*, Spix. *guariba*. Maipure *maracé*; Tupi *arauató*, *guariba*, *warica*, *uariba*; Massacara, Tecuma *guariba*.

Tigre rouge, Puma concolor, Trio *alawata-pá*.

131. Couata, *Ateles* sp., Oy., Apar. H.C., Trio *alimi*, Carij. *arimimé*, Araq. *arinina*.

Lagothrix olivaceus, H.-U. *alímimé*.

132. Conata, *Ateles* sp., Kal. *kuata*, Car. *couátta*; Jumána, Passé *coatú*; Tupi *coató*. Oyampi, Emerillon, *conata*, Guajajara *kuasí*, Cocama, Peba *conata*.

133. Macaque grande, *Cebus* sp., Kal. *yalakúlu*.

Singe, Kal. T. *garacaro*, Maq. T. *garacado*, Yab. *varacalu*, Map. *varacaro*, Cum. *ghuaracaru*, Car. *ionalágalou*, Ak. *iwarrika*, Mak. C. *youareka*, H. *wakrá*, Tam. *caparro*.

134. Macaque grande, *Cebus* sp., Trio *talípi*.

Singe noir, Ak. *garriki*.

Pithecia lencecephala, Mak. A. *larighi*, Kal. *aliki*.

135. Macaque petite, *Cebus* sp., Kal., Trio *akálimá*, H.-U. *akálima*, Oy. *kapalimí*.

Singe (esp.), Car. *agállimu*.

136. Singe barbu, *Pithecia* sp., Kal. *kesin*, Oy. 1 *só-imö*, *isö-imö*, 2 *kusiri*, Trio 1 *só-imö*, 2 *kusiri*; Tupi *cuchiv*, Oyampi *couchou*.

Lagothrix olivaceus, Canxiana *ghozoe*.

Hapale Jacchus, Kal. *kusiri*, Oy., Oyampi, Emerillon *couciri*, Arowak *σιλilε*.

Tamarin, Car. *coúiri*.

Singe, espagnol „tití”, Yah. *chilili*, Maq. T. *chirire*.

Cebus fatuellus, Mariate *knissary*.

137. Macaque petite, Cebus sp., Oy. *nanana*, *kuanan*.

Cebus fatuellus, Passé *nanagu*.

Pithecia hirsuta, Caripuna *húna*, Culino *nanava*.

Chrysothrix, Peba *aounay*.

Singe, Arawak Schum. *nhóan*.

138. Hapale jacchus, Oy., Trio *makui*.

Callithrix sp., Canxiana *wakaúy*, Mariaté *pakoy*, Panmari *makari*, Javitero Mont. *guacui*.

139. Tigre rouge, Puma concolor, Kal. *kusali-walaq*, Crev. *cosare-vare*, Mak. N. *sali-carú*, Cmu. *cozey-co*, Ch. *cochey-co*. (cerf, A 85, Kal. *kusali*, Cum. *coze*).

140. Tigre, Leopardus Onza, Car. *caïconchi timenoule*, H.-U. *temenúleme*, Trio *kemenulen*, *timenule*, Bak. *utoto tüwenéq*, Par. *tumúnané* (= tigre peint, celui qui est peint, A 206).

141. Chat, Felis maniculata domestica, Bak. *tsiri*, Kal. T. *mishi*, P. *mecho*, Car. *méchou*, S. *mésu*, Maq. Chaf. *miche*, T. *michi*, Yah. *mitchi*, Map. *miji*, H.-U. *mídzí*, Tam. *mici*, Oy. *mési*, *míki*, Apar. O. C. *picha*, Mak. B. *pichanú*; Baré Chaf. *michi*, T. *mitchi*, Baniva, Mandanaca T. *mitchi*, Carúzana *mitzi*, Puinabe *mishi*, Piapoco *michi*, Javitero T. *mitsi*, Mont. *michi*, Uareca T. *mihchi*, Baniva Chaf. *mitsi*, Goajiro Ernst *muse*, Wapishana *pichène*, Maxo *misitu*; Tupi *pichana*, *pisiana*; Mbaya *pigíchene*, Guahibo Chaf. *miche*, T. *mizi*, Sálliba *mitchi*, Piaroa T. *mitzi*, Indiens de Siquisique *mis*, Atzèque *mitzli*, dialectes indiens du Guatemala *mes*, *mistuu*.

142. Lontre, Lutra brasiliensis, Kal. *awalibaya*, Bak *awáya*, Oy. *awawá*, Apar. H.C. *aouaoua*, Ipur. *araioatú*, Crich. *arauita*, Mak. B. *turará*, C. *trouara*, Ak. *surada*, Yanap. H. *assuúu*, Trio *yáwi*, H.-U. *(d)yaní*.

143. Coati, Nasua socialis, Bak. *χeu*, *χéo*, *śeo*, Oy. *síru*, Trio *séu*, H.-U. *tχéu*, *dχéu*, Pim. *kiäh*, Ak. A., Mak. Sch. *kibihí*, Kal. *kuási*; Tupi *coati*, Anambe *koati*, Cayowa, Bororo Cast. *coati*, Kamayna *koatsi*; Passé *ghabñechy*, Jumána *kapphé*, Canxiana *kapó*, Paressi *kahi*; Oretú *wihi*; Trumai *koatsi*.

144. Ecnreuil, Sciurus sp., Oy. *weli*, *medí*, Trio *méri*, H.-U. *méli*.

145. Rat, souris, Mus sp., Kal. Bi. *wombo*, Tam. *munbe*, Oy.

munpö, Trio *munupö*, Apar. O.C. *monpen*, Cum. *mureque*, Mak. X *aintum*, Sch. *naimom*, H. *weimó*.

Hesperomys sp., H.-U. *múnguhe*.

Sarigue, *Didelphis* sp., Apar. H.C. *monuou*, Oy. C. *monéou*.

146. Agouti, *Dasyprocta* Aguti, Ch. *acuri*, Kal., Oy., Trio *akuli*, Apar. H.C., Yao *acouri*. Nah. *akuri*, Ar. C. *iacouri*, Maq. T. *acuri*, Yab. *ipúali*, Mak. Sch. *acouri*, H. *akurí*, X *sucurí*, Yauap. H. *akirí*, H.-U. *akúli*, Bak. *hákʒe*, *hákí*. Woy. O.C. *acoussi*, Car. *picouli*; Tupi (A 37) *akutí*, Auetö *nakurü*, Guajajara *akusiri*; Taino *aguti*, *aguchi*, Junána *aguti puütschi*, Baniva Crev. *picouroua*; Trumai *akuts*.

Dasyprocta *Aeuchy*, Kal. *akúšiwai*; Tupi *aeuchy*.

147. *Dasyprocta* *Aeuchy*, Oy. *paši*, Trio *pašinúli*.

148. Paca, *Coelogenis* Paca, Bak. *pülenúle*, Oy., Trio *kuliman*, H.-U. *kulimau*, Apar. H.C. *coulimao*, Araq. *ghuriman*, Ar. C. *téméoré*, Kal. Pen. *orana*, T. *urama*, Maq. T. *oloma*, Yab. *aroma*, Ak. *orahna*, Mak. H. *uranó*, X. *uranú*.

Lepus *brasiliensis*, Bak. *kalimba*.

149. Paca, *Coelogenis* Paca, Kal. *pak*; Tupi. Omagua *páca*, Kamayura *paka*, Oyampi, Emerillon *pak*, Ynruua C. *bahé*; Sabuja, Cayriri, *páca*.

150. Paca, *Coelogenis* Paca, Ch. *grapa*: Bare T. *iabu*, Uareca T. *bapa*, Javitero Mont. *iafa*, T. *iáia*, Piapoco T. *taba*; Gnahibo T. *opaib*, Indiens de Siquisique *aragua*.

151. Cабiai, *Hydrochoerus* *capybara*, Oy. *kapiwálu*, *kapiála*, Apar. H.C. *capiara*, Ak. *kapiwa*, Kal. *kapia*, T. *capibia*, Bak. *pakʒiá*, Nah. *paküriza*, Ar. E. *pagriva*; Tupi *kupicára*, Auetö *kapiwat*, Kamayura *kupírát*. Oyampi *capigouare*, Emerillon *capionara*.

152. Cабiai, *Hydrochoerus* *capybara*, Trio *iwáli*, *iwüli*, Yab. *gihwili*, H.-U. *iwéle*, Mak. H. *warú*; Arowak *kibirole*, *kibiola*.

153. Paresseux à deux doigts, *Choloepus* *didactylus*, Oy. *alikóle*, *alukóle*, Trio *alékole*, *aliküle*, Kal. *aipauló*, Ak. *kracoun*.

Paresseux, H.-U. *nalékole*, Kal. M. *onikaré*.

154. Mouton paresseux, *Bradypus* *tridactylus*, Ak. *kourichi*, Kal. *kupirísi*, Trio *wirímai*, Oy. *íli*.

155. Priodonte, *Dasypus* *gigas*, Kal. *manulena*, Trio *molaimó*, Oy. *malema*, *malaino*, Mak. Sch. *maouraima*, X. *mouló*, Bak. *mayáru*, *mayáru*; Paresse *marura*, Mehinakú *maluló*.

Pore-épice, *Cercolabes* *prehensilis*, Kal. *malia*, Car. *manlíon*, Tam. *arura*, Oy. *alólu?*; Arowak *yalálo*.

156. Tatou, *Dasypus* sp., Kal., Oy. *kapasí*, Par. *kapassi*, Ak.

kabasi, H.-U. *kahádzi*, Trio *kapúi*, Yab. *capahú*; Oyampi *capachi*.

157. Tatou, *Dasypus* sp., H.-U. *étekéime*, *éteké*, Ar. E. *otkoimo*, Oy. *ilikoimō*.

158. Tamanoir, *Myrmecophaga jubata*, Kal., Trio *tamanoa*, Mak. A. *tamanuú*, H. *tamanú*, Ak. *tamanowa*; Tupi, Ananibe *tamanduú*, Oyampi *tamanoi*, Emerillon *tamandoi*, Auetö *tamayuó*, Kamayura *tamanua*.

159. Tamanoir, *Myrmecophaga jubata*, H.-U. *helénu*.

Petit tamanoir, Trio *katimō*, Ak. *oiweh* (comp. A 153, tamanoir).

160. Cerf, *Cervus* sp., Oy. *kapau*, *kapáo*, Trio *ukápau*, Araq. *ghaban*.

Cervus campestris, H.-U. *kahán*.

161. Cerf, *Cervus nemorivagus*? Kal. *kariaku*, Ar. C. *cariamoué*, Oy. *karaku*, Trio *kayaka*, Ak. *kariouko*; Tupi *suasú-cariacu*.

Cervus rufus, H.-U. *kadyáke*.

162. Cochon, *Sus* sp., Kal. *puirluku*, Ak. *pailyuko*, Car. *bouírocou*, S. *buíraju*.

Sanglier, Car. N. R. *buiruhu*, Crich. *ruyrug*, Ipur. *rueneton*, Oy. C. *alouken* (comp. espagnol *puerco*).

162a. Manati, *Manatus australis* ¹⁾, Ch. *cuyumuri*, Kal. Bi. *caïou-morou*, Mak. N. *koimuru*; Arowak *koyumólu*: *kuyumulu*.

Oiseaux.

163. Perroquet, *Amazona* sp., Cum. *aracuati*, *aracuathi*, Apar. H. C. *paraoua*, Oy., Trio *palarú*, Araq. *paranté*; Tupi (A 283) *paragua*; Pano *bawa*, Caripuna *báua*, Maxoruna *paua*, *bahua*, Sipibo *bahua*.

164. Perroquet, *Amazona* sp., Kal. *kulewago*, Bi. *courau*, *con-riagué*, Oy. *kulai-kulai*, Apar. H. C. *couricoua*, Car. *coúlao*, *coú-lehuac*, Yao *courga*, Ak. *koraikorai*, Ar. C. *koni*, Yauap. H. *kroakú*, Opone *coróto*, Bak. *terikúla*, Nah. *kuritsata*, H.-U. *kudzói*; Tupi *carau*, Oyampi *couré*, *courahi*, Emerillon *conté*, Yuruma C. *couricouri*; Arowak *kuliaka*, Schmu. *kulán*, Piapoco Crev. *couri-coulé*, Baniva Crev. *couli-conga*, Bare T. *cúyabo*, Chaf. *cuyahu*, Javitero Chaf. *curi-curí*, T. *curículi*; Cayapo E. *krueíti*, *krueíra*, Suyá *kakó*, Apone-gieran *curaití*, Caraho Cast. *crecu-r*, C. *conroué*, Botocendo *guéranguéra*, *kouakoua*; Bororo v. d. St. *kurao*, Guahibo Chaf. *curicuri*.

165. Perroquet, *Amazona* sp., Ch. *roro*, H.-U. *loló*, Ak. *rorowe*, Par. *oruhué*, Mak. N. *oroke*, H. *orokei*, X *oroqué*.

¹⁾ Manati = mamelle, lait. dans les langues caraïbes; A 195.

Amazona fawinosa, Kal. *solóma*, *soluma*, Ak. *soroma*, Oy. *solohol*, Trio *solosolo*; Arowak *salama*.

165a. Perroquet maillé, *Derophtus accipitrinus*, Kal. Pen. *manakapuya*, Mak. Sch. *wanakia*, Oy. *papakia*, Trio *kinakiná*; Warau *paratakia*.

166. Ara rouge, Arara Macao, Kal. *kenala*, Trio *kenála*, *kánala*, Oy. *konólo*, H.-U. *kenólo*, Par. *konoró*, Apar. H. C. *kinoro*, Car. *kínoulou*.

Oiseau rouge, *Haematoderus militaris*, Trio *konolo-imó*.

167. Ara, Arara chloroptera, Kal. B. *koiarre*, Car. *cuyáli*, *cogáli*, Oy., Trio *kuyáli*, Apar. H. C. *gourary*, O. C. *couzari*, Pauxi *cuyara*, Araq. *ghugary*, Ak. *wiurra*.

Macrocerus Aracanga, Mak. A. *cuyeri*.

Macrocerus hyacinthinus, H.-U. *kakéta*.

Ara, Bak. *kɣawíta*, Carij. *kahéta*, Kal. T. *cudari*, Maq. T. *caddíe*.

168. Ara jaune et bleu, Arara Ararama. Kal. *kalaluwa*, Oy., Trio *alalawó*, Car. *allalluouu*, Apar. H. C. *arara*, Nah. *alalu*, Bak. *alarúra*, Mak. I. Th. *kerarawa*, Ak. *kurarawa*, Ar. C. *caara*; Tupi Omagua, Oyampi *arara*, Emerillon *arat*, Yuruma C. *tiaaraoua*, *ouraoui*, Bororo Cast. *araourai*, Cayowa *gua-u*, Guajajara *araraka*, *arari*; Arowak *kalalo*, Schum. *karara*, Bauiva Crev. *paruha*, Uairacu *alazo*, Marauha *paranary*, Jucúna *caro*, Wapishana *carara*, Paressi *kalo*, *kara*, Mariaté *gharo*, Canixana *malanarj*; Sipibo *caná*; Botocudo *katuran*, *kasaranne*, Chavante *somerara*, Cherente *chonara*, Suyá *alááa*; Carajá *arara*, Piaroa T. *cara*.

169. Ara, petite espèce, Oy. *alukakui*, Bak. *taɣaɣáí*.

Psittacus ararama, Par. *alúkalime*.

170. Perruche, *Conurus* sp.? Criel. *maracã*, Ipur. *maraconá*, Mak. B. *maracan*; Oyampi *maracana*.

Psittacus Illgeri, Ps. *Conurus*. Bak. *makóni*, H.-U. *malókana*; Tupi *maracanú*.

Macrocerus Macaynana, Arek. A. *marakang*.

Arara Maracana? Trio *malukana*, Oy. *marakana*.

171. Perruche, *Conurus* sp. ou *Psittacula* sp., Ch. *quiriquiri*, Kal. *kelikeli*, Mak. Sch. *kehrihkehrih*, H.-U. *kilikili*, Car. *erére*; Arowak *kírrékírre*, Guaná *kirikiri*, Javitero Mont. *querequere*, Passé *ghiretsche*, Mariaté *tschýrikie*, Junana *zerischo*, Uaimuna *tsirika*; Oyampi *perichi*; Culino *tschuky*; Juri *seré*.

Conurus nobilis, Arek. A. *keih keih*.

171a. Perruche, *Psittaculus* sp., Trio, Oy. *alapá*.

172. Toucan, *Ramphastos* sp., Kal. *kuyaké*, Mak. Sch. *cuyakeh*,

Oy. *kiapok*, Trio *kiapok*, *piapokó*, Araq. *yapoko*, H.-U. *tʃahóko*, *dʒahóko*; Juri *yapoko*. En Surinam on l'appelle *kuyaké*, en Venezuela *piapoco*.

172a. Toucan, *Ramphastos vitellinus*, Mak. Sch. *kirima*, Trio *kiliu*.

173. Trogon sp., Trio *óli*, H.-U. *óuoli*, Mak. A. *soroko*, Kal. Pen. *ulukwa*: Tupi *sarucá*.

174. *Crotophaga ani*, Kal. *wúni*, H.-U. *winé*; Tupi *ani*, *anú*.

175. Martin-pêcheur, *Alcedo* sp., Oy., Trio *atula*, Apar. H. C., Carij. *atonra*, H.-U. *uatúla*, Bak. *erú*; Oyampi *atoura*, Yuruna C. *adoura*.

„Pie de mer”, Car. *yátoula*, *yátouhala*.

176. Martin-pêcheur, *Alcedo* sp., Kal. *sagasaga*, Mak. Sch. *sackaiaka*; Arowak *sakasaka*.

177. Engonlevant (whip poor will), *Caprimulgus* sp., Bak. *pokuráu*, Oy. *oglai*, Kal. *waka*, Tupi *bacuráu*.

178. Colibri, *Trochilus* sp., Kal. *tukusi*, Ch. *tucuz*, Humb. *tucuchi*, H.-U. *tukúłzi*, Arek. Sch., Oy., Trio *tukvi*.

Agamia agami (héron à bec très pointu), Kal. Pen. *tukusi*.

Pointe de flèche en fer (à crochet), Kal. *tukusi*, Trio *tukūsi*.

179. Pie, *Picus* sp., Kal. *uitu*, Trio *wétu*, Oy. *uétu*, Apar. H. C. *étou*, H.-U. *kuetú*.

180. Aigle, *Falco* sp., Kal. *kuana*, Car. *cóanné*, Mak. Sch. *guan*, B. *cuano*, Map. *comano* (comp. A 262, aigle).

181. Cancan, *Ibycter* sp., Kal. *kankan*, Trio *kakau*, Oy. *kalan*, Mak. Sch. *calau-calau*, Apar. H. C. *caraou*, H.-U. *kayakayaú*.

Polybomis sp., Bak. *karakára*, Mak. Sch. *caracca*, Par. Sch. *cara-carari*, H.-U. *uákala*; Tupi *caracarú*.

Urubu noir, *Cathartes* sp., Guajajara *karakara*.

Corbeau (*Cathartes* sp.?), Cum. *caracare*, Kal. Crev. *caracare*.

182. Cancan, *Ibycter aquilinus*, Kal. *klikatáka*, Pen. *pilitotoko*. Oiseau qui croasse, Ch. *crisotoc*.

Aiglon, Cum. *tequeteque*.

183. Faucon, *Harpagus bidentatus*, Kal. Pen. *watalu*.

Ictinea plumbea, Kal. Pen. *watalu*.

Rothramus sociabilis, Kal. Pen. *awatalu*.

Milvago chimachima, Kal. Pen. *arwatalu*.

Ibycter ater, Kal. Pen. *watalu*.

Espèce de faucon, Oy. *kawatule*, Apar. H. C. *aantarou*.

184. Roi des vautours, *Sarcorhamphus papa*, Kal. *anuwana*, Ak. *gamwanna*, Ch. *enuana*.

Vautour, *Cathartes* sp., Arowak *anowanĩ*.

185. Vautour, *Cathartes* sp., Cum. *curumo*, Ch. *curun*, Ak.

korohm, Kal. *kelumu*, Oy. *kulum*, C. *courroumé*, Apar. H. C. *courroumou*, Par. *kolomun*, Pim. *glumu*, Mak. N. *kolumeré*, Trio *akalamano*, H.-U. *kulúgo*, Bak. *kχuróto*, *eláhu*; Tupi *urubú*, Omagua *urubu*, *urubu ting*, Emerillon, Oyampi *ouroubou*, Auetö *urecu-tsing*; Kobéua *kauálümi*.

Corbeau, Cum. *corumo*.

Sarcoramphos Papa, Guajajara *urubu*.

186. Hibou, Trio *popopó*, Mak. B. *purature*, Ipur. *puruturi*, Crich. *puratury*, Oy. *pupúli*. Kal. *papabo*.

Strix sp., Bak. *muruyútu*, H.-U. *mulukutútu*.

Strix cucullaria, Mak. Sch. *bokoba*.

Strix perlata, Kal. Pen. *ulukuleya*.

Scops brasiliensis, Kal. Pen. *mulukuya*.

Sophostrix cristata, Kal. Pen. *kulutaw*.

Bubo virginianus, Kal. Pen. *kulutau*.

Pulsatrix perspicillata, Kal. Pen. *popobo*.

187. Cassique, Cassiens sp., Kal. *psakarakoi*, *piákaukú*, Apar. O. C. *yacoua*, Oy. C. *payagoua*, Trio *pauka*, H.-U. 1. *tχaχakálana*, *dχaχakálana*. 2. *há(d)yaχkoa*; Arowak *asúwako*.

188. Cassique, Cassicus sp., Trio *kenoto*, Kal. Pen. *konowto*.

Cassicus cristatus, H.-U. *kenoto*.

„ *viridis*, Mak. Sch. *guinoh*; Warau *konuh*.

189. Cassique, Cassicus sp., Bak. *kχúma*, Oy. *kulima*; Mehinaku, Waura *kuržima*, Yaulapiti *kuma*, Paressi *koloma*.

190. Hirondelle, Hirundo sp., Kal. *sololiya*, Bak. *turíya*, Cum. *tegra*, H.-U. *tχolike*, *dχolike*, Trio *sirílikapipó*.

191. Haematoderus militaris, Oy. *kawanār*.

Ampelis carnifex, Mak. Sch. *tschararia*, Arek. Sch. *tscharanare*.

Coq de roche, Rupicola crocea, Mak. I. Th. *koaneróo*, Ak. A. *kabanaru*.

192. Coq de roche, Rupicola crocea, Oy., Trio *mén*, H.-U. *mén*, Apar. H. C. *péou*; Oyampi *penhou*, *péou*.

193. Lipangus cineraceus, Kal. *paypēy*, Trio *paipáio*, Mak., Arek. Sch. *paipaischo*, Oy. *wayó*, *wayó*; Warau *paipapaia*.

194. Pigeon, Columba sp.? Oy. *otpótókó*, Apar. O. C. *toucou*, Ar. C. *tourtouc*, Trio *hútuku*, Maq. T. *edoho*.

Columba speciosa, Kal. Pen. *tutuku*.

Columba plumbea, Kal. Pen. *opotoko* (comp. A 144).

195. Ramier, Oy. C. *owarami*.

Leptoptila verreauxi, L. rufanilla, Kal. Pen. *walami*.

Perdrix, Car. *owalúmi*.

196. Perdrix, Odontophorus guianensis, Kal., Trio *tukro*, Mak.

Sch. *dokorra*, Trio *tókolo*, H.-U. *tokólo*, Maq. Chaf. *corocorro*.
Gallinula plumbea, Bak. *tokúra*.

197. Hocco, Crax sp., Kal. *noka*, Oy. *nok*, Trio *uako*, Apar. H. C. *aouco*, Car. *oucon*, Ar. C. *acarat*, H.-U. *okó-ime*; Passé *aghó*; Juri *akary*; Ouitoto *áχgoke*.

198. Hocco, Crax sp., Arowak *hitsi*, Uirina *itite*.

Crax Urumutum, H.-U. *itéte*.

199. Maraye, Penelope marail, P. jacupeba, Oy. *akawak*, Apar. H. C. *acaaca*, Ak. *okura*, Mak. H. *oklei*; Tupi *jacú*, Omagua *iacqu*, Cayriri, Sabuja *akó*.

Oiseau confune une poule, Cum. *huacharaca*.

Penelope argyrotis, en Venezuela (Ernst) *guacharaca*.

Poule, coq, Yaruro Chaf. *wacarara*, Guahibo Chaf. *guacara*.

200. Maraye, Penelope marail, P. jacupeba, Kal. *marai*, Trio *malási*, Mak. Sch. *marasik*, H.-U. *malúti*, Woy. H. C. *maraté*, Car. *malóchi*; Arowak *marodi*, Wapishana *maraté*, Uainuma *maray*, Jumana *marayy*, Passé *marazü*, Cauixana *marúzy*, Mariaté *marée*, Paumari *waratoku*, Mehinaku *malahü*, Waura *marlahí*, Paressi *marato*; Oyampi, Emerillon *maraye*.

201. Faisan de la Guiane, Ortalis Motmot, Kal. *palaka*, Trio *alaká*, Oy. *aragua*, *alagua*, H.-U. *natólaykua*, Mak. Sch. *kangraiba*, Bak. *watágo*; Tupi *aracoa*, *aracnan*, Omagua *uaralagua*; Arowak *kaluba*, Bare M., Cariay *haragoa*, Piapoco Crev. *outanacoua*, Uairacu *paloque*; Piaroa Crev. *karaqua*, Tecuna *uatragao*, Warau *hannaqua*; créole du Surinam *wakagó*, dialecte des nègres Yonca *palaka*.

202. Coujoubi, Penelope pipile, Kal., Oy., Trio *kuyúí*, Trio *kuwí*, H.-U. *kuáyúí*, Mak. Sch. *cuyú*, Maq. Chaf. *coyohi*; Arowak *koló*, Bare M., Uairacu *cuyuy*, Cariay *ghutuy*, Mariate, Uainuma *kutschúy*, Jumana *cuxuby*, Passé *ghuyuby*, Cauixana *ghothuyuy*, Piapoco Crev. *couiouí*, *contououi*, Manao *cujuby*; Tupi *cujubi*, *cujumi*, Omagua *cuyuy*, Oyampi, Emerillon *couyonoui*; Culino *kuschú*, Maxoruna *ghuxu*; Catoquina *ghusuy*.

Maraye, Yamamadi *kuyúí*, Yanlapiti *kuyúí*.

203. Tinamou, Tinamus sp., Bak. *ina*, Kal. *ĩnama*, Pen. *ĩamu*, Ak. *maru*; Tupi, Anambe *inambu*, Auctö *támo*, Emerillon *namou*.

204. Tinamou, Tinamus sp. ou Crypturus sp., Trio *pótunö*.

Crypturus Tataupa, Pim. *patiken*, H.-U. *hetúne*.

Maraye, Penelope Marail, Bak. *seitúne*.

205. Petit tinamou, Crypturus maculosus? H.-U. *duí*.

Crypturus pileatus, Kal. Pen. *suci*.

Espèce de tinamou, Oy. *sicúí*.

206. Tinamou, Oy. *kololó*, *sololó*.

Petit tinamou, Trio *solalayai*.

Crypturus obsoletus, H.-U. *osólolo*, *vo(ɣ)sólolo*.

Crypturus simplex, C. dissimilis, Kal. Pen. *soloi*, Arowak Pen. *holorwee*.

Perdrix, Oy. C. *sorhote*, *sororo*, *sosorro*.

Caurâl de Cayenne, Eurypyga helias, Oy. *sololo*, *kololó*.

207. Vanneau, Vanellus sp., Bak. *térotéro*, Mak. Sch. *tarantaran*.

208. Bécasse, Kal. *matyúlihyúli*, Pen. *tuwiturí*; Oyampi *matouitonire*.

Sanderling, Calidris sp. H.-U. *matéitéi*.

209. Courlis de Cayenne, Ibis sp. var., Kal. *krankrau*, Mak. Sch. *korrokorro*. Bak. *kórokóro*, H.-U. *kolókoló-kané*, Trio *kulukó*, Oy. *toko*, *tóko*; Makú *(n)deɣkóro*; Tupi *korokoró*; en Surinam on l'appelle *krankrau*, *korokoro*.

Oiseau rouge (Ibis ruber?), Cum. *corocoro*.

210. Courlis rouge, Ibis ruber, Kal. *uala*; Oyampi *ouara*.

Aigrette, Herodias egretta, Trio *wála*, H.-U. *ualá*.

Mycteria americana, H.-U. *uala-íma*.

Héron, Crich. *wararú*, Ipur. *uai*.

211. Spatule, Ajaja ajaja, Kal. *wayáyawa*, Pen. *ajaja*, Mak. Sch. *warara*; Arowak Schum. *ajajjai*, Pen. *walala*; Warau *ajaja*.

Perles roses, Kal. *wayáyawa*, Mak. I. Th. *warrara*.

212. Jabiru de Cayenne, Mycteria americana, Kal. Pen. *tuyuyu*; Tupi *tujujú*, Omagua, Uairacu *tuyuyu*, Tecuma *tonjnyu*.

213. Héron, Florida coerulea et Hydranassa tricolor, Kal. Pen. *savaku*.

Gros crabier, Car. *chaonácon*.

214. Agami, Psophia crepitans, Kal. *akami*, Mak. Sch., A., *yakamik*, Ak. *yahgahmi*, Trio, Carij, H.-U. *mami*, Oy. *mambáli*, Apar. H. C. *mamsali*; Tupi *jacami*, *jaguamim*, Oyampi *yacami*, Emerillon *zacami*; Cariay *zamy*.

Camichi, Palamadea cornuta, Kal. Pen. *kamityi*.

215. Caurâl de Cayenne, Eurypyga helias, Kal. *akere*; Oyampi *kéréi*.

216. Poule d'eau, Aramides cayana, Kal. *katoko*, Pen. *krotaka*, Trio *kutáka*, Oy. *lokaká*; Arowak *kolaka*.

Saracura, Gallinula plumbea, H.-U. *kotzákane*, *kotzákane*.

217. Canard, Anas sp., Oy. *uluma*, Maq. Chaf. *goronma*, Mak. X *uainmhá*, Araq. *uruma*; Tupi *uruma*, Omagua *uluhma*; Culino *uarannha*, Sipibo *nuuúma*.

Anas viduata, Maraulia *uruma*, Uairacu *ghumaloo*, Passé *ghumahla*, Jucúna *cumalo*, Uainuma *ghumata*, Jumaana *komala*, Cauixana *ghomala*, Mariate *gumada*; Juri *ghome*.

Reptiles, batraciens, poissons.

218. Tortue, Testudo sp.?, Kal. *wayamú*, Crev. *madomoco*, Car. *ouayámux*, Mak. N. *alamoti*, H. *oramurí*, X *uadamuri*, Sch. *uaramory*, Woy. O. C. *oyamou*, Opone *guamurí*.

219. Tortue, Cum. *curamihua*, *curamigua*, Trio *kuria*, H.-U. *kulidzá*, Carij., Oy. *conroutpé*; Sipibo *curiapiri*.

220. Tortue d'eau, Emys sp., Kal. *walála*, T. *uaraira*, Yanap. P. *uarara*, H. *walalú*, H.-U. *alála*, Maq. Chaf. *warana*, Yab. *uaraara*, Mak. N. *wuararú*, Crich. *uarichá*, Pauxi *chaouaro*, H.-U. *dzáunah*, Trio *sawalu*, Araq. *ysauarú*; Tupi *jurarú*, Anetö *tavarü*, Oyampi, Emerillon *tavouarou*; Goajiro Calc. *sahuaira*, Ernst *sagua-íra*; Sipibo *sahue*; Juri *ysauarú*.

Tortue de terre, Ar. C. *yarou*.

221. Tortue, Oy. *pulepule*, Apar. O. C. *pourpoure*, Araq. *purpurú*.

222. Tortue d'eau, Emys sp.?, Cum. *paye*, Tam. *peje*, Carare *pea*, Yab. *peié*, Trio *péyo*, *peya*, Oy. *péyo*, Bak. *pe*, Ar. C. 1 *pé*, 2 *péoume*, Maq. T. *gede*.

223. Caret, Chelone imbricata, Ch. *caray*, Kal. M. *caret*, Car. *catúllou*, *cávarou*.

224. Caiman, Alligator sp., Kal. *akare*, Apar. O. C. *yacaré*, Pim. *kuläh*, *ghiloh*, Ar. C. *ouacat*; Tupi (A 171) *jakaré*; Paressi *invakare*, Mehinaku, Waura, Yaulapiti *yaká*.

225. Lézard, Trio, Oy. *yoi*, H.-U. *yotji*, *yodji*, *yodži*, Cum. *oropi*, Bak. *po*.

Ignane, Iguana sp., Oy. *olori*.

226. Iguane, Iguana sp., Trio *yiwána*, *wána*, H.-U. *iwána*, Apar. H. C. *ouana*, O. C. *zouana*, Yab. *yu-uana*, Bak. *onió*, Mak. H. *iwó*; Arowak *iuwana*, Goajiro Ernst *iguana*, Taino *guana*, *iguana*, Paumari *yuaa*, Marauha *guua*, Passé *guaha*; Warau Crev. *guigana*.

Lézard mangeable, Cum. *yguana*.

227. Ignane, Iguana sp., Kal. *wayamaka*, Ch. *ayamaca*, Car. *ouayamaka*, S. *vayámac*; Oyampi *ouayamaka*, Emerillon *zawaca*.

Lézard mangeable, Cum. *guaima*.

228. Boa, Ch. *equeyna*, Trio *oköimö*, Apar. O. C. *ocoyouneu*.

Boa de terre, Oy. *ökoüwinö*, Ak. *okoima*.

Boa Seytale, H.-U. *ekéime* (composé de „serpent”, A 95 et de „grand”, G 407).

229. Boa, Kal. Crev. *gouaramaco*, Oy. *ulamali*, Trio *alamáli*.

Couleuvre, Kal. Crev. *arimonori*, Mak. B. *palaraima*, Crich. *enemú*, Ipur. *iaramá*.

Boa constrictor, Yavitero T. *zorema*.

230. Eunectes murinus, Kal. *ekaria*, *kíliu*, Ak. *koreu*; Tupi *sucuriuh*, Omagua *suculyu*.

Couler aestivus, Mariate *ekaryay*.

Serpent d'eau, Cum. *ocorere*.

231. Serpent à sonnettes, Crotalus horridus, Kal. *asakaini*, Ak. *sakazak*, Mak. H. *kasák*, Trio *yaka*.

232. Labaria, Bothrops atrox, Kal. *kinata*, Bak. *kχunóto*.

233. Grenouille, Trio *poipoi*, Oy. *pojepoyé*, *poipoi*.

234. Grenouille (ou crapaud), Trio *manukô*, H.-U. *moháké*, Carij. *mohaké*, Maq. Chaf. *conhoufaké*.

235. Crapaud, Oy. *kuta*, Trio *kita*, Kal. *klita*; Oyampi *conta*.

236. Crapaud, Oy., Trio *marú*: Wapischana *maoue*.

Bufo Agua, H.-U. *mauó*.

237. Poisson (créole du Surinam „warawara”), Acanthicus sp., Kal. *wálawáta*, Oy. *warawa*, C. *rapapa*, Apar. H. C. *arapa*, Ch. *guaraguara*, Trio *wala*; Arow. *wálawáta*.

238. Poisson (créole du Surinam „walakoe”), Anastomus fasciatus? Trio *walakú*.

Corimbata sp., H.-U. *waláku*.

239. Tencounare, Cichla ocellaris, Mak. A. *tucunare*, Apar. H. C. *toucounare*, H.-U. *kunúni*, Pianokoto C. *conunni*.

240. Courimata, Curimata sp., Kal. *kulimata*, Oy. *karumaši*, Trio *galumaši*, Apar. O. C. *aroumachi*; Tupi *curimatá*, *curumatá*, Oyampi *courimatu*; Arow. *kulumata*.

241. Poisson (créole du Surinam „warapa”), Erythrinus sp., Kal. *warápa*, Trio *walápa*.

„Yeyú”, H.-U. *wálaha*.

242. Gymnote, Gymnotus electricus, Kal., Oy., Apar. H. C. *arimina*, Trio *alimina*, Tam. *arimna*.

242a. Poisson (créole du Surinam „kawiri”), Kal. Pen. *kaweri*, Trio *kaweru*.

243. Poisson (brésilien „peixe cachorro”), Hydrolycus scomberoides, Bak. *paizó*, Mak. Sch. *paza*, Ar. E. *wabe*, Nah. *avi*.

Pimelodus maculatus, Pim. *paiejeh*.

244. Aymara, Macrodon Trahira, Kal., Oy., Panxi, Woy. O. C. *aimara*, Trio *aimáta*, Apar. H. C. *aymara*, Woy. H. C. *aimère*, Ak. *himara*, Ar. C. *méra imar*: Arowak *ayumola*.

245. Poisson (créole du Surinam „patakker”), Macrodon breviceuda, Kal. Pen. *patakui*, Trio *pātakui*.

Erythrinus Tareira, H.-U. *hatakadzi*, *hatakádzi*.

246. Poisson (créole du Surinam „kweriman”), Mugil brasiliensis, Kal. *kweriman*, Ak. *kwerima*, Arowak *tikwériman*.

247. Coumarou, Myletes sp., Kal. *kumarú*; Oyampi, Emerillon, Wapischana *coumarou*.

248. Pacou, Myletes sp., Kal. *paku*, Apar. H. C., Woy. O. C. *pacou*, H.-U. *háku*; Tupi *pacu*, Auetö, Kamayura *paku*, Yuruna C. *pacouï*, Oyampi, Emerillon *pacou*; Wapischana *pacou*.

249. Coumarou, Myletes sp., Bak. *páte*, Trio, Oy. *watan*.

250. Souroubi, Platystoma sp., Bak. *šurúi*, *zurúi*, Oy. C., Apar. H. C. *souroui*, Ar. C. *orémi*, Kal. Sch. *oronni*, Mak. Sch. *corutto*; Tupi *soroby*, *sorubim*, Omagua *soluy*, Iuruna C. *douroupi*, Auetö *turai*, Kamayura *tsurui*, Anambe *sorubi*; Arowak Sch. *colite*, Uairacu *hij*; Tecuna *suruy*; Catoquina *ururing*.

251. Poisson (holl. „geelbakker”, brés. „pirarara”), *Practocephalus hemiliopterus* (*Silurus Pirarara*), H.-U. *kenolóme*, *kinolóme*, Kal. *kalúlawaimiá*, Ak. *porawarima*, Ar. C. *araouma*; Tupi *pirarara*.

252. Piraigne, *Pygocentrus* sp., Kal. *pirai*, Ak. *ipirai*, Mak. Sch., A., *arai*, *arri*, H. *arei*, X. *arée*.

253. Piraigne, *Pygocentrus* sp., Oy. *peñe*, *pône*, *pene*, Trio *póni*, *pône*, Apar. O. C. *ponè*, Pauxi *ponne*, Bak., *páne*, *pále*, Ar. E. *ponä*, C. *poné*, H.-U. *hène*.

254. Akuba, *Sciaena amazonica*, Kal. *akupa*, Ak. *akuba*; Arowak *kubi*.

254a. Raye, *Trigou* sp., Bak. *pinukúí*, Crich. *apenequy*, Map. *elquerebi*.

Raye, gymnote, Tupi *poragué*, *piragué*, *puraqué*.

Gymnote, créole du Surinam *puraké*, *praké*, H.-U. *mētokó*.

254b. Poisson (brés. „yacuruarú”), H.-U. *luhedži*, *luhedzi*.

„ (créole du Surinam „spikrikati”), Kal. *luwi*.

Insectes, crustacées, mollusques, etc.

255. Mouche luisante, *Pyrophoris* sp., H.-U. *kukúí*, Oy. *kukui*, Car. *cógonyou*; Arowak Schum. *kokkui*, Taino *cocayo*, *cucuiw*; Kamayura *kaukauari*; Sipibo *conquis*; Indiens de Siquisique *yugú*.

Ver luisant, Ch. *cucuy*.

Etoile du soir, Cum. *cucuiw*, *tuenyu*.

256. Mouche luisante, *Pyrophoris* sp., Kal. *púia*, *puya*.

Lampyris sp. (?), Bak. *peyéru*, Car. *bóye*; Tupi *buijeja*; Sipibo *piutere*.

257. Mouche à miel, Oy. Crev. *ouapott-ouané*, Apar. H. C. *apoto-amon*, Trio *matá uani*, Car. *ouátou*. (voir A 149, feu, A 147, miel).

258. Cire, Tam. *morópo*, Oy. *molopiö*, *molópi*, Ipur. *moramby*, Mak. B. *marombé*.

259. Abeille, H.-U. *aláma*.

Guêpe verte, Trio, Oy. *alamá*.

Guêpe, Apar. H. C. *alama*, Carij. *alaman*.

260. Fourmi, grande espèce, Bak. *mokóku*, Trio *mukakö*.

260a. Grand fourmi noir, Ch. *cuyue*, Oy., Kal. *yuku*, Trio *éuk*.

261. Fourmi, Ar. C. *mikée*, Crich., Ipur., Mak. B. *miqay*, H. *wikó*, X *mincá*, Trio *moikö*, Oy. *músikö*. Bak. *myóí*, Tam. *omíche*, Map. *moire*.

262. Fourmi manioc. *Atta cephalotes*, H.-U. *mukásake*, Kal. *kumaka*, Oy. *kumap*.

263. Fourmi du bois canon, Trio *kotákotá*.

„manuára”. H.-U. *kokódyo*.

263a. Fourmi, Cum. *quiaheque*, Ch. *qiyayuec*, Oy. C. *quiaouene*, Apar. O. C. *caóio*.

264. Papillon, Oy. *pialor*.

„Demoiselle, espèce de papillon bleu”. Car. *brátor*.

265. Papillon. H.-U. *wakátaha*, Trio *wakatóba*, *watapápa*, Crich. *uacaparo*, Ipur. *vacáo*, Mak. H. *wakán*.

266. Papillon, Kal. *palampalom*, *palambalum*; Tupi *panapana*, *panamá*. Oyampi *panama*.

267. Chenille, ver, Cum. *orco*, Kal. *aluka*, *aluka*.

Ver. Ch. *erque*, *orque*.

Chenille, Apar. G. *aluko*, Trio *alukö*, Oy. *alukö*, *alutkö*.

268. Moustique, Kal. *karápana*, Car. *calóbana*; Tupi, Oyampi, Emerillon. *carapanó*.

269. Piaö. *Simulium amazonicum*, (etc.). Oy. C. *mopiri*, Apar. H. C. *mopeu*, Kal. *mapili*, T. *mapiriche*, Maq. *mapiri*, Yab. *mapírichi*, H.-U. *mahéli*, *máhiti*, Tam. *mapiri*, Car. *míbiri*; Arowak Schum. *máhuri*, Maipure *mapíni*; Juruna C. *maponi*.

Moustique, Kal. Crev. *mapiré*, T. *mopiri*, Maq. T. *majidi*, Chaf. *mahirri*; Oyampi *apiri*, Emerillon *mapiri*.

270. Taon, *Tabanus* sp., Ch. *turac*, Cum. *turoco*, Kal. *telaka*, T. *tíloco*, Car. *toutlúcae*, Ak. *turuk*, Map. *turoec*, Maq. T. *tudeque*, Trio *tulökö*, H.-U. *téleke*, Yab. *piroco*, Bak. *turöya*, Oy. *turö*.

271. Chique, *Pulex penetrans*, Ch. *chique*, Huamb. *sicotu*, Kal. *sitya*, Crev. *tehikio*, Car. *chicke*, *chíke*, Oy. *sika*, H.-U. *džíke*, Trio *sikö*, *sika*. Ar. C. *tikeu*, Apar. H. C. *conriken*; Emerillon *chiken*.

272. Libellule, Trio *pümokóko*, Oy. *pülemok*, *pílimok*, Kal. *pülimokó*, H.-U. *salimoko*.

273. Terme, *Termes* sp., Cum. *mucco*, Tam. *nuca*, Maq. T.

nújque, 'Trio *nóukš*, H.-U. *núke*, Oy. *nukš*, Apar. O. C. *nonco*, Bak. *okóhu*, Kal. *kupisa*, T. *cutupo*; Tupi *copi*, Oyampi, Emerillon *conpi*; Sipibo *naccás*.

274. Cigale, Cicada sp., Kal. *yéri-yéri*, M. *lion-lion*, H.-U. *léledžé*, Oy. *kelín-kelín*, Map. *quiribita*, Yab. *quirichi*; Arow. *lúlia*.

275. Cigale, Cicada sp., Bak. *tíši*, 'Trio *taisai*.

276. Cigale, Cicada sp., Kal. *pokó-poko*, 'Trio *páká-páká*.

277. Blatte, Blatta sp., Kal. *alawi*, Car. *eléhue*, 'Trio *palówe*; Tupi *arabé*, *arebé*, Oyampi *racé*, Emerillon *aravé*.

278. Blatte, Blatta sp., Oy. *kulúm*, 'Trio *kulúmpipakš*.

279. Scolopendre, Scolopendra sp., Cum. *cumepe*, Kal. *kumabebe*, 'Trio *kunepépe*, Oy. *kumépépe*, H.-U. *kunehéhé-imé*; Oyampi *coumpépé*.

Scorpion, Oy. C. *coumépep*, Apar. O. C. *counépépé*; Oyampi *coumpépépe*.

Peigne, H.-U. *kunéhehe*.

280. Scorpion, 'Trio *muinatí*, *munetš*, H.-U. *ménate*, Oy. *múnòt*, Ak. *monuk*, Map. *mutucuaní*, Mak. Sch. *marite*.

281. Grande araignée, Mygale sp., 'Trio *suwólakan*, H.-U. *džina-lákalu*, Apar. O. C. *yaracacou*.

282. „Tarantule”, Ak. *arai*.

Araignée, Mak. H. *aráí*, B. *marohy*, Crich., Ipur. *arai*; Arowak *araia*.

283. Tique, Ixodes sp., Kal. *kapari*, Oy. *coupali*; Emerillon *coumbari*, Juruna C. *coupari*; Melinaku *kupá*.

284. Tique, Ixodes sp., Ch. *carimatec*, *caymatec*, *caymneec*, Cum. *cuiimueke*, Apar. H. C. *carimotoco*, 'Trio *kalamitokš*, *kanamitókš*, Oy. *kaimók*, Yab. *caimatique*, Bak. *karamóka*, Nah. *karinieka*.

Bête rouge, Acarus Batatas, Kal. *kunamíñako*, Oy. *kunapimiak*, 'Trio *panúmiko*, H.-U. *hanómike*.

285. Crabe, Kal. *kusa*, Ch. *cua*, Ak. *koa*, Car. *coúha*; Juruna C. *oua*; Arowak *kusa*, Schumi. *kóa*.

Ecrévisse, Yao *coia*.

286. Ecrévisse, Cum. 1 *yuchur*, 2 *cherut*, Kal. *śulu*, *śúru*, Oy. *isúlu*, 'Trio *súlui*, Car. *ichoólon*, Bak. *tuóyo*.

Crabe, H.-U. *isúlu*.

Crevette, Kal. *śū-mi*; Arow. *isáwá*.

287. Ver de terre, lombric, Ch. *motoguari*, H.-U. *moto*.

Ver. Oy. C. *motolosi*, *motoroye*, Kal. Pen. *musokolo*.

Ver de viande, de poisson, Oy. C. *motopi*.

Ver intestin, 'Trio *móto*.

288. Ver, „gusano de monte”, Cum. *yzque*.

Ver macaque, Oy. C. *ihken*, 'Trio *ikš*, *ika*.

289. Escargot, H.-U. *alúna*, Oy. *nluglá*; Tupi *uruá*.
 Anodonte, Bak. *urúsi*.
 Coquille, Ch. *íroz*, Car. *óra*.
 290. Escargot, Kal. *kūwe*, Trio *kúwe*.
 Conque, Melania sp., Oy. *kúwe*.
 291. Conque, Melania sp., Kal., Trio *máli*.
 292. Coquille, Ch. *enacara*, Car. *calócala*, Kal. *kalukalu*.

Arbres, arbustes, plantes etc.

293. Arbre, Cum. *equiche*, Ch. *yequich*, Ak. *itek*, Crich. *incuguy*, Ipur. *cary*, Map. *yogé*, Comp. A 15S, arbre, bois, et: Puinabe T. *júggleré*, Moxos *jucúchi*, Baure (d'Orbigny) *yokise*, Baniva W. *heicui*, Tariana *heicúi*, Goajiro *sóki*; Pano *izi*, Caripuna *júi*, Culinio *hñibý*, Maxoruna *hibui*, *yui*, Sipibo *gñibi*.

294. Epine, Cum. *tequien*, Ch. *taquen*, Kal. *takile*, Oy. C. *aquiri*, Bak. *izúri*, Mak. H. *tekú*.

295. Epine, Ak. *ammona*, Trio *emainö*, H.-U. *amëdzina*, Oy. *omahi*; Piapoco Chaf. *monie*.

Palmier épineux, *Astrocaryum Murumurú*, Trio *muina*, *muinö*, *muine*.

Palmier épineux (franç. „aouara”, brés. „tucum”), *Astrocaryum* sp., Trio *amana*, H.-U. *amúna*.

296. Anacardier, acajou, *Anacardium occidentale*, Kal., Oy., Trio *oloi*, Car. *oñloui*, Kal. T. *uorai*, Crev. *merey*, Bi. *mouét*, Mak. I. Th. *arai*, Tam. *uoróí*, H.-U. *olódzi*, Apar. H. C. *orochi*, *oroci*, Map. *uororoise*, Ar. C. *orot*, Bak. *oróme*; Arowak *mérei*, *meresi*, Maipure *urúi*, Puinave T. *merci*; Salliba *uorlé*.

297. Ananas, *Ananas sativus*, Kal., Trio, Oy., Ch., Apar. H. C. *nana*, Tam. *anana*; Tupi *nana*, *ananá*, Anambe *anana*; Arowak, Wapischana *nana*.

Ananas sauvage, Trio *nánaki*.

298. Balourou, *Heliconia Bihai*, Trio *pala*, Apar. H. C. *parou*, Oy. *paluale*, *palurinë*, Kal. *palula*.

Bananier, banane, *Musa paradisiaca*, Carij. *parou*, H.-U. *hálu*, Map. *páharú*, Yab. *páharu*, Kal. *paruru*, T. *paruro*, Car. *balouón*, Oy. *palulu*, Trio *apalulu*, Par. *palurú*, Mak. N. *balurú*, B. *paruru*, Tam. *parúrnu*, Maq. Chaf. *faroro*, T. *fárruro*, *jáduru*; Piaroa Crev. *parourou*, T. *párruru*; Otomaco *paruru*.

299. Cacao, cacaotier, *Theobroma Cacao*, Kal. *kakao*; Tupi *cacáu*, Omagua *acáo*, Oyampi. Emerillon *acaou*; Arowak *kakao*, Schum. *kakau*, Jumaana *aknuy*, Araicú *ako*, Canamirim *coáca*,

Cauixana *gháo*, Taino *cacao*; Mexicain *cacahuatl* (Martius p. 427).

300. Cacaotier, Oy. *ouarapourou*, Apar. H. C. *arapourou*; Oyampi, Emerillon *ouarapourou*; Passé *poruru*.

301. Calebassier, *Crescentia Cujete*, Kal. *kuai*, Car. *codike*; Tupi *cuya*, Kamayura *huyaham*.

302. Calebasse, Maq. Chaf. *marawa*, Trio *mula*, H.-U. *menúli*, Kal. Sag. *omorotoa*, Bi. *mouroutouacou*, Car. (hommes) *mouloútoucou*; Oyampi *mouroutoucou*; Achagna F. *muriquia*, Mehinaku, Kustenanu, Yaulapiti, Waura *mutuku*, Arowak *holoto*, Bare Mont. *torote*.

303. Citrouille, *Cucurbita Pepo*, calebasse, Cuni. *anyama*, Kal. *anyama*, T. *uoyoma*, Maq. T. *niama*, Tam. *canjáma*, Yab. *caiamá*, Map. *cayama*, Mak. H. *kajumú*, X *caimán*; Arowak Schum. *anyama*, Maipure *aviáma*, Baniva T. *uíama*, Mandanaca *viíama*, Yavitero T. *oyama*, Uareca T. *niayama*; Piaroa T. *cáuiya*.

304. Chica, *Bignonia Chica*, Tam. *crávirí*, Mak. A. *caraweru*, Kal. *klawíru*, H.-U. *kalawítu*; Tupi *carajurú*; Arowak *kalúru*.

305. Chou caraïbe, *Arum esculentum*, Oy., Trio *táya*, Kal. *táyer*, Car. *táia*; Tupi *taidá*, *tayoba*, Oyampi, Emerillon *taya*; Arowak *taya*.

306. *Arum* sp. var., charmes indiens, Kal. *molan*.

Arum sp. var., remède contre l'hémorragie, Ipur. *murán*.

307. Cotonnier, coton, *Gossypium* sp., Kal., Oy. *maúru*, Trio *maúlu*, *mau*, Apar. H. C. *maourou*, Carij. *mahourou*, H.-U. *máulu*, Car. *manoulou*; Goajiro Ernst *mauri* (comp. Tupi *amandyju-b*, coton, A 39).

308. Cramanioc, *Manihot palmata*, Kal. *yupa*, Car. *ióuboue*, Trio *tepúlu*; Tupi *aypi*.

309. Genipa, *Genipa americana*, Oy. *kúlupö*, *kúlpö*, Apar. H. C. *couroupen*, O. C. *couroupo*, Ar. C. *couroumbé*, Kal. *tapuripa*, Car. *táboloulou*; Tupi *genipapo*, *jenipapa*, Oyampi *yénépa*; Goajiro Ernst *guanapai*.

310. Goyave, *Psidium Guyava*, Kal. *goyaba*, Car. *coyúbon*, S. *variafa*; Tupi *guaióba*, *guajava*; Taino *guayará*.

311. Haricot, *Phaseolus* sp., Kal., Oy., Trio *kumáta*, Apar. H. & O. C. *comata*, Mak. B. *emassá*, Ipur. *ucamussa*, Crich. *camassary*, Par. *imassassa*, Ar. C. *comata*, *ouatiama*, Bak. *kzu-táma*, *kutónú*, Nah. *kuata*, Mot. *guanú*, Yanap. H. *katuré*; Tupi (A 223) *kumanda*; Arowak *kumáta*, Paressi *komata*; Carajá Cast. *comota*, C. *comata*.

312. Herbe à enivrer, sinapou, *Tephrosia toxicaria*, Kal., Oy. *ásikúna*.

313. Herbe à enivrer, counani, *Clibadium surinamense* (etc.), Car. *conámi*, Kal. *kunani*; Tupi *conami*, *cunabi*.

314. Mais, *Zea mais*, Kal. *awasi*, P. *ouássi*, Car. (hommes) *avachit*, *avachy*, S. *avúás*, Apar. H. C. *aonachi*, Pim. *thauatōh*; Tupi (A S) *abati*; Maranhá *naty*, Uirina *auati*, Jumana *auatyhy*; Aponegicran *bahaeti*, Suyá *woasí*; Caripuna *uassi rimin*; Tecuna *auatiy*.

315. Mais, *Zea mais*, Ak. *mai*; Arowak *marisi*, Car. (femmes) *maríchi*, Taino *mahiz*, *mayz*, Canixana *mazy*, Goajiro Cel. *maríke*; Guato *majeí*.

316. Manioc, Manihot utilissima, Oy. *uru*, Trio *wui*, *ui*.

Cassave, „béju”, „béjuco”, Oy. *uru*, Trio *wui*, *ui*, H.-U. *wēi*, *wēi*, Maq. T. *uh*, Bak. Sch. *úru*, Apar. H. C. *ouei*, Crich. *uhikia*, Ipur., Mak. B. *uhy*, Pajuro *u*, Kal. P. *meiou*, Yanap. P. *meio*, *meiú*, H. *meiu*; Tupi (A 236) *mbegu*; Puinabe T. *íhióo*; Piaroa *uipo*; Juri *oró*.

Farine de manioc, „farinha”. Apar. H. C. *onei*; Tupi *ui*; Uirina *vi*.

317. Papayer, Carica Papaya, Kal. *kabaya*, Car. *abábai*, Tam. *mapája*, Trio, Mak., Arek. Sch. *mapaya*, H.-U. *haháidža*, Oy. *kumau*, Apar. H. C. *mamaon*; Arowak *papáya*, Goajiro Calc. *papaya*, *papoya*, Wapischana *mapaye*, Maipure *mapája*; Tupi *mamao*, Oyampi *mahon*, Emerillon *mapayon*; Ottomaca *papaio*.

318. Passiflore (créole du Surinam „markoesa”), Passiflora sp., Kal. *merekuya*, Car. *merécuya*, Oy. *ulukayá*; Tupi *murucjá*.

319. Piment, Capsicum sp., Oy. *ási*, Apar. O. C. *achi*, Carij. *ahi*; Arowak *katši*, Car. (femmes) *úti*, Taino *axi*, Piapoco Crev. *nasi*, Yavitero *azichi*, Maipure *ái*, Mehinaku, Knstenau, Waurá *ai*, Paumari *kasi*; Juruna C. *ai*; Kechua *achi* (Martius).

320. Pite, Bromelia sp., Kal. *kulawa*, Car. *coúlaoua*, *conlao*, Oy. *kulewate*, *kulawatti*, Trio *ulawata*, H.-U. *kulauáito*, Tam. *caruatú*, Mak. A. *curawa*, Bak. *kjaróa*, *kála*, Apar. H. C. *iraoua*; Tupi *caragoatú*, Oyampi *couraoua*, Kamayura *paranata*; Warau Crev. *couraouatou*.

Corde, Oy. *kurua*, Kal. *kulawa*.

Fil, Yanap. H. *kurawá*, *krawá*.

321. Roseau à tresser, Kal. T., Maq. T., Yab., Map. *curara*, Oy. *kuluá*, Trio *kura*.

322. Roucouyer, Bixa orellana, Kal. *kúsuwe*, Crev. *conseve*, Car. *couchéhue*, *couchère*, Trio *úise*, *úse*; Arowak (Martius) *biche*, *bischa*, Taino *bixa*.

323. Yam, Dioscorea sp., Kal. *prisa*, Crev. *pirisa*, Arek., Mak. Sch. *krisa*.

324. Palmier aouara, Astrocaryum Jauari, A. segregatum, etc., Kal. *awara*, Car. *yaouálla*, Oy. *yarála*, Apar. H. C. *zaara*; Tupi

avoira, Oyampi *ouara*, Emerillon *zaouara*; Wapischana, Atorai A. *sawara*, Mehinaku, Waura, *yáuala*, Kamayura *yanaraa*.

Palmier, Cum. *yahnara*.

325. Palmier bêche, *Mauritia flexuosa*, Kal. *maurisi*; Tupi *muriti*, *miriti*, Oyampi, Emerillon *mouroúci*, Guajajara *miritia*; Arowak *ité*.

326. Palmier bêche, *Mauritia flexuosa*, Ch. *ataguay*, Maq. T. *cúhuai*, Mak. A. *guai*, Trio *koi*, H.-U. *koái*, Oy. C. *couaye*, Apar. H. C. *ouaï*, Yab. *uara*.

Voile en tiges du palmier bêche, Kal *kupási pirá-lu*.

327. Palmier (créole du Surinam „boegroemakka”), *Astrocaryum Murumuru*, Kal. *murumuru*, Trio *mulumulu*, Oy. *mumuru*; Tupi (Para) *murumurú*.

328. Palmier caumon, *Oenocarpus* sp., Kal., Oy., Trio *komu*, Woy. H. C. *caumon*, H.-U. *kumú*, *kúmu*.

Fruit de palmier, Par. *vacaba kómu* (*vacaba* est le nom Tupi d'une des deux espèces d'*Oenocarpus*.)

329. Palmier, *Cocos flexuosa*, Oy. *poli*.

Cocos oleracea, Bak. *pori-sári*.

330. Palmier maripa, *Maximiliana Maripa*, Kal., Trio, Oy. *malipa*, Mak. C. *maripa*, H.-U. *malihá*.

331. Palmier mocáya, *Acroconia* sp., Kal. *mákaya*; Tupi *mocajá*, Cayowa *mocaiá*.

331a. Palmier (créole du Surinam „paramakka”), Kal. *kunana*; Arowak *kunana*.

Desmoncus sp., H.-U. *kanánaí*.

332. Palmier (brés. „pupunha”), *Guilichma speciosa*, Kal. M. *palipou*, H.-U. *halehú*.

333. Palmier (brés. „paxiúba”), *Iriarte exorrhiza*, Kal. *pasiu*; Tupi *paxiúba*, Oyampi *paciouaoua*, Emerillon *passic*.

334. *Iriarte exorrhiza*, Trio *pônla*.

„Paxiúba barrigudo”, H.-U. *hêlêna-íme*.

335. Pinot, Enterpe *oleracea*, Kal., Oy. *uaséi*, H.-U. *nahú*; Tupi *assai*, Oyampi, Emerillon *ouassèye*.

336. Pinot, Enterpe *oleracea*, Oy. *wapu*, Apar. H. C. *apou*, O. C. *ouapou*; Wapischana *ouabe*.

337. Palmier (créole du Surinam „tas”), *Geonoma* sp., Oy. *malalia*, Trio *malaya*.

„Tasa”, Opone *máya*.

338. Roseau arouman, *Ichnosyphon gracilis*, Kal., Oy., Trio *walumá*, Car. *ouallóman*, H.-U. *ualúma*, Apar. H. C. *arouman*, *ouaroumané*; Tupi *guarumá*, Oyampi *ourouou*, Emerillon *ourououi*.

„Waimbe”, *Philodendron*, Yamañadi *garoma*.

339. Bambou, Oy. *kilí*.
 „ „tacuari”, H.-U. *díkeli*.
340. Bois canon, *Cecropia* sp., Oy. *kuligh*, C. *couléguéré*, Bak. *kʒurepíhe*, Apar. H. C. *coulépié*, Trio *kuléri*; Emerillon *coulécoulé*; Uainuma *tueukly*.
341. Champignon, Trio *kolopí*, Kal. *ulupé, ulupi*, Oy. *piepiú*.
342. Curare, *Strychnos* sp., poison „curare”, Kal., Oy., Trio *uráí*, Par. *urará*, Mak. A. *urari*, N. *uróli*, H.-U. *kuláli*; Tupi *urary*, *uirará*; Arowak *uráli*; Guahibo Chaf. *curari*.
343. Herbe coupante, Kal. *sawaiu*, Car. *chahúyoun*, H.-U. *dzaúí*.
344. Herbe à sel, *Mourera fluviatilis*, Kal. *kúyalu*, Ak. A. *huya*, Oy. *úya*.
345. Liane à enivrer, *Paullinia pinnata*? Kal. *neku*, *ñéku*, Bi. *inecou*, Car. *inécou*, Trio *inéku*, H.-U. *inéku*; Emerillon *bécou*.
346. Liane à enivrer, *Paullinia pinnata*? Oy. *halihali*, *salisali*, Arek. A. *heierri*; Arowak *hayóli*.
347. Acajou, *Cedrela odorata*, Kal. *semaliapà*, *simaluba*, Oy. *simali*, C. *chimali*, Trio *simayai*, Car. *chimálonba*.
348. Arbre à encens, *Protium heptaphyllum*, encens, Trio *túli*, Oy. Crev. *touli*, Car. *tóuli*; Oyampi *tourí*, *touli*.
 Torche en bois résineux, H.-U. *túli*.
 Chandelle, lampe, Car., Kal. P. *touli*.
 Torche, Tupi *turí*.
349. Arbre à encens, *Protium heptaphyllum*, encens, Kal. *sipiá*.
Icica decandra, Kal. M. *chipa*.
 Encens, copal, Cum. *chipue*, Oy. *sipé*; Emerillon *sipenb*.
350. Balata, *Minusops Balatta*, Kal., Oy., Trio *palóta*, Car. *bálata*.
351. Bois de lettre, *Brosimum Aubletii* ou *Amanoa guianensis* (?), Kal. *paira*, Oy. *paira*, *pirea*, Car. *báira*, Mak. Sch. *peira*, Cum. *paira*, *payra*, Trio *paira*, Crich., Ipur. *pairá*; Oyampi *paira*.
 Arc, Oy. *paira*.
352. Cèdre noir (créole du Surinam „pisi”), *Nectandra* sp., Kal. *wai*, Oy. *hoi*, *wai*, *woi*, Trio *wai*.
 „Cedro”, Cum. *Incopuey*.
353. Copaiva, *Copaifera guyanensis*, Kal. *apauwa*, Oy. C. *copayoua*; Tupi *copaiba*, *copaíra*, *copiíca*.
354. Courbaril, *Hydnemaea Courbaril*, Kal., Mak. I. Th. *simiri*; Arowak (Martius) *simiri*.
355. Crapa, *Carapa guianensis*, Kal., Oy., Trio *krapa*.
 Huile, Ak. *kárabai*, Kal. Bi. *calaba* (les Indiens préparent de l'huile des graines du crapa).

356. Ebène verte, *Tecoma leucoxydon*, Kal. *haraune*, Trio *alaní*.

357. Fromager, *Ceiba pentandra*, Ch., Tam. *cumaca*, Kal., Oy., Trio *kumáka*, Car. *comáca*, Carij. *coumaca*.

357a. *Hevea brasiliensis* (arborescente à caoutchouc), Bak. *aíhi*, H.-U. *é(d)yédži*, Mak. (?) *A. hatti*.

358. Mangave, *Hancornia speciosa*, Bak. *matóla*, Nah. *katura*; Paressi *katola*, Mehinaku *ketula*, Kusténau, Waura *yetula*, Yaulapiti *katula*.

359. Mombin, *Spondias lutea*, Kal. *mápe*, Oy. C. *monpé*, Apar. H. C. *mompé*, Car. (femmes) *mómbem*, (hommes) *oubou*, Mak. Sch. *maropi*; Oyampi *monpé*, Emerillon *mopé*.

Prune, Cum. *marápa*.

360. Saouari, *Caryocar glabrum*, Oy. C. *ouipeu*.

„Piki”, *Caryocar butyrosomum*, Bak. *ípo*, *ipó*, Ar. E. *inpo*, Nah. *intse*.

361. Taouari, arbre donnant l'enveloppe du cigare indien, *Eschweilera* sp. (?), Kal. *ulemali*; Emerillon *oulamari*.

362. Touca, *Bertholletia excelsa*, Apar. O. C. *toutouka*, Oy. *tútuka*, *tútukö*, Trio *túka*, Ar. C. *touroman*.

363. Wacapou, *Andira inermis*, Kal. *wakápu*, Oy. *wakáp*, Trio *wukapú*.

Adverbes, indices casuels, etc.

364. Le premier, Kal. X. *huapo-no*, C. *wapó-no*, *wapo-nore*, Bak. *waó-no*, Ch. *guapo-to-mne*, *guapo-to-bne*, Cum. *capo-ne*, *capo-ye*.
(dérivé de A 148, avant, devant).

365. Autre, Cum. *auté*, *auto-ró*, *tauto*, Ch. *tenito*, Mak. B. un autre *tiarum*, X. *tiaron*, Ipur. *iaró*, Crich. *iarum*, Ak. *turoma*.
Encore, Trio *tâlâ*.

365a. Un autre, Kal. *ámu*, Car. *amoin*, L. *amu*, Oy. *ámu*; Tupi (A § 51) *ambuaé*, *amó*, *amú*.

366. Assez, Bak. *ále*, Oy. *yala man*, Kal. *ipiala*.

367. Par (indice du sujet virtuel dans la tournure passive), Tam. *uja*, Kal. *uya*, *wa*, Oy. *uya*, *oya*, *üya*, *iya*, *ya*, Trio *oya*, *uya*, *ya*, Ak. *wia*, Ch. *uya*, *oya*, Cum. *uya*, H.-U. *iya*.

A (mouvement vers. et indice du Datif), Tam. *uja*, Kal. *wa*, Oy. *üya*, Mak. C. *bia*.

368. Par. (indice du sujet virtuel dans la tournure passive), Cum. *pueke*, Ch. *puec*.

A (indice du Datif), Ak. *pol* (voir A 282).

Exemples:

Cum. 1°. *a-pueke t-are-che huaze*, je suis porté par toi.

2°. *a-mré-r uya ontu-k chené*, donne ceci à ton fils, *eta-que chahuaná ure cua-r a-uya*, entends maintenant ce que je te dirai.

Ch. 1°. *Patre-puec mayun-ca m-eta-n*, as-tu entendu la parole du père?

2°. *muec uya maria gu-are-az*, je lui donne un couteau.

Ak. 1°. *nohn wia wahna kábo-pu*, „par la terre l'herbe fut produite”, *eybeyro eynah-tza au-wia*, le fruit a été mangé par toi.

2°. — *tah-pu Jesus wia Peter poh*, — a été dit par Jésus à Pierre, *murrabey ukwa-iai au-poh*, ainsi je parle à toi.

Tam. 1°. *apoto-ujá t-ene-ccé*, par le chef a été vu, *camicia anú-che, uja j-are-tepó i-táve a-chitimú-ri*, donne (une pièce d')étouffe, pour que je porte ton hamac dedans, litt. étouffe donne, par moi ce que j'ai porté y-dedans ton hamac, *acchei-ujá ura t-angupte-cé*, par le serpent j'ai été trompé.

2°. *iprép' y-are-ccé igno ujá*, le fruit a été porté au mari, elle donna le fruit à son mari; *anec-pe n-butpó-ine a-ujá*, qui te l'a fait savoir?

Kal., voir Gramm. du Kaliña § 71.

Oy., „ „ de l'Oyana § 23.

Trio, „ „ du Trio § 12—14.

H.-U. 1°. *tína kalóma nanai (d)gí-(d)ga*, „eau donner pas par lui”, il ne me donne pas de l'eau.

Mak. (C) 2°. *éné-ken ouré-bia*, apporte-moi!

369. De, (dans le sens de „venir d'un endroit”, etc.) Tam. *vine*, Ak. *wina*, Par. *wienhe*, Kal. *wĩná*, *wĩngu*, *riño*, Car. L. *guĩne*.

370. Derrière, après, Kal. *wéna-po*, *wéna-po-ta*, Bak. *yena-pú-ya*, Ak. *wioúna*, Trio *wénai*, Ch. *benay*, Cum. *venáy*.

371. Derrière, Bak. *t-ikarína*, Kal. X. *incana*, Sag. *inkiabo*, H.-U. *gai*.

Dos, Kal. P. *incand-ré*, Hi. *engana-rry*, Yauap. H. *k-akana-ré*, Trio *y-akalabá-li*.

Dos de la main, H.-U. *y-énya-l-egá-li*.

372. Derrière, Tam. *acomne*, Oy. *akomne*.

373. Au dehors (d'une maison), Bak. *kʒuróʒo*, Kal. *kulanda*.

Grille autour d'une maison, Kal. *auta yalandi*.

Pétrir une marmite, Trio *aĩnõ kalanta*.

374. Hors de, au dehors, Kal. X. *puroro*, Cum. *poróro*.

Cour d'une maison, Ch. *puroro*.

375. A droite, H.-U. *y-ahétunn*.

Main droite, Kal. *apátum*, Trio *y-apetí*, Oy. C. *y-apétowne*, Apar. H. C. *y-apétoumou-rou*, Bah. *αχomé*, Cum. *emiá cherpano*.

376. Comme, ainsi que, Apar. H. C. *samo*, Oy. *sapón*, Trio *apó*,

Ak. *pan*, Kal. *pahme*, *pan*, *ban*, *ban*. Ch. para que? *eti-pan*, *eti-pan-pe*?

377. Comme, semblable à, Ch. *ca*, *care*, *yenague*, Cum. *neca*, *carene*, Kal. *eneka*, Tam. *gaige*, Oy. *katip*, Car. (hommes) *cáchi*, L. *nége*, *kaysi*, Ak. *kazza*, Mak. I. Th. *eika*, Crich. *ca*, Trio *ákiñ*.

378. Loin, Kal. *tíse*, Crev. *touhsé*, Car. *tiché*, *tichi*, N. R. *tíse*. Près, Cum. *che-pra*.

379. C'est loin, Trio *ma-hagñi*, H.-U. *mě* *hanai*.

379a. Loin, Tam. *teipó*, Ak. *yahpo*, Oy. *krep-hak*.

Près, Tam. *teipó-pra*, Yab. *toispo-jrá*, Oy. C. *pape-hac*, Crich. *uapy*, Yauap. P. *piunú*.

380. Debout, Kal. *puĩtõ*, Bi. *poré*, Oy. *puĩri*, Trio *pele*, *pele-ke*.

380a. Longtemps, Trio *tameka*, Tam. *meca*.

381. Vite, Kal. *koi*.

Bientôt, Oy. C. *couchi*; Tupi (A § 45, 47) *koi*, *kuri* etc.

Viens vite! Yauap. H. *kuschi-kanó*!

382. Lentement. Tam. *acciavére*, Trio *wasamale*, *kosamolé-mi*, *amósere*, Map. *caimare*.

Peu à peu, Yab. *caimari*.

Ne mouvant pas, Mot. *ajmosá*.

Vite, Bak. Schm. *ásemái-bá*.

383. Adverbe de négation. H.-U. *daíke*, Trio *taiké*, Oy. *tapek*, Bak. *keba*, Kal. X. *capuin*, B. *kahon*, Pen. *kabu*. (composé de *ta*, *ba*, *puin* (négation) avec *ke*, avec?)

384. Salut en arrivant, Kal. M. *yarigado*!, Oy. *arikitá*, *ariki*!

385. Oui! Kal. *aha*, *õ-õ*, Car. *han-han*, Maq. Chaf. *hin*, T. *éhe*, Map. *ejé*, H.-U. *hehé* . . . , *e*, *che*, *éhe*, Trio *ah*, *ina*, Tam. *a*, Ch. *en*, *ina*, Oy. *õhõ*, *na*, Apar. O. C. *an*, Mak. C. *igna*, Ak. *yehwai*, Ar. E. *ä*, Bak. *ehé*, *hehé*; femmes Tupi (A § 49) *hehé*.

386. Oui, certainement, Kal. *tére*, Crev. *taaron*, Car. *terée*, Cum. *teré*, Ar. C. *intoara*.

Vraiment, Kal. *tyala*, Ch. *itarone*.

387. Oui, assurément, c'est cela, en vérité, Car. *inúle*, L. *inarune*, Ak. *hinailye*, Trio *naili*, Bak. *inólo*, *inóro*. (composé de G 385 avec *-le*, *-lye*, *-li*, *-ro*, *-ru-ne*, voir G § 15).

388. Cri pour chasser un chien, Kal. *sēēē*, Car. *chien-chien*, Oy. *tšin*, Trio *sō*, *sō*, *sō*.

Adjectifs.

389. Aigre, Cum. *tezne*, Oy. *tiénai*, Tam. *jerne*.

Pas doux, fâde de gout, Trio *iyuna*, *iyona*.

390. Amer., Oy. *maikan*, Mak. B. *mai-pé*, Sch. *mei*, Crich. *main*.

391. Bas, Cum. *nomo*, Ch. *uomo*, *romo*, Oy. *lomo*, *ilomon*, Mak. B. *nombo*, C. *nomoi-ré*, Ak. *unubutsaron*. (comp. A 182, plane, plat, A 224, terre).

391a. Blanc (les cheveux), Cum. *t-upuntu-ne-m*, Ch. *t-upet-nen*, Bak. *t-upiuré-η*, Trio *t-epnita-i*, *u-epnita-ngili* (verbe, 3me pers.)

392. Bleu, Kal. *tabúlu-me*, Apar. H. C. *tionlé-moué*, Oy. *tiulié-m*, H.-U. *tenedyúle-mé*, Ak. *tutareriu*, Ch. *turaren*, Map. *turaquein*, Ar. C. *courion*.

Noir, Yao *topionrou-me*, Kal. P. *tibóurou*.

Nègre, Car. *tábolou*.

Il est noir, Car. *tiboulé-mc-ti*. (comp. 1° *tapuru*, blen, noir, *tapire*, rouge, brun) 2° G. 309 *genipa*.

393. Bon, Kal. *airo*, *acro*, M. *onarlay*, *aouerle*, Oy. *aire*, Trio *airō*. Ma joie, Car. R. (hommes) *n-aouëregon*.

394. Bon, joli, Tam. *patcur-be*, Oy. *petukúr*, Trio *pétu-me*.

395. Bon, beau, Cum. *poc-me*, *poc-mano*, Ch. *poco-mano*, Oy. *ipok*, Crich *yapoqui*, *poiané*, Ar. C. *t-ibigran*.

Content, Kal. *abogo-be*.

Pas joli, Apar. H. C. *po-ponira*.

396. Chaud, faire chaud, Car. *iroumou-méli*, Pim. *iramu-gkquü*, Oy. Roosevelt *iramu-tej*, C. *élamou-coure*, *elam-taje*.

Chaleur, Map. *yarámu-cun*.

Temps chaud, Trio *yeramu-ta-i*, Car. *t-irómon-touli*.

Suer, Kal. *yeramu-ta-i*, Ak. *wegramutú*. (comp. A 37, sueur).

397. Court, Trio *tintiye*, H.-U. *üüdü(d)žp*.

398. Doux, délicieux, Kal. *tebasine*, Trio *tepôüené*, Ch. *tebetuquene*, Cum. *tuvetukie*.

399. Droit, Oy. *sapom*, *hapom*, H.-U. *dzahé-me*, Kal. *sabatula*, Yauap. P. *biupumá*, Mak. B. *chiupereca-qny*, Ipur., Crich. *chiuperecá*.

400. Dur, Kal. *tiauale*, Crich. *itahanim*, Bak. *tuanané*, Ak. *saman*.

401. Dur, Oy. *t-akip-se*, Trio *aküpoi*, *akuipei*, H.-U. *akéheé*, Maq. Chaf. *t-ahi-ye*.

Doux, mûr, Ch. *t-equeb-che*, *t-aquep-che*.

402. Faux, mentir, Oy. *ayape*, *ape*, Ch. *cogope*.

Vérité, Apar. H. C. *ayape-ponira*, Crich. *napene-pené*, Ipur. *iapini-pé* (comp. A 116, tromper, A 231. mentir).

403. Fort, Cum., Ch. *teype*, Bak. *toxo-üéi*, *toxo-üén*, Oy. *tóppe*, Kal. Bi. *toppé*.

Force, Car. *ítobou*.

404. Fort, Oy. *apetu-m-hak*, Apar. H. C. *pontou-nou*, Ak. *ahbue-key*.

405. Fort, Trio *kutu-mak*, Ipur. *cutu-pé*.

Force, Ipur. *cutu-pam*, Map. *goití*.

Sain, Ipur. *cutu-pan*.

Malade, Trio *kutú-ma*, *yakutu ma*, *kutu-m-sak*, H.-U. *kutú-saka*.

406. Fatigué, Ch. *t-apep-che-ne*, Ak. *yuahbu-katzuk*.

Faible, Oy. *t-apayop-sé*.

Affamé, Oy. *t-epoyep-se*, *t-epép-se*, Bak. *t-ûwí-he*, *t-ûwi*.

407. Grand, Bak. *íma*, Ch. *ima*, Apar. H. C. *zoumo*; Trio *imö*, Oy. *wimö*, Ak. *ima*, Apar. O. C. *ouneu* (dans G 228, boa); H.-U. *íma*, *ime* (dans *alivé-ime*, grand caïman, *uala-íma*, *Mycteria americana*, G 210, *kunehelé-ime*, grand scolopendre, etc.), Apar. H. C. *iman* (dans *marichí-iman*, grand tamanoir, A 153), Ar. C. *iman* (dans G 244, aimara); comp. aussi G 155 priodonte, G 165 (grand) perroquet.

Petit, Bak. *iméri*, Trio, Oy. *imö*, Cum. *ima?* (dans *pararaima*, petit caïman), Ar. C. *imélé-ne-pé*, Mak. Sch. *simiri-kó*, B. *miri-quy*, *chemeri-quy*, H. *tschimirí-ká*, X *aximeri-que*, Crich., Ipur. *meri-quy*, Kal. *mimbá* (comp. A 218, enfant).

408. Grand, Trio *mono*, *mâna*, H.-U. *móno-mé*, Carij. *mono-mé*, Yao *nomo-ne*.

Epais (une étoffe), Oy. *mon-mé*.

Accroître, Cum. *hu-emanupí-aze*.

408a. Grand, Oy. *pépta*, Kal. *apoto*, *pâtâ*.

Chef, Oy. *y-opotó-li*, Kal. *i-apoto-li*. (comp. A 32, enflé, gros.)

409. Gros, Cum. *t-epuche*, Apar. H. C. *t-aponchichi-me*, Maq. T. *t-eju-ye*.

Maigre, mince, Apar. H. C. *ipou-monira*, Oy. C. *y-epon-tai-me*, Kal. *ipiu-ma*, Ak. *ahbue-te-mun*. (comp. A 32, enflé, gros.)

410. Gros, Ch. *tomoconen*, Oy. *timuake*.

411. Heureux, content, Ak. *towahké*, Oy. *toake*.

412. Jaune, Oy. *taum*, Crich. *tautainon*, Ipur. *tautano*, Bak. *tapaturéŋ*, Ak. *karrakwapon*; Tupi (A 335) *tagwa*, *taba*.

413. Léger, Ch. *t-eguenn-pra*, Ak. *ahkono-bo*.

414. Long, Ak. *kosan*.

Court, Mak. B. *cussam-be-burá*, Crich *nussani-que*, Ipur. *nuçane-quy*, Kal. *sáni-me*, *sánimekoko*.

415. Malade, Ak. *takorokenun*, Trio *tiakeliri*, *tiakeleli*.

Fièvre, Car. *ekéleon*, Kal. P. *accoleon*, Tam. *vajocóre*, *vajocóte*.

416. Malade, maladie, Car. *anec*, R. *anek*, Kal. *anekí-λ*, H.-U. *ahé(γ)kete*.

417. Mauvais, méchant, Cum. *maz-pe*, Ch. *maz-pe*, *maz-pan*, *machi-r*, Ak. *máh-goe*.

Péché, Cum., Ch. *machi*.

Bon, Ch. *ma-pi*, *mau-pe*.

418. Mauvais, laid, Oy. C. *ōiri*, Mak. C. *èriiré*, Sch. *ōri-pō*.
Ar. C. *ouril-pé*, Crich. *eruairete-quy*, Ipur. *eriré*.

Fâché, colère, Trio *oiri*, Crich. *eruaré*, Ipur. *ariré*, Mak. B. *ariré*, Yab. *uere-uesey-uro*, Kal. *t-ále-ke*.

Méchante action, Car. *ouli-bati*.

Esprit malfaisant, Trio *uli-pō*. (comp. G 481.)

419. Mou, Bak. *t-okonú-ye*, H.-U. *oxkongí-me*, Kal. *t-akumí-re*,
Map. *caoe*.

420. Mûr, Kal. *t-apita*, Oy. *t-apire*, Car. *n-apitaéa-rou* (comp.
A 27, rouge).

421. Nouveau, Kal. *šeri*, *aséri-me*, Car. *ichéri-keirou*, L. *iseri*.

422. Obscur, noir, Oy. *talili-me*, *talili-ma*, Cum. *tiquirine-m*,
tequichine-m, Ch. *tiquitne*, Trio *sikí-me*, *sikin-mano*, Yab. *quiriqui*,
Ar. C. *tiguelé-guelé*, *tikéri-kene*, Ak. *ikurin*, H.-U. *dzukútume-me*,
Ipur. *uriquitum*, Crich. *aricuná*, Mak. B. *uriconá*, Sch. *rikotong*,
C. *ricouton*, Kal. *tekálaye*, Apar. H. C. *chimiroutoumé*, O. C. *chi-*
noucoutoumé.

423. Paresseux, Kal. *akiñu-pe*, Trio *akunu-sako*, Oy. *iki-p-hák*,
Apar. H. C. *akii-mé*.

Repose-toi, Car. *at-akí-me-pa-ba*.

Bon ouvrier, Car. *ouat-aquimá-tonum*.

424. Peureux, Ch. *arazmín-que*, Cum. *t-arázne*, Bak. *t-öráne*,
iráno, Oy. *elánm-ak*, *elám-hak*.

Courageux, Ch. *arazim-bra*, Oy. *elá-mna*.

Craindre, Cum. *y-araña-r*.

425. Plat, Cum. *t-apre-m*, Oy. *lópa*, Kal. T. *mapara*, Maq.
T. *mapara-ri*, Chaf. *marawa*.

426. Plein, Oy. *túpke*, Ch. *tubque*, *tuque*, *toque*, Crich. *icupá*.

Beaucoup, Ipur. *tucan*, Mak. Sch. *toukō*, Ak. *tokey*, Apar. O. C.
tonkè, Bak. *icékv*.

Beaucoup, rassasié, Ch. *tupa*, Kal. *tápá-le*.

427. Rond, H.-U. *imóli-li*, Kal. *t-amōmiri-ke*, Oy. *t-antamiri-k*,
C. *t-amili-mili oualelé*.

Cercle, Cum. *yemvit*, Kal. Pen. *t-amomere-ke*.

Globuleux, Ak. *t-amurukisilyou*.

428. Sain, bien-portant, Oy. *uáme*.

Malade, Oy. *uamé-ra*, Trio *wamé-ra*.

Devenir malade, Bak. *ewama*.

Causer de la douleur, Bak. *ewani*.

Douleur, Bak. *ewáno*.

429. Sec, être sec, Cum. *t-aturo-che*, Ch. *t-aïure*, *t-áure*, Kal. *t-ahuta*.

430. Travailleur, Bak. *t-iné-ni*, Trio *t-inuliki*.
 Pareseux, Bak. *t-iné-i*, Ar. C. *ini-glanglan-poura*.
 Travailler, Trio *t-enuma-i*, Apar. H. C. *achiné*, Mak. H. *s-enakamá*,
 Cum. *hu-at-avenapca-r*.
 431. Triste, Ak. *pogoi-pe*, Map, *póénare*, *póédare*.
 Pleurer, Ar. C. *pogode*.
 432. Vert, Bak. *tukuéq*, Kal. *tukene*, *takéneqe*, Crey. *asacrami*,
 Oy. C. *ichérounmé*, H.-U. *atéleme*, Ak. *ahzeyre*, Ch. *yehene*, *ichenan*.

Verbes.

433. Abatir, Cum. *hu-etapaqui-aze*.
 Tailler le bois, Oy. *t-etapoka-i*.
 434. Aggrandir, Cum. *t-apetate-che*, Ch. *t-apre-che*.
 Élargir un canot, Oy. *t-apire-i*, Trio *n-apírö-nö*.
 Large, Kal. *t-ámbi-re*. H.-U. *ahihi-mé-léke nai*, Cum. *t-apeta-que-m*, *t-apre*.
 434a. Aider, délivrer, Kal. *epanopui*, Cum. *ypunanupi-ache*, Ch. *au-opuna-z*, Car. *ibanemboui*, Bak. *ewanihóku*.
 Camerade, compagnon, Bak. *ipemúko*.
 Index („aide du père”), Bak. *iyúme opáno*, *iyúme z-opáno* (comp. G 34, ami, camerade et G 513, nourrir).
 435. Allons, partons, allons-nous-en! Cum. *may-com-pue*, *may-cómoyo*, Ch. *may*, *may-tama* (deux), *may-con* (tous), Maq. Chaf. *mai-ke*, Oy. *ai*, *aima*, *aimö-t*, *aimö-t-kö*, Kal. *k-ama*, *k-áma-ko*, *k-ama-ko-se*, Car. *c-aima-n*, *c-aima-n-co*, Yauap. P. *camacé*, H. *kamá*.
 436. Allumer, a) Cum. *t-ipotro-ze*, Ch. *ypotore-chin*, Ak. *potú*;
 b) Kal. *ipiâma*, *ipiâmanga*, Oy. *iponma*, Trio *ipóma*, Bak. *xopana*.
 Comp.: 1°. éteindre (A 89), Cum. *epca*, Ch. *ebeca*, *epu*, Oy. *epuka*, Trio *ipuka*, Crich. *ipoca-qui*, Mak. B. *ipoti-qui*. 2°. souffler le fen, Crich. *ipoty*, Mak. B. *ipote-qui*, Trio *w-iyuma-i*, Oy. *awuhuma-k*. 3°. souffler (A 269), Ak. *pojima*, Cum. *y-pizma-ze*, *y-pezma-ze*, Mak. Sch. *ipuma*, Bak. *xumeke*, Oy. *uma*.
 437. Amasser, ramasser, Cum. *hu-amicu-aze*, Ch. *gu-amequi-az*, Oy. *amitke-ne*, C. *t-amik-se*, *t-amikemo-ye*, Trio *amite-kö*, Ak. *y-ahmurán-kábo*.
 438. Appeler le gibier, Ch. *gu-amueyna-z*, Trio *w-amuinpa-i*.
 438a. Appeler, Ak. *kuma*, *kumah*, Kal. *koma*, *kyâma*, *tyâma*, Bi. *icouma*, X. *icoma*.
 Crier, Kal. *ityâta*, Bi. *icoté*, Bak. *iyatu*.
 Appeler, H.-U. *ketú-ke*.

439. Apprendre, Cum. *hu-ezepa-ze*, Ch. *gu-echepa-z*, Kal. *omepa*, *amepa*, *emepa*.

Instruire, enseigner, Cum. *hu-epa-ze*, Ch. *gu-epa-z*, Ak. *eymipa*, Kal. = „apprendre”.

439a. Apprivoiser, Cum. *epanupui-r* Kal. *s-epiññ'-sa* (1e pers.), Bak. *avohena(-he)* (comp. G 434a, aider, délivrer).

440. Attacher le hamac, Cum. *hu-ahupta-ze*, Trio *orate*, *erate*, Kal. *erato*, Oy. *napte*, Bak. *yatö*, Car. *ni-ouate-ke*.

Détacher le hamac, Cum. *hu-ahua-r*.

Lier, Mak X *eval-que*.

(composés de „corde”, Cum. *ahua*, Ch. *agua*, Oy. *ewa*, Trio *éwa*, H.-U. *éua*, A 12 avec *-pte*, *-te*, *-to*, G § 13 ou *-ca*, A § 122).

441. Attendre, Bak. *iwaca*; attends un moment, Trio *awö pitö*, Oy. *awap pite*.

442. Avoir faim, Ipur. *t-ua-quine*, Trio *wa-lingñi*, *wa-lingi wai*, *wa weyai* (1e pers.). (comp. l'adverbe de négation *wa*, *ua*).

443. Avoir faim, H.-U. *emýene yédži*, Trio *añeno wai* (1e pers.), Map. *nyanirte*.

444. Avoir honte, Bak. *ewipa*, *tipahe*, Kal. *t-epui-ke* (gramm. du Kal. § 171), Ch. *epuzma*.

Honte, Cum. *t-ipiapam-che*.

445. Baïller, Bak. *itau*, Trio *intapo*, Car. *atábon-ti*, Cum. *emtapo*, H.-U. *etúho*, Oy. *intap*, *umtap*, Kal. *éntakapa*, Map. *windaraca-ri*, (comp. A 219, bouche).

446. Baisser (l'eau), Cum. *atapa*, Ch. *apa*, Kal. *apa*, Trio *apa*, Apar. H. C. *t-apai-ce*, Car. *t-aba-li*, Ak. *wahba*, Bak. *awé*.

447. Bander l'arc, ^{a)} Kal. *atapikia*, Oy. *t-etayopkö-i*, *t-etainpkö-i*.
^{b)} Cum. *ch-acapea-r*. (comp. arc, A 321, G 57.)

448. Bâtir, Mak. Sch. *yamu*.

Convrir une case, Kal. *ámu*, Trio *ema*, Ch. *gu-amue-yaz*, Cum. *ch-amonte-r*, Apar. *amonga-cé*.

449. Battre, Cum. *t-ipizen-aze*, Kal. *ipiäknima*, Yanap. H. *birikirí*, Oy. *upire*, *ipilé*, Ak. *ipopóri*, Apar. H. C. *ipipo-co*, Trio *öpipa*, *k-epipimo-i*.
Fouet, Oy. C. *ipila-top*.

450. Se battre, battre, H.-U. *ehñezne*, Trio *wanili*, *wagili*, *wajiri*, *watili*.

451. Blessier, couper, Oy. *oko*, Apar. H. C. *t-oco-no*.

Couper le chair, Tau. *j-oco-ri*.

452. Blessier, Ch. *ipitea*, Trio *iwika*.

Gratter, Bak. *iwai*, *iwayi*.

453. Bouillir, Kal. *imaku*, Car. *in-imoúca-ti*, Trio *imomo*, *imama*, *t-imato*, Oy. *t-emomat-se*, Apar. H. C. *emomo-nono*.

454. Briser, cueillir, Ch. *gu-adca-z*, Oy. *t-atka-i*, Bak. *auku*, Trio *w-alika-le*.

455. Briser, fendre, Ak. *imo*, Kal. *t-uw-emu* (participe), Trio *tu-wōt-amu-se*, *t-emo-iné*.

456. Cacher, serrer, mettre à l'abri, Kal. *w-omn-ya*, Trio *t-emui-nia*, *imōŋ-kō*, Oy. *t-enema-i*. (comp. A 232 et. G § 12).

456a. Chanter, ^a) Cum. *huare*, Kal. *wali*, Trio *wale*, Bak. *āli*, *ali*, *ari*, *ōri*. ^b) (A 126) Kal. M. *eremy*, H.-U. *elēmi*, Trio *elēmi*, Oy. *alemi*, Car. *eremé-ri*, Ar. C. *oréme*, Mak. Scn. *uyerimon*.

457. Chasser, Crich., Ipur. *iacamāna-pé*.

Chasse, Mak. C. *yacamana-bé*.

Chasseur, Oy. C. *icahémo*.

458. Chatouiller, Bak. *ōtazu*, Trio *ye-watika-i*, Kal. Bi. *t-etague-ti* *nay*, *t-itague-riné*, Car. *n-átegle-agoyéntina*.

459. Chier, Bak. *āiki*, Trio *koaika*, *n-awaika-ŋ*, Kal. *ueka*, Oy. *wika*, H.-U. *uekaí*, Map. *j-uéca-i*, Crich. *i-uca-ce ná*, Ipur. *men-eca-ná*, Mak. B. *con-eca-i*. (comp. A 160, ventre et A 58, enlever, ôter).

459a. Chercher, Ak. *iwah*, Trio *iwa*.

460. Clouer, Cum. *hu-ekpuenipi-aze*, Kal. B., C. *apaipu*, *apoipyo*, Ch. *t-epuemuezpue*, Ak. *iattupurri-pu*.

461. Coiter, Bak. *akzani*, Trio *aikwa-i*, Oy. *t-eke-he*, *t-éhek-hé*, H.-U. *e(d)zékue-mani*.

462. Coller, Ch. *gu-apota-z*, *azapona*, Cum. *hu-apocra-che*, Trio *t-apulé*, Kal. *at-abu-i*.

462a. Consumer, brûler, Ch. *enate*, *enadca*.

Finir, Oy. *enat*, *enatu*.

Ponrrir, Ipur. *iquenata-guy*, Crich. *quená*.

463. Couler, s'engloutir, noyer, Oy. *t-emom-he*, Trio *t-amu-se-pa*, H.-U. *ēmō-gē*, Apar. H. C. *imovi-con*.

464. Couper, Cum. *ypuez-ache*, Oy. *t-epōit-se*, *t-epet-se*.

Ciseaux, H.-U. *lutumá-toho*.

465. Conper, Ch. *m-upuca-n-ca*, (= *compes-tu?*), Oy. *t-upuk-he*, Map. *yopoque*.

Tonsure, Car. *t-oubouca-li*.

465a. Croire, Kal. *amaikya*, Car. *amoinga*. (comp. A 205, choisir, séparer).

466. Cuire, Trio *ekei*, *eki*, *eke*, Car. *ch-écoua-bae*.

Poêle à cassave, Oy. *ul ikei-top*.

Cassave, Ipur. *iquey*, Mak. N. *ekéi*, C. *quéi*, X *iquei*, Par. *kéi*, Nuh. *ikine*.

Pain, Cum. *t-et-equa*.

Pain, aliment, Ak. *eygi*, *ekia-rre*.

Farine de manioc, Mak. H. *ekei*. (comp. A 320, cuire).

467. Danser, Kal. *anyuwa*, *uwa*, Trio *uwa*, *üwa*, Oy. *ua*, *oa*, Yab. *enjuáj-tené*, Map. *naja-rite*, Apar. O. C. *ovano*, Crich. *naihane*, Ak *ainanin*, Maq. T. *tuenna* (comp. A 197, danser).

468. Déchirer, crever, fendre, Bak. *saroye*, Trio *teroaika-i*, *eloika-i*, *akulika*, *ekálukâ*. Map. *turascáj*, Car. *t-atáracá*, *t-atarágo-ni*, L. *t-etejiridagua*, Kal. *t-uc-akeréreka*, Ak. *karraká*, Oy. *et-akutika*.

469. Descendre, Trio *imbatamö*, Kal. *ómbatamu*.

470. Dessiner, peindre, Trio *eku*.

Assigner, marquer, Cum. *y-ucu-aze*, *y-ukpa-ze*.

Dessin, image, Car. *ocó-tobou*, Bak. *ikú-to*, Kal. B., C. *oko-tobo*, *uku-po*, Oy. *ukuk-top*

Figure d'un enfant, Cum. *mico-y-uc-topo* (comp. G 506, mesurer etc.).

471. Donner, vendre, Oy. *ekale*, Trio *ekalasa*, H.-U. *ekaláma*, Kal. *ekaláma* (comp. A 3, déclarer, dire, G 90, collier, etc.).

472. Echouer, Kal. *ulúpá*, Oy. *t-arup-he*.

Chavirer, Ar. C. *arapané-kélé*.

472a. Enduire de roncon, Oy. *t-anop-he*, *t-onop-se*, Trio *onopui* (comp. A 24, roncon).

473. S'enivrer, Oy. *t-onamepté-i*, Cum. *t-inezmale*, Kal. Bi. *eneibé*. Boire, Mak. H. *enarbu-úó*.

474. Enivrer, Kal. *etimui*, Trio *itíñi*, *tíñe*, H.-U. *tö-(d)ze*, Apar. H. C. *t-aitécé-cé*, *ten-ko*, O. C. *étouna*, Mak. B. *iteme*, Maq. T. *tu-edeu-que*, Car. *ch-ifímain*.

475. Enterrer, Ch. *agnayacte*, Oy. *avatek*, Mak. Sch. *arurei*.

476. Epreindre, Ch. *epucre*, Oy. *t-enka-i*, Trio *m-eka-n-uya*.

477. Eteindre, Bak. *enasike* Trio *inkiso*, Ak. *t-uts-enkutsen*, Car. *inchaconá-ba*.

478. Eternuer, Oy. *atsi*, Bak. *enasiko*, H.-U. *y-atihé-li*, Trio *asina uka-i*.

479. Etrangler, amincir, Car. *lekere-chágoni*, Oy. *t-ikiirik-se*, Bak. *izezurike*.

Amineir, Cum. *t-ichiere-ze*, Kal. *s-igii*.

Ponlie, Kal. P. *ikirilica-topo*.

480. Se fâcher, Cum. *ch-anipra-r*, Oy. *asika-me*, Ch. *y-aníya-z*, Car. *enóca-li*, Kal. *ononopui*, *ti-onono-ke*.

Faire la guerre, Oy. *t-et-asika-i*.

Ennemi, Car. *huet-onnoucon*, H.-U. *heneztónoko*, Apar. O. C. *achine nonogue*.

481. Etre fâché, Ak. *wakwovikun*, *sagorota*, Kal. B. *w-oreyko-ga*, *oliko*.

Colère, Maq. T. *t-edecua-de*, Car. *erécou-lou*. (comp. G 418).

482. Faire, apprêter, Ch. *y-arabta-z*, *gu-arepa-z*, Oy. *t-arepte*, *atipite* (des flèches), Cum. *hu-arepte-pa-ze* (ordonner de faire).

483. Faire jour, Oy. *n-awaina*, Trio *wéi kawainati*.

Jour, Crich. *naiainaen*, Ipur. *neinaen*, Mak. B. *neinai-ré*, Maq. T. *anno*, Tam. *ano*.

Matin, au matin, Ak. *awannahcu*, Crich. *uainga-pé*, Ipur. *naica-bé*, Mak. H. *benané*, X *penanen*, Map. *naie*.

Aujourd'hui, Cum. *ch-aguaná*.

Le leudemain, Ak. *awanna-bailje*, (comp. A 165, lumière, soleil etc.).

484. Fendre, crever, Cum. *graca-che*, Ch. *graca-z*, Car. *iráca-te-ke*, Kal. *siálaka*, Oy. *isaka*, *ihakka*, *iaka*, Trio *intaka*.

485. Finir, Cum. *hu-az-atika-ze*, Trio *etika*, *ôliza*, Car. *n-echécu-e*.

Fin de la lune, Car. *li-hu-echéga-li nónum*, Bak. *núna atáye-hé-idíle*, (comp. G 486).

485a. Fin, Cum. *y-acoí*, *ch-acoju*, Kal. P. *acusi-nimbo*.

486. Finir, cesser, Ch. *eca*, Kal. *oka*, Trio *ike*, *aka*, Oy. *eka*, *ekaimô*, Tam. *t-ucu-rú*.

487. Fouler, Cum. *hu-atikma-che*, Ch. *gu-atapa-z*.

Marteler, Ch. *gu-atima-z*.

Enfoncer dans le sol, Oy. *t-utuma-i*.

Frapper, Trio *utuka*, *etutuka*, Kal. B. *etuka*.

488. Fouler, Cum. *hu-apchama-che*, Ak. *n-awazapo-káboe*, (passé, 3me pers.)

489. Frapper, Bak. *tátatôi*, Trio *itóta*, Oy. *taŋtaŋ*.

490. Frotter, essuyer, Oy. *t-ehakahamo-i*, *t-iahamo-i*, *t-iaik-he*.

Instrument pour nettoyer la sarbacane, *lótza atzí-toho*.

491. Fuir, s'enfuir, Cum. *hu-epeda-ze*, Oy. *te-epe-i*, Kal. *ebolo*, Ak. *ahburin*, Bak. *awine*.

492. Goûter, Ak. *yuhaba*, Trio *wöna-gai*.

Toucher, Bak. *yuni*.

493. Gratter, s'égratigner, Cum. *hu-epirocu-ache*, Trio *y-ipirikö-gana*, *y-ipilika-gane*, Kal. *w-esisiko-ya*.

493a. Guérir, Cum. *etipnopi*, Ch. *ypunanepni*, Kal. *epíñâpui*, Oy. *t-epüinep-hé*, *t-epinep-se*, Ak. *topannabo*, Trio *m-epinö-kô* (comp. A 91.)

494. Laisser, abandonner, Cum. *ine*, Ch. *ene*, Crich. *iene-nechi*, Ipur. *iene-neri*, Mak. B. *te-aene-chin*, Trio *ine*, *inamö*, *inama*, Oy. *inamo*, *inama*, Bak. *ino*, Kal. *inonda*, Car. *ch-inotae*, Ak. *inúnga*.

495. Se laver les mains, Kal. *as-aiña*, Ch. *ez-emiäte*, Cum. *emiäçti* (comp. A 105, main).

496. Laver. Kal. *igumi*, *itgumi*, *kyumi*, *kumi*, Ak. *ikomi*, Oy. *s-ukumiti*.

497. Lever, Ch. *anepu*.

Se lever, Oy. C. *te-néptéye*, H.-U. *t-et-unuztéy-eme* (comp. A 26, se gonfler et A 25, elever).

498. Lever, se lever, Bak. *sáuma*, *yaúta*, Trio *yann-ya*, Kal. *awomui*, Yanap. H. *ai-uámu-ku*.

499. Lier, Mak. I. Th. *cheena*, Trio *tĩñ*, H.-U. *iténáma-ke*, Cum. *t-inte-che*.

500. Lire, Kal. B. *cato*, Ak. *itu-gu*, Map. *juto-no*.

501. Manger, Ak. *yongo*, Oy. *etuku*, *otuku*, Trio *tu-eweke-se*, Ch. *mu-equi-az*, *en-ecu-pa*, Bak. *t-ayú-he*. (comp. A 7).

502. Manger, Bak. *amítua*.

Affamé, Apar. H. C. *t-amité-pau-cé*.

503. Manger, Ak. *uzeyre*, Trio *ñwõsewe*, *ewese*, *ewe*, Yao *ouaouinne*, Apar. H. C. *t-aon-se*, Oy. *t-e-he*, Bak. *t-á-se*. (comp. A 108, 111, manger, boire).

504. Manquer (le coup), Cum. *hu-aqui-aze*, Oy. *t-aki-he*, *t-akü-he*.

504a. Manquer (le coup), Ch. *añepu*, Trio *amõnopui*, Kal. *amonopui*, Bak. *ame*. (comp. A 16, jeter).

505. Mêler. Kal. *ikéimía*, Crich. *icaramá*, Ipur. *icaramon*, Mak. B. *icaramu-qoy*.

506. Mesurer, compter, essayer, Cum. *y-ucu-r*, *y-ucpa-ze*, Tam. *j-ueu-rú*, Kal. *uku*, Mak. H. *ikubu-ia*, Bak. *eku*, Ak. *itu*. (comp. G 470, dessiner, etc.)

507. Monter (l'eau). Kal. *ken-epu-ya*, Trio *t-epu-ke*.

Traverser une crique, Trio *m-inépu*.

508. Mordre, Cum. *y-echeca-che*, Ch. *echeca*, Apar. H. C. *t-acéca-cé*, Ipur. *iaicá*, Mak. B. *iaica*, Sch. *yéka*, Crich. *aica*, Kal. *eka*, Trio *eka*, Ak. *ika*.

Mâcher, Mak. B. *ieque-qoy*, Crich. *iecé*, Ipur. *iaca-qoy*.

508a. Moudre, mâcher, Cum. *hu-amiqui-aze*. Kal. X. *amiki*, H.-U. *emó(χ)mo-li*.

509. Mouillir. Oy. *akua-kele*, *te-ukuma-i*.

Mouillé, Ak. *akua*, Ch. *t-ecre*, Mak. H. *eiká*.

510. Mouillir. Cum. *hu-acupi-ache*, *y-ucupi-aze*, Kal. *ekupi*, Oy. *t-ekupa-i*, Car. *n-icobi*, Map. *copié*, Yab. *ocopi-ué*.

511. Mouillir, Oy. *es-apika-i*, *epüke-i*, Trio *t-apukaima*, Bak. *iwike*.

512. Mouillir, Trio *epo*, *apo*, *upü*, *epili*, *ipili*, Kal. *keputä*, *keputa*. (comp. A 36, nager et A 211, baigner, laver).

513. Nourrir. Kal. *aba*, *upa*, Ak. *ropá*, Cum. *hu-opa-che*.

Nourri, Ch. *t-upane-que*.

514. Oublier, Kal. *tuwalingebui*, Car. *itonalemepati* (1e pers.), Mak. Sch. *wamurécenapo*, Apar. H. C. *t-aori-cé*, Cum. *ech-ehuaraca-r*. (comp. G 542, savoir etc.)

515. Pagayer, Bak. *ikake*, Trio *akoika*, *akwaika*, H.-U. *igoejá*, *ikoeká*, Apar. H. C. *coïca-ci*, Mak. B. *icura-quy*, Ipur. *ecurá*, Oy. *siokoro*, *okolo-m*, Ak. *ikora*.

Remuer, Bak. *ikake*.

Instrument pour remuer le bouillon, Oy. *an-ika-top*, Trio *an-ika-tâ*, *an-eka-tópo*.

Agiter, Kal. Sag. *os-iko-go*.

516. Paraître, sortir, se lever (les étoiles), Cum. *hu-ecacta-che*, Oy. *te-ekakta-i*, *te-akta-i*, Ch. *acta*, Bak. *eyasého*.

517. Paraître, sortir, se lever (les étoiles), Cum. *hu-apataca-ze*, Trio *epataka*, H.-U. *n-ehátaka*, Map. *t-abarai-se*, Kal. *epaka*, Car. *at-óúpica-e*, Ak. *eybaká*. (comp. éveiller, A 100, Cum. *hu-empaca-ze*, *paca-r*, Ch. *gu-enpaca-z*, *apaca-k*, Ak. *embaca*, *ubaca*, Car. *n-ubaca*, Crich., Ipur. *n-upaca*, Mak. B. *ubeca*, Yauap. II. *aibaka*, Kal. *imbaka*, Trio *õmpaka*).

518. Passer, traverser, Bak. *sakxa*, *haka*, *ekura*, Oy. *t-akwat-se*, Trio *kit-ekata*, Apar. H. C. *t-akétonga-cé* (comp. A 83).

519. Se peigner, Oy. *te-hut-kuli-ai*, Trio *s-akuluma-i*, Kal. *w-ákunóye*.

Peigne, Ipur. *t-aquiná*.

519a. Pendre, suspendre, Kal. *ityalama*, Oy. *aglanma*, Trio *palama*, *alama*.

520. Percer, Kal. *ibuka*, *epuka*, Trio, Oy. *ipuka*, Crich. *iapo-quy*, Bak. *izoki*.

Tuer avec une flèche, tuer, Kal. *ibioka*, Car. *ibouca*, Crich. *ipoca-quy*, Ipur. *ipoca-quy*, *pocá*, Mak. B. *poca-quy*, Ak. *ipogá*, Yao *pogue*, Ch. Humb. *apazca*.

Tirer, Mak. I. Th. *epoka*.

Mordre (un chauve-souris), Cum. *poica*, Ch. *epueca*.

521. Peter, Cum. *pikta-che*, *pica*, Kal. Bi. *pigua*, Trio *weyakü*, Ch. *vequeta-z*.

Intestin, Crich. *picren*, Ipur. *ipequitaca*.

522. Pincer, Cum. *y-punucu-ache*, Oy. *t-et-aunuk-he*, *kun-aunuk*, Kal. *ipirikyâtâ*.

523. Piquer, Cum. *umo*, *uma*, Oy. *umo*.

Se battre, faire la guerre, Oy. *t-umo-i*, *umo-tse*, Kal. *õma*.

524. Pleurer, Bak. *oγumo*, Trio *n-õšina-nĩ*, H.-U. *ne-(x)-tẽhónya-ne*.

524a. Pleurer, Mak. B. *ucaráo*, H. *kararú*, Ak. *karahw*, Ipur. *cara-quiné*, Crich. *n-acarauu-túĩ*.

525. Pourrir, Oy. *t-imata-i*, Ak. *imatánitn*, Maq. T. *t-emu-che*.
Immoudices, Crich. *qu-emata-i-bonai*, Ipur. *iq-uenota-i-me-caran*.
526. Pourrir, H.-U. *n-ekētā-ne*, Kal. *t-íákota*, Mak. B. *iqny*,
Map. *uque-que*.
Dégôûtant, Maq. T. *t-uque-que*, Yab. *az-iqui-pré*, Kal. T. *t-ico-re*.
(comp. A 94, puer).
527. Pousser, Kal. *s-emim-i*, Trio *yimá*, Oy. *enuuma-k*.
528. Presser, Cum. *alikma*, Trio *itōka*, *itinga*, *itiŋka*, Oy. *titka-titka-pái*, Kal. *akūika*.
Coulèvre (presse) à manioc, Oy. *tinkī*, Ak. *tenge*.
529. Protéger, Ak. *warréarn*, Kal. *waro*, B. *warrea*.
530. Râper, Cum. *hu-evaqui-aze*, Kal. *āki*, Trio *ukō*, *ekū*, *uki*,
Oy. *ikū*, Ch. *ymiqui-as*, Bak. *ike*, Ar. C. *t-akia-oune*.
Râpe à manioc, Kal. *wakuya*, Bak. *kzāi*, Car. S. *égui*, Apar.
O. C. *t-oucou-lou*, Ar. C. *kérié outpoc*.
Limer, Cum. *ipuequi-r*.
Raboter, Bak. *zōye*.
531. Réfléchir, se souvenir, Ak. *segnominga*, Kal. *onominga*,
Mak. B. *omoiaca-pré*, *onorica-pré*, Bak. *enanaŋe*, *enanake*, Mot.
anumusét.
Oublier, Kal. M. *oneiné*.
532. Remplir, Cum. *hu-anuknupi-aze*, Kal. *t-ana-se*, H.-U. *n-áne-he*.
- 532a. Remuer une liquide, Kal. *aminga*, Oy. *amiaka*, *akuminka*.
Palette pour remuer, Trio *aminga-to*.
533. Réparer, Ch. *apura*, Trio. Oy. *apulu*, Ak. *m-abbokóri*, Kal.
B. *pinraka*. (comp. A 33, fermer).
534. Se reposer, Ak. *weyrotú*, Trio *y-irita-i*, Oy. *t-rléta-i*, Crich.
m-rrati-guy, Ipur. *iaraté*.
- 534a. Révéler, adorer, Cum. *imama*, Ak. *eyuí*, Kal. X. *ineto*.
535. Rire, Cum. *hu-echemnopi-aze*, *hu-echemnopi-aze*, Ch. *m-ezennepi-an*.
Trio *y-erann-nai*, *w-ina-yai*, H.-U. *cátase*, Kal. M. *tonane*, Bi.
tonnani, G. *awu*, B. *ayouwa*, Ipur. *imate-qui*, Crich. *imate*.
536. Rôtir, Cum. *ypu-aze*, Ch. *ipuru*, Oy. *ipuru*, C. *ipou*, Apar.
H. C. *t-éponrou-ce*, H.-U. *i(z)kúlu-ke*, Bak. *izn*, Ak. *ipo*.
Cuire, Kal. B. *s-iboufi*.
537. Rôtir, bouillir, Cum. *hu-aihu-ache*, Ch. *gu-ayn-gaz*, Oy.
t-ai-he, *t-iŷye*, *t-ige*, Trio *t-uyi*, *t-uge*, H.-U. *t(d)ye-ke*.
538. Rôtir, bouillir, Ch. *iquirima-z*, Oy. *t-ireke*, C. *t-ükere*,
Apar. H. C. *t-iriké*, Trio *t-ikale*.
539. Rôtir, Kal. Bi. *ramboré*, Yab. *campre*.
Boucan, Kal. Bi. *cambo*.
540. Rouler, Kal. *amimya*, Trio *ameñe*, *ameña*.

Plier, Kal. *amin*, Oy. *t-umem-lé*, Bak. *aimü*.

540a. Saler, Cum. *guezma-ze*, Ch. *inetma-z*.

541. Sauter, Kal. *tapolon-go*, Cum. *yapvena-che*.

542. Savoir, Cum. *y-ehua mana*, Ch. *uy-agua naz*, Kal. C. *wa-no-me na*, Trio *y-uwale*, Oy. *t-uwa-i*, *t-uwale*.

Je ne sais pas, Map. *ujajútu-ru-rá*, *jvarú-i*, Woy. O. C. *yaro-a*, Kal. P. *t-ouálo-pa*, Cum. *y-ahua-pra*.

Ignorant, stupide, fou, Ch. *t-uare-puin*, *t-uare-pra*, H.-U. *t-éuála-(x)ké-nai*, Kal. Bi. *t-oualé*, Sag. *i-awanou-mba*.

Celui qui sait, Cum. *t-ehuario-to*, savant, Cum. *t-ehuario-no*, entendu, Ch. *t-uare*, *t-uguario-u*.

Peuser, H.-U. *t-éuále-džike* (comp. oublier, G 514).

543. Savoir, Oy. C. *t-éneïca*, *ouenca-ta*.

Comprendre, Oy. C. *ti-ouenca-lé*, Apar. H. C. *t-énécéa manan*.

Les savants, Ak. *éyua-pokennatun*.

544. Serrer, Oy. *enema*, Trio *emon*, *emwin*, *imon*.

Suspendre, Trio *amúita*, Apar. H. C. *imama-co*, Cum. *hu-animi-ache*, Kal. *kawo s-unema-i*.

545. Siffler, Cum. *y-etakna-che*, Trio *vétakini*, *wéte*, Kal. *aetakina*, *éto*, Bak. *etayinu*, H.-U. *etákinç*, Map. *jataquín*.

546. Souffler, Kal. *ulà*, Trio *ulô*.

Respirer, H.-U. *y-çetaléua-li*, Bak. *alepaiye*, Kal. *ulema*.

547. Sucer, Cum. *enocu*, Ch. *onocu*, Trio *nékô*.

548. Tamiser, Cum. *y-uuiopi-aze*, Trio *y-inapu-la*.

Tamis, H.-U. *winohó-toho*.

Disperser, Ak. *ahnuba*.

549. Tirer, H.-U. *n-étéma-neç*, Oy. *t-itoçma-i*, Trio *etáin*, Bak. *eti*.

Tirer le canot sur terre, Trio *etatein*.

S'embarquer, se débarquer, Bak. *aheti*, *atze*, *ase*.

550. Tomber, Oy. *epuluka*, *epuka*, Car. *aborcúa-rou*, Bak. *izuyce*.

Descendre une rapide en canot, Trio *ipuka*.

551. Tordre, Oy. *t-ekum-he*, Crich. *cuine-me*, Ipur. *enja*, Ch. *ocomu*.

Quenouille, Oy. *mauru kun-top*, *mau-w-ekun-top*.

S'embrouiller (un fil), se tordre, Ch. *tu-ot-oeon-che*.

552. Tourmenter, Ak. *ikorama*.

Dispute, Mak. B. *icorema-ssa*.

Trahir, Mak. Sch. *ikarami-ekü*.

553. Tourner, retourner, Cum. *grama*, Kal. *eramo*, M. *irama*, Oy. *irama*, *erema*, Trio *ilama*, *erama*, *erama*, Car. *n-irámain*, H.-U. *ehanáma*, Ak. *yahruma*, Apar. H. C. *t-äirama-cé-repa*.

554. Tourner sur le dos, Kal. *ulingya*, Ak. *urringa*, Car. *úlima-ke*.

555. Tourner, tordre, Kal. *umín*, Trio *amingö*, *panaminga*, Ak. *oéma*.

556. Travailler, Kal. *omamine*, *emanina*, Trio *k-emamine-ti-ra*, Oy. *t-amamine*.

557. Vider, Cum. *ycamo-daze*, *t-icamo-ze*, Ch. *icamo*, Oy. *ikame*, *t-ikam-he*, Trio *t-ikame-ré*, Apar. H. C. *icouan*.

558. Vivre, Bak. *enarama*, Kal. *nuro*, *nuru*, Mak. H. *eneruiá*.

559. Voler (un oiseau), Kal. *alirumui*, Mak. H. *ahicomá-n*.

permutations rares.	$n-r$
	py (ou pi devant une voyelle)— ky ³⁾
	$ky—ty$ ⁴⁾
	$ty—py$ ⁵⁾
	$po, pu, p'—ko, ku, k'$ ⁶⁾
permut. fréquentes.	$to, tu, t'—po, pu, p'$ ⁷⁾
	$to, tu, t'—ko, ku, k'$ ⁸⁾
	$nu—kv$ ⁹⁾
permuta- tions moins fréquentes	$a—o—o$
	$e—e$ (H.-U), $i—i$
	$—\tilde{o}$ (Trio). $a—\tilde{o}, ue$ (Cumanagoto)— $—e$ (H.-U.) $—e$

1) Kal. (*ikapu*,) *ikyapu*, *ityapu*, faire; *sirikio*, *sirityo*, étoile; *tsikio*, *sityá*, chique; *kyupo*, *tyupo*, sur lui; *kyo*, *tyo*, suffixe de l'Impératif; Cum. *ikati*, Kal. *iteati*, graisse; Cum. *cuma-ze*, déborder, inonder, Kal. *n-ityuma-i*, la marée monte; Oy. *t-ikomam-hé*, Kal. *ityamamui*, il fait nuit; Pim. *kiäh*, Bak. *xéu*, *séo*, H.-Ü. *txév*, *dxév*, Oy. *siéu*, Trio *séu*, coati; Cum. *kichere*, *tichere*, manioc.

2) Bak. *aguzu*, *aguto*, serpent; Cum. *erinak*, Oy. *alinat*, Kal. *arinato*, argile, marmite; Tam. *t-aremuk-ne*, Ch. *t-arimut-ne*, Apar. *c-arimotou-ne*, blanc; Mak. H. *kurará*, X, B. *turará*, loutre; Kal. *uku*, Ak. *itu*, mesurer, compter; Bak. *kzutúpi*, Oy. C. *toutoupe*, calebasse; Yao *pingo*, Kal. *píndya*, sanglier; Mak. Sch. *cacari*, H. *tavarí*, cheval.

3) Trio *piapoko*, Oy. *kiapok*, toucan; Apar. *piano*, Kal. *kuanà*, aigle.

4) Kal. G. *ito-pa*, *tyo-pa*, *kyo-pa*, ne pas aller.

5) Kal. G. *koityâla*, Crev. *copiori*, vite.

6) Cum. *apu*, Ak. *y-ako*, fermer; Kal. *tapu*, Bak. *tužu*, Opone *tojú*, Ak. *tuk*, pierre, roche; Kal. *ukute*, *okote*, *upote*, savoir.

7) Cum. *turoco*, Yab. *piroco*, taon.

8) Cum. *huapoto*, Oy. *wapot*, Arek. *apok*, feu; Kal. *tuna*, Motil. *kuna*, eau.

9) Ch. *nuna*, Motil. *kuna*, lune.

2. Les accidents phonétiques sont:

1°. l'aphérèse,

2°. la syncope des consonnes, des voyelles et des syllabes,

3°. l'apocope des voyelles et des syllabes,

4°. la métathèse.

(Voir A p. 84-90).

Ces règles, établies pour la famille caraïbe, s'appliquent aussi au Kaliña, au Trio et à l'Oyana; les accidents phonétiques sont surtout fréquents en Oyana.

3. Alphabet du Kaliña, du Trio et de l'Oyana.

ɿ-i-ü-u-o-â-a-ô-ö-e-ě

ē

h

k-g-ʒ-ŋ

š-ž-ñ-y

t-d-n-s-r-λ-l

f-p-b-m-w

-, voyelle longue, ' accent.

Règles pour la prononciation:

i, o, a, g, t, d, n, s, r, l, f, p, m, comme au français.

ɿ = l'i du mot anglais hill (colline).

ü = l'u français ou hollandais, l'ü allemand.

u = le ou français, le u allemand, espagnol etc., l'oe hollandais.

â = le a du mot anglais walk (se promener).

ô = le u du mot hollandais munt (monnaie); l'ô tient le milieu entre l'eu français et l'e muet.

ö = le en du mot français pen.

e = le é français.

ě = le ê du mot français même.

ē = le e muet du mot français patte.

h = un h fortement aspiré.

k = le c du mot français cage.

ʒ = le ch hollandais, le ch du mot allemand Dach (toit), le j ou le x espagnol.

ŋ = le ng du mot allemand ou hollandais Engel (ange).

š = le ch français.

ž = le j ..

ñ = le ñ espagnol.

y = le y du mot anglais youth (jeunesse), le j hollandais.

λ — tient le milieu entre le r et le l suivi d'un i à peine perceptible.

w = le w allemand ou hollandais.

Le ü est rare; le a, correspondant généralement à l'o des autres langues caraïbes, est d'un usage fréquent en Kaliña; le ô appartient surtout au Trio, le o à l'Oyana; ces voyelles correspondent généralement à l'a des autres langues caraïbes, quelquefois à l'o (ainsi que le ue du Cumanagoto).

Le \propto ne se rencontre qu'en Trio, et encore très rarement.

Le d appartient surtout au Kaliña; on ne le rencontre qu'exceptionnellement en Oyana, jamais dans le Trio.

Un s alternant avec un h fortement aspiré se trouve en Oyana; cette permutation dans une même langue était déjà connue dans le Bakairi.

Le λ ne se rencontre qu'en Kaliña; le r est rare en Trio.

Le f se trouve dans un seul mot du Trio et dans quelques mots du Kaliña.

Le b appartient surtout au Kaliña; il y alterne avec le p ou avec le w , hw .

4. Les diphtongues sont assez fréquentes dans ces langues, de même que dans les autres dialectes de la même famille. Quelquefois les deux voyelles sont prononcées d'une manière distincte, comme dans le verbe Kaliña *apói*, prendre, qui se prononce presque comme *apóhi*; d'autres fois les deux voyelles se confondent, ex. Trio *kakau*, cancan (oiseau de proie).

5. Les combinaisons d'une consonne et d'une semi-voyelle sont:

wl : Kal. *seséwlu*, frange.

kw : Kal. *kwateli*, arbre (esp.), Oy. *kwasimkō*, fourmi (esp.).

sw : Trio *swanapana*, poisson (esp.).

pw : Kal. C. *pwire*, debout, *apwime*, beaucoup.

bw : Kal. C. *irimbwi*, il mourut.

mw : Kal. C. *n-etimwi*, il s'enivra.

ky : Kal. *ikyapu*, faire.

sy = \acute{s} (ou à peu près = \acute{s}) est d'un usage fréquent.

zy = \acute{z} („ „ „ „ „ = \acute{z}) ne se trouve qu'en Kal. C.; ex. *zupwin*, bon.

ny = \acute{n} (ou à peu près = \acute{n}) est d'un usage fréquent.

ty : Kal. *matyuli-tyuli*, bécasse, *tyalā*, vraiment!

py : Kal. *pyoko* = *i-poko*, pour lui; C. *k-apoipyko*, cloue moi!

my : Kal. *myala* = *i-malā*, avec lui; C. *m-akimyan*, tu le fâches.

6. Les groupes de consonnes connus sont:

eu Kaliña:

kt : indice du mode prohibitif: voir gramm. § 155; X. *n-icto-n*, il alla.

kn : indice de la 3me pers.; voir §§ 106. 108.

ks : „ de la 1re pers. du plur. et du mode prohibitif; voir §§ 98, 155; *ksipulu*, écureuil.

kr : indice de la 1re personne du plur.: voir § 92.

kl : *klikotoko*, vantour, *klūkklū*, lime.

tr : *trāmōse*, mort.

nt : *onta*, bouche; le plus souvent le *t* est changé en *d* après un *n* ¹⁾.

nd : *etunda*, arriver, *wanonde*, cire.

sk : T. *tosquiñe*, fumée, X. *tuna-sca*, dans l'eau.

st : T. *i-stupo*, sur lui, X. *m-uista-ston*, vous irez.

sp : X. *ca-spa va*, je ne dis pas.

pš : *pšakawakoi*, cassique (oiseau).

pl : *pliva*, flèche.

bl : P. *bléona*, flèche.

mb : *uemba*, ventre, *embata*, jone, *auto-mbo*, maison abandonnée.

en Trio:

ks : *watikse*, mort.

gl : *y-apolitigli*, mon conde.

ng : *ilingili*, c'est ainsi.

nt : *enta*, bouche.

pl : *plinõ*, canne de sucre.

mp : *ilo-mpõ*, larynx préparé, *ne-walumpa-mpa*, temps sombre.

mb : *mba*, allons! *embata*, visage, *pomboman*, coiffure de plumes.

en Oyana:

kh : *epupokhak*, exquis, *tinikhé yu*, je vais dormir.

ks : *tiniksé yu*, je vais dormir.

kp : *tinikpoi*, je veux dormir.

km : *takmala*, nom d'une cataracte.

gl : *siglit*, ornement de plumes, cornes.

tk : *y-otkela-ne etpõ*, ma côte.

ts : *y-amotsi-re*, mon annulaire.

tp : *pitpõ*, peau, *pakoló-tpõ*, case abandonnée.

nk : *tuinkelé*, assis.

nt : *t-intap-hé*, bâiller.

np : *otiko y-eponpõ*, squelette d'oiseau.

nm : *monmé*, épais (une étoffe), *halánme*, haut (une montagne).

ph : *kaphak*, gras.

pt : *y-iptapú*, mon talon, *popta*, jone, *aptau*, quand.

ps : *upsiglit*, cornes d'animal, *tiepse*, tranchant, *apsik*, petit.

pl : *plév*, flèche.

mh : *amumhak*, avare.

mk : *mumkõ*, enfant.

mt : *emta*, bouche.

mn : *emna*, nez.

mp : *isoli akualimpõ*, le bruit d'une cataracte, *kompolo*, couché, *así-impõ*, panier à piment.

¹⁾ Cette loi a été découverte par M. VAN COLL.

7. M. von den Steinen est d'avis que les groupes de consonnes (qui ne se rencontrent pas en Bakairi) doivent leur origine à la syncope d'une voyelle ¹⁾. La comparaison lexicologique des différents dialectes caraïbes tend à confirmer cette hypothèse, mais les exemples suivants prouvent que le contraire peut avoir eu lieu :

hollandais *slot* (serrure, cadenas), créole du Surinam *sroto*, Ak. *sloto-ro*, Trio *solóto*.

anglais *square* (tailler le bois), créole du Surinam *kwéri*, Kal. *kiweri*.

hollandais *spiegel* (miroir), Tam. *chipiquire*, Kal. *sipikiri*.

français *gloire*, Caraïbe du Honduras (L) *guloir*

„ *livre*, „ „ „ „ *liburu*

„ *servir*, „ „ „ „ *e-serivi-din* ²⁾

anglais *beg* (prier), créole du Surinam *begi*, Kal. C. *ebegima-toko*, priez!

8. Dans le Kaliña, dialecte parlé par des Indiens dispersés sur un vaste territoire, nous rencontrons quelques phénomènes qui méritent une attention particulière.

1°. L'alternance de *b* de Ximenez et de Tavera-Acosta (auteurs espagnols) avec *c*, *w*, *hu* des autres auteurs :

X. *bebe*, T. *bebe*, Crev. *cécé*, P. *huene*, B. *wehweh*, C., G., Pen. *wewe*, arbre, bois.

X. *bedu*, T. *bedu*, Crev. *vedon*, *vedo*, Sag. *cécion*, P. *hueion*, B. *weyu*, C., G., Pen. *wéyu*, soleil.

T. *yabame*, Crev. *yaouamen*, P. *yaouamé*, B. *yawame*, G. *yawame*, Sag. *ouame*, mauvais.

2°. L'alternance fréquente de *y* et *r* (*l*) avec *d* :

B. *piiai*, G. *puye*, Pen. *puyai*, T. *piidai*, sorcier, médecin.

P. *occóion*, B. *okoeyu*, C., Pen. *okóyu*, G. *okoyo*, T. *acodu*, serpent.

G. *lerì*, T. *ledre*, chauve-souris.

G. *ipoliλ*, B. *hiparede*, crique.

G. *walili*, B. *waridi*, petit tamanoir.

(espagnol *cela*.) Pen. *wela*, G. *pira*, B. *pedu*, voile.

G. *irupa*, Pen. *dyupa*, bon.

G. *simiri*, Pen. *sibidi*, courbaril (arbre).

Indice de la 2me personne quand le mot régi commence par une voyelle (Gramm. du Kaliña §§ 12, 89. 101), X. *ay-*, *ad-*, Fig. *ad-*, T. *ad-*, Crev. *ad-*, B. *oi-*, C., G. *ay-*, *ar-*.

Cette permutation dans une même langue était déjà connue dans

¹⁾ Die Bakairi-Sprache, p. 319.

²⁾ Voir Adam, Le Caraïbe du Honduras et le Caraïbe des Iles, p. 369.

le Cumanagoto; ex. *y-enap-nei*, celui qui mange, *enap-ned-amo*, ceux qui mangent.

3°. On rencontre parfois (surtout en Kaliña du Venezuela) les groupes de consonnes *sk*, *sp*, *st*, alternant avec *k*, *p* *t*.

T. *petescai*, G. *yetikai*, Sag. *vétékai*, je crains; X. *osto*, B. *otu*, G. *âtâ*, quoi? G. *n-epetakama-li*, ce qu'il m'a donné, *an-ispetakama-pa ken-éi-ñe*, il ne me l'a pas donné.

Assez souvent on peut démontrer que le *s* est le substitut d'une syllabe supprimée.

Fig. *c-apano-sco*, aide-nous! = *c-aponopui* + *co*.

T. *uasto*, G. *watâ*, fen, contracté de *huapoto* (Cum.).

X. *m-asaca-ta-stou*, vous écarterez = *m-asaca-take* + *tou*.

„ *ken-asacá-stou-cáre*, écarteront-ils? = *ken-asacá-take* + *tou-cáre*.

„ *asacá-spoto*, après avoir écarté = *asaca-ri* + *poto*.

„ *asaca-to-sco-me*, pour l'avoir écarté (plur.) = (probablement) *asaca-to-ri* + *co-me*.

G. *w-utake*, X. *h-u-stake*, j'irai = *h-útamu* + *take* ou *h-uto* + *take*.

Comp.: Motilone *guesta*, feu (Cum. *hucpoto*), *ostanekane*, comment t'appelles-tu? (contient *osta*, quoi?); Mapoyo *uste-ri*, marcher, *y-abesca-que*, éclairer (Cum. *greyca-ze*); Maquiritare *bustáie*, adieu, je m'en vais! Yabarana *toispojrá*, près (Tam. *teipó-prá*); Kal. G. *pipeo*, T. *pispio*, Cum. *piepe*, *pizpe*, Ch. *pichipu-r*, peau, écorce; Cum. *hu-epeca-z-ache*, Ch. *gu-epeca-ch-az*, je demande (la syllabe finale du thème, *ti* ou *te*, est remplacée par *z*, *ch*).

9. Infection vocalique.

Kaliña.

Le *i* peut dégager un autre *i* (*y*) dans la syllabe suivante.

Ex. *ipyoko*, *pyoko*, B. *ipuogo* (= *i-poko*), pour lui, *myalâ* (= *i-malâ*), avec lui, *idombo*, *idyombo*, ensuite, *ipika*, *ipikia*, peler, *imomoke*, *imiámake*, attendre, *si-begima-i*, *si-beginya-i*, je prie, *si-bribima-i*, *si-bribinya-i*, je crois, *si-sanoma-i*, *si-syanoma-i*, *si-šanoma-i*, je l'aime, *s-kwérrika-i*, je taille le bois, *kwi-kwerikya-ton*, ne taillez pas! *ani-kweritya-pa wa*, je ne taille pas, *ita*, *itya*, va! *pipo*, *pipeâ*, peau, *paitu*, *bitu*, *puityo*, client, serviteur, *iwo*, *iweo*, *iwoyo*, *yo*, blesser, *poka*, *pioku*, percer, *teposikye* (= *teposi-ke*), pointu, *i-pyana-pa*, sourd (*paua* = oreille), *i-wa*, *iwwa*, à lui.

Oyana.

Le *i* du suffixe *-li* passe dans la syllabe précédente, et lui donne l'umlaut.

Ex. *ye-pitpü-l*, ma peau (peau = *pitpö*), *ye-putpiü*, ma tête (tête = *putpu*), *awotpü-l*, ma tante (tante = *awotpö*), *en-enepu-tpü-l*,

ce qu'il a apporté (*enepu*, apporter, *tpö*, indice du passé).

Comp.: Cum. *acupi*, arroser, *hu-acupúi*, j'ai arrosé (*acupi*+*i*); Ch. *enepu-pa*, je ne porte pas, *ch-enepi-az*, je le porte, *t-en-enepuir* (*enepu*+*rî*), ee a qu'il apporté, *acamo-e*, *caz-acamuy* (*acamo*+*i*), ne répands pas!

10. Au contact d'un *i* final, la dernière voyelle des verbes peut se modifier.

Kaliña, ex. *piña*, prendre, *piñe-i*, il prit; *aro*, porter, *n-aru-i*, il porta, *krinima*, nettoyer, *ksi-krinime-i*, ne nettoie pas!

Oyana, ex. *pika*, brûler, *i-pike-i*, il m'a brûlé; *uta(mu)*, aller, *t-ute-i*, je vais.

Nous rencontrons un phénomène semblable dans les suffixes *wa* et *ata* du Kaliña: *wa*, à, *ki-wa-ñe*, *ki-we-iñe*, à nous, *i-we-iñe*, par eux; *ay-ata*, si tu es, *ay-ata-ñe*, *ay-ate-iñe*, si vous êtes.

Comp.: Ch. *patama*, prendre une place, *quez-patamue-i*, ne la prends pas!

Recherches sur la partie initiale et sur la partie finale des mots.

11. Pour examiner ces phénomènes nous avons calculé la fréquence des divers sons au commencement et à la fin des mots de douze dialectes de la famille caraïbe. Nous nous sommes servi exclusivement des noms des animaux et des plantes. Les verbes, les adjectifs et les parties du corps sont presque toujours affectés de préfixes ou de suffixes; les noms des animaux et des plantes sont toujours à l'état absolu; il ne faut excepter qu'un petit nombre de noms en Bakairí, Oyana, Aparáí, Trio et Hianákoto-Umáua, portant le suffixe *ima*, *imö*, *ime*, grand, ou *imé*, *imö* petit (G 407).

Les nombres des tableaux représentent la fréquence en pour-cents.

12. Son initial.

(Nombre des noms des an. et des pl.)	Bakairi (309)	Arara (71)	Ilian-Um. (272)	Trio (262)	Kalina (272)	Makuši (65)	Akawai (70)	Cumanag. (128)	Chayma (148)	Oyana (246)	Aparai (98)	Naluqua (53)
<i>i</i>	5	3	4	2	1	2	3	3	7	1	2	13
<i>u</i>	2	4	1	2	2	11	—	—	1	4	1	4
<i>o</i>	2	14	4	2	2	5	9	1	5	4	7	—
<i>a</i>	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
<i>ā</i>	9	11	6	13	17	19	8	9	8	13	26	28
<i>ō</i>	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>é</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
<i>e</i>	3	—	4	—	1	—	2	4	5	2	1	2
<i>h</i>	1	—	14	1	1	—	2	—	—	3	—	2
<i>k</i>	18 ¹⁾	20	21	21	26	14	24	21	21	24	23	24
<i>μ</i>	20	13	—	13	13	11 ⁴⁾	16	12	10	13	12	4
<i>w, c, hu, gu,</i> <i>u-voyelle</i>	2	10	10	9	9	13	3	19 ⁵⁾	13 ⁶⁾	6	1	7
<i>l</i>	13	12	5	7	6	6	6	9	11	7	6	13
<i>š, ž</i>	2	—	5 ²⁾	1	1	—	—	6	2	1	—	—
<i>s, z</i>	2	1	7 ³⁾	7	7	5	6	—	1	6	6	—
<i>m</i>	12	9	14	14	10	11	12	17	9	12	14	0
<i>n</i>	2	1	2	3	2	2	2	—	1	2	3	2
<i>y</i>	2	1	3	3	2	1	4	—	5	1	4	—
<i>r, l</i>	1	—	3	1	1	—	2	1	1	2	1	2

¹⁾ *k* 6, *lx* 11, *x* 1. ²⁾ *dž* et *dx, lx*. ³⁾ *s* et *ž*. ⁴⁾ *p* 6, *b* 5. ⁵⁾ *v* 1, *hu* 16, *qu* 2. ⁶⁾ *v* 1, *gu* 12.

Le nombre des noms ayant servi pour dresser ce tableau est insuffisant pour le Makuši, l'Akawai, l'Arara et le Nahnqua, c'est pourquoi dans les considérations suivantes nous avons mis les chiffres, ayant rapport à ces dialectes entre parenthèses; aussi nous ne les avons pas fait entrer en ligne de compte pour calculer les valeurs moyennes.

La fréquence des voyelles est (Nah 47), Apar., (Mak.) 37, (Ar. 32,) Ch. 26, Bak, Oy., 24, Kal. 23, (Ak. 23), Cnm., Trio 20, H.-U. 18; moyenne 24.

Parmi les voyelles le *a* occupe la place principale; sa fréquence est en moyenne 0.5 (max. Kal., Apar. 0.7, min. Ch., H.-U. 0.3) de la fréquence totale des voyelles.

La fréquence du groupe *a*, *ã*, *ö*, *e* est en moyenne 0.6 (max. Kal. 0.8, min. Ch. 0.5) de la fréquence totale des voyelles.

La fréquence du groupe *ä*, *o*, *u* est en moyenne 0.2 (max. H.-U., Ch. 0.3, min. Cnu., Apar. 0.2) de la fréquence totale des voyelles.

La fréquence de l'*i* est en moyenne 0.2 (max. Ch. 0.3, min. Trio, Kal., pas même 0.1) de la fréquence totale des voyelles.

Le groupe de *k* (*k*, *kʒ*, *ʒ*) a une fréquence moyenne de 22 (max. Kal. 26, min. Bak. 18).

Le groupe de *p*—*w* (*p*, *b*, *r*, *w*, *hu*, *gu*, *h*) a une fréquence moyenne de 22 (Cnm. 31, (Mak. 24), Bak., Oy., Kal., Trio, Ch., (Ar.) 23, H.-U. 22, (Ak. 20), Apar., (Nah.) 13). L'examen lexicologique montre que le *p* après avoir passé par *hu*, *w* finit par disparaître complètement; alors le mot commence donc par une voyelle. Or il y a plusieurs exemples qui montrent qu'en effet le Cumanagoto a conservé le *hu* initial où d'autres langues l'ont déjà perdu; de même la position de l'Aparai dans le vocabulaire comparé est conforme à celle qui lui conviendrait d'après ces chiffres.

Le groupe de *t*—*s* (*t*, *d*, *ś*, *z*, *s*, *z*, *dʒ*, *tʒ*, *dʒ*, *dʒ*) a une fréquence moyenne de 14 (H.-U. 17, Bak., Trio 16, Cnm. 15, Kal., Ch. 14, Oy., (Nah., Ar.) 13, (Ak. 12, Mak. 9), Apar. 9).

Le *m* a une fréquence moyenne de 12 (max. H.-U., Trio, Apar. 14, min. Ch., Ar. 9, Nah. 0).

Le *n* a une fréquence moyenne de 2 (max. Trio, Apar. 3, min. Cnm. 0).

Le groupe de *r* (*r*, *l*) a une fréquence moyenne de 1½ (max. H.-U. 3, min. Ar., Mak. 0).

Le *y* peut être le reste d'un *t* ou d'un *k*; sa fréquence moyenne est 2 (max. Ch. 5, min. Cnm., Nah. 0).

13. Son final.

(Nombre des noms des an. et des pl.)	Bakairi (301)	Arara (68)	Hian-Um. (237)	Trio (260)	Kaliña (294)	Makuši (68)	Akawai (62)	Cumanag. (128)	Chayma (148)	Oyana (239)	Aparai (100)	Nahuqua (55)
<i>i</i>	—	—	—	3	2	—	—	—	—	2	—	—
<i>i</i>	25	10	17	14	18	10	14	12	5	16	22	20
<i>ü</i>	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>u</i>	10	3	16	10	14	13	3	7	1	6	12	9
<i>o</i>	17	1	10	8	6	6	3	18	10	5	13	6
<i>ä</i>	1	—	—	3	10	—	—	—	—	2	—	—
<i>a</i>	28	21	17	24	33	39	37	28	27	23	25	38
<i>ö, ü, ue</i>	—	1	—	12	—	—	—	3	—	6	4	2
<i>e</i>	11	27	30	7	6	5	8	16	16	9	12	23
<i>w (ao, au, öu, eu)</i>	1	—	4	5	1	—	4	2	1	3	4	—
<i>y (ai, oi, ui, ei)</i>	4	11	6	12	8	14	5	2	3	8	4	2
<i>u, y</i>	2	7	—	1	2	10	5	1	12	1	3	—
<i>m</i>	—	1	—	—	—	2	3	2	1	2	—	—
<i>k</i>	—	3	—	—	—	1	15	2	5	9	—	—
<i>p</i>	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—
<i>t</i>	—	15	—	—	—	—	—	1	3	3	—	—
<i>ch, z</i>	—	—	—	—	—	—	—	1	12	—	—	—
<i>r, l</i>	—	—	—	—	—	—	—	3	7	3	1	—

L'examen lexicologique nous apprend :

1°. La syllabe finale *se* (*che*, *ze*, *cé*) en Cumanagoto, en Aparai et en Chayma correspond souvent à *y* (*i* après voyelle) dans les autres dialectes.

2°. Le *s* (*ch*, *z*) final en Chayma correspond tantôt à *si*, tantôt à *se* du Cumanagoto (*y* des autres dialectes).

3°. Les consonnes *m*, *p*, *t*, *k* résultent généralement et les consonnes *r*, *l* assez souvent de l'apocope de *o* ou *u* final.

4°. Un des *e* en Hianákoto-Umáua, le *e*, selon M. Koch-Grünberg „im Inlaut am vorderen Gaumen hervorgebracht, im Auslaut unrein, fast wie reduziertes *i*, und bisweilen mit diesem gleichwertig" correspond le plus souvent à *e*, *ō*, *ö*, *a*, mais aussi quelquefois à *i* des autres dialectes.

Ces règles nous fournissent la clef de la grande différence qu'il y a entre les divers dialectes quant à la fréquence de tel ou tel son final. On n'a qu'à faire l'addition de *a*, *ō*, *ö*, *e*; *s*; *y*; *i*, *l*, ou de *a*, *o*, *u*, *w*; *m*, *p*, *k*, *t*, *r*, *l*, pour retrouver des chiffres à peu près semblables pour tous les dialectes.

	Bak.	H.-U.	Trio.	Kal.	Cum.	Chayma	Oyana	Apar.
<i>a</i> + <i>ō</i> , <i>ö</i> + <i>e</i> =	39	47	43	39	47	43	38	41
<i>s</i> =	—	—	—	—	1	12	—	—
<i>y</i> =	4	6	12	8	2	3	8	4
<i>i</i> , <i>l</i> =	25	17	17	20	12	5	18	22
somme =	68	70	72	67	62	63	64	67
<i>a</i> + <i>o</i> + <i>u</i> + <i>w</i> =	29	30	26	31	27	12	16	29
<i>m</i> + <i>p</i> + <i>k</i> + + <i>t</i> + <i>r</i> , <i>l</i> =	—	—	—	—	10	17	18	1
somme =	29	30	26	31	37	29	34	30

14. Pour les thèmes verbaux la fréquence de *a* final (sans *ō*, *ö*, *e*) est déjà de 40-50 %; sans doute il faut attribuer ce nombre élevé à l'emploi fréquent des particules *ma*, *ta*, *ka* dans la formation des thèmes verbaux (voir A § 87, 122, G § 13).

Quand un thème verbal se termine par une consonne, ce qui d'ailleurs est assez rare, c'est souvent (sinon toujours) le résultat de la syncope de *i*, *u* ou *o*.

La partie initiale des thèmes verbaux est généralement une voyelle; une consonne initiale résulte généralement de l'aphérèse de la voyelle.

Parfois il est difficile de séparer le thème du préfixe, parce que celui-ci s'est fondu avec la voyelle initiale; ex.:

Ch. *orop-que* meurs! *iropu-pa*, je ne meurs pas, *uropi-az*, je meurs; Cum. *t-upu-ze*, rôti, *ypu-aze*, je le rôtis, *m-upu-aze*, tu le rôtis, *moapu-aze*, il le rôtit; Kal. B. *sipahno-sa*, je l'aide, *kopahno-sa*, je t'aide, tu m'aides, *yepahno-san*, il m'aide, *oiepahno-san*, il t'aide.

En Kaliña, si le préfixe se termine par une consonne, et que le thème commence par une consonne, on intercale *i* ou *e*; ex.:

an-eta-pa wa, je ne l'entends pas (thème *eta*), *an-i- bossima-pa wa*, je ne l'embrasse pas (thème *bossima*). Même ou préfixe quelquefois un *i* ou *e* à la consonne initiale d'un mot; ex. *etrouma-ko*, marie-toi! dérivé du mot créole *tromw*, hollandais *tromw-en*, se marier. Puis il y a quelquefois aphérèse de la voyelle initiale; ex. *ekalama*, *kalama*, acheter, *poko*, *apoko*, content.

En considérant ces faits on ne s'étonnera pas, qu'il soit parfois difficile ou impossible de décider, si une voyelle appartient au préfixe ou au thème.

Le fait que les thèmes verbaux commencent presque toujours par une voyelle est sans doute le résultat de l'emploi des préfixes pronominaux, mais le procès de l'incorporation complète ou partielle d'un préfixe ou de l'aphérèse de la consonne initiale sous l'action des préfixes était probablement achevé lors de la division des Caraïbes.

15. En traitant de la partie finale des mots nous avons déjà noté le fait qu'une fin consonantique résulte généralement de l'apocope de *o* ou *u*. Il paraît:

1°. que dans les cas de syncope ou d'apocope de voyelle, la voyelle disparue a été: le plus souvent un *u*, ou *i* alternant avec *ui*, *u*; quelquefois un *o*, *a* ou *ö*, *õ*, *a* alternant avec *o*;
jamais „ *a* stable (c. à d. n'alternant pas avec l'*o*).

La seule exception est la contraction de la finale *ase* (*ache*, *aze*, *acé*) en Cumanagoto. Chayma et Aparai en *ai* des autres dialectes.

2°. que dans les cas d'aphérèse, de syncope ou d'apocope de syllabe, la voyelle de la syllabe disparue a été *u* ou *o*, excepté quand il s'agit d'une syllabe en *a*, *e*, ou *i* alternant avec *e* dans un mot dont la gamme est composée exclusivement de *a*, *e*, ou *i* alternant avec *e*.

Pour les exemples servant d'appui à cette thèse, nous renvoyons le lecteur aux „Matériaux” d'Adam, p. 84 – 90 et aux vocabu-

laïres comparés; en outre nous citons: Cum. *an-acup-ke*, arrose-le! (*acupi*, arroser), *anon-ko*, ordonne-le! (*anonu*, ordonner), Ch. *otapur-q̃*, ferme-le! (*otapur-pa*, je ne le ferme pas). Comp. aussi G § 12 et: Kal. G. *anuta*, devenir malade, composé de *aneki*, maladie, avec *ta*; X. *unse-s-pa*, chauve, = *unseti*, cheveux + *pa*, ne pas, *yanchi-s-pe*, profond, *yanchiki-ma*, pas profond.

16.

Onomatopée.

Les exemples d'onomatopée sont fréquents pour les noms d'animaux; voir Voc. comp. A 144, G 163, 164, 166, 168, 171, 172, 177, 181, 182, 187, 193, 194, 196, 201, 216 (noms d'oiseaux), A 276, crapaud (à peu près le même mot: *cururu*, en Tupi, Tecuma, Onagua, Maxoruna *tururu*, Mndrueu *gorä-gorä*, Toba *colroro*, *cologologó*), G 113, tonnerre, 478 éternuer, 489 frapper.

17.

Réduplication.

1°. Dans des mots tout faits: A 86, panier, 159, hâche, 162 mouche, 305 soleil, G 24, 25, père, mère, 31, frère, 67, clou, 76 souffle-feu, 93, frange, 112, éclair, 123, marais, 327, esp. de palmier, 346, liane à enivrer, et plusieurs autres.

2°. Pour accentuer le mot dans la phrase: Kal. *penála-penála*, il y a longtemps; Trio *i-pöli-pöli-tom lekin*, c'en sont tous des affluents (*pöli*, ruisseau, crique, *tom*, indéc du pluriel, *lekin*, seulement).

18.

Harmonie vocalique.

a) L'indice du possessif est:

	Bak.	Arara	H.-U.	Trio	Kal.	Car.	Tam.	Apar.	Nah.
quand la voyelle de la dernière syllabe du mot régi est:	<i>i, e, a, ö</i>	<i>ri, λ</i>	<i>ri li</i>	<i>li, le</i>	<i>li, ri, li, li, λ</i>	<i>li</i>	<i>ri</i>	<i>ri, re</i>	<i>ri, λ</i>
				<i>li, le, le, t</i>	<i>ri, li, re, le, l</i>				
	<i>a, o</i>	<i>ro, ru, λ</i>	<i>?</i>	<i>li</i>	<i>le, t</i>	<i>?</i>	<i>ri</i>	<i>?</i>	<i>ru</i>
	<i>u</i>	<i>ro, ru, λ</i>	<i>ru</i>	<i>lu</i>	<i>lu, re</i>	<i>lu</i>	<i>ru</i>	<i>ru, ri</i>	<i>ru, ri</i>

b) L'indice du pluriel en Tamanaco est:

-*nemo*, quand la voyelle finale du mot est *e*.

-*nomo*, „ „ „ „ „ „ „ „ *o*.

c) Il semble que le préfixe du mode prohibitif en Chayma est *kaz* devant une *a*, *kez* devant une *e*, *kiz* devant une *i*, *köz*

devant une *o*; ex. *kaz-arma-y*, ne l'envoie pas! *kez-ebebte-y*, ne le paie pas! *kiz-michuca-i*, ne le saigne pas! *koz-moca-y*, ne l'arrache pas! (A § 118).

^{d)} Il semble que les préfixes du verbe réfléchi sont :

en Ch., Cum. *az*, Tam. *uatchi*, quand la première voyelle du thème est *a*

„ „ „ „ *ez*, „ *uetchi*, „ „ „ „ „ „ „ „ *e*

„ „ „ „ *oz, ot* „ „ „ „ „ „ „ „ *o*

„ Tam. *uot* „ „ „ „ „ „ „ „ *u*

(A §§ 112, 113).

^{e)} Il semble que l'indice de la 3me personne en Cumanagoto est le plus souvent :

mad, *man*, quand la première voyelle du thème est *a*.

med, *men*, „ „ „ „ „ „ „ „ *e*.

muen, „ „ „ „ „ „ „ „ *e* ou *i*.

mod, *mo*, „ „ „ „ „ „ „ „ *o* ou *u*.

Ex. *mad-atikma-n*, il le presse, *man-ambreta-n*, il rugit, *med-eya-n*, il hoit, *men-epanupi-aze*, il accoutume, *mod-ozma-ze*, il le biffe, *montumn-aze*, il blanchit, *muen-equerema-ze*, il déclare, *mo-pupm-aze*, il le déchire, *muen-yhpoca-che*, il le déplume, *mne-rami-aze*, il tisse.

19.

Accent.

(' = accent principal, ´ = accent secondaire).

Il n'est pas facile de trouver des règles pour l'accent dans les dialectes caraïbes, le matériel étant trop limité; si nous en donnons une, c'est sous la plus grande réserve.

Règle: l'accent principal d'un mot tombe sur la pénultième de la racine.

L'accent est placé sur une autre syllabe:

1°. quand on veut mettre un mot en évidence.

^{a)} Ex. Trio *yí-máya-me ne-kó*, donne-moi ce conteau (accent bref sur *kó*, indice de l'Impératif); *kulélingi teménuti óya!* litt. „bean est dessiné par toi!” (accent long et decrescendo sur le *e* de la deuxième syllabe du premier mot; en parlant sur un ton tranquille, l'accent tombe sur la pénultième de *kúle*).

^{b)} en Trio et surtout en Oyana, quand on prononce le nom d'un objet en réponse à la question: „qu'est-ce que c'est?”

^{c)} La négation est parfois fortement accentuée; ex. Trio *en-éla-wá wai*, je ne l'entends pas! Oy. *ípok-erá*, ce n'est pas bien! Kal. *tise-wáte may*, ce n'est pas loin!

^{d)} Dans un mot composé de deux noms en Trio, l'accent tombe

sur le mot déterminé (contrairement au hollandais). Ex. *uráli-éku*, liquide de curare, *atón-épi*, remède contre la toux (holl. *hóest-middel*).

2°. en Trio, dans les noms composés avec *imö*, petit; ex. *kumáka* (fromager) + *imö* (petit) = *kumákáimö* (jeune fromager);

en Oyana, dans les noms composés avec *-tpö*, indice du passé; ex. *aúte* (village) + *tpö* ou *etpö* = *autétpö* (village abandonné).

En Kaliña, en Trio et en Oyana l'accent du mot est simple.

20. Position du Kaliña, du Trio et de l'Oyana dans le groupe caraïbe.

Il paraît impossible de classer les divers dialectes caraïbes sur une surface plane; pour assigner à chacun d'eux la position qui lui convient, il faudrait les placer dans l'espace à plusieurs dimensions, ce qui ne contribuerait pas à éclaircir la question. Après la dissolution des Caraïbes, chaque langue s'est différenciée; les tendances propres au caraïbe primitif ont continué à agir dans les dialectes — mais à des degrés différents. Ainsi le Bakairí qui a la réputation d'être du caraïbe très pur et qui en effet a conservé le plus grand nombre de *p* et de *t* au commencement des mots, ne possède plus les indices du pluriel, tandis que le verbe auxiliaire dit „substantif” ne s'y retrouve que dans quelques exemples isolés. L'Aparai représente la plus petite fréquence du groupe *p-w-h* — mais dans plusieurs mots cette langue a gardé la forme primitive. On peut seulement constater que quelques dialectes sont plus étroitement apparentés entre eux qu'ils ne le sont aux autres langues caraïbes ¹⁾.

Le Kaliña et un dialecte arronague ont formé le caraïbe des îles. Il n'y a pas d'autres dialectes qui lui soient étroitement apparentés; peut-être ses plus proches voisins sont d'un côté le groupe Trio-Hianákoto, de l'autre côté le Tamanaco-Chayma.

L'Oyana présente des particularités qu'on retrouve surtout dans le Chayma, le Tamanaco et le Cumanagoto.

Le Trio est étroitement apparenté à la langue Hianákoto-Umáua (y compris le Guaque de Albis et le Carijona de Crevanx) et au Pianakoto. ²⁾

¹⁾ Comme le groupe Akawai—Arekuna—Makúsi—Ipuucoto—Crichana, le groupe Cumanagoto, Palenque etc. — Chayma — Tamanaco et peut-être les groupes Bakairi-Arara et Bonari-Yauapery.

²⁾ A l'appui de cette thèse nous donnons ici les mots Pianakoto de Schomburgk, et du vocabulaire de Mme Coudreau les mots qui ne sont pas de l'Oyana pur.

La comparaison du Trio et de l'Hianákoto-Umáua nous révèle un phénomène remarquable, c. à d. l'altération soudaine du *p*. Le *p* du Trio est atténué quelquefois en *b*, mais le plus souvent il n'en reste qu'un *h*. L'altération du *p* par le passage de *f* et de *x* (*j* espagnol) était déjà connue dans le Maquiritare¹⁾ et en partie dans le caraïbe des îles (jusqu'à *pf*), le caraïbe du Honduras, le Kaliña de Brett, l'Akawai, le Makuši, le Tamanaco, le Crichana, le Mapoyo, (jusqu'à *f*), le Bakairi et l'Opone (jusqu'à *x*), le Chayma (jusqu'à *gu*). Mais ici il est certain que ce n'est pas le déperissement lent d'un phonème, mais un saut fait dans un laps de temps trop court pour permettre aux autres particularités des deux langues de se modifier notablement.

	Hian.-Umáua.		Pianakoto.	Trio.
		Sch.	O. Coudr.	
soleil	<i>wéi</i>	<i>weh</i>	—	<i>u'éi</i>
lune	<i>nuné</i>	<i>nuna</i>	—	<i>nuno</i>
étoile	(<i>d</i>) <i>siliké</i>	<i>siriko</i>	—	<i>siriko</i>
feu	<i>mahoto</i>	<i>matto</i>	—	<i>matâ</i>
eau	<i>tuna</i>	<i>tuna</i>	—	<i>tuna</i>
oeil	<i>y-enu-lu</i>	<i>y-enei</i>	<i>gn-anou-rou</i>	<i>y-enu-lu, i-enu</i>
nez	<i>y-onâ-li</i>	<i>y-ouana-ri</i>	<i>y-ouana-li</i>	<i>y-ona-li</i>
lèvre	—	<i>y-eft-ri</i> („visage“)	—	<i>y-épi-li</i>
main	<i>y-inja-le</i>	<i>y-ena-ri</i>	<i>y-ana-li</i>	<i>y-eñu-li</i>
pied	<i>buhâlu</i>	<i>putu</i>	—	<i>ye-pu-lu</i>
arc	<i>nêlaha</i>	<i>urapa</i>	—	<i>ûlupa</i>
flèche	<i>hou(d)yu</i>	<i>purau</i>	—	<i>plên</i>
chien	<i>kakâdži</i>	<i>hetkue</i>	—	<i>kakui</i>
saut	—	—	<i>turune</i>	<i>itulu, ituru</i>
vieillard	<i>tamo</i>	—	<i>tamo</i>	<i>tamu</i>
cheveux	<i>butahali</i>	—	<i>putabali</i>	<i>ye-putupoli</i>
bouche	<i>y-éta-li</i>	—	<i>y-outa-li</i> („dent“)	<i>y-enta-li</i>
igname	<i>nachéke</i>	—	<i>napeuque</i>	<i>nupôko</i>

En considérant ces faits nous ne pouvons être de l'avis de M. Koch-Grünberg quand il dit que la presque identité des noms „Huana-koto“ et „Piana-koto“ est accidentelle.

Pour la preuve de l'identité du Guayque, Carijona et Hianakoto nous renvoyons le lecteur aux oeuvres de Brinton et de M. Koch-Grünberg. Les relations étroites entre le Trio et l'Hianákoto-Umáua sont si évidentes qu'il n'est plus besoin de les prouver par des exemples. Cette parenté est d'autant plus remarquable, que les deux tribus se trouvent à une distance l'une de l'autre de presque 2000 K.M. et qu'elles sont séparées par une région habitée par des tribus carabes (Makuši, Paravilhana, Woyawai, Yauapery) dont les langues présentent des différences notables avec le Trio-Hianákoto, et par des tribus d'origine Arrouague et Betoya.

¹⁾ De *p* à *f*: *fauti*, *hocco*, *sanferrero*, chapeau, *fírruro furoro*, banane.

„ *p* jusqu'à *j* (*x*): *jaduru*, banane, *majuli*, moustique. *yjúmudo*, cou, *conajo*, pluie, *zojâruli*, fer, *caju*, ciel.

„ *p* „ *h*: *chho*, ciel, *drhé-húhe*, écorce d'arbre, *guahato*, feu.

„ *p* „ —: *nato*, feu.

III.

Grammaire et Vocabulaire de la Langue Kaliña.

INTRODUCTION.

„Kaliña” s'appellent les Indiens qui sont connus parmi la population créole des Guyanes sous le nom de „Galibi”, „Caribi” ou „Caraïbe”; les Trios les appellent „Akaina”, les Arronagues les appellent „Bassiri”.

Au temps de la découverte de l'Amérique, cette tribu était établie aux cours moyens et aux cours inférieurs des fleuves de la Guyane depuis l'Oyapock jusqu'à l'Orénoque. Ils étaient occupés à conquérir les Antilles sur les habitants primitifs d'origine arronague. Aujourd'hui ils demeurent encore dans les mêmes régions. Il n'y a pas de données exactes ou même approximatives sur le nombre des Kaliñas; pourtant il paraît certain que ce nombre a diminué beaucoup dans les siècles dernières.

Les relations entre les Kaliñas de la terre ferme et leur parents des Antilles ont peu à peu cessé. Ces derniers avaient tué tous les hommes de la race vaincue et avaient pris les femmes pour épouses. Le résultat en a été que les Caraïbes des îles sont devenues une tribu distincte, dont la langue est un mélange d'éléments kaliñas et d'éléments arronagues. Une partie de ces Caraïbes, fortement mêlés de sang nègre a été transportée de l'île de St. Vincent dans l'Amérique centrale. Tandis que les Caraïbes ont disparu entièrement de la plupart des îles qu'ils ont peuplées jadis, la colonie negro-caraïbe du Honduras prospère aujourd'hui.

Au point de vue ethnologique il faut classer les Kaliñas dans la famille caraïbe de la race américaine. Au temps de la conquête et longtemps après, la nation Kaliña était fort belliqueuse; ils exerçaient une véritable terreur sur les tribus de l'Orénoque; aussi les

premiers colons, Français, Hollandais et Espagnols, avaient-ils à subir à plusieurs reprises des attaques de ces Indiens.

Les Kaliñas se trouvent à peu près au même niveau de civilisation que les autres tribus de la famille caraïbe. Depuis la première colonisation des Guyanes, ils ont des relations ininterrompues avec les Européens. Pourtant au Surinam (et probablement aussi ailleurs) leur manière de vivre, leurs moeurs et coutumes, n'ont été influencées que faiblement par la civilisation européenne.

Pour l'élaboration de la présente grammaire, nous nous sommes servi de tous les documents énumérés sous „littérature Kaliña”, à l'exception des vocabulaires moins importants de Boyer et de Toro et du vocabulaire inédit de M.M. Penard ¹⁾; en outre nous avons eu à notre disposition un grand nombre de mots et de formes grammaticales, recueillies à Albiua (près de l'embouchure du Maroni) en 1907. Il va sans dire que les documents sont loin d'avoir tous la même valeur pour celui qui cherche du matériel en vue d'une grammaire.

¹⁾ Dans les Archives de la Congrégation de Herrnhut, à Paramaribo, nous avons trouvé un inventaire des Archives de la mission de Hoop (rivière Corantyn), transporté à Paramaribo en juin 1808. Sous le n°. 2 on lit: „Waransche u. Carybische Wörterbucher”. En 1844 ces manuscrits se trouvaient encore à Paramaribo; dans un inventaire des Archives de P. se trouve: „1 Ex. — deutsch, deutsch — nnten steht Ch. L. Schumann, vielleicht Caraïbisch; 1 Ex. Caraïbisch Gramatik”. Malheureusement il était impossible de mettre la main sur ces documents; ni à Paramaribo, ni à Herrnhut on ne pouvait les retrouver.

Selon H. Coudreau (Chez nos Indiens, Paris 1893, p. 275), les P. P. Lombard et Fauque auraient écrit plusieurs dictionnaires et grammaires des langues de la Guyane française, y compris la langue Galibi; M. Coudreau ajoute: „Il ne nous est absolument rien parvenu de tout cela, pas une page, pas une ligne”.

Genre.

1. La distinction générique est étrangère au Kalina (A § 1, voir cependant G § 1).

Nombre.

2. La pluralité peut être exprimée au moyen d'indices qui se suffixent aux noms, aux pronoms, aux postpositions casuelles et aux thèmes verbaux. L'action de ces indices s'exerce soit sur le thème, soit sur l'indice personnel préfixé au thème. (A § 2)

Indices de pluralité.

3. ^{a)} -*an*, etc. (A § 4).

Ex. P. *outi-an*, les femmes, *ougli-an*, les hommes, X. *asacáne*, celui qui écarte, *asacán-an*, ceux qui écartent, *amoro*, toi, *amo-iña-ro*, vous, *mosco*, il, *mosc-an*, *mo-dan*, ils, *t-apeca-se*, qui est demandé, *t-apeca-s-an*, qui sont demandés, *ti-coma*, qui est appelé, *ti-coma-yamo*, qui sont appelés, *t-ane-se*, qui est porté, *t-ane-s-amo*, qui sont portés; B. *ama-inga-ro*, vous, *idambu s-an*, les malades, *awo-himb-an e-weymu-gun*, vos fardeaux sont lourds; C. *amo-ga-ro*, vous, *mo-gan*, ils, *Jesus kingakón mayán woli-myaro*, Jésus parle à ces femmes; G. *woli-gan*, les femmes.

4. ^{b)} -*kon*, etc., -*kone*, -*koñe* (A § 3).

Ex. X. *auto-con*, les maisons, *a-kiri-con*, ce qui vous appartient, *eni-con*, ces choses, *i-rei-toto-con*, ceux qui sont; B. *i-yumu-con*, leur père, J. C. *paitu-ri-gun*, les disciples de J. C., *ke-gobotori-kun*, notre Seigneur, *amo-kon wari*, les autres femmes, *korn-ngun*, les Saints; C. *a-pitani-kon*, tes enfants, *moro-no-ko*, les vivants, *ki-turupu-li-kon*, nos coeurs, *si-hiribiri-kon*, leurs croyances, *oti-kon*, quels? *pitani-koñe koromo yaurrana-i*, je parle maintenant aux enfants, *turupo-le yawangonimbo-kone tanose na*, mon coeur est plein de méchancetés; G. *auto ero-kone*, ce sont des maisons, *kulda-n-gon kamisa*, de beaux habits, *puityo-li-kon*, ses serviteurs.

5. °) *-non*, *-nun* (pluriel des suffixes *-no* et *-ne* des §§ 176 et 196) (A § 5).

Ex. X. *i-ceito-non*, ceux qui sont; B. *usey-pa weytu-nun*, ceux qui ne m'aiment pas, *amainyaro papuroro rupohatoh-nun*, vous tous qui êtes fatigués, *ko-watu-non*, nos prochains; C. *kn-orominga-non*, ils ont pitié de lui.

6. °) *-iñe*, etc.

Ex. X. *ad-asaca-spa-iñe ma moki*, il ne vous écarte pas, *ad-asaca-spa-iñe nana ma*, nous ne vous écartons pas; B. *imakonimbo-eyne wo-tagge*, je ferai souffrir les enfants, *wa*, à, *o-wa-ingu*, à vous, *pogo*, pour, *ko-pogoh-nye*, pour nous; C. *i-wa-ñe*, à, pour eux, *a-poko-ñe*, pour vous, *ki-maró-ñe*, avec nous, *ay-ata*, si tu es, *aj-ata-ñe*, si vous êtes, *it-ipónakó-ñe*, sur eux, *a-tuwaringepu-pá-ñe wi-tome*, pour que vous ne m'oubliez pas; G. *k-apoi-pa-ñe kan-ai-tyan*, il ne nous prendra pas.

7. °) *-ton*, *-tu*, etc., *-toiñe*, *-teiñe* (A § 5).

Ex. X. *ken-asaca-ton*, ils l'écartent, *m-asaca-ta-stou*, vous l'écarterez, *s-asaca-e*, je l'écarte, *s-asaca-to*, je les écarte, *m-asaca-ton-to*, vous les écartez, *asacá-co*! écarte! *asacá-to-co*, écartez, *au k-asacá-tou*, je vous écarte, *amoiñaro k-asacé-tou*, vous nous écartez, *m-usa-tou*, *m-usa-toiñe*, vous allez, *man-tou*, *med-a-teiñe*, vous êtes; B. *kus-eynu-ya-tun*, nous le buvons, *apoi-to-go*, prenez! *Tamosi ken-igumi-ta-tun*, Dieu les lavera, *nana i-warea-tu-go*, protège-nous! *aon s-ipahno-sa-tun*, je les aiderai; C. *n-ena-ton*, ils mangeaient, *moyan mi-kyuramá-ton*, vous les protégerez, *papóro pirisiri-ke ki-wi-to-ko-me*, pour que nous jouissions de tous les plaisirs; Sag. *calinu ichié wa talimato-ton*, j'ai besoin d'Indiens pour payer; G. *n-i-sa-ton*, ils vout, *nan-do*, ils sont, *wini enu-ya-tu*, ils buvaient du vin.

8. Dans un seul exemple nous avons constaté la présence de deux indices de pluralité différents dans le même verbe: X. *k-asaca-tó-co-con*, écartez-nous!

Dans la forme analogue du Cumanagoto: *an-apchama-te-k-com*, foulez-les, le premier indice (*te*) se rapporte à celui qui fait l'action, le second (*com*) à l'objet de l'action, „foulez-les” étant exprimé par „*an-apchama-k-com*”, et „foulez-le” par „*an-apchama-te-k*”.

9. Assez souvent la pluralité n'est point exprimée: B. *papurá gurokon i-mahnin m-inunda-tan*, abandonneras-tu toutes les oeuvres du diable? C. *okopaimé dasun sirityo*, 4000 ans, *papóro engeli zyapá na*, tous les anges sont-ils bons? *moyan Smjowsu*, ces Juifs, *engeli župunimbo emiña-tan*, *yawúnibo emiñatan*, les anges séparent les vertueux d'avec les méchants; G. *paranagrli n-ápu*,

les Européens arrivaient, *puime-bole mati may*, il y a beaucoup de nègres.

Dans le verbe les indices de pluralité font presque toujours défaut, quand la pluralité de ceux qui font l'action ou des objets de l'action est suffisamment indiquée, ou quand la pluralité n'est que de deux ou de trois.

Pronoms personnels.

(A § 8—§ 14).

10. I sing. *áa* ¹⁾.

II „ *amólo*, T. *eumoro*.

III „ *máse*.

„ „ *máko*, *moko*, *moko-ro*, *mog-rli*, *mag-rle*, X. *mosco*,
B. *mauku*.

I duel *kika-akà*, C. *khikko* (nous trois, *khikko yorowarorih*).

I plur. G. *kikàke*, C. *kikoro*, B. *kikahro*.

II „ *amuyalo*, X. *amoiñaro*, B. *amainyaro*.

III „ *mayañ*, X. *moscan*, *modan*.

„ „ B. *maukaro*, *maukon*

Indices personnels préfixés aux noms.

(A § 27—38).

11. I sing. ^{a)} —, ^{u-}; ^{b)} *y-*.

Ex. ^{a)} P. *ou-bóuppo*, ma tête; X. *au kír*, ma possession; B. *u-turopo*, mon coeur; G. *kuitya-li*, ma quenouille, *u-supara-li*, mon sabre;

^{b)} P. *y-égue*, mon animal; X. *y-euti*, G. *y-óute*, ma case, *y-ená-lu*, mes yeux.

Le vocabulaire de M. Tavera-Acosta contient les formes suivantes: *derico*, dent, *dopopuo*, tête, *denázari*, gorge, *demuirí*, fils. Il est probable, que dans ces formes le *d* est l'indice de la première personne du singulier, 1°. parce que ces Indiens en nommant les parties du corps ajoutent presque toujours un indice personnel de la 1e ou de la 2me personne, et que la 2me personne est représentée devant une voyelle par *ad*; 2°. parce que le *y* du Kalina est fréquemment remplacé par *d* chez les Indiens de la même tribu en Venezuela; 3°. parce que des formes analogues se trouvent en Cumanagoto: *d-e-r*, ma dent, *d-auki-r*, mon membre viril (A § 33).

¹⁾ *o* dans: Pen. *au o wa*, je suis moi-même (litt. je moi je-suis).

12. II sing. ^{a)} *a-*, B. *o-*; ^{b)} *ay-*, *ar-*, Crev., Fig., T. *ad-*, B. *oy-*.

Ex. ^{a)} P. *a-mou-rou*, ton fils; X. *a-kir*, ta possession; B. *o-puitu*, ton époux; G. *a-kuitya-li*, ta quenouille;

^{b)} X. *ay-eki*, ton animal; Fig. *ad-etunu*, ton nom; Crev. *ad-ania-ri*, ta main, T. *ad-uempo*, ton ventre; B. *oi-eytu*, ton nom; G. *ay-enú-lu*, tes yeux, *ar-eña-li*, ta main.

13. III sing., relation „de soi-même”, ^{a)} *tí-*, *te-*, *i-*, B. *tu-*; ^{b)} *t-*, *i-*, —.

Ex. ^{a)} X. *i-kir*, sa possession; B. *tu-paitu-ri-gun*, ses disciples; C. *ti-punu*, son corps, *i-žumín*, son père, *i-keriki-ri*, son église; G. *te-maña-li*, son abatis;

^{b)} X. *eki*, son animal; B. *t-innu-ru*, son fils; C. *i-katombo-li-kon*, ses esprits.

III sing., relation „de lui”, ^{a)} *i-*; ^{b)} —, *i-*.

Ex. ^{a)} B. *i-pariku-ri*, son âne; C. *i-pgunu*, son corps;

^{b)} B. *i-eymuga-re*, sa servante.

14. I plur. ^{a)}, ^{b)} *nana-*.

Ex. X. *nana eki*, notre animal; B. *nana yawongon*, nos péchés; G. *nana tuna-lu*, notre rivière.

15. I plur. ^{a)} *ki-*, *ku-*, B. *ko-*; ^{b)} *k-*, *ki-*, B. *key-*; avec ou sans l'indice du pluriel.

Ex. ^{a)} Gumilla *qui-gumo-cón*, notre père (Dieu); C. *ki-žumín*, notre père, *ku-nu-ru-kon*, nos yeux; B. *ko-watu-non* nos prochains;

^{b)} C. *ki-engeli-kon*, nos anges, *k-apoto-li*, notre seigneur;

B. *key-obotu-ri-kun*, notre seigneur, *k-aka-rrí-kun*, nos âmes.

16. II plur. Comme II sing. avec l'indice du pluriel.

Ex. X. *a-kiri-con*, votre possession; C. *a-pitani-kon*, vos enfants.

17. III plur. Comme III sing. avec l'indice du pluriel.

Ex. X. *i-kiri-con*, leur possession; C. *ti-biribi-ri-kon*, leur foi.

Indices personnels préfixés aux postpositions.

(A § 39).

18. I sing. ^{a)} —, *u-*; ^{b)} *y-*, B. *ni-*.

Ex. ^{a)} C. *póko*, pour moi; B. *u-wa*, à moi;

^{b)} P. *y-ecossa*, X. *y-ecosa*, G. *y-ekosa*, chez moi; B. *ni-atta*, si je suis.

19. II sing. ^{a)} *a-*, B. *o-*; *o-* devant *wa*; ^{b)} *ay-*, X. *ad-*, B. *oi-*.

Ex. ^{a)} C. *a-póko*, pour toi; G. *a-mála*, avec toi; B. *o-maró*, avec toi;

B., C., G. *o-wa*, à toi;

^{b)} G. *ay-ata*, si tu es, *ay-ekosa*; X. *ad-ecosa*, chez toi; B. *oi-atta*, si tu es.

20. III sing. ^{a)} *i-*; ^{b)} —.

Ex. ^{a)} X. *i-maró*, avec soi; C. *i-wa*, à lui; B. *i-pogó*, pour lui;

^{b)} B., C. *ata*, s'il est.

21. I plur. ^{a)}, ^{b)} *nana* —.

Ex. C., K. *ána-wa*, B. *nana wa*, à nous; C. *ana-poko*, B. *nana pogo*, pour nous.

22. I plur. ^{a)} *ki-*, B. *ku-*, *ko-*; ^{b)} *k-*, *ko'-*: avec l'indice du pluriel.

Ex. ^{a)} C. *ki-maró-ñe*, avec nous, *ki-poko-ñe*, pour nous, *kí-wa-ñe*, à nous; B. *ko-pogoh-nye*, pour nous, *ku-wa-íyu*, à nous;

^{b)} C. *ko'-kosa-ñe*, chez nous, *k-ata-ñe*, si nous sommes.

23. II plur. Comme II sing. avec l'indice du pluriel.

Ex. C. *a-poko-ñe*, pour vous, *ay-ata-ñe*, si vous êtes, *o-wei-ñe*, *a-wa-ñe*, à vous; B. *o-we-ínye*, *o-wa-ínyu*, à vous.

24. III plur. Comme III sing. avec l'indice du pluriel.

Ex. C. *i-poko-ñe*, pour eux, *i-tiponaka-ñe*, sur eux, *i-wa-ñe*, à eux, *ata-ñe*, s'ils sont, *ekosa-ñe*, chez eux.

Indices personnels préfixés aux thèmes verbaux.

Voir § 87—124.

Pronom réfléchi.

25. Les formes suivantes contiennent un pronom *as*, *ase*, *asa*, „soi”: *ase-wara*, égal, identique (*wara*, comme, ainsi que, § 73); *ase-ke* ou *a'-seke*, lui-même, etc. (voir § 28);

asa-ka, écarter, séparer (*ika*, *ka*, enlever, ôter);

C. *Santa Autari-sakramenti zupa-me aa as-aka-li-kon-kopa*, le saint sacrifice de la messe („sacrement de l'Autel”) est meilleur que les autres; *y-as-aka-ri-kon*! mes amis! mes auditeurs! G. *mon as-akā-li molo man*, ceci est une copie de cela;

G. *asé-pata-la óma wéwe-be na*, il y a des arbres des deux côtés du chemin.

Comp. aussi les particules *at-*, etc. qui se préfixent aux thèmes verbaux pour en faire des verbes réfléchis.

26. Démonstratifs et interrogatifs.

(A § 15—17).

mose, ce (pour les êtres animés) = le pronom personnel de la 3me pers. du sing.

moyan, ceux (pour les êtres animés) = le pronom personnel de la 3me pers. du plur.

ero, ce-ci (pour les choses).

ero-kon, *hero-kõe*, ces-ci (pour les choses).

moro, ce-là.

moro-kon, ces-là.

ido, ceci, cela.

eni, ceci.

eni-kon, ces choses.

moni, *monte*, cela.

moro-mbo, cela (voir § 178).

moni-mbo, cela („ § 178).

naku, *nake*, P. *anóke*, *nóke*, X. *onoki*, Crev. *anoké*, qui? quel?
(pour les êtres animés).

(P. *né*, où?).

oti, *ati*, P. *oté*, X. *oti*, *osto*, B. *otu*, que?, quoi?

hero-ban, une telle chose (voir § 50).

moro-ban, „ „ „ („ „ „).

onoki-pan, lequel?, de quelle sorte? (pour les êtres animés).

ote-ban, quoi?, de quelle sorte? (pour les choses).

ne-pyan, quel?, de quelle sorte?

amu, un autre.

amu-kon, des autres.

am, *amo*, *amu*, quelque chose, sert à indiquer le complément direct.

ami-kon, quelque chose (plur.).

akáno, un autre.

papuro, *páporo*, Fig. *pasparo*, tous, tout.

her-oti, ceci.

mor-oti, cela.

oti, *am-oti*, quelque chose.

oti-kon, *am-oti-kon*, quelque chose (plur.).

noko-oti, qui ou quel?

noke-móko, qui?

Exemples:

B. *mosey wori*, cette femme; G. *mase mitani*, cet enfant; C. *moyan Kaliña*, ces hommes.

B. *eyro noano*, cette terre; G. *ero malia*, ce couteau, *erâ aprissima*, cette orange; C. *hero sanoma-re-ke*, avec cet amour, *hero-kon orora*, ils sont trois, *herokon oko Sakramenti*, ces deux Sacrements.

G. *mala aprissima*, cette orange, *molo malia*, ce couteau; C. *moro karitša*, ce jour, *ote-poko moro*, pourquoi cela?

C. *ido enépo-n?* ils montraient cela? *ido wato-tuka amoyaro emotan*, cela vous mènera à l'enfer.

X. *eni*, cette chose, *enicon*, ces choses; B. *eney-wia m-o-san?* jusqu' où vas-tu?

G. *mónte átâ-kâ*, fais cela! (comp. *moni-yágo*, alors, *mâne sirí-kia-ta*, l'autre année, *mon-koropo*, après-demain, *mon-koñalâ*, avant-hier).

C. *idyakose Tamusi morómbó ise man*, parce que Dieu veut cela, *ye-sanoma-tan morómbó sanoma-re-ke*, *moro-ke kikoro sanoma-i andáa*, nous les aimerons de cet amour, duquel nous aimons nous-mêmes.

C. *idyako morómbó n-ika-n*, parce qu'il a dit cela.

P. *unók amólo*, qui es-tu? X. *onoki eki*, à qui appartient cet animal? C. *noko Adam imyu-rn-me nando*, qui sont les enfants d'Adam? G. *nokni ay-eti-me na*, quel est ton nom? B. *nawku eytu maro*, au nom duquel?

P. *ot' ebété*, combien veux-tu de cela? X. *oti ero?* qu'est-ce? *osto m-ucá-no*, que dis-tu? B. *otu idumbo Jesus purohm pogo ingann*, qu'est-ce que Jésus dit alors du pain? C. *oti etireke nando*, quel est leur nom? *ote festide-yako*, à quel jour de fête? G. *ati se irome may?* que veut-il aujourd'hui?

C. *heroban sapi-se ay-ata*, si tu as pris plaisir à de telles choses.

C. *moroban-boko kt-ei*, ne fais pas cela!

X. *onokipan amoro*, qui es-tu? *onokipan moki Cariña*, ce Caraïbe, de quelle tribu est-il?

C. *oteban oti sondu-me na*, en quoi consiste le péché? *oteban ot-iri-ke moro-poko fanodu-ke kunakon Tamusi*, pour quoi, pour quoi faire, fallait-il que Dieu fît cela? *otiban oti-ko moudo didibire ni-nyindorane rotin*, qu'est-ce qui chasse le diable? *oteban mirato-poko Jesus nei*, quels miracles Jésus a-t-il faits? *oteban kerikire Tamusi moki-se na*, quelle église a été envoyée de Dieu? *oteban zondu*, quels péchés? B. *otuban gorita nore-ago awawmu-pumbo*, quel jour (de la semaine) ressuscita-t-il?

C. *nepyan Christianome i-mariki-ri-me na?* quel est le signe du Chrétien? *nepyan okome Tamusi-me-yupwinwára na?* quelle est la deuxième des vertus divines?

P. *amou-té catonbéronau?* est-ce un autre? Guinilla *amucón paporó-ro itóto nantó*, tous les autres hommes sont vos esclaves (ennemis); B. *papuru amokon wakuri*, tous les autres hommes; G. *amuteraba ka-sa w-itan*, j'en vais faire un autre.

P. *amonco*, *amon na*, quelqu'un, *amoncon*, aucun, *amon s-éneica*, que je voie, *am-i-aro cóué*, donne-moi des hameçons; Bi. *non am-ina*, je mange; B. *otonome am an-eypema-fa ma*, pourquoi n'en achètes-tu pas un? *amo kis-ica-i*, tu ne tueras pas; C. *am-wo-poto*, quand on a tué quelqu'un, J. C. *am kalina imyu-rn kunakon?* J. C. était-il fils d'homme? *am pato nono piño limbo-me n-eyatoya-tou*, cet endroit

sous la terre ils l'appellent „limbo”, *am santanibo*, *Noe iti-me na*, un certain Saint, du nom de Noé, *amkon kuritša rombo-li waporu*, ces jours avant sa mort, *am wate man mose moro sondu-ke wate napo?* n'y a-t-il personne sans péché? (litt. quelqu'un ne pas il est, il ce péché-avec ne pas il est) *amikon romo-no sondu-me*, *amikon kuritša sonderu-me*, il y a des péchés mortels, il y a des péchés véniels; G. *amuyalo am-enapui*, vous avez mangé(déjà)? *biri rotin am s'éne-li*, je ne bois que de la bière, *autâ am s-avunga-take*, je bâtirai une maison, *oti amu kes-éni-se*, buvons quelque chose.

B. *papuru idambusun*, tous les morts, *papuru i-tano ekuri-pumbo*, il a créé tout ce qui est dedans; C. *paporo kaliña*, tous les hommes; G. *pero y-erepa-li papurl t-imaka*, les chiens ont mangé tout mon repas, *popolo suma*, tous les hommes (*suma* = homme, mot créole), *a-papulo*, vous tous.

C. *her' oti Santa Autari-sakramenti-me na*, *mor' oti brere wini kunakon*, ceci devient le „Saint Sacrement de l'autel”, ce qui était du pain et du vin, *hero oti warete na*, ceci est obscur.

C. *oti an-okuti-bwin*, on ne savait rien (litt. quelque chose ne sachant pas), *Tamusi paporo otikon-poko panape man?* Dieu, est-il tout-puissant? (litt. Dieu toutes les choses-à puissant est-il?) *paporo am-otikon rapa n-ikya-ne Tamusi*, Dieu a créé tout; B. *am-oti n-eyna-ton*, ils mangeaient quelque chose;

C. *am-oti wate na*, il est invisible (litt. quelque chose ne pas il est), *i-katombo*, *oti-me wate Tamusi-wa t-eka-se*, Dieu a fait son âme de rien.

C. *pwitono*, *i-pyunn atá*, *i-katombo atá*, *noko-oti kopo na?* du corps et de l'âme de l'homme, lequel est supérieur?

C. *noke-móko Santa?* qui est Saint?

Postpositions et indices casuels.

(A § 18—22, 26)

27. *ako*, *ago*, *acoa*, *cao*, quand (voir A § 72, G § 8).

Ex. P. *s-ébo-ri-cau*, jusqu'à ce que je l'aie trouvé, *amouo-iaco*, une autre fois; X. *au asaca-ri ripo daco*, ayant séparé (1e pers.), *t-asaca-ri daco*, étant écarté; B. *eywaromue-ago a-wey-dye nana wa u-go*, quand il fait nuit, donne-nous ta présence, *aou youran kurama-ri-ago*, quand on obéit à ma parole, *mundo-roten i-puogo oi-yourana-ri-ago*, quand tu prends en vain (le nom de l'Eternel); C. *am Sakramenti maro-yako*, pendant ces Sacrements, *coye-ta orowa-yurn-yako*, à trois heures de l'après-midi, *ki-rombo-li-yako*, à l'heure de notre mort; G. *weyu yako*, l'été (litt. soleil-quand), *a-kumu-ri-yako*,

alesi ann s-i-tage o-wa, quand tu as faim, je te donnerai du riz;
T. *ota dacoa bôpu-le* quand viendras-tu?

27a. *aconome*.

Bi. *aconomé*, avec, en compagnie de; P. *accóno*, *acconónto*, compagnon;
T. *ilaconome*, compagnon.

28. *aseki*, soi-même, *deke*, *ke*, lui-même.

Ex. X. *aseke*, por si, *aseka-ro*, par si; C. *zupwi-wara asek-ro na*, *sanoma-re asek-ro na*, il est la bonté et l'amour même; G. *mase seki-ro na*, il l'est lui-même, *aséke kolo n-âpui-ri*, il vient de son propre mouvement;

C. *Tamusi-deke-ro morombo n-ika-n*, Dieu-même l'a dit, *moro yuri-ga-ke-ro*, dans cette heure même, *Tamusi-ke-ro i-ta na*, Dieu-même se trouve dedans, *moro-wara kingakon Tamusi-ke-ro*, ainsi Dieu-même a parlé.

ata, si. Voir § 167, conjonctif du verbe substantif.

29. *ekata*, devant.

Ex. X. *ecata ista*, va devant.

30. *ekosa*, près de, chez.

Ex. P. *y-ecossa*, *aou ecossa*, chez moi; X. *y-ecosa mana*, il est chez toi, *ad-ecosa mana huihui*, tu as la hache (litt. près de toi est la hache), *auto ecosa*, près de la case; I. Th. *hi-acoosa ma*, près; C. *ko-kosá-ñe na*, il est dans notre proximité, *apwime t-eka-se ineyga kapu-po ekosa-ñe i-we-tokome*, beaucoup (d'anges) ont été faits par lui pour être avec lui dans le ciel; G. *owin siritya y-ekosa man*, depuis une année il demeure chez moi, *moke ekosa wai-re se wa*, je veux être chez lui.

31. *eneka*, semblable à, ressemblant à.

Ex. C. *zupwin papa aouran-neke wate na*, n'est-ce pas comme la parole d'un bon père? *Kaliña-me neka-ti twegenbome*, il devint (comme un) homme, *idiosé i-katombo Tamusi id-inike na*, parce que son âme est l'image de Dieu; G. *mase huiti tew-etiv-ta eneka*, ça ressemble à ma femme quand elle est ivre (litt. cette épouse son-ivresse-dans semblable à).

32. *gai*, de.

Ex. B. *jarrata-gai eyegtomomo*, il les chassa du jardin.

33. *gaka*, dans.

Ex. G. *watu m-u-sa tunu-gaka*, tu plonges dans l'eau.

34. *inkia-bo*, derrière.

Ex. Sag. *onopoi inkiabo tiapo ma*, au-delà de cette montagne il y a un marais.

35. *inka-na*, derrière.

Ex. X. *auto incana*, derrière la case.

36. *irato*, près de, avec.

Ex. X. *irato vepatoi*, je me promène avec lui; B. *eratu*, à côté de.

37. *ka*, daus, à.

Ex. X. *y-enti-ca n-sa*, je vais daus ma case, *tuna-sca*, à l'eau, daus l'eau, *tuna-sca ustake*, j'irai daus l'eau pour me baigner, *tuna-sca s-enepui*, je l'ai apporté de l'eau; B. *tona-ka-no*, qui est dans l'eau.

38. *ka*, *ka-re*, *kâ*, *ko*, indices de l'interrogation (A § 119).

Ex. ^a) X. *ken-asaca-ston-care*, écartent-ils? *anumu-spa-care ma*, tu n'es pas levé? C. *oti-poko i-we-tokome-ko Tamusi kn-itya-ne*, daus quel but Dieu les créa-t-il? (litt. quoi pour pourqu'ils sont Dieu créa) *ote-me-ko mirato na*, qu' est-ee que c'est qu'un miracle? *oti-ko zupwin coroko-me na*, qu' est-ce que c'est qu'une bonne oeuvre? *otero-ko na*, combien est-ce? *ncpyan-go Sakramenti zupu-me na*, quel Sacrement est bon (important)? *noke-ko apoto glori-me-ta na*, qui est daus une grande gloire? *noko-ko gorokan iserafu-wara-wiñon kit-imoke-i*, qui nous a délivrés de la servitude du diable? *owe-ko Tamusi waponome pritonon kn-i-ne*, où Dieu a-t-il créé le premier homme? G. *ati-pâka-ko man*, que fais-tu? *âte inn-ya-ton-kau*, qu'est-ce qu' ils boivent? *ote se-ko ma*, que veux-tu? *otolo sirityo ko man*, quel est ton âge? (litt. combien d'années as-tu) *ate-ka amin-ga*, qu' est-ce que tu tournes? *irapumbo m-etanâ-e-ka*, tu l'entends bien? *oi-kâ u-supara-li na*, où se trouve mon sabre? *newala-kâ m-apâi kulôwaka*, comment saisis-tu un perroquet? *âtânâme-ka awlama ma*, pourquoi ne parles-tu pas? *oya-ka m-u-sa*, où vas-tu? T. *ota ca-m-ai-sa*, quand partiras-tu? P. *accoutli-câ-locon mórora*, est-ce un acouti? (acouti = *aceoutli* ou *acoulitocon*).

39. *ke*, avec.

Ex. P. *n-iou-i eitôto hléoua-ké*, il a blessé les ennemis avec ses flèches; X. *asaca-r-ke*, por causa de haverlo apartado; B. *nana iwarcatu-go o-poritu-ri-ge*, protège-nous avec ta force; C. *Tamusi i-grasi-ri-ke poleneme kunakon*, elle jouit de la grâce de Dieu; G. *wece-ke palalu s-iwé-i*, j'ai tué un crapaud avec un bâton.

40. *ko*, *kjo*, *tyo*, seul, unique.

Ex. B. *ohwin ko Tamusi Imu-ru*, l'unique fils de Dieu; C. *Tamusi owin-tyo na*, il n'y a qu'un seul Dieu; G. *owin yopotoli-ko na*, il n'y a qu'un chef, *owin-tya-ka malia-li-me man*, c'est mon seul couteau.

41. *kupo*, *tyapo*, *tyopo*, *kipo*, sur.

Ex. P. *câbon tóupo*, au-dessus du ciel; B. *o-n-isia-nore keneytan eyro noano kopo*, que ta volonté soit faite sur la terre; C. *tona-kipo ityopo-ne*, il marchait sur l'eau, *Tamusi sanema-to-ko paporo oti-kon-kopo*, aimez Dieu plus que toutes autres choses; G. *nata s-anâka-i sula-kupi*, je sèche du poisson sur un gril, *a-kôpo*

ti-puláta-ke wa, j'ai plus d'argent que toi; T. *i-stupo*, sur.

42. *kupo-naga*, *kipo-naka*, *topo-naga*, *tipo-naka*, sur.

Ex. C. *Santa Katombo akukva-wára i-teponaka ti-wotandemo-n*, le Saint Esprit s'assit sur lui comme une colombe, *bergi kipunaka kindóne*, il alla sur une montagne (*bergi*, mot créole = montagne); B. *kabo winyu yuonmapo nono kopo naga*, il descendit du ciel sur la terre; G. *tâpu-knponaga kuliala n-ulúpu*, le canot échoue sur un rocher.

43. *tyopo-ta*, sur et dans.

Ex. C. *Paradisi-tyópota*, (il les plaça) dans le Paradis.

44. *maro*, *malo*, avec.

Ex. P. *bibi máro*, avec sa mère; X. *i-maró* avec lui; B. *papuru nana maro ey-gu*, sois avec nous tous; C. *brere wini-maró*, le pain et le vin; G. *Johannes-malâ atalânu n-i-san*, il va chasser avec Jean, *ulâba-li s-âlâ-ya málâ*, je porte mon arc avec moi, *myalâ*, avec lui; T. *au-maró*, avec moi.

45. *me*, indice des relations dites de „l'Essif" ou du „Translatif".

Ex. B. *u-pvitu-me o-wey-tome*, pour que tu deviennes ma femme; C. *ote-me-ko persóna*, qu'est-ce que c'est qu'une personne? *mosé papóro kaliña sano-me na*, elle est la mère de tous les hommes, *nono-me i-pyunu t-eka-se*, du limon de la terre il forma son corps; G. *erâ weve-me s-eyátâ-ya*, ceci je l'appelle du bois, *ipolirtli-me rote man*, ce n'est qu'une crique, *aembo ika-me irâke*, as-tu achevé de faire? (*aembo* = fin, *ika* = thème abrégé du verbe „faire"); Pen. *au Okoyunu-me*, je suis l'esprit-serpent, *Epetembo-me m-e-tage*, tu deviendras l'Orion, *k-ainto-ya patone-me*, tu m'appelles la croix.

46. *méne*, très.

Ex. B. *tekaken-wa apu-meyne an-po soldado*, le gouverneur plaça beaucoup de soldats, *meyney Tamosec sey-gu*, aime beaucoup Dieu; Crev. *peito-mene*, joli; G. *méne-méne tewetié wa*, je suis fort ivre.

47. *naga*, *naka*, à, vers.

Ex. B. *angel yuandeto-po nomo-nága*, un ange descendit sur la terre; G. *au w-ann-sa kaxo-naga*, je monte (en haut), *mapo-naga n-n-sa*, je débarque (je vais à terre), *kobáse-naga*, de (vers) l'autre côté, *erome-naka konopo ken-o-tan*, la pluie va venir bientôt (maintenant-vers).

48. *ne*, sert à renforcer un mot.

Ex. X. *au-né*, moi-même, *mosco-né*, lui-même; C. *wa-ne pole*, non, pas du tout, *Tamusi-ne i-persóna man*, Dieu-même est ces trois personnes; G. *máse-ne pye-me man*, il est un „piá", *mondo ma mosé-ne*, est-il chez lui? *tyálâ-ne*, est-ce-vrai? vraiment? B. *taro-ne*, vraiment.

49. *omuta*, B. „through".

50. *ban*, *pan*, B. *pah-me*, comme.

Ex. B. *kabo ta-no pahme*, (que ta volonté soit faite sur la terre) comme au ciel, *amoro Tamusi m-amaikya-nu Christian pahme*, crois-tu en Dieu comme un Chrétien? *imakonimbo pahme wey-to-tu*, celui qui est comme un enfant; C. *hero-ban*, *moro-ban*, une telle chose; X. *onoki-pau*, lequel? C. *ote-ban*, quoi? *ne-pyan*, quel? de quelle sorte?

51. *pe*, *be*, indice de l'abondance ou de plénitude.

Ex. P. *auto hnéné-be*, maison pleine de bois, *aou accoleon-bé*, je suis plein de fièvre; T. *calentura-pe na*, (il est plein de) fièvre (*calentura*, mot espagnol), *betu-pe*, bâiller (plein de sommeil); C. *papóro Sakramenti Tamusi grasi-re-pe nando*, tous les Sacrements sont pleins de la grâce de Dieu; G. *mâlâ imo te aluko-be te ken-e-tyau*, ces oeufs deviendront un grand nombre de chenilles, *amene-ko komole*, *konobo-be-me*, bois encore un peu, il plent à verse.

52. *piño*, *upiñu*, etc., sous.

Ex. P. *nóuno onbino*, au dessous de la lune; B. *i-wion-pumbo Pontius Pilate upinyu*, il souffrit sous P. P.; C. *nono-piño*, sous la terre, *paporo kondre-ro owin yapotoli-ko na Santa Paapa piño*, dans chaque pays il y a un chef sous le Saint-Père; G. *i-piño*, sous cela.

53. *upiña-naga*, „en bas-vers”.

Ex. G. *itya upiñanaga*, descends! *w-u-sa upiñanaga*, je descends. (*w-u-sa*, je vais, *itya*, va!).

54. *po*, *bo*, à.

Ex. B. *Jerusalem bo incion-pumbo*, il souffrit à Jérusalem; C. *župwin-ko perési-po Tamusi n-iri*, Dieu les plaça dans un bon pays (*perési* = endroit, mot créole); G. *Kumáka-bo táta ónema-le*, à K. (Albina) ma mère a accouché de moi, *kõñala anto-po wéi*, hier je suis resté à la maison.

55. *poko*, *pogo*, *boko* pour, à, contre.

Ex. ^{a)} I sing. C. *poko ne-piname-i*, il souffrit pour moi.

II sing. C. *a-poko ne-piname-i*, il souffrit pour toi, *bisi-pya wa a-poko*, je n'avais pas d'affaires avec toi.

III sing. P. *oboni Gálibi bóco*, je suis venu pour les Galibis, *aou ironpa móuron bóco*, je suis bon pour mon fils; X. *ayñaz poco aro-co*, llevalo por la mano, *oncana poco ad-apoi*, te cogio por detras, *asaca-r poco*, por haverlo apartado, *a-rei-r poco*, por ser tu (Gérondif-Ablatif), *i-poco*, de si, par si; B. *otu ilumbo Jesus purohm pogo ingann*, qu'est-ce que Jésus a dit alors du pain? *Sabbath gorita i-puogo onominga-go*, observe le Sabbath, *i-gumu-kon yawame weyyi pogo*, pour les péchés de leurs pères (leur pères mal faire pour); C. *pyúko ne-piname-i*, il souffrit pour lui, *okoyu-poko moyan mi-kyuramá-ton*, vous les protégez contre le serpent, *grasi-re y-aro-pyoko*, parce que tu as donné ton pardon; G. *wéce s-akato-i*

i-pyáká, pour cela je coupe un arbre (pour prendre un perroquet).

I plur. ^{a)} B. *nana pogô idupa ey-gu*, sois bon pour nous; C. *ana-pyóko paitóno*, *kaliña kunakon*, pour nous il s'est fait homme.

^{b)} B. *Jesus Christ imenda-po ko-pogoh-nye*, J. C. versa son sang pour nous; C. *khi-poko-ñe ne-piname-i*, il souffrit pour nous, *neuryára-ka mokó ki-poko-ñe kn-epema-n*, comment les a-t-il payés pour nous?

II plur. C. *a-póko-ñe arombwi-po-poko*, parce qu'il est mort pour vous.

III plur. B. *papurn ko-watu-non pogo idupa kis-ey-sheyn*, nous serons bons pour tous nos prochains; C. *amoyaro-poko libasime kn-e-tan a-pitani-me*, vos enfants seront-ils maîtres de vous? *Tamusi n-órominge-i i-pyoko-ñe*, Dieu avait pitié d'eux; G. *okabwin w-onnuminga-ke pioko-ñe*, souvent je penserai à eux.

^{b)} Bi. *oto-bogué*, pêcher, *sico-mbogué*, uriner, *été-bogué*, que fais-tu?

X. *oti pocò ma*, que fais-tu? *eni-poro va*, estoï haciende estoï, *eni-r-pocò ma*, esta bebiendo, *aniki-r pocò ma*, tu estas enfermo, *oti-poco*, por quel causa? *tuna-poco n-icto*, fine por agua; C. *oti-póko*, pour quoi faire? *wroko-poko wa*, je travaille (*wroko* == travail en créole du Surinam), *grasi-re y-aro-pyoko w-oringa-no aimbo-pa wi-tome*, pour que ma douleur à cause de votre sacrifice („donner grâce”) soit sans fin; G. *namepa-i kaliña ula-mpaká*, j'apprends à parler Kaliña, *ati-páka-ko ma*, que fais-tu? *ay-aula-mpaká k-omepa-ko*, apprends-moi ta langue! *kuliála s-ipiña-i kabuya-poko*, je tire (prends) le canot par la corde, *emvi-poko w-onnuminga-i apóto-me-pole*, je suis fort affligé, je pense à mon enfant (mort).

56. *pole*, *bole*, très.

Ex. C. *apprime pole w-oringa-i*, je regrette beaucoup; Crev. *ioupa-poré*, ean-de-vie („très bon”!); Sag. *Orijan kaléké polé ma*, C. est querelleur; G. *kula paka t-omamine irpa poli mando*, vous êtes très habile à manier la perche, *irpa-bole man*, c'est fort bien.

57. *pomero*, après.

Ex. B. *igorita nore matu-pomegro konotan*, le dernier jour il descendra; *Tamusi-wa Adam kapwi-pomero*, après qu' Adam eut été formé par Dieu.

58. *pona*, bon, à.

Ex. P. *ou-ssa onbáou bóna*, je vais vers les îles, aux îles, *getécari cámicba bóna*, il a peur de ta robe; N. *Orinoco-pona huito-ri*, je vais à l'Orénoque, *i-pona m-erama-no*, tu te retournes vers lui, *oti-pona m-orema-i*, où te reposes-tu? B. *ramohno wahbore ponab-ro*, jusqu'à ce que la mort nous sépare; C. *kamisa-ta ino-pondo-po*, *tapa-pona baksita*, elle l'enmaillotta (et le coucha) sur une table dans une crèche; G. *wéwe-pona s-ilyuka-i*, je me suis heurté

contre un arbre, *tapabâ wa i-pyâna*, je m'appuie (contre lui).

59. *ponaga*, à.

Ex. G. *w-i-sa Oseisi-ponaga*, je vais à (au village d') Oseisi.

60. *popai*, par.

Ex. X. *maina popai copui*, vinè por el conuco.

61. *poto*, *pota*, *botu*, *pote*, ^{a)} après, ^{b)} afin que, pour que.

Ex. ^{a)} P. *m-ónou-i pote*, après que tu auras mangé, *m-ironbouí-poto*, après que tu seras mort; X. *asacá-spoto*, despues de apartar; B. *yupaku-poto*, *ku-pasito-go*, protège-nous après que nous nous serons réveillés; C. *Santa Missa Jesus-wa i-n-iri-poto*, après que Jésus avait institué la sainte Messe; G. *yo-poto*, après que tu l'auras tué, *apá-pote yalu-wa w-onoki-λ*, après que l'ean aura baissé, je viendrai (je monterai) ici, *alepa-pa-potú w-utak o-wa*, après que tu auras mangé, je viendrai chez toi;

^{b)} P. *amou-coto-bóta*, afin qu'on en fasse un autre, pour en faire un autre; X. *moki-pote*, por amor de aquel, *amoro ipo*, por ti; C. *Tamusí auwran nuru-yako eta-potó i-wa-ñe*, *rombo-li-potó kapu-wa ito-rikomé*, pour qu'ils entendent la parole de Dieu pendant leur vie et qu'ils aillent au ciel après leur mort.

62. *puroro*, hors de.

Ex. X. *puroro-ra camase*, allons dehors, sortons.

63. *ratna*, entre (B.).

64. *ri*, *rì*, *rě*, *re*, *re*, *ru*, *li*, *lì*, *le*, *le*, *l*, *λ*, *lu*, indices du Possessif.

Ex. B. *Jesus Christ paitu-ri-gun*, les disciples de J. C.; C. *a-yomó-ri-kou*, tes ancêtres; G. *i-enu-ru*, mon oeil, *ar-eña-li*, ta main; Pen. *Tamusí aña-li*, la main de Dieu.

Remarque: L'emploi de ce particule n'est pas obligatoire; ex. B. *Virgin Mary i-shahno*, la sainte Vierge est sa mère; C. *ki-zumin*, notre père; G. *ay-eti*, ton nom.

65. *ro*, *roro*, sert à renforcer un mot.

Ex. B. *aou-ro*, moi-même; C. *u-toropo maro-ro*, de (avec) tout mon cœur, *mokú-roro orowa Tamusi-me nando*, tous les trois, sont-ils Dieu? *okó-roró tekoniike na*, tous les deux ont la raison; G. *au-lo s-álo-tage*, je le porterai moi-même.

66. *ta* (da après *m* ou *n*), dans.

Ex. P., X. *aúto-ta*, dans la case; X. *guarumui-ta ma*, il est à l'ombre; B. *tonho ta onamu-pumbo*, il fut enterré (dans une tombe taillée) dans le roc; C. *kapu-ta*, (Dieu est) dans le ciel, *ku-nuru-kon-da*, dans notre vie, *kuritša goruwa-noru-ta*, au troisième jour; G. *brannini i-ta man*, il y a du tafia dedans, *mane-sirityo-ta* l'année passée, *kuliala-ta w-i-sa parana-bo*, je vais en canot sur la mer, *Sulináma-ta Paramuru man*, Paramaribo est situé sur le Surinam.

67. *ta-ka*, à et dans.

Ex. P. *auto-táca*, dans la case; X. *y-enti-táca u-sa*, je vais à ma case, *nono-taca ema-co*, jette le hors de la terre, *tuna-yeni-slaca*, hors du bassin d'eau; B. *kabo-taga itu-pumbo*, il alla au ciel; C. *papóri oti yawano-táka k-aro-yan*, tout ce qui nous conduit au mal; G. *erâ alâ kuliala-taka*, porte ceci au canot, *tuna alimâ-kâ i-tyaga*, verse de l'eau dedans, *wipui-li-taka w-ónu-sa*, je fais l'acension d'une montagne, *emâku i-tyaga*, mettre un couteau dans le bois pour le fendre; Pen. *nale omiu-ko tiaka*, mets-toi dedans (dans la nasse)!

68. *ta-lyopo*, sur et dans.

Ex. C. *oro ay-uwanome n-e-šin nono-tatyópo*, que ta volonté soit faite sur la terre.

69. *ta-wa*, à et dans.

Ex. C. *Tamusi wopri poméro Adame i-pateiyo-tawa*, après que Dieu fut arrivé dans la demeure d'Adam.

70. *umenti*, autour de

Ex. X. *Iglesia umenti*, autour de l'église; B. *omendo-nae*, autour de.

71. *wa*. Cette postposition sert: 1°. à exprimer un mouvement vers le nom qu'il régit, y compris la relation dite du Datif; 2°. à indiquer le sujet virtuel dans la tournure passive (G 367).

Première relation.

Ex. I sing. B. *otokone u-wa*, venez à moi; G. *anâla ka-i aw-wa*, tu me dis, *a-sambréru y-alo-ko ui-wa*, donne-moi ton chapeau, *otoko aw-uka-se mañ iü-wa*, que veux-tu me dire?

II sing. B. *okotobo kus-eykuri o-wa*, ne te fais point d'image;

C. *langi ka-ye o-wa*, je te remercie („merci” je dis à toi); G. *w-atulupo-ya o-wa* (ou *o-oica*), je te demande, *arakabusa s-i-tage amo-wa*, je te donnerai un fusil, *penalu s-ala-pui o-wa*, jadis je te l'ai apporté, *o-wa te w-apui*, je suis venu chez toi.

III sing. X *au'o-ra*, Datif de *auto*, la maison, *Orinoco-ra huito-ri*, ire al Orinoco; B. *tu-paitu-ri wa ikya-po*, il dit à ses serviteurs; C. *kapu-wa ito-rikomz*, pour aller au ciel, *tangi ka-ye iu-wya*, je le remercie, *tangi m-wika-ye i-wa*, tu le remercies, *Tamusi a-pitani-kon-ia n-ika-n*, Dieu dit à vos enfants; G. *u-sa Paramuro-wa*, je suis allé à Paramaribo, *arakabusa s-i-ne Oséisi-wa*, j'ai donné un fusil à Oséisi, *era s-iü-ya mase-wa*, je lui donne ceci, *s-i-âi iü-wa*, je lui ai donné.

I plur. ^{a)} B. *eywaromue-ago a-wey-dye nana wa u-go*, litt. quand il fait obscur, ta présence donne à nous; K. *óna wa pardón í-ko*, pardonne-nous (litt. nous-à pardon donne); C. J. C. *ana-wa moroti ni-ferdinime-i*, J. C. a gagné cela pour nous.

^{b)} B. *morawarra nana gobotori ku-wa-ingu inganu*, ainsi nous a

dit notre Seigneur; *kerikire n-epúrumaka-i ki-wa-ñe*, il nous ouvre l'église, *ki-wa-ñe owinkyo Ime iri*, il nous a envoyé son fils unique, *zupwin waranana Tamusi-wa owintyo-rotin n-eri-po ki-we-iñe*, une vertu qui nous fut donnée par Dieu seul, *Glori ki-žumin-ya n-ei-ñe*, Gloire soit à notre Père.

II plur. B. *mundo amo Tamosi watu ma o-wa-ingu*, il n'y a pas d'autre Dieu pour vous; C. *tangi ana n-ika-ye o-we-iñe*, nous vous remercions („merci" nous disons à vous), *amoyaro-poko i-šanoma-re atá o-we-iñe*, s'ils vous aiment, *apwime presenti-me oti i-tan o-wa-ñe*, il te donnera beaucoup de cadeaux.

III plur. B. *maukaro wa-ingu Aou idupa wey-tagge*, je serai bon pour eux; C. *i-wa-ñe otikon iri Tamusi*, que faisait Dieu pour eux?

Deuxième relation.

Ex. II sing. C. *i-sonderu-poko epánopwi-po-ke e-wa*, quand tu as protégé le péché, *apoto ay-enapwi-poto iu-wya*, quand tu as dit un gros mensonge.

III sing. B. *Virgin Mary wa i-n-eyma-pumbo*, il est né de la Vierge Marie, *Jesus Christ pohno wa tu-romo-si man ku-wa-ingu*, le corps de J. C. mourut pour nous; C. *i-kutombo, oti-me-wate Tamusi-wa t-eka-se*, son âme fut formée de rien par Dieu, *kondre-ro wara-ro t-eka-se iu-wya o-wa-ñe*, la terre entière a été faite par lui pour vous; G. *erâ malia papa-wa malia-to-topo*, ce couteau m'a été donné par mon père.

I plur. C. *paporo kuritša ka-take iu-wya*, tous les jours nous dirons.

II plur. C. *Tamusi kuristya-re apoi-to-ko iu-wya*, vous observerez le jour du Seigneur.

72. *wapo*, avant, devant.

Ex. X. *hwapo i-sta*, je vais devant; B. *otu idumbo kes-ey-tu-tun Baptism wahbo*, que ferons-nous avant le baptême? C. *amkon kuritša rombo-li wapo-ro*, ces jours avant sa mort.

73. *wara*, comme, ainsi que.

Ex. B. *osey-warra korungun*, la communion des Saints, *ida-warra*, ainsi, *nana warra*, comme nous, *gurokon akoyu warra yôbo-po*, le diable vint sous la forme d'un serpent; C. *pocera-wara na*, il était comme un pauvre; G. *a-wara éraba ti-puláta-ke wa*, j'ai autant d'argent que toi; *alúku-wara malu sambréru*, ce chapeau ressemble à une chenille.

74. *wara-ro*, entier, tout.

Ex. C. *knlitša wáraro*, la journée entière (il travaillait), *papóro wararo kamiša-ke kunakon*, tous étaient entièrement habillés.

75. *wate, watu*, ne pas.

Ex. B. *yawame watu man*, il n'était pas méchant, *o-watu*, ton

prochain (toi-ne pas), *ko-watu-non*, nos prochains; C. *i-mati-re wate na*, il est éternel (sa fin ne pas est), *i-katombo oti-me-wate Tamusi-wa t-eka-se*, son âme a été formée par Dieu de rien; G. *tise wate man maña-li*, mon abatis n'est pas loin, *ase-icara watu mâ*, nous ne sommes pas de la même tribu; T. *oto-uate*, pauvreté (quelque chose-pas).

76. *wénapo*, derrière, après.

Ex. C. *rombo-li wenapo*, après notre mort.

77. *wénapo-yako*, puis, ensuite.

78. *wénapo-ta*, derrière, après.

Ex. C. *orowa karitša J. rombo-li wenápotú*, trois jours après la mort de J., *panape a-wenapota tyopo-tome*, pour aller derrière toi avec fermeté; Pen. *niogan wenapota ku-o-san*, elle vient derrière (moi).

79. *wéna-poméro*, après.

Ex. C. *patenebo-oma wenapomero*, après (avoir entendu l'histoire de) la voie de douleur.

80. *wiña*, *wino*, *viño*, *wiña*, *winyu*, de.

Ex. P. *ibappóroie ouíno*, de tous côtés, *bálana ouíno*, du côté de la mer, vers la mer, *Frúnce ouíno*, contre les Français; X. *ero viño*, de ce côté, *aíto-viño*, de la case, *an-viño at-asaca-co*, écarte-toi de moi; B. *idambu-po wingu*, (il ressuscitera) de sa mort; C. *ominya-ko wiñon*, *gorokan*, retire-toi de moi, satan! G. *au Albina-wiña apmi*, je viens d'Albina, *n-ama-i y-eña-lu wiña*, cela tombe de ma main, *konopo-wiña w-omu-ya*, je me mets à l'abri contre la pluie, *pate-wiño oka-ko*, ôte-toi du hamac!

81. *wiña-naka* de-à, vers.

Ex. G. *w-u-sa kene-wiñanaka*, je remonte la rivière (litt. je vais embouchure-de-vers).

82. Le mot *pato*, place, endroit, sert souvent à indiquer le lieu; ex. Bi. *nec-bado*, par où? *mora-bado*, par là; X. *cruz pato s-epori*, en face de la croix je l'ai rencontré, *oe pato*, où? G. *okone eroke era bata*, viens ici! *ne-pato-ko*, où?

83. Adverbes issus des Démonstratifs et des Interrogatifs. (A § 23).

ero-tiako, il y peu de temps, naguère.

hero-yako-potó, depuis ce temps.

moro-yako, *moro-yako-ro*, alors.

id-yako, *id-ago*, *ir-ako*, alors, quand, afin que.

id-yako-se, pour cette raison, parce que.

eue-yago (B.), à quelle heure, quand?

moni-yágo, il y a quelque temps.
ote-ako, *âti-akà*, T. *ota-dacoa*, quand?
heroban-yako, à quelle époque?
am-iako, une fois.
amono-iáco, *amou-riáco*, *amono-iáco-né*, *amono-iaco-té*, (P.), une
 autre fois, quelquefois.
papor-iako, toujours.
amono-iáti (P.), une autre fois.
nei-cati (X.), où?
ido-kupo, d'ailleurs, en outre.
moro-ke, avec cela.
idyo-ke, B. *ida-gey*, { pour cette raison, parce que.
iro-ke-rà, *idio-seà*, {
oti-ke, B. *otu-ge*, avec quoi?
otikon-ke, avec quelles choses?
hero-maró, avec ceci.
ero-me, *hero-me*, maintenant, aujourd'hui.
amou-me-té (P.), une autre fois.
ote-no-me, *oto-no-me-ko*, X. *osto-no-me*, pourquoi?
ero-po, *ero-bo*, ici.
málà-po, B. *moru-mbo*, là.
moru-mbo wiñu (B.), de là.
ido-mpo, *idyo-mbo*, *iro-mbo*, B. *idu-mbo*, alors, ensuite.
idu-mbo wiñu (B.), depuis ce temps-là.
ene-bo (P.), ici.
mane-bà, T. *moni-buo*, là, pas loin.
nei-po (X.), où?
otubam-bo (B.), où?
hero-poko, pour cette raison.
moro-poko, pour cette raison, pour cela.
ote-poko, pour quelle raison?
 X. *manu-mbo*, C. *mono-mbo*, ensuite
moro-mbo-poro, alors.
idyo-re, ainsi.
oto-lo, *oto-lo-ko*, combien?
ero-wa, par ici, vers cet endroit-ci.
moro-wa, par là, vers cet endroit-là.
ero-wara, ainsi, de cette manière.
moro-wara, *moro-ro-wara*, ainsi, comme cela.
idu-wara, *ido-wara*, B. *ida-warra*, ainsi, comme ceci.
ne-wára, *ne-wála*, *ne-yála*, *ne-wyara-ko*, comment!
hero-wiño-mbo, depuis ce temps, ensuite.

moro-wiño-mbo, de là.

mundo, *mondo*, y, là (comp. *molo* = 1° cela, 2° là, gramm. de l'Oy. § 13).

Ex. B. *amainyaro oko mundo oi-attu-ro-gun*, pendant toute votre vie (litt. vous deux y si vous êtes); G. *mondo ma mose-ne*, est-il chez lui? *kasíri mond-ata kes-éni-li*, quand il y a du cachiri, nous le buvons.

amóu-roba (P.), encore.

paporo-rofin, *paporo-ro-rofin*, éternellement.

84. Autres Adverbes et expressions Adverbiales.

rofin, P. *logon*, *lotin*, X. *rote*, B. *rukon*, seulement.

éraba, *érapa*, *rába*, *lápa*, *énaba*, B. *eyroba*, aussi, déjà, encore.

pañare, *bañale*, *pañali*, peut-être.

t-oko-se-wate, peut-être (commi-pas).

tyala, *tarone*, vraiment?

sème, *seme*, néanmoins.

tére, oui, c'est vrai.

che, oui.

nwa, *wa*, non.

ipea, *ipea-là*, assez.

yoneméne, fortement (se dit de la pluie).

puine, *tapuine*, beaucoup.

asitiákà, peu.

kobole, *komole*, encore un peu.

tebune, encore plus fortement (se dit de la pluie); ex. G. *nanosa eraba konobo tebune*, aide te *kon-oka-tan*, la pluie revient encore plus forte, bientôt elle cessera.

koromoni, *koromono-lo*, bientôt.

aíre, *aide*, P. *aíre-té*, *alliré*, bientôt, à l'instant.

Bi. *aboroné*, tantôt.

koropo, P. *acólopo*, X., T. *acorospo*, demain.

mon-koropo {
X. *grombo corospo* { après-demain

koñálà, hier.

mon-koñála, P. *monin coignáro*, avant-hier.

penálà, *penáro*, P. *bináro*, autrefois, jadis.

C. *mero*, *imero*, *mero-ne*, *imero-no*, toujours, éternellement.

okábuŋ {
P. *tóuké* { souvent (*oká-buŋ* = sans cesse?).

koi
P. telaóné } vite.
puiméke, X. *paimeke*, lentement.
yalo, *yalo-wa* }
P. arotólobo } ici, par ici.
P. akimáto }
kobóse, de l'autre côté de la rivière.
yali-wa, en aval.
k'ni-wa, en amont.
pwilo, *pwire*, Bi. *poré*. debout.
pápá, couché.
tise, loin.
oi-kâ, X. *oe*, où, à quel endroit?
oya, *oya-ko*, Crev. *ora*, *ara*, vers quel endroit?
oi-mbá, de quel endroit?

S5. Noms de nombre.
 (G. § 16).

	Boyer	Pelleprat	Biet	Ximenez
1	<i>amig</i>	<i>oóvin</i>	<i>aniniq</i>	<i>ovin</i>
2	<i>ouecon</i>	<i>occo</i>	<i>ocquo</i>	<i>oco</i>
3	<i>ououa</i>	<i>oroa</i>	<i>ououa</i>	<i>orua</i>
4	<i>acourabamé</i>	<i>occobai-memé</i>	<i>ovizabama</i>	<i>ocopaime</i>
5	<i>oeétouai</i>	<i>atonéigné</i>		<i>oiñatone</i>
6				<i>obin tuopvima</i>
7				<i>oco</i> „
8				<i>orua</i> „
9				<i>ocopaime</i> „
10	<i>gemeralé mepatoen</i>			<i>oinapator</i>
	Schomburgk	Brett	Im Thurn	
1	<i>ohwé</i>	<i>ohi</i>	<i>ohwin</i>	
2	<i>oko</i>	<i>oko</i>	<i>oko</i>	
3	<i>orwa</i>	<i>oroa</i>	<i>orua</i>	
4	<i>okopeimi</i>	<i>okobime</i>	<i>okopaime</i>	
5	<i>oinyatoni</i>	<i>nyatone</i>	<i>onyatoné</i>	
6	<i>ohwe wipe mapo</i>	<i>ohé yopemako</i>	<i>ohwin yobimiaco</i>	
7	<i>oko</i> „ „	<i>oko</i> „ „	<i>oko</i> „ „	
8	<i>orwa</i> „ „	<i>oroa</i> „ „	<i>oron</i> „ „	
9	<i>okopeimi</i> „ „	<i>okobime</i> „ „	<i>okopaimé</i> „ „	
10	<i>oinya batorro</i>	<i>nyabatura</i>		

Sagot	Crevaux
1 <i>oi</i>	<i>ooui</i>
2 <i>oko</i>	<i>ouariri</i>
3 <i>oroua</i>	<i>oroua</i>
4 <i>okobae</i> , <i>okoubaïé</i>	<i>oco-pamemé</i>
5 <i>eiotone</i> , <i>aiuatone</i>	<i>aniatonî</i>
6 <i>ointoi</i> , <i>oiôima</i>	
7 <i>oidoio</i> , <i>okotoeima</i>	
8 <i>obotoina</i> , <i>oroua-toeima</i>	
9 <i>obotchipérébatoïé</i> , <i>oinabochikoro</i>	
10 <i>aiabatora</i> , <i>einabatoro</i>	<i>yérarma</i>

van Coll	de Goeje	Tavera-Acosta
1 <i>orin</i>	<i>âwin</i>	<i>oobi</i>
2 <i>oko</i>	<i>âkâ</i>	<i>occo</i>
3 <i>oroua</i>	<i>ârna</i>	<i>oroua</i>
4 <i>okopaimé</i>	<i>akâbañe</i>	<i>occopamieme</i>
5 <i>apatone</i>	<i>añatanî</i>	<i>añátone</i>
6 <i>orin tuocopwimya</i>	<i>ârin tyâymâ</i>	
7 <i>oko</i> „	<i>aka layma</i>	
8 <i>oroua</i> „	<i>ârna</i> „	
9 <i>ayaposkiri</i>	<i>akabañ</i> „	
10 <i>ayapatóre</i>	<i>aña batata</i>	

Ximenez	Schomburgk
11 <i>orin ipupu</i>	<i>ohwé pupu pono</i>
12 <i>oco</i> „	<i>oko</i> „ „
13 <i>oroua</i> „	<i>orwa</i> „ „
14 <i>ocopaimé</i> „	<i>okopeimi</i> „ „
15 <i>oiuatone</i> „	<i>otone pupu</i>
16 <i>orin ipupu ibopaimaspo</i>	<i>ohwé oko-pupu pono</i>
17 <i>oco</i> „ „	<i>oko</i> „ „ „
18	<i>orwa</i> „ „ „
19	<i>okopeimi</i> „ „ „
20 <i>orin carîña</i>	<i>orin karrîna</i>
21	„ „ <i>notuponako</i>

Brett	van Coll
11 <i>oe bobopona</i>	<i>ajapatóre tipónaká owin</i>
12 <i>oko</i> „	„ „ <i>oko</i>
13	„ „ <i>orowa</i>
14	„ „ <i>okopaimé</i>
15 <i>otonebobo</i>	
20 <i>ohwin carina</i>	
21 „ „ <i>kukonaga ohi</i>	
30 „ „ „ <i>myabatura</i>	
40 <i>oko carina</i>	

De Goeje

11	<i>aña</i>	<i>batulá</i>	<i>tyupunaga</i>	<i>áwin</i>
12	„	„	„	<i>áká</i>
13	„	„	„	<i>árua</i>
14	„	„	„	<i>ákábatñe</i>
15	„	„	„	<i>añatuní</i>
16	„	„	„	<i>awin tyayma</i>
17	„	„	„	<i>aká táymá</i>
18	„	„	„	<i>árua</i> „
19	„	„	„	<i>ákábatñe</i> „
20	<i>áwin</i>	<i>galíña</i>		
40	<i>áká</i>	<i>galíña</i>		

86.

Le premier, X. *huapo-no*, C. *wapó-no*, *wapo-nore*, *owi-ñore*„ deuxième, X. *i-benaspota-no*, C. *oko-ne*.„ troisième, X. *orua-co-no*, C. *y-orowa-nóre*.„ quatrième, X. *ocopaimeme veitopo* (4me place), C. *y-oko-paimé-nóre*.

etc.

„ sixième, X. *obin ibopnima-r veitopo*, C. *owin tuwopwimya-nore*.„ septième, X. *oco-no icopnima-r* „ „ „ „ „ „ „ „ „ „

etc.

„ dixième, X. *añapatoro veitopo*, C. *ajapatóre-nóre*.L'ultième, X. *acohci-mbo*, *imati-ri-ne*.Le seul, *owin-ko*, *owin-tyo*.Tous les deux, C. *oko-lo-lo*.Seul, *owin-ne*.Une fois, *owin-boto*.Plusieurs fois, *apwimi-boto*.Combien de fois, *otolo-mbóto*?

DU VERBE.

Indices personnels.

(A § 50—63).

87. On peut diviser les indices personnels qui se préfixent aux thèmes verbaux en deux classes :

ceux de la première classe sont les mêmes que les indices personnels qui se préfixent aux noms et aux postpositifs ; elles représentent la personne qui fait l'action. On les emploie ordinairement avec l'infinitif et avec les autres formes en *ri* (*ri-nar*, *ri-same*, *ri-ri-po*, *ri-me*, *ri-ako*), avec le conjonctif en *to-me*, peut-être aussi avec les formes en *topo* ; on les emploie toujours pour désigner la 1e personne sing. et plur. (excepté quand la 1e pers. du plur. est représentée par *nana*) des verbes intransitifs (et réfléchis) ;

ceux de la deuxième classe sont les mêmes qu'on rencontre dans tous les dialectes caraïbes suffisamment connus ; ils représentent tantôt la personne qui subit l'action, tantôt la personne qui exerce l'action, tantôt toutes les deux. On les emploie dans tous les modes et temps, excepté ceux énumérés ci-dessus où ils ne sont employés qu'exceptionnellement.

Indices personnels de la première classe.

88. I sing. ^{a)} *h-*, *u-*, *we-*, *wi-* ; ^{b)} *hu-*, *w-*, *p-*, *b-*.

Ex. ^{a)} X. *h-nei-ri-ri-po*, que j'eusse été, *vei-tome*, pour que je sois ; B. *u-rumbu-re-ago*, quand je mourrai ; C. *we-pinama-i*, je souffre, *wi-panama-i*, j'entends ;

^{b)} P. *ôboni*, je suis venu ; Boyer (?) *b-on-ssaye*, je vais ; X. *hu-o-san*, je viens, *u-sa*, je vais, *ïromu-sa*, je meurs, *asaca-tôme*, pour que j'écarte ; B. *oabue*, je viens, *w-o-sa*, je vais ; G. *w-eponu-ga*, je nage, *p-uto-ne*, je suis allé, *w-amimya-i era-wîna*, je m'en vais d'ici.

89. II sing. ^{a)} *a-*, B. *o-* ; ^{b)} *av-*, B. *oig-*.

Ex. ^{a)} X. *a-vei-ri-ri-po*, que tu eusses été, *a-romo-sa*, tu meurs, *ei-spa a-vei-ño*, no ser tu ; B. *o-wey-tome*, pour que tu sois ; C. *a-weyi*, 2me pers. de l'inf. du verbe „être” ;

^{b)} X. *av-opai-ri*, venir tu ; B. *oig-oranu-ri-ago*, quand tu parles ; C. *av-ito-ri-se-pa ay-ata-ne*, si tu ne veux pas aller, *aw-etimwi-poto*, quand tu auras été ivre.

90. III sing. ^{a)} *i-* ; ^{b)} *g-*, *ic-*, -.

Ex. ^{a)} X. *i-vei-ri-ri-po*, qu'il eût été ; B. *i-weyi-pogo*, pour sa présence (pour son être) ;

^{b)} X. *ic-opai-ri*, venir auquel ; C. *g-aro-tome*, pour qu'il le porte, *apoi-tome*, pour qu'il le preme.

91. I plur. ^{a)} *nana* —, *nana i*.

Ex. X. *nana i-vei-ri-ri-po*, que nous eussions été, *nana vei-to-to*, nous qui sommes; B. *nana weg-tome*, pour que nous soyons.

92. I plur. ^{a)} *k-*, *ki-*; ^{b)} *k-*, *kr-*, *kit-*; avec ou sans l'indice du pluriel.

Ex. ^{a)} X. *k-vei-ri-con-ri-po*, que nous deux eussions été; B. *ki-wegi-mbo*, notre présence (notre être); C. *ki-we-to-ko-me*, pour que nous ayons;

^{b)} X. *k-i-sá-ton*, nous allons, *k-icá-e*, nous disons, *kit-o-se*, que nous venions; C. *k-ito-tome*, pour que nous allions; G. *k-etunda-i*, nous arrivons, *k-ama*, allons! *kr-ita-tay*, nous irons.

93. II plur. Comme II sing. avec l'indice du pluriel.

Ex. X. *a-vei-ri-con-ri-po*, que vous eussiez été; C. *a-erokotu-to-ko-me*, pour que vous alliez travailler, *aw-ito-ri-kon-pona*, pour que vous n'alliez pas.

94. III plur. Comme III sing. avec l'indice du pluriel.

Ex. X. *i-vei-ri-con-ri-po*, pour qu'ils eussent été; C. *ito-ri-ko-me*, „pour leur aller”.

Indices personnels de la deuxième classe.

95. L'action est exercée par la 1e pers. sur la 2me pers.

^{a)} *ku-*, *ke-*, *k-*; ^{b)} *k-*.

Ex. ^{a)} B. *ku-kurama-se*, je veux te protéger; C. *k-sanoma-i*, je t'aime; G. *ke-komapo-tage*, je te ferai appeler;

^{b)} P. *c-ouábon-ia*, je donne à boire; X. *au k-asacá-e*, je t'écarte, *au k-asacá-ton*, je vous sépare; B. *aou k-opahno-sa*, je t'aide, *au amoro k-apoe-ya*, je te prends; G. *k-ála-ya*, je te porte.

96. L'action est exercée sur la 1e pers. par la 2me pers.

^{a)} *ku-*, *ki-*, *k-*; ^{b)} *k-*, *kiy-*, *key-*.

Ex. ^{a)} B. *ku-pasito-go*, conforte-moi! C. *ki-paritoma-ko*, pardonne-nous! Pen. *k-sanoma-no*, m'aimes-tu?

^{b)} P. *c-ouábo-co*, donne à boire! X. *amoro k-asacá-e*, tu m'écartertes, *amoro k-asacá-ton*, tu nous écartertes, *amoiñaro k-asacá-ton*, vous m'écartertes, vous nous écartertes, *k-asacá-co*, écarte-moi! *k-asacá-to-co*, écartez-moi! écarte-nous! *k-asaca-tó-co-con*, écartertez-nous! B. *amoro k-opahno-sa*, tu m'aides, *k-amatikya-go*, crois-moi! C. *k-opano-ko*, aide-moi! *k-opano-ko-se*, aide-nous! Fig. *c-apano-sco*, aide-nous! G. *amálo kole k-alá-ya*, tu me portes, *kiy-odimiá-ká*, salue-moi! *key-enáñapui*, tu m'irrites; Pen. *k-ainto-ya potelu-me*, tu m'appelles l'angle.

97. L'action est exercée sur la 1e pers. du plur. par la 3me pers.

^{b)} *k-*, *kit-*.

Ex. C. *k-aropo-san*, il nous fait conduire, *kit-imboke-i*, il nous a sauvés; G. *k-apoi-pa-ñe kan-ai-tyán* il ne nous prendra pas.

98. L'action est exercée par la 1e pers. du plur. sur la 3me pers.

^{b)} *kus-*, *kis-*, *kes-*, *kes-*, *ks-*, *k-*.

Ex. P. *x-óno*, nous (1e) mangerons; X. *kes-asacá-ne*, que nous deux l'écartions, *kis-asaca-se*, que nous (trois ou plus) l'écartions; B. *kis-apoya-ton*, nous le prenons, *kus-eyua-sa-tun*, nous le mangeons; C. *ks-ékali-ta-ton*, nous le dirons; G. *kes-ena-sa*, nous le mangeons, *kikâ kes-eta-i*, nous deux l'entendons; Pen. *olo k-emupo-to*, allons le lier.

99. L'action est exercée sur la 3me pers. par la 1e pers. du sing.

^{a)} *si-*, *s-*; ^{b)} *s-*.

Ex. ^{a)} P. *si-méro*, j'écris; B. *aou si-kvrana-i*, je le garde; C. *si-bribima-i*, je (le) crois, *s-paridoma-take*, je lui pardonnerai; G. *si-kyámapo-take*, je le ferai appeler;

^{b)} P. *s-ónon-i*, je (l') ai mangé; X. *s-asacá-e*, je (l') écarte, *s-asaca-to*, je les écarte, *s-epori*, je l'ai rencontré; B. *au s-amai-kyá-i*, je le crois, *s-ipahno-sa-tun*, je les aide; C. *amoyaro s-emepa-táke*, je vous instruirai; G. *au s-appwi-ya*, je le prends, *mâse s-alâ-ya*, *era s-alâ-ya*, je le porte; T. *au s-upi-lla*, je le cherche; Pen. *olo s-nku-i*, que je l'essaye.

100. L'action est exercée sur la 1e pers. du sing. par la 3me pers.

^{a)} -; ^{b)} *y-*.

Ex. ^{a)} C. *dopuma-i*, on m'a baptisé;

^{b)} B. *manku y-epahno-san*, il m'aide; G. *perâ y-eka-po*, le chien m'a mordu, *okóyu y-éka-i*, un serpent m'a mordu, *mâse y-alâ-ya*, il me porte, *mâse y-epema-i téraha*, il m'a déjà payé.

101. L'action est exercée sur la 2me pers. par la 3me pers.

^{a)} *a-*; ^{b)} *ay-*, X. *ad-*, B. *oi-*.

Ex. ^{a)} C. *a-dopuma*, on t'a baptisé; G. *mâse a-koma-nâ*, il t'appelle;

^{b)} X. *ad-apoi*, il te saisit, *ad-asaca-spa-iñe má moki*, il ne vous écarte pas; B. *oi-epahno-san*, il t'aide; G. *ay-eka-ne*, il te mordra.

102. L'action est exercée sur la 2me pers. par la 1e pers. du plur. *nana*.

^{a)} *a-*; ^{b)} X. *ad-*, *ay-*, B. *oi-*.

Ex. ^{a)} G. *nana a-koma-na*, nous t'appelons;

^{b)} X. *ad-asaca-spa nana ma*, nous ne t'écartons pas, *ad-asaca-spa-iñe nana ma*, nous ne vous écartons pas, *ay-asacá-no nana*, nous ne sommes pas ceux qui t'écartent; B. *nana oi-eybeka-sa*, nous te supplions.

103. L'action est exercée par la 2me pers. sur la 3me pers.

^{a)} *mi-*; ^{b)} *m-*.

Ex. ^{a)} P. *mi-méro*, tu écris; B. *mi-kurama-no*, tu le garderas; C. *mi-sánoma-ta-ton*, vous les aimerez;

^{b)} P. *m-ecáli-ssa*, tu apprends; X. *m-asacá-e*, tu (l') écarter, *m-asaca-ton*, vous (l') écarterez, *m-asaca-ton-to*, vous les écarterez; B. *amora m-ipahno-tagge*, tu l'aideras; C. *m-eku-sa-ton*, vous le savez; G. *amole m-enu-ya*, tu bois, *m-e-ko*, donne (le)!

104. L'action est exercée par la 2me pers. sur la 1e pers. du plur. *nana*.

^{b)} *m-*.

Ex. B. *amoro nana m-ipahno-sa*, tu nous aides.

105. L'action est exercée par la 2me pers., verbe intransitif.

^{b)} *m-*. Ex. P. *m-óboni*, tu es venu; X. *m-nito*, tu allais, *m-nito-ton*, vous alliez; B. *m-otan*, tu iras; C. *m-otamorepa-i*, tu exerce la magie; G. *m-etunda-i*, tu arrives; Pen. *m-one-te*, tu dormiras.

106. L'action est exercée par la 3me pers. sur la 3me pers.

^{a)} *ni-*, *ne-*, *kene-*; ^{b)} *n-*, *kun-*, *kan-*, *ken-*, *kvn-*, *kn-*.

Ex. ^{a)} P. *ni-méro*, il écrit; C. *ne-turupo-i*, il le demandait, *ne-biribima-ton*, ils le croient, *kene-bresimyu-n*, il le bénit;

^{b)} P. *n-ion-i*, il (l') a blessé; X. *n-asucá-e*, *ken-asucá-e*, il (l') écarte, *n-asacá-ton*, *ken-asacá-ton*, ils (l') écartent; B. *n-imagui*, il envoyait, *ken-igumi-ta-tun*, il les lavera, *n-n-re*, il (le) donne; C. *n-aropo-tan*, il le conduira, *kn-enepo-n*, il le montre; G. *n-enapui*, il l'a mangé, *ken-omepa-nà*, il l'apprend, *kan-itya-i*, il l'a fait; T. *enn-npi-tla*, il (le) cherche, *n-ibio-i*, ils le tuaient.

107. L'action est exercée par la 3me pers. sur la 1e pers. du plur. *nana*.

^{a)} —; ^{b)} —, *kin-*.

Ex. ^{a)} C. *ana ilopuma-no*, on nous baptise;

^{b)} B. *manku ipahno-san*, il nous aide; C. *nana ipano-ne*, nous aurait-il aidés? *noke móko ane kin-ityá-nin*, qui nous a créés?

108. L'action est exercée par la 3me pers., verbe intransitif.

^{a)} *ne-*, *kine-*, *kni-*, *kene-*, *kne-*; ^{b)} *n-*, *kon-*, *ken-*, *kvn-*, *kn-*.

Ex. ^{a)} C. *ne-begima-n*, il prie, *kene-begime*, il a prié, *kne-pinama-n*, *kine-pinama-n*, *ne-piname-i*, il souffrit;

^{b)} P. *n-óboni*, il est venu, *n-iroónboni*, il est mort; X. *n-íe-san*, il va, *n-í-sa-ton*, *kin-í-sa-ton*, ils iront; B. *n-oahue*, il est venu, *kon-orema-n*, il se repose, *ken-awon-da*, ils ressusciteront; C. *n-oleko-i*, il se fâcha, *kn-otigto-n*, il descendit, *kn-iro-mo-tun*, il mourra; G. *n-ama-i*, il tombe, *ken-ó-tan*, il viendra, *kon-a-sa*, il vient; T. *n-írom-pue*, il s'est noyé; Pen. *kn-o-san*, il vient.

109. L'action est exercée par la 1e pers. du plur. *nana* sur la 3me pers.

^{a)} *ne-*; ^{b)} *n-*, *kvn-*, *kin-*.

Ex. ^{a)} C. *ne-respekima-i ana*, nous le révérons;

^{b)} X. *nana n-asacá-e*, nous (l')écartons; B. *kun-u-ne*, nous (l')avons donné; C. *ana kin-itya-tan*, nous ferons, *n-ene-tan ana*, le verrons-nous? *nana n-eta-i*, nous l'entendons.

110. L'action est exercée par la 1e pers. du plur. *nana*, verbe intransitif.

^{a)} *ne-*, *kene-*; ^{b)} *n-*, *kin-*, *ken-*, *gen-*, *kn-*.

Ex. ^{a)} C. *ana ne-begima-tan*, nous prierons, *ana kene-begime*, nous avons prié;

^{b)} X. *nana n-íc-san*, nous allons, *nana n-o-stan*, nous viendrons; B. *nana kin-otun*, *nana gen-ota-n*, nous irons, *ken-idyamo-tan*, nous devons mourir; C. *ana kn-otamorepa-tan*, nous exerçons la magie.

111. Remarques sur les indices personnels de la deuxième classe.

L'indice *y* (quand l'action est exercée par la 3me pers. sur la 1e pers. du sing.) représente la 1e pers. du sing.

Les indices *ku*, *ke*, *ki*, *kiy*, *k* (quand l'action est exercée par la 1e pers. sur la 2me pers., par la 2me pers. sur la 1e pers. ou par la 3me pers. sur la 1e pers. du plur.) représentent la 1e pers.

Les indices *si*, *s* (quand l'action est exercée par la 1e pers. du sing. sur la 3me pers.) ont, selon Lucien Adam, primitivement représenté la 3me pers., objet de l'action.

Les indices *kus*, *kis*, *kés*, *kés*, *ks* (quand l'action est exercée par la 1e pers. du plur. sur la 3me pers.) sont formés de l'indice *ku*, etc., de la 1e pers. du plur. et de *s*, indice de la 3me pers. dans le cas précédent.

Les indices *mi*, *m* (quand l'action est exercée par la 2me pers. sur la 3me pers. ou sur la 1e pers. du plur. *nana*) ont, selon Lucien Adam, primitivement représenté la 3me pers., objet de l'action.

Les indices *ni*, *n* (quand l'action est exercée par la 3me pers. ou par la 1e pers. du plur. *nana* sur la 3me pers. ou sur la 1e pers. du plur. *nana*) ont, selon Lucien Adam, primitivement représenté la 3me pers., objet de l'action.

L'emploi des indices *mi*, *m* et *ni*, *n* pour la 2me et pour la 3me pers. du verbe intransitif serait une perversion résultant de l'analogie (A § 50, voir cependant G § 3).

Les indices *kene*, *ken*, *kra*, *kn* (quand l'action est exercée par la 3me pers. ou par la 1e pers. du plur. *nana* sur la 3me pers. ou sur la 1e pers. du plur. *nana*) sont probablement des composés de *k*, reste de *magre*, *mako*, il, représentant la personne qui fait l'action, et de *en*, *n*, représentant la 3me personne objet de l'action. Comp. G § 3.

Les indices *a*, *ay*, *ad*, *oi* (quand l'action est exercée sur la 2me pers. par la 3me pers. ou par la 1e pers. du plur. *nana*) représentent la 2me pers., objet de l'action.

Formes irrégulières.

112. La 1e pers., sujet de l'action est représentée par *y* dans les formes intransitives: P. *y-akínta-i*, je suis las; G. *y-utapwi*, je me suis égaré, *y-étata-i*, je crache.

113. La 1e pers., objet de l'action est représentée par *id*, *y* dans: X. *id-asaca-spa ma*, tu ne m'écartes pas, *id-asaca-spa manton amoiñaro*, vous ne m'écartez pas, *id-asaca-no amoiñaro*, *y-asaca-puin*, vous ne m'écartez pas.

114. La 2me pers., sujet de l'action est représentée par *a*, *ay*, B. *o*, dans: B. *o-romo-tagge*, tu mourras; C. *a-romo-take*, tu mourras; G. *ay-ema-poi*, tu tombais, *ay-awon-go*, lève-toi!

115. La 2me pers., objet de l'action est représentée par *a*, *ad*, *ay*, dans: X. *ad-asaca-puin*, *ay-asaca-puin au*, je ne t'écarte pas, *ad-asaca-spa ra*, je ne t'écarte pas; G. *w-ápai a-ene*, je viens pour te voir.

116. La 3me pers., sujet de l'action est représentée par *t*, *tow*, dans: B. *tow-andetu-po*, il descendit; G. *t-utá-li se*, elle veut aller.

117. La 1e pers. du plur. *nana*, sujet de l'action est représentée par *t* dans: C. *ana t-ito-ri-me*, „pour notre aller”.

118. La 3me pers., objet de l'action (?) est représentée par *t* dans: B. *Tamusi T-imu-ra t-unepo*, Dieu envoya Son fils; G. *pendála máyan t-ala*, autrefois ils l'ont apporté, *awála o-kone y-anta t-ene-kose*, viens pour voir ma maison.

119. La 3me pers., sujet de l'action est représentée par *yu*, *wey*, dans: B. *yu-andeto-po*, ils descendirent, *yu-anako-po*, il ressuscita, *wey-etika-po*, il craignit.

120. La 3me pers., objet de l'action est représentée par *y* dans: G. *y-ala-ka malia-tu-me*, donne-moi un instant ton couteau; T. *ad-áña-re y-aro-co*, donne-moi la main.

121. La 3me pers., objet de l'action est représentée par *s* dans: C. *s-apoi-tan ana*, nous (le) prendrons, *s-ena-tan ana*, nous irons (le) manger.

122. La 3me pers., objet de l'action est représentée par *n* dans la forme en *tome*: C. *kaliña-re n-upi-tu-tome*, pour qu'il aille chercher les Indiens.

123. La 1e pers. du plur., sujet de l'action est représentée par *k*, *ki* malgré l'emploi de *nana*, dans: X. *nana k-asacá-ton*, nous te séparons; C. *ki-birihima-n ana-na*, nous le croyons.

124. Préfixation de deux indices personnels.

(Le premier indice représente la personne qui agit, le second la personne, objet de l'action).

Ex. B. *ki-s-apoy-a-ton*, nous le prenons, etc., voir § 98. P. *a-n-iké-repo éné*, est-ce de ta façon? B. *nawku i-n-eygur-pumbo*, qui l'a fait? C. *i-k-opanopwi-re-póko*, pour le secours qu'il nous a prêté (pour son nous aider), *a-n-imero-po*, ce qui a été écrit par toi, *i-ni-kiurawa-i*, il les garde; G. *u-n-uwénata-nà*, je le rejette, je vomis.

125. Pas d'indice personnel.

L'indice personnel est assez souvent supprimé, surtout dans l'impératif, quand l'action est exercée par la 2me pers. sur la 3me pers.
Ex. P. *abói-co*, tiens! X. *asáca u-sa*, je vais séparer, *aro-co*, porte-le! *asará-to-co*, écarter-le! B. *nawku J. C. mangui*, qui a envoyé J. C.? *eynah-to-go*, mangez (-le)! C. *ana pyaridoma-i*, nous le leur pardonnons, *pinama-poi*, je souffrais, *turnpó-le apó-tyo*, prends mon coeur! G. *táta ónema-le*, ma mère a accouché de moi, *atítà-ko*, descends! *tamu ameín-go*, fais-moi une cigarette!

126. La particule *te, de*.

Fréquemment le nom, sujet de l'action et le verbe sont séparés par une particule *te, de*, qui paraît être „d'ornement”.

Ex. C. *oto t-aurópo, Katholike Keriki-re de*, qu'est-ce que cela veut dire, „Eglise Catholique”? T. *piño-na-te mosco*, sous (il est dessous); Pen. *au te Epetemu Y-ete*, mon nom sera Epetemon; G. *au te s-alá-ya*, je le porte, *au te s-alá-tage*, je le porterai, *au te s-ipiáma-i*, je l'allume, *au te w-ikúpi-kúpú penálà*, il y a déjà longtemps que je me suis baigné, *a-poko te tamamié wa*, je travaille pour toi, *au-te-ne s-apui-tage*, je le prendrai, *o-wa te w-ápuí*, je suis venu chez toi, *paranagirlí tamui te tebosine man*, le tabac de l'Européen est délicieux, *yeúécer te se-pa wa*, je ne veux pas de genièvre, *málà imo-te aluko-bé te ken-e-tyan*, ces oeufs deviennent des chenilles, *mase te abogo-be*, il est content, *y-abogo-me de man*, tu es content, *alo-tome te man pau-wa*, pour qu'il le porte en Europe, *konopo n-oka-i te m-u-sa-naba*, quand la pluie cessera, je veux m'en aller, *tunda-poto kuliala te w-utake bañale*, quand le bateau sera arrivé, je m'en irai peut-être, *aide te kon-oka-tan*, bientôt elle cessera, *erome te kan-itya-i*, il l'a fait il y a un instant.

MODES ET TEMPS.

Temps indéterminé qui exprime surtout le présent.
(G § 4).

127. I. Ce temps est formé par la suffixation de *i* (X. *e*) après une *a*, de *ya* (X. *da*, T. *lla*) après une autre voyelle (ou consonne).

On substitue *n*, *yan*, aux finales *i*, *ya*, plus ou moins régulièrement à la 3me pers. du sing., à la 1e pers. du plur., quand celle-ci est représentée par *nana* et à la 1e et 2me pers. du sing. dans la phrase interrogative. Par exception cette substitution se rencontre aussi à la 1e et à la 2me pers. du sing. dans les phrases affirmatives.

L'indice du pluriel est suffixé après *ya* on remplace l'*i* (X. *e*); s'il y a deux indices du pluriel, celui qui représente l'objet de l'action est suffixé à l'indice du pluriel ayant rapport au sujet de l'action.

Ex. I sing. X. *s-asacá-e*, je l'écarte, *s-asaca-to*, je les écarte, *s-erepanto-da*, je donne à manger; B. *s-amaikya-i*, je le crois, *ku-pasitu-ya*, je te réconforte; C. *yanwrama-i*, je parle, *s-amukyá-ye*, je le crois; G. *si-sanoma-i*, je l'aime, *au s-apni-ya*, je le prends, *au w-ekupi-ya*, je me lave, *au s-wuin-ya*, je le tourne; T. *au s-upi-lla*, je cherche; Pen. *molo Yete s-apu-yahn*, prendrai-je ce nom?

II sing. X. *m-asacá-e*, tu l'écartes, *m-erepanto-da*, tu donnes à manger; B. *mi-pasitu-yan*, la réconforteras-tu? C. *m-epema-i*, tu le payes; G. *m-enu-ya*, tu bois.

III sing. X. *n-asacá-e*, il l'écarte; B. *kun-ni-yan*, les donne-t-il? *ken-ni-yan*, il les donne; C. *i-n-epema-n*, *n-epema-i*, il le paye, *kn-epema-n*, le paye-t-il? G. *n-enu-ya*, il boit; T. *quen-ecupi-lla*, il se baigne; Pen. *Alukuma n-epaka-i*, l'étoile du matin s'est levé.

I plur. X. *nana n-asacá-e*, nous le séparons; C. *ana ne-begima-i*, nous prions, *ana sanoma-n*, nous aimons.

I plur. B. *kus-eynu-ya-tun*, nous le buvons; C. *k-auranopo-yan*, nous voulons dire.

II plur. X. *m-asacá-tou*, vous l'écartez, *m-asaca-tou-to*, vous les écartez; C. *me-begima-tou*, vous priez, *m-inindu-ya-tou*, les abandonnez-vous?

III plur. X. *n-asacá-tou*, ils l'écartent; C. *moyan ne-begima-n*, ils prient, *n-apaipyo-tou*, ils le clouaient, *n-ene-ya-to*, ils voient; G. *eni-ya-ton*, ils boivent.

128. II. Ce temps est formé par la suffixation de *no*, *nâ*, pour toutes les personnes. Comp. § 176.

Ex. X. *k-asacá-no*, vous séparez nous deux; B. *mi-kurama-no*.

le garderas-tu? C. *moko n-eka-no*, ils disaient, *ana dopuma-no*, on nous baptise; G. *máse a-koma-ná*, il t'appelle, *néwala n-eká-no*, que dit-il? *wéyu ken-abaka-na*, le soleil se lève.

Passé.

129. I. Un temps passé est formé par la suffixation de *-i*; la voyelle finale du thème est le plus souvent modifiée. L'indice du pluriel remplace le *i* (A § 76).

Ex. I sing. P. *s-ónou-i*, j'ai mangé; X. *s-asáca-i*, je l'ai écarté; C. *w-otamorepe-i*, j'exerce la magie; G. *okóyu s-apoi*, j'ai pris un serpent.

II sing. X. *m-asáca-i*, tu l'as écarté; C. *mi-kwerike-i*, tu as taillé.

III sing. X. *n-asáca-i*, il l'a écarté; C. *kit-ímboke-i*, il nous a sauvés, *piñe-i*, il prit, *enepe-i*, il montra, *n-aru-i*, il porta, *kene-begima-i*, *kene-begime-i*, il pria.

I plur. X. *nana n-asáca-i*, nous l'avons écarté; C. *ana kene-begime-i*, nous avons prié.

II plur. X. *m-asacá-ton*, vous l'avez écarté; *amoyaro-ne me-begime-i*, vous avez prié.

III plur. X. *n-asacá-ton*, ils l'ont écarté; C. *epo-ton*, ils trouvèrent.

130. II. Un autre temps passé est formé par la suffixation de *-ne*, *-ñe*, *-n*. (G § 5).

Ex. B. *aou k-opahno-ne*, je t'aidais, *amora k-opahno-ne*, tu m'aidais, *manku y-epahno-ne*, il m'aidait; C. *w-otamorepa-n*, j'avais exercé la magie, *pwita-n*, je me suis marié, *ku-awo-ne*, il se leva; G. *p-úta-ne*, je suis allé, *penúla-bole s-apui-ñe*, autrefois je l'ai pris.

131. III. Un troisième temps passé est formé par la suffixation de *-po*, *-poi*. (G § 6).

Ex. B. *aruko-po*, ou l'habilla, *oko-po*, il l'examina, *idamba-po*, il mourut; C. *kamisa-ta i-ñ-opondo-po*, on l'avait enveloppé dans un linge; G. *pera y-eka-po*, *y-etambe na*, un chien m'a mordu, ça me fait mal, *penúla s-ala-poi o-ua*, autrefois je te l'ai apporté, *penúla s-eru-bai*, autrefois je l'ai porté.

131a. IV. Un quatrième temps passé est formé par la suffixation de *-kapo*, *-kapi* = le passé du verbe *ikapo*, faire.

Ex. G. *au te w-ekupi-kápu penúla*, je me suis baigné il y a longtemps, *iramo-kápo*, il est mort.

132. V. Un cinquième temps passé est formé par la suffixation de *-pambo*, *-piompa*, composé de *po*, *pu* et *mbo*, *mpo* (voir § 131 et § 178).

Ex. B. *Jerusalem-bo irion-pambo*, il a souffert à Jérusalem; Pen. *penúla ame wei piompa*, *penúla ame wei piombo*, il y avait autrefois,

nono maro kapu-pombo i-wa, la terre et le ciel ont été faits par moi.

133. VI. Un sixième temps passé semble être formé par la suffixation de *-de*, *-nta*, *-tahn*, dans: G. *Beniyolo anlana-nta*, il parlait l'espagnol, *Angerési anlana-de*, il parlait l'anglais; Pen. *tonomu m-icvio-tahn*, as-tu tué du gibier? Comp. les formes du passé en *-te*, *-ta*, *-tai*, *-dai*, du Bakairi, de l'Akawai et du Hianákoto-Uinána ¹⁾.

134. VII. Un septième temps passé semble être formé par la suffixation de *-kon*, plur. *-to-ko*, dans: C. *w-a-kon*, j'étais, *m-a-kon*, tu étais, *n-a-kon*, *kun-a-kon*, il était, *kun-a-to-ko*, ils étaient, il y avait, *mokoro kin-ga-kon*, il (Dieu) parla. Comp. Grammaire du Trio § 83—85.

135. VIII. Le suffixe *-ripo*, *-repo*, *-nipo* ou *-nepo* sert aussi à former des temps passés (G § 7).

Ex. ^{a)} X. j'avais séparé, *s-asaca-i-ripo* == Imparfait de l'Indicatif + *ripo*, *t-asaca-ripo va*, j'étais écarté; P. *an-iké-repo éné*, est-ce de ta façon? B. *Adam wi-eytu-repo*, il l'appela Adam; C. *kamisa-ke wate-napo póko apwime-pole n-iromo-to-nipo*, beaucoup sont morts, parce qu'ils n'avaient pas d'habits, *morowara Tamusi wa t-eka-se-nepo*, tels ils avaient été créés par Dieu;

^{b)} X. *s-asaca-ri-ripo*, *asaca-ri-ma-ripo*, que je séparasse, *s-asaca-ri-na-ripo*, *s-asaca-ri-nare-ripo*, que j'eusse séparé (voir pour *nare*, § 137), *an asaca-ri-ripo-daco*, haviendo yo apartado; C. *komu-ri-ripo*, ils ont eu faim, *tuna sano-rí-ripo woyan*, ils ont eu soif, *o-wa-ñe papóro tonomu í-ri-ripo*, il vous a donné tout le gibier;

^{c)} G. *eripo-lipo s-íli*, je l'ai mis ici.

Futur.

136. Le futur est formé par la suffixation de

-tage, *-tagge*, *-take*, *-ta*, *-tan* à la 1e pers. du sing.

-tage, *-tagge*, *-take*, *-taike*, *-tan* „ „ 2me „ „ „

-take, *-tan* „ „ 3me „ „ „

-take, *-tan* „ „ 1e pers. du plur. *nana*

-take, *-ta-ton*, *-ta-tun*, *-ta* „ „ „ „ „ „

-ta-ton, X. *-ta-ston* „ „ 2me „ „ „

-ta-ton, *-ta-tan*, *-tan-do*, X. *-ta-ston* „ „ 3me „ „ „

La forme *-tan* est employée plus ou moins régulièrement à la 3me pers. du sing., à la 1e pers. du plur., quand celle-ci est représentée par *nana* et à la 2me pers. du sing. dans la phrase

¹⁾ Die Bakairi-Sprache, p. 376, Gramm. de l'Accawai, § 148, Die Hianákoto-Uinána. p. 105 (Anthropos III, p. 975).

interrogative. Comp. G § 4. Au contact de *n* ou *m*, *t* est changé en *d*. (Voir gramm. de l'Oyana § 69).

Ex. I sing. X. *s-asacá-take*, j'écarterai; Bi. *s-ene-tagué*, je le verrai; B. *wo-tagge*, je les tuerai; C. *s-eta-táke*, je l'entendrai; G. *s-i-take*, je le donnerai.

II sing. X. *m-asacá-take*, tu écarteras, *m-asóca-tan*, écarteras-tu? B. *m-ipahno-tagge*, tu l'aideras, *m-inunda-tan*, les abandonneras-tu? C. *me-beginya-take*, tu prieras, *m-ekali-tan*, diras-tu? G. *mî-gâ-taike*, tueras-tu?

III sing. X. *n-asacá-take*, il écartera, *ken-éi-tan*, il sera; B. *oi-epahno-tan*, il t'aidera, *ken-epahno-ta-tan*, il les aidera; C. *kui-romo-tan*, il mourra, *i-tan*, donnera-t-il? G. *ken-oka-tan*, il cessera.

I plur. (*nana*) X. *nana n-asacá-take*, nous écarterons, *nana ken-ei-tan*, nous serons; B. *nana ken-ey-tan*, nous serons; C. *n-ene-tan ana*, verrons-nous?

I plur. B. *otu kes-ey-ta-tan*, que ferons-nous? C. *ks-ékali-ta-ton*, les dirons-nous? G. *k-etunda-ta*, nous arriverons.

II plur. X. *m-asaca-tá-ston*, vous écarterez; C. *m-akeka-ta-ton*, vous supplierez.

III plur. X. *ken-ei-tá-ston*, ils seront; B. *ken-awon-dan*, ils ressusciteront; C. *piña-ton-do*, ils prendront, *n-eyu-ta-ton*, ils répondront; G. *ken-e-tyau*, ils deviennent, *ken-o-ta-ton*, ils viendront.

Dans les exemples suivants le futur est formé en suffixant *-ke* au thème: Bi. *nou s-acabonti-gué*, je te mordrai; G. *w-onnumingka-ke pioko-ñe*, je penserai à eux.

137. On se sert de la particule *nare*, *nole*, *nálo*, *noro*, *nore*, pour former une sorte de temps futur. Comparez la formation du passé en *ripo*, etc., G § 7.

Ex. K. *o-se nóle kóle neñe*, que ta volonté soit faite; Pen. *nale omin-ko tiaka*, mets-toi dedans! *nale s-iwekana-i*, on le suivra; C. *am oti-poko ki-hopu noro na*, pourquoi espérons-nous? *kapa-wa k-ito-tome Tamusi i-k-opanopwi-re-poke noro na*, pour que Dieu nous aide pour aller au ciel, *kapa-pomo a-šumín an-ukate-pa nóro makon*, tu ne connaîtras pas ton père céleste? G. *makalà Kalîna apui-pa nalo man*, parce que ces Indiens ne viennent pas, *an-ukata-pa wa ipéalo nale na*, je ne le sais pas, mais peut-être ce sera ainsi; C. *šeme i-pyoko wate noro ay-ata-ñe*, si vous ne faites pas cela, *ayatone oti kériki-re n-isa-nore*, les cinq Commandements de l'église, *wapo-nore*, *onî-ñore*, le premier, qui sera le premier, *hero-ro yokopaimé noro*, il y en aura quatre; B. *eyro gorita nore nana wa onure-po*, *eyro gorita nore-ago nana i-wareatu-go*, who hast safely brought us to the beginning of this day, defend us in the same (*eyro gorita*

nore = ce jour qui sera, „ce jour” au futur); C. *oti-noro-ko m-ekali-šan*, que lui diras-tu? *oti-ko-noro*, *Tamusi wika-poto*, *kapu-wa ito-to-rime n-eku-tan ana*, quelles seront (les prières) que Dieu nous a ordonné de prononcer pour aller au ciel? X. *s-asáca-i nare*, no sé si lo havre apartado (Fut. perf. de Indicativo), *asaca-ri-dáco nar*, *asaca-ri-dáco nare an*, yo apartare ò huviere apartado (Fut. de Subj.-vo), *huito-ri naripo*, *huito-ri-nare-ripo*, puede ser que yo fuera, o huviera ido.

Impératif.

(A § 85—90, G § 10.)

L'impératif est formé:

138. 1°. II sing. par la suffixation de *-ko*, *-kà*, *-ka*, *-kyà*, *-tyà*,
-tyu, *-tya*;

I plur „ „ „ „ *-ko*;

II „ „ „ „ „ *-to-ko*.

Ex. II sing. P. *abói-co*, tiens! X. *asacá-co*, écarte-le! *k-asacá-co*, écarte-moi, *k-asaca-to-co*, écarte-nous; B. *u-go*, donne! C. *omia-ko*, va-t'en! *ki-paritoma-ko*, pardonne-nous! G. *alo-ko*, porte-le! *k-alà-ko*, porte-moi, *wokü m-ene-ko*, apporte la boisson, *m-amà-tya*, va-t'en! *mont apni-ka*, *manì*, prends celui-ci!

I plur. G. *k-ama-kó*, allons-nous-en!

II plur. X. *asacá-to-co*, écarte-le! *k-asacá-to-co*, écartez-moi! *k-asaca-tó-co-con*, écartez-nous! B. *eyu-to-go*, buvez! C. *eta-to-ko*, entendez! *i-npi-to-ko*, cherchez-le! G. *oima-to-ko*, allez-vous-en!

Forme irrégulière: G. *alepa m-ena-sà-ko*, mangeons un peu!

139. 2°. par la suffixation de *-se*:

a) après *ko*, etc.

b) au pluriel après le thème verbal.

Ex. a) C. *k-opano-ko-se*, aide-nous! G. *erà abui-tyà-se*, *abui-tyu-se*, prends-le! *ks-abui-yà-se*, prenons-le! *amàlà o-kone*, *y-anta t-ene-ko-se*, viens voir ma maison!

b) 1e pers. X. *kit-ei-se*, soyons! *kis-asaca-se*, écartons-le! (nous = plus de deux personnes); B. *papororo yawanimbo kis-inyunda-sen*, laissons tout le mal! *kis-amaikya-sen*, croyons! G. *erobo kot-ono-se*, dormons ici! *kut-okema-se*, campons! *pataya am kas-ámu-se*, bâtissons une cabane! 2me pers. X. *m-asaca-se*, que vous écartiez! 3me pers. X. *n-asaca-se*, qu'ils écartent!

140. 3°. par la suffixation de *-ne*, *-ñe*, *-nei*:

a) après *-ko* (dans le verbe irrégulier *opni*, venir);

b) au singulier et au duel après le thème verbal.

Ex. a) P. *a-cco-né*, Bi. *a-c-né*, X. *o-sco-ne*, Fig. *o-sco-ni*, Crev.

o-co-né, Sag., C., G. *o-ko-ne*, viens! B., G. *o-to-ko-ne*, venez!

^{b)} X. *s-asaca-ne*, que je l'écarte, *m-asaca-ne*, que tu l'écartes, *n-ásaca-n*, *n-asacá-ne*, qu'il l'écarte, *kes-asacá-ne*, que nous deux l'écartions; B. *n-e-nje*, K. *n-ú-ñe*, C. *n-ei-ñe*, G. *n-á-ñe*, qu'il soit; G. *alépa kes-ena-nei*, allons manger.

141. 4° par la suffixation de:

II sing. *-ta*, II plur. *-ta-ton*.

Ex. G. *enepo-ta*, montre-le-lui! *tyoma-ta*, va-t'en! L'origine de cette forme résulte clairement de: *itya*, va! *itya-tà*, allez!

142. 5° en préposant *olo*, *oro*, au verbe:

^{a)} à une des formes énumérées sous 2° et 3°,

^{b)} à l'Indicatif.

Ex. ^{a)} B. *oro imakonimbo n-wa n-o-ne*, laissez venir à moi les petits enfants; C. *oro ay-awanome n-e-sin*, que ta volonté soit faite! G. *olo eropo n-á-ñe*, qu'il reste (soit) ici! *olo útamu-naba*, que je m'en aille! Pen. *olo ka-onda-ko-se*, qu'ils aillent réfléchir.

^{b)} C. *oro ana Tamusi sanoma-n*, aimons Dieu! G. *oro ay-ekosan wei*, que je sois chez toi! Pen. *olo k-emupo-to*, allons le garrotter! *olo s-uku-i*, que je l'essaye!

Conjonctif.

(G § 8).

143. Un conjonctif est formé par la postposition de *-poto*, *-bota*, après que, afin que, pour que. Voir § 61.

144. Un autre conjonctif est formé par la postposition de *ako*, *ago*, *yago*, *daco*, quand, après l'Infinitif du verbe. Voir § 27.

145. Un troisième conjonctif est formé en employant *ata*; voir § 167.

146. Un quatrième conjonctif est formé par la postposition de *-to-me*, plur. *-to-ko-me* (X. *to-sco-me*) au thème verbal affecté des indices personnels énumérés dans les § 88—94; par exception on emploie aussi un des indices personnels des § 95—110.

Ex. Bi. *coropo Ceperon-bo nisan vùé vùé s-are-tum*, j'irai demain à Ceperon, je porterai du bois; *asaca-tóme*, plur. *asaca-toscome*, para apartar (le P. Ximenez appelle cette forme „Gerundio de Dativo”); B. *idagey purohm kus-eyua-sa-tun kou-anominga-tokome*, (pour cette raison) nous mangeons le pain pour que nous nous le rappelions; *mosey wakuri o-maró-aan o'ino oseynataga o-wey-tome*, cet homme sera avec toi pour être ton époux dans le mariage; C. *morowinombo kuan-etan roseyuan apai-tome*, de là il ira pour juger (pour prendre le jugement), *bariki n-áropo-n kalüa-re n-úpütá-tome*, il fit envoyer un vaisseau pour aller chercher les Indiens, *moropó ki-we-tókome kiwe-*

krimama-poméro, pour que nous restions là jusqu'à ce que nous soyons purifiés; G. *ato-tome te man pau-wa*, pour qu'il le porte en Europe.

Conjonctif négatif.

(G § 9).

147. Ce mode est formé par la postposition de *-pona*, *-bona* à l'Infinitif.

Ex. P. *e-áma-n cónonobo iábon-lé bóna*, allons, de peur que la pluie ne vienne; C. *yorokan wato-ri-wa aw-ito-ri-kon-pona*, (il vous protège) pour que vous n'alliez pas à l'enfer; G. *koi-iraba wita-la se wa, keputa-le-bona*, je veux marcher vite pour ne pas être mouillé, *pataya am kas-amü-se konopo wopa-li-pona*, construisons une cabane pour que nous ne soyons pas mouillés par la pluie (litt. que la pluie ne vienne), *kun-wreka-ta-pona* (prends garde) qu'il ne chie pas sur toi! (dans cet exemple, *-pona* est suffixé au Futur du § 136).

Infinitif.

148. L'infinitif est un substantif verbal affecté des mêmes particules que le nom possédé (voir § 64), et auquel se préfixent les indices personnels énumérés aux § 88—94.

Ex. X. *asaca-r*, écarter, *enapui-r*, manger; B. *idambu-ri kabo*, il ne mourra pas (le verbe substantif est sous-entendu); C. *kapu-wa k-ito-ri parito-ri apoi-tome ki-wa-ñe*, litt. pour prendre pour nous la grâce pour notre aller au ciel, *i-k-opanopwi-re-poko*, litt. pour son nous aider; B. *o-maro watu-ri sey-fa wa*, je ne veux pas aller avec vous, *idupun Aon youtan ekari-to-go papuro-ro Tamasi i-n-ikyabu-ri-kun wa*, prêchez la bonne nouvelle à toute créature (litt. Dieu son-les-faire à); G. *mita-lâ se wa*, je veux aller, *wéi asine-ta wita-li y-apiraya kaliña-wara*, litt. mon aller au soleil m'a bruni comme un Indien, *erobo way-ri isé-pa wa*, litt. ici être je ne veux pas, *t-âlapimai emaki-rli an-ukuti-pa wa*, je ne sais pas tirer de l'arc, *tamu n-imate mase n-epetakama-li*, le cigare qu'il m'a donné (son don) est fini, *keputa-le se-pa wa konopo-ta*, je ne veux pas être mouillé par (dans) la pluie, *iüwa aw-apui-rli se wa*, viens demeurer chez moi, *y-mwenata-λ*, vomir.

149. La même forme peut avoir la valeur du temps indéterminé du § 127.

Ex. X. *Orinoco-wa h-áito-ri*, j'irai à l'Orénoque; B. *Tamasi en-egguru-wa samarone wori wakuri wobaiapa wingu*, Dieu forma la première femme d'une côte de l'homme; G. *aséke kolo n-apui-rli*, il est venu de son propre mouvement, *kasíri mund-ata kes-eni-li*,

s'il y a du cachiri, nous en boirons, *Kumáka-bo táta ónema-li*, ma mère a accouché de moi à Albina, *kolotóko n-atántumo-le imo-túpo*, la poule couve (est assis sur l'œuf).

Gérondifs.

(A § 66—67, G § 8).

150. I. On forme le „Gerundio de Genitivo” et le „Gerundio Ablativo de instrumente” du P. Ximenez en suffixant au thème la particule *-tópo*.

Ex. X. *asaca-tópo*, de apartarlo, et aussi: l'instrument avec lequel on sépare; B. *apumey gorita oi-emann-sey eyro noano kopo*, *oy-obotu-ri Tamosi wa oiy-uba-tobo*, afin que tes jours se prolongent dans le pays que ton Seigneur, Dieu, te donne; C. *Ti-motare-poko patenebo aropo-tópo*, on Lui fait porter la croix sur Son épaule, *Tamusi n-ika-tópo*, ce que Dieu a dit, *paporo aw-ika-tópo*, tout ce que tu as dit, *wato Kaliña krinma-topo*, le feu purificateur des hommes; G. *era malia papa-wa malia-to-topo*, ce conteau m'a été donné par mon père, *yó-tópo*, pilon, *méro-topo*, lettres, écriture; C. *a-we-tyópo*, ton royaume; G. *Oseisi wo-tyebâ*, le village d'Oseisi; Pen. *Tamusi Y-ete-ka-topo*, je parle au nom de Dieu; G. *pulata-li amonoke supala epeka-topo iüwane*, je n'ai pas assez d'argent pour acheter un sabre.

151. II. On forme un gérondif (ou conjonctif) en ajoutant :

^{a)} *-me* à l'Infinitif.

^{b)} „ au thème affecté d'indices personnels.

^{c)} „ à l'Impératif en *-ko*.

^{d)} *-ne* à l'Infinitif.

^{e)} *-ne-me* au thème (affecté d'indices personnels?).

^{f)} *-se* au thème affecté d'indices personnels.

^{g)} „ à l'Impératif en *-ko*.

^{h)} *-se-me* „ l'Infinitif.

ⁱ⁾ „ au participe en *-ri*; ce composé se conjugue à l'aide du verbe substantif.

^{j)} „ au thème affecté d'indices personnels.

^{k)} *-se-ne* „ „ „ „ „ „

Comp. § 45 et G § 8.

Ex. ^{a)} C. *noko-moko kupo-wa t-to-ri-me ana-wa panatori iri*, qui nous donne la force de monter (aller en haut)? *moko owin-tyo-me panapena mau ki-mokí-re-me*, lui seul a le pouvoir de nous envoyer; *sanime kareta-le Kaliña kapu-wa ito-ri-ko-me*, litt. petit livre pour aller au ciel les Indiens, *idyako Tamusi-do ki-ta-ñe n-opwi, k-olepa-*

li-kon me, litt. pour cette raison Dieu même parmi nous il vient pour parler à nous, *nengara yupwin voroko-poko m-e-ta-ton kapu-wa aw-ito-ri-ko-me*, litt. comment vous ferez de bonnes oeuvres pour votre aller au ciel?

^{b)} G. *aembo ika-me iràke*, as-tu fini de faire? *wâgalimbe ka-sa t-alepa-li y-eni-me mâse*, il fait une hotte pour porter son manioc.

^{c)} C. *kamîša tya-ko-me emepa-to-ko*, apprenez à faire des habits!

^{d)} X. *asacá-ri-ne*, por apartarlo; le P. Ximenez appelle cette forme le „Gernudio Ablativo” dans le sens de „por ó el modo, ó manera de hacer lo q. el Verbo significa”; *imati-ri-ne*, l’ultième.

^{e)} G. *mâse paranakirli âti-li alo-neme okotoimya suma kin-dâ-ne myalâ*, litt. pour porter les choses de cet Européen sept hommes allaient avec lui.

^{f)} G. *o-koue ka-se*, litt. viens ici pour dire, *kama ku-u-undo-se*, allons l’enterrer, *mâse s-emâkvi ot-epaka-se*, je l’ai envoyé pour acheter quelque chose.

^{g)} B. *o-kone ipahno-ko-se*, viens l’aider; G. *mâse kyoma-kû o-kône-se*, appelle-lui qu’il vienne.

^{h)} *t-asaca-ri vei-ri-seme*, quoique j’ensse été écarté, *au asaca-ri-seme*, *s-asaca-ri-seme*, quoique je l’ensse écarté, *asaca-ri-con-seme*, quoique vons l’eussiez écarté.

ⁱ⁾ X. *t-asaca-ri-seme*, (avec une des formes du verbe substantif), quoique j’eussse été écarté.

^{j)} G. *ama-tya, watâ i-piamanga-séme*, va allumer le feu, *aw-upu-li se wa, y-autâ m-eue-seme*, je veux que tu viennes pour voir ma maison, *o-wa-utage ket-auluba-seme*, je viendrai chez toi pour que nous parlions.

^{k)} C. *zupwin kondre-wa ay-aro-sene na*, tandis qu’il veut vous envoyer à un bon pays; B. *papuro-ro ipahno-segye*, (il l’envoya) pour sauver tous.

152. III. Le P. Ximenez appelle „Gernudio de Ablativo” les formes qu’on obtient en ajoutant *poko*, pour, à (§ 55), *ke*, avec (§ 39) et *rote*, seulement (§ 84) à l’Infinitif.

153. Quelquefois on emploie le verbe sans indice personnel ni suffixe de mode ou de temps.

Ex. X. *asáca ú-sa*, je vais l’écartier; G. *tuwalo kolo ay-eka-li iüya*, prends garde, qu’il ne te morde, *y-abogo-be wa mosé kaleta mero*, je suis content de te voir écrire (sur) ce papier, *kuliala nku*, les canots rivalisent de vitesse, *sirikiâ u-ebaka-i, maîna koto*, les Pléiades se sont levées, (c’est le temps de) couper un abatis, *maîna akoto w-u-sa*, je vais couper un abatis, *túna tige w-ú-sa*, je vais

enivrer (empoisonner) la rivière, *ikupi w-u-sa*, je vais me laver, *erâ ubi*, je cherche ceci, *puime alukâ épaka*, beaucoup de chenilles sont sorties (écloses).

Substantifs verbaux et participes.

Voir § 173—177, § 196—198.

Verbes négatifs.

(A § 114—118).

154. La négation peut être exprimé :

1°. par la postposition de l'adverbe négatif *-pa*, B. *fa*, plur. *pañe*, *pañe*, au thème affecté d'indices personnels. Ce verbe négatif est conjugué à l'aide du verbe substantif.

Ex. P. *aboi-pa nigné*, ne le prends pas (qu'il ne le prenne pas?), *acó-pa*, qui n'est pas brûlé; *ani-méro-pa*, *ani-méro-pa ona*, je n'écris pas, *an-icabóni-pa ona*, je n'ai pas fait; X. *amisto-spa veñño*, ne pas mâcher, *ito-spa kit-ei-se*, que nous n'allions pas, *an-asaca-spa veño*, ne pas (l') écarter, *an-asaca-spa neññe*, qu'il ne l'écarte pas, *ad-asaca-spa va*, je ne t'écarte pas, *ad-asaca-spañe ma moki*, il ne vous écarte pas; B. *moraiago amahmina-pa eg-gu*, ce jour-là (alors) ne travaille pas, *Tamosi in-eyne-pa ketata*, nous ne pouvons pas voir Dieu, *an-obota-fa wa*, je ne le sais pas; C. *an-epema-pa ay-ata*, si tu ne les payes pas, *ani-bríbima-pa wei*, je ne l'ai pas cru, *ani-šanoma-pa mitaton*, vous ne l'aimerez pas? *k-temi-pa wakon*, je n'ai pas été ivre; G. *antana-pa wa*, je ne parle pas, *an etika-pa wa*, je n'ai pas peur, *moko y-eweku-pa man*, il ne me répond pas, *ipiako irako ag-eka-pa ken-ái-tyan*, tue-le, pour qu'il ne te morde pas! *ua en-éne-pa wa*, non, je n'ai rien vu; T. *an-upote-ua-ba*, je ne sais pas; Pen. *an-ukuti-pa iati*, je ne le sais pas.

Remarque I: Le plus souvent l'indice personnel est *an*, *-en*, *in* (ou *ani* devant une consonne); ces indices représentent la 3me personne, objet de l'action; voir G § 3.

Remarque II: Dans l'exemple suivant le verbe négatif est conjugué à l'aide du verbe *kapa*, faire: P. *aboi-pa có-co*, ne le prends pas!

155. 2°. à la 2me pers. de l'Impératif par la préfixation au thème verbal de l'une des particules *kas-*, *kus-*, *kis-*, *ks-*, *kit-*, *ket-*, *kt-*, *ken-* et la saffixation de *-i*, *-e*, au sing., *-ton* au plur. Au contact de l'*i* la dernière voyelle peut être modifiée (*a* devient *e*).

Ex. X. *kes-asaca-i*, ne l'écarte pas, *kes-asacá-ton*, ne l'écartez pas! *kit-otasaca-i*, ne t'écarte pas, *kus-máéma-i*, ne le cache pas! *kus-mén-ton*, ne le cachez pas! B. *kut-okonahma-i*, ne t'agenouille

pas! *am kis-ica-i*, ne tue pas! *kit-ouropa-i*, ne le dis pas! *nana kus-okobo-i*, ne nous livre pas! C. *ksi-bribima-i*, ne crois pas! *ksi-bribima-ton*, ne croyez pas! *kte-pinama-e*, ne souffre pas! *ksi-kri-nime-i*, ne nettoie pas! X. *kt-otamorepa-i*, n'exerce pas la magie, *am ks-iwo-ton*, ne tuez pas! *ket-oleko-ton*, ne vous fâchez pas! G. *kas-alo-i*, ne le porte pas! *kas-ambâti*, ne le casse pas!

156. 3°. à la 3me pers. de l'Impératif par la préfixation au thème verbal de l'une des particules *ken-*, *kin-* et la suffixation de *-ne* au singulier, *-se*, *-se-nan* au pluriel.

Ex. X. *ken-asacá-ne*, qu'il ne l'écarte pas, *kin-ito-ne*, qu'il n'aille pas, *ken-asacá-se*, qu'ils ne l'écartent pas, *ken-atasocá-sénan*, qu'ils ne se séparent pas.

4°. à la 1e pers. du plur. de l'Impératif par la préfixation au thème verbal de la particule *kit-* et la suffixation de *-se-nan*.

Ex. X. *kit-atasaca-senan*, que nous ne nous écartions pas.

157. Quelquefois on rencontre le mot *kolo*, *kole*, *goro*, *tyoro*, dont la nature grammaticale est difficile à établir.

Ex. a) K. *ay-éte kólo santo nañe*, que ton nom soit sanctifié! *a-kondele-ri kólo nóne*, que ton règne (royaume) vienne, *o-se-nóle kólo neñe*, que ta volonté soit faite; G. *irúpa kolo ityan-go*, adieu! (litt. va bien!) *aembo kolo molowara a-wái-le*, cesse de faire ainsi! Pen. *wewe kolo epo-ko*, cherche du bois!

b) K. *mona-wa-i kolo*, ne vole pas! C. *amona-wa-ton goro*, vous ne volerez pas! *oyota-i-tyoro* ne te marie pas! *oyota-i-ton goro*, ne vous mariez pas!

c) G. *màse kole n-eta-i*, il entend, *aséke kolo n-âpui-rti*, il est venu de son propre mouvement, *amálo kole k-alá-ya*, tu me portes, *moko kolo màse yopotóli-me mañ*, il est son chef, *moko kole nana opotóli-me mañ*, il est notre chef, *amuyalo yopotóli kole moko mañ*, il est votre chef, *tuwalo kolo ay-eka-li iñya*, prends garde qu'il ne te morde, *irupa kolo moko yemwirli ene-ko*, soigne (litt. vois) bien tes enfants, *ay-eka-ne kolo*

<i>moko</i>	}	<i>okóyu</i> , ce serpent te mordra,
<i>molo</i>		

oya-koro ki-ütou w-âp-u-li-po kolo m-nitage, tu ne dois pas partir avant que je sois revenu; Pen. *peya ema-li kole kn-ito-n*, quel chemin a-t-il pris (litt. est-il allé)?

Verbes irréguliers.

158. La voyelle initiale d'un thème verbal est parfois attaquée par l'indice personnel, surtout (peut-être exclusivement) quand cette voyelle est un *o* ou *u*.

Ex. *w-u-sa*, je vais, *m-u-sa*, tu vas, *ken-i-saŋ*, *n-i-sa*, X. *n-ie-san*, il va, *k-i-sa-ton*, nous allons.

w-uka-i, je dis, X. *m-uea-e*, tu dis, *n-ica-e*, il dit, *nana n-icá-e*, *k-ica-ton*, nous disons, *m-ucá-ton*, vous dites, *n-ica-ton*, ils disent.

B. *k-epahno-sa*, je t'aide, tu m'aides, *s-ipahno-sa*, je l'aide, *m-ipahno-sa*, tu l'aides, *ipahno-sa-ton*, il les aide, *y-epahno-san*, il m'aide, *ken-epahno-san*, il l'aide, *oi-epahno-san*, il t'aide.

B. *n-go*, donne! *s-u-ya*, je donne, *ken-ni-yan*, il l'a donné; G. *si-ü-ya*, je le donne, *ü-ne*, il m'a donné, *ü-rli*, ce qu'il a donné; *si-e-ne*, je l'ai donné, *s-i-ŋi*, je donne, *s-i-tage*, je donnerai.

G. *k-omepa-ko*, enseigne-moi! *w-ümimpa-i*, j'apprends, C. *amepo-ta-ton*, il t'instruira, Pen. *y-emeba-i*, il m'instruit.

Quelquefois il y a aphérèse de la voyelle initiale; ex. G. *tan-gu*, va! *kin-dâ-ne*, ils allaient; C. *ka-táke*, je dirai, G. *kin-ga-no*, il dit, X. *cai-co*, dis! *ca-spa va*, je n'ai pas dit.

Mais dans plusieurs cas le matériel est trop restreint pour permettre d'établir avec certitude si une voyelle appartient au thème ou au préfixe: ex. *piña-ka*, prends! *epiña-tâ-ko*, prenez! *s-ipiña-i*, je le prends.

159. La fin du radical est instable dans les verbes:

en *pui* (ou *pu*): *opui*, venir, *ikapui*, faire, construire, *enepui*, apporter, *enopui*, manger, *epanopui*, aider, *epiñopui*, guérir, *amopui*, manquer le coup, *twaringepui*, oublier, *ironopui*, mourir.

en *mui* (ou *mu*): *uemui*, cacher, *anumui*, cueillir, lever, *awomui*, se lever, ressusciter, *etimui*, enivrer, être sôul.

en *ki* (ou *ku*): *onoki*, monter, *momoki*, attendre, *amiki*, moudre, *emoki*, envoyer, *oneki*, dormir, *eweki*, répondre.

en *ti* (ou *tu*): *ukuti*, *ukutu*, obote, *botu*, savoir, *epekati*, demander, acheter, *ekoloti*, brûler, *amboti*, briser, *ekoliti*, dire (P. apprendre), *imati*, finir, et les verbes composés avec *-boti* (voir § 190).

160. Les parties finales se maintiennent:

^{a)} dans l'Infinitif et dans les formes dérivés de ce temps.

Ex. X. *hu-opui-ri-ri-po*, que je vusse, G. *n-ityapu-rli*, ce qu'ils ont fait, X. *enepui-r*, porter, apporter, C. *w-os-enapu-li-yako*, quand je me nourris. quand je prends de la nourriture, *Tamusi i-k-opanopri-re-poko nora na*, pour que Dieu nous aide, B. *idambu-ri kabon*, ils ne meurent pas; X. *uemü-r*, cacher, *anumü-r*, lever; G. *w-onoki-ŋ* je monterai, X. *amiki-r*, moudre, C. *n-emoki-re*, ce qu'il a envoyé, *ki-moki-re-me*, pour nous envoyer, Pen. *tu-woneke-l ise*, je veux dormir; B. *pappu o-botu-ri-ge*, de toute ta pensée, G. *amboti-li*, briser, *s-epekati-ŋi-lu*, j'achèterai. je puis acheter, C. *kondre mafi-re-yako*, au dernier jour.

^{b)} dans la forme négative. Ex. G. *apui-pa lapa waityage*, je ne reviendrai pas, P. *an-icaboui-pa oua*, je n'ai pas fait, X. *enepus-pa ma*, ce qui n'est pas porté, G. *al-enapui-pa kenaitan*, il ne mangera pas, C. *ane-turaringepwi-pa witake*, je ne t'oublierai pas; X. *annuu-spa*, ne pas lever, C. *k-temi-pa wa*, je ne suis pas ivre; G. *etiánu-pa*, sobre; P. *an-imomóke-pa*, n'attends pas, G. *y-enekn-pa man*, il ne me répond pas; Pen. *an-ukuti-pa iati*, je ne le sais pas, G. *an-epekate-pa wéi*, je ne l'achète pas, C. *an-ekalite-pa kunn-etan*, nous ne dirons pas, *imyate-pa*, sans fin.

Exceptions: G. *an-ena-pa maitage*, tu ne mangeras pas, *yanepére an an-ene-pa méi*, n'as-tu pas apporté de genièvre?

^{c)} dans les noms verbaux en *-po*, les formes du passé en *-po*, *-pu*, en *-pumbo* et en *-poto*. Ex. B. *y-oubo-po*, il vint, X. *iv-opui-spo*, celui qui est venu, C. *didibri-wa n-ityapui-po*, créature du diable, B. *tu-rambo-po rinyu*, de sa mort, C. *wetimi-po*, celui qui est ivre; Pen. *kapu-pombo*, ce qui a été fait, B. *ouamu-pumbo*, il fut enterré, *awamu-pumbo*, il est ressuscité; B. *eynabo-poto*, après qu'elle avait mangé, C. *aw-etimwi-poto*, quand vous aurez été ivre, *epekati-poto*, après avoir acheté.

^{d)} dans les noms verbaux en *-no* (plur. *-noko*) et en *-puin* (plur. *-'non*). Ex. X. *opui-non*, ceux qui ne viennent pas, *an-annuá-nó*, ceux qui lèvent, *imoki-no*, qui est envoyé, *epecati-non*, ceux qui ne demandent pas.

Exceptions: C. *at-una-noko*, ceux qui se sont cachés, B. *ramo-no wabore*, avant la mort.

^{e)} dans le mode prohibitif, 2me pers. du sing. Ex. X. *kit-opui*, ne viens pas! B. *kas-eynabae*, ne mange pas! X. *kus-unemui*, ne le cache pas! G. *kas-ambáti*, ne le casse pas!

^{f)} dans un temps passé qui peut être le passé en *-i* du § 129. Ex. G. *n-âpui*, je suis arrivé, P. *aou ch-icapoui*, j'ai fait, Bi. *n-eneboui*, tu l'as apporté, C. *n-enapui*, elle le mangea, *k-opanopui*, il nous a aidés, G. *n-epínâpui*, il l'a guéri, *s-amōnobui*, j'ai manqué le coup, *turalingebui*, je l'ai oublié, *n-irombui*, il est mort; C. *n-et-unimwi*, il s'est caché, G. *s-ánomui*, je l'ai pris, levé, C. *n-aromwi*, il resuscita, *n-etimwi*, il s'enivra; B. *n-imangui*, C. *imoki*, il l'avait envoyé; G. *woli s-epekati*, j'ai demandé une femme (en mariage), *n-at-ambáti*, cela s'est brisé, c'est fini; M. *n-icnroti*, brûler (c'est brûlé).

161. La partie finale est omise et les suffixes *-ya*, *-yan*, *-yan*, *-yamo* sont changés le plus souvent en *-sa*, *-san*, *-san*, *samo*:

^{a)} dans le temps indéterminé du § 127. Ex. G. *kou-o-san*, il vient, *s-ikyá-sa*, je le fais, B. *kus-eyna-sa-tun*, nous mangerons, *k-opahno-sa*,

je t'aide, X. *iro-mo-sa*, je meurs; G. *w-anu-sa*, je monte, *s-imia-mâ-sa*, j'attends, C. *ay-emó-san*, il t'envoie, G. *wáne-sa*, je dors, je vais dormir, *k-oyú-sa*, je te réponds; G. *m-aku-san*, comprends-tu? B. *nana oi-eybeka-sa*, nous te supplions, P. *s-ecalí-ssa*, j'apprends.

b) au pluriel du „participe passé”. Ex. X. *t-ane-sámo*, les choses qui ont été apportées, *t-apeca-san*, les choses qui ont été demandées.

Exceptions: 1°. dans les exemples suivants la partie finale se maintient:

a) G. *s-enabu-ša*, *s-enapui-rla*, je mange.

b) B. *idambu-san*, les morts, X. *ic-opni-san*, ceux qui sont venus.

2°. dans les exemples suivants le *y* du suffixe se maintient: G. *s-anéi-ya*, je l'ai caché, *m-at-une-ya*, tu te mets à l'abri, C. *w-eti-hyan*, je suis ivre.

162. Au singulier du participe passé, la syllabe finale est remplacée par *-se* dans les verbes en *-pui* et *-ti*.

Ex. C. *tur-o-se*, venu, *t-eka-se*, fait, X. *t-ane-se*, ce qui est porté. G. *t-aná-se*, mangé, B. *tu-romo-si*, mort, X. *t-apeca-se*, se qui est demandé, G. *t-ekála-se*, *t-ekólo-se*, brûlé, *tu-at-ambo-se*, cela s'est brisé, *t-ima-se*, c'est fini.

Les parties finales *-mui* et *-ki* se maintiennent dans: X. *anúmui*, levé, C. *moki-se*, envoyé.

La partie finale *-mui* est remplacée par *é* dans: G. *t-ex-eti-é*, ivre, enivré.

Il y a apocope complète de la partie finale aux „conjonctifs”, „impératifs” et „gérondifs” en *-se*, *-sene*, des verbes en *-pui*, *-ki* et *-ti*. Ex. X. *ken-o-se*, qu'ils ne viennent pas, B. *epano-seynye*, pour les aider, *wahnu-se uto-poto*, après que nous sommes allés dormir, G. *kot-ono-sé*, dormons! *ot-épeka-se*, pour acheter, pour qu'il achète quelque chose. Les exemples des verbes en *-mui* font défaut.

163. Il y a apocope complète de la partie finale des verbes en *-pui*, *-ki* et *-ti*, au passé en *-ne*, à l'impératif en *-ne*, au „participe présent” en *-ne* et aux formes qui en sont dérivées. Ex. B. *gen-ou-ne*, il vint, C. *n-ikya-ne*, il fit, *kn-ena-ne*, on a mangé, B. *k-opahn-ne*, il m'aida, C. *kn-iro-mo-ne*, il mourut, *epeka-ne*, on l'acheta; X. *nana n-o-ne*, que nous venions, G. *kes-ena-nei*, mangeons! C. *ka-ne-nimbo*, le créateur, G. *ket-ane-ne-bá*, allons dormir! X. *imó-ne*, envoyant, *epecá-ne*, demandant.

Il y a apocope complète de la partie finale *-mui* dans: C. *kn-awo-ne*, il se leva.

La partie finale est omise et les suffixes *-ne*, *-nas*, *-nan* sont

échangés en *-cne*, *-cnas*, *-cnau*, dans les verbes en *-mui* du P. Ximenez: Ex. X. *uné-cne*, cachant, plur. *uné-cnas*, *unc-cnau*.

164. A l'Impératif en *-ko*, il y a tantôt apocope complète de la partie finale, tantôt *-ko* est remplacé par *-sko* (dans les verbes en *-pai*, *-ki*, *-ti*) ou par *-nko* (dans les verbes en *-mui*). Ex. *o-ko-ne*, X. *o-sco-ne*, viens! G. *tya-kâ*, fais! Bi. *am ene-qne*, apporte! G. *wokü m-cue-ko*, apporte de la boisson! X. *ena-sco*, mange! Crev. *ana-co-sé*, viens manger! B. *k-opano-go*, Fig. *c-apano-sco*, aide-nous! G. *epiño-ko*, guéris! G. *onâ-kâ*, dors! X. *imó-sco*, envoie! G. *éyu-kâ*, réponds! C. *ku-ko*, sache! G. *umbâ-kâ*, brise! *epeka-ko*, achète! X. *epeca-sco*, demande! X. *uné-neo*, cache-le! G. *ay-aro-ngo*, lève-toi! Nous retrouvons le même phénomène:

a) au Futur en *-tu*, *-take*. Ex. X. *m-o-stake*, tu viendras, C. *ku-o-tan*, il viendra, Bi. *s-éné-tagné*, je l'apporterai, G. *m-éna-tan*, mangeras-tu? C. *kên-epano-tan*, il les aidera, *a-romo-tâke*, tu mourras; Pen. *m-one-take*, tu dormiras, C. *s-emo-take*, je l'enverrai; C. *ks-ékali-ta-ton*, nous dirons; B. *ku-aro-ndan*, ils ressusciteront, C. *s-aro-natake*, ressuscitera, *w-etim-duke*, je m'enivrai.

b) dans les formes en *-tome*, *-tono*, *-to* (§ 146, 187). Ex. X. *ené-stopo*, instrument pour manger, *ena-sto veïño*, manger, *ena-sto-spa veïño*, ne pas manger. C. *epano-tome*, pour les aider, garder; C. *wonu-tópo*, hamac, instrument pour dormir, X. *emó-stopo*, pour envoyer, *ami-sto-spa veïño*, ne pas moudre, *ami-stó-no*, ceux qui ne moulent pas; X. *epecá-stopo*, à demander, C. *ekali-tome*, pour le dire, *ekali-ton*, ceux qui parlent; X. *anna-to veïño*, enlever, *an-ann-nto-no*, ceux qui enlèvent.

c) dans les formes en *-ton*, *-ton* (pluriel du passé, de l'impératif et du prohibitif). Ex. X. *m-ó-ston*, vous êtes arrivés, *o-sto-cone*, venez! *kit-o-ston*, ne venez pas! B. *eyuah-to-go*, mangez! C. *kes-ena-ton*, ne mangez pas! *n-romo-to-nipo*, ils sont morts; X. *imo-sto-co*, envoyez! C. *ku-to-ko*, sachez! X. *epeca-sto-co*, demandez! B. *ekari-to-go*, dites-le! X. *unc-nto-co*, cachez! *kus-uné-nton*, ne cachez pas! G. *k-una-ndo-se*, enterrons-le!

d) dans les verbes dérivés: G. *aronga*, ouvrir un coffre, = *aro-mui* + *ka*, *ikoloka*, faire brûler, = *ikoloti* + *ka*, *imaka*, manger tout, finir, = *imati* + *ka*, C. *etimboti*, s'enivrer, = *etimui* + *boti*.

Note I.

Les verbes „remplir”, *t-ana-se* (participe passé), „se balancer”, *w-âyû-sa* (1e pers.), irriter, fâcher, *key-énánápi* (tu m'as irrité), voler, *n-alirumui* (il s'est envolé), appartiennent probablement à la même catégorie de verbes irréguliers.

Note II.

A côté du thème *enapu*, *enapu*, *inapu*, manger, il semble qu'il existe un verbe régulier *ono*. Ex. P. *s-ónou-i*, j'ai mangé, *m-ónou-i*, tu as mangé, *n-ónou-i*, il a mangé, *an-onó-pa ona*, je ne mange pas, *x-óno*, nous mangerons, C. *ks-ono-ton*, ne mangez pas! B. *i-n-ono-re wattu ey-dye-gey*, parce que nous sommes sans nourriture.

165. Les verbes *epoli*, *epolu*, trouver, rencontrer, et *iri*, *eli*, mettre, faire, ont une tendance à laisser tomber la syllabe finale. Ex. P. *s-eporí-cau* (avec apocope de *ri*), jusqu'à ce que je l'aie trouvé, C. *n-epoli-me n-u-sa*, il alla le rencontrer, Pen. *an-epolu-pa wei*, je ne l'ai pas trouvé, G. *s-eboli*, je l'ai trouvé; C. *epo-ton*, ils le trouvèrent, G. *n-epó-tage*, tu trouveras. C. *an-eli-pa waitage*, je ne le ferai pas, *n-iri*, il fit, *n-iri-po*, *n-eri-po*, il fit, *i-n-iri-po-poto*, après qu'il l'avait établi; C. *ks-ir-ton*, nous le faisons, G. *s-iü-ga*, je le mets; C. *s-e-yan*, je le mets, *kn-i-ne*, il le mit.

166. Le verbe „aller” se conjugue ainsi:

Temps indéterminé qui exprime surtout le présent.

Sing. I. *w-usa*, B. *w-osa*, X. *úsa*.

II. *m-usa*, B. *m-osa*, X. *m-usa*, T. *m-uisa*.

III. *ken-isa*, *ken-isa*, *n-isa*, B. *gen-osa*, X. *n-icsan*.

Plur. I. B. *nana gen-osa*, X. *nana n-icsan*.

„ X. *kisá-tou*.

II. B. *m-osa*, X. *m-úsa-ton*, *m-usa-toiñe*.

III. B. *gen-osa*, X. *kin-isa-ton*, *n-isa-tou*.

Passé I.

Sing. I. X. *h-uíto*.

II. X. *m-uíto*.

III. X. *n-ícto*, T. *n-ícto*.

Plur. I. X. *nana n-ícto*.

II. X. *m-uíto-ton*.

III. X. *n-íto-ton*.

Passé II.

Sing. I. *w-úto-n*, *p-úta-ne*, B. *w-otu-nne*.

II. *m-úto-n*, B. *m-otu-nne*.

III. *n-íto-n*, B. *gon-tu-nne*.

Plur. I. B. *gon-tu-nne*.

II. B. *m-otu-nne*.

III. *kin-dá-ne*, B. *gin-tu-nne*.

Passé III.

B. *itu-pumbo*, il est allé.

Imparfait du P. Ximenez = les formes du temps indéterminé + *-ripo*.

Plus-que-parfait du P. Ximenez = les formes du passé I + *-ripo*.

Futur. I.

Sing. I. *w-utake, w-utage, B. w-otagge, X. h-ústake.*

II. *m-utake, m-utage, B. m-otan, X. m-uistake.*

III. *B. gen-otan, n-istan.*

Plur. I. *B. gen-otan, X. nana n-istan.*

„ *kr-itata.*

II. *X. m-uista-stou.*

III. *X. n-ista-stou.*

Futur II. (Futuro perfecto du P. Ximenez).

Sing. I. *X. au nare h-uíto.*

II. *X. amoro nare m-uíto.*

III. *X. n-ícto nare.*

Impératif.

a) Sing. II. *ityan-go, tan-gu, ítya, m-uta, B. etan-go, X. istan-co, ista.*

Plur. „ *unta-to-ko, ítya-tâ, B. etan-ta-go, X. istan-to-co.*

b) Sing. I. *X. uto-ne.*

II. *X. m-uíto-ne.*

III. *B. n-eta-ne, X. n-ícto-ne, n-íto-ne.*

Plur. I. *X. nana n-ícto-ne, nana n-íto-ne.*

„ *X. k-íto-se.*

duel *X. k-íto-ne.*

II. *X. m-uíto-se.*

III. *X. n-ícto-se, n-íto-se, B. n-eta-ne.*

e) Plur. I. *k-ama-ko, k-ama-íto, P. e-ama, e-aman, Crev. e-ami, e-ama-ca-se, B. k-ama-go, allons, allons-nous-en, en route!*

Ces formes appartiennent probablement à un autre thème verbal; G 435.

Prohibitif.

Sing. II. *X. k-íton.*

III. *X. kin-ítone.*

I. *X. íto-spa kit-ei-se.*

Plur. II. *k-íto-tou.*

III. *kin-íto-se.*

Dans les formes de l'Infinitif, des Conjonctifs et des Gérondifs, de même que dans la composition verbale à l'aide de *-po, -to* (§ 180, 187), le verbe „aller” se porte comme un verbe régulier dont le thème est le plus souvent *íto*, quelquefois *uto, utâ, uta*.

Note.

La particule *ta*, que nous rencontrons dans la composition de certains verbes (§ 182), dans l'Impératif du § 141, ainsi que les suffixes *-ta, -ta-ke* du Futur (§ 136) ont la même origine que ce

thème *ito*, *uto*, c. à d. le thème *utam*, aller (voir A § 86—88), que nous rencontrons intact dans la forme: *olo útam-u-na-ba*, je veux m'en aller!

167. Le verbe substantif, „être”, „avoir”, „y avoir” (A § 91—101), se conjugue ainsi:

Temps indéterminé qui exprime surtout le présent.

Sing. I. *wa*, *wa*, P. *owa*, X. *va*, *hwa*, *vase*, Crev. *va*.

II. *ma*, *man*, *maŋ*, X. *mana*.

III. *na*, *nan*, *ma*, *man*, *maŋ*, *mana*, *manae*.

Plur. I. (*nana*) *na*, X., T. *ma*.

II. *mando*, X. *mantou*, *medateïne*.

III. *nando*, *mando*, Gumilla *nanto*, X. *nantou*, *kenégato*.

Temps indéterminé qui exprime surtout le passé.

Sing. I. *wéi*.

II. *méi*, *me*.

III. *néi*.

Plur. I. (*anu*) *wéi*.

II. *meton*.

III. *neton*.

Passé I.

Sing. I. C. *wéïne*, X. *veïne*, *hveïne*, B. *wene*.

II. X. *meïne*, B. *mene*.

III. C. *keneïne*, X. *veïne*.

Plur. I. X. (*naua*) *veïne*.

II. X. *meiton*.

III. X. *neitou*, *keneiton*.

Passé II.

Sing. I. C. *wakon*.

II. C. *makon*.

III. C. *nakon*, *kunakon*.

Plur. III. C. *kunatoko*.

Passé III.

Sing. I. X. *roripo wa*.

II. X. *roripo ma*.

III. X. *roripo na*.

Plur. I. X. *nana roripo ma*.

Nous avons rencontrée cette forme aussi dans: P. *moco-bou-lou-rébo*, chez celui-là; C. *temere-rolipo heropo i-pyuni-kou irombiri-poto údi-me-rotin*, leurs corps ne resteront ici que peu de temps après leur mort, *nepyango Sakramenti-re n-apoi-tan Kaliña mero-rolipo apoto-meme soudern-ke uta-ñe*, quels Sacrements les hommes prendront-ils quand ils sont à l'état de péché mortel? *krin-me-rolipo*

moro oti na, certainement c'était cela (*krin* = clair, mot créole),
otenome Ti-dopu, Ti-bikiti maro piña-tan ána mero-rolipo apotome
ti-sonderu-ke ki-ta-ñe, litt. pourquoi le Baptême et la Confession
 les prendrons-nous quand nous sommes dans un grand péché? G.
irupa-lorebo wa, je me porte très bien, *mondo-loribo wa*, j'y suis
 (salut quand on entre), *au k-iwo-i iralibo*, tu m'as battu jadis.

Passé IV.

Sing. I. X. *veĩne-ripo, veine-ripo.*

II. X. *meine-ripo.*

III. X. *neĩne-ripo, neine-ripo.*

Plur. I. X. (*nana*) *ñeĩne-ripo, neine-ripo.*

II. X. *meĩneto-ripo.*

III. X. *keneĩneto-ripo.*

Futur I.

Sing. I. *we-take, wey-tage, oi-tyage, way-tyage, woi-tyage, wai-*
tage, wa-take, wa-tage, X. *véi-take.*

II. *me-take, mai-tage, mei-take, mey-tan.*

III. *ne-tan, kene-tan, kne-tan, kenei-tan, keney-tan, keni-ta,*
keně-tyan, kenai-tyan, kene-tyan, X. *nei-take.*

Plur. I. X. (*nana*) *kenei-tan*, B. *gene-tan.*

„ *ketei-tan*, B. *kesej-ta-tan.*

II. X. *mei-také-ton, mei-té-ston.*

III. C. *me-ta-ton*, X. *kenei-té-ston.*

Futur II.

Le Futur passé du P. Ximenez = l'Infinitif + *nar*; ex. *hu-ei-ri-*
nar, j'aurais été.

Futur III.

On peut classer parmi les temps futurs du verbe substantif
 les formes *twege, twegembome, twegeme* du P. van Coll. Ex. C.
Adame sondu wenapo kaliña twegembome sonderu-kon ka-tome n-opri
J. C., après le péché d'Adam, J. C. vint, il devint homme
 pour enlever les péchés, *yórokan okoyu-wára twegembome*, le diable
 devint semblable à un serpent, *Santa Dopu-ke Christiano-me twe-*
genbome, par le Saint Baptême nous devenons Chrétiens, *herombo*
iri Tamusi ana Santanibo-me twegeme, Dieu a institué cela pour
 nous rendre saints, *hero okó-ro-ro orin pritóno twege na*, ces deux
 (l'âme et le corps) font un homme, *idyako Tamusi Y-emju-ra Sano-*
me tewege, parce qu'elle devint la Mère du Fils de Dieu, *hero*
brere wini maro J. C. -me twege na, ce pain et ce vin devien-
 nent J. C.

Pent-être *twege* = *t-we-ge*, son-être-avec, c.à.d. le participe „étant”,
nbo = le suffixe *-nimbo, -nebo*, dont on se sert pour former un

substantif d'un adjectif ou d'un participe (§ 173); *-me* est l'indice du Translatif (§ 45).

Impératif.

a) Sing. II. X. *ei-co*, B. *ey-gu*.

Plur. „ X. *ei-to-co*.

b) Sing. II. C. *atyâ*, *atyo*, *atyo-ko*.

Plur. „ C. *atyo-to-ko*.

c) Sing. I. X. *hu-ei-ñe* („Présent du Subjonctif" du P. Ximenez).

II. X. *m-ei-ñe*.

III. X., C. *n-ei-ñe*, K. G. *n-a-ñe*, P. *n-i-gué*; C. *n-e-sin*.

Plur. I. X. (*nana*) *n-ei-ñe*.

„ X. *kit-ei-se*.

II. X. *m-éi-se-to*.

III. X. *n-ei-se-to*.

d) Prohibitif.

Sing. II. X. *ket-ei*, B. *kis-ey-hi*, C. *kt-ei*.

Plur. II. X. *kit-ei-ton*, G. *ket-ei-ton*.

III. X. *ei-spa n-ei-se*.

e) Voir § 142.

Conjonctif.

1°. L'indice *ata*, placé après un nom ou un indice personnel, fait fonction de conjonctif du verbe substantif.

Sing. I. *y-ata*, B. *ni-ata*.

II. *ay-ata*.

III. *ata*.

Plur. I. *k-ata*, *k-ata-ñe*.

II. *ay-ata-ñe*, *ay-ate-iñe*.

III. *ata-ñe*.

2°. Sing. I. *wei-tome*, X. *vei-tome*, pour que je sois, etc.

II. *a-wei-tome*, B. *o-wei-tome*.

III. *wei-tome*.

Plur. I. *nana wei-tome*.

„ *ki-we-tokome*.

II. *a-wi-tokome*, X. *a-vei-tosome*.

III. *i-we-tokome*.

Infinitifs et noms verbaux.

1°. Le thème *wei* avec indices personnels (sing. I. *wei*, II. *a-weyi*, III. *wei*, plur. I. *ki-weyi*).

2°. Idem, mais avec le suffixe *-ri*, C. *-de*, B. *dya*, *dye* (sing. I. *wei-ri*, II. B. *o-wey-dya*, etc.).

3°. Le thème précédé d'indices personnels, avec le suffixe *-ño*, appelé par le P. Ximenez „présent et imparfait" (X. sing. I. *vei-*

G. *tuna sanali wo-ya*, *tuna sanali wo-ya*, j'ai soif, *tuna sanali kin-io-ya*, il est altéré, C. *oteyako tuna sanori-wa a-wo-ri ene ana*, quand t'avons-nous vu avoir soif? *tuna sanori-ripo wo-yan*, j'ai eu

soif. (*luna* = eau, *anori* = sec, A 23, *icui*, *icuiou* = thème du verbe „souffrir”).

170. Pour exprimer „savoir” on peut se servir de (*u*)*wanome* = *uwa* (thème „savoir”, G 542) + le suffixe *-no* du § 176 + *-me*, indice de l'Attributif (§ 45).

Ex. C. *moyan Tamusi wanome n-e-ton*, Dieu leur donnera de l'intelligence, *oro ay-uwanome n-e-sin*, que ta volonté soit faite, *ki-wanome sondu-poko wate ana kn-e-tan*, nous ne pécherons plus sciemment, *wanome-pa i-pyuu*, son corps est sans raison, *wot-owanome knakon*, on était sans raison; Sag. *iawanom-ba*, bête, sot.

171. Les verbes *onabi*, mentir, *mona*, voler, et peut-être aussi le verbe *epui*, avoir honte, peur, se comportent à peu près comme des substantifs.

Ex. B. *t-onabi-me kis-ey-hi*, ne mens pas! C. *ay-enapiwi-poto iwya*, si tu as menti; G. *acnabi-ro*, *ayenabi-rî*, je mens (tu mens?); C. *kn-enapi-wa-ton* ne mentez pas! C. *a-mona-wa-ton*, ne volez pas! B. *monah-mi kis-ey-hi*, ne vole pas! G. *mana man*, il vole; G. *t-epui-ke wa*, j'ai honte, X. *t-epui-ke*, celui qui est effrayé.

En y suffixant *-ma* ou *-tu* on en fait des véritables verbes.

Ex. C. *monama-no-poko*, par le vol, G. *si-miämata-i*, je vole; G. *ken-enapitya-na*, il badine; C. *n-epuitu-i*, il avait honte, X. *epuita-r*, avoir peur.

172. Le verbe „vivre”, *nuru*, n'est employé que dans les formes: C. *nuró-na*, vivant, celui qui vit, B. *noroa-no-gun*, les vivants, C. *pyuu i-nuru-no-me*, la resuscitation de la chair.

Formation des substantifs.

173. On forme un substantif en suffixant une des particules *-nimbo*, *-nembo*, *-nibo*, *-nebo* à un adjectif ou à un participe.

Ex. ^{a)} C. *Santa-nibo*, un Saint, *zupa-nembo*, *zupwi-nibo*, *yupw-imbo*, le bien, la bonté, *yawa-nimbo*, *yawá-nibo*, le mal, *ana yawan-bá-nibo wa beyima-ko*, prie pour nous pécheurs! *yawan-go-nimbo-poko wate we-take*, je ne pécherai plus; B. *imako-nimbo*, le petit, les petits enfants, *papuru yawan-go-nimbo*, toutes les méchancetés.

^{b)} B. *amaikya-ne-nimbo*, les croyants, *an-amaikya-bo-nimbo*, les incrédules; C. *kapu nonu ka-ne-nimbo*, le Créateur du ciel et de la terre, *a-ka-ne-nimbo*, celui qui t'a fait, J. C. *turaroma-ne-nebo*, le gardien de J. C. (c. à d. Joseph); X. *t-asaca-nimbó-me* (avec une des formes du verbe substantif), après avoir été écarté.

174. Quelquefois on rencontre un substantif formé d'un adjectif au moyen du suffixe *-n*.

Ex. C. *papóro župici-n am-wa ks-ir-ton*, tout le bien que nous faisons à un autre, *papóro yawa-n*, tout le mal; B. *nana yawo-n-gon-pogo*, pour nos péchés, *oseywarra koru-n-gun*, la communion des Saints.

175. Dans les exemples suivants un participe est employé comme substantif: X. *au asacá-ne*, *au an-asacá-ne*, mi apartadura, *ad-asacá-ne*, tu apartadura, *ad-asacá-n-ane*, las vuestras; C. *Christus imepa-ni-kon*, les disciples du Christ.

176. On forme un substantif en suffixant la particule *-no*, plur. *-no-ko*, à un thème verbal ou à un adverbe ou expression adverbiale (A § 25).

Ex. ^{a)} C. *aula-no*, „le parler”, *nuró-no*, les vivants, *monama-no*, le vol, *hero worominga-no-ke*, avec cette pensée, ce chagrin; B. *runo-no-wabo-re*, avant la mort.

^{b)} X. *luapo-no*, *ecata-no*, celui qui va devant, *ero viño-no*, celui qui est de ce côté, *tuna-sca-no*, *tuna-po-no*, qui est dans l'eau, *mose nana enti-po-no*, il est notre pays, il est de notre village; B. *nana yumu kabo-ta-no*, C. *ki-žumín kapa-ta-no*, notre père qui est aux cieux; C. *amoro*, *župicín-me papóro oti-kon kopo-no*, toi qui es plus bon que tous et tont, *moropo-no*, ceux qui sont là; G. *epiati-li-pä-nà*, ceux qui sont à la pointe (du canot); Pen. *peposi-ta-no*, qui remplit le pentagone, qui est dans le pentagone, *tuna-ka-no*, celui qui est dans l'eau, poisson. Pluriel: ^{a)} C. *nuro-noko*, les vivants, *atuna-noko wate na*, n'y a-t-il personne qui se soit caché?

^{b)} C. *heropo-nóko*, ceux qui sont ici.

177. On peut dériver un substantif d'un verbe en suffixant *-po*, X. *-spo*, ou *-mbo* au thème, affecté d'indices personnels.

Ex. X. *au asaca-spo*, mi apartadura, *ad-asacá-spo*, la tuia, *ad-asacá-spo-con*, las vuestras, *t-as-aca-spo-me* (avec une des formes du verbe substantif), après avoir été écarté (*t-asaca* est le „participe passé” du verbe), *acohci-mbo*, l'ultime; B. *tu-rambo-po-winyu*, C. *i-rombwi-po-wiño*, de sa mort, B. *yawame ki-wegi-mbo*, notre méchanceté, „notre être méchant”, C. *didibri-wa n-ityapni-po*, créatures du diable, *Engeli kurama-po eti na*, ange gardien est son nom, *moro a-munu-re-ke a-n-ímero-po*, ce qui a été écrit avec ton sang, *Papa ni-bresima-po*, ceux que le Père a bénis, *a-keriki-le*, *a-n-éri-po*, ton église, ton institution, *otonomeko rombwi-po-poko ti-begimga-no*, pourquoi prie-t-on pour les morts?

Dans l'exemple suivant la particule *-mbo* est suffixée à un adjectif: B. *idupi-mbo*, la béatitude. Comp. § 173.

178. On forme le passé d'un substantif en suffixant une des particules *-mbo*, *-mba*, *-po*, *-pa* (G § 7).

Ex. C. *kato-mbo*, esprit (comp. A 3), *Santa Missa-taka brere wini-maró Tamusi imyu-ru ipuun-mbo-me i-myuuu-ru-me maró twegen-bome*, dans la Sainte Messe le pain et le vin deviennent le corps (litt. ce qui a été le corps) et le sang du fils de Dieu; G. *auto-mbà*, village abandonné, *maïña-po*, abatis abandonné, *irumbu i-pupu-mbo*, tête de mort, *i-pipeo-mbo*, sac en cuir (litt. ce qui a été une peau), *wató-po*, charbon (de *wato*, feu), *ero kókolo kobóse-winyo-mbo amu-kon n-àbui*, ce matin des gens (venus) de l'autre rive sont arrivés; Pen. *Épete-mbo*, le Messie des Kaliñas dont la cuisse a été coupée (*epete* = cuisse); Bi. *ipono-mbo*, viande.

Le même suffixe peut servir pour former le passé d'un pronom. Ex. Pen. *ay-adi w-opwi Amolo-mbo Epetembo-me m-e-tage*, je suis venu pour t'emporter, 'Tu (litt. ce qui a été Toi) deviendras l'Orion.

179. Le substantif est rendu négatif en ajoutant *capuïn* (X.), *kabon*, *kabo* (B.), *kapu* (Pen.), dont le sens d'après le P. Ximenez serait: „je ne dis pas”.

Ex. X. *Peiro capuïn moki*, ce n'est pas Pedro, *caríña capuïn mosco ma*, il n'est pas un Caraïbe; B. *o-matu-ri kabon*, tu es éternel (ta fin pas), *idambu-ri kabo*, ils ne mourront pas (leur mort ne sera pas); Pen. *au topu kapu*, je ne suis pas le rocher.

Formation du Verbe.

(A § 120—122, 112, G § 13).

180. La particule *-po*, ajouté à un thème verbal, a la signification de „ordonner, faire”.

Ex. X. *asaca-r*, écarter, *asacapo-r*, ordonner d'écarter; B. *ara*, porter, *arapo*, faire porter; C. *ema*, tomber, *emapo*, faire tomber; G. *ene*, voir, *enepo*, montrer, *imui*, lier, *emuipo-ko papolo*, lie tout!

181. La particule *-ka*, a la signification de „ôter, retirer, défaire, etc.”

Ex. G. *imui*, lier, *imboka*, délier, *ime* = petit, P. *imin-ga*, G. *eme-ka*, faire des petits.

182. La particule *-ta* (du après un *n* ou *m*) a la signification de „aller”, „devenir”.

Ex. X. *iñota*, se marier (la femme), *ipuita*, se marier (l'homme), *icota*, puer (*t-iño-ne*, mariée, *t-ipui-ke*, marié, *t-ica-re*, puant); B. *menu*, sang, *i-menda-po*, il saigna; C. *piño*, sous, *ka-epiñota-n ana*, nous serons sous lui. *kumur*, thème du verbe „avoir faim”, *kymuri-pa-ta-ton*, vous n'aurez pas faim; G. *anéki*, maladie, *anuta*, devenir malade (syncope de *ti*).

183. La particule *-kapu* (dont la dernière syllabe est instable, voir § 159—164) a la signification de „faire”.

Ex. G. *ikoloti*, brûler, *s-ikóloka-take*, je le brûlerai, *ïromo*, mourir, Pen. *ïromoka-topo tulala*, charme pour causer la mort, G. *wanonde*, cire, *wanondekapu molo*, c'est fait de cire, *kasurn*, perle, *kasuruka eropo na*, ici est un objet fait de perles. Voir aussi § 131a.

184. La particule *-mati* (dont la dernière syllabe est instable, voir § 159—164) a la signification de „finir”.

Ex. X. *asacama-r*, finir d'écarter, *m-asacama-e*, tu finis d'écarter; C. *moropo ki-we-tokome ki-we-krimama-pomero*, pour que nous restions là jusqu'à ce que nous ayons été purifiés (*krim*, mot créole, = pur, *krimma*, purifier, *krimmamati*, finir de purifier); Sag. *tch-ikapomo-ï*, achever (*ikapu*, faire).

185. La particule *-ma*, ajouté à un substantif en fait un verbe.

Ex. C. *pana*, oreille, *panama* écouter, *bikiti*, confession, se confesser (mot créole), *bikitima*, se confesser, *bresi*, bénédiction, bénir (mot créole), *bresima*, bénir: G. *epe*, paiement, *epema*, payer.

Suffixé à l'Infinitif d'un verbe, *ma* forme un causatif.

Ex. C. *enapu*, manger, *komuri-ripo*, *šeme n-enapulima-n an-iri-pa m-oto-n*, j'ai eu faim et pourtant vous ne m'avez pas donné à manger.

Nous rencontrons la même forme dans: X. *asacarima-ripo an*, que je l'écartasse.

186. La particule *-to*, *-'à*, ajoutée à un nom en fait un verbe qui signifie: „faire, mettre ou donner ce qui est exprimé par le nom”.

Ex. X. *icemui*, le fardeau, *yremuinto-r*, mettre le fardeau, charger, *erepa*, nourriture, *erapanto-r*, donner à manger; C. *unda*, bouche, *undato-i*, il t'a donné une bouche, *aya*, main, *ayato-i*, il t'a donné des mains, *pupu*, pied, *a-pupu-to-i*, il t'a donné tes pieds; G. *t-ié-ke*, tranchant, *ié-pa*, non tranchant, *s-eyeto-ya*, je l'aiguise, *tapire*, ronger, brun, *y-apira-ya*, il m'a bruni; Pen. *ete*, nom, *k-ainto-ya*, tu m'appelles, tu me nommes.

187. Dans les exemples suivants la nature grammaticale de *to* est difficile à établir.

P. *aboi-á-to-na*, *aboi-á-to-no*, ceux qui prennent; X. *asacá-to veĩño*, l'action d'écarter, *an-asaca-to-spa veĩño*, ne pas l'écarter, *an-asaca-tó-puĩn*, *an-asaca-tó-puĩn an*, je ne suis pas celui qui écarte, *an-asaca-tó-no*, vous n'êtes pas ceux qui écartent; Sag. *calina ichié wa talima-to-ton*, j'ai besoin d'Indiens pour payer; B. *amainyaro papuroro rupokta-toh-nun*, vous tous qui êtes fatigués (*rupokta*, être fatigué), *usey-pa wey-tu-nun*, ceux qui ne m'aiment pas, *wey-to-tu*, celui qui est (ou ceux qui sont); C. *otiko-noro Tamusi wika-poto kapu-wa ito-to-rime n-eku-tan ana*, quelles (prières) Dieu a-t-il dit

que nous devons connaître pour aller au ciel? *paporo zondú moro-poko didibri wato-ri-wa k-ito-to-ri*, tous les péchés par lesquels nous irons à l'enfer; X. *i-éó-sto-to*, „participe présent” du verbe *ópú*, venir, *véi-to-to*, moi qui suis.

188. Le P. Ximenez nous apprend que la particule *-sto*, suffixé à un thème verbal, le rend négatif. Il est probable que cette particule est le reste d'un adverbe de négation (*puin?*) + *to*.

Ex. X. *asacasto-r*, ne l'écarter pas (*asaca-r*, écarter), *iristo-r*, ne pas le faire (*iri*, faire), *emasto-r*, ne pas le jeter (*ema-r*, jeter), *inentosto-r*, ne pas révéler.

189. Dans les exemples suivants on emploie un suffixe *-ri-ti* (quand la dernière voyelle du thème est *a* ou *i*), *-ri-to* (quand la dernière voyelle du thème est *o*), dont la signification semble être: „causer de, faire”.

Ex. X. *asaca-riti*, il te dit de l'écarter, *aro-rito au*, il me dit de le porter.

190. Quelquefois nous rencontrons une particule *-boti*, suffixé aux thèmes verbaux, dont la fonction n'a pu être précisée. La dernière syllabe de ce suffixe est instable (voir § 159).

Ex. Bi. *n-ecaboti*, mordre, piquer, *n-ecaboti au*, il m'a mordu, *au n-ecabo-san*, je mords, *n-ecabo'*, mordez-le (G. *eka*, mordre);

Bi. *m-ecabou-rou*, *ceiabou-rou*, chier; G. *wekabo-se wúsa*, je vais chier, (G. *neka*, chier);

G. *watikyabo-sa*, crier (je crie?), (G. *etika*, avoir peur);

C. *wetimboti*, je deviens ivre, *a-wetimboti-ri pole wa*, je ne veux absolument pas que tu t'enivres, *i-etimboti-ri pole wa*, je ne veux absolument pas qu'il s'enivre (C. *etimai*, s'enivrer);

G. *ken-áwapa-sa*, rire (il rit?) (G. *ayaúwa*, rire; voir G. 535).

G. *kon-ot-umabo-sa t-ingana-po-tagi*, il se tourne (G. *ot-uma*, se tourner).

191. La particule *ie*, *eye*, *aye*, (= le thème du verbe substantif?) ajoutée à un nom a la signification de „chercher”, „prendre”.

Ex. P. *tonné-ié*, il est allé quérir de l'eau, *huené-ié*, il est allé quérir du bois; X. *tona-eye*, fue por agua; G. *neka-eye wusa*, je vais chercher de l'inécon.

192. Pour former un verbe réfléchi on préfixe une des particules *at*, *ot*, *et*, etc. au thème verbal; le nouveau verbe est affecté des mêmes indices personnels que le verbe intransitif.

Ex. X. *r-at-asaca-e*, je m'écarte; G. *w-at-ummu*, je suis tombé, *w-at-alema-i*, je me repose, *w-o-wa-i*, je me suis heurté;

G. *m-at-une-ga*, tu te caches; X. *m-at-asaca-e*, tu t'écartes;

Bi. *n-at-amboti*, briser (il s'est brisé), X. *n-at-ásaca-n*, qu'il

s'écarte, G. *n-at-ambiti*, il s'est brisé, *kou-ot-omei-ga*, elle se tourne, *mâko n-o-wo-i*, il s'est heurté;

X. *kit-at-asaca-se*, que nous nous écartions;

X. *n-at-asaca-se*, qu'ils s'écartent;

G. *t-uw-épuka maq*, le pot fuit („il s'est percé"), *t-uw-enu man mālā siparali*, la marmite (le fer) est fendue.

193. Le P. Ximenez dit du verbe réfléchi: „el verbo activo se hace reciproco, anteponiendole la particula q. corresponde de las signintes: *ica* l. *icat*, *ice* l. *iret*, *ico* l. *ivot*. Vg. *asacar*, apartar, *icatasacúr*, apartarse”.

Il est probable qu'on emploie le plus souvent:

(*iv*)*at* quand le verbe commence par *a* ou *u*,

(*iv*)*ot* „ „ „ „ „ *o* „ *u*,

(*iv*)*et* „ „ „ „ „ *e* „ *i*,

(*iv*)*a* „ „ „ „ „ consonne + *a* ou *u*,

(*iv*)*o* „ „ „ „ „ „ + *o* „ *u*,

(*iv*)*e* „ „ „ „ „ „ + *e* „ *i*

194. Autres verbes composés:

G. *as-ainya-paitya-ga*, bats des mains! (se-main-battre), *i-pása-poikya-i*, souffleter (jone-frapper), *ámiba s-uwe-s-ika-f*, j'enlève les entrailles (du gibier) (entrailles-enlever), *kuliala-toka-topo*, erminette, „canot-creuser-instrument”.

Formation des adjectifs.

(G § 14).

195. 1°. affirmatif, thème + *-ne*, *-mbe*, *pe*; négatif, thème + *-ma*, *-pa*.

Ex. G. *amo-mbe*, avare, *ama-ma*, généreux, *pané-pe*, fort, *yana-pa*, faible; X. *yanchi-spe*, profond (apocope de *ki*), *yanchiki-ma*, pas profond.

196. 2°. affirmatif, thème précédé de *t(i)-* et suivi de *-ne*, *-ñe*; négatif thème suivi de *-ma*.

Ex. G. *t-amu-ne*, blanc, *t-ebósi-ñe*, doux, *ipiasí-ma*, qui a mauvais goût. Un participe (selon X. le „participe présent”) d'un verbe se forme en suffixant *-ne* au thème.

Ex. X. *asacá-ne*, écartant, plur. *asaca-u-an*, *asacá-ne i-re-r*, être écarté, *an-asacá-ne i-rei-ri*, écarter; C. *Cham*, *papa soso-me i-pyann ene-ne*, *n-isau*. *Cham*, voyant le corps nu de son père, s'en alla.

t — *-ne*, ajouté à un substantif, marque la possession.

Ex. G. *t-ime-ne erapa wa*, j'ai déjà des enfants, *orowa Tamusi-ne i-persóna man* il y a trois personnes de Dieu; G. *nakni-ku máse*

t-auti-ne eti-me nan, le propriétaire de cette maison, comment s'appelle-t-il? *oike mûse t-aute-ne na*, où est le propriétaire de cette maison?

197. 3°. Un participe (selon X. le „participe passé”) d'un verbe se forme en préfixant *t-*, *ti-*, *tu-*, *te-* au thème; dans les verbes irréguliers du § 159 la dernière syllabe est remplacée par *-se*.

Ex. X. *t-asaca*, écarté, *t-icoma*, appelé, plur. *t-icoma-yamo*, *t-icoma-yan*; *t-ane-se*, apporté, plur. *t-ane-s-amo*; B. *wahnu-se uto-poto*, après que nous sommes allés dormir; C. *nepyan waponore t-eka-se Tamusi-wa*, qui a été fait le premier par Dieu? G. *t-râmâ-se*, mort, *t-ekôlo-se*, brûlé, *te-keputa*, mouillé, *t-emaka*, fini.

198. 4°. affirmatif, thème précédé de *t(i)-*, suivi de *-ke*; négatif, thème + *-pa*.

Ex. G. *t-ié-ke*, tranchant, *ye-pa*, non-tranchant.

Avec *t(i)-* — *-ke*, on forme un adjectif ou participe présent d'un substantif ou de l'Infinitif d'un verbe.

Ex. ^{a)} X. *ti-pui-ke*, marié; G. *t-eka-ke*, gras, *t-âpui-ge man*, il fleurit, C. *keriki-re ti-gopotô-ke na*, l'église a-t-elle un chef? G. *a-kôpo ti-pulôta-ke wa*, j'ai plus d'argent que toi.

^{b)} B. *Jesus Christ nana sey i-wey-dyu-ge*, litt. J. C. aimant nous, G. *t-onali-ke tu-wei-ri-ke tu-wet-wicalikia man*, ayant peur il s'est enfui.

Le préfixe *t* fait assez souvent défaut.

Ex. ^{a)} C. *kamisa-ke ala pomero*, après qu'il fut habillé, *wodili-kopo bilési-ke man*, tu es bénie plus que les autres femmes.

^{b)} X. *asacô-r-ke*, Gerundio Ablativo, por causa de haverlo apartado; B. *idupa amora wey-dyu-ge*, par ta bonté (litt. bon toi étant); C. *kroisi-pyoko irombo-li-ke i-n-epema-a*, en mourant sur la croix il l'a payé; G. *kasiri wate wei-re-ke*, quand il n'y a pas du cachiri.

Dans les exemples qui suivent on a formé un substantif d'un verbe en suffixant *-po* au thème; puis on en a fait un adjectif ou participe en ajoutant le suffixe *-ke*.

Ex. X. *vopui-po-ke*, por haver yo venido; C. *zupwin-me isonderu éyatô-po-ke e-wa*, si tu as approuvé le péché (litt. bon le péché appelé par toi), *isonderu-pôko epanopwi-po-ke e-wa*, si tu as protégé le péché.

199. 5°. affirmatif, thème précédé de *t(i)-* et suivi de *-re*, *le*; négatif, thème suivi de *-pa*.

Ex. G. *t-iâna-le*, fort, *yana-pa*, faible, *t-iko-le*, *t-eko-le*, X. *t-ica-re*, puant. Avec *t(i, u)-* — *-ri-le* on forme un adjectif ou participe d'un substantif ou d'un thème verbal.

Ex. ^{a)} G. *t-onabí-re wa*, je plaisante, *te-kepu-le na*, il est humide,

tu-muinnu-le mañ, il saigne. ^{b)} G. *t-amépo-le*, intelligent, savant, X. *t-asaca-ri vei-ri-se-me*, quoique j'eusse été écarté.

200. 6°. On forme un adjectif négatif d'un substantif ou un participe négatif d'un thème verbal en y suffixant: ^{a)} *-pa*, ^{b)} *-puin*, *-bwin*, ^{c)} au pluriel *-puinou*, *-non*, *-no*.

Ex. ^{a)} X. *nase-spa ma*, tu es chauve (*naseti* = cheveux), *amoro ie-spa ma*, tu n'as pas de dents; C. *siterafu-kon piñe-i*, *siterafu-pa ki-wi-tókome*, il a pris les châtiments pour son compte, pour que nous soyons sans châtiement; T. *enu-spa*, avengle; G. *i-pyana-pa*, sourd.

X. *annuu-spa*, qui n'est pas levé, *icoma-spa*, qui n'est pas appelé, *ito-spa kit-ei-se*, n'allons pas! C. *moro-wara ti-basi-me ei-pya m-e-ta-lon amoyaro*, ainsi vous ne serez pas maîtres; G. *átanaweko molo-wara m-ai-ya?* pourquoi fais-tu cela? Réponse: *atà ei-pia wéi*, parce que! (litt. quelque chose ne faisant pas je suis, ne fait pas j'ai).

^{b)} X. *unse-spuin amoro*, tu es chauve, *e-puin*, sans dents; C. *i-dopu-bwin kapu-wa tyopo ken-e-tan*, sans le baptême on n'ira pas au ciel, *Santa Amoyako Maria soudu-bwin-me-rofin*, la Sainte Vierge Marie qui est sans péché: *pyána-bwin*, les sourds, *onu-bwin*, les avengles.

X. *asaca-spuin*, ne pas écarté, *epecati-puin*, *epeca-spuin*, ne pas demandé, *aro-puin ero*, ceci ne peut pas être porté.

^{c)} X. *unse-no*, ceux qui sont chauves;

X. *asaca-no*, qui ne sont pas écartés, *epecati-non*, qui ne sont pas demandés, *icoma-puinou*, qui ne sont pas appelés.

Dans un seul exemple *t-* est préfixé: X. *t-asaca-spa*, qui n'est pas écarté, plur. *t-asacá-no*.

Dans les exemples suivants le thème verbal est précédé d'indiees personnels: X. *an-asacá-no amoyñaro*, vous n'êtes pas ceux qui l'écartent, *an-aro-puin*, celui qui ne le porte pas.

Remarque: Ces formes se rapprochent des formes du § 154; en effet on peut considérer le verbe négatif comme un adjectif.

Quelques Remarques sur la Syntaxe.

201. Deux substantifs peuvent être juxtaposés:

Ex. C. *Santa Amoyako Maria*, la Sainte Vierge Marie, *Tamusi Zumin*, Dieu le père.

202. Le substantif attribut peut être juxtaposé au substantif (ou pronom) déterminé.

Ex. X. *bebe eni aponi*, ce siège est en bois („bois ce siège”), *eni apo-topo bebe*, ce mortier est en bois.

Mais le plus souvent on se sert du verbe substantif et de *-me*, indice du Translatif (§ 45).

Ex. C. *Maria igo-me konakon*, il fut l'époux de Marie; etc.

203. L'adjectif peut être préfixé ou suffixé au substantif (ou pronom).

Ex. C. *apoto siritgo*, une grande étoile; G. *t-apo-li-ke woto*, poisson volant, *kula-n-gon kamisa*, de beaux habits *garáme alépa s-enapi*, j'ai mangé de la mauvaise cassave, *palala mimba*, un jeune erapand.

Mais le plus souvent on se sert du verbe substantif.

Ex. G. *mase tikake-poli maq*, il est très gros; etc.

Quand le verbe substantif est supprimé, l'adjectif précède le substantif.

Ex. G. *tamune a-nulu*, ta langue est blanche.

204. Pour marquer les degrés de signification on se sert des suffixes *wara*, „comme”, *kúpo*, „dessus”, „plus que”, *pole*, „très”, „fort”, etc.

Ex. G. *kuliála-li a-kuliála-li gopololi-bo erába maq*, mon canot est aussi grand que le tien, *a-wara éraha ti-pulála-ke wa*, j'ai autant d'argent que toi; C. *paporo o-wara Épa na*, tons (les Sacrements) sont-ils également bons? G. *sakla-wála tebásine maq*, c'est doux comme le sucre.

C. *Santa Antari-sakramenti Épa-me na asaka-li-bon-kupo*, le saint sacrifice de la messe est le meilleur des sacrements (litt. saint sacrement de l'Autel est bon plus que ses compagnons); G. *kuliála-li apólo-me kuliála-li kopo maq*, *Yuka-bíwa*¹⁾ *kuliála-li papúra kuliála kúpo apólo-me maq*, mon canot est plus grand que le tien, mais le canot du Youca est le plus grand de tous, *tebásine-bóle*, c'est plus doux que le sucre (litt. c'est très doux), *a-kópo ti-pulála-ke wa*, j'ai plus d'argent que toi, *ag-wara gopololi-me wa*, je suis plus grand que toi, *amólo-na a-emwiloq g-wapolo*, *aw-na a-étunda-i ag-wapolo*, tu es parti plus tôt que moi, mais tu arrives cependant plus tard, *penála-póle erabo méi*, je suis ici depuis plus de temps que toi, *penála-póle erabo méi*, tu es ici depuis plus de temps que moi, (litt. longtemps-très ici (je suis) (tu es)). *Kamāka-bo paime-bole mati maq*, *Paramara-hu kyobo-ne apaim-pole maq*, beaucoup de nègres demeurent à Albina, à Paramaribo il en demeure encore beaucoup plus, *nanasa eraba konobo tebáne*, la pluie revient, plus forte encore; C. *owin-kyo kopo waro ay-ata-ñe*, si vous commettez la bigamie (litt. plus qu'un seul avec si vous êtes).

¹⁾ *Yuka bíwa* = celui qui vient de Youca (le pays des nègres Youca).

Ex. G. *watà ulà-Źà*, souffle le feu! *erà kukuru s-alà-ya*, je porte ce panier, *watà au s-ola-ya*, je porte un tison, *tuma s-imàka-i*, je fais bouillir le bouillon.

G. *okombolo galo-wa erame n-opai*, „deux fois ici aujourd'hui je suis venu”, *kolópo lálà w-o-tage*, demain je reviendrai, *irúpa an-ukula-pa wa*, je ne le sais pas bien.

G. „*komu-ga*” *kin-ga-no*, „j'ai faim” dit-il, *a-kumuri-yako*, *alesi amu s-i-tage o-wa*, quand tu auras faim, je te donnerai du riz, *alepa enapni se atí*, *tamamĩne-kyà*, si tu veux manger, travaille! *moke-ekusa wai-re se wa*, „lui-chez être je veux”, je veux demeurer avec lui, *pótome-bolo w-onumĩnga-i*, j'ai beaucoup de chagrin.

Exceptions: G. *kua-ulà-gan molo watà*, il souffle le feu, *au s-ume-ya era kuitga*, je tourne la quenouille.

S'il y a deux compléments, le complément principal se place avant le verbe, l'autre complément se met après le verbe.

Ex. G. *au ene-ko komole*, bois encore un peu! *támu n-imate mase n-epetakama-li* le cigare qu'il m'a donné est fini, *kuliala-ta w-isa parana-bo*, „dans le canot je vais sur mer”, *mapà w-isa Paramuru-wa*, „sur terre je vais à Paramaribo”, *tunda-poto kuliala te w-atake bonale*, quand le bateau sera arrivé, j'irai peut-être, *penálà paranagrl wate man erabo nana tana-là Maroni-ta*, *erome puime paranagrl támuie*, autrefois il n'y avait pas d'Européens ici, sur notre rivière le Maroni, aujourd'hui beaucoup d'Européens demeurent ici; C. *sondera i-pyaridon y-aro-tome ana-wa*, „péché son pardon pourqu'il le porte nous-à”; B. *waseguan apoi-tome nuro-no-kupo*, „jugement pour qu'il le preme sur les vivants”.

Verbes auxiliaires.

208. 1° Le verbe substantif (voir § 167). On emploie ce verbe:

a) Pour lier l'attribut ou le prédicat à un nom ou pronom.

Ex. 1°. C. *Adame wapo-nore okili ken-ei-ñe*, Adam fut le premier homme, *herome asirofia oko dusun siritgo-me i-wei-de*, maintenant il y a (il est) environ deux mille ans; B. *n-puitu-me o-wey-tome*, pour que tu sois mon épouse; G. *mase gopatoli ken-é-tan*, il devient, sera, chef, *kuliala wate man*, il n'y a pas de canot.

2°. C. *Santa ay-eli n-ei-ñe*, que ton nom soit sanctifié, *i-gumukon yarame wegí-pago*, pour les péchés de leurs pères, *papóro prisiri-ke ki-wi-tókome*, pour que nous soyons avec tous les plaisirs; G. *asiembe wa*, j'ai chaud, *t-éretié wa*, je suis sôul; X. *t-asacú, wa*, je suis écarté.

3°. B. *u-marò ey-gu*, sois avec moi! *ohwín mosey wori i-marò m-ey-tan*, „avec cette seule femme tu seras”; C. *moropo atyo*, fais cela! *neuyárako moro-poko ket-ei-tan*, comment faut-il faire (ferons-nous) pour cela?

^{b)} Pour conjuguer un verbe négatif ou le verbe *ise*, vouloir.

Ex. voir § 154, 168.

Note.

L'adjectif prédicat prend un indice personnel, autre que le *t* (voir Formation des adjectifs, § 195—200) dans les exemples suivants: C. *m-etombe man*, es-tu malade? *a-trkonike mando*, êtes-vous raisonnables? G. *yeri y-etumbe na*, ma dent me fait mal; *y-abogo-be wa*, je suis content; T. *yeri y-etumpue*, mal de dents.

209. 2°. le verbe „aller”.

^{a)} Ex. X. *asáca h-nito*, j'allais écarter; G. *ata-là w-usa*, je vais à la chasse.

^{b)} Voir § 166.

210. 3°. le verbe *upi*, chercher, essayer.

Ex. X. *asaca-ri upi-r*, ne pas pouvoir l'écarter, tâcher d'écarter, *asaca-ri m-upi-ya*, tu t'efforces de l'écarter; C. *ki-sonderu-kon ka-tome*, *ido rotin úpi-ya*, „enlever nos péchés, cela seulement il cherche”, *am oli-re piña-re an-opi-pya m-r-ta-ton*, „les choses d'autrui prendre ne pas chercher vous ferez”; G. *ay-epanâpu-l s-upi-ya*, je veux t'aider, *yéri etumbe na*, *tyoko-lo s-upi-ya*, la dent me fait mal, je veux l'arracher, *amboti-li s-úpi-ya*, je veux le briser.

211. 4°. le verbe *opui*, venir.

Ex. G. *o-wa te upi w-ápui*, je suis venu te chercher.

212. 5°. le verbe *ise*, vouloir.

^{a)} suffixé immédiatement au thème verbal.

Ex. X. *asacá-hee ra*, je veux l'écarter, *a-huot-asacá-se mana*, tu veux t'écarter; C. *apoi-sé ay-ata*, si tu veux le prendre, *orókoman an-epéma-se-pa ay-ata*, si tu ne veux pas payer l'ouvrier, *i-pyoko a-wei-sé rotin ay-atá-ñe*, si vous voulez le faire pourtant.

^{b)} employé indépendamment.

Ex. X. *hu*, *ot-asaca-ri hee-spa ra*, je ne veux pas m'écarter; C. *Tamusi a-ni-šanoma-re se-pa ay-ata-ñe*, si tu ne veux pas aimer Dien; G. *Tuláli pitani kobáse-naga t-utá-li se*, l'enfant de T. veut aller à l'autre rive.

6°. le verbe *pai*, devoir, *na-ba*, *ne-ba*, vouloir.

Ex. C. *irupeta-pa-pai*, il n'était pas nécessaire de se fatiguer, *agride an-epori-pa-pai*, on n'y rencontra pas de malheur, *i-twariringepa-pa-pai-ñon m-e-ta-ton*, vous ne les oublierez pas; G. *ket-âne-ne-ba*, allons dormir! *m-usa-na-ba*, veux-tu t'en aller? *olo útumv-na-ba*, je veux m'en aller, que je m'en aille!

Conjugation passive.

213. La „conjugation passive” du P. Xineuez consiste dans la suffixation au „participe passé” (ou au participe en *-ri*), d’une des formes du verbe substantif. Pour indiquer le sujet virtuel de l’action on se sert de l’indice *-wa*, suffixé au nom ou au pronom abrégé (voir § 71).

La tournure passive ne diffère en rien de la tournure qualitative, ex. *asienie wa*, j’ai chaud,

t-ime-ne wa, j’ai des enfants,

ti-puláta-ke wa, j’ai de l’argent,

t-onabí-re wa, je plaisante,

X. *t-asacá ra*, je suis porté.

Tournure interrogative.

214. Une phrase est rendue interrogative:

1°. par le ton interrogatif;

2°. par l’emploi des formes en *-n*, *-gan* du temps indéterminé du § 127 ou des formes en *-tan* du Futur (§ 136);

3°. quelquefois au moyen de la particule *-ka*, *-ká*, *-ko*; ex. voir § 38.

VOCABULAIRE KALIÑA.

(Collectionné en 1907 à Albina)

Parties du corps, etc.

Crâne, tête de mort	<i>gepungebui</i>	
	<i>irumbo i-pupu-mbo</i>	
Cervelle	<i>usakulu</i>	G 1
Front	<i>ay-emepu</i>	
Joue	<i>a-embata-li</i>	A 259
Lobe de l'oreille	<i>a-pana-siberé-re</i>	A 246, G 18
Trou dans le lobe de l'oreille	<i>atà-li</i>	A 142
Trou dans la lèvre infé- rieure	<i>isibiri atá-li</i>	
Menton	<i>y-ékusá-li</i>	A 137
Barbe	<i>taši-boko</i>	A 137, 179
Gorge	<i>imukuláli</i>	
Côte	<i>śalábáli</i>	
Poumon	<i>aulatimali</i>	
Estomac	<i>suwesikái</i>	
Intestin grêle	<i>awimbo sikuipia</i>	A 160
Gros intestin	<i>awimbo gabátáli</i>	
Rognon ou vessie	<i>awosita-topo</i>	
Dos	<i>y-ápuí, ay-ápuí</i>	G 5
Colonne vertébrale	<i>akatobulu</i>	
Fesse	<i>awisi</i>	G 6
Anus	<i>yusebírá</i>	
Main droite	<i>apátum</i>	G 375
Main gauche	<i>apáiri</i>	A 281
Paume de la main	<i>sityulu-géní</i>	Comp. G 78
Doigt I Pouce	<i>ay-eña-li gúmuí</i>	G 9
II Index	<i>śikuíli</i>	
III Doigt du milieu	<i>orayana</i>	G 10

IV Annulaire	<i>owayana pokolónâ</i>	G 11
V Auriculaire	<i>apâirî</i>	G 12
Ongles des doigts et des		
orteils	<i>ay-amnsagi-âi</i>	G 15
Hanche	<i>y-emató-li</i>	
Genou	<i>y-eknúá-li</i>	A 130
Rotule	<i>etóbnti</i>	
Mollet	<i>aisa-punu</i>	A 188, 284
Talon	<i>itó-bulu</i>	G 14
Plante du pied	<i>pobu-lóli</i>	A 39
Orteils I Gros orteil	<i>i-yúmu</i>	G 9
II	<i>yúmbô pokolóno</i>	G 11
III	<i>owayana</i>	G 10
IV	<i>apâirî-po pokolóno</i>	G 11
V	<i>apâiri</i>	G 12
Salive	<i>y-etáku-lu</i>	A 98
Excréments	<i>wátá</i>	A 155
Queue	<i>andég-âi</i>	A 54
Je suis couvert de pustules	<i>yapálati</i>	
Blessure, maladie	<i>onéki-âi</i>	G 416
	<i>aléku-be</i>	G 19
Cicatrice	<i>kusólu</i>	
Cicatrice de couteau	<i>mólia-pápâ</i>	
	Famille, etc.	
	,	
Garçon	<i>molekóko</i>	G 20
Fille	<i>amuyáko</i>	A 101?
Père	<i>pápa</i>	G 24
	<i>yúmu</i>	A 322
Mère	<i>táta</i>	
„ (ma)	<i>au-śána</i>	A 299
„ (ta)	<i>a-śána</i>	
„ (sa)	<i>mase śianá</i>	
Tou grandpère	<i>tamusi</i>	A 309
	<i>a-tánu-lu</i>	
Oncle (paternel ou ma-		
ternel)	<i>yáo</i>	G 26
Tante „ „ „	<i>wápu</i>	G 28
Beau-fils	<i>pári</i>	A 245
Belle-fille	<i>iménatô</i>	A 101
Neveu	<i>yáya</i>	G 29

Nièce	<i>syúwi</i>	
Les femmes de deux frères s'appellent:	<i>yéruti</i>	G 33a
Notre sonche	<i>kaléi</i>	
Ame, esprit	<i>ɣ-akwa-ri</i>	A 2
Image	<i>akáto</i>	A 2
Diable, mauvais esprit	<i>yóloka</i>	A 329
Indien de l'intérieur	<i>itātā</i>	A 240
Émerillon	<i>emerigón</i>	
Paramaribo	<i>Paramúru(-bo)</i>	
Albina	<i>Kumáka, Kemáka</i>	(= fromager, G 357)

Habitation, ustensiles, etc.

Chef-lieu (des villages indiens)	<i>yopoto</i>	A 32
Village abandonné	<i>auto-mbá</i>	A 142
	<i>auta pápa</i>	
Pont	<i>kalápu</i>	(créole du Sur. <i>talápu</i> = escalier)
Maison fermée	<i>tukusiban</i>	G 47
Poteau de milieu d'une case	<i>auta létili</i>	G 16
	<i>i-léti-ɣi</i>	
Poteaux de côté	<i>wakapú</i>	G 48
Pontre horizontale	<i>sulaba</i>	
Pontres obliques	<i>auta-mupo</i>	
Traverses soutenant les feuilles du toit	<i>galali</i>	
Clôture autour d'une maison	<i>auta galandi</i>	G 373
Escalier	<i>talápu</i>	(créole du Sur.)
Gril en bois, barbacotte	<i>sūla</i>	G 50
Natte	<i>pisirimbo</i>	
Balai	<i>pasara</i>	
Rateau en bois	<i>salaikya</i>	(= holl. <i>hark?</i>)
Moustiquaire	<i>asólome</i>	
Grand bateau à vapeur	<i>timiriké tamboko</i>	(<i>tamboko</i> , vieux)
Petit „ „ „	<i>timiriké mimbo</i>	(<i>mimbo</i> , jeune)
Voilier	<i>bárike</i>	(français <i>barque</i> , hollandais <i>bark</i>)
Canot Kaliña	<i>piáka, galiña piaka</i>	G 55

Grande pagaie du patron	<i>pátâse apukuitja</i>	A 31
Voile en tringles de palmier bâche	<i>kupúsi pirú-lu</i>	
Natte pour couvrir la charge	<i>wóyali</i>	(= feuilles de Geonoma, un palmier)
Petit bâton, unissant la pointe d'une flèche au roseau	<i>kumai</i> <i>plura igbulu</i>	G 58
Petit bâton qui renforce le bas bout de la flèche	<i>untupâ</i>	
Plumes de la flèche	<i>apóli-ri</i>	A 34
Petites plumes jaunes et rouges d'ornement	<i>seséwlu</i>	G 93
Flèche à trois pointes	<i>somâ</i>	G 59a
„ „ cinq „	<i>tomólo</i>	
Crochets de la pointe	<i>gemarali, imarali</i>	G 60
Bouclier en bois de lettre	<i>palau</i>	
Hache en pierre	<i>konoméru yérüi</i>	(<i>konoméru</i> = tonnerre)
Clou	<i>putuputúli</i>	G 67
Bèche	<i>sâmba</i>	G 66
Erminette	<i>polusâi</i>	
Scie	<i>sasa</i>	(créole du Sur.)
Rabot	<i>tanuboyi</i>	
Lime	<i>klüklü</i>	
Foret, perceoir	<i>kórakowoi</i>	
Abatis, jardin	<i>máñña</i>	A 193
Abatis abandonné	<i>maiñnapu</i>	
Manioc récemment pressé	<i>kiérebû</i>	A 88
Cassave dure	<i>topóluka</i>	
Cassave fraîche et tendre	<i>alasúka</i>	
Souffle-feu	<i>woliroli</i>	G 76
Marmite en terre	<i>samaku</i>	
Marmite pour le cassiripo	<i>tuma-géne</i>	G 78
Petite marmite	<i>walisa</i>	
Vase en terre	<i>tupuruli</i>	
Assiette en terre	<i>oliño</i>	A 48
Table pour râper le manioc	<i>kumuka</i>	G 81
Mortier	<i>ako, áka</i>	G 84
Pilon	<i>akolana</i>	

	<i>yótópo</i>	A 156
Coffre en fer	<i>kása</i>	(français <i>caisse</i>)
Panier convert	<i>yamatú</i>	
Petit panier	<i>enupikíri</i>	
Grand panier	<i>pasura</i>	
Cage d'oiseau	<i>akási</i>	
Fil de coton	<i>kunálima</i>	G 86
Résine	<i>móni</i>	A 198
Pipe	<i>paipa</i>	(holl. <i>pijp</i>)
Etui pour les couleurs servant à la peinture du corps	<i>arakusiri-gene</i>	
Aiguille en bois de maripa qui se trouve dedans	<i>síni</i>	
Couleur rouge	<i>alakusiri</i>	
„ „	<i>klariru</i>	G 304
„ noire	<i>apulukori</i>	
„ „	<i>brón</i>	
Masque	<i>akamái</i>	A 2
Couronne en plumes	<i>umali</i>	G 88
Tresse des cheveux	<i>usenóna</i>	
Ornement de menton (des in- diens Trio)	<i>osipi táno</i>	
Plume d'oreille	<i>pana-tóná</i>	
Ceinture	<i>ekundé</i>	A 229
Corde en coton pour soutenir le camisa	<i>máwálu</i>	G 307
Frange du camisa ou de la jarretière	<i>seseula</i>	G 93
Bracelet	<i>amekúndi</i>	G 8
Collier	<i>enékale</i>	G 90
Collier en graines (rouges) du pauacoco	<i>pauacoco</i>	
Collier en graines brunes („tin- gi sirí’')	<i>núe</i>	
Soulier	<i>sabátu</i>	(espagnol)
Flûte	<i>sĩñawái</i>	G 96
Trompette en terre	<i>kúti</i>	

Nature.

Vénus, Jupiter	<i>alukumu</i>	G 105
Pléiades	<i>siríkia</i>	A 304

Voie lactée	<i>waluma emale, waluma oma</i>	(chemin où les ancêtres coupaient du roseau arrouman)
Pleine lune	<i>owala n-āpui</i>	
Premier quart de lune	<i>epaka-se nūnu maŋ</i>	
Dernier quart de lune	<i>monalémīta nūnu kanómita</i>	
Nouvelle lune, pas de lune	<i>tawálume ma</i>	
Tremblement de terre	<i>tīlīlīne mālā nono</i>	
Terre à potier	<i>alīño, alīñā</i>	A 48
Argile rouge (latérite)	<i>kulī</i>	G 124
Argile blanche	<i>tamūme akūlu</i>	
Boue	<i>akūlu</i>	G 124
Trou (dans la roche)	<i>āta-lī</i>	A 142
Abîme	<i>tametalaye maŋ</i>	
Montagne escarpée	<i>sabátalā maŋ, sabátalā</i>	
„ en pente douce	<i>tībaké maŋ</i>	
Haute montagne	<i>potóse wīpui, káwo</i>	A 180, 62
Ici la pente commence	<i>kolomonī káo</i>	
Sommet, pic	<i>teleposi-ke maŋ</i>	G 68
Pays montagneux	<i>tamétamétake maŋ</i>	Comp. G 380a
„ plat	<i>sapátalā maŋ</i>	
Eau limpide	<i>tašiwūne maŋ</i>	
Eau troublée	<i>takūtume maŋ</i>	
Eau dormante	<i>n-ityóuupui</i>	
Eau courante	<i>n-apén-ŋai</i>	
Eau profonde	<i>ŋansīpe maŋ</i>	
Eau peu profonde	<i>apépeme maŋ</i>	
Lac	<i>tyúbale</i>	A 172
Marais	<i>piripiri</i>	G 123
Inondation	<i>tuna kon-ā-sa</i>	
Source	<i>tuna nānā wīñe</i>	
Courbe de la rivière	<i>tekaŋeye maŋ</i>	
Partie droite de la rivière	<i>sabátalo maŋ</i>	
Suie d'une lampe	<i>molo lūmpu ékīñe tekálaye maŋ</i>	
Charbon, cendre	<i>watopa, weruūpo</i>	G 129

Arbres, etc.

Acajou	Anacardium occidentale	<i>oloi</i>	G 296
Arrowroot	Maranta arundinacea L.	<i>palánuŋilī mōlan</i>	G 306
Avocatier	Persea gratissima Gärtn.	<i>awóka</i>	

Genipa	Genipa americana L.	<i>tapúlupo</i>	G 309
Haricot	Phaseolus sp.	<i>kumáta</i>	G 311
Mammi	Mammea americana L.	<i>māmi</i>	
Manioc	Manihot utilissima Pohl.		
la racine, et le manioc			
râpé		<i>kiére</i>	A 88
l'arbuste, et le cassave			
préparé		<i>alépa</i>	A 127
Pinda	Arachis hypogea	<i>akúnepi</i>	
Pommier de cythère	Spondias dulcis Forst.	<i>pau-bono</i>	
		<i>mope</i>	G 359
Ricine	Ricinus communis L.	<i>kálapatáli</i>	
	Anona muricata L.	<i>ulusúlu</i>	
Charmes indiens	Calladium sp. var.	<i>turalá</i>	
		<i>mōlay</i>	G 306
Sinapon	Tephrosia toxicaria Pers.	<i>ásiikúna</i>	G 312
Cocotier	Cocos nucifera	<i>kokolonóto</i>	(créole du Surinam)
Maripa de montagne		<i>kurruai</i>	
Palmier mocáya	Acrocomia sp.	<i>mákaya</i>	
Acajou sauvage	Curatella americana L.	<i>akáyula</i>	
Agave dite „ingisopo”	Fourcroya gigantea Vent.	<i>mālú</i>	
(savon indien)			
Aronman	Ichthyosiphon gracilis Körn.	<i>waluma</i>	G 338
Balouron	Heliconia Bihai L.	<i>palulula</i>	G 298
Bois canon	Cecropia palmata W.	<i>salasala</i>	
„Bradelifi”	Coccoloba latifolia Lam.	<i>patúula</i>	
Champignon		<i>ulupé</i>	G 341
„ qui pousse sur			
l'écorce des arbres		<i>tulutá abolo</i>	
„ rouge		<i>ulupé tabíre</i>	
Goyave qui croît sur les			
rochers dans la rivière	Psidium sp.	<i>alúa</i>	
Herbe dite „adroung”	Cyperus sp.	<i>sala</i>	
Herbe		<i>túpu</i>	
Herbe à sel	Monrera fluviatilis Aubl.	<i>kúyalu</i>	G 344
Herbe qui pousse sur une			
pierre au saat Manbari,			
remède contre la fièvre		<i>marifá</i>	
Liane à eau		<i>akúkiwa</i>	
„ à enivrer, inécou		<i>nyéku</i>	G 345
Une autre liane		<i>piripíri</i>	

Palétuvier	Rhizophora Mangle L.	<i>kunápo</i>	
Sensitive		<i>abólomi</i>	
Vanille	Vanilla planifolia Andrews	<i>kaléweru</i>	
Amandier	Terminalia Catapa	<i>amandle</i>	
Arbre à encens	Icica sp.	<i>sīpiā</i>	G 349
Arbre à savon		<i>alukumáli</i>	
		<i>apulukóni</i>	
		<i>ulánapéta</i>	
Arbre à bois très dur			
Id. dont on fait les casse-			
tête		<i>aliana</i>	
Bois de lettre moucheté	Piratinca guianensis	<i>paira</i>	
„ „ „ rouge	Amaraoa „	<i>paira</i>	
„,Barclac mâle”		<i>ulemáli</i>	G 361
„ femelle”		<i>kwáfiri</i>	
Canari macaque	Lecythis grandiflora	<i>tamáine</i>	
Coupi	Goupia glabra Aubl.	<i>kubíi</i>	
Conguérecou	Nylophia sp.	<i>awiyú</i>	
Résine de Courbaril	(Hymenaea courbaril)	<i>simiri pukulu</i>	
Calebasse des bois	?	<i>sapa</i>	
Grignon	Nectandra wane	<i>wone, wonu</i>	
Sablier	Hura crepitans L.	<i>suwáluba</i>	
Chaouari	Caryocar sp.	<i>sawáli</i>	

Adverbes.

Altéré (il est altéré)	<i>tuna sanáli kinioya</i>	Voir gramm. § 169.
aigre	<i>tiasagóle</i>	
ancien	<i>penátombo-me</i>	A 257
amer	<i>tyúmbe</i>	
apprivoisé	<i>ekóma</i>	A 97
je m'appuie	<i>tapaba wa</i>	
avare	<i>amúmbe</i>	A 19
je suis assoupi	<i>wéta-be wa</i>	A 164
aveugle	<i>enúpa</i>	= oeil-ne pas
avide	= avare	
Bas	<i>pópo, tapápa</i>	Comp. „cou- ché”
bien portant	<i>anéki-pa</i>	G 416
blanc	<i>túmme</i>	A 47
bleu	<i>tabúlume</i>	G 392

bon	<i>irupa</i>	A 186
brun	= rouge	
Chaud	<i>asĩmbe</i>	A 55
chauve	<i>tilékabere</i>	
circulaire, rond	<i>tamōmirike</i>	G 427
polir une marmite	<i>tamáme-ye maŋ</i>	
clair	<i>tawéiye</i>	A 165
concave	<i>tamumérike</i>	Le même mot que „circu- laire”?
content	<i>te-abógo-be</i>	G 395
tu es (il est?) content	<i>ɣ-abóko-mé de maŋ</i>	
convexe	<i>tambutayé</i>	Comp. „enfon- cer”
courageux	<i>ɣenalĩme-kyũ</i>	A 109
courbe	<i>tokouroye</i>	
court	<i>sánimekoko</i>	
il est déchiré	<i>t-wr-àseka maŋ</i>	
Dénudé (une montagne)	<i>wéwe wáte na i-tyupo</i>	
(périphrase: il n'y a pas d'arbres dessus)		
doux, délicieux	<i>tebásiñe, tebósiñe</i>	G 398
mon hamac est déchiré	<i>t-w-àkeréreka pátà-li</i>	G 468
doux, mou	<i>takumíre</i>	G 419
c'est dégoûtant, sale	<i>nɔliyalome ma</i>	
droit	<i>sabatàlà</i>	
dur	<i>tiánale</i>	G 400
Étroit	<i>sirábime</i>	
„	<i>takúse</i>	
Fâché	<i>tiénonoke</i>	G 480
je suis —	<i>t-áleke wa</i>	G 418
la poule est querelleuse	<i>kolotóko tálíki nan</i>	
faible	<i>lúme</i>	
„	<i>ɣánapa</i>	G 400
fatigué	<i>lípàta-i</i>	Comp. G 534
(je ne suis) pas fatigué	<i>i-rúpota-pa wa</i>	
faux, (ce n'est pas vrai)	<i>tyalà wáte maŋ</i>	G 386
fin	<i>kowálokoko</i>	
fort	<i>panápe</i>	
froid	<i>tisanóle</i>	
Généreux	<i>amuma</i>	A 19
glissant	<i>tanamɔye</i>	

grand	<i>támule</i>	
gras	<i>tikáke</i>	A 72
il est devenu gros	<i>tekake-me erome maŋ</i>	
gros, grossier	<i>pótome</i>	A 78
il est devenu gros	<i>apoto-mene mose na</i>	
Habillé	<i>te-re-womúi-ndà</i>	Comp. „habit”
haut	<i>káo, káwo</i>	A 62
j'ai honte	<i>t-epui-ke xa</i>	G 444
humide	<i>te-képuta</i>	G 512
il est un peu humide	<i>asikiála ʔe-képuta maŋ</i>	
Inégal	<i>tipótopóloŋe</i>	
„ raboteux, ondoyant	<i>tuséke</i>	
ivre.	<i>tu-wetié</i>	G 474
Jaune	<i>tíkire</i>	
jeune	<i>púito-me</i>	G 22
joli	<i>irupuime</i>	A 186
Laid	<i>garánibome</i>	A 327
large	<i>támbire</i>	G 434
„ spacieux	<i>tólotólome</i>	
léger	<i>saóneme</i>	
lisse, poli	<i>tikábere</i>	
long	<i>mašípe</i>	
lourd	<i>awósime</i>	A 20
il est luisant	<i>tebatile ma</i>	
Maigre	<i>kíwilikyá</i>	
malade	<i>getumbe</i>	A 140
mécontent	<i>atóke</i>	
mal-goûtant	<i>ipiásima</i>	G 398
méchaut, très mauvais	<i>tálíki-bóle</i>	G 418
mince	<i>kowalokone</i>	Comp. „fin”
mou	<i>voir „doux”</i>	
„	<i>piũkoñi</i>	
mûr	<i>tuwóŋe</i>	
pas mûr	<i>eipia</i>	
Noir	<i>tekúlaje</i>	G 422
nouveau	<i>aséri-me</i>	G 421
nu	<i>in-ɣamɯ-ma</i>	Comp. „habillé”
Obscur, sombre	<i>tuwálume</i>	A 14
odoriférant	<i>tepópole</i>	
Paresseux	<i>akíũupe</i>	G 423
pauvre	<i>kolá</i>	
petit	<i>alisikya</i>	

peureux	<i>tanálike</i>	A 109
plat	<i>tiübake</i>	
plein	<i>t-anâ-se</i>	G 532
poli	voir „égal”	
pourri	<i>tiákota</i>	G 526
profond	<i>yánsipe</i>	
peu profond	<i>apípime</i>	
propre	<i>ikio</i>	
puant	<i>tikóle</i>	A 194
Raboteux	voir „inégal”	
rassasié	<i>tuwoime</i>	
ronge, brun	<i>tabire</i>	A 27
rusé	<i>t-amépo-le pole</i>	instruit-très
Sale	<i>tikóne</i>	
sauvage	<i>tokone</i>	
sec	<i>taluta</i>	G 429
sobre, pas ivre	<i>etiámu-pa</i>	G 474
solide, ferme	<i>tapúse</i>	G 533
sourd	<i>ipyana</i>	A 246
stupide, ignorant (péri- phrase: il ne sait rien)	<i>ót-an-akuti-pa man</i>	
Tranchant	<i>tiêke</i>	A 92
non-tranchant	<i>yépa</i>	A 92
travailleur (périphrase: il veut travailler)	<i>máse tamami-se-man</i>	G 556
Vert	<i>takéneye</i>	G 432
vide	<i>ityálipa</i>	(<i>i-tyá-li-pa</i> = son contenu pas)
vieux	<i>tampóko-me</i>	A 309
vrai	<i>ipeálo</i>	

Thèmes verbaux.

(* verbe irrégulier).

Se mettre à l'abri, se réfuger	<i>ébolo</i>	G 491
acheter	voir „demander”	
accoster	<i>okema</i> , Crev. <i>an-oneon-ré</i>	
accoucher, maître	<i>oaema</i> , B. <i>yrouma</i> , <i>inema</i>	A 107
s'agenouiller	C. <i>okunama</i> , B. <i>okonahma</i> , T. <i>ocúnama</i>	

aider	* <i>opanopui</i> , <i>epanopui</i> , B. <i>yuabo</i>	G 434a
„ soutenir,	B. <i>pasitu</i> , <i>pasito</i>	
aiguiser	<i>eyeto</i> , <i>ietu</i>	A 92
aimer	<i>sancma</i> , <i>šancma</i>	A 299?
aller	* <i>uto</i> , <i>utamu</i>	A 324
s'en aller, quitter	<i>omima</i> , <i>amintya</i> , <i>omiña</i> , <i>ot-mni</i>	G 435?
aller à cheval	<i>kawale-tupo</i>	(cheval-sur)
allumer	<i>ipiñma</i> , <i>ipiñmanga</i>	G 436
amincir, étrangler	<i>s-igüi</i>	G 479
s'amuser	C. <i>prisirima</i>	(créole <i>prisiri</i>)
appeler, crier	<i>koma</i> , <i>kyoma</i> , <i>tyoma</i> , <i>kyama</i> , Bi. <i>icomma</i> , X. <i>icoma</i>	G 438
apporter	* <i>enepui</i>	A 113
apprendre, enseigner	<i>omepa</i> , <i>emepa</i> , <i>amepa</i> , <i>omeba</i>	G 439
apprivoiser	<i>ekoma</i>	A 97
arracher (une dent)	<i>tyoko-lo</i>	
arriver	<i>tuuda</i> , <i>etnuda</i>	
s'asseoir, être assis	<i>atantumo</i>	
attacher l'hamac	<i>ewato</i>	G 440
attendre	* <i>imomoki</i>	A 210
avoir faim	<i>komuri</i> , <i>komuro</i>	
avoir honte	<i>epnita</i>	G 444
avoir soif	* <i>tuna sanäla ro</i>	A 23
Badiner	voir „mentir”	
se balancer	<i>änyu</i>	
se baigner	<i>ekupi</i>	G 510
bâiller	<i>entakapa</i>	A 219?
balayer, essuyer	<i>atakoka</i> , B. <i>akoroka</i> (sweep), <i>kenka</i> (wipe)	A 79
bander l'arc	<i>atapika</i>	G 447
battre, blesser, tuer	<i>ro</i> , <i>iro</i> , <i>irä</i> , <i>owo</i> , <i>yo</i>	A 156
„ (to kick)	B. <i>etuka</i>	G 489
„	C. <i>nakima</i>	(créole <i>naki</i>)
se battre	<i>ōma</i>	G 523
battre des mains	<i>as-aiña-paitya</i>	
bénir	C. <i>bresima</i>	(créole <i>brési</i>)
boire	<i>enu</i> , <i>ene</i> , <i>eni</i> , <i>enu</i> , <i>ini</i>	A 111
bouillir	<i>imäka</i>	A 453

briser	* <i>ambâti</i>	A 235?
„ crever, déchirer	<i>emu</i> , B. <i>imou</i>	G 455
brûler	* <i>ekoloti</i> , <i>ekâlâti</i> , <i>ikóloti</i>	A 319
„ (transitif)	<i>ikóloka</i> , B. <i>kuroka</i>	
Cacher	* <i>unemui</i> , <i>ânâmui</i> , <i>unâmui</i> ,	} A 232
se cacher	B. * <i>onamu</i>	
„ „ se mettre à cou- vert	* <i>at-unemui</i> , <i>ot-unemui</i> , <i>omu</i>	
chanter	<i>walita</i>	A 126
„ (le coq)	<i>ityâta</i>	G 438a
chasser (classe au gibier)	<i>atâlâ</i>	A 176
chercher	<i>upi</i> , <i>ubi</i>	A 177
chier	<i>neka</i>	G 459
choisir	Sag. <i>iméinka-go</i>	A 205
clouer	C. <i>apoipygo</i> , B. <i>apaipu</i>	G 460
coller	<i>at-abui</i>	G 462
commencer	B. <i>amo</i>	
confesser	C. <i>bikilima</i>	(créole <i>bikiti</i>)
faire couler, verser	<i>alimâ</i>	A 46
couler à fond	<i>ombatamui</i>	G 469
„ „ „	<i>âpeku-i</i>	
courir	<i>ekanu</i> , <i>akanu</i> , B. <i>ai-eyka-noon</i>	A 93
„ (l'eau d'une fleuve)	<i>apeñe</i>	Comp. „couler à fond”
couper	<i>akoto</i> , <i>akâto</i> , <i>koto</i> , <i>ekâto</i> ,	-
„ l'herbe	Sag. <i>ikoto</i>	A 4
cracher	B. <i>ckeakoto</i>	
craindre	<i>etata</i>	A 135
creuser	<i>etika</i>	
criailler (un chien)	<i>atâka</i> , <i>toka</i>	A 142
crier	<i>ataikya</i>	G 438a?
„	* <i>w-atikyabo-sa</i> (je crie?)	
croire	<i>ityata</i> , Bi. <i>icoté</i> , B. <i>kenta</i>	G 438a
„	<i>amukya</i> , B. <i>amaikya</i>	A 201
croître	<i>biribima</i>	(créole <i>biribi</i>)
cueillir	B. <i>kenopoma</i>	
Danser	= briser	
déchirer	<i>awa</i> , <i>ayguwa</i>	G 467
délier	* <i>šekabâti</i>	G 484
demander	<i>imboka</i> , <i>imbiâka</i> , <i>emboka</i>	A 167
	<i>atulupo</i> , B. <i>atorobota</i> , em- prunter, <i>otorobo</i>	A 323

demander	<i>*epekatî</i>	
demeurer	<i>tômuic</i> (?)	
déraciner	<i>nyka</i>	A 209?
descendre	<i>ota</i>	
„ (intransitif)	<i>at-ito, at-ilâ, B. atuto</i>	
„ (la marée, la rivière)	<i>apa</i>	G 446
„ (les étoiles)	\equiv aller, tomber	
dessécher, baisser (l'eau)	<i>atuta</i>	
dessiner, écrire	<i>imerâ, mero</i>	A 207
devenir malade	<i>anuta</i>	G 416
devoir, pouvoir	C. <i>pai</i>	A § 120
dire	<i>uka, (ika, ikya, iha, ikyo, eka, ka)</i>	A 59
„	<i>*ekaliti</i>	A 3
donner	<i>u, iü, ü, ie, i, e</i>	A 326
„	<i>ipetaka, ipetakama</i>	A 90
dormir	<i>*âneki, onoki, onâki, ânuki</i>	A 112
Echouer	(*) <i>utûpu</i>	G 472
s'effrayer	\equiv craindre	
enduire la peau	<i>crama</i>	G 472a?
enfanter	<i>émeka, P. iminga</i>	A 218,58
s'enfler	<i>ama</i>	A 26?
enfler	B. <i>taminee, P. tontâcai</i>	
enfoncer, être enfoncé (une boîte)	<i>at-ambubika</i>	Comp. „con-vexe”
enivrer	<i>*etemwi, C. wetimwi</i>	G 474
entendre	<i>eta</i>	A 136
„	<i>panama</i>	A 246
enterrer	\equiv cacher	
entrer	B. <i>omu</i>	
envoyer	<i>*emoki, B. mangu</i>	A 114
épouiller	<i>ayemni-li apûi-kyâ</i>	(prends mes poux)
éteindre	<i>atouâne</i>	Comp. „cendre”
être debout	<i>pûile *ic-opa-sa</i> (1e pers.)	
éveiller	<i>imbaka</i>	A 100
se Fâcher	<i>oleko</i>	
fâcher	C. <i>akimya</i>	
„	<i>*yenâwûpi, ionanapui</i>	G 480
faire (un canot, tresser,		

tisser)	<i>*ikapui, ikyapu, ityapu</i>	A 66,171
faire	B. <i>ekuri, ikure, eyguru</i>	
„ (une case)	<i>amu, awü</i>	G 448
„ (filer du coton, faire des flèches)	<i>epui, epuindâ, epuindâma</i>	
„ , mettre	<i>*iri ili (ai, e, i)</i>	A 184
„	<i>oti, ati, atâ, âtâ</i>	
condre	<i>akusa-ke atâ</i>	(aiguille-avec faire)
faire jour	<i>emauu</i>	A 99
fendre	<i>s-iólaka</i>	G 484
fermenter	<i>tanákosa tanâ</i>	G 75
fermer	<i>itapo, etapu</i>	A 33
finir, cesser (la pluie)	<i>oka</i>	G 486
„ (intransitif)	<i>*imati, B. matu</i>	A 203
„ (transitif)	<i>imaka, emaka, imiaka</i>	
„	<i>Gumilla acusi, P. acosi</i>	
fléchir	<i>yésimin</i>	
„	B. <i>cyboe</i>	
fouetter	<i>ipiäkiüma</i>	G 449
fouler, enfoncer dans le sol	<i>(*)âlânâmu-i</i>	
„ la terre	<i>ianaga</i>	Comp. „fort”
frapper, marteler	<i>imeâluka, imyulika</i>	
frotter	<i>ikirlkilima</i>	
fumer un cigare	<i>aimya, B. ama</i>	
„ (sécher dans la fu- mée)	= sécher	
Garder, protéger	<i>kurama, kyurama, kyulama</i>	
„ „	<i>waro, B. warrea</i>	G 529
glisser	<i>ayelumulumimo-i</i>	
goûter	<i>abâya</i>	
gouverner (un canot)	B. <i>outama</i>	(unde = arrière d'un canot, bont)
se gratter, gratter	<i>ésisiko, B. ashesheka</i>	G 493
guérir, médeciner	<i>*epiñopai</i>	A 91
Habiller, mettre dedans, embarquer	<i>aluka</i>	
heurter	<i>alimya</i>	
Jeter	<i>ema, B. amabo</i>	
jouer	B. <i>ainyamba</i>	
jouer de la flûte	<i>kenéto</i>	

Laisser, quitter, abandonner	<i>inuuda</i> ,	G 494
languir	= méditer	
laver	<i>ikyumi, ityumi, B. igumi, iguma</i>	G 496
se laver les mains	<i>asaïña B. oenya</i>	
lécher	<i>ame</i>	A 17
lever, élever (ouvrir une caisse, construire une case)	<i>auaga, auonga</i>	G 498
lever, cueillir	X. <i>*anumi</i>	
se lever	<i>*arumi, B. arawumu</i>	G 498
„ „ (les étoiles)	voir „monter”	
lier	<i>emui, imui, ime</i>	A 167
lire	B. <i>eato</i>	G 500
Mâcher	<i>akuka</i>	A 7
manger	<i>*enapui, enabu</i>	A 108
manquer le coup	<i>*amonopui, B. amonobo</i>	G 504a
marcher à pied	<i>tobo, tâpâ, tyopo, B. tioubo, itohbo</i>	
se marier (l'homme)	<i>woli epekati</i>	(demander une femme)
maudire, jurer	B. <i>aege</i>	
méditer, avoir pitié de,	<i>onuminga, onominga, C.</i>	
être triste	<i>orominga</i>	G 531
mêler	<i>ikéinia</i>	G 505
mentir	<i>*enabi, onabi</i>	A 231
mériter	C. <i>ferdinima</i>	(créole <i>ferdini</i>)
mesurer, compter, essayer,		
juger	<i>uku, B. okwi</i>	G 506
monter	<i>*onoki, onuki</i>	A 234
„ (la rivière)	<i>epu</i>	G 507
„ (la marée)	<i>ituma</i>	A 80
montrer	<i>enepe, B. enebo</i>	A 115
mordre	<i>eka, Crev. eca</i>	G 508
mordre	X. <i>*amiki</i>	G 508a
mouiller	<i>keputa, keputâ, kepute</i>	G 512
mourir	<i>*irombui, irombo, B. idambu</i>	A 185
„	(*)T. <i>aquepi</i> (mort)	A 5
mouvoir, pousser	<i>emima, B. emema, inuoma</i>	G 527
Nager	<i>epouu, epandu</i>	A 36
nettoyer	C. <i>krinima</i>	(créole <i>krin</i>)

papeler, nommer	<i>eyato</i> , Pen. <i>aiuto</i>	A 129
nourrir	<i>uba</i> , <i>upa</i>	G 513
oter, enlever	<i>ikia</i> , <i>ka</i>	A 58
oublier	* <i>tuwalingebui</i>	G 542
ouvrir	<i>apulumaka</i> , B. <i>etaboromaka</i>	A 33
Pagayer	<i>at-alima</i>	A 46
paraître, se lever (les étoiles)	<i>ebaka</i> , <i>abaka</i> , B. <i>upaka</i>	G 517
pardonner	C. <i>paridoma</i> , <i>pyaridoma</i> (créole <i>paridon</i>)	
„	B. <i>ocama</i>	
parler, causer	<i>aulana</i> , <i>auluba</i> , <i>oloba</i>	A 323
chuchoter	<i>maname aluba</i>	(comp. „voler”)
payer	<i>epema</i> , B. <i>ipema</i>	A 90
pêcher	<i>woto piña</i>	(poisson prendre)
peigner	<i>ákuna</i> , B. <i>ot-okona</i>	G 519
peler	<i>ipikia</i>	A 58
percer	<i>ibuka</i> , <i>epuka</i> , B. <i>pokah</i> , <i>pioka</i>	G 520
pétrir	<i>amuka</i>	
piler, broyer	<i>apo</i>	A 29
perdre, se perdre	<i>uta</i> , <i>utaka</i>	A 189
pincer (la peau)	<i>ipirikyátâ</i>	G 522
planter	<i>ipâ</i> , <i>ipeâ</i> , B. <i>epuenda</i> , P. <i>ibómoui</i> , Sag. <i>ipomo</i>	A 270
pleurer	<i>atamu</i> , <i>âtamo</i> , B. <i>wotama</i>	A 18
plonger	<i>watu</i> , B. <i>atomaka</i>	(comp. „descen- dre”)
polir	<i>iku</i> , <i>uku</i>	
pondre	<i>imoka</i>	A 58
porter, apporter	<i>aro</i> , <i>ala</i> , <i>alo</i>	A 41
pourrir	voir „pourri”	
prendre	<i>epiña</i> , <i>ipiña</i>	
„ , saisir	<i>apui</i> , <i>apoi</i> , <i>abui</i>	A 35
presser	<i>akñika</i>	G 528
prêter	<i>lenima</i>	(créole <i>leni</i>)
prier	C. <i>begima</i>	(„ <i>begi</i>)
puer	X. <i>icota</i>	A 94
Quereller	B. <i>oreko</i>	(voir „fâché, mau- vais, querel- leur”)
Raboter	<i>ano</i>	
râcler	B. <i>keuka</i>	
ramasser	<i>anun</i> , <i>anu</i>	

râper	<i>âki</i>	G 530
se rappeler	B. <i>idupa ena</i>	
remuer	<i>amingu</i>	G 532a
renecontrer	= trouver	
réparer un canot	B. <i>piuraka</i>	G 533
répondre	* <i>eweku, eweki</i>	A 113
reposer, se tenir tranquille	<i>ot-alema, B. orema</i>	G 534?
respirer	<i>ulema</i>	G 546
respecter	C. <i>respekima</i>	(créole <i>respekî</i>)
rester, se tenir tranquille	<i>erema, B. erama</i>	
retourner	<i>eramo, B. erama</i>	G 553
rêver	<i>wâneti, wâneti</i>	A 112
révérer	X. <i>ineto</i>	G 534a
rire	<i>awa, B. aiouwa, aiuri</i>	G 535
rôtir	<i>kalalaka</i>	
„, griller	<i>ibulu, ipu</i>	G 536
rouler, plier	<i>amin, amimya, amein</i>	G 540
Saluer	<i>odimia</i>	(créole <i>odi</i> = bonjour!)
sarcler	B. <i>enya</i>	
sauter	<i>tapolon, B. aiaparoon</i>	G 541
savoir, comprendre	*B. <i>obotey, T. apoto, Sag.</i>	} A 280
„	<i>obo(tî)</i>	
„	* <i>ukute, ukutu, ukuti, P.</i>	
„	<i>agouti, Crev. ocole</i>	
„	*C. <i>wano-me, P. onálo</i>	G 542
sécher	<i>alukanompo, alukanopo</i>	
„	<i>anaka</i>	A 23
seconer	<i>ibapâ</i>	
„	<i>sukasukumu, B. shansinga</i>	
semer	= planter	
sentir	B. <i>apo</i>	
„	(<i>y-apoi ipiâmuli</i> , je sens qu'on me pique au bras)	
„ du nez	<i>ipianu. peane, B. pianu</i>	A 277
séparer, écarter	X. <i>asaca</i>	
serrer, mettre en sûreté	<i>uema</i>	G 544
siffler	<i>aetakina</i>	G 545
souffler	<i>urlo, ula</i>	G 546
souffleter	<i>ipásapoikya</i>	
souffrir	C. <i>iwui, B. iwioa</i>	A 156?
„	C. <i>pinama</i>	(créole <i>pina</i>)

faire souffrir	B. <i>atonano</i>	
souiller	<i>anema, amena</i>	
„	<i>ikálaido</i>	
sucer, teter	= boire	
suffoquer	= ne pas respirer	
suspendre	<i>ityalama</i>	G 519a
„	B. <i>amoto</i>	
se l'aïre	<i>aulamo, urapai, B. oura-</i> <i>mey</i>	
tirer	= prendre, <i>ipiño</i>	
tomber, descendre (les étoiles)	<i>oma, âma, âmu, ema at-</i> <i>namu</i>	A 107
tourner, tourner sur le dos	<i>ulingya, ulindyabâ</i>	G 554
„ tordre	<i>umin, amin, une, ome</i>	G 555
„	<i>umabo(ti), umapâ(ti)</i>	
travailler	<i>emamiña, amamiñe, oma-</i> <i>mine</i>	G 556
traverser, passer une rivière	<i>ipiatâ</i>	
tromper	C. <i>emisimya</i>	
trouver, rencontrer	<i>*epoli, epâli, eboli</i>	A 237
tuer en perçant	<i>ibioka, ipiâka, ipyako, ipioko</i>	G 520
Uriner	B. <i>dupunae</i>	
Vendre	<i>ekalama B. karamata</i>	G 471
venir	<i>*âpu, wâpu, obu, opu</i>	A 120
verser	<i>tyalika</i>	
„	P. <i>icomá</i>	A 80
se vêtir	<i>womuindâ, C. emunda, B.</i> <i>yucamundo</i>	A 272
vêtir, envelopper	C. <i>opondo</i>	„ „
vider	<i>ikea, ikya (= ôter, enlever)</i>	A 58
vider le gibier tué,	<i>isiâka, uvesika</i>	
vivre	<i>*nuro, nuru, B. noroa</i>	G 558
voir	<i>ene, eni</i>	A 115
voler	<i>*miômata, mona, mono, mo-</i> <i>noma</i>	A 103
voler (les oiseaux)	(*) <i>alirumu</i>	
vomir	<i>wenata, uwenata</i>	A 161
vouloir, aimer	<i>*ise (ose, se)</i>	A 187

Phrases.

âvin siríkâ ityo-pomerâ ay-ewui-tage, après une année je le (?) prendrai.

tâmu s-ipiâma-i swáfuru-ke, j'allume un cigare avec une allumette (*swáfuru*, mot créole = holl. *zwavel*, souffre).

kamisa-ke s-áluka-i kókolo, je m'habille le matin.

mónte âtâ-kâ! fais cela pour moi!

perâ aulâ-le, le chien aboie.

pendâ-le-pendâ n-âpui paranagrl, pûtâ-bôle bárike-ta t-etunda-le yalo Maroni-ta, pûime paranagrl tunda-le; paranagrl máti ene-se yalâ-ira, puime mati bariki tampâko-ta, il y a longtemps les Européens sont venus, un grand (*patâ*, place, *bôle*, très, fort) voilier arriva ici dans le Maroni, beaucoup d'Européens arrivaient; les Européens ont amené les nègres ici, beaucoup de nègres dans un grand voilier (*tampâko* = vieillard).

malia-ke k-ebuka-i amolo, je te pique avec un couteau.

acépâ u-n-uwénata-nâ, quand je suis plein, je vomis.

i-pulata-le s-úku-ya, je compte mon argent.

aliba-ko oko k-way-tyome ase-wára-ka mañ eropo totaipa-tage, divise-le en deux (pour que nous soyons deux), ici nous nous quittons.

tîna wekambo n-áluta-i, l'eau baisse au bord de la rivière.

ityavti-tya w-âlito-ya, je descends (dans) le rapide.

tuna sanâli wo-ya, irokr-râ am éne-li se wa, j'ai soif, c'est pour-quoi je veux boire.

yenever te se-pa wa, biri rotin am s-ene-li, je ne veux pas de genièvre, je bois seulement de la bière.

kiniki ata-nâ, l'eau dégoûte de la maison.

âtu wate mañ se, remercier („il n'y a rien vouloir”).

ni-kyanamui yákebui finir de faire (voir A 74).

alepa m-enapui, toibole wate mañ ay-énta-le puime tann-se alepa-ke, quand tu manges, tu ne peux pas parler, (parce que) ta bouche est pleine de

cassave.
nourriture.

kubisa papotô y-auté-mbo t-anté-se mañ, iroke w-ominé-i, iroke aséri am laba s-âmu-i, les termites ont mangé toute mon ancienne maison (passé de *aute*!), c'est pourquoi j'ai décampé, c'est pourquoi j'en ai construit une autre.

Aluknyána yopotôli nímokú ñ-ne uiwa; ene-poto subala amu s-i-taki uiwa, le chef roucouyenne m'a donné un hamac; quand je le verrai je lui donnerai un sabre d'abatis.

potome terápá, t-uwoje maŋ, tu-w-émeka terapa maŋ, quand le garçon devient adulte, il se marie et il fait des enfants.

yetumba na, wéwé-pona s-ityuka-i, il me fait mal, je l'ai heurté contre un arbre.

uímbâ s-íkyá-i, je vide une pièce de gibier.

kuliala-ta w-at-aluka-i, je m'embarque (voir „habiller”).

asemenâlâ kawo-naga w-uísa, je fais l'ascension d'une montagne (— en haut je vais).

yuwabonaga s-emima-i, je le fais glisser sur le sol (en avant?).

erobo k-utokema-se, pataya am kas-ámu-sé, konópo-wiño k-ebolo sé érobo, abordons ici, faisons une cabane, mettons-nous à l'abri de la pluie (ici).

erâ sakau s-ianaga-i, je foule le sable.

tanatopo n-oma-i, il bronche.

malía s-eyeto-ya, j'aiguise le conteau.

akûno s-eyeto-ya, j'ai aiguisé l'autre.

káwo-nága ekiñe ken-awon-a, la fumée monte (en haut).

móse uñâ plata te-lenima, idyombo an-ispetakama-pa lapa ken-éi-ne, je lui ai prêté de l'argent, il ne me l'a pas rendu après.

koityalâ imerâ-kâ! écris vite!

pótome-bole w-onominga-i, j'ai beaucoup de chagrin.

âto-poko mañ túlupo-i? qu'est-ce que tu demandes?

erâbo sansu-me s-ebóli, je trouve une pièce de cent sous ici.

mâne sirítýo-ta sansu-me s-ebóli, l'année passée j'ai trouvé un „cent sous”.

npí-tyâ, n-epó-tage! cherche, et tu le trouveras!

erâ-íya s-epáli, je l'ai trouvé déjà.

takan epoli-pa ma, tu ne le trouves pas vite.

an-epoli-pa wéi, je ne le trouve pas.

tuna alimâ-kâ i-tyaga! verse de l'eau dedans!

asityáko lotia am tyalika-ko! verse-m'en un peu!

érâ póta-po-le s-unéi-ya, à cet endroit je l'ai serré, caché.

owin-tyákû malia-li-me mañ, irombo s-itaka-i, j'ai perdu mon seul couteau.

tyumi-tyâ-kâ! va le laver!

s-ityumi-tya, je vais le laver.

te-sano-manati-li-enu-ya, il tète (il boit le lait de sa mère).

s-ubó-ye manati-li-ke ñ-ime, je nourris mon enfant avec mon lait.

kuliala upi, irupumbo kuliala api wa, je cherche des canots, je cherche de bons canots.

aulana-pa wa, y-elepa-li inda na, je ne puis parler, je mange (litt. parler-pas je fais, ma nourriture bouche elle est).

erâ epulélî epére ken-i-ta, epupâ epuime ken-é-tyan, la fleur devient fruit, la graine se multiplie.

palampalan imon ipulika, mālā imo te aluko-bé té kēn-e-tyan,
puime alukā épaka, le papillon pond des oeufs, ces oeufs deviennent
 une multitude de chenilles, beaucoup de chenilles sont écloses (sortis).

papólo k-apóí-pa-ñe kan-ai-tyan, il n'y a pas assez de canots pour
 tous ces hommes (litt. tous ne pas nous prendre il fera, sera).

erā ante-ta puime kalápana, kulandā kalápana wate mañ, dans
 cette maison il y a beaucoup de moustiques, dehors il n'y a pas
 de moustiques.

Kumaka bátā asakaba tiapo-me mañ, à Albina il y a des maré-
 cages de tous côtés (*bátā* = localité).

otolo-ko kuliala na? combien y a-t-il de canots?

oko kuliala lote na, il n'y en a que deux.

māyañ erā kuliala papolo suma an-apoi-pya mañ, ce n'est pas
 assez pour prendre tous ces hommes (litt. les ce canot tous hommes
 ne prendre pas il fait).

t-oko-se-wate, nito-poto apui-pa lapa ^{oi} _{wai} } -tyage, *t-oko-se-wate moi*

pau-po lotin w-ay-tyage; moyañ au-utaka-pa w-ay-tyage, okabvin
w-onnminka-ke pioko-ñe; t-oku-se-wate ken-o-ta-tan pañali i-toponaga,
 peut-être après que je serai parti je ne reviendrai pas, peut-être
 je resterai seulement en Europe (dans ces îles); je ne les oublierai
 pas; souvent je penserai à eux; peut-être ils viendront (peut-être)
 chez moi.

irupa kulo moko yemui-rli ene-ko; i-kyumu-li-yako, i-rlepa-li iy-ko;

tuna se ata, ^{amüi-ka} _{upa-ka} } ; *turalo kolo aikiā yemui-rli-pona*, soigne (vois)

bien ton enfant; quand il a faim, donne-lui sa nourriture; quand
 il veut de l'eau, donne-lui à boire; prends garde qu'un malheur
 ne frappe ton enfant.

nawala sūka mayañ kalīda na, telle est la coutume de ces Indiens.

atane-rofin te-posi-kye mañ, atone piāsi-ke am wāte mañ, owali-
rana am mondo ma mérotopo; owalirana am mondo ma takalaye,
epipio-mé am wéve mañ, (en parlant d'un crayon:) à un bout seu-
 lement il a une pointe, à l'autre bout il est sans pointe, au milieu
 il y a des lettres; à l'intérieur au centre il y a quelque chose de
 noir, l'écorce est du bois.

aembo kolo molo-wara a-wái-le! cesse („que la fin soit”) de faire ainsi!

eróbo puime wingosi na, erobo way-ri isé-pa wa, il y a beaucoup
 de fourmis ici, je ne veux pas demeurer ici.

kasíri mund-ata kes-éni-li, kasíri wate wei-re-ke, paranagfi kasíri
kes-éne-li, quand il y a du cachiri, nous le buvons, quand il n'y
 a pas de cachiri, nous buvons le cachiri de l'Européen.

te-pulata-ke ata, kulau-gon kamisa s-epekati-ŋi-la, pina-me wéi-ri-ke an-epekate-pa wéi, quand j'ai de l'argent, j'achète de beaux habits, étant pauvre je ne les achète pas (*pina*, mot créole).

o-wa ay-ekosa woi-ri se wa, je veux demeurer chez toi.

yawáme alépa s-enapui, amu wate ata, j'ai mangé du mauvais cassave parce qu'il n'y avait pas autre chose.

papuru kalîna tamamiñe wat-ata, alepa an-en-ŋ-pa m-ai-tage, quand tous les Indiens ne travaillent pas, tu ne mangeras pas.

alepa enapui se atá, tamamiñe-kyá! si tu veux manger, travaille!

mâse-ne puye-me maŋ, il est „piaï” (sorcier).

am wate nakon, personne n'était là.

mâse kuliala yawame maŋ, ise-pa wa, ce canot est mauvais, je n'en veux pas.

púsi-púsi máko maŋ, c'est (l'image d') un chat.

va na? werašimbo? ne les trouves-tu pas, les ciseaux? (litt. les anciennes ciseaux).

mâse oko uando, ce canot a deux pagayeurs (ils sont deux).

erâ pátâ yawáme na, ce hamac est mauvais.

nana skyâlâ-tu na, nous sommes à l'école.

noküi ay-etí-me na? comment t'appelles-tu?

oteke etí?

oteke etí-me na? } comment s'appelle cela?

penalâ póle y-ekosa néi, depuis longtemps il demeure chez moi.

mase ante taboto maŋ, il y a une grille autour de la maison.

pulata-li púime wáte na, je n'ai pas beaucoup d'argent.

okobaimé sirikya erobo wañe, depuis quatre ans je suis ici.

tebasîñe-bóle tamu, le cigare est très bon.

tekālekī kuliala, le canot est plein.

somā olà, ceci est une flèche à trois pointes.

apoto-m-bole konopo, il pleut à verse (manière de dire des Kaliñas du Surinam supérieur).

konopo tamul, il pleut à verse (manière de dire des Kalinas du Marouï; voir „grand”).

tanālike ata, quand on a peur.

erâ tumépole bóle, ce dessin est très beau.

apúime maŋ wolo pato maŋ, cet endroit a peu de profondeur.

erapo kowalako na, la rivière se rétrécit.

erapo poto-me tuna nan, la rivière s'élargit.

ityāmamui, il est déjà tard.

kokole

tyomam-pa nalo maŋ } il n'est pas tard encore (A 74).
ironome tyoma-pa maŋ }

yatâke, je ne veux pas te voir, je te déteste.

kalîku maibôli ! prends garde toi !

„*kouu-ya*”, *kin-ga-no*, { *y-erepa-li m-e-ko* ! j'ai faim, dit-il, donne-
 em-e-ko y-erepa-li !
 moi à manger.

tamu amu véi ! donne-moi un cigare !

ay-anuta-pôto, *dútra ay-epiti üta*, si tu es malade, le docteur te guérira.

wekabose w-úsa, je vais chier.

okone eroke, *erâ bata* ! viens ici !

yamatú s-ikyá-sa, je fais une corbeille.

maulu s-époi-ya, je fais du fil de coton.

tónabolene mana, il ronfle.

erâ s-emâ-sa, je le cloue ici.

alepa n-ena-pa lomo-tage, si je ne mange pas, je mourrai.

ya-pupú y-etumbe man, j'ai mal à la tête.

IV.

Grammaire et Vocabulaire de la Langue Trio.

INTRODUCTION.

Les Trios sont établis sur le hant Paloumen, dans la région des sources du Corantyn et sur les cours supérieurs des affluents de l'Amazone qui prennent leur source dans la même région que ces deux fleuves. Au 18me siècle ils demeuraient aussi tout le long du Tapanahoni.

Le nombre des Trios monte approximativement à 800, dont 500 demeurent au Brésil et 300 au Surinam. Au point de vue ethnologique il faut les classer dans la famille caraïbe de la race américaine. Les Trios d'aujourd'hui sont un peuple quelque peu craintif, ayant grand peur de leurs voisins d'autrefois, les Kalînas, et des Européens. Ils se trouvent à peu près au même niveau de civilisation que les autres tribus de la famille caraïbe.

Ils n'ont pas de relations directes avec les Européens; les quelques objets de fabrication européenne qu'ils possèdent, ils se les procurent par leur commerce avec les nègres Yonca du Surinam ou avec les Indiens Salonma, qui à leur tour les obtiennent des Brésiliens — peut-être aussi en partie des tribus de la Guyane anglaise.

Robert H. Schomburgk fut le premier qui visita ces Indiens (sur le Corantyn, en 1843); Crevaux trouva quelques villages Trios sur le haut-Paron en 1878; à cette occasion la plupart des habitants avait pris la fuite. Schomburgk dit seulement que les Trios sont une tribu apparentée aux Pianacotos; Crevaux en donne quelques particularités; en outre il a donné un petit vocabulaire de

valeur fort médiocre. Lors des missions néerlandaises de 1904 et de 1907, nous avons eu l'occasion de séjourner parmi ces Indiens ¹⁾. Un vocabulaire Trio, recueilli en 1907 se trouve dans ce volume.

La présente grammaire a été élaborée exclusivement d'après les données que fournissent nos vocabulaires, recueillis sans l'aide d'interprètes.

¹⁾ Voir Archives internationales pour l'ethnographie, Tome XVII, suppl., Leide 1906 (avec un vocabulaire Trio); Tome XIX, 1908.

Genre.

1. La distinction générique est étrangère au Trio (A § 1, voir cependant G § 1).

Nombre. (A § 2—5).

2. La pluralité peut être exprimée au moyen d'indices qui se suffixent aux noms et aux thèmes verbaux. Il n'a pas été constaté que ces indices se suffixent aux pronoms et aux suffixes casuels.

Indices de pluralité.

^{a)} -*tom*, -*toŋ*, -*tâ*, -*tî*.

Ex. *mékolo-tom*, les nègres, *maya-toŋ*, les couteaux, *i-pöli-pöli-tom* ¹⁾, ses affluents; *iráli ŋin-tâ*, il y a des cabiais, *siki man-tâ*, ils sont noirs, *a-peito t-imâ-se-tâ*, tes serviteurs viennent, *keŋ-ŋni-a-tî*, nous dormons.

^{b)} -*kom*.

Ex. *ku-wŋni-ta-kom-ba*, allons dormir!

Pronoms Personnels. (A § 8—15).

3. I sing. *wui*, *wui-lî*, *wui-lî-lî*

II „ *amŋ*, *amŋ-lî*, *amŋ-lî-lî*

III „ *mŋ*, *mŋ-lî*, *mŋ-lî-lî*

I plur. Nous avons noté les formes *yeña*, *naïña* et *añe* dans des phrases où elles pourraient bien indiquer la 1e pers. du plur.

Indices personnels préfixés aux noms. (A § 27—33).

4. I. sing. ^{a)} *yi-*, *ye-*; ^{b)} *y-*.

Ex. ^{a)} *yi-maya-li*, mon couteau, *ye-nole-li*, ma langue; ^{b)} *y-ona-li* mon nez.

¹⁾ Réduplication.

5. II sing. ^{a)} *a-*, *õ-*; ^{b)} *aw-* (devant *u*).

Ex. ^{a)} *a-kaluta*, ta jarretière, *õ-tika-li*, ton tabac; ^{b)} *aw-ulu-ti-ti*, ton manioc.

6. III sing., relation „de soi-même”, ^{a)} *ti-*, *i-*, *e-*; ^{b)} *il-*, *e-*.

Ex. ^{a)} *ti-tutsi*, *i-tutsi*, son bâton, *e-sûla*, sa frange; ^{b)} *il-épe*, son prix, *e-onó*, son nez.

7. I plur. ^{a)} *ka-*, *ki-*, *ke-*.

Ex. *ku-matûpâtípö*, notre foyer, *ki-paraná-li*, notre ami, *ke-pakala*, nos coffres.

(Dans tous ces exemples il s'agit d'un pluriel de quelques personnes seulement).

Indices personnels préfixés aux postpositions.

(A § 39).

8. III sing., relation „de soi-même”, ^{b)} *t-*.

Ex. *t-oya*, *t-iga*, par lui.

Indices personnels préfixés aux thèmes verbaux.

Voir § 36—50.

9. Démonstratifs en interrogatifs.

(A § 15—17).

sin, ce, ce-ci.

sére, ce, ce-ci.

môle, cela, ce-là.

akö, qui?

ôhi, quoi, quelle chose?

akólo, *akólon*, un autre.

Postpositions et indices casuels.

(A § 18—22).

10. *me*, indice des relations dites de „l'Essif” ou du „Translatif”.

Ex. *péto-me manai*, tu es beau, *Trio-me manai*, *amûma manai*, tu es (comme) un Trio, tu es avare, *gi-pa-me*, *geapâñ-i*, donne-moi cette chemise, j'ai froid (litt. ma chemise, je tremble).

11. *lu*, *li*, *ri*, *li*, *le*, *l*, indices du Possessif.

Ex. *gi-máya-li*, mon couteau, *ge-ou-lu*, mon oeil.

12. *oya*, *ya*, sert à indiquer le sujet virtuel dans la tournure passive (G 367).

Ex. *kulelingi le-ménuti oya*, beau dessiné par toi, tu l'as beau dessiné, *Lanti-ya t-ure-i*, litt. par Lanti (le gibier) a été tué, *möle-ya t-eka-se*, cela a été fait par lui.

13. *uya*, indice du Datif (1e pers.) (G 367).

Ex. *ekalama-pa uya*, il me (le) donne.

14. *wa, ya, oya*, à, vers (G 367).

Ex. *ul-ukutupo wa tepú-wa*, je vais râper le manioc sur la pierre, *möle-ya utei*, je vais là-bas, *et-apa-ka ewai*, assieds-toi près de moi, *w-epa oya-pa*, je viens près de toi.

15. *wa-i*, de.

Ex. *tuaa-wai*, (ils viennent) de la rivière.

16. *mále*, avec.

Ex. *akü-malé m-uté-ne*, avec qui es-tu allé?

17. *ke*, avec.

Ex. *kókuita-ke*, avec le payaye.

18. *aköli*, avec, en compagnie de.

Ex. *akü-aköli*, en compagnie de quelle personne?

19. *pö*, contre.

Ex. *öti m-apoi-ya pakala-pö*, qu'as-tu pris en échange de ton panier?

20. *apo, apâ*, comme.

Ex. *tüli-apo möle*, c'est comme de la résine, *anai-apâ*, semblable au maïs.

21. *aké, ákiñ*, comme.

Ex. *Apikólo patayá-aké*, comme dans le village d'Apicollo, *küle mata, wéi ákiñ*, le feu est clair comme le soleil.

22. *ka, ko*, près de (?)

Ex. *pöli-li-ka-pa*, près de la crique (nous l'avons rencontré), *ipöli-li-ko*, près d'une crique (nous allons dormir).

23. *kau, ka*, dans (avec mouvement).

Ex. *tuaa-kau turómöññ*, plonger dans l'eau, *utei-pa-la waitapoi-ka-pa*, je vais dans mon hamac.

24. *lau, la, la*, dans (avec et sans mouvement).

Ex. *pákala-lau*, dans le panier, *pui-lau*, à la montagne, *matá-la*, dans le feu, *nono-la*, sur le sol, *aima-la*, dans le sentier.

25. *tai*, de ou à.

Ex. *y-ona-tai*, (la fumée sort) de mon nez, *tane, popu-tai*, ici, à mon pied (je veux avoir une bottine).

26. *po*, sur, à.

Ex. *Langú-po*, chez Langon, *akü-po*, chez qui? *möle-po*, là, *sin-po*, *sere-po*, ici, *wéwe-po*, (je grimpe) sur un arbre.

27. *po-lo, po-lo-lo*, sur, à.

Ex. *šin-polo*, (attache la hotte) ici! *i-páta-pololo*, c'est dans son village.

28. *po-nan*, *po-na*, *po-nai*, vers, à.

Ex. *pata-pona-pa w-utei*, je vais au village, *môle-ponan enutei*, *Langu pata ponai*, je vais là-bas, au village de Langou.

29. *pa*. Le matériel ne suffit pas pour établir le sens de ce suffixe.

Ex. *uitapi-pa t-orateia*, j'attache mon hamac, *konopo-pa etika-i-wa*, la pluie ne finit pas, *alunale-pa w-uta*, je pars demain, *seremata-pa Langu pata-po-pa*, je retournerai au village de Langou, *meĩnale-pa n-e-anĩ seremopa-pa*, aujourd'hui il arrivera ici. Voir aussi § 61, 68.

30. *amáti*, en amont.

31. *amokei*, „ „

32. *álenai*, en aval.

33. Le mot *batá*, place, endroit, peut servir à indiquer le lieu; ex. *em-batá wéi*, quand le soleil sera là.

34. Adverbes et expressions adverbiales.

(A § 23, 24).

lekin, seulement.

Ex. *w-ene lekin ta*, je vais seulement le regarder.

nuka, *makar*, *nawakala*, assez! c'est fini! (ce sont probablement des Impératifs).

yetaui, *yewaute*, j'ai assez.

tipuse, *tepulse*, beaucoup.

Ex. *tepúse-re*, c'est une grande quantité! *tepulse-lingĩ nai*, il y en a beaucoup.

taprime, beaucoup.

Ex. *taprime lingĩnĩ kana*, il y a (là) beaucoup de poissons.

tinge-ma molo, il n'y en a qu'un.

õtĩ kalika, comment s'appelle-t-elle (une crique)?

ma-lingĩlĩ, le même, c'est le même.

táne, *táhne*, *tānõ*, ici.

tatĩne-pa, c'est ici.

intailõ w-utei, *intaitõkõ*, je vais par ici.

šin-po, *sere-po*, ici.

miale utei, je vais par là.

môle-ya utei, je vais par là.

môle-pona utei, je vais (par) là-bas.

môle-po, là.

ma-lingĩnĩ, c'est loin!

ma-ngĩhĩ tání, c'est à quelque distance d'ici.

ma-taikẽ, près.

aya, où.

Ex. *aya-ne Mokulá*, où est M.? *aya m-utei*, *aya-le m-utö-nö*, où vas-tu? *aya mum-uta-nunalö*, où iras-tu demain? *aya tamutupö onianĩ*, *aye-ni tamutupö onianĩ*, où est le chef? *haya-mönia ántau*, où dormirons-nous? *anuya-pa möleya*, où a-t-il pris l'aimara?

inâpanimba, au dehors.

talili, *talité*, au milieu.

wapo utei, je vais devant.

wena utei, je vais derrière.

molö-polo, sur cela.

em-polo, (voulez-vous que j'attache le bâton) ici?

šin-polo, sur ceci!

meĩnale, *meĩnale-li*, aujourd'hui.

kokoñáli, *kokoñále-li*, *kokólo* hier.

alunale, *anunále*, demain.

awö n-epui, bientôt ils viendront.

penatâ, *pena*, *penale-ñine*, autrefois.

samenipami, aller vite.

kosamolémi, aller lentement, *wasamale utei*, *amóse-re utei*, je vais lentement, *kâsamále uté*, va vite!

ekuta-pa m-úti-ŋ? quand partiras-tu?

ah, *ina*, *na*, oui.

wa, *uwa*, *owa*, non.

mba, allons!

idóli, *idóli-li*, c'est ainsi!

naiĩli, c'est ainsi!

airo-lo, c'est beau! (d'un dessin).

nó, regarde!

ei-kē, regarde!

ōh, exclamation d'étonnement.

sō, *sō*, *sō*, cris pour faire taire les chiens.

kule-ba-tö, *t-epana-i-mba-tö*, adieu! (comp. G 435).

35.

Nous de nombre.

(G § 16).

1. *tinkĩ*, *tinkĩĩ*.

2. *ököñö*, *ököñö-kini*, *ököñö-kinö*.

3. *eláu*, *woierau*, *werauw*.

4. *epema*, *hoipemá*, *kalpema*.

Au dessus de trois ou quatre: *tepuse*, *tapnime*, beaucoup, *amé-rah-li*, tout!

DU VERBE.

Indices personnels.

(A § 50—63).

36. Les indices personnels qui se préfixent aux thèmes verbaux sont les mêmes qu'on rencontre dans tous les dialectes caraïbes suffisamment connus; ils représentent tantôt la personne qui subit l'action, tantôt la personne qui exerce l'action, tantôt toutes les deux.

37. L'action est exercée par la 1e pers. sur la 2me pers.

1° ^{b)} *k-*.

Ex. *k-etutuka-i*, je te frappe.

2° ^{b)} *y-*.

Ex. *y-enakō-ta*, je ne te trompe pas.

3° ^{b)} *ar-*.

Ex. *ar-ené-pa*, je veux te voir.

38. L'action est exercée par la 1e pers. sur la 3me pers.

1° ^{a)} *wi-*; ^{b)} *w-*, *ny-*.

Ex. ^{a)} *wi-guma-i*, je le souffle, *wi-mimēuta-i*, je le dessine;

^{b)} *w-eta-i*, je l'entends, *ny-akata-i*, je vais le brûler.

2° ^{b)} *yi-n-*.

Ex. *yi-n-ene-me-mba*, fais-moi voir. que je le voie.

39. L'action est exercée par la 1e pers. dans un verbe intransitif.

1° ^{b)} *w-*.

Ex. *w-imbātama-i*, je descends.

2° ^{b)} *y-*.

Ex. *y-itō-se-pa wai*, je ne veux pas aller.

40. L'action est exercée par la 1e pers. du plur. sur la 3me pers.

^{a)} *k-*.

Ex. *k-irikaŋ*, pelons-les!

41. L'action est exercée par la 1e pers. du plur. dans un verbe intransitif.

^{b)} *k-*, *ket-*.

Ex. *k-utei*, nous allons. *ket-ōmī-a-ti*, nous dormons.

42. L'action est exercée par la 2me pers. sur la 1e pers.

^{a)} *ke-*; ^{b)} *k-*.

Ex. ^{a)} *ke-menute-kō*, peinds-moi!

^{b)} *ke-epukaīmo-kō*, enduis-moi de roucou! *ke-epuka-i*, tu me piques.

43. L'action est exercée par la 2me pers. sur la 3me pers.

1° ^{a)} *mī-*; ^{b)} *m-*.

Ex. ^{a)} *mī-menute-ti*, écris-tu?

^{b)} *m-ale*, tu le portes.

2° ^{b)} *a-*.

Ex. *a-ene tamútipo*, as-tu vu le chef?

44. L'action est exercée par la 2me pers. dans un verbe intransitif.

1° ^{b)} *m-*, *mən-*, *men-*, *mön-*, *mum-*.

Ex. *m-utamba*, tu pars? *mən-e-pa*, *men-e-ka-pulai*, *mön-eka-pai*, viens-tu?

aya mum-uta, où vas-tu?

2° ^{b)} *ay-*, *öy-*.

Ex. *ay-amba*, vous partez? *öy-öta*, pars!

45. L'action est exercée par la 3me pers. sur la 1e pers.

^{b)} *y-*, *yiy-*, *yiw-*.

Ex. *y-eka-nē*, il m'a mordu, *yiy-aka*, il me brûle, *yiw-ewika-tome*, pour qu'il me gratte.

46. L'action est exercée par la 3me pers. sur la 2me pers.

^{a)} *a-*; ^{b)} *at-*.

Ex. ^{a)} *a-piti-tome*, pour qu'il te guérisse;

^{b)} *wēi at-ipuma-i*, le soleil t'a brûlé.

47. L'action est exercée par la 3me pers. sur la 3me pers.

1° ^{a)} *nī-*; ^{b)} *n-*.

Ex. ^{a)} *nī-minute-nī*, il l'a dessiné;

^{b)} *n-epamui*, il l'allume.

2° ^{b)} *y-*.

Ex. *y-ema*, elle le jette.

48. L'action est exercée par la 3me pers. dans un verbe intransitif.

1° ^{b)} *n-*, *kən-*.

Ex. *n-ilama-n*, ils retournent, *kən-anota*, il tombait.

2° ^{b)} *iy-*.

Ex. *iy-aka*, il brûle (intrans.)

49. Nous rencontrons un indice personnel, ^{a)} *ke-*, ^{b)} *k-*, *kôn-*, *kən-*, dans les exemples suivants; l'objet de l'action est de la 3me pers., le sujet de la 1e pers. ou incertain.

^{a)} *ke-tikante-kō*, fumer un cigare, *ke-manite-kō*, enduire quelque chose de résine;

^{b)} *aloka k-enapō*, je mange une queue, *k-etāle-yai*, couper les cheveux sur le front, *k-ekinte-kō molo*, chercher un chien (là), *kōn-akōti-ke molo*, couper le con (là), *sale kən-ipoka-i*, laisse-moi t'arracher les cils.

50. Dans les exemples suivants la 2me pers. semble être représentée par *awō*, *awo*.

awō w-ene-tai, tu l'apporteras, *awō y-ipulia-no*, rôtis-les dans le feu, *awō s-esokatei*, *awō t-esokatei*, tu te lèves du hamac, *awo*

itútuka-i, il te frappe, *awö-pa w-ekulika-i-kö-mba*, je viens m'asseoir près de toi pour fendre des feuilles de palmier, *awö ma k-emuha-kö*, t'a-t-elle enduit (de roncou)? *awö-tun ötulu ti-pawaná-mále*, tu parles avec ton ami.

Modes et Temps.

Temps indéterminé qui exprime surtout le présent.

51. 1°. Ce temps est formé par la suffixation de *-i* après un *a*, de *-yai*, *-ñai* après une autre voyelle; l'*i* final du suffixe est quelquefois supprimé (G § 4).

Ex. *ipoma-i*, j'allume, *w-ema*, je le jette, *n-anu-yai*, il grimpe, *nl-nkö-ya*, elle râpe le manioc, *t-owate-ya*, j'attache le hamac, *tuna w-éni-ñai*, je bois de l'eau.

Quelquefois, surtout à la 3me pers. et dans les phrases interrogatives, le *i* final est remplacé par *n* ou *η*.

Ex. *n-inomo-yaη*, il bout, *n-ilama-n*, ils retournent, *n-apulu-yaη*, ils réparent (un canot).

52. 2°. Le suffixe *-mba* ou *-pa* sert aussi à former le même temps.

Ex. *n-amita-mba*, on les a pendus, *w-ute-pa*! je m'en vais!

Fréquemment on ajoute la particule *-la*.

Ex. *ipaka-la*, je le brise, *ipoma-la-i*, je l'allume, *sipala uka-ya-la*, je fais un souffle-feu, *utei-pa-la*, je m'en vais!

53. 3°. Ce temps est formé par la suffixation au thème de *-kö*, *-ke*, *-i-kö* après un *a* ou *ö*, de *-yai-kö*, *-yai-köη*, *-yai-ke*, *-yai-köη* après une autre voyelle ou après une consonne. (Voir Gramm. de l'Oyana § 69).

Ex. *k-ökongka-kö molo*, tu me piques, *sakola seka-kö*, il a bu du chaeola, *n-aka-kö*, c'est fini, *ekalama-kö*, elle te donne, *k-ökötö-ke*, je te coupe, *yeña oka-yai-kö* (syneope de la dernière syllabe du thème), nous tissons, *amöine woro-ya-ke*, une épine me pique, *wöröu-yai-kö*, *siko*, je m'enlève une éhique, *os-epu-yai-köη*, je vais me baigner.

La particule *mba* est ajoutée dans: *awö-pa w-ekulika-i-kö-mba*, je viens m'asseoir près de toi pour fendre des feuilles de palmier.

Dans la phrase: *t-ili-ke yi-pakoló-li*, je construis une (ma) cabane, le verbe a la forme d'un participe.

Temps présent.

54. On forme un temps présent en suffixant au thème une des particules *-nĩ*, *-nõ*, *-yanĩ*, *-yanõ*, rarement *-ne*.

Ex. *n-ilõ-nõ*, il s'envole, *n-akwuika-nĩ*, il remue (le bonillon), *m-akõ-yanĩ*, tu le coupes, *õti m-uka-ne*, comment t'appelles-tu?

Passé.

55. Un temps passé est formé par la suffixation de *-ne* (G § 5).

Ex. *akũ-po m-epuka-ne sére*, où as-tu acheté ceci? *pena Litani w-ené-ne*, autrefois j'ai vu le Litani, *iluku y-eka-ne*, un serpent m'a mordu (il y a plusieurs années).

56. Un temps exprimant un passé d'il y a quelques années est formé par la suffixation de *-põ*, *-põ*, *-lui* (G § 6).

Ex. *pakĩra-ya y-éka-pui*, j'ai été mordu par un pécari, *okõi y-eka-põ*, un serpent m'a mordu, *pena nepui-põ*, autrefois tu as apporté ceci.

Futur.

57. 1°. Un temps futur semble être formé par le suffixe *-se* dans: *apo-se-wa*, il ne sera pas mouillé (A § 81).

58. 2°. Un temps futur est formé par la suffixation de *-tai*, *-túki*.

Ex. *alumale w-õne-tai*, demain je mangerai, *ket-õni-túki*, nous dormirons, *k-u-túki*, nous irons (A § 83).

Impératif.

59. 1°. La 2me pers. du sing. est formée par la suffixation de *-kõ*, *-kõ*, *-ka*, *-ká* (A § 85).

Ex. *ene-kõ*, regarde! *k-epukaimo-kõ*, enduis-moi de roucou! *u-alõ-ká*, emporte-le! *ele-ka*, écarte-le!

Quelquefois on ajoute *-ba*, *-pa*, *-põ*, *-mba*.

Ex. *ale-kõ-ba alépa*, porte cette nourriture! *ele-ka-põ*, écarte-le! *ene-te-kõ-mba*, apporte! (peut-être la particule *-te* dans cet exemple est un indice du pluriel ayant rapport à l'objet de l'action).

La particule *-pa* sert à former l'Impératif dans:

alépa, porte-le!

60. 2°. Quelquefois l'Impératif est exprimé par la préposition de *salé*, *salei* (G § 10).

Ex. *sale w-ámeña-i*, que je te mette le collier! *sale w-apo-i*, que je le pile! *salei w-ene*, laisse-moi voir!

Infinitif.

(A § 64).

61. 1°. Le verbe peut être à l'Infinitif, sans que ce mode soit indiqué par une particule suffixée au thème.

Ex. *aimala wé utei*, je vais prendre des aimaras, *etúlō utei*, je vais causer, *y-ítō se-pa wai*, je ne veux pas aller.

62. 2°. Un Infinitif est formé en suffixant une des particules *-ri*, *-li*, *-le*, *-l* au thème.

Ex. *pakira wé-ri utei*, je vais tuer des pécaris, *anoka-l utei*, je vais grimper sur un arbre.

Cet Infinitif remplit aussi la fonction de temps présent de l'Indicatif.

Ex. *w-aména-le*, j'enveloppe, *m-eui-li*, en bois-tu? *kenolo n-amō-nopui-ri*, on a manqué l'ara.

On ajoute *-pa*, *-ba*, *-pa-la* dans :

utei-re-pa, *w-utei-rō-pa-la*, je veux aller, *utei-re-ba*, il s'en va.

Gérondifs.

63. I. On forme un Gérondif en suffixant au thème une des particules *-to*, *-tā*, *-topo*, *-tupo*. (A § 67).

Ex. *tuna so wai-rō eni-to uya*, je veux de l'eau pour que je boive, *kaikui alé-to-pa*, (il me l'a donné) pour que je conduise son chien, *ul-aku-tupo wa topu-wa*, je serai à râper le manioc sur la pierre, *molo saku-topo*, c'est l'honssoir, *akoloka-tā*, honssoir.

64. II. On peut appeler „gérondif” la forme qu'on obtient en suffixant la particule *-pō*, contre, à, à l'Infinitif (G § 8).

Ex. *ti-ili-pō t-utei*, il est allé pour faire.

65. III. On peut classer parmi les gérondifs la forme suivante : *kokoñiri n-akānu-ya t-itā-sepe*, hier elle a cuit (la cassave) pour aller (c. a. d. pour le voyage) (G § 8).

66. IV. Une quatrième gérondif est la forme suivante :

yī-n-eue-me-mba, laisse-moi voir (G § 8).

Noms verbaux.

67. Un nom verbal peut être formé en suffixant au thème la particule *-li*.

Ex. *yī-l-ili-li sin*, ceci est de ma façon, *en-ili-li*, ce qu'ils ont fait, *y-onopūi-li*, ma peinture de roucon.

Conjonctif.

(G § 8).

68. Un conjonctif est formé par la postposition de *-to-me*, *-tā-me* au thème verbal précédé d'un indice personnel.

Ex. *matā yuma-tāme*, (un souffle-fen sert) à souffler le fen, *yiv-erika-tome* (donne-moi le couteau) pour que je me gratte, *n-ipuka-tome nya kaili*, (donne-moi une aiguille) pour coudre une moustiquaire, *ōti-tome*, pour quoi faire? (syncope du verbe).

69. Un autre conjonctif est formé par la postposition de *-turō*, après que.

Ex. *sin ōtiχa-turō*, après que ce sera fini, *akō-turō ny-aka-ta-i*, après qu'il sera taillé, je le brûlerai (d'un abatis).

Conjonctif négatif.

(G § 9).

70. Ce mode est formé par la postposition de *-nenu* au thème verbal précédé d'un indice personnel.

Ex. *okōi y-ekē-nenu*, (je porte des houx) pour que les serpents ne me mordent pas, *y-ikonga-nēnu*, (je porte le couteau dans un fourreau) pour qu'il ne me pique pas.

Le verbe substantif.

(A § 91--111).

71. Temps indéterminé qui exprime surtout le présent.

Les formes suivantes ont été notées:

Sing. I *wai*, *wa*, *wei*, *weyai*.

II *manai*, *mana*, *ma*.

III *nai*.

Plur. III *mantā*.

Peut-être le suffixe *mano* dans: *sikin-mano*, noir, *silir-mano*, violet, *pakoko-mano*, vert foncé, n'est autre que *ma*, 3me pers. du verbe substantif avec *no*, particule formant des substantifs (voir A § 25, gramm. du Kaliña § 176); ainsi *sikin-mano* signifierait: ce qui est noir. Comp. Ch., Cum. *poc-mano*, bon (G 395).

Les mots *men-éti*, *ken-ei*, *ken-ai*, *k-eti*, dans les exemples suivants sont probablement la 2me pers. du sing., la 3me pers. du sing. et la 1re pers. du plur. du verbe substantif:

apoi menéti, t'es-tu baigné? *ōkōnō kenéi*, il (n') y en a (que) deux (c. à. d. fort peu), *n-etika*, *kōnō kenai*, ils sont épuisés, il (n') y en a (plus que) deux, *apoi-li keti*, allons nous baigner!

72. Infinitif.

Un Infinitif, faisant fonction d'indicatif est noté dans:

tuna so wai-rô, je veux avoir de l'eau.

73. Gérondif.

Un Gérondif est formé par la postposition de *-me* dans:

iyana-nî, napi-na wéi-me, la soupe n'est pas bonne parce qu'il n'y a pas de patates.

74. Conjonctif.

La particule *ataw* fait fonction de conjonctif du verbe substantif.

Ex. *itu-ta ataw*, quand nous sommes dans la forêt, *tône wéi ataw*, quand le soleil est là.

Les formes suivantes sont difficiles à expliquer:

75. 1° type: adjectif — *li-ngî* — verbe substantif.

Ex. *tepuse lingî nai*, il y en a beaucoup, *tepoje lingî nai*, c'est délicieux, *kawe lingî nai*, il est long, haut, *kule lingî nai*, c'est joli, *wa-lingî wai*, j'ai faim.

76. 2° type: adjectif, le verbe *ïye* (vouloir) ou verbe en *-yanî* — *li-ngî-nî*.

Ex. *n-amônô-yanî lingîni*, il tire, *tapûime lingîni kana*, là il y a beaucoup de poissons, *tepôje lingîni*, c'est délicieux! *kulé lingîni*, c'est joli, *má lingîni*, c'est loin, *wa lingîni*, j'ai faim, *káli-me lingîni*, il est fort, *ïye-lôngîni Alakayana*, les Oyauas l'aiment aussi, *kulé lingîni a-pîpô*, ta peau est belle (la dernière syllabe *nî* fait défaut).

Formes analogues:

H.-U. *elékome-dékéni*, vite, *deleχnéleke-dékéni*, lent;

Apar. H. C. *étong-rekréne*, se promener;

Ar. C. *taki inglaré*, chibé (*taki*, farine), *timetagou-linglé*, manger, *bourabou linga*, assiettes des Indiens, *coulé linga*, bonillon.

77. 3° type: verbe à l'Impératif, thème verbal précédé d'un indice personnel, ou substantif — une des particules *-ngî-li*, *-ngî-nî*, *-ke-né*, *-kô-nî*, *-ki-li*, *-ka-nî*, *-ngî*, *-ngele*.

Ex. *okoni-ngîli*, viens! *eni-ngîni*, vois-le! *w-ema-ngîli*, je convie une case, *urôpiti-ngîli*, j'attends un peu, *wi-gamûka-kéné*, je l'éponille, *yekû a-ekaika-kani*, le chien se gratte, *iu-kôni*, il lie, *w-epui-kîli*, t'es-tu baigné? *mekolo a-epui-gelé wa*, les nègres viennent (ne viennent pas?), *mayô ngîli*, ceci est un conteau, *môlô-po ngîli*, il se trouve là, *wako ngî*, il y a des hoccos! *koko-engele-pa w-uta-i*, demain je pars.

Formes analogues :

Bak. *kχ-an-anö-kíle*, j'ai acheté, *kχ-an-a-kíle*, je mange, j'ai mangé, *ūra šuyá n-ara-kíle*, les Sonyas m'ont fait prisonnier, etc. (p. 393);

Apar. O. C. *étou-kèné*, j'ai faim, *couaehi-kéné*, trembler;

Ar. C. *liquelé-guelé*, noir, *tikéri-kene*, un noir, *arapamé kélé*, chavirer, *toumoun-gle*, nouvelle lune, *imé-nagli*, de bon matin, *coopou-ré nanglé*, pleuvir, *icama nanglé*, la nuit, *concher du soleil*;

Ipur. *samai-quiné*, dur;

Crich. *iomba-quiné*, parent, *iaca-quené*, poser, asseoir, *temene-queny*, eru, *ucai-queny*, gratter, *iratoio-quiné*, partie supérieure, *etena-quin*, quoi? *mana-quine*, triste, *canane-quine*, nous;

H.-U. *manámana-kani*, foudre, *ç(χ)má-kene-(χ)kayá-kane*, aurore (A 99) *kokó-gele*, demain, *uele-gele*, immédiatement, *měhàgele*, là (*měhā*, loin).

Verbes négatifs.

(A § 114—118).

Le verbe est rendu négatif:

78. 1°. par l'emploi de l'adverbe de négation *wa*.

Ex. *konopo-pa etika-i wa*, la pluie ne cesse pas, *y-epilisi-wa konopo*, ci-dessous la pluie ne mouille rien, *te-i-wa*, ne va pas!

79. 2°. en suffixant *wa* au thème précédé du pronom-objet de la 3me pers. *an*, *en*, *n*; pour conjuguer cette forme on se sert du verbe substantif.

Ex. *en-eta-wa wai*, je ne t'entends pas, *ay-omi n-éta-wa*, je n'entends pas ta parole, *en-ewese-wa wai*, je ne le mange pas, *an-aketei se manai*, ne me coupe pas! (il semble que dans cet exemple la particule *wa* est sous-entendue).

Dans les exemples suivants le verbe négatif est conjugué à l'aide des suffixes des §§ 51 et 53: *en-eta-wa-i*, *en-eta-wa-i-kō*, je ne l'entends pas.

80. 3°. par l'emploi de l'adverbe de négation *ta*.

Ex. *k-ati-t-urō-ta*, il ne veut pas aller à la chasse, *y-enakō-ta*, je ne mens pas, *y-akōsi-ta*, ne le coupe pas! *y-ipō-ta*, ne le prends pas! *ye-ta wai*, *eyé-ta wai*, je ne le veux pas, *ora*, *yapōi-yapōi se-ta wai*, non, je ne veux pas me battre. *y-ite he-ta wai*, je ne veux pas aller.

81. 4°. en suffixant *taike*, *taikō*.

Ex. *enakō-i-taike*, je ne mens pas. *yi-pana-li yupō-taike*, ne me

pince pas les oreilles! *ipá-taikö*, ne t'assieds pas ici! *palawa iye-taike*, les perroquets ne l'aiment pas.

82. 5°. à l'Impératif par le préfixe *k-*, *ke-*, *ket-*, *tik-*, ordinairement avec un des suffixes *-tö*, *-tau*, *-i*.

Ex. *owa*, *k-ü-tö*, ne le tue pas! *úwa*, *k-ököfti*, *k-eköte-i*, ne me coupe pas! *ke-petetutö*, ne me frappe pas sur la cuisse! *amöle k-ite-i*, ne pars pas! *ket-ure-tau*, ne me frappe pas! *tik-ökámika-i*, ne me gratte pas!

Dans l'exemple suivant l'emploi du préfixe *k-* est combiné avec l'emploi du suffixe *-pu* (§ 29, 52): *k-ipuka-pa ma*, ne l'éteinds pas!

83. Emploi d'un adverbe de négation dans des phrases composées avec le verbe substantif, ou dans lesquelles le verbe substantif est sous-entendu.

1°. Ex. *wa-kiri*, il n'y a rien (comp. § 77), *wa-ke náí*, il n'y en a pas!

2°. Ex. *kanawa-wa*, il n'y avait pas de canots, *napi-wa*, il n'y a pas de patates, *pakira-wa*, *pakira-wa nai*, il n'y a pas de pécaris.

3°. *pata má-taiké*, le village n'est pas loin.

TONNRE INTERROGATIVE.

84. Une phrase est rendue interrogative:

1°. par le ton interrogatif.

2°. par l'emploi des formes en *-a*, *yan*, etc. du temps indéterminé du § 51.

FORMATION DES SUBSTANTIFS.

85. On forme un substantif en suffixant la particule *-ná*, *-nö* à un thème verbal, un nombre cardinal ou à une expression adverbiale dans:

^{a)} *yi-wakuta-nö*, ma cassave enflée (*waku*, ventre, *waku-ta*, enfler);

^{b)} *y-eña ilow-na*, le troisième (doigt) de ma main;

^{c)} *yi-wöli-ta-na*, enfants de ma soeur. (A § 25).

86. On forme le passé d'un substantif en suffixant *-mbö*, *-mpö*.

Ex. *pakolo-mpö*, maison abandonnée, *wali-yéri-mbo*, ornement fait de dents du cabiai (*wali*, cabiai, *yéri*, dent), *alawata ilo-mpö*, réservoir fait d'un larynx (*ilo*) de singe hurleur (*alawata*), *penato-mbö*, c'est ancien, *wata-mpö*, poisson, dit „wara-wara”, récemment tué.

87. On forme le passé d'un substantif en suffixant *-lipō*, *-tupō*, *-lipō*.

Ex. *matā-pā-tipō*, charbon (*matā*, feu, *pa*, sur, à?), *tamū-tupō*, chef, vieillard (*tamū* = vieux, vieillard dans plusieurs langues caraïbes), *no-tipō*, vieille femme (Cum. *noto*, Ch., Tam. *not*, Car. *inuti*, Bak. *inutu*, grand' mère), *ook apō-lipō*, plumes d'une flèche (*ook*, hocco, Crax sp., *apō*, aile). (G § 7).

88. Le substantif est rendu négatif en ajoutant *puira*, dans : *epē-puira*, ce n'est pas un paiement.

89. Noms composés :

a) deux substantifs; le substantif déterminant précède le substantif déterminé.

Ex. *urāli-ékū*, liquide de curare, *aton-epi*, remède contre la bronchite, *tonāli-ue-topo*, (oiseau-tuer-instrument), flèche à pointe aplatie, *ue-pūpi*, canot d'écorce d'arbre (*ueue*, arbre, *pūpi*, écorce).

b) substantif et adjectif; l'adjectif déterminant est suffixé au substantif déterminé.

Ex. *kumakū-imō*, jeune frouager (Ceiba), *noyon-imō*, petit canard, *méri-psikhō*, un petit écureuil.

Voir G 407.

Formation du verbe.

(G § 13, A § 120—122).

90. La particule *po*, ajoutée à un thème verbal, a la signification de „ordonner, faire, vouloir”.

Ex. *ene*, voir, *enepo-kō*, montre-le-moi! *ōni*, dormir, *ōnipo wai*, j'ai sommeil, je veux dormir.

91. La particule *ka*, ajoutée à un nom en fait un verbe ayant le sens de „ôter ce que le nom signifie”.

Ex. *éta*, intérieur (en Cum. et en Ch., A 135), *t-ur-étaka-i*, vomir, *epe*, paiement, cadeau, *epeka*, acheter, *yamū*, pon, *ri-yamūka-kené*, je l'éponille.

92. La particule *ta* a la signification de „aller”.

Ex. *munu*, sang, *mun'ta*, saigner.

93. La particule *ma*, ajoutée à un thème verbal ou à un substantif signifie „faire”.

Ex. *enu*, travailler, *t-enuma-i*, travaillé, *ekala*, etc., en Cum., Ch., Tam., Kal. déclarer, dire. *ekalama*, donner, *alimi*, couata, *alimima ute-ya*, je vais chasser le couata, *waku*, ventre, *yi-wákuma*, bander l'arc, *aimala*, aimara (espèce de poisson), *aimalama*, prendre des aimaras.

94. Combinaison de *ma* et *ka*:

intapu, fermer, *intapumaka*, ouvrir.

95. La particule *-tō*, *-te*, ajoutée à un substantif en fait un verbe.

Ex. *tika yon-te-kō*, rouler un cigare (en Oy. *yom* = enveloppe), *ke-tikan-te-kō*, fumer un cigare (*tikan* = tabac, cigare), *ke-mani-te-kō*, enduire de mani (résine), *t-nakō-tō-yī*, vomir (*nakō*, estomac), *yī-maku-tō w-nite-i*, je vais vider une pièce de gibier.

96. Pour former un verbe réfléchi on préfixe un des particules *wōt*, *et*, *at*, *ōt*, *os*, *s*, *w* au thème verbal. (A § 112, 113).

Ex. *ōs-epu-yai-kōr*, je vais me baigner, *s-irika-le*, je me gratte, *k-w-icika*, je me gratte; *et-apa-ka*, assieds-toi! *n-et-akōte-i*, il s'est brisé, *n-at-amenō*, il se lèche; *l-et-uluka-i*, perdu, *tu-wōt-akūlika-i*, brisé.

97. Autres verbes composés:

t-epipuka-i, percée (la lèvre), (*epi*, lèvre, *ipuka*, percer);

mi-purakata, il (tu) glisse(s) avec son (ton) pied dans un trou (*pu*, pied, *aka*, trou, *ta*, aller, § 99);

ke-petetulō, ne me frappe pas sur la cuisse! (*peti*, cuisse, *tulō*, frapper).

Formation des adjectifs.

(G § 15).

98. 1°. affirmatif, thème + *-me*; négatif, thème, précédé de *i-*, + *na*.

Ex. *pétu-me*, joli, beau, *i-pétu-na*, laid.

On forme un participe en suffixant *-me* au thème, précédé de *t-*.

Ex. *t-apa-me*, assis, *t-ipoya-me*, mouillé.

Forme irrégulière: *w-ene-pe*, ivre (comp. gramm. du Kal. § 51).

99. 2°. affirmatif, thème, précédé dans un seul exemple de *t-* et suivi de *-ne*, *-nei*; négatif, thème suivi de *-na*.

Ex. *t-amui-ne*, avare, *amui-na*, généreux, *amui-na-nei*, pesant.

Dans l'exemple suivant un participe présent est formé en suffixant *-nī* au thème verbal, précédé de *i-*: *i-muata-nī*, saignant.

100. 3°. Le participe passé d'un verbe se forme en préfixant *t-* et en suffixant *-i* après un *a*, *-se* après une autre voyelle.

Ex. *t-epataka-i*, brisé, *t-etuluka-i*, perdu, *t-enu-se*, né, *t-ené-s'-iya*, cela est apporté par elle, *t-apo-se*, mouillé.

Forme irrégulière: *maya n-at-apo-se*, le couteau s'est mouillé.

101. 4°. On forme un adjectif d'un substantif en y suffixant la particule *-ke*, avec, dans:

i-salūta-ke wui, j'ai des ciseaux, *nali-ke*, ayant peur.

102. 5°. affirmatif, thème + *-saka*, *-sa*, *-ka*; négatif, thème + *-la*, *-maka*, *-pani*.

Ex. *akúnu-saka*, *akúnu-sa*, paresseux, *akúnu-la*, travailleur, *amvima-ka*, pesant, *i-kúlu-maka*, laid, *asa-ka*, tranchant, *sa-pani*, non-tranchant.

103. 6°. affirmatif, thème (verbal?) précédé de *t-* et suivi de *-le*.

Ex. *t-api-le*, mouillé.

104. 7°. On forme un adjectif négatif d'un substantif, en y suffixant:

^{a)} *-na*, dans: *i-saláta-na wai*, je n'ai pas de ciseaux.

^{b)} *-ke-ta*, dans: *nali-ke-ta*, n'ayant pas peur.

VOCABULAIRE TRIO.

(Collectionné en 1907).

Parties du corps (Trio et Oyana).

	Trio	Oyana	
Corps	<i>yi-puun</i>	<i>puun</i>	A 284
Chair	<i>i-púq</i>		„ 284
„	<i>i-ka-li</i>		(= force)
Veine	<i>y-iñiti</i>	<i>isi</i>	A 173
Sang	<i>múuu</i>	<i>mén</i>	A 217
Peau	<i>yi-pípō</i>	<i>pítpō, ye-pítpū-l</i>	A 267
Os	<i>etpō</i>		A 122
Poil		<i>ipot</i>	A 179
Tête	<i>yi-pútupō</i>	<i>e-pútupū, putpu</i>	A 291
		<i>ye-putpe</i>	
		<i>yemúit</i>	
Cheveux	<i>y-iñiti</i>	<i>umhetpō</i>	A 220
	<i>yi-pútupōti</i>	<i>umhe-ku-li</i>	
	<i>y-aléti-li</i>		A 43
Raie		<i>etaha-ka-top</i>	(= ?-instrument)
Front	<i>yi-pénalipoi</i>	<i>i-peheua</i>	
	<i>yi-péli</i>		
Oeil	<i>y-enu-la</i>	<i>au, 1 i-éñ-l</i>	A 115
Cils	<i>y-ene-pūli</i>	<i>a-pihpo</i>	
Sourcils	<i>y-ensāli</i>	<i>a-pihpo, y-epipot</i>	G 2—A 179
	<i>y-inkapipō</i>		
Orbite		<i>au-éne</i>	G 78
Visage	<i>y-embata-li</i>		A 259
Joue		<i>popta</i>	A 259
Nez	1 <i>y-ona-li</i> , 3	<i>cuná i-emaá, emna</i>	A 141
Poil des narines		<i>emna-m-opot</i>	
Oreilles	<i>i-páaa-le</i>	<i>paná</i>	A 246
Trou dans le lobe de l'oreille		<i>e-pana-sikala</i>	

Bouche	<i>y-enta-li</i>	<i>i-potá</i>	A 219, 279
Lèvres	<i>y-épi-li</i> (l. infér.)	<i>etpi</i>	A 138
	<i>ye-potí-li</i> (l. supér.)		G 68
Mâchoire		<i>yeri-muit</i>	
Dents	<i>yí-yé-ri</i>	<i>yé-ri</i>	A 124
Langue	1 <i>ye-nole-li</i> , 2 <i>a-nále-ri</i> , 3 <i>i-nóle</i>	<i>nu</i>	A 228
Moustache		<i>etpó</i>	A 179
Barbe	<i>y-epotí</i>	<i>etpó</i> , <i>y-etpo</i>	A 179
Menton	<i>y-alamatá-li</i> , <i>y-alamáta</i>	<i>y-etasi</i>	A 137
Cou	<i>yí-puimn-li</i>	<i>pumúí</i> , 3 <i>i-pumui</i>	G 3
Gorge	<i>y-inká-li</i> , <i>y-inká</i>	<i>muitá</i>	
Larynx	<i>y-ilí-li</i>	<i>y-ehuyetpö</i>	A 168
Poitrine	<i>yí-lopu-li</i>	<i>yí-lopo-tá</i>	A 289
Mamelle	<i>yí-manatí-li</i>	<i>huhú</i>	A 195, 53
Poumons	<i>elé-piolo-li</i>	<i>ihawan</i>	A 125, 11
Coeur	<i>yí-wanö-li</i>	<i>y-nané</i>	A 11
Côtes	<i>auti</i>	<i>y-epta</i>	A 1
Peau de la poitrine (côte?)		<i>y-otkela-ne etpö</i>	A 1, 122
Dos	<i>y-akalabá-li</i>	<i>y-apui</i>	G 371—G 5
Colonne vertébrale		<i>y-apui etpö</i>	G 5, A 122
Ventre	<i>yí-múmi-li</i>	<i>uetr</i>	A 160
Estomac	<i>yí-wáku-lu</i>	<i>y-etepulu</i>	G 4, A 135?
Intestin	<i>yí-wakilí-li</i>		G 4
Foie	<i>y-elé-li</i> , <i>ere-rí</i>		A 125
Nombril	<i>yí-póni-li</i>	<i>poni</i>	A 273
Aine	<i>t-apíne</i>		
Pénis	<i>kíli</i> , <i>alokíli</i>	<i>eném</i> , <i>aném</i>	A 33, G 7
Testicules	<i>emú-lu</i> , <i>emv-alí-li</i>	<i>amu</i>	A 106
Vulva	<i>epáli</i>	<i>áli</i>	A 44
Poil du bas-ventre	<i>y-imáti</i>		
Anus	<i>yí-mapúnu</i> <i>i-putukipö</i>	<i>uéhe</i>	—, G 6
Epaule	<i>yí-motá-li</i>	<i>i-mota-r</i>	A 212
Poil sous l'aisselle	<i>y-apoituku-ru</i>	<i>y-eptapo</i> <i>potomu</i>	
Coude	<i>y-apolitígli</i>	<i>y-apolosili</i>	A 303
Avant-bras	<i>yí-mekúnú</i>	<i>y-emekún</i>	G 8
Poignet	<i>y-emekúnru</i>	<i>omo</i>	G 8, A 105
Main	<i>y-eñá-li</i>		A 105

Main droite	<i>y-apetú</i>		
Main gauche	<i>y-apóiano</i>		
Doigt		<i>y-amu-peli-li</i>	A 105, 254
I Pouce		<i>amo umuit</i>	G 9
II Index		<i>y-amo umuit-eka-li</i>	
III Doigt du milieu		<i>iramná</i>	G 10
IV Annulaire		<i>y-amo-tsire, ipokelenc</i>	G 11
V Auriculaire		<i>y-ama-mumkô</i>	G 12
		<i>y-ama-mumkô</i>	
Ongles des doigts	<i>y-amó-li</i>	<i>amohái, y-ome-hawin</i>	G 15
Fesse	<i>y-ekúnu</i>	<i>y-ekún</i>	A 229
Cuisse	<i>yí-petí-li</i>	<i>petí</i>	A 260
Genou	<i>ye-werena-li</i>	<i>y-chemú</i>	G 13, A 130
Rotule	<i>y-eripóli</i>		
Jambe	<i>y-iyí-li</i>	<i>naší</i>	A 188
Poil de la jambe		<i>was-ípot</i>	
Pied	<i>yí-pú-lu</i>	<i>pujú</i>	A 287
Talon	<i>y-ite-pú-lu</i>	<i>y-ipta-pú</i>	G 14
Orteils		<i>pupulepeli</i>	
I	<i>ye-pu-tánu-lu</i>		G 9
II	<i>y-ilowono</i>		G 10
IV	<i>yí-pu ilowono</i>		
V	<i>yí-pakômi-li</i>		G 12
Ongles des orteils	<i>y-iroi-li</i>	<i>pulu-hái</i>	
Lait	<i>súsu</i>		A 53
Salive	<i>éla-kúlu</i>		A 98
Sueur	<i>t-elamuta-i</i>	<i>alamuk</i>	A 37
Urine	<i>yí-súku-lu</i>		A 53
Excréments	<i>wáte</i>		A 155
Cornes d'un cerf	<i>iléti-li</i>	<i>upsiglit</i>	G 16
Plumes de la nuque	<i>i-puim-pú-lu</i>	<i>aloki-li</i>	G 14, A 238
Crête d'un coq	<i>iléti-li</i>		G 16
Gorgerette d'un coq	<i>éna-péce-ri</i>		A 133, G 18
Plumes dorsales	<i>asére-li</i>		
„ „ (de la poule)	<i>kulairu asérepó</i>		
Aile	<i>apô-li</i>	<i>apó-li</i>	A 34
Queue	<i>aloki-li</i>		A 54, 33
Ergot de coq	<i>irí</i>		
	<i>watáta</i>		
Carapace de tortue		<i>púlepúle aluka-li</i>	
Squelette d'oiseau		<i>otiko-y-eponpö</i>	

Mâchoire d'un cou- marou	<i>watau sone-ka-top</i>	(„coumarou manger-instru- ment")
Nageoire dorsale	<i>ablít</i>	
Petit nageoire dorsale près de la queue	<i>apítíli-psik</i>	
Nageoire pectorale	<i>i-súhu</i>	A 53
Nageoire anale	<i>úmot</i>	
Verrue	<i>kantikö</i>	
Ecorchure, bouton	<i>öikökö</i>	G 19, —
Blessure de couteau	<i>ílikö</i>	G 19
Cicatrice d'ulcère	<i>yaone, oonö</i>	
„ d'une morsure	<i>yérimbö</i>	(voir „dent" et gramm. du Trio § 86)
„ d'une égratig- nure	<i>y-elik-pata-tpö</i>	(<i>elik</i> = blessure, G 19, <i>pata</i> = place, A 253, <i>tpö</i> , indice du passé)
Cornes d'un coléop- tère	<i>wakawakai ilétíli</i>	G 16
Oeuf de cancrelat	<i>paláwe ima</i>	A 174
„ d'engoulevant	<i>ogläi pamo</i>	A 174
Nid de guêpes	<i>okómo ipá</i>	A 272
„ „ „ ancien	<i>okomo opón-pö</i>	A 272

Famille, etc.

Garçon	<i>kli-muku</i>	A 33, G 20
Fille	<i>oli-muku</i>	A 154, G 20
Son petit (d'un animal)	<i>i-múmkö</i>	G 20
Père	<i>imukúlu</i>	A 322?
Sa mère	<i>i-máma-li</i>	G 25
Mon fils	<i>tipui-li</i>	G 22
Frère	<i>pipi</i>	G 31
„	<i>y-akömi-li</i>	G 21
Soeur	<i>yananti</i>	A 110
„	<i>yi-wöli-li</i>	G 32

Un homme appelle les		
enfants d'un frère:	<i>tĩpui-ri</i>	G 22
et les enfants d'une sœur:	<i>yi-wóli-tanà</i>	
et le mari de sa sœur:	<i>yi-pámũ-li</i>	G 33
Beau-frère (oncle?)	<i>konóka</i>	G 27
Ton épouse	<i>i-pũti</i>	A 283
Vieillard	<i>tamútu</i>	A 309
	<i>tamútuĩpõ</i>	"
Vieille femme	<i>nasimpõ</i>	A 226
Chef	<i>tamutú</i>	A 309
	<i>opotóli</i>	A 32
Ame, esprit	<i>yi-kópi-a-li</i>	
	<i>y-amoli-li</i>	G 106
Diable, esprit maléfaisant	<i>alipõ</i>	
Remède contre la toux	<i>atón-épi</i>	A 73, 91
Remède pour la poitrine	<i>kõi-épi</i>	
Son payement	<i>il-épe</i>	A 90
Payement pour une ceinture	<i>akũinsála épe</i>	
Indien ennemi, Caraïbe	<i>akaina</i>	A 70
Européen venant du Nord	<i>palanakíri</i>	
Nègre	<i>uitóto</i>	A 240
Indien Trio	<i>Tlio, Trio, Kilin</i>	

Habitation, ustensiles, etc.

Village	<i>patá</i>	A 253
Maison	<i>pákolo</i>	G 46
Maison circulaire	<i>mainõ</i>	G 45
Maison à demi circulaire	<i>timákẽti, timákõti</i>	(coup. banc, <i>makõtõ</i>)
Maison ouverte de deux		
côtés	<i>kunlaka</i>	
Id. à toit recourbé et		
ouverte d'un côté	<i>tantĩkĩ</i>	
Plancher pour la danse	<i>wa-lopo-mpo</i>	(„ancien instru- ment pour danser”)
Petit banc en forme		
d'animal	<i>makõtõ</i>	
Sa tête	<i>i-patupõ-li</i>	A 291
Poignée d'herbe sèche.		
siège des femmes Trios	<i>põno</i>	A 272

Natte en feuilles de palmier	<i>palalaita</i>	
Espèce de natte pour s'asseoir faite en ro- seau à flèches	<i>plö akampö</i>	
Hamac	<i>uitápi</i>	A 131
Moustiquaire	<i>kailiŋ</i>	(créole du Suri- nam)
Écharpe pour porter les enfants	<i>múle woinepu, múle weñepu</i>	
Canot	<i>kanáwa</i>	A 65
Canot en écorce d'arbre	<i>wepúpi</i>	A 158, 267
Tacari, perche	<i>wayakúli</i>	
Bâton	<i>tutsi</i>	
Petit bâton, unissant la pointe d'une flèche au roseau	<i>wayapú</i>	
Pointe en bois à crochets	<i>tiéti</i>	
Pointe en bambou	<i>pála</i>	G 59
Pointe aplatie pour tuer des oiseaux	<i>wakula</i> <i>yáka</i> <i>tonâli-we-topo</i>	(instrument pour blesser l'oiseau)
Pointe en fer	<i>tukási</i>	G 178
Flèche à trois pointes	<i>sómui</i>	G 59a
Les plumes d'une flèche	<i>oók apò-lipö</i>	G 197, A 34
Liquide pour empoisonner les pointes	<i>uráli eku</i>	G 342, A 98
Brosse pour enduire les pointes	<i>uráli-li-ta</i>	(instrument pour mettre le curare)
Corde à deux poignées, pour amincir le roseau	<i>teútu</i> <i>ple-tinga-top</i>	G 528
Pointe d'un (de mon) couteau	<i>yi-máya-púti</i>	G 64, 68
Poignée, d'un couteau, d'une hache, etc.	<i>epú</i>	G 49
Gaine de ciseaux	<i>i-pa</i>	A 272
Lance	<i>waláta</i>	
Casse-tête Trio	<i>pútu</i>	G 62
Casse-tête Salouma, Oco- mayana ou Chiquiana	<i>siwálopa</i>	
Les Saloumas l'appellent:	<i>takötö, taikíti</i>	G 63

Hache	<i>tólo</i>	
Petite hache	<i>pana-tálā</i>	
Longue hache	<i>yepápa</i>	
Lime	<i>kliklí</i>	
Clou	<i>putuputúli</i>	G 67
Mon abatis	<i>yi-túpi-li</i>	G 70
Nourriture	<i>alépa</i>	A 127
Nourriture de tortue	<i>kulia napui-li</i>	G 219, A 108
Boisson	<i>yóki</i>	A 166
Cassave	<i>wái</i>	G 316
Gâteau d'amidon de manioc	<i>wygyj,õ</i>	
Bouillie de cassave	<i>taika</i>	
„ „ „	<i>kolula</i>	
Ecume	<i>ala</i>	Comp. G 546
Manioc râpé et pressé	<i>pukóká</i>	
Une espèce de cachiri	<i>kululá</i>	
Soupe d'iguanes	<i>yéři</i>	
Bouillon poivré	<i>kaili</i>	G 73
Poêle à cassave	<i>elinat</i>	A 48
Souffle-feu	<i>sipáli</i>	G 76
Marmite en terre	<i>alinô, ôlina, alina</i>	A 48
Petite marmite	<i>pia alina</i>	A 266, 48
Porte-marmite en osier	<i>waiwa</i>	
Canot dans lequel on prépare le cachiri	<i>kuliála</i>	A 84
Palette à remuer le bouillon	<i>aneka-tóp,õ</i>	G 515
	<i>amingá-tu</i>	G 532a
	<i>sokwai</i>	
Baquet en arouman tressé	<i>walumá</i>	G 338
„ „ feuille de pal- mier	<i>ipónti</i>	
La grecque du tissu	<i>alimi-atokili</i>	(= queue d'un couata)
Tamis rond	<i>manāle</i>	A 194
Table pour râper le ma- nioc	<i>komaí</i>	G 81
Mortier	<i>akoño</i>	G 84
Pilon	<i>wéce</i>	(= bois)
Bretelle de la hotte	<i>éwa</i>	A 12
Petit panier ouvert	<i>walumá</i>	G 338

Quenouille	<i>mal'-epú</i>	G 307, 49
Enveloppe de cigare	<i>tika yómü</i> <i>irāli</i>	A 167
Calebasse, réservoir d'huile de crapa	<i>kalap-éni</i>	G 355, 78
Petite calebasse, réservoir pour la couleur rouge	<i>kóiléli</i>	
Son bouchon	<i>enapúlulu</i>	A 33
La couleur rouge	<i>taniremüi</i>	A 27
Noix de palmier awara, réservoir pour la couleur noire	<i>amāna</i>	G 295
Larynx de singe hurleur, réservoir pour la couleur jaune	<i>alarata ilo-mpō</i>	G 130, A 168
La couleur jaune (huile de crapa?)	<i>wílikō, walíkō</i>	
La couleur noire	<i>alakoíde</i> <i>sikínmano</i>	G 422
Couleur blanche	<i>tára</i>	
Peigne	<i>onkai, ankai</i>	G 89
Les plumes qui servent d'ornement	<i>i-sála-li</i>	G 93
Frange, plumes d'ornement en général	<i>sala, e-sáli</i>	G 93
Clochette	<i>tíli</i>	
Grelot en graines	<i>sarawáimō</i>	
Cadre dont on se sert pour construire un tablier en perles	<i>ipuilana</i> <i>kwéyu-ku-ta</i>	A 145
Ceinture en poil de couata des Oyanas	<i>alimi poti-mbō</i>	A 131, 179
Collier de dents de tigre	<i>kaikui yéru-mbō, kaikui</i> <i>yéri-mbō</i>	A 63, 124
Collier en graines	<i>kulitúka</i>	
Perles	<i>samula</i>	
Perles bleu-violet	<i>kumumay</i>	
.. violet-rose	<i>suwimo</i>	
.. violet-foncé	<i>wamisaneula</i>	
Coiffure de plumes	<i>kulirimbō</i>	
Plume, ornement du nez	<i>ona-líri</i>	A 141

Ornement d'oreille avec chaînette sous le menton	<i>wuli-yéri-mbô</i>	G 152, A 124
Echarpe en graines	<i>y-apan, ápan</i>	G 92
Soulier, bottine	<i>putái</i>	
Couronne en plumes	<i>óla</i>	A 238
Convre-dos	<i>munánni</i>	
Flûte en bambou	<i>tyáli, sáli</i>	G 96
Hochet	<i>waráka</i>	G 101
Manaret à guêpes des Oyanas	<i>epulu-la</i> <i>ipulu-tópo</i>	
Théodolite	<i>wey-éne-la</i>	(„soleil-voir-in- strument”)
Crayon	<i>timénuti-la</i>	(„dessiner-in- strument”)

Nature.

Ciel	<i>kápu</i>	A 67
Nuage enmulus	<i>kapu kúle</i> <i>kapúlax oli</i> <i>tikàlax mvi</i>	A 87, 81
Temps couvert le matin	<i>ikapululúlu</i> <i>konópo watumé</i>	G 108 A 77, 14
Vent	<i>pepéi</i>	A 258
Soleil	<i>wéi</i>	A 165
Lever du soleil	<i>wéi karainati</i>	G 483
Coucher du soleil	<i>wéi neuánu</i> <i>nikomañampa</i>	A 74
Matin	<i>kókoñe, kókolo</i>	A 74
Midi	<i>empopane wéi n-iretepa- neyax</i>	
Il fait nuit	<i>sikin-we-kini</i>	G 422
Lune	<i>nnó</i>	A 227
Pleine lune	<i>neampa nnó munomenu</i>	
Premier quart de lune	<i>nnó karôpatese</i> <i>tepatakaima</i> <i>nnó mólô n-epataka</i> <i>nnó pa n-epataka</i> <i>n-epataka-mô neno</i>	G 517
Nouvelle lune, pas de lune	<i>nnôpánnu</i>	
Clair de lune	<i>nn-amóli-rí</i>	G 106

Etoile	<i>sirikö</i>	A 304
Pléiades	<i>nãmanã</i>	G 103
Vénus	<i>ulutula</i>	
Vénus, Sirius	<i>pialaimö</i>	
Été	<i>wéi kúle</i>	(beau soleil)
Arc-en-ciel	<i>kananai</i>	G 111
Tonnerre	<i>kápu</i>	G 113
	<i>kápu tili-lĩñö</i>	G 129
Il tonne	<i>kũlitatila, kũlitáti</i>	
Eclair	<i>kápu-kápu</i>	G 113
	<i>kápu-intâtã</i>	
Ombre	<i>ewálunu</i>	A 14
Terre	<i>nono</i>	A 224
Sable	<i>samu</i>	G 116
Montagne	<i>püi</i>	A 180
Colline	<i>imóliri</i>	
Sommet	<i>ikápu-lu</i>	A 223
Pays plat	<i>werematapa</i>	
Forêt	<i>itú</i>	A 325
Savane	<i>hoi</i>	A 278
Souree, origine d'une ri- vière	<i>amãti</i>	G 119
	<i>tuna-manã</i>	
Eau courante	<i>n-iti-nö aléna-kö</i>	(voir „en aval”)
„ „ sur un arbre immergé	<i>tikũmeneane</i>	
Les eaux sont grosses	<i>tuna mĩnãme</i>	A 316, G 408
	<i>t-epũ-ke</i>	G 512
Les eaux sont basses	<i>tuna t-apa-i</i>	G 446
	<i>tepu-awointau</i>	(tepu = rocher)
L'eau monte	<i>n-ĩma-mpa, n-ĩma-né</i>	G 407?
L'eau décroît	<i>tuna n-apa-né</i>	G 446
	<i>tuna walingĩnĩ ene</i>	
Débarcadère, dégrad.	<i>tuna-kata</i>	
Feu	<i>matã</i>	A 149
Flamme	<i>oleole-mé, oleo-linganĩ</i>	G 129
Fumée, vapeur	<i>alintö</i>	G 129
Cendre	<i>wilĩnő</i>	G 129
Charbon	<i>matãpãtipö</i>	
Tison de feu	<i>matã kabĩru</i>	
Rocher Tebou	<i>tapélepuku</i>	
„ Kassikassima	<i>tipöilikĩn</i>	

Parou oriental	<i>okomüküli</i>
La route dite „sawani-passi”	<i>okomüküli ena-li</i>
Aracoupina	<i>pakupína</i>
Citaré	<i>paikúlu</i>

. Arbres, etc.

Anacardier, acajou	Anacardium occiden- tale	<i>oloi</i>	G 296
Ananas	Ananas sativus Schult.	<i>nána</i>	G 297
„ sauvage		<i>nánaki</i>	G 297
Banane, dite <i>oemau</i>	Musa paradisiaca L.		
<i>bana</i>	var.	<i>soloso</i>	
Calebasse, dite <i>papa</i>			
<i>godo</i>	Crescentia Cujete L.	<i>māla</i>	G 302
Calebasse, dite <i>koei</i>		<i>kaliwá</i>	
„ ovale		<i>atúla</i>	
Canne à sucre	Saccharum officina- rum L.	<i>pléinā</i>	A 288
Cotonnier	Gossypium sp.	<i>mau, maúlu</i>	G 307
Cramanioc	Manihot palmata Müll. arg. var.		
	Aipi Müll. arg.	<i>tepúlu</i>	G 308
Genipa	Genipa americana L.	<i>kulpö</i>	G 309
Gourde	Cucurbita Pepo L.	<i>waikára</i>	
Igname, dite <i>napi</i>	Dioscorea trifida L. f.	<i>nápokö</i>	A 222
„ dite <i>njam</i>	Dioscorea sp.	<i>nápokö-imö</i>	A 222
		<i>yámisi</i>	(créole du Su- rinam)
Maïs	Zea mais L.	<i>anai</i>	A 21
Manioc	Manihot utilissima Pohl	<i>wúi</i>	G 316
Patate	Ipomoea Batatas (L.) Lam.	<i>nápi</i>	A 222
Pite	Bromelia sp.	<i>uluwaitā</i>	G 320
Ricine	Ricinus communis L.	<i>kumalaráw</i>	
Roucouyer	Bixa Orellana L.	<i>úse</i>	G 322
Tabac	Nicotiana Tabacum L.	<i>tíka</i>	
Taya, chou caraïbe, petite esp. blanche	Arum sp.	<i>kóimö</i>	
Id., charme indien		<i>sinti</i>	

Autre charme indien		<i>komü</i>	
Aouara	<i>Astrocaryum</i> sp.	<i>amana</i>	G 295
Palmier bâche	<i>Mauritia flexuosa</i> , L. f.	<i>koi</i>	G 326
„ dit <i>keskesmaka</i>	<i>Bactris minax</i> Miq.	<i>aweké</i>	
„ „ <i>gran marípa</i>		<i>kui</i>	
„ „ <i>bergi-marípa</i>		<i>maliakúpi</i>	
„ ressemblant au caumou		<i>pöppö</i>	
Paxionba	<i>Iriartea exorrhiza</i> Mart.	<i>pöula</i>	G 334
Pinot	<i>Euterpe oleracea</i> Mart.	<i>pamüi</i>	
Arouman	<i>Ichnosyphon gracilis</i> Körn.	<i>waluma</i>	G 338
Balourou	<i>Heliconia Bihai</i> L.	<i>pálu</i>	G 298
Bois canon	<i>Cecropia</i> sp.	<i>kuléri</i>	G 340
Cacaoyer sauvage	<i>Pachira aquatica</i> ?	<i>wiriki</i>	
Champignon		<i>kolopí</i>	G 341
Liane, dite <i>kamina</i>		<i>ayewále</i>	
Une autre liane tenace		<i>nopoyamui</i>	
Liane à enivrer		<i>inéku</i>	G 345
Passiflore, dite <i>sneki-markoesa</i>	<i>Passiflora foetida</i> L.	<i>akalakalái</i>	
Plante, dite <i>matro-zendruif</i>		<i>omopelé</i>	
Herbe de savaue		<i>hoi</i>	A 278
Herbe dite <i>adroeng</i>	<i>Cyperus</i> sp.	<i>siwilu</i>	
Plante dite <i>gogomago</i>	<i>Phytolacca decandra</i> L.	<i>pamúlipana</i>	
Moucou-moucou	<i>Montrichardia arborescens</i> Schott.	<i>pulukuní</i>	
Arbuste dit <i>njoe-wintji-bobbi</i>	<i>Solanum mammosum</i> L.	<i>kumātá</i>	
Arbuste dit <i>switi boontje</i>	<i>Inga</i> sp.	<i>alutapa</i>	
Acajou	<i>Cedrela odorata</i> L.	<i>simayai</i>	G 347
Balata	<i>Mimusops Balata</i> Gärtn.	<i>paláta</i>	G 350
Bois de lettre	<i>Piratinea guianensis</i>	<i>paira ulába</i>	G 351 A 321
Arbre dit <i>oeman-barklak</i>	<i>Arrabidaea inaequalis</i> (P. D. C.) Baill.	<i>melipóno</i>	
Bois payaye	<i>Aspidosperma excelsum</i> Benth.	<i>kwiwikwióti</i>	A 31
Canari macaque	<i>Lecythis grandiflora</i>	<i>kulúláŋ</i>	

Cèdre noir (dit <i>pisi</i>)	Nectandra sp.	<i>wai</i>	
Copaiva?	Copaifera guyanensis		
	Aubl. ?	<i>wanapano</i>	
Courbaril	Hymenaea Courbaril L.	<i>kaulú</i>	
Crapa	Carapa guianensis Aubl.	<i>klópa</i>	G 355
Ébène verte	Tecoma leucoxydon (L.)		
	Mart.	<i>alaní</i>	G 356
Fromager	Ceiba pentandra Gärtn.	<i>kumáka</i>	G 357
Goyave des bois		<i>kuralań</i>	
Grignon?	Nectandra wane?	<i>ílu</i>	
Arbre dit <i>ingi pípa</i>	Couratari guyanensis		
	Aubl.	<i>sípíamö</i>	
Touca	Bertholletia excelsa	<i>tuká</i>	G 362
Wapa	Eperua falcata Aubl.,	<i>totopó</i>	
	E. rubiginosa Miq.		
Wacapou	Audira inermis H. B. K.	<i>wakapú</i>	G 363
Arbre, dit <i>mira</i>			
<i>hoedoe</i>	Triplaris surinamensis		
	Cham.	<i>apiyĩ</i>	

Adjectifs.

bas (d'un hamac)	<i>kare-ta</i>	A 62
blanc	<i>tikâlâye</i>	
„	<i>tamútune</i>	A 47
„ (les cheveux)	<i>tepúitai</i>	G 391a
bleu	<i>tinpumé</i>	
beau		
il est beau, c'est beau	<i>kule-lingĩnĩ, kulé-ringin,</i>	A 81
	<i>kulé-linge nai</i>	
„ „ „ „ „	<i>kulánu</i>	„ „
il est beau	<i>petome-lingĩ, pétome,</i>	G 394
	<i>póitome</i>	
tu es beau!	<i>petome manai!</i>	
beau, bon	<i>airö</i>	G 393
il est beau (un dessin)!	<i>airolo!</i>	
c'est un bon feu	<i>matâ ailinga</i>	
carré (un morceau de		
bois)	<i>t-aköse</i>	A 4
courageux (je suis —)	<i>nalike-ta wai</i>	A 109
court	<i>tintiye</i>	G 397

doux, délicieux	<i>tepoyñe</i>	G 39S
	<i>tepâye-lingĩnĩ</i>	
	<i>tepoye-lingĩ nai</i>	
	<i>switi-lingĩnĩ</i>	(<i>switi</i> , mot cré- ole)
„ „ (c'est —)	<i>kulingĩ nai</i>	
„ „ („ —)	<i>amékapote-lingĩ nai</i>	
ça sent bon	<i>tepoiñe nai</i>	
droit	<i>towatowanise</i>	
	<i>yiwérasotinnũ</i>	
dur (il est dur, un bauc)	<i>kutuma nei</i>	G 405
„ „ „ „ „	<i>y-ena-ketumu-ka</i>	
fatigué (je suis —)	<i>yenepita-lingĩnĩ</i>	(= je ne l'ap- porte pas?)
fort		
le fil de coton est solide	<i>manlu kolome</i>	
la feuille du palmier est		
forte, solide	<i>mulumulu ikáya</i>	
	„ <i>kayẽñ</i>	
	„ <i>kayẽngĩli</i>	
froid (j'ai—)	<i>y-enopaña</i>	
grand	<i>mono</i>	G 408
gros (je suis—)	<i>tu-wakutu-ye wai</i>	G 4
haut		
l'arbre est haut	<i>kawõ nai wewe</i>	A 62
il est long (un homme)	<i>kawe nai</i>	
	<i>kawe-lingĩ nai</i>	
humide, mouillé	<i>t-apín-le, t-apí-le</i>	G 512
ivre (je suis—)	<i>w-ene-pe wai</i>	A 111
jeune	<i>wangĩli</i>	
	<i>tigóngĩli</i>	
laid	<i>i-kúlu-maka</i>	A 81
	<i>i-péto-na</i>	G 394
le roucon est laid, il		
t'enlaidit	<i>ntipome úise</i>	A 81
léger		
il n'y a que la crosse		A 20
du fusil qui ne soit pas		
lourde	<i>sin tan putupõ lekín</i>	
	<i>amviman</i>	
long	<i>má-lingĩñ</i>	
mes cheveux sont longs	<i>yímeh yi-putupõ</i>	

lourd (il est—)	<i>amvimaká</i>	A 20
	<i>amvima mana</i>	
	<i>aanye nai</i>	
maigre (je suis—)	<i>giwakulune wai</i>	G 4
malade		
mes yeux sont malades,		
je ne puis voir	<i>kutuma nai, ene-wa wai</i>	
demain ils seront beaux		
(guéris), hier ils étaient		
malades	<i>utanelé kulé, kokoñale</i>	
	<i>kutúmaká</i>	
j'ai mal aux dents	<i>gi-gi akwika-nö</i>	
j'ai mal à la tête	<i>ye-pútupöne kutumakö</i>	
je suis malade, cela (une		
blessure à la jambe) me		
fait mal	<i>tiakiliti wai, kutumö nai</i>	G 415
les égratignures de ma	<i>kutúma yuwáni-tápo</i>	
cuisse me font mal	<i>opíue</i>	
paresseux	<i>akúnusaka</i>	G 423
je suis paresseux	<i>akúnasa wai</i>	
tu es „	<i>akúnusa manai</i>	
rassasié (je suis —)	<i>tuwakutu wai</i>	G 4
mûr	<i>tése</i>	
pas mûr	<i>wa-gilí, wa-ngili nai</i>	
roud (un trou dans une		
planche)	<i>titálíkai</i>	
sec	<i>túne</i>	A 23
petit	<i>aküime</i>	
	<i>pia</i>	A 266
il est —	<i>aküime-lingĩnĩ</i>	
	<i>pia-lingĩnĩ</i>	
nouveau		
une maison nouvelle,	<i>meĩnatòlà pakolo,</i>	
récemment construite	<i>meĩnale t-ilí-pö</i>	
rouge	<i>tamire, tamiraná</i>	A 27
il est rouge	<i>tamiremü, tamire-ringẽnĩ</i>	
noir	<i>sikíme, sikiinmano</i>	G 422
obscur		
il fait sombre (temps de		
pluie)	<i>ne-walumpa-ña-mpa,</i>	A 14
	<i>ne-walumpa-mpa</i>	
	<i>n-epupa-mpa</i>	

peureux	<i>nalike</i>	A 109
mon chien a peur	<i>nalike nai y-ekü-lü</i>	
tortueux	<i>yivetulémmö</i>	
travailleur	<i>akünü-la</i>	G 423
vert (clair)	<i>kanáname, kanánamano</i>	Comp. arc-en-ciel.
„ (foncé)	<i>pakókomano</i>	
vide (il est —)	<i>alira nai</i>	A 40
violet	<i>silirmano</i>	
vieux (d'une personne)	<i>tamútu</i>	A 309
„ (d'une chose)	<i>penatombö</i>	A 257
un vieux sabre	<i>kašipála penáta</i>	
„ „ „	<i>ekipö</i>	
c'est vieux et en loques		
(déchiré)	<i>penatombö, tiakai</i>	

Verbes et phrases.

<i>t-énu-se</i>	A 107	accoucher
<i>akü-po m-epeka-ne sére, Api-</i>	A 90	où as-tu acheté ceci, au village
<i>kólo páta-po m-epeka-ne?</i>		d'Apicollo?
<i>i-solâto na ketáí, sotâto epeka-kö</i>		{ \pm nous n'avons pas de cadenas,
<i>i-solâto na ke-pakala apokama</i>		{ donne-nous-en pour fermer nos
<i>nintâ</i>		{ coffres
<i>nale waye, a-epema ene-kö, naile</i>		je n'ai pas de bagues (je suis
		ainsi), donne-les-moi!
<i>aipi-kö</i>	A 92	aiguiser
<i>Suli maya n-aipi-aní</i>		S. aiguisse le couteau
<i>w-utei-rö-pa-la</i>	A 324	je veux partir
<i>utei-re-pa</i>		je m'en irai
<i>y-itö-se-pa</i> { <i>wéi</i>		je ne veux pas aller
{ <i>wai</i>		
<i>palánakiri-akili w-ayita-se,</i>		je veux aller avec les blancs et
<i>mékolo-akírí, mékolo-yaní</i>		avec les nègres aux villages des
		nègres
<i>kokolo-pa miña-le-pa w-utai,</i>		demain j'irai à mon abatis (?)
<i>werenata-pa</i>		
<i>kokólo w-utai</i>		{ demain je partirai
<i>alunale-pa w-uta</i>		{
<i>alunale w-utei, alunale-pa kenei</i>		demain je partirai, ce sera demain
<i>alunale-pa w-útei kenu-ta-pa</i>		demain je pars pour (mon abatis
		dans) le bas-fleuve

<i>w-ute-pa</i>	}	je pars!
<i>w-utei-pa</i>		
<i>w-utei-pa-la</i>		
<i>utei-pa-la</i>		
<i>utei-pa-l ni-se-pa weitapi-poná-pa</i>		je me rends à mon hamac pour dormir
<i>alúnale m-ütei-pa</i>	}	demain tu pars
„ <i>m-utim-ba</i>		
<i>tuwöse-atau, m-ute-ya</i>	}	quand il reviendra, tu partiras
„ „ „ <i>m-uta</i>		
<i>m-utam-ba?</i>		t'en vas-tu?
<i>aya mum-uta nunalö?</i>		où iras-tu demain?
<i>aya-le m-utó-nö?</i>	}	où vas-tu?
<i>aya m-utei?</i>		
<i>ekata-pa m-üti-ŋ?</i>		quand partiras-tu?
<i>akú-malé m-uté-ne?</i>		avec lequel iras-tu?
<i>mia-le-pa utei-re-ba</i>		il est allé là-bas
<i>n-utam-ba</i>		il s'en va
<i>n-itö-nö</i>		il s'envole (un oiseau)
<i>Alesani n-itim-ba, we aköse-pa</i>		A. part pour couper l'abatis
<i>alúnale</i> { <i>k-etei</i>	}	demain nous partirons
{ <i>k-ütei</i>		
<i>k-etam-ba</i>		nous partons
<i>amérale k-eté-ti</i>		nous irons tous
<i>alunale k-üta-ki</i>		demain ils partiront (nous partirons?)
<i>ay-am-ba?</i>		allez-vous partir?
<i>utam-ba</i>		ils s'en vont
<i>amérale n-itam-ba</i>		tous s'en vont
<i>mékolo t-utei</i>		les nègres sont partis les premiers
<i>wöli tipiti-pona t-utei</i>		les femmes vont à l'abatis
<i>wöli wui-pona t-utei</i>		„ „ „ chercher du manioc
<i>ene-tuwö tu-wöt-am-ba</i>		quand ils m'ont vu, ils ont pris la fuite
<i>am-utim-ba öyennai s-amete-kö</i> (G.		elle va (tu vas?) pour chercher,
§ 8, 5°)		ramasser, de la (ta?) nourriture
<i>itö-kö</i>		aller
<i>m-bá!</i>	}	allons, en route!
<i>u-pá!</i>		
<i>tei-wa!</i>	}	ne va pas!
<i>amöle k-ütei!</i>		

<i>nono atuma-ka?</i>		iras-tu à pied?
<i>n-ōtima-ŋ</i>		il s'allonge (le caoutchouc)
<i>ipóma-kō</i>	G 436	allumer
<i>ipoma-lai</i>		j'allume
<i>yi-tika-li ipoma-i</i>		„ mon cigare
<i>ō-tika-li ípome matā-pona</i>		tu allumes ton cigare au feu
<i>n-epamu-i</i>		il allume (son cigare)
<i>w-amuin-pai</i>	G 438	il (j'?)appelle des couatas
<i>Yanki kantā, mōi s-amākia-n,</i>		± Y. viens ici, il t'appelle!
<i>mō-ya ākia-n!</i>		
<i>pena w-ené-ne</i>	A 113	autrefois je les ai apporté (des
„ <i>w-énepui</i>		perles)
<i>awōw-ene-tai, yuwō-tuwō-pa</i>		peut-être tu les apporteras
		quand tu reviendras ici
<i>en-énepui-la?</i>		ne l'as-tu pas apporté?
<i>penátā, pena nepui-pō</i>		autrefois tu as apporté ceci
<i>péna yi-tepu yi-pawana-li pui-li</i>		„ mon ami m'a donné cette
		pierre
<i>t-ené-si-ya</i>		elle l'apporte
<i>yi-pām ene-kō</i>		donne-moi la chemise!
<i>yi-poi ne-kō</i>		apporte-moi mon habit!
<i>éné-kō y-apōi-me!</i>		donne-le moi pour m'y asseoir!
<i>yi-maya-me ne-kō!</i>		donne-moi ce couteau!
<i>maya ne-kō!</i>		apporte un couteau!
<i>ene-te-ka!</i>		apporte-le (apportez-le? apportez-
<i>ene-te-kōm-ba!</i>		les?)!
<i>amitai-re-neane yōmili</i>	Comp. Bak.	il vent apprendre la langue
	<i>enomita,</i>	
	apprendre	
	et G 439	
<i>w-epoka-i</i>	A 179, 58	je t'arrache le poil
<i>s-epoka-i, tipoi wa</i>	gramm. § 100	je m'arrache le poil de la jambe,
		elle est pelue
<i>salei w-īpoka-i</i>		laisse-moi t'arracher le poil
„ <i>w-īpoka</i>		
<i>sale k-ōpoka-i</i>		laisse moi t'arracher la barbe
<i>sale k-īpoka-i</i>		„ „ „ les cils
<i>γ-apo-yai</i>	A 30	je suis assis
<i>t-apa-me weyai</i>		es-tu assis?
<i>apoi-me-nin?</i>		ne t'assieds pas ici!
<i>ipá-taikō!</i>		être assis (je m'assieds?)
<i>s-et-ápoka-i</i>		

<i>et-apaka ewai</i>		assieds-toi près de moi!
<i>uitapi-pa t-owate-ia</i>	G 440	j'attache le hamac
<i>ö-köile mam-ewata-i?</i>		} attaches-tu ta moustiquaire?
„ <i>mam-ewateu?</i>		
<i>táne-lingi t-apúlei</i>	G 533	c'est ici qu'il est attaché, lié
<i>t-apulé</i>		coller
<i>kanawa t-apule</i>		réparer les canots
<i>alunále-pa n-apulu-yañ, mékolo-ton</i>		} demain les nègres vont réparer
<i>uitóto-pa n-apulu-yañ</i>		
<i>awó pití!</i>	G 441	attends un moment!
<i>uwó pitingili</i>		j'attends un peu
<i>áró pati-li-kö, tale wai</i>		attends un moment, je snis ici
<i>Yanki kúmpanu-ya Switi</i>		j'avertirai Y. que S. vient, ap-
<i>tikenenkan</i>		proche
Comp. A 93, courir		
<i>alintö y-elinka</i>		la fumée m'aveugle
<i>alintö y-elina-nö y-enu-pipi-gan</i>		„ „ me fait mal aux pau-
		pières
<i>añéno wai</i>	G 443	j'ai faim
<i>añéno nai</i>		il a faim
<i>añeno-ta wai</i>		je n'ai pas faim
<i>añeno wai-tā, wui ine-kö!</i>		j'ai faim, apporte de la cassave!
<i>aneñö-kö-ta ke-parana-ta ñene</i>		pour que notre ami ne souffre
		pas de la faim
<i>wa-lingi wai</i>	G 442	} j'ai faim
<i>wa-lingini</i>		
<i>wa weyai</i>		} il a faim
<i>wa-lingi nai</i>		
(voir mouiller)		se baigner
<i>s-íntapo-i</i>	A 219	} bâiller
<i>y-íntapo-i</i>		
<i>tánetumoi</i>	(tane = ici)	se balancer dans l'hamac
<i>n-ayúya</i>		il se balance „ „
<i>awöwutei-kö</i>		bander l'arc
<i>yirákuma-pa</i>	G 4	je bande mon arc
<i>y-ilapa yurákumai, tapitapi manai</i>		je détends la corde de l'arc
1) <i>keteketetapuíne, o-kö šin-pona</i>		je veux me battre avec toi, viens
		ici!
2) <i>owa, yapóiyapöi se-ta wai</i>		non, je ne veux pas me battre
3) <i>wayiri-yanö</i>		} se battre
<i>wayiri-nenu</i>		
<i>wali-an</i>		donner un coup de massue

<i>wagili-yala</i>	}	je te donnerai un coup de massue
<i>sale wagili-yai</i>		S. l'assomme (un poisson)
<i>Soni wanili-yanĩ</i>	}	je mourrai (de cette maladie ou
<i>watili-kõ</i>		blessure)
<i>wakilipontata</i>	}	je vais à la chasse
<i>iot-ure utei</i>		je vais à la pêche de l'aimara
<i>aimala-wé utei</i>		il veut chasser le pécari
<i>pakira wõ se nai</i>		je vais „ „ „
<i>pakira wé-ri utei</i>		je vais à la chasse
<i>k-oti-k-owai-lu utei</i>		une épine m'a blessé
<i>amõine w-owo-ya-ke</i>		„ „ l'a (m'a?) blessé au
<i>amainõ y-ucõ yi-pu-tau</i>		pied
<i>y-uwõ</i>	{	il tire
<i>ma, n-ucõ!</i>		il se blesse avec une épine
<i>we-wa nai</i>		vois, il a blessé, tué l'oiseau
<i>mami-wõ kulumtum</i>		le fusil tire (ne tire pas?)
<i>arkabusa-ke t-ucõ</i>		il a tué un agami
<i>k-ãti-t-ucõ-ta</i>		tirer (avec un un fusil)
<i>õkõ-ne t-uwõ-ya?</i>		il ne veut pas aller à la
<i>Toloi-ana t-owe-i</i>		chasse
<i>Lanti-ya t-ucõ-i, tingin t-ucõ-i-ya</i>	}	qui l'a tué?
<i>„ „ t-ucé-i, tingin-ucõ</i>		Todoi l'a tué
<i>mõle mõle t-uwõ!</i>	}	il a été tué par L., une (pièce)
<i>owa, k-ũtõ!</i>		(seulement) a été tuée par
<i>kõt-uwe-tau!</i>		lui
<i>mékolo waypo-tóne</i>		là, là, tire!
<i>õwuiti</i>		ne tire pas, ne le tue pas!
<i>õwuiti-kin</i>		ne me frappe pas!
<i>amo m-owõti?</i>		les nègres veulent les tuer
<i>õki n-etan-yanĩ, talipi?</i>	{	tirer
¹⁾ <i>tuna w-éni-ñai</i>		où a-t-il été tué (où l'as-tu
<i>„ m-éni-ñai</i>		tué?)
<i>„ n-éni-ñai</i>		qui l'a tué, ce singe?
<i>m-éni-li?</i>	}	je bois de l'eau
<i>éni-kõ!</i>		tu „ „ „
²⁾ <i>sakola s-eka-kõ</i>		il boit „ „
<i>susa n-ékõ</i>		en bois-tu?
		bois!
		il buvait du chacola
		l'enfant tette

1) <i>t-imomoka-i</i>	G 453	bouillir
<i>n-imomo-yan</i>		} ça bout (l'eau)
<i>n-imama-yan</i>		
<i>n-imomo-yanī</i>		
<i>n-imama-yanī</i>		
2) <i>tuyī</i>	G 537	bouillir
<i>tuyī-kō</i>		
<i>sin tié wei-ya, sin túrala-me</i>		ceci (cette partie du bras) a été embruni par le soleil, ceci est blanc
<i>airusika, itulu-apo</i>		} l'eau bouillonne (dans un hyp- somètre), comme une cataracte
„ „ <i>itulu-akene</i>		
<i>yikulumake-linginī</i>		
<i>ipáka-kō</i>	A 235	
<i>ipáka-lá</i>		briser
<i>bakisi t-epaka-i?</i>		je le brise
<i>t-epaka-i y-epá-li</i>		la masse, est-elle brisée?
<i>n-epaka-ŋ pakolo</i>		il s'est cassé la patte
<i>k-ipákopo kintapunin künânin</i>		il fait écrouler la maison
		± id. (une personne faisant ébranler la maison en se levant du hamac)
<i>iy-aka</i>	A 319	ça brûle (intransitif)
<i>y-aka</i>		ça me brûle
<i>yiy-aka y-eñenatu</i>		} „ „ „ la main
<i>y-eña n-aika</i>		
<i>onam-kō</i>	A 232	cacher, enterrer
<i>onamta</i>		enterrer
<i>yewulaimanō</i>		} je caresse un chien
<i>tekisikinginī</i>		
<i>etulu-kō</i>	A 323	causer
<i>etulō utei</i>		je vais causer
<i>awōtun-ōtulu ti-pawaná-mále</i>		causer avec son ami
<i>n-etulu-yintā</i>		il cause
<i>Krišan elémi</i>	A 126	Chrétien chante
<i>n-erūwa-nō</i>		chanter (il chante?)
<i>n-icali-tan, sere wale</i>		aujourd'hui ils chantent
<i>o-ko-lingilī apulu-tōne okómo</i>		viens pour chasser, détruire,
<i>ō-ko-ningī</i>		les guêpes
<i>ye-watika-li</i>	G 458	tu me chatouilles (il me cha-
<i>ye-watika-i</i>		touille?)
<i>ailé sale w-iwa-i sin-pa, sin</i>	G 459a	laisse-moi chercher, ici
<i>wui-wai utei</i>		je vais chercher du manioc

<i>may-iwa-ta, akökö-tome, ipika-tome</i>		donne-moi le couteau pour couper et pour râcler (le manioc)
<i>t-ekü-p-iwa-ta!</i>		} emmène le chien!
<i>wa-ta-ka-pa!</i>		
<i>tuna iawa-ta!</i>		apporte de l'eau!
<i>koaika nté</i>	G 459	je vais chier
<i>kwaika-i utei matâ-le-kî</i>		„ „ „ avec un (mon) flam- beau
<i>n-awaiika-ŋ</i>		} il chie
<i>n-awaiika-nö</i>		
<i>koaikapo wai</i>		il me faut chier
<i>n-awaipo</i>		il lui „ „
<i>aikwa-i</i>	G 461	coiter
<i>t-epai-neanî</i>		être couché
<i>waipamoka</i>		je me couche dans mon hamac
<i>itulu-tau t-amu-se-pa</i>	G 463	dans le rapide il a coulé
<i>akö-kö</i>	A 4	couper (avec un couteau ou avec des ciseaux)
<i>kön-aköti-ke molo</i>		couper le cou (coupe-le là!?)
<i>it-ökö-kö</i>		couper, briser de la pierre
<i>w-akötö</i>		} je le coupe
<i>w-akökö-yai</i>		
<i>w-akö-yai</i>		
<i>w-aké-yai</i>		
<i>w-akö-ya-lö</i>		
<i>akö-yane</i>		
<i>y-amoi w-akö-yai</i>		
<i>w-akö-ya-pâpala</i>		je le coupe
<i>yi-pana-y-akö-tome</i>		(je me sers des ciseaux) pour couper les cheveux de mes tempes
<i>k-ötökö-ke molo</i>		je te coupe (coupe-moi là?)
<i>t-iköta-i</i>		} je pèle le manioc
<i>t-iköta-i-pai</i>		
<i>m-akökö-ya</i>		tu pèles le manioc
<i>m-akö-yani</i>		tu coupes
<i>pui-tau m-it-akö-ne</i>		dans les montagnes tu as coupé la pierre
<i>k-ökati-ke molo</i>		tu te coupes (coupe-moi là?)
<i>y-akötö</i>		tu me coupes (il me coupe?)

maya y-akōtō
šin akōkō-tāme
kulé-lingi kul-ikati
amoinō t-akōse
mu-yali t-ōkō
sere ikōle-tome

wéve n-anota, t-akōtō
akōse w-utei
y-alétili akō-topo

an-akeŕe-i se manai!
k-ekōte-i!
uwa, k-ōkōti!
y-akōsī-ta!
tu-wōt-akīsi y-epa-li
tu-wōt-akīsi
tu-wōt-akōse
tupō n-et-akōte-i
s-etálitō
k-etále-yai
iúka-kō
yúyu-me
w-ituka-la, kali-me nai

emá utei
w-ema-ngili
n-éma
t-anema-kō
eni apo-kō
n-etapa-yana

alawata n-etapa-ñō
kāmo n-etapó-iña
kakáu yeule-ne

w-alikale tulambali Comp. A 43, 58
panálipaná alé-li alikale-kakō

„ ali-li „ „
 1) *n-ul-ekei-kō* G 466
y-ulu w-eki-yai
wui t-eké-ye

le couteau m'a coupé
 pour qu'il coupe ceci
 le couteau coupe bien
 il se coupe une épine du pied
 il coupe des feuilles de palmier
 (on se sert des ciseaux) pour
 couper ceci
 l'arbre tombe, il a été coupé
 je vais couper un abatis
 ciseaux (instrument pour couper
 les cheveux)

ne me coupe pas!

ne le coupe pas!
 il s'est cassé la patte
 la pipe est cassée
 la poêle à cassave est crevée
 la cuiller est cassée

couper les cheveux sur le front

courber du fil de cuivre
 id. (adjectif „courbé”?)
 je la courbe (une feuille de
 palmier), elle est tenace

G 448 je vais couvrir une case
 tu la couvres (je la couvre?)
 il couvre une case
 cracher

creuser un tombeau(?)
 G 41 le couata (esp. de singe) pousse
 des cris

le singe hurleur hurle
 le crapaud coasse
 A 323 le cancan (oiseau de proie) cro-
 asse

je cueillis une feuille
 cueillir des feuilles de „gogo-
 mago” (un légume sauvage)
 cuire la cassave
 je cuis ma cassave
 elle cuit la cassave

<i>ul-eke-tâ</i>		bois à brûler („instrument pour cuire la cassave")
<i>y-ilni aka-kõ, aňeno wai,</i> <i>y-enepamui</i>		cuis ma cassave, j'ai faim, je. . .
²⁾ <i>n-atungepui</i>	A 55	elles sont chaudes (des patates cuites)
<i>n-wra-nõ</i>	G 467	danser
¹⁾ <i>eloika-i</i>	G 468	déchirer (du papier)
²⁾ <i>n-itametamui</i>		"
³⁾ <i>t-emo-iné</i>	G 455	crevé (une flûte en bambou)
<i>tu-wõt-amu-se</i>		il est déchiré (le hamac)
<i>yi-pana wayai</i>		mon oreille démange
<i>imâka-kõ</i>	A 209	déraciner
<i>t-imuka-i</i>		
<i>wõli wui-moka-i</i>		les femmes vont arracher du manioc
<i>imbatamõ-kõ</i>	G 469	descendre une montagne
<i>w-imbatama-i</i>		je descends la montagne
<i>k-imbatamo-i</i>		nous descendons la montagne
<i>ipuka-kõ</i>		descendre une rapide en canot
¹⁾ <i>salei mernti, salei uli-ai</i>	A 207 (et 206)	laisse-moi dessiner, laisse-moi faire
<i>ine-ménute se wai</i>		je veux dessiner
<i>wi-mi-menuta-i</i>		je dessine
<i>koko mi-menute-ti?</i>		écris-tu le soir?
<i>táne ke-menute-kõ!</i>		peinds-moi ici!
<i>t-eké-le ni-menute-nĩ?</i>		qui a dessiné ceci?
<i>ti-ménuti-mba</i>		il l'a écrit
<i>ti-menuti</i>		dessiné, peint
<i>te-munute oya</i>		il est peint (par toi)
<i>kule-lingi te-ménuti oya</i>		tu l'as bien peint
<i>oi ménute-põ</i>		le dessin de la savane
<i>menūtà</i>		rayé (l'image d'un zèbre)
²⁾ <i>eku-kõ!</i>	G 470	fais mon image!
<i>y-ikúkupi-ya</i>		il a fait mon image
<i>imboka-kõ</i>	A 167	détacher une corde
<i>émpoka!</i>		détache-le!
<i>uka-ya</i>	A 59	je dis
<i>ašina uka-i</i>	(G 478)	j'éternue
<i>táklo oka-i</i>		j'appelle les perdrix (en imitant leur cri)

<i>wöwö uka-i</i>		je souffle dans mes mains pour appeler les couatas
<i>öti m-nká-ne?</i>		qu'est ce que tu dis, comment
<i>öti m-nká-nö?</i>		l'appelles tu?
<i>öti m-uka-ka?</i>		qu'est ce que tu dis?
<i>öti m-oka-ŋ, tamūtu? öti se mana?</i>		„ „ „ „ „ chef, que veux-tu?
<i>mumpüle t-ayaka-i</i>		diviser, répartir, des marchan- dises
<i>n-ulu-yaka</i>		il distribue la cassave
¹⁾ <i>kalamo-i</i>	G 471	je te le donne
<i>uno k-ekalama-nĩ</i>		donne-lui cela, porte cela, ce mais
<i>nöle akalama-tā, möle alé-ta, anai</i>		apporte, donne-moi!
<i>ene-kö, k-ekalama-nĩ</i>		donne-le (les) moi!
<i>m-ekalamu-ndā!</i>		tu le (les) lui donne
<i>m-ekalamu-ndā</i>		„ „ „ „
<i>m-ekalama-la</i>		tu me donnes
<i>k-ekalema-nĩ</i>		tu lui donnes
<i>ano m-ekalema-n</i>		elle te le donne
<i>ann ukalema-nĩ</i>		id. (?)
<i>ekalama-kö</i>		elle le lui donne
<i>n-ekalama-nö</i>		il te le (les) donne
<i>möle-ya n-akalama-tā</i>		que t'a-t-il donné?
<i>öti ekalama?</i>		des boutons!
<i>öti ekalama-ŋaŋ?</i>		il me le donne
<i>pita-ŋaŋ!</i>		„ te „ „
<i>ekalama-pa ŋya</i>		par tes serviteurs cela t'a été donné
<i>akalama-pa</i>		l'achète-t-il?
<i>ö-peito-li-ya t-akalama-tā</i>		il veut l'acheter
<i>möle n-ekalama-i?</i>		qui t'a vendu ceci?
<i>n-ekalama tiya</i>		je (il?) te le donne, ce n'est pas
²⁾ <i>akü n-eka?</i>		un paiement, tu (il?) es mon ami
<i>n-ake-né epē-pñira, yi-pawana-</i>		donne-nous des cadenas, mon
<i>n-áke-nlia me möle</i>		ami!
<i>ki-solāto t-eka-kö pawana-li-ya!</i>		donne-moi (nous?) un couteau!
<i>ke-maya t-ekin-ba</i>		„ „ „ „
<i>ö-maya t-ekin-ba!</i>		„ „ „ „
<i>ko-maya ntekin!</i>		„ „ „ „
<i>ke-maya ntiko!</i>		„ „ „ „

<i>añe wéni ntekö, wéine se wai</i>		donne-nous des miroirs, je veux un miroir!
<i>ke-weinü nti!</i>		donne-nous un miroir!
<i>si-ke-weine-ntiñ!</i>		„ moi (nous?) un miroir!
<i>möi milépi-nti!</i>		il veut des marchandises (donne-lui-en)
<i>möi kewei-ngáy, möi</i>		il veut (il a?) des lameçons
<i>k-eki-ntekö möle</i>		chercher un chien (donne-nous?)
<i>sére Akani ay-i-mpö</i>		ceci est ce qu'A. t'a donné
<i>a-malu ntiñ-pa</i>		il t'a donné du coton (donne ton coton?)
<i>wiyâ-ya</i>	G 513?	je donne à manger (au chien)
<i>öinata-i</i>		donner à manger (aux perroquets)
<i>öinena nai</i>		
<i>tu-wöni-se-pa ute</i>	A 112	je veux aller dormir
<i>táne wei atau tu-wöni-se</i>		quand le soleil est là, je vais dormir
<i>anulane-pa m-öne-yañ, seremopo</i>		demain tu dormiras (ici), bientôt(?)
<i>m-anu-ya, serepo n-ánu-yañ</i>		tu dormiras, ici il dormira
<i>aya tamutupö oni-anü?</i>		où est le chef?
<i>ayenü „ „ ?</i>		
<i>pakolo-tau n-öni-anü</i>		on dort dans la maison
<i>kët-oniati-mba</i>		il dort (?)
<i>ti-komaña-ti-ba, miale akimba ket-öniati</i>		la nuit tombe, nous allons dormir
<i>kët-oniati-ba, ke-komañi-ta-ba</i>		allons dormir, „allons faire nuit”
<i>ti-komaña-ti-ba, ku-wöni-ta-kom-ba,</i>		quand la nuit tombe, nous allons dormir,
<i>ma, wéi sin-po ket-öni-taki;</i>		et quand le soleil sera là, nous dormirons (encore);
<i>k-ü-taki, sin-pa atau, kanáwa</i>		nous irons, quand il (le soleil)
<i>k-inonte-táki;</i>		sera là, nous laisserons les canots;
<i>k-ü-taki, ma möle-pa ke-koko-ñe.</i>		nous marcherons, et là nous passerons la nuit.
<i>ipölili-ko ket-eni-tahi</i>		près d'une crique nous dormirons
<i>haya m-önia-án-tau?</i>		où dormirons-nous (dormirez-
<i>„ m-uina-tau?</i>		vous?)?

<i>uõnipo wai</i>	}	je veux dormir
<i>õnipo wai</i>		
<i>õnipo wa</i>		
<i>õnipo-ta wai</i>		
<i>õnipo mána?</i>	}	je ne veux pas dormir, je n'ai pas besoin de sommeil veux-tu dormir?
<i>t-õnipo-lingi wai</i>		
<i>t-õni-lingi wai</i>		
<i>t-õnikî wai</i>		
<i>wéwe wi-râpika, waisane</i>	}	un morceau de bois m'a écor- ché la poitrine
<i>n-apírõ-nõ</i>		
<i>et-apirei wa</i>		
<i>sikime-kintisi</i>		
<i>inta-pa</i>	}	élargir un canot (écarter les bords) le soleil l'a embruni emmène le chien
<i>a-uk-inta-pa</i>		
¹⁾ <i>ke-manite-kõ</i>		
²⁾ <i>mani-ke ikika-kõ</i>		
³⁾ <i>t-apukaime</i>	G 511 }	enduire de mani (résine) enduire les cheveux d'huile de crapa
<i>t-apukaime-la</i>		
<i>t-apukaime-kõ</i>		
<i>k-epukaime-kõ!</i>		
⁴⁾ <i>w-umuka-i</i>	G 472a }	enduis-moi les cheveux! je m'enduis de roucou enduis-moi de roucou! t'a-t-elle enduit ce matin (hier)?
<i>k-emúha-kõ!</i>		
<i>awõ ma k-emuha-kõ kokõne?</i>		
⁵⁾ <i>ono-yai</i>		
<i>y-onopúi-li</i>	G 4 }	je m'enduis de roucou ma peinture de roucou ta „ „ „ la cassave s'enfle
<i>onopúi-li</i>		
<i>yirakuta-nõ</i>		
<i>t-eluka-i</i>		
<i>t-iluka-i</i>	}	j'enfonce (un poteau dans la terre) je l'enfonce, pour qu'il ne tombe pas (?)
<i>y-iluka-la, wemaisa-ñeuu</i>		
<i>ipõli-tiñe utei</i>	G 474	je vais enivrer la crique
<i>eueku-tiñe w-utei</i>	G 345	} „ „ „ avec de l'inécou
<i>titíñi uéku-ke</i>		
¹⁾ <i>eleka</i>		
<i>elekapõ-ni</i>		
<i>elekapõ</i>	}	enlève les épines!
<i>amainõ m-eleka amõ</i>		
<i>m-eleka!</i>		
<i>y-inâpui-le m-elõ-ta!</i>		
		ôte ton pied!
		donne-moi cet aliment!

<i>tanline-pa uli-ta-i!</i>		quand tu reviendras ici, tu me le donneras
<i>uli-yai</i>		prends ceci!
<i>en-uli-wa wai</i>		je ne le prends pas
<i>makü-nyalu-mbö Tiase matâ-ta</i>		je prends une patate, laissée par T. au feu
<i>napökö, ulu-mbö-kö Piasa</i>		je prends une igname, laissée par P.
²⁾ <i>w-öwöu-yai-kö sîkô</i>		} j'enlève une chique de mon pied
<i>w-öwöu-yá-lö „</i>		
<i>amainö n-au-ya-mba</i>		} il enlève une épine
<i>„ oya-mba</i>		
<i>„ pateuye</i>		canif (instrument pour enlever les épines)
<i>amaina u-tâ</i>		une épine lui fait mal, il l'enlève
³⁾ <i>ömainö kutuma y-aknika-nö</i>		
⁴⁾ <i>yiwakutö w-uitei</i>	G 4	} je vais vider le gibier
<i>yimâmi w-uita</i>		
Comp. Arara C. <i>y-amimou-roué</i> , E. <i>amimu-rä</i> , ventre.		
<i>tulanepateka muinetakile</i>		je veux apprendre la langue Trio
Comp. A 323, G 439		
<i>éta-kö</i>	A 136	entendre
<i>w-éta</i>		je l'entends
<i>a-yâmi w-éta-i</i>		„ t'entends (j'entends ta langue)
<i>m-éta?</i>		entends-tu?
<i>a-yomi n-éta-wa</i>		je t'entends (je ne t'entends pas?)
<i>ta-wa wai</i>		} je ne l'entends pas
<i>en-éta-wa wai</i>		
<i>en-éta-waikö</i>		} il t'entend (il ne t'entend pas?)
<i>en-éta-wa</i>		
	(voir cacher)	enterrer
<i>iponti</i>	A 272	j'enveloppe des livres
<i>yönte-pa, etúluka-nenu</i>		je les enveloppe, de peur que je ne les perde
<i>öti sére ti-yonteimö?</i>		qu'est ce qu'il y a dans cette enveloppe?
<i>ti-yomtei</i>		} rouler une cigarette
<i>tika yonte-kö</i>		
<i>wi-yamñka-kené</i>	A 10,58	je l'épouille
¹⁾ <i>y-isuká-pa</i>	A 53,58?	j'essuie l'eau
<i>isuka-kö</i>		brosser les dents

<i>n-isuká-mba</i>		il l'essuie
<i>n-isuka-nö</i>		il lave (la marmite)
<i>isuka-topo</i>		brosse à dents
<i>möľö suká-topo</i>		ceci est le houssoir
²⁾ <i>tuna t-ikáta-i</i>		essuyer l'eau
³⁾ <i>kulipöme atau, tisewa-pa,</i> <i>kule atau tisewa-ta</i>		quand il (un dessin) est laid, on va l'essuyer, quand il est joli, on ne l'essuie pas
¹⁾ <i>yi-tíka w-ipuka-i</i>	A 89	j'éteinds mon cigare
„ <i>t-ipuka-i</i>		
<i>k-ipuka-pa-ma!</i>		ne l'éteinds pas! (une chandelle)
<i>ipuka-kö</i>		souffler
²⁾ <i>inika-kö</i>		éteindre
<i>inkiso-wa</i>		elle (la lampe) ne s'éteind pas (quand le vent souffle)
<i>akelesipoipekanö</i>		éternuer
<i>akeleipöppökaneí</i>		
<i>k-ömpaka-i</i>	A 100	éveiller (tu m'éveilles?)
<i>y-ikala wai</i>	G 481?	je suis fâché
<i>y-ikala wai-lingä</i>		
<i>yi-pú n-ikale uta</i>		ma femme s'en va en colère
¹⁾ <i>yi-katali-ri uka-yai</i>	A 66,167	je fais une (ma) hotte
„ <i>uka-yala</i>		„ „ „ „ „ „
<i>taméka uka-yai</i>		longtemps j'ai écrit
<i>sipali uka-yai</i>		je tresse un souffle-feu
„ <i>t-eka-ñan</i>		„ „ „ „ „ „
<i>yi-katali t-eka-kö</i>		faire une (ma) hotte
<i>möle-ya t-eka-se</i>		c'a été fait par lui
<i>Adesani a-t-eka-se-wa Mayoli</i>		A. le fera pour toi au village
<i>pata-po</i>		de M.
<i>t-ika-ya-mba</i>		il répare un hamac
<i>yeña oka-yai-kö</i>		nous tressons tous
<i>möle-po t-eka-se m-üka-ne Apikólo-po</i>		± (partout tu écris,) là tu as
<i>m-üka-ne</i>		écrit, au village d'Apicollo tu
		as écrit
²⁾ <i>pákolo w-uli-yai</i>	A 184	je construis une case
<i>t-ili-ké yi-pakoló-li</i>		„ „ „ „
<i>t-elei-pa-iyä</i>		„ répare (il veut réparer?) une
		pipe
<i>ekeneni m-uli-ati, mata?</i>		que fais-tu avec ce fen?
<i>ekenene nai?</i>		qu'est-ce que c'est cela?
<i>amö n-ili-la sére?</i>		as-tu fait cela? est-ce de ta façon?

<i>amöle m-ulí-ní?</i>		as-tu fait ceci?
<i>Saluma n-iür-li</i>		les Saloumas l'ont fait, sculpté
<i>akü kanawa n-ili-ya?</i>		qui va réparer le canot?
<i>mékolo n-ili-ya</i>		les nègres vont le réparer
<i>áti n-ili-a-mba? wéi?</i>		qu'est-ce qu'il fait? des obser- vations (litt. soleil)?
<i>õti n-ili-yaní?</i>		qu'est-ce qu'il fait?
<i>akü n-ili sin?</i>		qui l'a fait?
<i>n-ili-pa</i>		il l'a mis
<i>apoi-amural íli-põ</i>		il a dessiné un bracelet
<i>sin-ta t-ile, möle-ta yenita</i>		il le (du riz) met dans ceci
<i>möle-ta t-ili-ya</i>		(ce vase)
<i>wõli-ya t-elé-i</i>		les femmes l'ont fait
<i>epinõ t-ili-kõ</i>		mets-le dessous (sous ce banc)
<i>pakolo t-ili-tõ-kõ</i>		construire une case
<i>t-ile-põ t-utei</i>		il s'est rendu au travail
<i>pakolo uli-tai, itu-ta atuu</i>		quand nous sommes dans la forêt, nous construisons des cases
<i>en-ili-li</i>		ce qu'ils ont fait
<i>Alukuyána en-ili sin</i>		c'est l'oeuvre des Rouconyennes
<i>õn-ili sin?</i>		est-ce l'oeuvre de ta main?
<i>sin-apà y-en-ili-põ</i>		sur une pareille chose (feuille de papier) j'ai dessiné
<i>yi-l-ili-li sin</i>		c'est de ma façon
<i>kɛnapalairõ</i>		il fait jour, le jour est venu
<i>kunapála</i>		le soleil se lève
<i>wéi n-enayuna-nõ</i>		la nuit tombe
<i>wéi n-enaluya-ŋ</i>		il fait obscur, le temps est sombre
<i>ní-komaña-mba wéi</i>	A 74	
<i>ne-komaña-mba</i>		
(voir aussi chez „dormir”)		
¹⁾ <i>intaka-kõ</i>	G 484	fendre
<i>t-intaka-i</i>		
<i>w-ítika-i</i>		je fends de la feuille de palmier
²⁾ <i>t-ekâlâka-i</i>	G 468	fendre, déchirer
<i>t-akulika-i</i>		
<i>tu-wõt-akúlîka-i</i>		elle (la poêle) est crevée
<i>awõ-pa w-ekulika-i-kõm-ba</i>		je vais m'asseoir près de toi pour fendre des feuilles de palmier
³⁾ <i>w-ekapika-i</i>		je fends des feuilles de palmier
<i>intapulu-ka</i>		fermer
<i>intapukõ-pa</i>		„ (un parapluie)

<i>intapulu-pa</i>		couvercle d'une boîte
<i>n-éme-nö</i>		elle file du coton
¹⁾ <i>amelekin etika-kö</i>	G 485	j'ai mangé, fini, tout
<i>kanawa-pa m-iteka-ti, muw-öti-ba</i>		quand tes canots seront finis, tu
„ <i>n-etika-ba</i> , „		veux partir
<i>n-ötiχā</i>		c'est fini
<i>n-ötiχā-η</i>		
<i>n-etika-ba</i>		mon travail est fini
<i>n-etika-mba</i>		le repas est fini
<i>konopo-pa etika-i-wa</i>		la pluie ne cesse pas
<i>etika-wa konópo</i>		„ „ „ „ „
<i>tuw-ötika-pu-se</i>		il n'y en a plus (des Tairas)
<i>sen ötiχa-tuwö, yi-pakala-me uli-ta</i>		quand le contenu de cette boîte sera consumé, tu me le don- neras (je le prendrai)
<i>tiakelére mana-ti?</i>		es-tu malade?
<i>ua, n-etika-pa, möine pa wéi</i>		non, la maladie est finie, je suis
„ „ „ <i>weyai</i>		... (dans la maison?)
²⁾ <i>konopo n-ike-pa</i>	G 486	la pluie est passée
„ <i>n-ike-püi</i>		
„ <i>n-ike-a-mba</i>		„ „ va cesser
„ <i>t-ike-i-tuwö, t-utei</i>		quand la pluie cessera, nous
„ <i>ike-tuwö, utei</i>		partons
„ <i>ke-tewü, „</i>		
„ <i>n-ika-ta-ni</i>		la pluie va cesser
<i>n-aka-ne</i>		l'enfant cesse de pleurer
<i>n-aka</i>		
<i>n-aka!</i>		assez! c'est assez!
<i>ipika-ma-kö, n-aka-kö</i>	A 203	nous avons fini de peler (des
„ „ <i>n-aka-ka</i>		ignames)
¹⁾ <i>itota-kö</i>	G 489	battre des mains
<i>k-etutuka-i</i>		je te frappe
<i>k-utútuka-i</i>		
<i>itutuka-ne</i>		je le frappe
<i>y-itutuka-ne</i>		
<i>k-etútuka-i</i>		tu me frappes
<i>k-etutuka-i</i>		
<i>k-utuka-i</i>		
<i>m-itutuka-i</i>		tu le frappes
<i>y-etútuka-ne</i>		il me frappe
<i>awo-itútuka-i</i>		il te frappe
<i>etéteka-pa</i>		il martèle le fer-blanc

2) <i>k-epipimo-i</i> <i>ômpa k-ôpipa-yai</i> <i>kupiyô-piyô-yapola</i>	G 449	tu me frappes " " " fouetter ne me frappe pas (tu me frap- pes?) la cuisse!
3) <i>ke-pete-tulô!</i> <i>yi-mota tulô</i>		frapper l'épaule
4) <i>n-imbâtâma-η</i>		il bat, il frappe
1) <i>n-atiamba</i> <i>n-atamba</i> <i>n-epo-tamba</i>		il frotte, il é cure une marmite il passe la main sur sa barbe
2) <i>semi-yai</i> <i>semi-yanô</i> <i>y-emulu-yai</i> <i>y-emulu-na-néanô</i> <i>ke-tikante-kô</i>		je me frotte les yeux fumer un cigare
<i>tikan t-umé manu</i>	A 102	il fume un cigare
<i>alompai wôna-yai</i>	G 492	je goûte l'écume
1) <i>y-ipîlika-yane</i> <i>y-ipirikô-yana</i> <i>y-ipilekê-enç</i>	G 493	se gratter
2) <i>s-îwika-la</i> <i>s-ewika y-apâi-ya</i> <i>kw-îwika maya-ke</i> <i>yîw-ewika-tome</i> <i>ôwîka</i> <i>y-îwîka</i> <i>wéwe y-îwike</i> <i>y-îwika</i>	G 452	je m'égratigne je m'égratigne la cuisse je m'égratigne avec un couteau (donne-le moi) pour m'égratigner tu t'égratignes il s'égratigne un arbre m'a égratigné il m'égratigne
3) <i>kikâmika</i> <i>ti-kôkâmika-i!</i>		tu me grattes ne me gratte pas!
4) <i>w-ikaika-la</i> <i>yekû n-ekwika-nî</i>		je râcle la cassave le chien se gratte
5) <i>yi-yepemelume</i> <i>yi-pu m-epinô-kô!</i> <i>alunalé epiti-ηa-nî</i> <i>a-piti-tome</i> <i>ti-poinvi-îa-mba</i> <i>ti-puimo-tâponi</i> <i>ti-pâseka-mba</i> <i>ema-kô</i> <i>w-éma</i>	A 91	(donne-moi le couteau) pour m'égratigner la cuisse guéris mon pied! demain il te donnera un remède pour qu'il te guérisse
	A 272	il s'habille tu mets ton (il met son?) chapeau il se déshabille
	A 16	jeter je jette

<i>püle w-éma-i</i>		je tire une flèche
<i>kéwe w-ema-i</i>		je pêche à l'hameçon
<i>w-éma-ya</i>		je vise (avec un fusil)
<i>y-etaku-lu w-ema</i>		je crache
<i>w-éma-i</i>		je retourne un objet sur le sol
<i>yel-ema-nō, yi-malu m-ema-nĩ</i>		tu me jettes mon coton
<i>matepui y-ema nono-ta</i>		elle jette le bois à brûler sur la terre
<i>ent-ama-kĩ</i>		je jeter de l'eau d'un gobelet sur
<i>muin t-ama-kō wĩnikĩnĩ</i>		le sol
<i>akōni akalama, mulemeteime Comp.</i>		„donner”
<i>ikalámĩ</i>		tu jones avec l'enfant
<i>šin ené-pa molo yi-púkala-</i>		laisse cela ici, que ce soit ma
<i>me-pa</i>	G 494	boîte
<i>inō-pa mo</i>		laisse-le ici
<i>šin-pa inō, y-ekēinō</i>		laisse-moi cette chaise
<i>sambéreru tel-inema-ne manai</i>		laisse-moi ton chapeau
<i>evya t-enamoi-ka!</i>		laisse-moi cela!
<i>yi-pata inamĩ</i>		(mon) village abandonné
<i>i-túpi inamĩ</i>		abatis abandonné
¹⁾ <i>a-wōt-empata-kolooká-la</i>		} tu te laves le visage avec de l'eau
<i>tuná-ke</i>	A 79	
<i>a-wōt-empata-kolooka-i tuná-ke</i>		
<i>wet-okoloka-ta</i>		} ceci est le houssoir
<i>akoloka-ti</i>		
²⁾ <i>w-irĩmi-yaĩ</i>		je lave les racines de manioc
³⁾ <i>kĩtatàkon</i>		ils vont (nous allons?) laver
<i>n-anĩ-nō</i>	A 17	il lèche
<i>n-amé-nĩ</i>		„ „
<i>y-ame-nō</i>		il me lèche
<i>n-at-ame-nō</i>		il se lèche
¹⁾ <i>esokatō</i>		se lever du hamac
<i>s-esokati</i>		id. (je me lève?)
<i>a-wōt-esokateĩ</i>		id. (tu te lèves?)
<i>a-wōs-esokateĩ</i>		„ „ „ „
²⁾ <i>y-avũya-pa</i>	G 498	je me lève
³⁾ <i>aneneme</i>	A 25	„ „ „ du hamac
⁴⁾ <i>itamēka-kō</i>	G 437?	lever, élever
<i>n-itamēka-mpa</i>		il le lève
<i>itamēka mōle-mati!</i>		ôte la marmite du feu, avec lui!
¹⁾ <i>tiñĩ</i>	G 499	} hier, il lie
<i>tiñe</i>		

<i>intose wai</i>		je le lierai
<i>inkö-nĩ</i>		il attache un bâton
<i>ewal-inte-kö!</i>		} attache le chien
<i>ewal-inte-pa!</i>		
<i>tinemongamakĩ</i>		je fais un poing
²⁾ <i>w-imö</i>	A 167	} je lace la hotte
<i>w-imü</i>		
<i>migalanĩ</i>	A 165?	} le feu est bien luisant
<i>n-ia-gan</i>		
<i>kampö n-ia-gan</i>		

(Comp. Arara feu = *kampof*)

¹⁾ <i>ewe-kö</i>	G 503	manger
<i>öwösewe se wai</i>		je veux manger
<i>en-ewese-wa wai</i>		je ne le mange pas
„ <i>manai</i>		tu „ „ manges „
„ <i>nai</i>		il „ „ mange „
<i>Mayoli t-esewapo-ne, ni-koma-n̄ena,</i>		M. voudra manger, la nuit
<i>amuimane-la kanawa tei-wa</i>		tombe, il est lourd, le canot,
		il ne marche pas
²⁾ <i>w-öni</i>	A 108	je mange
<i>u-öne-la</i>		„ „
<i>alokak-enapö</i>		„ „ une queue
<i>alunale w-öne-tui</i>		demain je mangerai
<i>yiraka-kö</i>		marcher
<i>m-ipuwakata</i>		son pied glisse dans un trou
<i>tüuwáse</i>		frapper du pied
<i>w-amöñĩ, we-wa wai</i>	G 504a	j'ai manqué, le coup
<i>n-amöñö-ganĩ-lingĩnĩ!</i>		il tire (il l'a manqué?)
<i>kenñlo n-amöñopui-r/i</i>		l'ara a été manqué
<i>anu-kö</i>	A 234	faire l'ascension d'une montagne
<i>anau-kö</i>		grimper, monter
<i>anoka-l utei</i>		je grimpe sur un arbre
<i>anoka-pa!</i>		descend ceci pour moi!
<i>w-anu-yá</i>		je fais l'ascension d'une montagne
<i>Yanki n-anu-gai</i>		Y. grimpe sur un arbre
<i>wéwé-po te-n-anu-yai</i>		il „ „ „ „
<i>oköi y-eka-pö</i>	G 508	un serpent m'a mordu
<i>y-eka-nē, iluku y-eka-nē</i>		il m'a mordu, le serpent m'a mordu
<i>y-éka-ne</i>		„ „ „
<i>pakíra-ya y-éka-pui</i>		un pécari m'a mordu
<i>oköi y-éke-nenu</i>		(je porte des honseaux) pour que les serpents ne me mordent pas

<i>epoi</i>	G 512	je me lave
<i>epoi ntei, yilitai, atúma wai</i>		je vais me baigner, je suis fatigué, je suis échauffé
<i>ayá m-epo-po?</i>		où l'as-tu mouillé?
<i>m-epui-añ?</i>		te laves-tu?
<i>m-epui-kili</i>		vas-tu te baigner? t'es-tu baigné déjà?
<i>tuna-ke m-upü-yai</i>		tu le mouilles avec de l'eau
<i>apoi menéti?</i>		t'es-tu baigné?
<i>apo-se-wa</i>		il ne se mouillera pas
<i>y-epó-se-wa šin-tai</i>		sous cette toiture la pluie ne mouillera pas les choses
<i>t-apo-se-ne-ya konopo</i>		la pluie l'a mouillé
<i>t-ipo-ya-mé</i>		il s'est baigné récemment
<i>mha, kw-epi-pa-köpöi</i>		allons-nous laver
<i>mha, poi-mi apoi-li ketiñ</i>		„ „ „
<i>ós-epu-yai-köñ, túna</i>		je vais me baigner
<i>maya n-at-apo-se</i>		le couteau est mouillé
<i>w-ipili-ai</i>		je le mouille
<i>tuna-ke m-ipili-ai</i>		tu le mouilles
<i>y-ipili-si-wa konopo</i>		la pluie ne mouillera pas les choses
<i>i-papa wátese</i>	A 5	son père est mort
<i>wareyantata</i>		je mourrai de cette maladie
<i>sumsime oleiñ-kö</i>		nager
<i>tuna-kau twöömöñi</i>	G 463?	
<i>w-intapumeka-i</i>	A 33	ouvrir (je l'ouvre?)
<i>w-intapumöka</i>		ouvre-le!
<i>intapumaka-kö!</i>		„ „
<i>enapumaka-kö!</i>		laisse-moi te l'ôter (un collier)
<i>sate w-isika-i</i>	Comp. A 58	j'arrache le poteau de la terre
<i>t-isika-i</i>		déraciner
<i>isika-kö</i>		démonter un davier
<i>sika</i>		la bottine est gâtée
<i>te-pú-tika-i</i>		allons payer (allons avec le payaye)
<i>mpa, kokúita-ke!</i>		payaye-moi!
<i>sate akoika-kö!</i>	G 515	remuer un liquide
<i>akwaika-kö</i>		je remue
<i>w-akoika-i</i>		il „
<i>n-akwaika-ni</i>		

<i>alunale pui kit-eka-ta</i>	G 518	} demain nous passerons les mon- tagnes quand le soleil sera là, nous les aurons traversées
„ „ <i>kit-eka-taki</i>		
<i>em-batâ wéi, pui kit-eka-ti</i>		
<i>s-akuluma-i</i>	G 519	} se peigner
<i>s-akulima-la</i>		
1) <i>epika-kô</i>	A 58	peler
<i>w-ipika</i>		je pèle
2) <i>antika-kô</i>		peler, râcler, un igname
1) <i>amâita-kô</i>	G 544	pendre, suspendre
<i>ma, amwita-kéne</i>		pends-le ici
<i>amâita</i>		„ „
<i>w-e-yaw-amâite-i</i>		„ „ (dans l'arbre)
<i>n-amita-mba</i>		on l'a accroché (une régime de bananes)
2) <i>sim p-aluma-i, sin-po</i>	G 519a	pends-le ici
<i>alama-kô, yuwolame nai!</i>		aide-moi pour le mettre sur le gril, c'est trop haut pour moi!
1) <i>ipûka-kô</i>	G 520	percer
<i>k-upuka-i</i>		tu me piques (avec un couteau)
<i>n-ipuka-tome uya kailin</i>		pour que j'en cose une mou- stiquaire
2) <i>k-ekonga</i>		tu me piques
<i>k-ükongka-kô molo</i>		„ „ „ là (avec un couteau)
<i>sule k-ükongka-i</i>		laisse-moi te piquer
<i>ikonkonga-i</i>		tu me piques
<i>k-ikongoka-kinta!</i>		enlève ma chique!
<i>sere t-ikonga-i</i>		couper ceci
<i>akü kōnga sin? amôli kōnga?</i>		qui a fait ceci (la poche d'un pantalon)? toi?
<i>ikonka-ti</i>		(je mets la gaine pour) qu'il ne
<i>y-ikonga-nénu</i>		pique pas
<i>kaikui konga-topo</i>		lance (instrument pour piquer
„ <i>kongko-topo</i>		le tigre)
3) <i>amöine y-epano-pui</i>		une épine m'a blessé au pied
<i>y-epamü-i</i>		„ „ le pique
<i>amöine kemöwani!</i>		les épines ne perceront pas ta bottine!
<i>w-apo-i</i>	A 29	je le pile (dans un mortier)
<i>sale w-apo-i</i>		que je le pile
(<i>etuluka</i> , voir envelopper, ramasser)		perdre
<i>otaya</i>	A 189	s'égarer

<i>ene-kō katōti</i>		viens voir quelle faute il y a dans mon tissn
<i>ayalepamuli, n-ita maya</i>		le contean est perdu
<i>ayalumtēne</i>		s'égarer
<i>weyakū</i>	G 521	peter
<i>alinō kalantā</i>		{ pétrir une marmite
<i>alinō-me kalantā</i>		
<i>yī-pana-li yupō-ta</i>		{ tu me pinces les oreilles (ne les pinces pas?)
„ <i>yupō-taike</i>		
<i>k-ūkilinga-i</i>	G 479?	tu me pinces la peau
¹⁾ <i>t-epuinte</i>	A 270	{ planter
<i>t-apuinti</i>		
<i>epuinti ntei</i>		je vais planter
²⁾ <i>apalulu t-amu-i, tepite-tau</i>		on plante des bananes à l'abatis
<i>apalulu amō-tō-kō!</i>		plante des bananes!
³⁾ <i>alitata</i>		planter
¹⁾ <i>amo-kō</i>	A 18	pleurer
²⁾ <i>n-asina-nō</i>		„
<i>n-ōsina-nī</i>		„
<i>n-esina-no</i>		„
<i>w-esina-kō papa-mokō</i>		„ sur son père mort
<i>yambalima-kō</i>		plier
<i>w-ale-nūi</i>	A 41	je l'ai porté (il y a un mois)
<i>mole ále!</i>		donne-moi ceci!
<i>alé-pa!</i>		porte-le!
<i>ale-kō-ba alépa!</i>		porte ces vivres!
<i>a-puite ále!</i>		donne-moi ta euiller!
<i>taliñepa m-ale</i>		quand tu seras arrivé là, tu le prendras
<i>n-ale-wa</i>		elle l'emporte
<i>n-alō-ka!</i>		emporte!
<i>alé toya</i>		il l'emporte
<i>Sóni, kaikui alé-to-pa</i>		S. (m'a donné ceci), pour que je conduisse sou chien
<i>yimā</i>	G 527	pousser (un objet sur le sol)
¹⁾ <i>ōti m-apoi-ya pakala-pō?</i>	A 35	qu'est-ce que tu as pris en échange contre ta boîte?
<i>sale w-apoy-ai!</i>		que je le saisisse!
<i>yipō-ta!</i>		ne le prends pas!
<i>ma, šin!</i>		prends! (litt. voilà, ceci!)
²⁾ <i>ōne-pa te-tintei-ya?</i>		où a-t-il pris l'ainuara?
<i>aimōla tintei kamenau pata</i>		il va mettre la nasse

<i>apometintei</i>		l'aimara a été pris dans la nasse
³⁾ <i>aimalama-tâme</i>		(un hameçon) pour prendre des aimaras
¹⁾ <i>itiŋka-kõ</i>	G 528) presser, serrer
<i>itõka-kõ</i>		
<i>w-itin-ga</i>		j'amincis une flèche avec une corde
²⁾ <i>amunalikulu</i>		je presse ton pied
³⁾ <i>m-ekanu-ya</i>		elle presse le manioc
<i>kokonĩrĩ n-akanu-ya, t-itá-sepe</i>		hier elle a pressé le manioc pour aller (c. à. d. pour le voyage)
<i>t-ikõta-i</i>	A 94	puer
<i>uki-ala</i>	G 530	je râpe son manioc
<i>t-ũko-i</i>		„ „ „ „
<i>ul-ukõ-ya</i>		„ „ „ „
<i>t-ul-ukõ-ya</i>		elle râpe le manioc
<i>ul-uku-tupo wa tepu-wa</i>		je veux aller râper le manioc sur la pierre
<i>w-ipika t-ekũ-tâme tepũ-po komai-tau</i>		je le pèle pour le râper sur la pierre sur la table à râper
¹⁾ <i>inonta-kõ</i>		ramasser
²⁾ <i>amite-kõ, samula t-etuluka-i</i>		
<i>nai</i>	G 437	ramasse les perles qu'il a perdues
<i>epoka-kõ</i>	A 58	raser
<i>tuw-époka-i</i>		se raser
<i>k-epõpõkake mole</i>) tu ne me réponds pas
<i>weta y-epõpõkake</i>		
<i>y-irita-i píte</i>	G 534	je me repose un peu
<i>y-ereto-tome ewatõ</i>		j'attache mon hamae pour me reposer
<i>s-erema-ta-pa Langú pata-po-pa,</i>	G 553	au village de L. je retournerai,
<i>i-pata-po-pa s-erema-ta</i>		à son village je retournerai
<i>Langú patá-poná lekĩn utéi,</i>		je vais seulement au village de L.
<i>eropo-pa s-erema-tai we-akõse-pa</i>		là je retournerai, je vais couper
<i>utei; akõ-tuwõ, vy-aka-tai</i>		un abatis; après l'avoir coupé, je le brûlerai
<i>kanawa-pata-po n-ilama-n</i>		au port ils retourneront
<i>kanawa-pona n-ilama-n Tlio-tom</i>		près des canots les Trios retourneront
<i>y-eranu-ñai</i>	G 535	rire
<i>kololotálá</i>		ronfler

<i>ipulu-gai-kô</i>	G 536	rôtir
<i>t-ulu-kône!</i>		viens les rôtir!
<i>gimeme awôg-ipuli-ano, matâ-ta!</i>		prends ceci pour le manger, rôtis-le au feu
<i>t-ipuka-i</i>		cuire la cassave
<i>wéi at-ipuma-i</i>		le soleil t'a brûlé
¹⁾ <i>t-améñe</i>	G 540	rouler une cigarette
<i>w-améñña-i</i>		je roule des graines enfilées autour de mon bras
<i>w-améñña-le</i>		j'enveloppe ma jambe avec de la
<i>w-améñña-i</i>		feuille de palmier
<i>sale w-ámeñña-i</i>		que je te le mette (un collier)
<i>n-ameñña-mba</i>		il roule le papier
<i>n-onañña-mba</i>		il met sa bottine
<i>t-amoiñe</i>		la corde est roulée en pelote
<i>t-imayoñi</i>		
²⁾ <i>üküka-i</i>	G 479?	je roule la corde sur une poutre pour la rendre lisse.
³⁾ <i>kulawaitâ w-emera</i>		
⁴⁾ <i>yekiti</i>		je roule de la pite pour faire
<i>yekete-na wai</i>		une corde
<i>yikéle walémô</i>		
<i>i-munta-ni</i>	A 217	saigner
<i>t-eseka-i</i>		sauter
<i>yurá-le</i>	G 542	je le sais
<i>yura-li-li</i>		je sais
<i>yura-li-li, n-ili se wai</i>		je le sais, je veux le faire
<i>a-yomi yura-me</i>		je sais ta langue
<i>panakiri yome yura-me</i>		„ „ la „ des Européens
<i>yura-le-ta wai</i>		je ne le sais pas
<i>yurá-me-nai</i>		je ne le sais pas
<i>yurá-me-nai-ta</i>		je le sais
<i>yurá-me-ne?</i>		sais-tu?
<i>a-yura-me wai</i>		je l'ai oublié
<i>yura-me nai</i>		il l'a „
<i>yura-me-te-nai</i>		ç'a été oublié
<i>piá-lingi naingan</i>		il la sait un peu (une langue)
<i>mepütikatila</i>		scient-(réparent) ils le canot?
<i>makôyatila</i>		
<i>w-anâma</i>	A 23	je le sèche
<i>ô-wati n-anâma</i>		près de toi (dans ton hamac) il doit sécher

<i>unanikapola</i>		je sèche le tabac sur le feu
<i>tipâkene</i>	A 277	sentir (du nez)
¹⁾ <i>imõŋ-kõ</i>	G 544	serrer
<i>t-emon-ian-pa-la</i>		mettre les ciseaux dans la gaine
<i>w-emon-ia-la</i>		sortir(?) „ „ de „ „
<i>konopo pakolo-ya t-emuin-ia</i>		je vais m'abriter contre la pluie dans la case
²⁾ <i>iluka-pá</i>		mettre dans sa poche
<i>ilúka-kõ</i>		pendre, suspendre
<i>u-étakini</i>	G 545	siffler
<i>w-eté-i</i>		{ je siffle, je joue de la flûte
<i>w-éte-i</i>		
<i>w-e-pa-le utei</i>		je vais jouer de la flûte
<i>y-ona-tai n-epataka-ne</i>	G 517	la fumée sort de son nez
<i>i-ye epáka!</i>		arrache ma dent!
<i>y-épaka-topo</i>		{ davier
<i>y-épaká-tome</i>		
<i>ulõ-kõ</i>	G 546	souffler
<i>w-iyuma-i</i>	A 436	{ je souffle le feu
<i>w-iyuyuma-i</i>		
<i>matâ yuma-tâme</i>		(ou se sert d'un souffle-feu) pour souffler le feu
<i>okĩ-kõ-pá oti m-oka-le-nai!</i>		tais-toi!
<i>i-yomi kĩ-kõ-pa!</i>		„
<i>olo ke-kõ!</i>		„
<i>inâpo-kõ</i>	G 548	{ tamiser
<i>y-inâpu-la</i>		
<i>salõ w-utei, komukā-la</i>		tirer de l'arc (laisse-moi aller tirer?)
<i>amamamili-li</i>		tirer du fusil
<i>w-iku-ya-la</i>	G 504?	je le couche en joue
¹⁾ <i>n-anáta-ba</i>	A 107	{ il tomba
<i>n-anuta</i>		
<i>wéwé n-anota</i>		l'arbre tombe
<i>ken-anota kenékuwaka</i>		mon accordéon tomba et se brisa
<i>t-anota-i</i>		il est tombé
<i>mõlõ t-anâta-i, kamísa!</i>		un camisa tombe!
²⁾ <i>n-aintama-nĩ</i>		le pot tombe, le contenu est répandu
<i>yi-pana tumba</i>		tordre l'oreille
<i>panamĩnga-kõ</i>	G 555	tourner (dévisser une boîte)
<i>i-panamĩŋ-kõ</i>		tordre du fil de cuivre

<i>amingö-ba</i>		j'enveloppe des livres
<i>amingö</i>		
<i>intapóke-pa</i>		tourner (une planche)
<i>iroiröwakati-kö</i>		tourne la feuille
<i>tontonka-i</i>	A 73	tonsser
<i>tinuliki wai wuliala</i>	G 430	je travaille comme les Indiens
<i>taméka y-akintale-kini</i>	G 423?	j'ai travaillé longtemps
<i>t-akinta-i wa</i>		je m'étire
<i>s-etintima-i</i>		il s'étire
<i>minépu</i>	G 507	traverser une crique
<i>y-enopaña</i>		je tremble
<i>w-ekúluka-la</i>	A 98, 58	je trempe la cassave dans le bouillon
<i>apöin-kö</i>	Comp. „Bijdr.” T. X 11	tresser
<i>aenakö</i>	A 116, 231	tu me trompes
<i>enakö</i>		
<i>enakö-li</i>		tu mens
<i>enekö-lö</i>		
<i>önakö-li</i>		
<i>t-önökö manai</i>		tu me dis des eontes
<i>y-enakö-ta</i>		je ne te trompe pas
<i>enakö-i-taike</i>		je ne mens pas
<i>w-époli, sin-pa</i>	A 237	je le trouve, ici
<i>möi w-épu-sa</i>		lui je l'ai vu, rencontré, déjà
<i>Switi y-epoli pölili-ka-pa</i>		j'ai rencontré S. près de la crique
„ pa-ñ-apoli „ „ „		„ „ „ „ „ „
„ -pa-y-apoli aima-la wai		„ „ „ en chemin
<i>aima-la w-opayenepoli</i>		„ „ „ „ „
<i>suta utei</i>	A 53	je vais uriner
<i>tu-ka!</i>		urine!
<i>tsutapo</i>		je veux uriner
<i>w-e-pa</i>	A 120	je viens, je suis arrivé
<i>w-é-ya-lu</i>		„ „ „ je suis ici
<i>w-épu-i</i>		je suis arrivé
<i>mən-é-pa?</i>		es-tu arrivé?
<i>mən-e-ka-pa-lai?</i>		„ „ ?
<i>möu-e-ka-pai?</i>		êtes-vous arrivés?
<i>n-é-a konópo</i>		
<i>konopo n-é-a</i>		la pluie vient
„ n-é-aní		
<i>wéi n-é-aní</i>		le soleil se lève
<i>mekolo n-e-ane</i>		les nègres viennent

meĩñale-pa n-e-anĩ seremo-pa
n-e-á-mpa!

mekolo n-epu-i-gelé wa!

möi lekin ken-é pena, tiŋkĩ

„ „ *pena ken-é, „*

möi tur-ö-se naŋ

tapiĩme ken-épu-i

seremone n-etapoya a-peito

n-eponáoya

o-kö!

ömi, o-kö!

o-ko-ningĩti, añeno wai, talai-rö!

„ *wa-linge wai „*

o-ko-ke-ningölä!

Klišan o-ko-nĩnge-pa!

o-ko-nĩnge-pai, mutinke-pa-lai

o-ko-linga-bai, pakĩra wömui!

šin bata, timokemö A 210?

(Tam. *momu-ine* il vint)

a-peito timã-se-tã tuna-wai

t-ikame-ré!

salei w-ene!

salei-pa w-ene!

oya-pa tur-ö-se wui, a-w-ené-pa

pena Litani w-ené-ne

en-éne-wa wai

pena m-ené-pĩi

wana, m-ene-kö?

a-éne tamútupö?

en-ene-me-pa t-uráta yi-páta-po

akólo-mba n-ené-tã

ene-ke-pa, kaikui

ene-ke-pa-ka

yi-n-ene-me-mba

yi-n-ene-me-pa ne-kö

ene-ka-kö!

ene-kö!

eno-kö!

éne-ti-kö!

ene-té-re

aujourd'hui il arrivera

il vient!

les nègres viennent!

lui seul venait autrefois, un seul

„ „ „ „ „ „

lui vient pour là première fois

beaucoup de gens sont arrivés

bientôt tes serviteurs viendront

il vient chez moi

viens!

Enmi, viens!

viens ici pour manger (viens,

j'ai faim, ici!)

venez!

Chrétien, viens ici!

je l'appelle pour qu'il vienne

viens pour chasser le pécari!

quand le soleil sera là, je viendrai

(Tam. *momu-ine* il vint)

tes serviteurs viennent de la

rivière

vide-le!

laisse-moi voir!

„ „

je viens chez toi pour te voir

autrefois j'ai vu le Litani

je ne l'ai pas vu

autrefois tu l'as vu

un iguane, ne le vois-tu pas?

as-tu vu le chef?

tu me verras danser dans mon

village

montre-nous un autre (tableau)

laisse-moi voir, le tigre

„ „ „

apporte-le, que je le voie

laisse-moi voir!

vois!

voiez!

<i>mòik-éne-rĩ!</i>			
<i>y-eni-ngĩnĩ!</i>			vois celui-ci!
<i>enĩ-ngĩnĩ!</i>			
<i>enepo-kô!</i>			laisse-moi voir ceci!
<i>enepo-tai!</i>			
<i>enepo-tai!</i>			va lui montrer (le chemin)
<i>ôwõtataleyakemui</i>			je regarde mon visage dans la glace
<i>ôwõtatanâyakemui</i>			id. (mon nez?)
¹⁾ <i>aminôse-wa wai</i>	A 103		je ne vole pas
<i>aménôto wai</i>			je l'ai volé
²⁾ <i>elôsika-wa wai</i>			je ne vole pas
¹⁾ <i>t-ur-etaka-i</i>	A 135, 58		vomir
²⁾ <i>t-ur-enata-i</i>	A 161		„
³⁾ <i>t-u-akôtôyĩ</i>			„
<i>sin ise wai</i>	A 187		je veux avoir ceci
<i>máya se wai</i>			„ „ „ un couteau
<i>kamisa so wai</i>			„ „ „ „ camisa
<i>yi-túkusi se wai</i>			„ „ „ des pointes de flèche
<i>enínv se wai, aimalama-tû</i>			„ „ „ des grands hameçons pour prendre des aimaras
<i>tuna so wai-rô eni-to uya</i>			je veux avoir de l'eau pour boire
<i>sin iso wai, y-apúi-me</i>			„ „ „ cette chaise
<i>wene se wai óka (oka, G 426?)</i>			„ „ „ un miroir
<i>samula so wai oka</i>			„ „ „ des perles
<i>talâ sen iso wai, táne, pupu-tai</i>			ceci je le veux avoir aussi, ici à mon pied
<i>tâlâ sin ise wui, ma šin ise wui</i>			je veux avoir ceci et aussi cela
<i>hati se ma?</i>			veux-tu avoir ton chapeau?
<i>ôti se mana?</i>			qu'est-ce que tu veux avoir (en échange)?
<i>ôti se manai?</i>			„ „ „ „ „ „ „ „
<i>wéine se naiña</i>			nous voulons avoir des miroirs
<i>ye-ta wai</i>			je ne le veux pas
<i>iye-ta-pa-néi</i>			je ne veux pas (l'acheter)
<i>patawa iye-taike</i>			les perroquets ne l'aiment pas
<i>ya-taike</i>			le crayon n'écrit pas
<i>é-ya-poto kenopo n-é-ay eyé-ta wai</i>			la pluie revient, je ne l'aime pas
<i>šin kuntáka, talâ i-tôngili</i>			cette case s'appelle k., celle-là aussi
<i>mayá-ngili</i>			ceci c'est un couteau

salata-ngĩli?
mumpal-ingĩli
i-lingĩli, kunlaka-ngĩli
ma-lingĩni kanáwa
wa-lingi mõi?
õtí möle?
Palu-le sére
sambréru sindi
paransĩnsi mōiri
ma, šin ò-tika
pleu-tom-ba sini
tieti-tà šin
õtí mōlō-ke?
wui mōyĩ
plemuleta
Kūle-kon šin
Kūle-kó sin
Alukuyana šin
piti-nga-mba
uá man
mōlō-po-ngĩli
iwúli-ŋĩn-tá!
wāko, wāko-ngĩ!
wé-pa, pakira wa nai, yewale-
peneta
ua, wakiŋ, pakira wa
kanáwa wa
yi-pā-me, yenopaña-i
em-po-kene wai
i-saláta-na wai
i-saláta möle
„ moleirĩ
i-saláta-ke wui
mōle uká, mōlé-polo
wa-kĩni oka, n-etika
kéwe ukála!
yi-ménntō-pō okai

meñata-pa, meñale tale wai,
yi-pawana-kólo

tah-ngĩli wai, yi-pawana-li

sont-ce des ciseaux?
 il y a des marchandises dedans
 c'est la même chose, c'est un k.
 vois ce canot!
 qu'est ce que c'est ceci? (?)

„ „ „ „ „
 c'est le Paron
 ceci c'est son chapeau
 „ „ un Européen
 voici ton tabac
 ceci ce sont des flèches
 „ „ „ „ „ à crochets
 qu'est ce que c'est cela?
 ceci c'est moi (ma photographie)
 ceci ce sont des flèches

| ceci a été fait par les Trios

„ „ „ „ „ „ Rouconyennes
 ceci ce sont des remèdes
 il n'y en a pas
 il est là
 il y a des cabiais!
 „ „ „ „ hoccas!
 je viens, nulle part je n'ai vu des
 pécaris
 il n'y a rien, pas de pécaris
 il n'y avait pas de canots
 donne-moi cette chemise, j'ai froid
 ici je m'assieds
 je n'ai pas de ciseaux

| j'ai des ciseaux

là il est
 il n'y en a pas, c'est fini
 il y a des hameçons!
 ici (dans ce cahier) se trouve mon
 dessin

aujourd'hui je reste ici avec mon
 ami
 je reste ici, mon ami

wei sei atau

őkönő kenéi

n-etika, kőňő kenai

tűnikő, šin-po weyi-yaka

sambréru akene!

asi-me-lingi wai

ölí! káli-me-lingi!

tepuse nai máya!

Tlio-me manai, amuima manai

kulé-lingő a-pípő

n-epuita-ngili yi-pawaná-li G 391a

pele weyai G 380

peleke wai

yuna nai, napi-na G 389

„ „ napi-na-tâ

iyuna-nî, napi-wa

„ , napi-na wéi-me

iyona nai

quand le soleil sera là

il n'y en a que peu (deux)

ils sont à peu près épuisés

assieds-toi ici hors du soleil

mets ton chapeau!

je veux avoir du sucre (j'en
ai peu?)

vois, il est fort, tenace

il y a beaucoup de couteaux

tu es (comme un) Trio, tu
es avare

ta peau est belle

mon ami a des cheveux blancs

je me lève, je suis debout

la soupe n'est pas bonne, il n'y
a pas de patates

V.

Grammaire et Vocabulaire de la Langue Oyana.

INTRODUCTION.

Nous appelons Oyana la tribu indienne qui est connue au Brésil sous le nom d'Urucuiana, en Guyane française sous le nom de Rouconyenne et chez les tribus nègres du Surinam sous le nom d'Aloucouyana. Eux-mêmes s'appellent le plus souvent Oyana ou Ayana, mais aussi Ouayana et quelquefois Aloucouyana. La tribu Oupouroui est aujourd'hui mêlée aux Oyanas purs ; les deux tribus parlent la même langue.

Les premiers voyageurs qui visitaient cette tribu (en 1766—1787) la trouvaient déjà dans la contrée où elle est encore de nos jours. Il y a des villages Oyana sur le haut Lawa avec ses affluents, sur le Tapanahoni, sur le Palouneu et sur le cours supérieur du Yari et du Parou oriental avec leurs branches.

Coudreau fut le premier à émettre l'hypothèse que les Oyanas (ou Ouayanas) auraient demeuré autrefois près de la côte et que le nom Guyane ou Gouayana ne serait autre que le nom de cette tribu. Cette hypothèse ne s'appuie que sur la ressemblance des noms ; elle est dépourvue de toute autre base.

Le nombre des Oyanas montre approximativement à 1000, dont 600 demeurent au Brésil, 300 au Surinam et 100 dans la Guyane française.

Au point de vue ethnologique il faut les classer dans la famille caraïbe de la race américaine.

Pour autant que nous savons, les Oyanas n'ont jamais répandu une telle terreur dans le pays qu'ils habitaient, que les Kaliñas; pourtant ils ont assez souvent fait la guerre et à présent ils sont un peuple courageux et entreprenant. Ils se trouvent à peu près au même niveau de civilisation que les autres tribus de la famille caraïbe.

Depuis deux siècles ils ont eu de temps à autre des relations avec les Européens par la voie du Lawa, de l'Oyapock ou du Yari. Dans leurs villages on trouve plusieurs objets d'origine européenne, mais cela n'empêche pas qu'ils vivent comme leurs ancêtres de l'agriculture, de la chasse et de la pêche.

J. Crevaux est le premier qui nous a donné une description satisfaisante de cette tribu ¹⁾; le travail de H. Coudreau cependant est beaucoup plus complet et exact ²⁾; l'oeuvre des explorateurs français a été complétée par les missions néerlandaises de 1903, 1904 et 1907 ³⁾.

La langue Oyana a été relativement peu étudiée. Le premier vocabulaire se trouve dans un appendice du rapport des membres néerlandaises de la mission pour la délimitation de la frontière entre le Surinam et la Guyane française en 1861. Ce vocabulaire contient 111 mots; il n'a pas été publié.

Nous devons le second vocabulaire de cette langue à Crevaux; il semble que le célèbre voyageur s'est servi, aussi bien pour dresser son vocabulaire que pour rassembler ses notes ethnographiques plus qu'il n'aurait été prudent, des renseignements fournis par son fidèle Apatou. Lucien Adam a écrit une „grammaire de la langue Roncouyenne” sur les documents de Crevaux, laquelle ne pouvait être que fort incomplète.

H. Coudreau a rapporté de ses voyages un vocabulaire Oyana qui est à la fois beaucoup plus étendu et plus sûr que ceux de ses devanciers.

Un nouveau vocabulaire que nous avons collectionné en 1904 chez les Oyanas du Tapanahoni et du Paloumeu a été publié sous le nom de „Vocabulaire Oupourou”, parce que les Oyanas du Paloumeu sont pour la plus grande partie originairement des Oupourous.

¹⁾ Voyages dans l'Amérique du Sud. Paris 1883.

²⁾ Chez nos Indiens. Paris 1893.

³⁾ Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, Amsterdam 1905-1908; Archives internationales pour l'ethnographie, Tome XVII. Suppl., Leide 1906. Tome XIX, 1909.

Un vocabulaire, recueilli dans la même contrée en 1907, qui pourra le compléter quelque peu, se trouve dans ce volume.

Nous avons essayé d'établir une grammaire de la langue Oyana en nous servant des matériaux énumérés ci-dessus. Il va sans dire que cette grammaire ne peut pas être mise au même ligne que celles du Bakairi et du Cumanagoto, du Chayma et de l'Akawai, du Tamanaco et du Kaliña.

Genre.

1. La distinction générique est étrangère à l'Oyana (A § 1, voir cependant G § 1).

Nombre.

2. La pluralité peut être exprimée au moyen d'indices qui se suffixent aux noms, aux pronoms et probablement aussi aux indices casuels et aux thèmes verbaux. A § 2—7.

Pluriel du substantif.

^{a)} Indice de pluralité *-tom*.

Ex. *mékolo-tom*, les nègres, *Tlio-tom*, les Trios, *itsoli-ta-li-tom*, (animaux) qui vivent dans les rapides, *Parašiši-tom*, les Européens, *napök-tom*, des ignames; C. *ioti-mna apoje*, *napeuk lekén t'épe-hé*, *acicarou-tome lekén t-ari-hé*, *coumaou-tome lekén t'épe-hé*, il n'y a point de viande, nous mangeons seulement des ignames, buvons seulement de la canne à sucre (c. à. d. le jus), mangeons seulement des papayes ¹⁾.

^{b)} Indice de pluralité *-ham*, *-'m*.

Ex. *oli-ham*, *Tlio pū-ham*, les femmes, les épouses des Trios, *Yakuma pei-no-m*, les enfants de Yacoumane.

Pluriel des pronoms.

^{a)} Indices de pluralité *-han*, *-ham*, *-lankon*, *-lamkon*, *-kon*, *-kom*.

Ex. *mō*, *mōi*, il, ce, *mō-han*, *mo-ham*, ils, ces, *énik*, lequel? *enō-yamkon*, lesquels? *amō*, tu, *amō-lamkon*, *amō-lankon*, vous deux, *šin*, ceci, *šin-kon*, *šin-kom*, ceux-ci.

¹⁾ On a faussement traduit l'indice de pluralité par „aussi” (Voc. p. 40).

Pluriel de l'adjectif.

Indices de pluralité *-an*, *-um*.

Ex. *amumhak-an panakiri*, *t-ika-i Yuka*, les blancs sont avarés, disent les Youcas, *kaikui imiriku-n-um*, images de tigres, C. *caïké-maye anoumhak-en*, tenir ferme.

Pluriel du verbe.

A l'Impératif se trouve quelquefois la particule *-te* intercalée entre le thème et le suffixe *-kō*, *-k* (voir § 69). Cette particule pourrait être un indice de pluralité ayant rapport au sujet, à l'objet ou à tous les deux.

De même que dans le Kaliña et dans le Trio, souvent la pluralité n'est pas exprimée.

2a. Pronoms personnels.
(A § 8—15).

I sing. *eu*, *yu*.

II „ *amō*, *amō-le*, *amo-le*, *amo-re*.

III „ *mōi*, *mohe*.
māgli, *mōgre*, *moglé*.
ine, *ine-le*.

II duel (plur.?) *amōlamkon*, *amōlankon*.

III plnr. *mōhan*, *moham*.

Indices personnels préfixés aux noms.
(A § 27—38).

3. I sing. ^{a)} *i-*, *e-*, *ye-*; ^{b)} *y-*.

Ex. ^{a)} *i-peïto-le*, mes gens, *e-peïnom*, mes enfants, *ye-putpe*, ma tête;

^{b)} *eu y-ako*, mon frère, *eu y-ipam*, mon beau-frère, *y-epe*, mon ami, *y-omelawin*, mon ongle.

4. II sing. ^{a)} *e-*, *a-*, *au-*, *u-*, *o-*; ^{b)} *au-*, *av-*, *u-*, *ay-*, C. *eu-*.

Ex. ^{a)} *e-yum*, *a-yum*, ton père, *a-mumpôle*, *au-yénékúli*, ta marchandise, *u-ye*, ta dent, *a-yé*, *o-yé*, ta mère, *e-maliá-ne*, ton couteau, *e-peïto*, ton serviteur.

^{b)} *au-état*, *av-état*, ton hamac, *ay-epe*, ton ami, *u-akon*, ton frère, C. *eou-émcire*, ta fille.

5. III sing., relation „de soi”, ^{a)} *ti-*, *i-*, *e-*; ^{b)} *t-*.

Ex. ^{a)} *ti-patú-w*, vers son village, *i-ye*, sa mère, *e-waipú-lé*, sa frange, *i-nu*, sa langue, *ti-ye-ri*, ses dents, *i-pitpū-le*, son écorce;

^{b)} *t-nucéi-top*, sa poignée (d'une casse-tête).

6. III sing., relation „de lui”, ^{a)} —.

Ex. *Haluma pakalá-ne*, le panier du Salouma.

7. I plur. ^{b)} *ku-*.

Ex. *ku-epe*, notre ami.

Indices personnels préfixés aux postpositions.

(A § 39).

8. I sing. ^{b)} *i-*.

Ex. *i-akére t-nte-i*, iras-tu avec moi?

9. II sing. ^{a)} *ô-*; ^{b)} *a-*, *au-*.

Ex. ^{a)} *ô-wati*, près de toi, chez toi;

^{b)} *a-oja*, *a-uya*, par toi, *au-akere*, avec toi.

Démonstratifs et interrogatifs.

(A § 15—17).

10. *möi*, *möie*, *möin*, *mohin*, ce, ceci.

Ex. *sône möi-ke*, il mange avec ceci (son bec), *möie-ka-ne kole he*, tu en veux avoir beaucoup? *möi-kin*, qu'est-ce que c'est cela (d'un tableau)? *möin mékolo*, cela est au nègre, *na mohin*, il n'y en a pas, ils n'y sont pas.

11. *šin*, ce, ceci.

Ex. *šin-po aptau*, lorsque tu étais là, *šin-kin*, qu'est-ce que c'est ceci (un tableau)? *šin-ekin*, y en a-t-il (des clous)? *šin-ka-ne molo*, y en a-t-il? *šin-ka Talilikhé*, est-ce que ceci est à Talilikhé? *šin-kom*, celles-ci, *šin-kon uráli*, voici des flèches à curare.

12. *sére*, *hére*, ceci.

Ex. *hére-pök*, à ceci, fais-tu ceci? *sére man ípok*, ceci est bon.

13. *molo*, cela, ce—là, est souvent employé dans le sens de „là”.

Ex. *molo t-erama-i*, là on retournera.

Remarque: un rôle analogue est rempli par *móro* dans: Ak. *fox ehutah man móro*, les renards ont des terriers; en Tamanaco, *moro* = là.

14. *enik*, *eniñ*, *öniñ*, interrogatif pour les êtres animés.

Ex. *énik amö*, qui es-tu, comment t'appelles-tu? *enik möglé-hé*, *enik-po möglé*, qui est-il? *eniñ mai*, comment s'appelle-t-il? *enik-pe na*, qui est-il, comment s'appelle-t-il, qui est là? *eniñ mö*, *pakíra*? qu'est-ce que c'est que cela, un pécari? *öniñ mai*, qu'est-ce que c'est?

15. *öti, eti, öte, ötihe*, interrogatif pour les choses.

Ex. *öti-pe na*, comment s'appelle-t-elle (une rivière)? *öti-möke sére*, comment s'appelle ceci? *ötihe-me na, öte psik mole, öti man šin*, *öti lére*, qu'est-ce que c'est? *eti m-o-ya*, que fais-tu? *öti-ha psik t-ute-i amö*, que vas-tu faire? *öti-po-ne šin-yaw*, qu'est-ce que se trouve dedans? *öti-poŋ m-ute-ia*, que vas-tu chercher? *öt-po-n mahék šin*, qu'est-ce que c'est (une brosse)?

16. *amu*, un autre (C.).

17. *akon*, un autre.

Ex. *akon t-ele-i*, un autre le porte.

18. *emérö*, tous.

Ex. *emérö t-ute-i*, tous iront.

Postpositions et indices casuels.

(A § 18—26).

19. *me, pe*, indices de la relation, dite du „Translatif” (Essif, Prédicatif).

Ex. *kaikni-me*, c'est un tigre, *ötihe-me na*, qu'est-ce que c'est? *enik-pe na*, quel est son nom? (qui est-il?).

20. *ri, re, le, l, ne*, indices du Possessif.

Ex. *ti-ye-ri*, ses dents, *i-peito-le*, mes geus, *i-atki-l*, sa queue, *e-maliá-ne*, ton couteau.

21. *rëp, remne*, sert à renforcer un mot.

Ex. *ipok-rëp*, très bien, *ti-pananma-i-rëp*, je l'ai entendu très bien, C. *té-otonk-hé-rémné*, j'en mange parfaitement.

22. *pura*, sert à renforcer le verbe dans l'exemple suivant: C. *té-otonk-hé-poura*, j'en mange parfaitement.

23. *uya, oya, üya, iya, ya*. Cette postposition fait fonction: 1°. d'indice du Datif, 2°. pour indiquer le sujet virtuel dans la tournure passive (indice de l'Ablatif). (G 367).

Première relation.

Ex. *Salamáka kahuru t-ekale-i Tlio-oya*, les Saramaccas vendent des perles aux Trios, *t-ikulé-i mogle-ya*, donne-le lui, *enik-üya t-inamo-i*, à qui le laisseras-tu?

Deuxième relation.

Ex. I sing. *molo t-i-se uya*, il y en a qui ont été faits par moi, *t-apanteime-i iya*, il a été planté par moi, *apsik lekin iya t-ikok-se*, moi je n'en goûte qu'un peu, *t-ene-he psik ouya*, (autrefois) il a été vu par moi, *molo t-éne uya*, il a été vu par moi, *enepo oloko psik*

t-i-he oya, montre-moi la couronne de plumes qui a été faite par moi, C. *mambali ti-panangma-ye iya*, j'entends des agamis, *colé piréou t-arèp-té oya*, je fais beaucoup de flèches.

II sing. *kulainwát K. en-enepu-tpü-l t-inamo-i a-oya*, la corde que K. a emporté sera laissé par toi? *y-etunne psik t-inamo-i a-uya*, le siège me sera laissé par toi? (litt. mon siège) *mau cnep-se uya*, du coton a été apporté par toi? *t-alé-i túle psik o-uya*, est-ce qu'il a été apporté par toi? *t-ele-i he psik uya*, veux-tu l'emporter? *sere t-ele-i oya*, veux-tu emporter ceci? *t-éne uya*, vois! *t-ene-ka psik iya*, le verras-tu? C. *chemisa-ca t-i-hé oya ipoc*, sais-tu faire des chemises? *chine-ca t-éné a-oya*, vois, regarde cela! *ariué-ca t-é-hé oya*, manges-tu du caïman?

III sing. *sin t-ele-i Masâ-oya*, ceci fut porté par Crevaux, *sére ekale-i oya*, celle par qui ceci t'a été donné, *okomö psik t-epu-hé yu*, *okomö-ya*, les guêpes m'ont piqué, par les guêpes (j'ai été piqué), *t-ekum-he parasîsi-ya*, a-t-il été filé par les Européens? C. *énic t-énépe-hé ia*, qu'apporte-t-il? *état t-icap-sé i-pouit iya*, ma femme fait un hamac.

24. *ta, tau, yaw, war*, dans (sans mouvement).

Ex. *itu-ta, itu-tau*, dans la forêt, *ahema-tau*, dans le sentier, *pakala-yaw*, dans le panier, C. *touna-ouawe*, dans l'eau, *pakolo-tau*, dans la maison.

25. *tak*, dans (avec mouvement).

Ex. *itu-tak t-inik-se psik*, on dormira dans la forêt.

26. *kuak*, dans (avec mouvement).

Ex. *Yuka-tuna-kuak*, (ils arrivèrent) dans le Tapanahoni.

27. *we*, dans (sans mouvement).

Ex. *a-patá-we*, dans ton village.

28. *wak*, vers, dans.

Ex. *Palu-wak t-eti-le-m*, sur le Parou tu iras.

29. *k*, dans, à.

Ex. *ti-pata-k*, à son village (il y a des calabasses).

30. *na, naw*, dans.

Ex. *olo-na, olo-naw*, dans la terre.

31. *nak*, à, vers.

Ex. C. *t-outé-ye i-toupi-nac*, allons à l'abatis.

32. *po*, à, sur.

Ex. *Palu-po*, au Parou, *Magoli-po*, à Mayoli, *Tlio-tom-po*, aux villages des Trios, *ona-po*, dans la savane, *tepú-po*, sur la roche.

33. *ponan, pona*, vers.

Ex. *Ayó-pona*, (il va) à Ayo, *Magoli-ponan*, (je vais) à Mayoli.

34. *yai*, de.

- Ex. *te-erama-i umakomo-yai*, tu retourneras du haut fleuve.
35. *iranáu*, au milieu.
- Ex. *tepú pekénatpö mólo ona-iranáu*, il y a un (seul) rocher au milieu de la savane.
36. *opíne*, sous,
- Ex. *šin-opíne*, sous ceci.
37. *upo*, sur.
- Ex. C. *pacolo ouhpo*, sur la maison, *ipoui ouhpo*, sur la montagne.
38. *polo, poro*, sur.
- Ex. *ona-polo*, dans la savane (sur l'herbe), *šin-polo ahanukö nai*, il grimpe sur un arbre C. *tépou-poro*, sur les roches.
39. *uporo*, sur.
- Ex. C. *pacolo ouhporo*, sur la maison.
40. *améta-i, améta-k*, en aval.
41. *atupo-i*, en amont.
42. *male*, avec.
- Ex. *t-epeát-se, onot-mále*, il est enduit de roncou, *ku-épe-mále*, avec notre ami.
43. *ke*, avec.
- Ex. *t-upuk-he erasi-ke*, j'ai coupé mes cheveux avec des ciseaux.
44. *akele*, avec, en compagnie de.
- Ex. *šimalé möi-akelé*, il est avec elle depuis peu de temps.
45. *kátip*, comme, ressemblant à.
- Ex. *Apalái-kátip ámö*, tu ressembles à un Aparai.
46. *apo, sapón*, comme.
- Ex. *alési-apo*, ressemblant au riz, *sére sapón he psik yu*, je veux avoir une pareille chose.
47. *pök, pok*, contre, à, pour.
- Ex. *öti he kahuru tpu-pök*, que veux-tu (en échange) de ces grandes perles? *kapalu lekin hère-pök*, ce ne sont que des (images de) casse-tête, *Oyana omíli-pok petukúr lekin*, le parler Oyana est beau, *ulu-pök t-ute-i imoö-po*, elle va chercher du manioc à l'abatis (litt. manioc-pour elle va abatis-sur).

Adverbes et expressions Adverbiales.

(A § 23, 24).

48. *suála*, ainsi.
- Ex. *suála lekin tamúši-tom*, il y a tant (en montrant trois doigts) de chefs.
- máka*, c'est assez! (probablement l'Impératif d'un verbe (*i*)*ma(ti)*, finir.

Ex. *máka pite*! c'est assez (un peu)!

yála man, yál man, c'est assez.

lekin, seulement, seul.

Ex. *Makámpe, Apisú, pitani-tom lekin*, (il y a) M., A., et pour le reste seulement des enfants.

kole, beaucoup.

kóle-apói, bien, beaucoup.

apsík, peu.

tráne, combien? (C.).

maléle, c'est la même chose.

mala lekin, c'est la même chose.

tále, ici.

tán, ici.

šia, là.

múya, miyah, là.

molo-po, là.

moyéra, moyira, près.

kréphák, krepsák, loin.

eni-po, né-po, où?

Ex. *eni-po inele*, où est-il? (chez lequel).

öti, té-po-ne, où?

Ex. *öti psik a-öni-yai*, où dormiras-tu?

ötia, où?

Ex. *ötia m-uti-a*, où vas-tu?

simalé, simalé-le, aujourd'hui, à présent.

kókone, hier.

mun-kókone, avant-hier,

anumalé, anumalé, demain.

mun-anumalé-le, après-demain.

yane, yane-me, tout à l'heure, il y a peu de temps.

upak, il y a longtemps.

upak-apsik, il y a quelque temps.

tinéle, tinelö, tinére, bientôt.

túsule, túhule, toujours.

tihule-psik, pour quelque temps.

moróinep, ensuite.

así, asímehak, vite.

asímna, lentement.

ötikai, ötikai, C. *eticaye-po, tia-po*, quand?

Ex. *ötikai m-ute-ia*, quand partiras-tu?

aríki, aríki-tá, bonjour! (en arrivant).

öhö, oui.

ua, non.

na, *ma*, exclamation affirmative.

möirî, voilà! (en apportant une calabasse d'*omani*).

Note: Le mot *apsík*, *psik*, un peu, petit, est usité très fréquemment dans des phrases, sans qu'on veuille précisément exprimer un diminutif.

49.

Noms de Nombre.

(G § 16).

1. *pekéna-tpö*, *pekéna-le*.

2. *sakéne*, *hakéne*.

3. *heruaw*, *eherue*.

4. *chepitine*, *chepitime*.

5. *iputuminitpe*, C. *ipitinna*.

6, 7, 8, 9 *omome*.

20 *pupu-puna*.

Au-dessus de trois ou quatre, on dit ordinairement *kóle* ou *hapóí*, beaucoup.

DU VERBE.

Indices Personnels.

(A § 50—63).

50. Les indices personnels qui se préfixent aux thèmes verbaux sont les mêmes qu'on rencontre dans tous les dialectes caraïbes suffisamment connus; ils représentent tantôt la personne qui subit l'action, tantôt la personne qui exerce l'action, tantôt toutes les deux.

51. L'action est exercée par la 1e pers. sur la 2me pers.

Les exemples font défaut.

52. L'action est exercée sur la 1e pers. par la 2me pers.

^{b)} *k-*.

Ex. *k-omomi-hé*, tu me pincas, *k-ene-ka-tele*, viens me voir encore!

53. L'action est exercée par la 1e pers. (du plur?) sur la 3me pers.

^{b)} *k-*.

Ex. *k-onamtavv-i*, je suis (nous sommes?) allé(s) le cacher.

54. L'action est exercée par la 1e pers. du plur. dans un verbe intransitif.

^{b)} *k-*.

Ex. *k-uteima-hé*, nous irons.

55. L'action est exercée sur la 1e pers. du sing. par la 3me pers.

^{a)} *i-*.

Ex. *šiši i-pike-i*, le soleil m'a brûlé.

56. L'action est exercée sur la 2me pers. par la 3me pers.

a) *e-*.

Ex. *e-kupiri-ai*, il te frappe.

57. L'action est exercée sur la 3me pers. par la 1e pers. du sing.

b) *s-*, *h-*.

Ex. *s-eta-i*, je l'entends, *s-uwé-i*, je l'ai tué, *s-oiso-i*, je le coupe, *h-éne*, je le vois.

58. L'action est exercée par la 2me pers. sur la 3me pers.

b) *m-*.

Ex. *m-eta-i*, tu l'entends.

59. L'action est exercée par la 2me pers. dans un verbe intransitif.

1°. b) *m-*.

Ex. *m-uteimi-ya*, tu vas.

2°. b) *a-*.

Ex. *öti psik a-öni-yai*, où dormiras-tu?

60. L'action est exercée sur la 3me pers. par la 3me pers.

b) *n-*.

Ex. *n-ika*, il dit.

61. L'action est exercée par la 3me pers. dans un verbe intransitif.

b) *n-*, *m-*.

Ex. *kopo n-emök*, la pluie vient, *nunuö m-anokoma-ya*, la lune se lève.

62. L'indice *en-*, *en-*, représentant la 3me pers., objet de l'action, se préfixe au verbe dans les formes:

Uyana en-epümteimoi, planté par un Oyana, *en-ipkelé-i psik*, as-tu coupé tes cheveux? *h-en-ene-t-kin*, viens le voir! *mün en-eli-tpai*, il a été fait par lui, c'est son oeuvre, *en-ene-ora yu*, je ne le vois pas, *en-ua-he-ra*, ne veut-il pas le tuer? etc.

63. Peut-être faut-il classer parmi les indices personnels les particules *kun*, *kuna*, qui se trouvent préfixé au thème verbal dans: *kun-aminko*, remue-le! *tinélé kuna-imöke-le*, je viendrai bientôt, *C. oupac coun-émeuk i-pata-re oupouroui*, autrefois des Oupourouis sont venus chez moi.

Modes et temps.

Temps indéterminé qui exprime surtout

le présent. (G § 4).

64. Ce temps est formé par la suffixation de *-i*, *-he* (à la 3me pers. quelquefois *-n*) après une *a*, de *-ahe*, *-y-ai*, *-ai*, *-y-a*, *-a* après une *a* ou une autre voyelle.

Ex. *s-eta-i*, je l'entends, *n-aka-n*, il l'a grillé, *nunuö m-anokoma-ya*, la lune se lève, *ute-ai*, je m'en vais, *umokömö-yai*, j'arrive, *epekate-ai*, je le donne, *upi-ai*, je le cherche, *m-ikame-ai*, le verses-tu? *sin t-apu-ai*, ceci est fermé, *m-uteimi-a*, t'en vas-tu? *ipkele-a-ka*, l'as-tu coupé? *ute-a-ka*, s'en va-t-il? C. *m-entouki-ya-ca*, tu ne viens pas manger? *ne-ahe*, je tuerai, *epni-ahe*, je vais me baigner, *anumale k-uteima-he*, demain nous partirons.

Passé.

65. Un temps passé semble être formé par la suffixation de *-ne*, dans: *utei-ne*, j'allais, C. *eoconé n-itéma-ne mécoro*, les nègres sont partis hier (G § 5).

66. Un autre temps passé semble être formé par la suffixation de *-pui* dans: *t-ene-pui*, je l'ai vu autrefois (G § 6).

67. Un troisième temps passé semble être formé par la suffixation de *-i*, dans: *sisi i-pike-i*, le soleil m'a brûlé, *tuna epüke-i*, l'eau l'a mouillé. Au contact de l'*i*, l'*a* final devient *e* (A § 76).

Temps indéterminé I.

68. Très souvent on se sert du participe du § 99 pour exprimer le présent, le passé ou le futur.

Ex. *t-uma-i*, je souffle, *t-inamo-i*, tu l'abandonnes, *t-eponé-i*, c'est fini, *t-ute-i*, je vais, *t-alima-i*, je couvre une case, *ti-panayma-i yu*, je l'entends, *ti-panayma-i-ka mué*, l'as-tu entendu? *Saluma t-ué-i amö*, les Salommas te tueront, *okomö t-epu-he yu*, une guêpe m'a piqué, *t-enep-se*, tu l'as apporté, *etuk-he*, il mange, *t-emomot-se* il bout, *t-epuit-se*, je le pétris, *t-i-he yu*, je le fais, *t-eli-he*, il boit.

Comparez les formes:

1°. Cum. *a-pueke t-are-che luaze*, je suis porté par toi.

Kal. X. *t-asaea ca*, je suis écarté.

Ak. *to-eyu-za tú-ia iatai*, quand il les vit, quand ils furent vu par lui.

Trio *t-etuluka-i nai*, il a été perdu.

C'est la „conjugaison passive” des missionnaires espagnols; le sujet virtuel de l'action est affecté de l'indice de l'Ablatif *nya*, etc. ou *puek* (G 367, 368).

2°. Tam. *apoto nya t-ene-see*, le chef a vu, par le chef a été vu. *it-nya t-ene-see*, il a vu, *t-ene-see nya*, j'ai vu.

Kal. C. *kondrero wararo t-eka-se i-nyya*, la terre entière a été faite par lui.

Ak. *eybeyro eynah-tza au-wia*, tu as mangé le fruit, le fruit a été mangé par toi.

Trio *mõle-ya t-eka-se*, par lui ç'a été fait.

Oy. *šin t-ele-i Masã-oya*, Crevaux portait ceci, ceci a été porté par C.

C'est le „Aoristo adattabile ad ogni preterito” du P. Gilij; le sujet virtuel est affecté de l'indice de l'Ablatif, mais le verbe substantif est supprimé.

3°. Ak. *wi-enji weyrika-tza man*, ma fille est morte.

H.-U. *t-óni-(d)ze*, il dort.

Apar. *t-aapaï-cé*, l'eau baisse.

Bak. *t-arisé-he*, il vit, *t-arise-hé ura*, je suis vivant.

Oy. *t-ute-i*, je m'en vais, *t-inik-se yu*, je vais dormir.

Le verbe est intransitif.

4°. Ak. *inah tamunboróra mahmin nunga-za*, nous avons laissé toutes les choses.

Bak. *enóku-hé ura*, je le trompe.

Oy. *t-etúk-he eu*, je mange (le), *Haluma t-egle-i*, les Saloumas l'ont taillé, *patayá t-ekap-he*, on a construit un village.

Ch. *t-upotu-che-ne*, il le sait.

Temps indéterminé II, et Impératif.

69. Henri Coudreau a noté les formes: *tinéré i-minepalé enep-ken*, j'apporterai bientôt des marchandises, *amoré hapa-ne enep-ken*, je t'ai apporté des subres, à côté de *enep-ken*, apporte!

Lucien Adam dit de ces formes: „peut-être devrais-je me demander s'ils (les solécismes) proviennent des malentendus qui ont dû fatalement se produire dans des conversations comme celles dont M. Coudreau a loyalement fait connaître les procédés, ou s'ils sont imputables, ce qui serait plus grave, à un état de déchéance grammaticale dans lequel le parler Ouayana serait tombé. Je préfère m'abstenir”.¹⁾

En effet, tant que les vocabulaires ne contenaient que quelques-unes de ces formes difficiles à expliquer, on pourrait penser à un malentendu. Mais le matériel rapporté en 1907 contient plusieurs phrases, qui nous donnent la certitude que les suffixes *-k*, *-ke*, etc. qui servent ordinairement à former l'Impératif sont employés dans l'Indicatif. Exemples:

¹⁾ Introduction au Vocabulaire Ouayana de Coudreau, p. 5.

Présent. I *itema-k*, je le pose, *umum alima-k*, j'ôte la cendre de mon cigare, *mumpale herma-k*, je veux avoir des marchandises, *k-uma-k*, je souffle, *t-et-kulia-k*, je m'épouille, *k-upapot-ke*, je me gratte, *k-apo-kin*, je les prends;

II *ekali-k*, tu me le donnes;

III *m-imiri-k*, peint, *tantamiri-k*, rond, cercle, *kanawa t-ulup-ko*, le canot échoue.

Passé. I C. *ourou you onanati-k tale* j'ai mis ici la cassave, *sapa enep-keu you*, j'ai apporté des sabres, *i-sapa-ne énép-té-keu méra*, je vous ai apporté des sabres;

II *simalé t-eremo-kélé*, il est mort récemment.

Futur. I *t-uwö-ke*, je tirerai, *tinele t-iyé-kö*, bientôt je le ferai bouillir;

Impératif. II sing. *iponma-k*, allume! *enep-kö*, apporte! *hen-ene-t-kin*, viens le (les) voir! *apoi-kélé*, prends! *ale-kele-mna*, enlève les restes du dîner! *kololo enep-te-kele*, apporte des bancs! *möi enep-te-kele*, attache ces plumes! *ipmö-tö-k*, va attacher le chien!

II plur. *ene-te-k*, voyez! *etuk-ta-te-k*, allez manger! *ami-t-kéne*, ramassez-les!

I plur. *aimö-t-kö*, allons!

Probablement les formes en *-k*, *-kö*, etc., employées à l'Indicatif, sont originellement des participes (voir G § 14), comme les formes du § 68.

M. von den Steinen est d'avis ¹⁾ que les suffixes *-ka*, *-ke*, *-ko* de l'Impératif ne sont autres que *-ke*, avec; alors l'accord entre l'Impératif et le temps indéterminé en *-ke* en Oyana proviendrait de leur origine commune. A l'appui de cette thèse pourraient encore servir les formes du futur en Kaliña et en Trio (suffixe *-ta*, aller, + *-ke*) et du temps indéterminé II en Trio (= le temps indéterminé en *-i*, *-y-ai*, auquel est suffixé *-kö* etc.).

Conjonctifs.

(G § 8).

70. Un conjonctif est formé en employant *aptav*; voir § 82.

71. Un autre conjonctif est formé par la suffixation de *-(t)uhwö*, après.

Ex. *šin henai wahé, enat-'uhwö*, je veux avoir ceci, après que ce sera vide.

¹⁾ Die Bakairi-sprache, p. 383.

72. Un troisième conjonctif est formé par la postposition de *-to-me*, *-ta-m* au thème verbal.

Ex. *a-maulu he alep-ka-tome*, je veux avoir ton coton pour apprêter des flèches, *ulu ki-tome*, pour râper du manioc, *möi epnem-tam*, pour qu'il l'avale.

Remarque: La particule *ka* n'est autre chose que le verbe „faire”.

Infinitif.

(A § 64).

73. Par analogie avec les grammaires des autres dialectes de la famille caraïbe, nous rangeons ici les formes:

etuku-lu man mékolo môle, mangeras-tu avec les nègres? *enepüi-rli*, ta nourriture, *inepüi-r*, nourriture, *mékolo n-ekapü-li-me*, c'est l'oeuvre des nègres.

Dans tous ces exemples l'Infinitif est un nom verbal, jouant le rôle de prédicat; on pourrait l'appeler „participe” (voir G § 14).

Gérondifs et noms verbaux.

74. I. En suffixant au thème verbal la particule *-top*, on obtient un mot exprimant l'instrument avec lequel on fait ce qui est exprimé par le thème; dans les grammaires du Cumanagoto, du Chayma, du Tamanaco et du Kaliña cette forme est classée parmi les gérondifs (A § 67).

Ex. *éte-top*, embouchure d'une flûte, *ulu ikei-top*, poêle à cassave, *va-ka-top*, flèche ornée pour la danse, *t-imirik-se-ka-top*, crayon, *imata-top*, tache de rouille sur un couteau (*imata*, pourrir).

Remarque: *ka-top* n'est autre chose que le Gérondif en *-top* du verbe „faire”.

75. II. Un gérondif est formé en suffixant la particule *-me* au thème (G § 8).

Ex. *apoi-kö tuh-oksoz-mé*, prends-le pour couper, *öti he enepüi-me*, que veux-tu manger?

76. III. Il semble qu'un gérondif est formé en suffixant une des particules *-köt*, *-net* au thème, dans:

C. *meuhken chine éni-keut*, viens voir ceci! *meuken t-étouk-nét*, viens manger! (G § 8).

77. IV. Un nom verbal désignant le résultat de l'action est formé en suffixant une des particules *-elpö*, *-tpö*, *-tpui*, *-tpe*, *-tpü* au thème, précédé ordinairement de l'indice de la 3me pers. *en*, *en*.

Ex. *molo en-ale-tpui pita*, en as-tu apporté, des boutons? *sin*

en-enep-etpö upak, tu as apporté ceci autrefois, *en-eli-tpe pampila*, *mekolo eli-tpui*, les nègres ont-ils apporté le papier? *kulaiwat K.* *en-enepu-tpü-l*, la corde que K. avait emportée, *pika-la-tpö* était-ee brûlé (la cassave des Trios)? *et-oko-tpö*, *et-aket-ítpö*, *ekata-tpö*, eicatriee, *tuhamaka-tpö*, diadème en plumes usé.

78. Les mêmes particules se suffixent aux substantifs pour indiquer le temps passé.

Ex. *Alaweje Tuntum i-puit-pö*, A. était autrefois l'épouse de Toumtoum, *ant-étpö*, village abandonné, *kaikui pakolo-tpö*, ancien chenil, *okalá-tpö*, ancien manteau en lamères d'écorce, *Tlio pair-etpö*, are d'origine Trio, ayant appartenu à un Trio, *Tlio kololó-tpö*, banc d'origine Trio, *kalapí-tpe*, quenouille, c. à d. le disque, faite d'un morceau de calabasse à boire (*kalápi*), *epé-tpö*, paiement, cadeau (on retrouve le thème *epe* dans *epékate*, acheter), *oli patá-tpö*, tache de naissance (*oli*, femme, *patá*, place; en hollandais on se sert de la même expression: tache de mère).

Dans l'exemple suivant la particule *-atpö* est suffixée à un interrogatif: *ötih-atpö lére*, qu'est-ce que c'est (d'un dessin)?

Très souvent la particule *tpö* est suffixée au nombre „un”: *pekéna—pekéna-tpö*. La même forme se trouve en Tamanaco: un = *tevini-tpe* (G § 7).

79. Les terminaisons suivantes sont difficiles à expliquer:

-lap, *-hap*, *-ép* dans:

n-eka-lap kuamai, l'épidémie de bronchite est passée, *anumale n-araina-hap*, demain à la pointe du jour, *imirik-hap*, dessiné, C. *ouétouhk-ép*, finir de manger.

80. *-mna* (ou *-li-mna*, *-le-mna*) dans:

ale-ke-le-mna, enlevez (les restes du dîner)! *n-enate-li-mna*, il n'y en a plus de boisson (elle est finie), *enir-me eu pitani eka-li-mna*, comment appellerai-je mon enfant?

81. Le verbe substantif.

(A § 91—101).

Les formes suivantes ont été notées:

Temps indéterminé qui exprime surtout le présent.

Sing. I *wai*.

II *mai*, *ma*, *man*.

III *nai*, *ma*, *man*, *mane*, *mana*, *manae*, *manai*.

Pent-être les mots *kenenei*, *kenaina* dans les phrases:

Pontútu-male psik kenenei, autrefois j'étais chez Pontoutou, *ipok-*

rep kenaina, *Tlio*, *va*, *ipok-erá*, notre cachiri est très bon, celui des Trios n'est pas bon, sont des formes du verbe substantif, ainsi que *wei*, *wahé*, *hai* dans :

t-eglé wei, je coupe, *oka he-ne wahé*, je veux avoir des hameçons, *sin he-nai wahé*, je veux avoir ceci, *kamin-kene hai*, je tremble, j'ai froid.

82. Conjonctif (G § 5).

La particule *aptau* fait fonction de conjonctif du verbe substantif.

Ex. *t-euk-he aptau*, *ipok*, mangé si tu as, bien, si tu as mangé, c'est bien, *t-onam-he aptau*, si nous nous cachions pour toi, *tuna tupke aptau*, quand les eaux sont grandes, *šin-po upak aptau s-ene uya muö*, ce que tu as vu ici autrefois s'appelle *muö*, *tale aptau t-ute-i amö*, quand tu passeras par ici (par ce chemin), *túpkelei aptau*, *ipok*, quand elles sont carrées, elles sont belles.

83. Participe présent.

On forme un participe en suffixant *-ke*, avec, au thème (*ási*, *esi*, *ši*), affecté quelquefois d'indices personnels.

Ex. *möi t-eremop-se ši-ke*, *t-upuk-se*, parce qu'il est mort, j'ai coupé (mes cheveux), *mumpale he ši-ke t-ute-i yu Yuka-pona*, parce que je veux avoir des marchandises, je vais au pays Youca, *mumpale he yu*, *m-ási-ke Yuka-pona h-ale-i yu*, je veux avoir des marchandises, c'est pourquoi je porte (des hamacs etc.) aux Youcas, *palašiši en-éne-ora ši-ke*, n'ayant pas vu un Européen, parce qu'ils n'avaient jamais vu un Européen, *svala m-ási-ke*, parce que c'est ainsi, *tamuši-m n-eši-ke*, parce qu'il est chef, *ašimhak eši-ke t-euka-i*, à force de courir la bottine s'est usée, *t-ási-ke pu en-enepu-ira* pourquoi n'as-tu pas amené ton épouse? (le préfixe *t-* = l'interrogatif *öti*).

84. Syntaxe du verbe substantif.

On emploie le verbe substantif en Oyana :

1°. dans le sens de „être”, „y avoir” ;

Ex. *molo man yun*, a-t-il un père? *müin ma arakabuhá*, cela est un fusil, *anumhak man Yuca*, les Youcas sont avarés.

2°. pour conjuguer les verbes négatifs et le verbe *ise*, vouloir.

Ex. *en-ene-era wai*, je ne le vois pas, *öti se man*, que veux-tu?

Le verbe substantif est souvent supprimé dans des phrases où son emploi en Cunanagoto, Chayma, Tamanaco, Akawai et Kaliña serait de rigueur.

Le verbe négatif.

(A § 114—118).

Le verbe est rendu négatif :

85. 1°. en suffixant *era*, *ela*, *ola*, *ila*, *üla*, *la*, *ta* au thème,

précédé ordinairement de l'indice de la 3me pers. *en-*, *en-*; pour conjuguer le verbe on se sert du verbe substantif.

Ex. ^{a)} *en-e-la wai*, je ne les mange pas, *watau enu-ela*, tu ne manges pas du coumarou? *enepu-ila*, ne l'as-tu pas apporté?

^{b)} *ön-uwö-ila-lé*, ne tire pas! *en-aketi-léi*, ne le coupe pas!

t-emené éra, ne le vole pas! *šia t-ali-ta*, ne le porte pas là-bas!

86. 2°. à l'Impératif par les préfixes *s-*, *k-*, *két-* et ordinairement le suffixe *-i*.

Ex. ^{a)} *k-emumika-i*, ne me pince pas! *két-uwö-i*, ne tire pas!

k-eket-i, ne le coupe pas! *s-ipkelé-i*, ne le coupe pas, ne me coupe pas!

^{b)} *k-nhoŋma*, ne me pique pas!

^{c)} la particule *nai* (3me pers. du verbe substantif?) est ajoutée dans: *s-ipkelé-i nai*, ne me coupe pas! *s-ipile nai*, ne le frappe pas!

87. 3°. par l'emploi de l'adverbe de négation *wa*.

Ex. *uwölu wa*, je n'ai pas tué, *ti-panaŋma-i wa yu*, je ne l'entends pas.

88. Emploi d'un adverbe de négation dans des phrases construites avec le verbe substantif, ou dans lesquelles le verbe substantif est sous-entendu.

1°. *wa mané*, il n'y en a pas!

2°. *Ynka-mna maŋ*, il n'y a pas de Yoncas, *palulu-mna*, il n'y a pas de bananes.

3°. *polili tapek*, ce n'est pas une crique. C. *Ouayana-tapek*, ce n'est pas un Roucouyenne.

Interrogation.

(A § 119).

89. Une phrase est rendue interrogative:

1°. par le ton interrogatif.

2°. par la particule *ka*, *ka-ne*.

Ex. *t-imok-hé-ka*, es-tu venu? *is-era-ka man?* ne le veux-tu pas?

a-pam-ka-me ua, n'est-il pas ton beau-frère? *anumale-ka m-uteimi-ga*, partiras-tu demain? *molo-kane akou*, y a-t-il encore un autre?

tále-ka moi, *tále-kané môhe*, es-tu ici? C. *coumaou-ca t-émè-ye*, manges-tu des papayes? *tipocsé-ca mone*, sens-tu?

Formation du Verbe.

(A § 120—122, G § 13).

90. Le suffixe *po* signifie „vouloir, faire”.

Ex. *t-inik-se*, je vais dormir, *t-inikpo-i*, je veux dormir, *s-ene*, je le vois, *enepo-n-mök*, moutre-le lui!

91. Le suffixe *ka* signifie „ôter, enlever”.

Ex. *epi*, bord, *t-epika-i*, tailler les bords d'un canot, *ipo*, plume, *t-ipoka-i*, déplumer.

92. Le suffixe *ta*, *túnu*, signifie „aller”.

Ex. *éna*, gorge, *t-uwénata-i*, il vomit, *t-onam-hé*, cacher, *k-onam-tamu-i*, je suis allé les cacher, *enma-ta*, va le serrer! *ene-túnu-i*, laisse-moi voir!

93. Le suffixe *ka*, dérivé de *ikapu*, (voir G § 12), signifie „faire”.

Ex. voir § 72, 74.

94. Le suffixe *ma* signifie „faire”.

Ex. *pava*, oreille, *ti-panoma-i*, je l'entends, *t-anuk-he*, monter, *nunvö m-anokoma-ga*, la lune monte, *upi*, chercher, *t-upimó-i*, je le cherche, *ali*, feuille, *t-alima-i*, je couvre la case, *ili*, *t-ilema-i*, mettre, *sepu*, cuiller, *sepima-i*, servir avec une cuiller.

95. Le verbe est rendu réfléchi en préfixant au thème une des particules *e*, *ew*, *au*, *uw*, *we*, *et*, *het*, *hut*, *wet*, *wöl*, *ot*.

Ex. *t-e-epi-he yu*, je me baignerai, *te-hut-kili-ai*, je me peigne, *t-et-upuk-he*, tu t'es coupé les cheveux, *sin t-et-akulika-i*, ceci se brisera, *te-ot-iki-hé*, il s'est détaché, *n-et-akulika-ko-mö*, se brisera-t-il?

96. Autres verbes composés:

te-pana-puka-i, percée, l'oreille (*pana*, oreille, *ipuka*, percer) *te-et-amu-r-opka-i*, coupé, le doigt (*amu*, main).

Formation de l'Adjectif.

(G § 14).

97. 1°. affirmatif, thème + *-me*; négatif, thème + *-ora*, *-era*.

Ex. *mon-mé*, épais (d'une étoffe), *waga-mé*, clair, *yane-mé*, nouveau, *ahpé-me*, menteur, *apé-ora*, *ampé-ra*, sincère.

On pourrait voir des participes dans les formes suivantes:

t-enma-hé-mé, tu le serres, *Palu-wak t-eli-le-m*, tu iras sur le Parou, *t-epu-he-m*, *t-apu-he-m*, fermé, C. *t-apou-hé-m*, barrage fait pour prendre le poisson, *t-épi-e-m* *pacolo-ne*, carbet du piaye.

Il faut classer ici la forme: *ka-me t-ou-i*, on danse la danse du poisson (*ka*).

98. 2°. dans la forme suivante nous voyons un participe au pluriel: *kaikui imiriku-n-vuu*, images de tigres.

99. 3°. Un participe est formé par la préfixation (quelquefois il n'y a pas de préfixe) de *ti-*, *t-*, et par la suffixation de *-i* (après *a*, *o* alternant avec *a*, ou *e*) ou de *-se*, *-he* (après une autre voyelle ou une consonne, quelquefois aussi après *e*).

Pour l'emploi de ce participe, voir § 68.

100. 4°. Avec *te-* — *-ke* on forme un adjectif d'un substantif.

Ex. *te-mumu-ke*, as-tu des enfants? Le participe „étant” du § 83 se forme en suffixant *-ke* au thème.

101. 5°. affirmatif, thème, précédé quelquefois de *t-* et suivi de *-sak*, *-hak*, négatif, thème, suivi de *-na*, *-ra*.

Ex. *iēp-sak*, tranchant, *ié-ra* non tranchant, *amum-hak*, avare, *amum-na*, généreux, *t-ikap-hak*, gras.

102. 6°. On forme un adjectif négatif d'un substantif en y suffixant *-mna* ou *-puin*.

Ex. *mumpóle-puin-me psik Alúku*, les Bonnis ont peu de marchandises, C. *i-pouiti-mna*, il n'a pas de femme.

Mots empruntés au Kaliña (Galibi).

103. Un certain nombre de mots, qui se trouvent dans les différents vocabulaires de la langue Oyana sont probablement empruntés au Kaliña; ils forment avec des mots Oyana pûrs ce que Condreau appelle le „jargon Bonni-Galibi” ¹⁾. Cette supposition est basée sur les faits suivants:

1°. On emploie ces mots d'une manière tout-à-fait contraire aux règles des langues caraïbes. Ex. *n-isa-n yu*, je vais, *n-ompui*, je suis arrivé, tu es arrivé

2°. Plus les Oyanas s'aperçoivent qu'on commence à apprendre leur langue, moins ils se servent de ces mots. On les trouve fréquemment dans le vocabulaire de (Apatou-) Crevaux, rarement dans le matériel collectionné en 1907.

Ces mots sont: *nissan*, aller, *nompui*, venir, *siri*, donner, *seneli*, boire, *sonc*, manger, et probablement aussi: *awémpo*, fin, fini, *sukutí*, savoir, comprendre, *šikapui*, faire, *šapui*, prendre, acheter, vendre, *nikrúti*, brûler, *avini*, un, *papuru*, tous, *korópo*, demain, *irúpa*, bien.

Il n'est pas impossible que ces mots seront incorporés dans l'Oyana, mais il est à présûmer qu'à présent on ne s'en sert que pour se faire mieux comprendre par un étranger.

Mots empruntés aux langues européennes.

104. 1°. A l'espagnol on au portugais:

akúsa, *akúha*, aiguille, *arkabúsa*, *arkabúha*, fusil, *aruperéru*, épingle, *kaléla*, papier, *kamisa*, linge, habit de l'homme, *mawaha*,

¹⁾ Introduction au Vocabulaire Ouayana, p. 3.

mawasa, rasoir, *mékolo*, nègre, *piloto*, plomb, *siparáli*, fer (espada, épée), *paka*, vache, *ašikálu*, caune à sucre.

105. 2°. Au français:

sapo, *hapo*, chapeau, *hapa*, *sapa*, sabre, *kuié*, cuiller, *kalápi* coupe (carafe), *paleleapö*, parapluie, *tapia*, rhum.

106. 3°. A la langue créole du Surinam :

limiki, limon, *sautu*, sel, *sepu*, cuiller, *sopi*, rhum, *alési*, riz, *kairing*, moustiquaire, *pašinaulu*, pétrole (angl. kerosin oil).

107. Mots empruntés aux langues de la
famille Arrouague.

ási, piment (G 319), *enáu*, Pléiades (G 104), *sipašipáru*, eau remué (? , G 122).

108. Mots empruntés aux langues de la
famille Tupi.

apiká petit banc carré, et peut-être: *arua*, miroir (Oyampi, Emerillon, *onaroua*, Kiriri! *waruá*).

VOCABULAIRE OYANA.

(Collectionné en 1907).

Parties du corps.

Voir vocabulaire Trio.

Famille, etc.

Père	<i>yum</i>	A 322
Mère	<i>ye</i>	A 299
Mes enfants	<i>e-peí-nom</i>	A 255
Ma fille	<i>i-emsí</i>	A 101
Des enfants	<i>pitani-tóm</i>	A 255?
Tante	<i>pápak wolisír</i>	G 24, 32
	<i>uwotpō, awotpül</i>	G 28
Oncle	<i>mamak akon</i>	G 25, A 6
	<i>konko</i>	G 27
Frère (mon-)	<i>i-píl</i>	A 265
„ (apostrophe)	<i>pípí</i>	A 31
Soeur	<i>awolisír</i>	G 32
„ (apostrophe)	<i>tási</i>	A 251?
Enfant de frère	<i>pípi</i>	A 265, G 31?
L'homme appelle le mari		
de sa soeur	<i>ipam</i>	G 33
Chef	<i>tamúsi</i>	A 309
Sorcier et docteur	<i>piai</i>	A 264
Diable, esprit malfaisant	<i>yólok</i>	A 329
Indien ennemi, Caraïbe	<i>akaina</i>	A 70
Nègre Youca	<i>kalipóno</i>	(= <i>kali-póno</i> , Caraïbe-pas ou = <i>kali-hona</i> en H.-U.= <i>kalina?</i>)
Esprits :	<i>palité kaikui, palito</i>	
(crabe)	<i>sipalát</i>	
(esprit d'eau)	<i>molokót, ka-yum</i>	

Habitation, ustensiles, etc.

Village	<i>auté</i>	A 142
Plancher	<i>épa, ěpa</i>	
Maison ovale à étage	<i>tialelakím</i>	
Maison ronde ouverte	<i>lukušipan</i>	G 47
	<i>monta</i>	G 45
Poulailler	<i>kulóšir-mön</i>	G 45
Potau de milieu d'une case	<i>pakolo epí-l</i>	G 46, 49
Toit	<i>eperetapulú</i>	
Petit auvent pour mettre le feu à l'abri de la pluie	<i>yapá</i>	
Escalier	<i>őpúi</i>	
Étage	<i>tőpő</i>	
Echafaudage autour d'un tronc d'arbre	<i>ulnweve-ka-top</i>	
Petit banc carré	<i>apiká</i>	Tupi <i>apicába</i>
„ „ rond	<i>kololó</i>	
„ „ concave des Saloumas	<i>meyeré</i>	A 126
„ „ carré des nè- gres Youca	<i>yohmi, yami</i>	
Siège pliant (des Euro- péens)	<i>y-channe</i>	
Natte en feuilles de pal- mier	<i>apoto</i> <i>ahmi</i>	
Les petites cordes du hamac	<i>état-ńtpö</i>	
L'anneau qui les unit	<i>melaíwa</i>	
Le corde pour l'attacher à un arbre	<i>etat wá</i>	G 440
Moustiquaire	<i>kairing</i>	(créole du Sur. <i>gardín</i>)
Echarpe pour porter un enfant	<i>mul-ewa</i> <i>mule-iwa</i>	A 218, G 440
Grand hameçon à aimara	<i>aimala ple-top</i> <i>aimala ynautpö</i>	
Poignée de pagaie	<i>epóla</i>	
Roseau à flèches coupé	<i>tapóye</i>	
Flèche à trois pointes	<i>pamta</i>	

Pointe en fer	<i>pléona</i>	
Marque de fabrique sur un couteau	<i>eú-l</i>	(„son oeil”)
Tron dans la poignée	<i>entá-l</i>	A 142
Bèche	<i>kaikui wate alúwa-top</i>	(„instrument pour en- lever les ordures de chien”)
Houe	<i>sáupa</i>	G 66
Herminette	<i>kanawá-li-top</i>	(„instrument pour faire un canot”)
„	<i>solópe</i>	
Poignée d'une hache	<i>uepú-l</i>	A 159, G 49
Lime	<i>pléona iki-top</i>	(comp. pointe en fer)
Tenailles	<i>iúka-top</i>	
Flambeau	<i>wéyu</i>	A 165
Pétrole	<i>pasíuuulu</i>	(créole du Sur. <i>karsinoil</i>)
	<i>uapót tuna</i>	(eau à feu)
Allumettes	<i>níp-ka-top</i>	(Oy. C. <i>pouvi- ponip</i> , foudre)
Viande	<i>telém</i>	
Oignon	<i>wapokau</i>	
Boisson	<i>kutuli</i>	
Poêle à cassave	<i>etíuat</i>	A 48
Souffle-feu	<i>anapamui</i>	G 76a
Porte-marmite en osier	<i>wuúwá</i>	A 12
Canot dans lequel on prépare le cachiri	<i>kanúwa</i>	A 65
	<i>kuliála</i>	A 84
	<i>ok-éni</i>	A 166, G 78
Cassave râpée et pressée avec des taches orange, et boisson fermenté qu'on en fait	<i>omanu</i>	G 72
Quenouille	<i>man-w-ekun-top</i>	G 551
Enroulé de liane „kamina”	<i>wamiriuó</i>	
Trou sexangulaire dans le tissu	<i>eli-peta-tpö</i>	(<i>eli</i> , faire, <i>peta</i> , place, <i>tpö</i> , in- dice du passé)
Natte accrochée au-dessus de la fumée pour sécher du piment	<i>saha</i>	
Petit panier pour conserver du piment	<i>ási-úmpö</i>	

Enveloppe de cigare	<i>tamu-yóm</i>	A 310, 272
	<i>tamu-yon alapítjö</i>	
Enveloppe, feuille de tabac	<i>tam-ali</i>	A 310, 43
Cendre au bout du cigare	<i>imín, umum</i>	
Sachet à duvet	<i>mali-éni</i>	G 88, 78
Couleur noire (ornements en genipa sur la peau)	<i>kulpö</i>	G 309
	<i>pisúsu</i>	(<i>pi-súsu</i> , fruit-suc?)
Peinture de visage Trio	<i>Tlio épiat</i>	(voir „enduire”)
Tablier de femme	<i>héyu, kwéyu</i>	A 145
Matrice pour faire une jarretière	<i>waipu-apó</i>	(jarretière-siège, G 94, A 30)
Effilure	<i>nasín</i>	
Ceinture Trio	<i>Tlio ekunholo</i>	
Ceinture Oyana (<i>aconalé</i>)	<i>sapaꝯ ma-top</i>	
Collier Trio de graines noires	<i>hala, sara</i>	
Perles violet-foncé	<i>mamsáli óno</i>	(<i>mamsáli</i> , agami)
„ „ blen-violet	<i>kopayai</i>	
„ „ très fines	<i>ahuaman</i>	
Ornement de lèvre des Trios	<i>etpiúli</i>	(<i>etpi</i> , lèvre)
Ornement en plumes que les Trios attachent aux cheveux	<i>Tlio umhetjö-ini</i>	
Ornement d'oreille avec chaî- nette sous le menton, des Trios	<i>ohewaiwa</i>	A 12
Echarpe de graines	<i>oyapó</i>	G 92
Bracelet	<i>amikwaira</i>	G 8, A 12
Flèche ornée portée à la danse	<i>wa-ka-top</i>	
Petite rone en fil de coton qui en fait partie	<i>akálimataret</i>	
Franges portant des boulettes en coton	<i>tiriri</i>	
Duvet d'aigle	<i>pía unot</i>	
Coiffure de plumes	<i>apomali, pomáli</i>	
Auréole de l' <i>otok</i> en plumes d'ara	<i>háma, sama</i>	
Chapeau en plumes attaché à une planchette, porté pen- dant les danses	<i>taphém, tapsém</i> <i>wa-top</i>	
Bande, portant une mosaïque	<i>emaptiwé</i>	
Les écailles blanches de la mosaïque	<i>kesi-poti</i>	(<i>poti</i> , bec)

Les écailles noires de la mosaïque	<i>kílu</i>	
Pendant du côté	<i>takoá, takwá, pana</i>	
	<i>takwa</i>	(<i>pana</i> , oreille)
Triple-queue en plumes	<i>ekapoyanɛ</i>	
	<i>ókí-apoyanɛ</i>	
Manteau en lanières d'écorce	<i>ukalak</i>	
Couvre-dos Trio	<i>mekapan</i>	
Ligature en écorce d'arbre au- tour de la jambe sous les grelots de danse	<i>ukalát</i>	
Flûte en bambou	<i>sali</i>	G 96
Embouchure	<i>éte-top</i>	
Flûte ornée pour la danse	<i>ulaibabahoí, mulaim- amohai</i>	(ongle de prio- donte, partie de cette flûte)
Tuyau de cette flûte	<i>ípu-top</i>	
Accordéon de bouche	<i>ulmécé</i>	
Manaret du maraké	<i>kunaná</i>	
Poisson en feuille de bananier, employé pendant la danse	<i>máka</i>	(Oy. C. <i>maca</i> , mana- ret en forme de poisson)
Ornements	<i>wakawakatpö</i>	
	<i>oko oketpö</i>	
	<i>sokanú</i>	
	<i>apala-potitpö</i>	
	<i>akunayak</i>	
Manche de chemise	<i>apoi-ini</i>	
Bouton	<i>apurú</i>	A 33
Davier	<i>yeri iki-top</i>	(instrument pour enlever les dents)
Théodolite	<i>šiši kuk-top</i>	(instrument pour faire l'image du soleil)
	<i>eluraimö</i>	(petit ou grand miroir)
	<i>ehene-top</i>	(instrument pour se regarder)
Instrument pour changer les plaques sensibles	<i>ehene-top</i>	

Nature.

Nuages cirrus	<i>tapalunne</i>	G 108
Soir	<i>šiši mon aptan</i>	(= quand le soleil est là)
	<i>walunak</i>	A 14
	<i>mōnatuyalan</i>	
Pleine lune	<i>numé</i>	A 227
Nouvelle lune	<i>waluné</i>	A 14
La lune est haute	<i>pepta-me</i>	(<i>pepta</i> = grand)
Etoile	<i>širikō</i>	A 304
Jupiter	<i>ololi</i>	(= iguane)
Altaïr	<i>pulpúl</i>	(= tortue)
Pléiades	<i>inón</i>	G 104
Une étoile (Altaïr)	<i>arainamé</i>	(= il fait jour?)
Voie lactée	<i>kumákai halutpō</i>	(peut-être: le coton fin du fromager; <i>kumāka</i> = fro- mager, <i>Bombax</i> , <i>tpo</i> = indice du passé, voir § 78)
Les Pléiades se lèvent	<i>inau t-imok-hé</i>	
La nuit est passée	<i>yefomám</i>	
	<i>narainai</i>	(= il fait jour, G 483)
Le bruit d'une cataracte	<i>isoli akualimpō</i>	(<i>isoli</i> = cataracte)
La région des sources du		
Litani	<i>alitóni pulpō-me</i>	(<i>pulpō</i> = tête)
Flamme	<i>ilín</i>	G 129
Tison	<i>akón</i>	
Fumée	<i>olosiwō</i>	G 129
La crique Maronini	<i>Malóni tóna</i>	

Arbres, etc.

Fruits d'un arbre	<i>wewe ipeli-le</i>	A 158, 118
Chair d'un fruit	<i>i-pun</i>	A 254
Graine	<i>ali-ri</i>	A 43?
Graine du papaya	<i>kumáa ali</i>	
Tige du fruit	<i>hewási-re</i>	(<i>uasi</i> = jambe)
Sa pelure	<i>i-pitpiü-l</i>	A 291
Bouton de banane	<i>palúl arém</i>	(<i>arém</i> = pénis)
Anacardier, acajon, Ana- cardium occidentale	<i>oloi</i>	G 296
Banane grande	<i>alupkalame, alupkalalama</i>	

Banane grande	<i>aliãnkoloł</i>	
„ , dite <i>Bonni bana</i>	<i>kuyali pupu, kuyali pɔtpö</i>	(= tête d'Arara chloroptera)
„ , dite <i>bakove</i> (esp. longue)	<i>ulaná</i>	
„ , „ <i>appelbakove</i>	<i>kuyáli</i>	(= Arara chloroptera)
„ , „ <i>bakove</i>	<i>meriyó</i>	
„ , „ <i>pikin missi finga</i>	<i>péri, pelí pöli</i>	(<i>pelí</i> = doigt)
Petite calebasse	<i>palaipa</i>	
Genipa	<i>kulpö</i>	G 309
Gourde	<i>ašikála</i>	
Passiflore cultivée, Passiflora laurifolia L.?	<i>uluknyá</i>	G 318
Roucouyer, Bixa orellana	<i>ónot</i>	A 24
Bambou mince qui croît au bord de l'eau	<i>kili</i>	G 339
Bambou dont on fait les flûtes	<i>sáli, háli</i>	G 96
Bambou dont on fait les pointes des flèches	<i>kulmúli</i>	G 58
Herbe	<i>payá</i>	A 278?
Champignon	<i>piepiú</i>	G 341
Liane, dite <i>kamina</i>	<i>mami</i>	
Plante, dite <i>matrozen-druif</i>	<i>Solanum lanceae-folium Jacq.</i>	
Roseau arouman	<i>Ichnosyphon gracilis Körn.</i>	<i>pömmók</i>
Palmier aouara	<i>Astrocaryum sp.</i>	<i>walumá</i> G 338
Balata	<i>Mimusops Balata Gaertn. fil.</i>	<i>yawála</i> G 324
Arbre, dit <i>man-barklak</i>	<i>Eschweilera sp.</i>	<i>paláta</i> G 350
Acajou	<i>Cedrela odorata L.</i>	<i>úwa, ewá</i>
Courbaril	<i>Hymenaca Courbaril L.</i>	<i>simáli</i> G 347
Crapa	<i>Carapa guianensis Aubl.</i>	<i>möpiú, mepú</i>
Wacapon	<i>Andira inermis H. B. K.</i>	<i>klápa</i> G 355
Wapa	<i>Eperua sp.</i>	<i>wakáp</i> G 363
Touca	<i>Bertholletia excelsa Humb.</i>	<i>wápa</i>
		<i>tútuka, tútukö</i> G 362

Adjectifs.

affamé	<i>tepoyepse</i>	G 406
aigre	<i>tienái</i>	G 389
ancien	<i>npákahat</i>	
amer	<i>maikán</i>	G 390
assis	<i>twinkelé</i>	
avare	<i>ammhak</i>	A 19
tu es avare de ce coton	<i>mau pñínaka man</i>	
	<i>ipñínaka man</i>	
ne veux tu pas les donner?	<i>šin puínoke man?</i>	
aveugle	<i>köukai</i>	
bas	<i>ilomón</i>	G 391
Panapi, est il bien-portant?	<i>Panapí sóso-lekin mólo-pokené?</i>	
bien-portant	<i>uáme</i>	G 428
conché	<i>kompoló</i>	
bon	<i>ípok</i>	G 395
clair	<i>wayamé</i>	A 165
courageux	<i>elámna</i>	G 424
chauve	<i>tehelí</i>	
court	<i>kúpe, kúpe-psik</i>	
exquis (de goût, d'odeur)	<i>epupokháak, epophak</i>	
doux	<i>yágue</i>	
épais (d'une étoffe)	<i>monmé</i>	G 408
fâché	<i>asíkamé</i>	G 480
escarpé	<i>petukúl-olá</i>	G 394
faible	<i>tapayopsé</i>	G 406
debout	<i>pñilí</i>	G 380
„	<i>hapom</i>	G 399
faux	<i>apé, ahpé</i>	G 402
je ne mens pas	<i>ahpe-era wai</i>	
j'ai froid	<i>tiépsé wai</i>	
grand	<i>peptá</i>	G 408a
gras	<i>kaphak, tikaphák</i>	A 72
aujourd'hui je porte un habit, je suis habillé	<i>simalél yapome</i>	A 272
haut	<i>kawé</i>	A 62
„ (d'une montagne)	<i>halánme</i>	
léger (d'une étoffe)	<i>teulahé</i>	Comp. filer dneoton
long	<i>kúpime</i>	

il est monté, il est perché	<i>kawemhak</i>	
j'ai mal à la tête	<i>ye-putpe etímhak</i>	A 140
maigre	<i>wataimé</i>	
mauvais	<i>ipok-erá</i>	G 395
mûr	<i>tapíre</i>	G 420
pas mûr	<i>tapiré-ra</i>	G 420
ils sont mûrs	<i>tnwötihe man</i>	
noir	<i>talílma</i>	G 422
nouveau	<i>izán</i>	
paresseux	<i>ikipháik</i>	G 423
petit	<i>apsík</i>	A 266
peureux	<i>elúmhak</i>	G 424
rassasié	<i>timnâke</i>	G 410
assez! je suis rassasié	<i>yál man</i> } <i>timnâke wai</i> <i>máka</i> }	
lourd	<i>i-pana-l hapúlu</i>	(= ses oreilles fermées)
il est assez tranchant!	<i>iéphak apsik!</i>	A 92
travailleur	<i>ikila</i>	G 423

Verbes et phrases.

<i>epekat-kö</i>	A 90	acheter
<i>epekat-kö!</i>		vends-le!
<i>here eu epekate-ai</i>		je te donne ceci
<i>t-iepi-sé</i>	A 92	aiguiser
<i>t-iepi-hé</i>		„
<i>y-epika-lé</i>		appointer un crayon
<i>anumale uteimi-ya</i>	A 324	demain je partirai
<i>anumale-ka m-uteimi-ya?</i>		partiras-tu demain?
<i>anumale k-uteima-hé</i>		demain nous irons
<i>t-uteima</i>		tu vas
<i>nnnuö mön-te-ya</i>		la lune se couche
<i>nte-a-ka?</i>		s'en va-t-il?
<i>an-akére t-utei yu</i>		je veux t'accompagner
<i>eu píta t-utei, eu t-imok-hé</i>		je m'en vais, bientôt je reviendrai
<i>ua, t-utei lekín</i>		non, je me promène un peu seulement
<i>ona-polo t-utei amö?</i>		as-tu marché dans la savane?
<i>etiana t-utei-kunnö?</i>		où iras-tu? (irons-nous?)
<i>Ayó-poná Switi t-utei</i>		S. est en route pour Ayo

<i>peito-pi-tom t-utei itu-tak?</i>		les enfants (des Trio's), s'enfuirent -ils dans la forêt?
<i>oli-ham, Tlio pü-ham, t-utei?</i>		les femmes, les épouses des Trio's, s'enfuirent-ils?
<i>ulu-pök t-utei imoü-po</i>		elle va à l'abatis, chercher du manioc
<i>Palu-wak t-eti-lem</i>		tu iras sur le Parou
<i>ütei-ola!</i>		ne pars pas encore!
<i>utei-ne</i>		j'allais
<i>t-et-amvi-kele</i>		s'allonger
<i>ema-k</i>	G 436?	allumer (une allumette)
<i>iponma-k psik!</i>	G 436	allume-le!
<i>wéyu t-iponma-i</i>		allumer un flambeau
<i>t-eok-he</i>		amincir une flèche avec une corde
<i>kóle t-énep-se, muinepále?</i>	A 113	as-tu apporté beaucoup de marchandises?
<i>man enep-se uya?</i>		as-tu apporté du fil de coton?
<i>alina psik enep-kö! eni!</i>		apporte cette écuelle! ceci!
<i>möi enep-te-kele</i>		mets ces plumes (à la couronne)
<i>enepu-ila?</i>		tu ne l'as pas apporté?
<i>kololo enep-te-kéle!</i>		apporte des petits banes!
<i>uru énep-kö!</i>		apporte de la cassave!
<i>enep-kö-lepu!</i>		fais voir!
<i>iono psik enep-kö!</i>		donne-moi un collier!
<i>et-aptunuptihe</i>		s'appuyer du bras
<i>t-umka-i</i>	A 209, 58	arracher des plumes
<i>t-ipum-hé</i>	A 167	je le lic
<i>ipumö-tö-k!</i>		attache le chien!
<i>t-oapté-i</i>	G 440	j'attache le hamac
<i>ipuila-psik, t-alamukta-i</i>		tu es échauffé, tu transpires
<i>t-epu-hé</i>	A 121	se baigner
<i>epui-hé</i>		"
<i>t-utei psik v, t-epu-hé</i>		je vais me baigner
<i>epui-ahé</i>		" " " "
<i>te-w-epu-he</i>		elle s'est baignée
<i>t-intap-hé</i>	A 219	bâiller
<i>te-umtap-hé</i>		"
<i>t-etayopkö-i</i>	G 447	bander l'arc
<i>t-et-asika-i</i>	G 480	se battre
<i>t-uhmó-i</i>	G 523	battre, donner un coup de massue,
<i>omo</i>		frapper la main de quelqu'un
<i>kumuni nai</i>		il te frappe la main

<i>t-uptama-i</i>		frapper quelqu'un
<i>eli-kö</i>	A 40?	sucer à la mamelle
<i>t-eli-hé</i>		je bois
<i>súsu t-eli-hé</i>		l'enfant tette
<i>tamui t-eli-hé</i>		je fume un cigare
<i>eu kaširi t-eli-se psik</i>		j'ai bu un peu de cachiri
<i>alési t-iüye</i>	G 537	je fais bouillir le riz
<i>tinéle t-iye-kö</i>		bientôt je le ferai bouillir
<i>t-emomot-se!</i>	G 453	il bout!
<i>t-epolet-se</i>		il se brisera
<i>ašimhak ešike t-euka-i</i>	A 235	en courant vite elle (la bottine) s'est brisée
<i>t-upkelé-i iya</i>		il est brisé
<i>t-upkelé-i</i>		briser
<i>n-et-akulika-komö?</i>	G 468	se crèvera-t-il? (le ventre)
<i>šin t-et-akulika-i</i>		ceci (une assiette) se brisera s'il tombe
<i>t-opó-i</i>	A 29	broyer, piler
<i>imö t-uka-i</i>	A 319	l'abatis a été brûlé
<i>uka-tá</i>		} je vais brûler l'abatis
<i>yetukaiwale</i>		
<i>tu-wöt-uka-i manae, petukúr</i>		
<i>manae,</i>		l'abatis a été brûlé, il est beau,
<i>ipöme-ta hampa-ke</i>		je vais planter avec la houe
<i>šiši i-pike-i</i>	A 319?	} le soleil brûle
<i>šiši pika-tsé</i>		
<i>awap šiši initöm, pika-tse nai</i>		attends que le soleil ait disparu, il brûle
<i>pika-la-tpö?</i>		était-elle brûlée? (la cassave)
<i>euahe</i>		brûlé
<i>ma, šin i-pakoló-ne t-euahe</i>		vois, cette maison (de lui) fut brûlée
<i>t-onam-hé</i>	A 232	cacher, serrer
<i>te-wöt-onam-hé</i>		se cacher
<i>t-onam-he aptau, ayeku-le-katib,</i>		
<i>kamisa-mna</i>		si nous nous cachions pour toi, comme si nous avions peur de toi, nous ne trouverions pas des camisas
<i>píta k-onam-tamui</i>		je suis allé cacher les boutons
<i>k-uluka-i-kö!</i>		cache-le!
<i>t-alemi-he</i>	A 126	chanter

<i>kulaši etapam</i>	G 41	} au premier chant des coqs
<i>kulaši etapamui aptau</i>		
<i>alawata t-etapom-he</i>		les singes hurleurs hurlent
<i>etapam-hé maipo</i>		l'agama (esp. de lézard) siffle
<i>te-ehoki-sé</i>		chasser
<i>t-ehum-he</i>		je me chauffe
<i>komuikin wapot-se</i>	A 76	„ „ „ au feu
<i>t-upiemó-i</i>	A 177	je le cherche
<i>t-uika</i>	G 459	} il chie
<i>t-uika-i</i>		
<i>seraile t-uika-i</i>		il va chier
<i>t-uika-i</i>		il est rouillé
<i>t-éhek-hé</i>	G 461	} coiter
<i>t-éke-hé</i>		
<i>t-ontulamei-kö</i>		être couché dans le hamac (<i>tunkulam</i> , couché)
<i>t-etuimka-i</i>		} je vais me coucher dans mon hamac
<i>étap</i>		
<i>étap-hé</i>		
<i>t-isiptei</i>		coudre
<i>k-eketi!</i>	A 4	} ne le coupe pas!
<i>en-aketi-léi!</i>		
<i>te-et-akét-se</i>		se couper
<i>t-ipkelé-i</i>	A 235?	} couper les ongles
<i>ipkele-a-kú</i>		
<i>en-ipkelé-i psik?</i>		as-tu coupé tes cheveux?
<i>ua, s-ipkelé-i!</i>		} ne le coupe pas!
<i>s-ipkelé-i nai!</i>		
<i>t-ikelemö-i</i>		ouvrir une boîte de conserves
<i>ua, s-ipkelé-i, s-ipkelé-i!</i>		ne le coupe pas!
<i>t-ipilé-i</i>	G 493?	couper quelqu'un avec un couteau
<i>Haluma lekin t-eglé-i</i>		
		les Saloumas ont fait, taillé ce banc
<i>t-oko-i</i>	G 451	} couper quelqu'un
<i>oko-k</i>		
<i>apoi-kö tu-h-okson-mé!</i>		prends-le pour me couper!
<i>to-ot-oko-i</i>		se couper
<i>s-oiso-i</i>		je coupe
<i>umhetpö t-epöi-tse</i>	G 464	couper les cheveux
<i>t-et-upuk-hé?</i>	G 465	as-tu coupé tes cheveux?
<i>möi t-eremóp-se šike, t-upuk-se</i>		parce qu'il est mort j'ai coupé mes cheveux

<i>t-alima-i</i>	A 43	je couvre la case
<i>itu</i>		cracher
<i>tu-et-apkelé</i>		} craquer des doigts
<i>et-apalamta-k</i>		
<i>et-amu-r-t-epalamta-k</i>		
<i>takupán, šíši n-aka-n</i>	A 319, 320	elle est dûre (la cassave), le soleil l'a cuite
<i>ulu ikei-top</i>	G 466	poêle à cuire la cassave
<i>ka-me lekín t-oa-i</i>	G 467	on danse la danse du poisson seulement
<i>t-oa-h aptau</i>		quand on danse
<i>ua-ka-top</i>		instrument pour la danse (flèche ornée)
<i>tale ti-holota-i kopö, t-apulu-he psik</i>	G 533	ici le toit dégoutte, je veux le réparer
<i>lomó</i>	(bas, G 391)	descendre une montagne
<i>kaikui imiriku-num</i>	A 207	les images du tigre
<i>t-imirik-sé</i>		dessiner, écrire
<i>imirikut</i>		dessin
<i>imirik-hap</i>		dessiné
<i>t-imirik-se-ka-top</i>		crayon, instrument pour écrire
<i>eu t-ukuk-hé</i>	G 470	mon portrait (on m'a dessiné?)
<i>eni t-ekuk-he</i>		montre-moi le dessin
<i>ukuk-top</i>		dessin
<i>mâgle kuk-top</i>		c'est son portrait
<i>ipoka-kelé</i>		détacher un nocud
<i>t-ipoka amö</i>		tu détaches le noend
<i>enin-me eu pitani eka-li-mna, A 59</i>		comment appellerai-je mon enfant,
<i>eheti-mna psik</i>		il n'a pas de nom
<i>t-atika-i?</i>		que dis-tu?
<i>oti m-iké-i?</i>		comment l'appelles-tu?
<i>tela t-ika-i he psik, Yuka, t-ika-i psik</i>		je sais un peu la langue Youca
<i>anumale ute-ai uka-i</i>		demain je pars, dis-je
<i>anumale it-erá n-ika</i>		demain je ne partirai pas, dit-il
<i>amumhak-an panakíri, t-ika-i Yuka</i>		les Youcas disent que les blancs sont avares
<i>šumšum kai-kö</i>		nage!
<i>t-ekalé-i</i>	G 471	je te donne, tu vends
<i>t-ikalé-i mogle-ya!</i>		donne-le-lui!

<i>Kinkini ale t-ekale sére</i>		K. m'a donné ceci
<i>Salamáka kahúru t-ekale-i Thio-oya</i>		les Saranaccas vendent des per-
		les aux Trios
<i>sére ekale-i oya</i>		celle qui t'a donné ceci
<i>ekati</i>		donné
<i>alési en-eka-era?</i>		ne donnes-tu pas de riz?
<i>ekali-k</i>		tu me donnes
<i>eu yáki-li psik t-ika-i!</i>		donne-moi un peu de cachiri!
<i>ipokeraiké</i>		donner la main
<i>t-ene-se ona-po</i>	A 112	on dort dans la savane
<i>ma möi, káwe-psik t-ínik-he</i>		il dort en haut (un oiseau)
<i>awini-kö</i>		dormir
<i>kole-psik t-inik-hé</i>		il a demeuré longtemps ici
<i>hakéne a-önike-le tále, alawata</i>		demeure ici deux nuits, pour
<i>kupte-tohme</i>		chasser des singes hurleurs!
<i>t-inikpo-i</i>		je veux dormir
<i>amö t-inikpo-i?</i>		veux-tu dormir?
<i>a-ünikpo-ya-ka?</i>		veux-tu dormir?
<i>a-inikpo-ya-ka?</i>		„ „ „ ?
<i>t-inik-yahé</i>		ronfler
<i>kawalik</i>		éclaire le terrain
<i>t-vta-he</i>	A 159	s'égarer
<i>eu yomhete psik iyamole t-utat-se</i>		tu as perdu la boucle de mes
		cheveux
<i>teikilititiñma-i</i>		embrouillé (un fil)
<i>t-onop-he</i>	G 472a	s'enduire de roncou
<i>t-anop-se</i>		
<i>t-ot-amâpuma-i</i>		j'enduis mes mains de genipa
<i>t-epéát-se, onot-mále</i>		enduit de roncou
<i>yemepu</i>		j'enfonce le bois dans le sol
<i>tuna-pona t-utei yu, pöle t-etum-he</i>	G 474	je vais vers l'eau pour enivrer
		la crique
<i>m-eta-i amö?</i>	A 136	l'as-tu entendu?
<i>ti-panañma-i rép</i>	A 246	je l'entends très bien
<i>öy-omül ti-panañma-i wa yu</i>		je n'entends pas ta langue
<i>auatek</i>	G 475	je l'enterre
<i>onamtomo-hé</i>	A 232	„ „
<i>itopo wai</i>		j'essuie
<i>t-okoloamö-i</i>	A 79	j'essuie mes mains
<i>t-okola amö</i>		tu l'essuies
<i>tikikileré</i>		essuyer un objet humide

<i>epu-kéle</i>	A 39	éteindre
<i>wapót t-epuká-i</i>		ils éteignent le feu
<i>atši</i>	G 478	éternuer
<i>t-et-omam-hé</i>	A 99	s'éveiller
<i>mekolo n-ekapu-li-me</i>	A 66, 171	les nègres ont fait ceci
<i>Yúka en-ékap-erá</i>		les Youcas ne construisent rien
<i>yáneme lekín patayá t-ekap-he</i>		récemment on a construit ce village
<i>šin-ka-top</i>		instrument pour faire ceci
<i>šin mékolo n-ili</i>	A 184	un nègre a fait (dessiné) ceci
<i>mekolo-tom n-ili</i>		les nègres l'ont fait
<i>šin en-ili-tpō</i>		c'est mon oeuvre
<i>mün en-ili-tpui</i>		il a fait ceci
<i>molo t-i-se uya</i>		il y en a qui ont été faits par moi
<i>tukušipan t-i-he, tále t-i-he, molo t-i-he</i>		je vais construire une case ronde, ici je vais construire, là je construirai
<i>pomáli t-i-he</i>		mettre un <i>apomali</i> sur sa tête
<i>t-ilema-i</i>		mettre des boutons à un habit
<i>alipte-kelé</i>	G 482	mêler des liquides
<i>a-maulu he, alep-ka-tome</i>		{ je veux avoir ton fil de coton pour faire des flèches
„ „ iü y-ale-me-tome		
„ „ iü alelep-tome		
<i>n-awaina</i>	G 483	{ il fait jour
<i>t-awaina nai</i>		
<i>anumalé n-awaina-hap</i>		demain, à la pointe du jour
<i>t-ihaka-i</i>	G 484	je le fends
<i>t-ihahka-i</i>		diviser
<i>ale! s-isaká, s-isaká!</i>		ne le déchire pas!
<i>apu-keré</i>	A 33	fermer
<i>t-apu-he</i>		„
<i>t-epu-hem</i>		il est fermé
<i>t-apu-hém</i>		„ „ „
<i>šin t-apu-wai</i>		ceci est fermé
<i>tihuléi</i>		filer du coton
<i>te-kum-he parašiši-ya?</i>	G 551	est-il filé par les Européens?
<i>t-enat-se here</i>	A 203	il est fini
<i>n-ená</i>		{ on a fini (de brûler)
<i>y-enatú</i>		
<i>n-énat-ka?</i>		sont-ils à bout? n'y en a-t-il plus?

<i>n-enate-limna</i>		la boisson est épuisée
<i>enat-pa-ola</i>		il ne cesse point
<i>šin henaiwahé, enat-uhwö</i>		je veux avoir ceci après que ce sera vide
<i>teponei Tlio</i>		là c'est fini des Trios (il n'y a plus de villages Trio)
<i>teponei</i>		c'est fini (la danse, l'exposition de gravures)
<i>ipui t-awat-se</i>		les montagnes sont finies, nous les avons passées
<i>kuamai t-ekaimö-i</i>	G 486	} l'épidémie de rhume est finie
<i>n-ekaimö-i kuamai</i>		
<i>n-eka-lap</i>		} fléchir du fil de cuivre
<i>t-ögmé-i</i>		
<i>t-emukwaima-i</i>		} " " " " "
<i>t-ipiré-i</i>	G 449	
<i>t-ipilé-i</i>		} frapper
<i>t-epire-i</i>		
<i>k-upire-ne nai</i>		il (je) te frappe
<i>k-upiré-i</i>		tu me frappes
<i>ek-upiri-ai</i>		il te frappe
<i>ipile-kö!</i>		frappe-le!
<i>s-ipile nai!</i>		ne le frappe pas!
<i>t-ipile-i</i>		} fonetter quelqu'un avec des feuilles de pinot sous la plan-
<i>t-epaleme, wapu amo</i>		
<i>t-iakamo-i</i>	G 490	frotter
<i>t-iak-he</i>		} essuyer
<i>t-ehakahamo-i</i>		
<i>kamisa-ke t-ehanmaktamö</i>		tu essuies ton visage avec un mouchoir
<i>yekuhé</i>		se frotter les yeux
<i>Oyána itu-ta t-utei, te-epe-i</i>	G 491	les Oyanas allaient dans la forêt, ils s'enfuirent
<i>wápo lekín te-yupteimö, kopö ipok- erá</i>		on y garde le feu pour l'abri- ter contre la pluie (litt. „pluie mauvais”)
<i>te-uhuma-i</i>		} se gratter
<i>te-we-wehuma-i</i>		
<i>t-epulet-se</i>	G 493?	} " "
<i>t-epuglet-se</i>		

<i>t-epapöt-se</i>		}	se gratter l'avant-bras avec un
<i>k-upapöt-ké</i>			conteau
<i>apsik lekín iya t-ikók-se</i>			je veux goûter un peu seulement
<i>t-epüinep-hé</i>	A 91		guérir
<i>öti-ke psik t-epinep-se?</i>			avec quel remède te guéris-tu?
<i>t-eremopü-ila-top, möi epinem-tam</i>			(je veux) un remède contre la mort, pour le guérir
<i>t-alima-i</i>	A 16?		jeter
<i>m-alimé</i>			tu le jettes
<i>pohpöt</i>			jeter un morceau de bois pour faire tomber un oiseau tué d'un arbre
<i>t-inamo-i</i>	G 494		laisser, abandonner
<i>kulainwát Kuikui en-enepu-tpü-l,</i>			laisseras-tu la corde que K. em-
<i>t-inamo-i aoya? enik-üya t-inamo-i?</i>			porta? pour lequel le laisseras-tu?
<i>y-etan-me psik t-inamo-i auya</i>			laisse-moi ce siège
<i>aoya psik t-inamo-i</i>			ceci a été laissé par toi
<i>t-okemat-se</i>			je me lave les mains
<i>kalapi t-alit-se tuna-ke</i>			laver unealebasse avec de l'eau
<i>sere tuna-male t-okowa-i (t-okowai?)</i>			j'ai lavé ceci avec de l'eau
<i>alenma</i>			je me lave les mains
<i>et-anum-kö</i>	A 25		se lever
<i>animke</i>			lever
<i>animka-i</i>			je le lève
<i>anum-kelé</i>			ramasser du sol
<i>anum-kö!</i>			lève-le!
<i>anim-kö!</i>			" "
<i>et-anum-kelé</i>			s'asseoir (se lever?)
<i>eme-kelé</i>	A 17	}	lécher
<i>t-öme-i</i>			
<i>merum</i>			
<i>te-otuk-he</i>	G 501		manger
<i>etuku-lu man mékolo-mále?</i>			mangeras-tu avec les nègres?
<i>etuku-be-ra mékolo-mále t-ika-i,</i>			ne veux-tu pas manger avec les
<i>wátou he t-ika-i?</i>			nègres, ne veux-tu pas du cou-
			marou?
<i>aw-épe etuk-he</i>			ton ami mange
<i>t-etúk-he psik eú</i>			je vais manger un peu
<i>t-euk-he aptau ipok</i>			si tu as mangé, c'est bien
<i>múya lekín, etúk-be lekín</i>			(il est) là seulement pour manger
<i>etuk-ta-te-k!</i>			allez manger!

<i>enepüi-rli</i>	A 108	ta nourriture
<i>watau enu-ela?</i>		n'as-tu pas mangé du cou- marou?
<i>sonemeke psik?</i>		manges-tu ceci?
<i>inepüi-r</i>		sa nourriture
<i>alukö t-e-hé?</i>	G 503	manges-tu des chenilles?
<i>en-e-la wai</i>		je ne les mange pas
<i>alimi t-é-he</i>		j'ai mangé du couata
<i>t-epui-he</i>		on peut le manger (un fruit)
<i>sere psik t-epui-he tále</i>		ceci tu le mangeras ici
<i>öti t-apui-hé</i>		que manges-tu?
<i>t-akü-he</i>	G 504	manqué (le coup)
<i>teh, waki!</i>		j'ai manqué le coup
<i>t-uteimö, t-iremop-ülá, püelep</i>		il s'envole, il n'est pas mort
<i>hé neká-kö!</i>		mets-le ici!
<i>ihemma mukuwašire</i>		se moncher
<i>tew-ohanuk-se</i>	A 234	grimper dans un poteau
<i>t-ohanuk-hé</i>		il monte (sur un arbre, une mon- tagne)
<i>ahanuk-tau</i>		grimper
<i>šin-polo ahanukö nai</i>		il grimpe sur ceci
<i>sia t-anuk-he</i>		mes cheveux sont hérissés
<i>nunuö m-anokoma-ya</i>		la lune monte
<i>yerašetké</i>	A 163?	mordre (dans un crayon)
<i>akua-kelé</i>	G 509	moniller une chose
<i>te-ukuma-i</i>		humide, mouillé
<i>tuna epüke-i</i>	G 511	elle est mouillée (après un bain)
<i>a-ye t-eremóp-se</i>	A 185	ta mère est morte
<i>i-ye t-eremóp-se</i>		sa „ „ „
<i>möi n-iramóp-he psik</i>		il est mort
<i>simale t-eremo-kelé</i>		il est mort récemment
<i>t-aleraihe</i>	A 42	je balance dans mon hamac
<i>t-alima-he psik</i>		je veux me coucher
<i>umum alimak</i>		je fais tomber la cendre de mon
<i>t-alimaka-i</i>		cigare
<i>yiwenta</i>		oublier
<i>ua, šin t-ike-he</i>	A 58?	non, on l'ôte
<i>te-ot-iki-hé</i>		la semelle de la bottine est détachée
<i>t-öhe</i>		ôter un collier, un habit, épouil- ler, faire sortir un couteau de sa gaine

<i>t-apuwakte</i>	A 33	} ouvrir
<i>apuwa-kelé</i>		
<i>apuwa-luwe</i>		
<i>t-umaka amö</i>		tu ouvres le canif
<i>okolom</i>	G 515	pagayer
<i>omil-pök</i>	G 40	parler
<i>anumhak t-omiré</i>		„ à haute voix
<i>t-alamuke anumhak mékolo t-omile</i>		les nègres parlent à haute voix
<i>te-hut-kili-ai</i>	G 519	je me peigne
<i>t-it-kuliw-ái</i>		„ „ „
<i>t-et-kulia-k</i>		„ m'épouille
<i>t-ipika-i</i>	A 58	peler
<i>aglanma-k</i>	G 519a	} pendre
<i>aglanma-kelé</i>		
<i>aglama-i</i>		il pend
<i>t-agloma-i</i>		je fourre les flèches sous la toiture
<i>t-isika-i</i>		percer avec un couteau
<i>t-ipuka-i</i>	G 520	„ „ „ perçoir
<i>amöhe enu-ola, epta-poka-ola</i>		les épines ne te piqueront pas au pied
<i>yi-putpö t-epoi-hé</i>		je pétris ma tête
<i>t-emumika-i</i>		pincer quelqu'un
<i>k-omomi-hé</i>		tu me pincas
<i>k-emumiká-i</i>		ne me pince pas!
<i>t-ihoyma-i</i>		piquer
<i>k-uhoyma!</i>		ne me pique pas!
<i>okomö psik t-epu-hé yu, okómö-ya</i>		les guêpes m'ont piqué
<i>t-awaina aptau t-epu-hé</i>		à la pointe du jour on les fera piquer (des guêpes)
<i>t-apumteime-i iya</i>	A 270	je l'ai planté
<i>ma šini mö Uayana en-epümteimö-i</i>		ceci a été planté par un Oyana
<i>yetiremoiwale</i>		je vais planter
<i>t-ewahamo-i</i>	A 18	il pleure
<i>t-unem-hé</i>	G 540	plier
<i>t-alé-i tále psik ouya?</i>	A 41	en as-tu apporté un peu?
<i>t-ele-i he psik uya?</i>		veux-tu l'emporter?
<i>akon t-ele-i</i>		un autre le prend
<i>šin t-ele-i Masá oya</i>		ceci Crevaux le portait
<i>sere t-ele-i oya?</i>		emportes-tu ceci?
<i>sére en-ale-era?</i>		ne les as-tu pas apportés?
<i>šia t-ali-ta</i>		ne le porte pas là

<i>molo en-ale-tpui, píta?</i>		en as-tu apporté, des boutons?
<i>yemhet t-éle aptau, t-eremop-he</i>		si tu prends mes cheveux, je dois mourir
<i>en-eli-tpé pampila?</i>		} les nègres ont-ils apporté le papier?
<i>mekolo eli-tpui?</i>		
<i>enikte-kelé</i>		poser une chose qui pendait
<i>imata-top</i>	G 525	tache de rouille
<i>enuuma-k</i>	G 527	pousser
<i>apoi-kelé!</i>	A 35	prends!
<i>t-apoi-he psik simalé?</i>		que veux-tu prendre à présent?
<i>kailin poi-kö!</i>		prends la moustiquaire!
<i>k-apo-kin</i>		je les prends, donne-les-moi
<i>t-epui-hé</i>		je prends le bâton
<i>emsíre-psik t-opoi-he</i>	A 283?	j'ai pris une femme
<i>t-epui-he amö?</i>		es-tu marié?
<i>mâgle t-ipuie?</i>		est-il marié?
<i>titkatitkapái</i>	G 528	presser
<i>asikálu t-euká-i</i>		presser de la canne à sucre
<i>ulu, t-euka-i tinke-yaw</i>		du manioc pressé dans la con- leuvre à manioc
<i>iteima-kelé lomo-na</i>		ramasser du sol
<i>amit-kéné!</i>		ramassez-les!
<i>ulu t-ikü-hé</i>		râper le manioc
<i>ulu ki-tome-psik</i>		pour râper le manioc
<i>te-h-epoka-i</i>	A 58	je me rase
<i>akuminka</i>	G 532a	remuer le bouillon
<i>t-aminka-i</i>		„ „ „
<i>kun-aminko!</i>		remue-le!
<i>t-eleta-i</i>	G 534	se reposer en route
<i>moya lekín t-iramo-i</i>	G 553	là je suis retourné
<i>molo kanawa t-alima-i</i>		là on quitte les canots
<i>Tlíó-tom-po lekín, ma molo</i>		seulement aux (villages des) Trios,
<i>t-erama-i, Uayana en-ene-era</i>		là on retourne, ce qu'il y a
<i>molo</i>		(plus loin) les Oyanas ne voient pas
<i>t-erama-ihe psik</i>		je suis retourné
<i>te-erama-i umakomo-yai</i>		} tu descendras la rivière
<i>tan irame umakömo-yai</i>		
<i>tintiriri</i>		rouler (un crayon sur une table)
<i>tamni t-ömtei</i>	A 167	rouler un cigare
<i>ti-müi-le psik</i>	A 217	il saigne un peu

<i>t-ekilimaimö</i>		elle (une sauterelle) saute
<i>„t-imurip-se” ehat-püi-li</i>		„sauter” en est le nom
<i>t-uwa-i</i>	G 542	je le sais
<i>t-uwale-ai</i>		” ” ”
<i>t-uwále</i>		” ” ”
<i>t-uwále-lá</i>		je ne le sais pas
<i>t-uwale-era psik eu</i>		” ” ” ” ”
<i>y-éntalái</i>		je ne sais pas
<i>m-alene?</i>		sais-tu?
<i>en-eheptele wai</i>		je ne sais pas
<i>en-ehept-erá</i>		” ” ” ”
<i>sukuti-wa wái</i>	A 280, voir	} je ne le connais pas
<i>sukuti-era wái</i>	§ 103	
<i>t-ono-he</i>	A 23	} sécher dans la fumée
<i>t-onolema-i</i>		
<i>y-aši y-anolema-i</i>		je fume mon piment
<i>tiholoholomai</i>		secouer
<i>mitiriymé</i>		tu le secoues (le table)
<i>ipokölé</i>	A 277	sentir (du nez)
<i>ema-kelé</i>	G 544	} serrer, mettre en sûreté
<i>enma-kelé</i>		
<i>t-enęma-i</i>		} tu le serres
<i>t-énmahemé</i>		
<i>t-enęma-i</i>		mettre son habit
<i>tale k-eteimna-ele</i>		ici je l'ai serré
<i>enma-ta pakala-yaw</i>		va le mettre dans le coffre
<i>etehema-kele</i>		poser une chose
<i>itema-k</i>		je le pose
<i>eu sepima-i</i>		sers-moi un peu (avec une cuiller)
<i>t-ekapte-i</i>	G 516	la fumée sort du nez
<i>i-nu te-ékakta-i</i>		sa langue sort de sa bouche
<i>wate t-etaka</i>		je chie
<i>wate kakta-top</i>		fesse, anus
<i>eu t-uma-i</i>	A 269, G 436	je souffle
<i>amö t-uma-i</i>		tu souffles
<i>k-uma-k</i>		je souffle la fumée
<i>te-het-uma-i</i>		souffler de la bouche
<i>awuhuma-k</i>	G 436	souffler le feu
<i>t-elamokte-i</i>	A 37	suer
<i>a-omi-rá!</i>	G 40	} tais-toi!
<i>yéiri!</i>		

<i>oki n-enatōmō ikagelele-i</i>		}	je tamise la boisson
<i>t-ikagele-i</i>			
<i>t-itoyma-i</i>	G 549		tirer, arracher
<i>toökō</i>		}	arracher (un pieu de la terre)
<i>wéwe toökélé</i>			
<i>apelet-kō</i>			tirer un couteau du fourreau
<i>t-epuká-i</i>	G 550		tomber
<i>t-epuluka-i</i>			„ , glisser
<i>wéwe t-epuluka-i</i>			un arbre tombe
<i>sere-pona t-epuka-i</i>			s'il tombe ici (sur le sol)
<i>t-alimanepoi</i>	A 46?		tu le fais tomber
<i>teu-erama-i</i>	G 553		je me tourne
<i>pelelip</i>			tourner (une quenouille)
<i>ekun-apuli-ai</i>			tourner une quenouille (je fais une ceinture?)
<i>iraptaméi</i>			tourner un objet
<i>yipōlili-psik t-akrat-sé</i>	G 518		traverser une crique
<i>kaminkénchai</i>	A 76		je tremble, j'ai froid
<i>ayopé</i>	G 402		tu me trompes
<i>olonar epóli</i>	A 237		je l'ai trouvé dans la terre
<i>tále iot t-uré-i, pléu-ya</i>	A 156		ici le gibier a été tué par une flèche
<i>en-ua-he-ra?</i>			ne veut-il pas tuer l'oiseau?
<i>t-ué-i amō</i>			ils te tueront
<i>enik m-uwō?</i>			qu'as-tu tué?
<i>ua, pekénatpō lekín</i>			une seule pièce de gibier
<i>enōyamkon m-uwō-i?</i>			qu'est-ce que tu as tué?
<i>ua, uwōhu-wa, pekénatpō,</i>			non, je n'ai pas tué (beaucoup),
<i>páku lekín</i>			un, un pacou seulement
<i>enike-psik t-uwé-i?</i>			qn'a-t-il tué?
<i>ōn-uwō-i-la-lé!</i>		}	ne tire pas!
<i>ket-uwō-i!</i>			
<i>kanára we-top</i>			marteau (instrument pour frapper le canot)
<i>šin kapalu t-uréi-top-ke</i>			ceci c'est une casse-tête avec sa poignée
<i>t-uwō-ke</i>		}	jè tirerai
<i>ue-ahe</i>			
<i>t-uwō-i</i>		}	je tire
<i>enip k-uwō-i</i>			
<i>watau kelirik?</i>			as-tu tué un coumaron?
<i>ōti m-éne?</i>	A 115		que vois-tu?

<i>tepu-psik m-ene uya?</i>		as-tu vu les rochers?
<i>ona t-ené-i?</i>		as-tu vu la savane?
<i>toakhem psik t-ene-i oya?</i>		viens-tu regarder la danse?
<i>t-ene-ka psik iya?</i>		le verras-tu?
<i>t-éne uya</i>		vois!
<i>m-ene!</i>		„
<i>ene-te-k!</i>		voyez!
<i>ene-ket!</i>		viens les voir!
<i>ene-ket!</i>		{ „ le voir!
<i>he₉-ene-t-kin!</i>		montre-les-moi!
<i>ene-tamúi!</i>		mon ami, viens voir!
<i>i-pawaná-li nemetyai!</i>		viens me voir encore!
<i>k-ene-ka-tele!</i>		je ne vois pas le chemin
<i>ahéma en-ene-erá wai</i>		se regarder dans le miroir
<i>teh-ene-i</i>		fais voir!
<i>enepo-nmök!</i>		je veux voir la couronne que
<i>enepo oloko psik t-i-he oya</i>		j'ai faite
<i>t-ömöne manai</i>	A 103	voler
<i>t-emené</i>		„
<i>t-emené-éra!</i>		ne vole pas!
<i>t-emené ipok-erá</i>		voler est mauvais
<i>mâgle psik tu-wénata-i</i>	A 161	il vomit
<i>tanon he wai</i>	A 187	je veux avoir un collier
<i>molo lekín íse</i>		je ne veux que cela
<i>anumalé mauru he</i>		demain je veux du fil de coton
<i>karsinoil hénmak wai!</i>		je veux du pétrole!
<i>oka hene wahé</i>		je veux des hameçons
<i>šin he-ka ma?</i>		veux-tu ceci?
<i>önin he möi?</i>		qu'est-ce qu'il veut?
<i>öti he psik šin palamöi</i>		qu'est-ce que tu veux en échange
		de ceci?
<i>muinepale psik he-kene, Tekuyenne!</i>		je veux des marchandises, De
		Goeje!
<i>tinele kuna-imöke-le</i>		bientôt je viendrai
<i>momo-ka?</i>		{ es-tu arrivé?
<i>mumök?</i>		
<i>t-imok-hé-ka?</i>		
<i>moh-kö!</i>		viens!
<i>molo t-umok-hé</i>		peut-être je viendrai
<i>amelekin enep-kö, t-imok-he</i>		apporte de tout, quand tu
<i>aptau!</i>		reviendras!

emokemô yu tále-na
ua, mók-ila
umokömö-yái!
mök-elé
mumaya t-imok-he psik amölime?
Pontutu mö-kele warawaram
Payon-mále
tuna opka
paphanmakai-kô
t-ikam-he G 557
itam-ta
m-ikame-ai?
t-ikame-ai? is-era-ka man?
Mapimpe h-ene he man A 115
muinpále éni he wai
t-ene-he-psi-rep
t-ene-he-rep
muinepále t-éne-i
„ t-éne-i he
t-ene-he psik ouya
molo t-éne uya
t-ene-pui
molo man yum
mumpále man kôle
kole man a-mumpale uya?

ua man Pontútu
sakene man molo Pálu
möle-po man kôle
apsik man sin yaw
müin maarakabuhá
ua mané
Pontútu-male psik kenenei

e-yum lekín molo?
a-yum molo?
o-ye molo?
ti-yum-ke psik mohé?
te-mumu-ke?
simale möi-akelé

mumpale-ka-le-mua?

bientôt je serai de retour
 non, ils ne sont pas arrivés
 je viens! (salut en arrivant)
 je reviendrai
 reviendras-tu encore?
 Pontoutou est venu pour parler
 avec Payong
 verser de l'eau
 je verse de l'eau sur mes mains
 vider
 va vider la coupe
 ne le verses-tu pas?
 tu le verses? n'en veut-il pas?
 il voulait voir Mapimpe
 je veux voir des marchandises
 je l'ai vu très bien
 je veux voir tes marchandises
 je l'ai vu (autrefois)
 je les ai vus
 je l'ai vu
 il a (litt. il y a) un père
 il y a beaucoup de marchandises
 as-tu beaucoup de marchandises
 pour moi?
 Pontoutou est absent
 il y a deux rivières Parou
 là il y en a beaucoup
 il n'y a que peu dedans
 cela est un fusil
 cela n'y est pas
 autrefois je demeurais chez Pon-
 toutou
 as-tu seulement un père?
 as-tu un père?
 as-tu une mère?
 a-t-il un père?
 as-tu des enfants?
 il est avec elle depuis peu de
 temps
 n'as-tu pas de marchandises?

molo Pianakóto a-Malapi-po,
mòi amétai
oyam tále-psik kóle!

Aluwakö molo?
Akaina molo?
Akomayana wepé molo miyoh

kaikui-me
pakalá-lia
kapalú lekín hère-pök
molo psik pekena-lé
ua héi?
molo-kane akon?
alési-kane kole ekei?

tamu-yóme-psik sére
kole man mumpale parašiši pata-w

mölé-ri nai
ih-me aptau, ih-mé

(comp. C. *molo aymara?* — *ihmé*, y a-t-il des aimaras? — il y en a)
kole-ka Tekuyénne muinpale?

ua, tehemu-mna
tale-ka möi?
tále-kané möhe?
Tuwóli puit molo, Intelewá puitpö,
Táina
ay-épe na?
a-pam-ka-me ua?
komiša-psik šin hemére
mumpale-pwin-me psik Alúku

öti he enepui-me?
épa müin
enik pupot-i-mne hère?
upa i-parcanó

sere man ipok
šine man takiphe

il y des Pianacotos sur le Murapi, en aval d'eux (des Trios)
 j'ai bien des poux („pou ici beaucoup")

y a-t-il des Arrouagues?
 y a-t-il des Caraïbes (Galibis)?
 là demeurent les amis Akomayanas

c'est un tigre
 c'est un panier
 ce sont des casse-tête

(d'un
 dessin)

il y en a un (canot)
 n'y en a-t-il pas là?
 y a-t-il encore un autre?
 y a-t-il beaucoup de riz? (*ekei* = dis-je?)

ceci est une enveloppe de cigare
 il y a beaucoup de marchandises
 dans le village des Européens
 là il y en a un
 peut-être qu'il y en a, peut-être il n'y en a pas

y a-t-il des aimaras? — il y en a)
 T. (de Goeje) a-t-il beaucoup de marchandises?

non, il n'y a pas de gibier
 es-tu ici? (salut en se revoyant)
 le même jour)

la femme de T. est là, la veuve d'I., Taina

est-il ton ami?
 n'est-il pas ton beau-frère?
 ceci est fait entièrement de toile
 les Bonnis ont peu de marchandises

que veux-tu manger?
 cela est un plancher pour la danse
 du poil de quel animal est-il fait?
 déjà depuis longtemps il est
 mon ami

ceci est bon
 ceci est dur

petukúl mané

petukúlu-n mané

pepta-me-psik man watau

petukú nai šin

ipok-rep kenaina, Tlio, na, oki

ipok-erá

*irúpa lekin panakíri-male Yaku-
man*

Oyána omíli-pok petukúr lekin

šin hapon ipok yahami

petukúl-ulu-kon:

awalemülá-psik

ipoke-psik-rép

pepta-me-ra

apsíkan!

amímhak man Yúka

} c'est bien, joli

le coumarou est assez grand

celui-ci est joli

notre cachiri est bon, le cachiri

des Trios n'est pas bon

Yacoumane était bons amis avec
les blancs

la langue Oyana est belle

un tel siège est bon

leur pains de cassave, étaient-
ils bons?

la boisson est forte

c'est délicieux

ils ne sont pas grands

elle (une crique) est très petite

les Youcas sont avarés

Appendice.

Noms d'animaux en Kaliña, en Trio, en Oyana et en Arowak
(arrouague).

Micetes seniculus (singe hurleur)	Kal. <i>aluóta</i> , Trio <i>aluóta</i> , <i>alawata</i> , Oy. <i>aluáta</i> (G 130); Arow. <i>ituli</i> .
Ateles sp. (couata)	Kal. <i>luáta</i> (G 132), Trio, Oy. <i>alími</i> (G 131); Arow. <i>hádafe</i> .
Cebus sp. (macaque, esp. div.)	Kal., Oy. <i>méku</i> (A 204); Kal. <i>yalakálu</i> (G 133), <i>wānoku</i> ; Trio <i>talípi</i> (G 134), <i>tamukómpai</i> ; Oy. <i>kuanán</i> (G 137); Arow. <i>fudi</i> .
„ „ ? (petite esp. de macaque)	Kal., Trio <i>akalima</i> , Oy. <i>kapalimí</i> (G 135); Arow. <i>kaboási</i> .
Pithecia satanas?	Trio, Oy. <i>kusíci</i> (G 136).
„ leucocephala	Kal. <i>aliki</i> (G 134); Arow. <i>húa</i> .
„ chiropotes	Kal. <i>kesiu</i> , Trio <i>isöimö</i> , Oy. <i>sóimö</i> (G 136); Arow. <i>hulue</i> .
Nyetipithecus	Kal. <i>kubara</i> ; Arow. <i>wíse-wíse</i> .
Hapale Jacchus (ouistiti)	Kal. <i>kusiri</i> (G 136), Trio, Oy. <i>makui</i> (G 138); Arow. <i>siłiłe</i> .
Chauve-souris	Kal., Oy. <i>lerĩ</i> , Trio <i>néřĩ</i> (A 294); Arow. <i>buri</i> .
Puma concolor	Kal. <i>kusalıwalaŋ</i> (G 139), Trio <i>alawatapá</i> (G 130, 376); Arow. <i>koletu</i> .
„ Yaguarundi?	Kal. <i>kaikúsi uimbá</i> ; Oy. <i>oyoyó</i> .
„ Eyra	Kal. <i>aira</i> .
Leopardus Onza	Kal. <i>kaikúsi</i> , <i>kaikúsi</i> , <i>pâtásu kaikúsi</i> , Trio <i>kaikui</i> , Oy. <i>kaikúsi</i> , <i>kaikui</i> (A 63); Arow. <i>kapadaru</i> .

Leopardus Onza (tigre blanc)	Oy. <i>hau</i> .
„ „ ? (tigre noir)	Kal. <i>awaluapé</i> , Oy. <i>kunawalu-ime</i> .
Felis pardalis (chat-tigre)	Kal. <i>marakáya</i> , Trio, Oy. <i>mala-káya</i> (A 199); Arow. <i>šokot-šikon</i> .
Felis maniculata domestica (chat.)	Kal. <i>puspúsi</i> , Trio <i>pútsi-pútsi</i> , Oy. <i>púsi-púsi</i> (créole du Surinam), Oy. <i>mési</i> , <i>míki</i> (G 141).
Canis familiaris (chien)	Kal., Arow. <i>péro</i> (espagnol); Trio, Oy. <i>káikui</i> (= tigre), Trio <i>yékú</i> , Oy. <i>yéki</i> (A 96, 97).
Galictes barbara	Kal. <i>aira</i> ; Arow. <i>báka</i> .
Lutra sp. (loutre)	Kal. <i>awalibuya</i> , Trio <i>yáwi</i> , Oy. <i>awawa</i> (G 142); Arow. <i>asirá</i> .
Procyon cancrivorus	Kal., Arow. <i>krabudágo</i> (créole du Surinam, <i>krabu</i> = crabe, <i>dágo</i> = chien).
Nasua socialis (coati)	Kal. <i>kuasi</i> , Trio <i>séu</i> , Oy. <i>siéu</i> , (G 143); Arow. <i>kibii</i> .
Sciurus sp. (écureuil)	Kal. <i>ksípulu</i> , Trio <i>méri</i> , Oy. <i>meli</i> , <i>medí</i> (G 144); Arow. <i>kúlio</i> .
Rat	Trio <i>munpö</i> , Oy. <i>munpö</i> (G 145); Arow. <i>kúli</i> .
Cercolabes prehensilis (porc-épic).	Kal. <i>mulin</i> (G 155), Oy. <i>alúlu?</i> Arow. <i>yalálo</i> .
Dasyprocta Aguti (agouti)	Kal., Trio, Oy. <i>akúli</i> (G 146); Arow. <i>kúleru</i> .
„ Acuchy (aconchi)	Kal. <i>akúšiwui</i> , Trio <i>pašinúli</i> , <i>pa-sinúle</i> , Oy. <i>paši</i> (G 147); Arow. <i>hadúli</i> .
Coelogenis Paca (pak)	Kal. <i>pak</i> (G 149), Trio <i>kulimau</i> , Oy. <i>kulimao</i> (G 148); Arow. <i>laba</i> (G 150).
Hydrochocrus capybara (cabiai)	Kal. <i>kapia</i> , Oy. <i>kapiwála</i> , <i>kapi-ala-imö</i> (G 151), Trio <i>iwúli</i> , <i>iwúli</i> ; Arow. <i>kibiola</i> , <i>kibiola</i> (G 152).
Choloepus didactylus (ai?)	Kal. <i>aipaulá</i> , Trio <i>alékole</i> , <i>alí-kále</i> , Oy. <i>alíkéle</i> (G 153); Arow. <i>wálimindu</i> .
Bradypus tridactylus (mouton paresseux)	Kal. <i>kupirisi</i> , Trio <i>wirínai</i> , Oy. <i>íli</i> (G 154); Arow. <i>háu</i> .

Dasypus sp. (tatou, esp. div.)	Kal. <i>poliañ</i> , Oy. <i>ilikoimö</i> (G 157); Arow. <i>yesi</i> .
„ „ („ „ „)	Kal., Oy. <i>kapasí</i> , Trio <i>kapái</i> (G 156).
„ gigas (priodonte)	Kal. <i>manulenã</i> , Trio <i>molaimö</i> , Oy. <i>malema</i> , <i>malaimö</i> (G 155); Arow. <i>yesiã</i> .
Myrmecophaga jubata (tamanoir)	Kal., Trio, Arow. <i>tamanóu</i> (G 158); Trio <i>masirô</i> , <i>šeri</i> , <i>úli-katewátou</i> .
„ didactyla?	Kal. <i>walili</i> , Trio <i>walimö</i> , Oy. <i>alisi</i> ; Arow. <i>wáliti</i> , <i>wálemedu</i> (A 153).
Didelphis sp. (sarigue)	Kal. <i>awari</i> , Trio <i>awalé</i> , Oy. <i>awalemö</i> , Arow. <i>yawalí</i> (A 13).
Cheval	Kal. <i>kawale</i> , Oy. <i>kawai</i> (espagnol); Arow. <i>ási</i> (créole du Surinam).
Ane	Kal. <i>palikiã</i> (créole du Surinam: <i>búriki</i> , esp. <i>borrico</i>)
Cervus savannorum (cerf)	Trio <i>walúma</i> .
„ nemorivagus?	Kal. <i>kariaku</i> , Trio <i>kayaka</i> , Oy. <i>karaku</i> (G 161)
„ „ ?	Kal. <i>kusali</i> (A 85)
„ rufus?	Trio <i>ukápau</i> , Oy. <i>kapáo</i> (G 160); Arow. <i>kuyala</i> .
Chèvre	Kal. <i>kabrita</i> , Arow. <i>krabíta</i> (espagnol).
Mouton	Kal. <i>kapala</i> , Arow. <i>skápu</i> (créole du Surinam).
Vache	Kal., Trio, Oy. <i>páka</i> (espagnol); Arow. <i>kayuléru</i> .
Tapirus americanus (tapir)	Kal. <i>maipura</i> , <i>maipuri</i> , Trio <i>pai</i> , Oy. <i>maipuri</i> (A 202); Arow. <i>pirubéru</i> , <i>fürebéru</i> .
Cochon domestique	Kal. <i>puirluku</i> , Arow. <i>porku</i> (G 162).
Dicotyles torquatus (pécari)	Kal., Trio <i>pakíra</i> , Oy. <i>pakíla</i> , <i>pakira-aimö</i> (A 247); Arow. <i>matúle</i> , <i>matúla</i> .
Dicotyles labiatus (cochon marron)	Kal. <i>pĩndyã</i> , Trio <i>pĩngo</i> , <i>pĩñeñke</i> , Oy. <i>pĩñeñke</i> , <i>pĩñekö</i> (A 286); Arow. <i>dodíli</i> , <i>dódole</i> .

Manatus australis (lamantin)	Kal. <i>yalawa</i> ; Arow. <i>koyumólu</i> , (G 162a).
Oiseau	Kal. <i>tonolâ</i> , Trio <i>tonólo</i> (A 315); Arow. <i>kudyubiru</i> .
Psittaculus sp. (perruche)	1. Kal. <i>keli-keli</i> , Arow. <i>kirre-kirre</i> (G 171), Trio, Oy. <i>alapá</i> (G 171a).
„ „	2. Oy. <i>alapité</i> .
„ „	3. Trio <i>méremereú</i> .
Amazona amazonica (perroquet amazone)	Kal. <i>kulewago</i> , Oy. <i>kulai-kulai</i> , Arow. <i>kuliaka</i> (G 164).
Amazona ochrocephala (perroquet vert et rouge)	Trio, Oy. <i>palawá</i> (G 163).
Amazona farinosa (perroquet meunier)	Kal. <i>soluma</i> , <i>solóma</i> , Trio <i>solo-solo</i> , Oy. <i>solohol</i> , Arow. <i>salama</i> (G 165).
Amazona farinosa (perroquet meunier)	Trio <i>alimimö</i> .
Amazona dufresneana	Trio <i>kio-kio</i> , Oy. <i>kiâ-kiâ</i> , <i>kyi-kyi</i> .
Pionus fuscus (perroquet violet)	Kal. <i>kaike</i> , <i>kaikai</i> , Trio <i>kulitau</i> , Arow. <i>káru</i> .
Derophtus accipitrinus (perroquet maillé)	Trio <i>kinakiná</i> , Oy. <i>papakia</i> (G 165a).
Arara Macao	Kal. <i>konâlo</i> , Trio <i>kenâlá</i> , <i>kenâlâ</i> , Oy. <i>konolo</i> (G 166); Arow. <i>karo</i> .
Arara Chloroptera	Trio, Oy. <i>kuyáli</i> (G 167).
Arara Ararauna	Kal. <i>kalalawa</i> , Trio, Oy. <i>alawá</i> , Arow. <i>kalala</i> (G 168).
Arara Maracana? (ara vert)	Trio <i>malakana</i> , Oy. <i>marakana</i> (G 170).
Arara Severa? (ara vert)	Oy. <i>kulakanî</i> , Arow. <i>aléru</i> .
Conurus solstitialis (perruche jaune)	Oy. <i>kakawé</i> , <i>katawé</i> .
„ aureus? (perruche à front jaune)	Trio <i>kakawé</i> .
„ sp.	Arow. <i>súli-súli</i> .
Ramphastos erythrorhynchus (toucan)	Kal. <i>kuyaké</i> , Trio <i>kiapok</i> , <i>piapokó</i> , Oy. <i>kiapok</i> (G 172); Arow. <i>búradî</i> , <i>buládi</i> .

<i>Ramphastos vitellinus</i> ?	Trio <i>kilû</i> (G 172a); Arow. <i>sîra</i> .
<i>Pteroglossus</i> sp.	Arow. <i>yûnakûli</i> .
<i>Trogon viridis</i>	Trio <i>ôli</i> (G 173).
<i>Coccyzus</i> sp.	Kal. <i>pika</i> , Trio <i>sikâle</i> , <i>sikalé</i> , Arow. <i>pikabuwana</i> .
<i>Crotophaga major</i>	Kal. <i>kôgowa</i> ; Arow. <i>hûye</i> .
„ Ani	Kal. <i>wûmî</i> (G 174).
<i>Alcedo torquata</i> (martin-pêcheur)	Kal. <i>sagasaga</i> , Arow. <i>sakasuka</i> (G 176); Trio, Oy. <i>atûla</i> (G 175).
„ sp.	Kal. <i>piyausi</i> .
„ „	Arow. <i>kalasuli</i> .
<i>Caprimulgus albicollis</i> (engoulevent)	Kal. <i>uaka</i> , Oy. <i>oglai</i> , Arow. <i>wâkulayn</i> (G 177); Trio <i>tukuyûmbö</i> (G 178?).
<i>Caprimulgus</i> sp.	Oy. <i>hotbotpitö</i>
<i>Trochilus</i> sp. (colibri, oiseau-mouche)	Kal. <i>tukusi</i> , Trio, Oy. <i>tukûi</i> (G 178); Arow. <i>bimiti</i> .
<i>Picus</i> sp. (pic)	Kal. <i>ûtu</i> , Trio <i>wétu</i> , Oy. <i>uétu</i> (G 179); Arow. <i>hadâdi</i> .
<i>Morphnus Harpya</i> (harpyie, grand aigle)	Kal. <i>kuanâ</i> , <i>pakane</i> , <i>pagani</i> , Trio, Oy. <i>pia</i> (G 180); Arow. <i>barîri</i> .
Oiseaux de proie divers:	Oy. <i>akokta</i> , <i>hawak</i> , <i>kanaiké</i> , <i>kawatale</i> (G 183).
<i>Ibyster aquilinus</i> (cancan)	Kal. <i>kankan</i> , Trio <i>kakûu</i> , Oy. <i>kalûu</i> (G 181).
„ „ („)	Kal. <i>klikâtâka</i> , Arow. <i>bulitata</i> . (G 182).
<i>Sarcorhamphus papa</i> (roi des vautours)	Kal. <i>anurana</i> (G 184); Arow. <i>thaluko</i> .
<i>Cathartes</i> sp. (vautour, urubu)	Kal. <i>kelumu</i> , Trio <i>akalamano</i> , Oy. <i>kulum</i> (G 185); Arow. <i>anowanî</i> (G 184).
„ „	Trio <i>soni</i> .
<i>Strix</i> sp. (hibou)	Arow. <i>molokodi</i> .
<i>Bubo</i> sp.? (hibou)	Kal. <i>pâpabo</i> , Trio <i>popopó-imö</i> , Oy. <i>pupûli</i> (G 186).
<i>Dolichonyx oryzivorus</i> ? (créole: alési-fourœ)	Kal. <i>tolirikâle</i> ; Arow. <i>tililiane</i> .
<i>Cassius persicus</i> (cassique)	Trio <i>sâla</i> .

Cassicus sp.	Kal. <i>piókawkú</i> , <i>pšakawakú</i> , Trio <i>pauka</i> ; Arowak <i>asáwako</i> (G 187).
„ „	Trio <i>kenoto</i> (G 188).
„ „	Kal. <i>alityara</i> ; Arow. <i>bunia</i> .
Hirundo sp. (hirondelle)	Kal. <i>sololiya</i> , Trio <i>siwílikapipö</i> , Arow. <i>soloja</i> (G 190).
„ „	Oy. <i>šimišimi</i> , <i>maliti</i> , <i>kumalák</i> .
Rupicola crocea (coq de roche)	Trio, Oy. <i>méu</i> (G 192).
Haematoderus militaris	Trio <i>konoloimö</i> (G 166), Oy. <i>kawanór</i> (G 191).
Cotinga cotinga	Trio <i>wikí</i> , Oy. <i>silíle</i> , <i>sigíle</i> .
Phoenicocercus carnifex (anglais: fire-bird)	Trio <i>matai</i> (comp. <i>matâ</i> , feu).
Lipaugus cineraceus	Kal. <i>paypəy</i> , Trio, <i>paipáio</i> , Oy. <i>wayó</i> , <i>wayá</i> (G 193); Arow. <i>olíkako</i>
Columba rutina (colombe)	Kal. <i>akukua</i> , Arow. <i>wakukua</i> (A 144).
„ sp.	Trio <i>hútuqu</i> , Oy. <i>otpötökö</i> (G 194); Arow. <i>wiro</i> .
Odontophorus guianensis (perdrix)	Kal. <i>takro</i> , Trio <i>tócolo</i> Arow. <i>dolokwalu</i> (G 196); Oy. <i>kulúu</i> .
Ponle	Kal. <i>kárátákú</i> , Trio <i>kulúuru</i> , Oy. <i>kulóši</i> ; Arow. <i>karina</i> , <i>kalina</i> (espagnol).
Crax alector (hocco)	Kal. <i>uoká</i> , Trio <i>wáko</i> , Oy. <i>uok</i> (G 197); Arow. <i>hišši</i> (G 198).
Salpiza sp. (marail)	Kal. <i>marai</i> , Trio <i>malóši</i> , Arow. <i>marodi</i> (G 200); Oy. <i>akarak</i> (G 199).
Ortalis motmot (faisan de la Guiane)	Kal. <i>palaka</i> , Trio <i>alaká</i> , Oy. <i>aragua</i> , <i>alagna</i> , Arow. <i>kaluba</i> (G 201).
Penelope pipile (marail de Cumana)	Kal. <i>kuyui</i> , Trio <i>kucí</i> , Oy. <i>kuyui</i> , Arow. <i>koló</i> (G 202).
Tinamus sp. (tinamou)	Kal. <i>iñama</i> (G 203), Trio <i>pótunö</i> (G 204), Oy. <i>hololó</i> , <i>sololó</i> (G 206); Arow. <i>kasaleru</i> .
„ „ (tinamou, petite espèce)	Trio <i>solulayui</i> (G 206), Oy. <i>siwíu</i> (G 205).
Tringus minutilla? (bécasse)	Kal. <i>matyúli-tyúli</i> (G 208).

Ibis rubra (courlis rouge)	Kal. <i>wala</i> (G 210); Arow. <i>korokoro</i> (G 209).
Ibis infuscata (courlis noir) ou Ibis cayennensis (courlis vert)	Kal. <i>krawkau</i> , Trio <i>kulukô</i> , Oy. <i>tôko</i> (G 209); Arow. <i>ukûli</i> .
Platalea ajaja (spatule, couleur de rose)	Kal. <i>wayáyawa</i> , Arow. <i>ayayá</i> (G 211).
Platalea sp. [?] (spatule à bec long) (Pen. Rhynchops melanura = Kal. <i>tayataya</i>)	Kal. <i>táyatáya</i> .
Ardea cocoi (soco, héron huppé)	Oy. <i>pakalaimö</i> (A 144); Arow. <i>anula</i> .
Herodias egretta (aigrette) ou Ardea candidissima (petit héron blanc)	Kal. <i>sawaku</i> , Trio <i>wála</i> (G 210), Oy. <i>tuhaglâ</i> , Arow. <i>wakala</i> (A 144).
Tigrisoma sp. (butor, onoré)	Kal., Trio <i>onâle</i> , Oy. <i>onolé</i> , Arow. <i>honolé</i> (A 233).
Psophia crepitans (agami)	Kal. <i>akami</i> , Trio <i>mámi</i> , Oy. <i>mamhali</i> (G 214); Arow. <i>warakaba</i> .
Eurypyga helias (caurâl de Cayenne)	Kal. <i>akere</i> (G 215), Oy. <i>kololó- imö</i> (G 206); Arow. <i>oyakoya</i> .
Aramides cayana (poule d'eau)	Kal. <i>kátako</i> , Trio <i>kutáka</i> , Oy. <i>tokalú</i> , Arow. <i>kotika</i> (G 216).
Cairina moschata (canard)	Kal. <i>ápáno</i> , Trio <i>nopon-imó</i> (A 35), Oy. <i>uluma</i> (G 217); Arow. <i>ifa</i> .
Testudo tabulata (tortue)	Kal. <i>wayamú</i> (G 218), Trio <i>kulîa</i> , Oy. <i>kulipupö</i> , (G 219). Arow. <i>hikulû</i> , <i>hikúli</i> .
„ „ sp. [?]	Kal. <i>talákaka</i> .
Emys sp. [?]	Trio <i>peyâ</i> , <i>péyo</i> , Oy. <i>péyo</i> . (G 222).
„ „ ?	Trio <i>sawalú</i> (G 220), Oy. <i>pul- pul</i> (G 221).
Chelonia viridis (tortue de mer)	Kal., Arow. <i>katólu</i> .
„ „ corticata?	Kal. <i>walúla</i> .
Champsia sp. (caïman)	Kal. <i>akare</i> , <i>akáli</i> (G 224), Trio <i>aliwe</i> , Oy. <i>alie</i> (A 45); Arow. <i>kaikutši</i> .
Lézard vert	Trio, Oy. <i>yoi</i> (G 225); Arow. <i>lobo</i> .

Lézard	Trio <i>kangamídi</i> .
Grand lézard (créole : agama)	Kal. <i>tamakali</i> ; Arow. <i>sarare</i> .
„ „ („ „)	Oy. <i>maypo</i> .
Tejus Teguxiu (créole : sapakara)	Kal. <i>serewai</i> , Trio <i>lípei</i> , <i>sapa-láka</i> , <i>wakak</i> ; Arow. <i>marare</i> .
Iguana tuberculata (iguane)	Kal. <i>wayamaka</i> (G 227), Trio <i>wána</i> , Arow. <i>iurana</i> (G 226), Oy. <i>olóri</i> (G 225).
Amphisbaena alba	Kal. <i>kumakôyumu</i> ¹⁾ ; Arow. <i>ulu-kwahiru</i> .
Serpent	Kal. <i>okoyo</i> Trio <i>okoi</i> , <i>ôkôï</i> , <i>akôï-mô</i> , Oy. <i>ôkôï</i> (A 95); Arow. <i>ôri</i> .
Boa constrictor, Epicrates cenchris? (boa de terre)	Kal. <i>pôlipo</i> , Trio <i>pepéime</i> , <i>ku-wünü</i> , Oy. <i>ôkôïwimô</i> (G 228); Arow. <i>marleru</i> .
Eunectes murinus	Kal. <i>kíliu</i> , <i>ekaria</i> (G 230), Trio <i>okôïmô</i> (G 228), Trio <i>alamáli</i> , Oy. <i>ulamali</i> (G 229); Arow. <i>kamudu</i> .
Serpent brun (créole : indji banji)	Trio <i>alaru</i> .
Coluber corais (créole : ledditére)	Kal. <i>ukulimîâpi</i> ; Arow. <i>pukulêru</i> .
Serpent, hollandais : „zweepslang”	Kal. <i>kuluhisimâli</i> ; Arow. <i>garo-kayori</i> .
Elaps sp. (serpent corail)	Kal. <i>natoimo</i> ; Arow. <i>krakula-kula</i> .
Crotalus horridus (serpent à sonnettes)	Kal. <i>asakuinî</i> , Trio <i>yaka</i> (G 231); Arow. <i>kasakêru</i> , <i>kesikêru</i> .
Lachesis rhombeata	Kal. <i>epiulipiâ</i> ; Arow. <i>wadibêru</i> , <i>wadibêre</i> .
„ „ ?	Trio <i>pulakili</i> , <i>kulakili</i> , <i>túyaka</i> .
Bothrops atrox (labaria)	Kal. <i>kinâtâ</i> (G 232), Trio <i>ilúku</i> , <i>ilúkuku</i> ; Arow. <i>labaria</i> .
Bothrops bilineatus (serpent liane)	Kal. <i>kulera ikuinâ</i> ; Arow. <i>kuli-akario</i> . (Comp. „perroquet”).
„ „ ?	Trio <i>mopokaimô</i> , <i>atalakalé</i> .
Crapaud	Kal. <i>palâlu</i> (A 276); Arow. <i>sebêru</i> .
Pipa americana	Kal. <i>pipa</i> , Trio <i>pelelú</i> , <i>pelôlu</i> , Oy. <i>pelíl</i> (A 276); Arow. <i>arabayu</i> .

¹⁾ *kumakâ* = fourmi manioc, *yumu* = père, esprit; comp. Brehms Thierleben, Leipzig 1883, Kriechtiere, p. 262.

<i>Pseudis paradoxa</i>	Trio <i>amákaba</i> .
Crapaud qui coasse après la pluie	Trio, Oy. <i>mawá</i> (G 236).
Crapauds ou grenouilles divers:	Kal. <i>klitā</i> (G 235), Trio <i>kamu</i> , <i>kāmo</i> , <i>tapalala</i> , <i>manukō</i> (G 234), Oy. <i>tumi-túmi</i> , <i>umúl</i> , <i>pai</i> ; Trio <i>poipoi</i> , Oy. <i>pōipōi</i> , <i>pojepoyé</i> (G 233).
<i>Hyla</i> sp. (grenouille qui vit sur les arbres)	Kal. <i>alaityākā</i> , Trio <i>kitā</i> , Oy. <i>kutū</i> (G 235).
Grenouille qui siffle	Kal. <i>wāeyākā</i> , Oy. <i>teneník</i> ; Arow. <i>walekī</i> .
Poison	Kal. <i>uātā</i> (A 169), Trio <i>kana</i> , Oy. <i>kū</i> (A 64); Arow. <i>hīme</i> .
„ volant	Kal. <i>t-apó-li-ke wóto</i> (A 34, 169).
„ (créole „aarder”)	Kal. <i>palási</i> .
<i>Acanthicus</i> sp. (créole „warawara”)	Kal. <i>walawala</i> , Trio <i>wala</i> , Oy. <i>warawa</i> , Arow. <i>wátawáta</i> (G 237).
<i>Anableps tetraphthalmus</i>	Kal. <i>kútai</i> .
<i>Anastomus fasciatus</i> ? (créole „wa- lakoe”, „yamsifisi”)	Trio <i>walakú</i> .
Anguille	Kal. <i>okome</i> (comp. „serpent”); Arow. <i>ihiri</i> .
<i>Curimata</i> sp. (courimata)	Kal. <i>kulimata</i> , Trio <i>yalumaši</i> , <i>kululú-imō</i> , Oy. <i>karumaši</i> ; Arow. <i>kúlumata</i> (G 240).
<i>Erythrinus</i> sp. (créole „warapa”)	Kal. <i>warapa</i> , Trio <i>walúpa</i> (G 241); Arow. <i>kiaráu</i> .
<i>Gymnotus electricus</i> (gymnote)	Kal., Oy. <i>arimína</i> , Trio <i>alimína</i> (G 242); Arow. <i>simadā</i> .
<i>Gymnotus albifrons</i> ? (créole „sa- prapí” ou „lógo-lógo”)	Trio 1 <i>swánapanú</i> , 2 <i>kolóí</i> .
Poisson (créole „jakien”)	Kal. <i>yaiki</i> , Trio <i>kayeru</i> ; Arow. <i>kási</i> .
Poisson (créole „kawiri”)	Trio <i>kaiceru</i> (G 242a)
Macrodon Trahira (aymara)	Kal., Oy. <i>aimara</i> , Trio <i>aimala</i> , Arow. <i>ayumola</i> .
Macrodon brevicauda (créole „pa- takker”)	Trio <i>pātakai</i> (G 245)
Poisson (créole „matawale”)	Trio <i>matawale</i> .
„ („ „matoeri”)	Kal. <i>mutúlu</i> ; Arow. <i>walópa</i> .

Mugil brasiliensis (mulet)	Kal. <i>kweriman</i> ; Arow. <i>tikwériman</i> (G 246).
Myletes sp. (pacou)	Kal., Oy. <i>paku</i> (G 248) Arow. <i>karatabako</i> .
„ „ (coumarou)	Kal. <i>kumaru</i> (G 247), Trio, Oy. <i>watau</i> (G 249); Arow. <i>koleyóle</i> .
„ „ ? (espèce de coumarou)	Kal. <i>moroko</i> (A 211).
Poisson (créole „pasjina”)	Arow. <i>pasima</i> .
„ „ à scie	Kal. <i>kaláli</i> , <i>klali</i> .
Pygocentrus sp. (piraigne)	Kal. <i>pirai</i> (G 252); Trio <i>póni</i> , <i>pône</i> , Oy. <i>pône</i> , <i>pene</i> (G 253); Arow. <i>uma</i> .
Sciaena amazonica (akuba)	Kal. <i>akupa</i> ; Arowak <i>kubi</i> (G 254).
Silurus callichthys (créole „kwikwi”)	Kal. <i>kalíwalu</i> , Trio <i>siwirí</i> ; Arow. <i>kaliwálu</i> .
Silurns Parkeri, Prætocephalus hemiliopterus? (créole „jara-baka”, holl. „geelbakker”)	Kal. <i>kalálawaimià</i> ; Arow. <i>yárabaka</i> (G 251).
Poisson (créole „ouroe wefi”)	Trio <i>panikí</i> , <i>panéki</i> .
„ („ „sliba”)	Trio <i>molokó</i> (A 211).
„ („ „spikrikati”)	Kal. <i>luwi</i> , Trio <i>lapokò</i> .
Torpon allanticus? (créole „tra-poeng”)	Kal. <i>apalikyá</i> ; Arow. <i>kumúlida</i> .
Trygon sp. (raye)	Kal. <i>are</i> , <i>sipari</i> , Trio <i>sipalí</i> , Oy. <i>sipari</i> (A 300); Arow. <i>dubuli</i> .
Scarabée (esp. div.)	Trio <i>kololó-kaní</i> , <i>wakawakai</i> , Oy. <i>kôli-kôli</i> , <i>wanôkô</i> .
Euclroma gigantea	Kal. <i>perepeteri</i> , Trio <i>sili</i> , Oy. <i>lapok-lapok</i> ; Arow. <i>kamayóli</i> .
Pyrophoris sp. (mouche luisante)	Kal. <i>púyu</i> , <i>púu</i> (G 256), Trio <i>sirikò</i> (= étoile), Oy. <i>kukui</i> (G 255); Arow. <i>yuliwi</i> .
Melipona sp. ? (mouche à miel noire)	Oy. <i>tiwara</i> .
„ „ „ „	Arow. <i>makolio</i> .
„ „ „ „	Trio <i>matà uanì</i> (G 257)
„ „ „ brun	Oy. <i>seriwan</i> .
„ „ „ „	Oy. <i>tuwašiuem</i> .
„ „ „ „	Kal. <i>wili-wili vanà</i> (= mouche miel).
(„mouches sans raison”)	Kal. <i>tapiúka</i> , Oy. <i>okomöyok</i> ; Arow. <i>anepáyawana</i> .

Bombus sp.? (bourdon)	Kal. <i>simiāmā</i> , Oy. <i>tapialapomui</i> (= rouge-cou).
Guêpe très grande (créole „hon-timan”)	Kal. <i>maipuli yokomoli</i> (= la guêpe tapir).
Guêpe très grande „ (créole „prasorro-waswassi”)	Trio <i>simakani</i> . Kal. <i>urupera</i> ; Arow. <i>budalé</i> .
Cryptocerus atratus? (grand fourmi noir)	Kal. <i>irako</i> , (A 181); Oy. <i>ilak</i> , Trio <i>mukakö</i> (G 260); Arow. <i>ada</i> .
Ponera clavata? (grand fourmi noir)	Kal., Trio <i>yúku</i> , Oy. <i>éuk</i> (G 260a); Arow. <i>moíniri</i> .
Fourmi noir „ (créole „pingo mira”)	Trio <i>mápuü</i> . Kal. <i>tanakakai</i> ; Arow. <i>hauréré</i> , <i>hauledé</i> .
Atta cephalotes (fourmi manioc)	Kal. <i>kumakö</i> , Oy. <i>kumap</i> (G 262); Arow. <i>kosé</i> .
Fourmi dont le nid est employé comme de l'amadou	Kal. <i>sawâwâ</i> ; Arow. <i>fonkóyo</i> .
Le nid (créole „foengoe”)	Kal. <i>sawâwâ</i> , Oy. <i>talukaupo</i> ; Arow. <i>fonkó</i> .
Fourmi du bois canon	Kal. <i>wíngosi</i> , Trio <i>kotâkotû</i> (G 263); Arow. <i>háyo</i> ,
Myrmica soevisissima?	Trio <i>pialökö</i> .
Petit fourmi noir, esp. div.	Trio <i>moikö</i> , Oy. <i>músikö</i> (G 261), <i>muphak</i> , <i>kwašmökö</i> .
Larve de fourmi	Arow. <i>kasisi</i> .
Bembex sp.? (guêpe vert)	Trio, Oy. <i>alamá</i> (G 259).
Papillon	Kal. <i>palambalan</i> (G 266), Trio <i>watapápa</i> , <i>wakatába</i> (G 265), Oy. <i>pialor</i> , <i>píala</i> (G 264); Arow. <i>kambána</i> .
Chenille	Kal. <i>álukà</i> , Trio <i>alúkò</i> , Oy. <i>alukö</i> , <i>alutkò</i> , <i>alutkò</i> (G 267); Arow. <i>kumakáti</i> .
Arpenteuse	Oy. <i>matawat</i> .
Chenille grande	Kal. <i>aluratuimea</i> .
Moustique	Kal. 1 <i>karápana</i> (G 268), 2 <i>makä</i> , Trio <i>mákö</i> , Oy. 1 <i>mohak</i> , 2 <i>makv</i> (A 200); Arow. <i>yuraw</i> .
Simulium auazonicum (piaô)	Kal. <i>mapili</i> (G 269); Arow. <i>malio</i> .

Espèce de mouche (?) (créole „bloko stong’')	Kal. <i>mapalawa</i> , <i>mopalawa</i> ; Arow. <i>mapálawa</i> .
Tabanus sp. (taon)	Kal. <i>telákà</i> , Trio <i>tulòkò</i> , <i>turòkò</i> , Oy. <i>turò</i> (G 270); Arow. <i>alimulimu</i> .
Mouche	Kal., Trio <i>wili-wili</i> , Oy. <i>elewé</i> (A 162); Arow. <i>maburi</i> .
Pulex penetrans (chique)	Kal. <i>sitya</i> , Trio <i>sikò</i> , <i>šiko</i> , Oy. <i>šika</i> (G 271); Arow. <i>mibiki</i> .
Libellule	Kal. <i>pūlimokó</i> , Trio <i>pūmokóko</i> , Oy. <i>pūlemok</i> , <i>pūlimāk</i> , <i>pīlimok</i> (G 272); Arow. <i>bibiri</i> .
Termes sp. (termite)	Kal. <i>kupisa</i> , <i>kubisa</i> , Trio <i>nókò</i> , Oy. <i>nakò</i> (G 273); Arow. <i>komotsiri</i> .
Blatta sp. (blatte)	Kal. <i>alawi</i> , Trio <i>paláwe</i> (G 277), Trio <i>kúlumpipakò</i> , Oy. <i>kulúm</i> (G 278), <i>kumapí</i> ; Arow. <i>fúti</i> .
Mantis religiosa (mante)	Trio <i>tapálala</i> .
Phyllie	Oy. <i>pirikapútpö</i> .
Phasmas sp.	Trio <i>wekiúla</i> , Oy. <i>kiipála</i> .
Sauterelle	Kal. <i>kasapa</i> , Trio 1 <i>klíwe</i> , 2 <i>nūlii</i> , Oy. <i>alúka yúm</i> (= père du chenille?), Arow. <i>sikisíki</i> .
Cicada sp. (eigale)	Kal. <i>pokópoko</i> , <i>yérigéri</i> , Trio <i>pákápákà</i> , <i>taisai</i> , Oy. <i>kəlín-kəlín</i> ; Arow. <i>liáha</i> (G 274, 275, 276).
Pediculus capitis (pou)	Kal. <i>gamu</i> , Trio <i>yámu</i> , Oy. <i>ayám</i> , <i>oyám</i> (A 10); Arow. <i>maibuli</i> .
Punaise des bois	Kal. <i>kupakà</i> .
Scolopendra sp. (scolopendre)	Kal. <i>kumabebe</i> , Trio <i>kunepépe</i> , Oy. <i>kunepépe-imö</i> (G 279); Arow. <i>bayabo</i> .
„ „ petite espèce.	Kal. <i>kúyakuyá</i> .
Diplopodas sp.	Oy. <i>haulikui</i> .
Scorpion	Kal. <i>sipiriri</i> , Trio <i>mainati</i> , <i>munetö</i> , Oy. <i>múnöt</i> , Arow. <i>ememali</i> (G 280).
Mygale sp. (grande araignée)	Kal. <i>knáta</i> , Trio <i>suwálakau</i> (G 281), Oy. <i>makup</i> ; Arow. <i>koata</i> .

Araignée	Kal. <i>māyowai</i> , Trio <i>anemoi</i> , <i>mói</i> (A 213), Oy. 1 <i>hakabák</i> , 2 <i>kalima</i> , Arow. <i>araia</i> (G 282).
Gasterocantha sp.	Kal. <i>katuši</i> .
Ixodes sp. (tique)	Kal. <i>kupali</i> (G 283), Trio <i>kala-</i> <i>mitekö</i> , <i>kanamitekö</i> , Oy. <i>kai-</i> <i>mók</i> (G 284); Arow. <i>wayuri</i> .
Acarus Batatas (bête rouge)	Kal. <i>kunamiñako</i> , Trio <i>panámiko</i> , Oy. <i>kunapimiák</i> (G 284); Arow. <i>koleme</i> , <i>kúleme</i> .
Crabe	Kal. <i>kusa</i> (G 285), 2 <i>alaipya</i> , Trio <i>mokokó</i> , Oy. <i>sipalat</i> ; Arow. <i>kusa</i> .
Ecrévisse	Kal. <i>šuru</i> , Trio <i>súlu</i> , Oy. <i>išúlu</i> <i>imö</i> (G 286); Arow. <i>kusa</i> (G 285).
Crevette	Kal. <i>šūmi</i> ; Arow. <i>isárâ</i> (G 286).
Ver intestin	Trio <i>móto</i> (G 287).
Ver de palmier	Trio <i>alikä</i> .
Ver macaque (holl. „muskieten- worm”, larve d'un insecte)	Kal. <i>alukâ</i> (G 267), Trio <i>ikö</i> , <i>ika</i> (G 288); Arow. <i>iséhi</i> .
Ver Inisant(?)	Trio <i>solóto</i> .
Escargot	Kal. 1 <i>mantuni</i> , 2 <i>kúwe</i> , Trio <i>kúwe</i> (G 290), Oy. 1 <i>liši</i> , 2 <i>konoto</i> , 3 <i>uluglá</i> (G 289); Arow. <i>kulubáleke</i> .
Melania sp. (conque)	Kal. <i>māli</i> , Trio <i>máli</i> (G 291), Oy. <i>ne</i> , <i>kúwe</i> (G 290).

ERRATA.

Pag.							
4,	ligne	14	du bas,	au lieu de	<i>hu aze</i> ,	lire:	<i>huaze</i>
"	"	13	" "	" " "	<i>gu az</i> ,	"	<i>guaz</i>
"	"	5	" "	" " "	ot,	"	et
"	"	5	" "	" " "	préfixes,	"	préfixe
7,	"	9	" haut	" " "	§ 60,	"	§ 51
"	"	17	" "	" " "	§ 64,	"	§ 55
"	"	10	" bas	" " "	§ 65,	"	§ 56
8,	"	2	" "	" " "	§ 95,	"	§ 87
¹⁾ après analogue, ajouter: en Tupi (A § 117—126)							
9,	ligne	14	du haut,	au lieu de	§ 94,	lire:	§ 86
10,	"	1	" "	" " "	§ 82,	"	§ 74
"	"	5	" "	" " "	§ 78,	"	§ 69
"	"	6	" bas	" " "	§ 75,	"	§ 66, 73
11,	"	8	" haut	" " "	§ 74,	"	§ 65
"	"	22	" "	" " "	§ 77,	"	§ 68
"	"	4	" bas	" " "	§ 79,	"	§ 70
12,	"	8	" haut	" " "	§ 69,	"	§ 60
18,	"	11	" "	" " "	§ 100,	"	§ 93
"	"	18	" "	" " "	§ 102,	"	§ 95
19,	"	6	" "	" " "	§ 104,	"	§ 97
"	"	10	" "	" " "	§ 98, 99	"	§ 91, 92
20,	"	16	" bas,	après Akawai,	ajouter: en Trio		
"	"	12	" "	au lieu de	Mag.; lire: Maq		
22,	"	2	" "	" " "	§ 105—110,	lire: § 98—104	
27,	"	12	" "	" " "	3	" 4	
29,	"	3	" "	" " "	<i>dúito-me</i>	" <i>púito-me</i>	
40,	"	19	" "	ajouter: Arowak	<i>laba</i>		
76,	"	3	" haut,	au lieu de jamais dans le,	lire: et en		
90,	"	6	" "	" " "	" „Bassiri”, lire: „Kalipína”		
(Schumann, van Coll) ou „Basári”.							

Pag.

- 94, ligne 15 du bas, ajouter: *uy-*, *u-*, ²⁾
 „ 11 „ „ „ *uy-enú*, (mon) oeil, *uy-enché*, (ma)
 fille, *uyi-emía*, (ma) main, *u-umú*, (mon) fils.
 en bas de page, ajouter:
²⁾ Julio C. Salas. Tierra Firme (Venezuela y Colombia). Estudios sobre etno-
 logia e historia. Merida (Venezuela) 1908.
- 97, ligne 1 du haut, après *ero*, ajouter: *herà*, *erà*,
 123, „ 11 „ „ au lieu de § 83—85, lire § 75—77
 125, „ 4 „ bas, ajouter: *-n*
 126, „ 2 „ haut, après ^{b)} ajouter: *P. e-ama-n x-erouba-n*
diosso, allons prier (parlons) Dieu;
 „ 9 „ bas, après „bois”, ajouter: *X*.
 140, „ 20 „ „ ajouter: si je suis, etc.
 153, „ 10 „ „ au lieu de *hu*, *ot-asaca-ri*, lire: *huot-asaca-ri*
 161, „ 5 „ „ „ „ *saat*, „ *saut*
 168, „ 1 „ haut, ajouter: *A 117*
 170, „ 11 „ „ „ *A 25*
 171, „ 1 „ „ au lieu de *papeler*, lire: *appeler*
 „ 3 „ „ „ „ „ *oter* „ *Oter*
 182, „ ^{c)} „ „ „ 1908 „ 1909
 190, „ 7 „ bas „ „ „ *síko* „ *síkō*
 263, „ 6 „ „ „ „ „ *moue* „ *moué*
 270, „ 15 „ haut, „ „ „ *sapaṇ ma-top*, lire: *sapaṇma-top*

OK
N.Y.

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.

S. S. 142, N. 22, 11